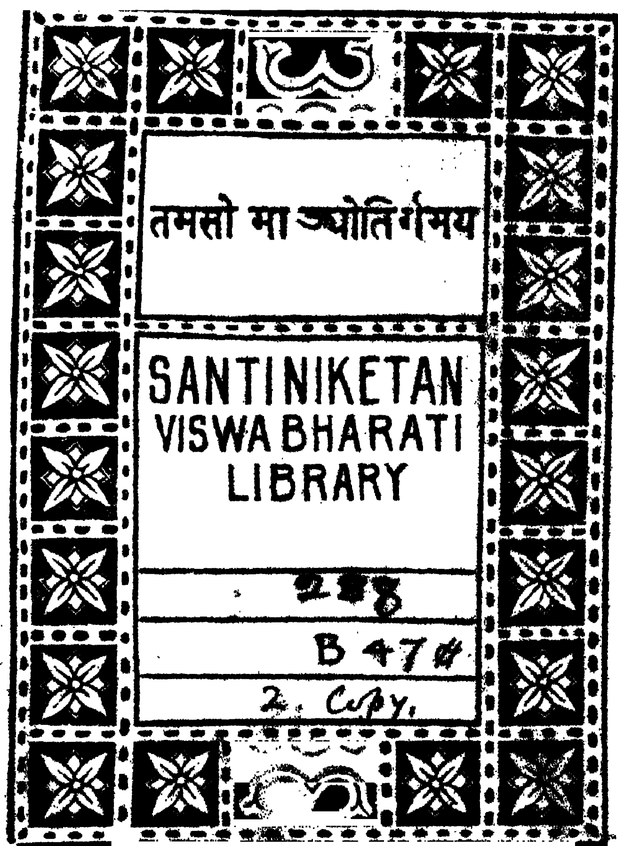

तमसो मा ज्योतिर्गमय
SANTINIKETAN
VISWA BHARATI
LIBRARY
B 47
2. Copy.

COLLECTED SANSKRIT WRITINGS OF THE

PARSIS.

Old Translations of Avestâ and Pahlavi-Pâzend books as well as other original compositions;

WITH

VARIOUS READINGS AND NOTES.

Collated, Corrected and Edited

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA

HON. FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY.

PART I.—KHORDA-AVESTÂ-ARTHAH.

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES

AT THE EXPENSE OF

The Sir JAMSETJEE JEJEEBHOY TRANSLATION FUND.

PRINTED AT JAVAJI DADAJI'S "NIRNAYA-SÂGARA" PRESS,

BOMBAY.

1906. A. D.

पारसीकधर्मादिविषयकसंस्कृतपुस्तकसंग्रहः

संशोध्य

भरूचा इत्युपनामधारिणा एर्वद इति धर्मपदयुतेन

दादाभाईसुतेन शहिरिआरजिना प्रकटितः

प्रथमखण्डः—(खुर्द्दअवस्ताऽर्थः).

मुम्बापुर्यां

निर्णयसागरमुद्रालये मुद्रितः.

सन १९०६.

Office of the Trustees of the Parsee Punchayet Fund and Properties.

The Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee Religion and the texts of the unpublished Pahlavi and Pazend literature prepared and published. The work of having the texts of the Sanskrit writings prepared was undertaken at the suggestion of a few gentlemen who at first formulated a scheme to see all the Sanskrit texts published. The work was entrusted to Ervad Sheriarji Dadabhai Bharucha. The scheme being placed before the Trustees, they accepted it, and resolved to get the texts prepared and published at the expense of the Sir Jamsetjee Jejeebhoy Translation Fund in their hands.

This book is the first instalment of the result of Ervad Sheriarji's patient and scholarly labour. The Trustees believe that the work could not have been entrusted to abler or better hands. They offer their best thanks to him for the zealous and scholarly manner in which he has done his work.

The work of preparing texts of the Pahlavi writings has been entrusted to Dr. Manekji Bomanji Davar, M. A., Ph. D. (Berlin). The work of preparing the texts of the Pazend writings has been entrusted to Ervad Edalji Kershaspji Antia.

BOMBAY,
18th September 1906.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI.
Secretary.

PREFACE.

The aim and object of this Collection.

The publication of this serial Collection of all the texts of Sanskrit writings by the Parsis of India, Mobed Neriosengh Dhaval and others, whether original or translations of the Avestâ or Pahlavi-Pâzend books, has been undertaken by me at the desire of several friends who wish to see them *preserved in printed form.* In executing this task I have all through kept in view to present to the reader the Sanskrit writings in the most accurate form possible. This series will be useful chiefly to the students of Avestâ and Pahlavi who may desire to know how the old Parsi Priests of India understood their sacred literature. It can also render help to some extent to the Hindu Pandits who may wish to have some knowledge of Parsi sacred writings for the purpose of comparing the religious doctrines and tenets, philosophical and other ideas, manners and customs &c. contained therein with those of their own.

This Collection will consist of the following seven Parts:—

7 Parts of the Collection.

1. *Khurda-Avestâ-Arthah* (खुर्दअवस्तार्थः) consisting of a few important sacred recitals from the Khorda-Avestâ, rendered into Sanskrit by Neriosangh Dhaval and others literally from their Pahlavi version.

2. *Ijisni* (इजिस्नि) *i. e.* Yasna, up to the chapter LXV para. 5, rendered into Sanskrit by Neriosangh literally from the Pahlavi version.

3. *Mainîû Khardda* (मइनीऊ खर्द), a Pahlavi-Pâzand book, professing to be of heavenly wisdom, similarly rendered into Sanskrit by him from the original.

4. *Skanda Gumânî Gujâra* (स्कंद गुमानी गुजार), a philosophical work, treating of the examination of several religions, their merits and demerits. It is also similarly rendered by Neriosangh as the preceding one.

5. *Arddâ Gvîrâ* (अर्दा ग्वीरा), a book describing the conditions of departed souls in heaven and hell, translated into Sanskrit from a Pâzand original by an unknown person.

6. *Jahishna-i Dânâk Frôkhzâd, i. e.* the Indisputable conclusion of Farrokhzâd, the philospher, otherwise called *Aogmadaêchâ* (ओग्मदएचा) from its first word, a sermon on death, rendered into Sanskrit by an unknown person from an Avestâ-Pazand original; *Shôdasa shlokas* (षोडश श्लोकाः) or 16 quatrains describing the religion and customs of Zoroastrians to a Hindu Râjâ, ascribed to one Âkô Adhyârû (आको अध्यारु) or Âkâ Adhyârû (आका अध्यारु); *Kustyâh Karaṇam* (कुस्त्याः करणम्) explanation of the sacred cincture of the Parsis, translated from the original Pâzand by an unknown person; and *Chândâ Prakâsh* (चांदा प्रकाश), a treatise on astronomy by one Chandâ.

7. Two old fragments of Pâzand-Sanskrit and Avestâ-Sanskrit Glossaries compiled by unknown persons, followed by another of non-Sanskrit words, rendered into Sanskrit and English by me.

Materials of the Collection.

In preparing this whole Collection I have availed myself of printed texts of some parts enumerated above already published by several eminent scholars, as well as of some valuable manuscripts kindly lent to me by several gentlemen of Zoroastrian priesthood and public libraries through my esteemed friend Shams-ul-ulama Jivanji Jamshedji Mody B. A., to make as full and exhaustive collations as possible of different readings. My best thanks are due to all these gentlemen as well as to the Trustees of the Parsi Panchayet Funds, but for whose kind help this Collection could have scarcely been printed and published.

Arrangement.

The various readings found in manuscripts are inserted in foot-notes, excepting those which are manifestly wrong and retaining only such as may suggest some meaning other than that of the reading adopted in the text or such readings as I considered worth preserving. The translations of original Pahlavi comments as well as occasional Sanskrit explanations of the Translator, have been enclosed in round brackets (   ); while my own words are put into angular brackets [   ]. The MSS. have no numbering of paragraphs, but I have introduced here the system of numbering them according to the printed texts already published by several scholars. Also at the end of each part some critical notes in English have been given by me.

The old Parsi Sanskritists.

The impression is general among our people that the great Mobed Neriosengh Dhaval was the only Zoroastrian who had translated Avesta and Pahlavi-Pâzand texts into Sanskrit, and had composed the above-mentioned Sanskrit Shlokâs in order to briefly describe the religion and customs of the Parsis to a Hindu Râjâ when they first alighted on the shores of India at Sanjân. But we find from the MSS. kindly put at my disposal that besides Neriosengh there were others at least three Zoroastrians, Âkô Adhyârû, Dinidârû Bahman, and Mobed Chândâ, who have also worked in the same field, though not so extensively as Mobed Neriosengh. In one MS. (EMU_{21}) it is said that Âkô Adhyârû, and not Neriosengh, was the author of fifteen of the above mentioned Shlokâs, to which the last sixteenth was responded by the Râjâ himself in which he blessed and permitted the Parsis to settle in his country. Dinidârû Bahman, and not Neriosengh, in another MS. (H_1) is said to be the translator of the *"Pêmânî Pahlavî"* or *"Afrin-i-Pêmân,"* or the marriage Âshîrvâd*; and Chândâ, according to another MS. (K_{12}) was an

* That the rendering into Sanskrit of the "*Pêmânî Pahlavî*" was not the work of Neriosengh himself may be supported by two facts. (1) The Irânian word "*Dêv*" (a demon) is not rendered by Neriosengh throughout his many translations inte Sanskrit, but is kept as देव in the Irânian sense of a demon. While in the Sanskrit Âshîrvâd we find this Irânian word "*Dêv*" rendered into Sanskrit by दैत्य (a demon). This leads us to presume that the translator is some person other than Neriosengh. (2) The short benedictory formula beginning with "*ahmâi Raêshcha*" is rendered by Neriosengh in his translations word by word into Sanskrit, while in the Sanskrit marriage *âshîrvâd* the translator gives only the substance of it in his own words in an abridged form. This also is contrary to the usual method adopted by Neriosengh, which leads us to infer that he is not the translator of "*Pêmânî-Pahlavî*".—In connection with the Sanskrit *Âshîrvâd* it must be mentioned here that a considerable portion of the last part of the Pâzand "*Pêmânî-Pahlavî*" is left out untranslated, which I have tried to render into Sanskrit and have inserted it in the angular brackets [   ].

astronomer who has written a small treatise on the Pârsi calendar. Whether these old Pârsi Sanskritists were contemporaries of each other or they flourished at different periods, and all the traditions relating to the advent and settlement of Parsis at Sanjân and other places, as well as the dates and histories of Neriosengh and the other two Parsi Sanskritists, are subjects involving a great deal of research which I do not enter into here.

Nerosangh's method of translation.

As to the translations of Neriosengh, as he himself says in the beginning of each of them, he has translated from Pahlavi and Pâzand and not from the original Avestâ language. The Pahlavi translation of the Avesta text is in its turn something like *Verbatim* Sanskrit "*tîkâs*," elaborating to explain words and sentences and poetical stanzas in such a way that their style becomes wholly a peculiar one, repugnant to even those who know and read other original Pahlavi books. Again Neriosengh's translations from Pahlavi and Pâzand are not only strictly close, but are also syntactically word for word, *i. e.* even in the arrangement of sentences he strictly adheres to the syntax of Pahlavi-Pâzand language. He seems to have contented himself by putting merely Sanskrit words under Pahlavi words without taking much care whether it would help to give the meaning of the whole. Possibly his object was not to write an independent Sanskrit translation which might be read and understood by any Sanskrit knowing person, but only to put words as an aid to make out some meaning from the difficult Pahlavi, and, therefore, fit only to be used along with original Pahlavi. Hence his Sanskrit Grammar and Syntax appear often very uncouth and sometimes unintelligible even to those who are well-versed in Sanskrit. Add to this his use of many Irânian terms by themselves, sometimes even the simple ones capable of being translated, at other times more difficult technical ones which can only be understood by those who had any knowledge of Zoroastrianism. Sometimes, it seems, the ignorant copyists have made such horrible mistakes that the confusion becoming worse confounded Neriosengh's learning might be unduly underestimated. All these causes have combined to make his works rather less estimable and have led some to pronounce his Sanskrit as "barbarous" or a "jargon." But when we consider that it was his Sanskrit works that formed one of the chief sources for the later Indian Zoroastrians to write Gujerati translations of their sacred books, we may fairly give him due credit that taking into consideration his time, circumstances, and the peculiar method he pursued in executing his task, he could not have done it better.

Method adopted in this Collection.

In this Collection in order to facilitate the reading of the text I have tried my best to put the "*tîkâs*" into round brackets ( ) and to add necessary words, phrases, and shorter or longer explanations of my own, where necessary, into angular brackets [ ], and also English notes of my own at the end of each part.

As regards external and sometimes even internal "*Sandhi*" of Sanskrit words with the exceptions of a few, almost all MSS., as a rule, do not scrupulously observe it. I have also kept every word separate, unless where "*Sandhi*" is actually found in some MSS.

In order not to swell the bulk of each part, the rectification of wrong orthographies such as short or long vowels, inaccurate use of ष and श &c., are not given each and all in the foot notes.

A few general characteristics of the style of Neriosengh's works as given below will, it is hoped, be useful to the reader.

Some Peculiarities of Neriosengh.

1. Though generally accurate, sometimes he is at fault in his grammar & etymology of Pahlavi words; *e. g.* Pahlavi "*Sipâs*" (thankfulness) is rendered by श्रिप्रहरक, thinking "*Si.*"=श्रि (three), and प्रहरक="*pâs*," (guarding). Now this श्रिप्रहरक (three guardings) gives no sense. Again प्रहरक from the root प्र+हृ in Sanskrit means 'to strike.' How the idea of striking and guarding be reconciled is difficult to understand. I think प्रहर is a Sanskritised form of Gujerâti પહેર. પહેરો guarding, which is in his mind as the equivalent of Iranian *pâs.* This is but one example of the kind. More will be found in the English notes at the end of each part.

2. Sometimes Sanskritised Gujerâti and other vernacular words are used; *e. g.* देवानां हस्ते चटति=દેવોને હાથ ચડે may fall in the hands of demons; टालयति=ટાળે may remove; लंचा=લાંચ bribe; वेचयति=વેચે may sell, and so on.

3. Sometimes pure Sanskrit words are used in the Irânian sense; *e. g.* देव a demon (not a god), देवी a demoness (not a goddess), and so on.

4. Sometimes we meet with unusual Sanskrit forms, such as more than one termination of the degrees of adjectives as बलिष्ठतर; sometimes strange adjectives as अतःपर (heavenly); very often denominative verbs instead of simple verbs, and so on. All such strange Sanskrit vocables must be considered as the result of his scrupulous adherence to the original Irânian words at the cost of elegant & idiomatic Sanskrit.

5. Profusely used Irânian forms are met with every where; such as हुरमज्द (a holy spirit), नीरंग (ceremony, holy spell, &c). All these I intend to make intelligible to the Sanskrit reader in my Glossary which I intend to insert in the last part.

6. Sometimes, though rarely, Avestic formation is used as if it were Sanskrit; e.g. मज्ददात and मज्ददत्त indiscriminately.

7. Sometimes Irânian terms which are used in special sense in the texts, are rendered by him in general sense, *i. e.* Avesta *Kâvôyahêcha Khvarenô*, Pahlavi *Kayân gadman* (the Kayânian glory) is rendered by राजलक्ष्मी (royal splendour).

These are a few specimens of his peculiarities. Taking everything into consideration, it may suffice to say that if Neriosengh had not hampered himself by implicitly following the Pahlavi and had paid more attention to render the original Avesta somewhat more phonologically and close in point of Avestâ Grammar, he might have rightly obtained the mead of praise of being the founder or at least the outliner and material-supplier of the comparative grammar of Avesta and Sanskrit, which honour has been achieved by modern European *Savants* such as Burnouf, Bopp, and others.

INTRODUCTION TO PART I.

The Khorda Avesta with the Pahlavi rendering.

The extant Avesta writings are divided into two groups—the Khorda or the lesser Avestâ, and the Buzurg or the greater Avestâ; the former comprising Nyâishes, Yashts, Nîrangs, Gâhs, Âfringâns and other smaller pieces, while the latter consisting of bigger books, such as Yasna, Vendidâd, and Visperad. The five Nyâishes, the five Gâhs, six of the Yashts, one Patet, the Âfringâns, the marriage Ashîrvâds, and a few Nîrangs of the Khorda Avestâ have been tranlated into Pahlavi.

The Sanskrit rendering of the Khorda Avesta.

It seems to me that perhaps the great Mobed Neriosengh had translated this whole Pahlavi Khorda Avestâ into Sanskrit, which appears from the prefatorial heading which he writes in the beginning of this Part, named by him *Pêrâma Iasti* (पेरामइअस्तिनामकं), as he has written similar headings in the beginning of all his other translations. Unfortunately, however, the Sanskrit translation of the whole of that Pahlavi Khorda-Avestâ is not met with in all the MSS. of Pêrâma Iasti that I have consulted, but I find the contents of the Pêrâma Iasti only as follows :—

The Prefatorial Sanskrit Heading; the Avestic alphabet; the *Nîrang-e-kûstî bastan* (होर्मज्द-खुदाई अथवा नीरंगे कुस्ति बस्तन) including *Ashem Vôhû* (अशेम् वोहू) and *Ahunvar* (अहुनवर), but the first part translated into Gujerâti instead of Sanskrit; the *Srosh Bâj* (श्रोशबाज) including *Kēmnâ-Mazdâ* translated into Sanskrit, without the last portion beginning with *Nasê daêvô druksh*, &c.; the *Hoshbâm* (होश बाम) transtated into Sanskrit, without the last portion beginning with *Yatha nô âonghãn shâtômanâo* &c.; the *Khurshed Nyâish* (खुरशेद नीआइस्ती) from *Frastuyê* with Sanskrit translations; similarly the *Mâh Nyâish* (माह इअस्ति or माह नीआइस्ती) and the *Âtash Nyâish* (आतश इअस्ति or आतश बहिराम नीआस्ती); the *Meher* and the *Âbân Nyâishes* without any translations; the *Hormazd Yasht* (होर्मिज्द इअस्ती) with Sanskrit translation, with the appendix beginning with *Nipâyôish Mashîm* &c. untranslated, this being the only Sanskrit translation of a yasht out of all the yashts; the *Nîrang-e-vars-pûkhtan* (नीरंग वरस पचपवा तणो) *i. e.* the ceremony of consecrating the hair of the sacred white bull called *Varasiô* (वरसीओ) in Gujerati; the *Nîrang-e Rapithwan gâh yashtan, i. e.* the ceremony of celebrating the advent of the warm season of the year (नीरंग रपीथ्विन गहे [ई]जेवा तणो) in Gujerati; the *Nîrang-e Barashnum dâdan, i. e.* the ceremony of purifying a man contaminated by touching a dead body (नीरंग बरस्मन् [बरश्नुम्] देवा तणो) in Gujerati; the *Nîrang-e Nâvar i. e.* the ceremony of the ordination of a priest (नीरंग नावरस्य) in Sanskrit; the *Patêt Pashêmânî* or the Pâzand Patet, also called *Patêt-e Âdarbâd* (प्रायश्चित्यवचनम्) *i. e.* penitentiary prayers, with Sanskrit translation, but in some MSS. from *agar mândeh bahod* &c. without translation, and after the Ashem Vôhû 12 *hambâsta behân* up to *minoyân*; the Petêt-e Ravânî without any translation and with *hambâsta behân* &c.; the *Dêyâd-vô-dâtâ i. e.* the marriage blessings (देयाद्वो दाता or वैवाहस्य पइमानी or वेवाहस्य पइमानी) [cor. वि०] in Sanskrit, sometimes with and sometimes without the original Pâzand text; the *Srôsh yasht Hâdôkht*, sometimes with an imperfect faulty Sanskrit translation, and often without

it; the *Dhûp Nîrang* (धूप नीरंग) with Sanskrit translation, but without the names of saints; the *Dhahmân Âfringân* (दह्मयानस्य आफ्रंगान) with Sanskrit translation; the blessings on the kings (आशीर्वाद राज्ञाम्) from *Ahurahê mazdâo* up to the end of the *Âfringân* with Sanskrit translation; the *Âfringân-e Ardâfarvash* (आफ्रंगान अर्द्दाफ्रउअस) with Sanskrit translation; and the *Âfringân-e gahambâr* (गहंबार आफ्रंगान) with Sanskrit translation.

This is the general sequel of pieces in the Pêrâma Iasti, sometimes with more or less change of order. Some MSS. give a few more unimportant pieces which I have placed at the end.

I have collected in this Part only the Sanskrit portion of the book, omitting the original Irânian texts as well as the Gujerâti writings, and have tried to rearrange some of the pieces so as to make them correspond in order as nearly as possible to the original Pahlavi *Khorda Avestâ*.

The Pêrâma Iasti.

As to the name of the book *Pêrâma-Iasti* पेराम ईअस्ति, it is undoubtedly a transcription of the Pahlavi word *pêrâmûn yasht* or *pêrâman yasht* written in older *Khorda Avestâ* manuscripts, which the modern Irâni mobeds have written *Farâmûn yasht* in their manscripts, as they often change the Pahlavi-Pâzend *p* into Persian *f*; *e. g.* *Pâshûm* into *Fashûm* (best), and so on. The change of *sht* into Skr. स्त is frequent in Neriosengh's writings. According to Neriosengh this is the name of the whole book of the *Khorda Avestâ*. But this view of his can only be accepted as correct if we bear the following explanation in mind.

Unless there is some other meaning which is not known to us, the Pahlavi *pêrâmûn* is the Persian *pîrâmûn* or *pêrâmûn* (round about). Now, by comparing the headings of several Nyâishes, yashts, &c., we conclude that the Pahlavi *Pêrâmûn yasht* is the heading of the first two or three small stanzas or pieces of the most sacred Avestâ which, as it were, revolve round every sacred recital, whether small or great, and are, therefore, taught from the very beginning to every Zoroastrian, such as *Ashem Vôhû*, *Ahunvar*, &c. Strictly speakng this is, therefore, the heading of these pieces only; but as they happen to be written and taught at the commencement of *Khorda Avestâ*, there is no wonder the whole book may have come to be known as *Pêrâman yasht*. This at best, however, is a conjecture of mine. The word "*pêrâma*" may have some other meaning.

Account of the MSS. examined for Part I.

The following is a description of the printed texts and MSS. collated in preparing this part. I divide them into two groups, (a) Avestâ and Pâzend MSS. with Sanskrit, Sanskrit-Gujerâti, or only Gujerâti translations; (b) pure Khorda Avestâ MSS. containing the Sanskrit marriage Ashîrvad. This descriptive account of the MSS., though it may seem lengthy and tedious to the general reader on account of the frequent repetition of the contents, is advisedly written in detail; for some of them contain curious and interesting information for the student of Zoroastrian religion and history.

Group A.

1. FBV. (MS. V. du fonds Bournouf). Darmesteter's Etudes Irâniennes, Vol. II., containing:—

Ormazd yasht, §§ 1–22, *i. e.* without the appendix beginning with *Nipâyoish mashîm*, *Khorshît Nyâish*, beginning with the usual prefatotial heading *Nâmnâ sarvâ-ngaçaktyâcha*, &c. §§ 1–9, *Khorshît yasht* §§ 1–5, *mâh yasht* §§ 1–7, *Âtash Nyâish* §§ 1–15, and *Âfrîgân Gahambâr* §§ 3–18; all with Sanskrit translations.

2. H_1—L. 9½, Br. 7¾. Th. 1⅞; a very valuable MS. belonging to Sardâr shams-ul-ulamâ Dastur Hoshangji Jamaspji Ph. D.; C. I. E. of Poona, written in Samvat 14 ? = A. Y. 784, A. D. 1415 and containing throughout the Sanskrit and old Gujerati translations of the Iranian texts. Its contents are as follow:—

Vaivâhasya Paimânî वैवाहस्य पइमानी *i. e.* the solemn promises and recitals of blessings at the marriage ceremony. This piece is imperfect, having only folios 1–6, the Sanskrit translation of the original Pahlavi being ascribed to one *Dînidâru Bahman* दीनिदारू बह्मन; four folios blank; *Pêrâma Iasti nâma pustakam* (पेराम इअस्ति नाम पुस्तकम्) consisting of the usual Sanskrit prefatorial heading, folio 1; Khurshed Nyâish, beginning from *ezh hamâ gunâh*, folios 1–14; *Mâh Nyâish*, folios 16–19; *Âtash Nyâish* (आतश इयस्ति अविस्तार्थः), folios 19–29; *Hormazd yasht* (होर्मिजद इअस्तिः अविस्तार्थः) folios 30–42; *Dahmân Âfrangân* (दह्माईआनस्य आफ्रंगान अविस्तार्थः) folios 42–46; *Âshîrvâda Râjnâm* (आशीर्वाद राज्ञाम्), folios, 46–48; *Âfrangâna arddâfrawash* (आफ्रंगान अर्द्दाफ्रउअस अविस्तार्थः), folios 48–51; *Âfragâna Gahambâr* (गहंबार आफ्रंगान अविस्तार्थः) folios 51–62; *Dhûpa Nîranga* (धूप नीरंग अविस्तार्थः), folios 62–66; *Prâschitya Vachanam i. e. Patêti Pâzend* (प्राश्चित्य वचनमित्यर्थः ईणइ शास्त्रि सविहुं पापतणां व्यक्तव्यक्तां जुजुआं प्राश्चित्य वचन बोल्यां प्राश्चित्य कहयां जणाव्यां अछइ) folios 67–93;— *Ardâ Gvirâf* (अथेदानीमत्र अर्द्दाग्वीरा नाम पुस्तकं लिख्यते), folios 93–160 ; all with Sanskrit and Gujerati translations. *Zand i Vahman yasht* (गुअह्मन ईअस्तिनाम पुस्तकं) translated only into Gujerati, folios 160–184. The MS. is written by Ervad Rânâ, the son of Ervad Kâmdîn (see the book of Ardâ Virâf by Martin Haug ph. D. & E. W. West. ph. D. introductory essays, page XI.).

This MS. is worth being photozincographed on account of its peculiar Avestan chirography, generally correct Sanskrit, and interesting old Gujerâti.

3. K_1—L. 9⅛, Br. 6. Th. 1¼; a very valuable MS. of Pêrâma Iasti, belonging to Dastur Kaikhusru Jamaspjee Jamaspâsânâ, of which the first two folios are lost and twenty four folios are supplied in the beginning written by a later scribe. The date of writing, and the place and the name of the writer are lost in the last part; for the MS. has only one hundred and seven folios extant. The date, however, must not be earlier than Sumvant 1400, as in the Sanskrit Ashîrvâd we meet with the phrase संवत्सरेषु चतुर्दशशतेषु. The added folios contain:—

The usual prefatorial heading, the Avestâ alphabet, the *Nîrang-e kustî bastan* with the intial portion rendered into Gujerati and from *ezh hamâ gunâh* up to the end into Sanskrit (including ashem Vôhû and yathâ ahû vairyô); the *Srosh Bâj* (wherein the formula of time is only *Ushahîna*, and the last part of *Kemnâ-mazdâ* from *Nasê Daevô Drukhsh* is omitted, and *Kereba muzd* is rendered into Gujerati only) with Sanskrit translation, and the *Hoshbâm* with Sanskrit translation, without the last portion beginning with *yatha nô aoṇhân shâtô-manâo.*

The contents of the original MS. are as follows:—

Folios 2–13 khurshed nyâish, beginning from *Frastuye*, translated into Sanskrit and ending with *Hazangrem Baeshazanâm*; folios 13–16 Mâh yasht (मह्य ऽस्ति अविस्तार्थे) beginning from *nemô Ahurâi mazdâi* and ending with *yasnemcha*, translated into Sanskrit; folios 16–25 Âtash Nyâyesh (आतश...अस्ति अविस्तार्थः) beginning with *Usmoi uzâreshvâ* and ending with *attoi âtarem*, translated into Sanskrit; folios 25–26 Meher Nyâish beginning from *Fravarâne* and ending with *yasnemcha*, untranslated; folios 26–27 Âbân nyâish abridged and untranslated; folios 27–39 *Hormazd yasht* (होर्मिज्द...अस्ति अविस्तार्थं) translated into Sanskrit §§ 1—22; folios 39-41 the appendix *nipâyoish mashîm* &c. untranslated to the end; folios 41–42 *Nîranga varasa pachaevâ tano* (नीरंग वरस पचएवा तणो) *i. e.* the ceremony of consecrating the hair of the sacred white bull, called *Varasiô*, in Gujerati; folios 42—43 *nîranga Rapithwina Gahe* [*ê*]*javâ tano* (नीरंग रपीथ्विन गाह एजवा तणो) *i. e.* the ceremony of celebrating the advent of the warm season of the year, in Gujerati. Folios 43—49 *Nîranga barashnum dêvâ tano* (नीरंग बरस्मून [बरश्नूम्] देवा तणो) *i. e.* the ceremony of purifying a man contaminated by touching a dead body, in Gujerati. Folios 49—50 *Nîranga nâvarasya* (नीरंग नावरस्य) *i. e.* the ceremony of the ordination of a priest, in Sanskrit; folios 50—70, *Patêt-i Pashêmânî i. e.* penitentiary prayers, translated into Sanskrit from the beginning upto *agar mândah bahod*, the rest without any translation upto Ashem Vôhû 12, followed by the formula *ham bâst behã shumâr ãcha bud ashodâd farmâi kardan ashodâtâm gethya mainyocha*; folios 70—79 Patêt-i *roânî* without any translation, similar to the preceding one with the necessary formula *man ezh andarzh* &c. inserted in proper places; folios 79—82 *Deyâdvô dâtâ* &c. (देयाद्वो दाता &c.) *i. e.* the Sanskrit Âshîrvâd on the marrying couple, without the Pâzend; folios 82-74 Srôsh yasht-e Hâdôkht, only two first Kardâs, without any translation; fôlios 84-87 *Nîrang Piroz Bâd* (नीरंग पिरोज बाद) *i. e.* the *Dhûp Nirang* or *Nirang-e Afringân* (which sometimes is also called *Nîrang-e bœ dâdan*) with Sanskrit translation, omitting the names of the saints, all written with Nâgarî characters; folios 88-91 *Dahmayânasya Âfrangânasya avistârthah*, (दह्म...आनस्य आफ्रंगानस्य अविस्तार्थः) translated into Sanskrit; folios 91—93 *Âshîrvâdah Râjnâm* (आशीर्वाद् संज्ञां [राज्ञां]) *i. e.* the blessings on the reining king, beginning with *Ahurahê mazdâo* &c, tranlated into Sanskrit; folios 93–96 *Âshîrvâdasya Pravarddiânasya Avistârthah* (आशीर्वादस्य प्रवर्द्दिआनस्य अविस्तार्थः) *i. e.* Âfringân-e Ardâfravash with Sanskrit translation ; folios 106–107 *Nîranga sahânî êjvâ tanuñ* (नीरंग शहानी एजवा तणुं) *i. e.* the so called *Sehan bâj* wherein the *barsam* of 7 tâê is used & *Sîroza khshnuman* is recited, containing the *khshnumans* of Srosh and Ardâfravash in their respective places, which causes the reciter to lose his *barashnum*. This *bâj* is never recited, except on rare occassions of calamities, such as famines, drought, plagues, &c. The MS. abruptly ends on the next page, the rest being lost.*

4. K_2—L. 7½ Br. 6⅛ Th. 1¾, a photograph of all pages of the preceding MS. executed and stuck on 130 pages of thick paper, and half bound in a thick strong cloth-morocco binding. It also belongs to Dastur Kaikhosru Jamaspji.

5. EMU_1—L. 8½ Br. 4⅝, Th. 1; a MS. of Pêrâma Iasta (पेराम इअस्त.) belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unwala. Its contents are as follows:—

* This is the same MS. which was examined by Rev. A. Führer Ph. D. and about which he speaks in the journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society, Vol. XVI pp. 83–84; the contents, however, given by him are not in accordance with those given above which I found in the MS.

Folios 1—2, the usual heading in Sanskrit and Gujerâti; folios 2—9, *Nîrang-e kûstî bastan* partly with Gujerâti and partly with Sanskrit translations; folios 9—21, *Hormazd yasht* with Gujerâti translation, §§ 1—22; folio 22, *Patêt* with Gujerâti translation. Here twenty five pages are lost. Folios 47—53, *Dhûpa Nîranga* with Sanskrit & Gujerâti transtations without the names of saints; folios 53—56, *Dahmiânasya Âfrangânasya avistârtha* with Sanskrit and Gujerâti translations; folios 57—60, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit and Gujerâti translations; folios 61—64, *Âfringâna Ardâfrausa Avistârthah* with Sanskrit & Gujerâti tsanslations; folios 64—80, *Gahambâra Âfrangâna Avistârthah* with Sanskrit & Gujerâti translations; folios 81—90, *Âshîrvâda* with Sanskrit & Gujerâti translations, wherein the year of the writing of the book is found to be A. Y. 1024 = Samvat 1711; folios 91—106, *Khûrshed Nyâish* translated only into Gujerâti; folios 106—110, *Mâh Nyâish* with only Gujerâti translation; folios 111—120, *Âtash Nyâish* with only Gujerâti translation; folio unnumbered, *Sîna* (शयन) *Bâj*, *i. e.* a Pâzend prayer to be recited before going to bed and after rising from sleep; the first two shlokas of the 16 Shlokas; folios 121—24, *Mâh Nyâish* with Sanskrit translation; folios 125—135, *Âtash Nyâish* with Sanskrit translation; folios 137 to the end, the folios not numbered, *Srosh Yasht Hâdokht* with Pâzend & Sanskrit translations (the Sanskrit defective and incorrect); Colophon श्रोशहादुख्तईअस्तअविस्तार्थ समाप्तः रोज १२ माह १ संवत १७५० वर्षे एदाराब दस्तूर पाहालणजी फरेदूनजी लखितं॰

6. K_3.—L. $8\frac{1}{2}$ Br. $7\frac{3}{4}$. Th. $1\frac{1}{8}$. a MS. belonging to Dastur Kaikhusru Jamaspjee Jâmâsp Âsânâ; the first pp. 1-96, written on English papers, contain the eight fargards of Vishtâsp Yasht with Pahlavi version.—*Perâma Iasti*, probably a copy of H_1, as it leaves blanks for pages lost in that MS. Contents:—

Folio 1, the usual heading; folios 1—12, *Khurshed Nyâish* with Sanskrit translation; folios 12—15, *Mâh Yasht* with Sanskrit translation; folios 16—25, *Âtash Nyâish* with Sanskrit translation; folios 25—35, *Hormmijda Iasti Avistârthah*, §§ 1—22 with Sanskrit translation and without the appendix *Nipâyoish mashîm*, &c.; folios 36—38, *Âfringân-e Dahmîân* with Sanskrit translation; folios 39—41, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit translation; folios 41—43, *Âfringân-e Ardâfravash* with Sanskrit translation; folios 43—52, *Âfringân-e Gahambâr* with Sanskrit translation; folios 52—55, *Dhûpa Nîranga* with Sanskrit translation, without the names of saints; folios 56—74, प्राश्चित्य-वचनामित्यर्थः [प्रायश्चित्तवचनानि इत्यर्थः], *i. e. Patêt* with Sanskrit translation; Colophon in Persian, date Roj Mâraspand, Mâh Ardibehêsht A. Y. 1157, writer Khûrshid bin-e Dastur Jamshed bin-e Dastur Jâmâsp Âsâ bin-e Faredoon, inhabitant of Navsari.—*Saddar-e Nasar* Persian, pages 1—71.

7. K_4.—L. $6\frac{5}{8}$. Br. $5\frac{1}{2}$. Th. $1\frac{3}{8}$. a manuscript belonging to Dastur Kaikhasru Jamaspjee Jâmâspâsânâ, defective in the beginning and subsequently paged *Seconda manu*. Contents :—

Folios 1—63, *Behrâm Yasht*, §§ 30—64, *Ardibehesht Yasht*, *Sarosh Yasht Hâdôkht*, *Hapta Amshâspand Yasht* ; केशविसर्जन *i. e.* the Nîrang to be recited at the time of burying the hair, cut or shaved, into the earth ; *Ardûîsûr Nyâish*, *Hôm Yasht*, *Avirdâd Yasht*, *Vanant Yasht*, *Hormazd Yasht*, (*Âfrîgân-e*) *Dahmayân*, *Afrîgân-e Panchagâhân*, *Afrîgân-e Gahambâr* ; all without translations.—Folios 63—78, *khûrshed Nîâisti* with Sanskrit translation beginning from *ezh hamâ gunâh* ; Folios 79—84, *Mâh Nîâsti* with Sanskrit translation ; folios 84—96, *âtasa Bahîrâma Nîâsti Avastâ artha* (आतस बहिराम न्यास्ति अवस्ता अर्थ) with Sanskrit translation; folios 96—98, *Mehera Nîâyasta* without translation ; folios 98—107, *Srôsh yastî* without translation ; folios 107—115, *Gôsh yastî* without

translation; folios 115—120, *Dîni yasti* without translation;—folios 120—122, various duties to be performed or auspicious works to begin on each day of the month, in Gujerâti; folios 123—143, *Paitêti* (पइतीती पापप्राश्चत्यत्तणि व्यक्ति) with Sanskrit translation; folios 143—149, *Nîranga Dhûpnî* (नीरंग धूपनी लिषी) with Sanskrit translation, without the names of saints; folios 149—152, *Âfrîgân Ardâfarvash* with the *Dîbâcheh* in Sanskrit translation and benediction beginning with *Chithrem Buyâd* all with Sanskrit translation; (See the last piece in this Part I.); folios 153—154, आतसभस्मअपसमारर्णीयं [अपसारणं] in Sanskrit; folios 154—164, Gahambâra tanî â [गहंबारतणी आ०] *i. e. Âfrin i Gahambâr* with Sanskrit translation begining from पंचाच चथ्वरे सतेमृच; folios 164—173, several Nîrangs, Namaskârs, tââvids, & Bâjs, some of them with directions in Sanskrit; about thirty folios of Pâzend-Sanskrit glossary *seconda Manu*. (See Part VII.); about eight pages of sundry-prognostications in Sanskrit; folios 173—186 *Sirôza*; names of fires, *nasks* &c., *Yathâ ahû vairyô 1200* and *Ashem vôhû 1200*; all without translation. (See Part VI.)

8. EMU_2—L. 8. Br. $6\frac{7}{8}$ Th. $0\frac{1}{2}$. a good manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, defective at both sides, having only folios 10—168. Contents:—

Folios 10—13, *Meher Nyâish* untranslated: folios 13—25, beginning of Pêrâma Iashti from the definition of Avesta; *Nyâshtê Khurashed* with Sanskrit and Gujerâti translations, beginning from *ezh hamâ gunâh* and ending with *Hazangrem Baeshazanâm*; folios 26—29, *Mâh Niâsht*, with Sanskrit & Gujerati translations without the appendix *Dasta amem* &c.; folios 29—38, *Âtash Niâshti* with Sanskrit & Gujerâti translations; folios 38—41, lost; folios 42—54, *Hormazd Yasht* with Sanskrit & Gujerâti translation, without the appendix *Nipâyôish Mashîm* &c.; folios 54—55, *Haptân Yasht*, untranslated only one folio, the rest 3 of the following folios lost up to folio 145; folios 145—146, *Srôsh Yasht* untranslated; folios 146—151, *Rashnê Yasht* untranslated; folios 151—168, *Fravasht Yasht*, *i. e.* Farvardîn Yasht §§ 1—95 untranslated, and then strangely enough the Yasht is closed and the Râm Yasht commenced!

9. EMU_3.—L. $6\frac{7}{8}$. Br. $5\frac{5}{8}$. Th. $0\frac{1}{4}$. a small-sized manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, containing the following pieces:—

Hivmravâ, a Persian piece describing the fifteen virtues requisite for a priest.—दह्मइआनस्य आफ्रंगानस्य अविस्तार्थः; आर्शार्वादःराज्ञाम्; आफ्रंगांन अरदाफ्रउअस अविस्तार्थः; गहंमबार आफ्रंगान अविस्तार्थः defective in the greater part, all these âfringâns are with Sanskrit and Gujerâti translations.—Yasnâ, chapter 43 §§ 1—13 with Sanskrit and Gujerât translations.

10. EMU_4.—L. $9\frac{1}{4}$. Br. $5\frac{3}{8}$ th. $\frac{7}{8}$. a modern manuscript, unpaged, belonging to Ervad Maneckji R. Unwala. It contains:—

Khurshed Nyâish with Sanskrit and Gujerâti translation; *Mâh Nyâish* with Sanskrit and Gujerâti translation; *Hormazd yasht* with Sanskrit and Gujerâti translation without the appendix *Nîpâyoish Mashîm*; *Patîti* or प्रायश्चिज्य [०त्त] वचनम् with Sanskrit and Gujerati translation, defective, only up to *vakhshê vakhshân gûnâh*; *Niranga Barashnûm dêvâtani* in Gujerâti; नीरंग आतस प्रतिष्ठातणु in Sanskrit and Gujerâti.

11. $NMRL_1$.—L$9\frac{3}{8}$. B$9\frac{3}{4}$ TH. 1. a modern manuscript, unpaged, belonging to the Navsari Meherji Rânâ library. It contains:—

Khûrshed Nyâish with Sanskrit and Gujerâti translations; *Mâh Nyâish* with Sanskrit and Gujerâti translations; some folios containing *Âtash Nyâish*, with translations lost; *Hormmazda Iasta* with Sanskrit and Gujerati translation, without the appendix

Nipâyoish Mashîm. Patîti or प्रायश्चित्तवचनम् with Sanskrit and Gujerâti translations, defective, only up to *Uem-na-gazid.*

Group B.

12. *TDA*$_1$.—L. 7. Br. 5. Th. ⅛. Loose folios only from 63—77 of Khordeh Avestâ, belonging to the late Tehmuras Dinshaw Anklesaria, containing :—

Folios 63—65, last part of the Pâzend Pêmânî; folios 65—68, Sanskrit Âshîrvâd Pêmânî, wherein the year is written संवत्सरेषु पंचदशशतेषु *i. e.* not later than at least 360 years; folios 68—70, the marriage *Tandarôsti duâ*; folios 70—72, Pâzend names of the thirty Rôjs; folio 72, a *Taavîd*; folio 73, the formula for slaughtering a *Gôspend* or domestic animal for sacrifice; folios 74 and 75, the ceremony of consecrating *Varasiyô* (sacred white bull) in Gujerâti; folios 76—77, part of the ceremony of carrying and exposing a dead body into the tower of silence in Gujerâti.

13. *EMU*$_5$.—L. 9⅜. Br. 6⅛. Th. 3¼. a complete and exhaustive modern Khordeh Avestâ, undated, belonging to Ervad Maneckji R. Unwalla, containing Sanskrit Âshîrvâd with the date संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु *i. e.* not later than at least 160 years. It contains:—

Names of 21 nusks; Avestic alphabet, Irânian and Indian; Yathâ Ahû Vairyô, Ashem Vohû, Hormazd Khodâe, Srôsh Bâj, Hôsh Bâm, Khurshed Nyâesh, Meher Nyâeshta, Mâhbôkhtâr Nyâeshta, Arduisûr Bânû Nyâesht, Âtash Behrâm Nyâesht, Duâ Nâm Sitâyashni, Pateti Âdarbâd Mârâspand, Pateti Khûd, Pateti Rûânni, Peteti Irâni, Dhûp Nîrang, Âfrangân Dahmiânnû, Âfrangân Gâthâbiônu, Âfrangân Gahambârnû, Âfrangân Sarôshnû, Âfrangân Rapithvannû, Âfrangân Avardâdsâlkhûdâe, on the Khôrdâd Roj of Farvardin month, Âfrangân Tiryânnû, Âfrangân Meher Roj Meher Mâhnû, Âfrangân Âvân Roj anê Âvân mâhnû, Âfrangân Âdarroj anê Âdar Mâhnû, Âfrangân Farvardin Roj anê Âdar Mâhnû, Âfrangân Bahman Roj anê Bahman Mâhnû, Âfrangân Aspandârmad Mâh anê Aspandârmad Rôjnû, Âfrangân Avardâdsâlgâhnû, on the sixth roj of Aspandarmad Mâh, Âfrangân to be recited from the day Âstâd to the day Anêrân of the Sapandârmad Mâh, Âfrangâns to be recited by the new Nâvar on the first, second, third and fourth day. Âfrangân in the first three days after the death of a person.—Âfrîn-e Dahmiân, Afrîn-e Haft Amshaspand, Âfrîne Gahambâr, Âfrînê Miazd, Âfrînê Rapithvin, Âfrine Zarthosht Aspantmân; Duâe Behrâm Varjâvand Pâdshâhe Dîn-e Mâzdayasnân.—Pâvî of Gahambâr, Âfrîne Ashôân;—Âshîrvâd Zend (*i. e.* Pâzend); Âshîrvâd Hindvî, (*i. e.* Sanskrit); Dûâ Âshîrvâdnî. *Nekâhe digar* (*ke*) *dar ravâyet ast* (another form of marriage which is given in the Ravâyat); *Pemânî Âshirvâdnî bîjî Duâ je garibone padhechhe tê* (another marriage benediction which is recited on the poor).—The Yashts, from Hormazd Yasht up to Zamyâd Yasht as are found in published Avesta books. Yasht-e Hôm; Yashte Vanant.—sirôzâ Lûhûdâ, *i e.* smaller sirozâ; sirôzâ Vadâ, i. e. greater sîrozâ.—The five gâhs; Vispa Humata.— *Bâj jamvânî Behdînnî; Bâj jamvânî Herbadnî; Bâj peshâb tathâ feri javânî; Bâj shîrnî Mithâî ijvânî; Bâj vanantnâ Darûn kâpvânî; Bâj Ashem Vôhûnî dan pânchnî; Bâj Yathâ Ahu Vairyônî dan pânchnî; Bâj sargôsal Karvâtani; Bâj muânê sanjogvânî; Bâj pâêdasê muânî jâê tê.*—Namaskâr, of the lamp, of the Dakhmâ, of the hill, of the cattle, of the town and the city, of the four sides to be recited after the Khurshed and Meher Nyâêsh; of the *Mâchi, i. e. Dôslâ* or *Muktât*; of the sea, the river, the well, the lake, or the tank.—Duâ or Nirang to be recited after Hormazd Yasht; Duâ or Nirang to be recited after Srosh Yasht

Duâ-e Sukrânâ, *i. e.* thanks.—The rejoicing words of souls in heaven; the repenting words of souls in hell.—Nirang to be recited after sneezing; Nirang to drive off black magic; Nîrang to be recited after bathing; Nirang to preclude the advent of black magic; Nirang to preclude the attacks of highwaymen; Nirang to be written and tied to a tree in order to ward off from it the injury from noxious animals; Nirang for getting success in a good intentioned object; Nirang to remove sickness and disease; Nirang for lessening the pains of a woman at the time of child-birth; Nirang to ward off cattle-plague; two Nirangs to be recited one before and another after going to bed. *Nirang lâga khândvânî* to be recited thrice while repeatedly dipping a knife-blade in a pot of oil mixed with water. [What was the object of this Nirang cannot be ascertained] (See p. ५२ of this Part 1.). [From here the folios 395-398 are lost. They contain, as appears from the contents of the book, the following:—*Nirang kesh parhej karvâtanî; Nirang nakh tathâ'dâtan parhejvânî;* Nirang to be written as a tâvid to remove any disease or difficulty or evil eye; Nirang to remove the head-ache and any other sickness. Nirang to remove hemichrania; Nirang to remove black magic, witch, ghost, goblin, &c.; Nirang to remove fever, (see p. ५४ of this part 1.); *Nirang setânbâjî parhezvâni;*.................; Nirang to be recited for removing the fevers of children; Nirang to slaughter a domestic animal or bird; Nirang to cut the kusti and the garments; Nirang to be written in Pahlavi characters on the fifth day of the month Aspandârmad to be stuck inside the door; Nirang to consecrate sand on the fifth day of the month Aspandârmad to sprinkle in the house in order to ward off the injuries of noxious animals; Nirang to be recited on a leper (see p. ५४ of this part 1.); Nirang to remove black magic; another Nirang to remove black magic; a third Nirang to remove black magic [These three Nirangs are those which are recited after the Ardibehsht Yasht, the Hôm Yasht and the Vanant Yasht respectively]. *Nirang-e dastshô i. e.* the formula recited before rubbing cow's urine on the hands, face and feet at the time of rising from sleep; Nirang to be recited with closed lips before finishing the " Geh-sârnû, *i. e.* the funeral recitations; Nirang to be recited by the Nasâsâlâr *i. e.* at the time of depositing dead bodies in the Dakhmâ. It follows the recitation called " *Dasturî* " and must be recited with closed lips. Nirang to be recited after the Meher Yasht or any other Yasht. Another Nirang to be recited after any Yasht. Another short " *Âfrîn-e shash Gahambâr:*"—the pedigree of Zartôsht, the names of the pedigree and descendants of Zartôsht. The *kalmâ* of Zartôsht, *i. e.* the confession of Zoroastrian faith; another *kalmâ.*—*Rasamhâ-e Bêhdinân i. e.* the customs of the *Behdins.* The *Tandarustî, i. e.* the benediction beginning with the word "*Tandarustî.*" The "*Dasturî,*" a short Pâzend formula to be recited with closed lips after the " *Barashnûm* " and after placing the dead body in the Dakhma; The seven " *Hamkârâs,* " *i. e.* the *Yazatas* working with seven *Amshâspands.* Names of the twelve *Yazatas* adored in the ceremony of " *Hamâst.*" Efficacies of the thirty heavenly beings, each while presiding over each day of the month. The recitation and ceremony of the " *Gêhsârnu,* " *i. e.* funeral rites. The numbers of " *Yathâ Ahû Vairyô,* " to be recited on several occasions.

14. K_5.—L. 10, Br. 6⅞, Th. 2, a manuscript belonging to Dastur Kaikhusru Jâmâspjee Jâmâspâsânâ, written in Samvat 1710; its hand-writing is bold big *Nâgarî* beautiful character. It contains Khordeh Avestâ with Gujerâti transhation.

Folios 1—7 *Nirang-e kusti bastan* with the first part translated into Gujerâti and the last into Sanskrit. Folios, 7—16 *Srôsh Bâj* (wherein the formula of time is *ushahina*) with sanskrit and Gujerâti translation; folios 16—24, *Hôsh-bâm* with sanskrit translation; folios 24—44, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation; folios 44—50, *Mâh Nyaish*

with Gujerâti translation without the translation of the appendix *dasta amem*; folios 50—56, *Arduisûr-bânu Nyâish* with Gujerâti translation; folios 56—69, *Âtash Nyâish* with Gujerâti translation; folios 70—76, *Nãm sitâyashne* with Gujerati translation; folios 76—113, *Patêt-e Pâzend* with Gujerâti translation ; folios 113—116, *Dhup Nirang* (नीरंग ईआद करवा तणीना अर्थ) defective folios 119—121 being lost, with Gujerati translation and without the names of saints. Folios 122—124, *Âfrangân-e Dahmiân*, defective in the beginning, with Gujerâti translation. Folios 125—128, *Âfrîgân Gâthâ panji*, with Gujerâti translation. Folios 129—141 *Âfrangân Gahambâr* with Gujerâti translation; folios 141—152 *Pêmânî Pahlavî Âshîrvâd* with Gujerâti translation wherein the year of the book is A. Y. 1023; folios 152—161 *Sanskrit Âshîrvâd* with Gujerâti translation wherein the Samvat is written 1710; folios 162—176 *Hormazda Iasta* with Gujerâti translation without the appendix *Nipâyôish mashîm*; folios 177—184 the one hundred and one names of God with Persian explanation written with Gujerâti characters. Folios 184—309 some extracts of Ravâyats translated into Gujerâti; Folios 309—313 some Persian verses by Barzor Kâmdîn; folios 314—319 miscellaneous pieces, defective, in the end colophon lost, everything written throughout with Gujerâti characters.

15. K_6.—L. $9\frac{3}{4}$ Br. $5\frac{5}{8}$. Th. $1\frac{1}{4}$ Khordeh Avestâ with Gujerâti translation, containing Sanskrit Âshîrvâd, bearing the dates A. Y. 1041 = Samvat 1755. Colophon Rôj Âvân, Mâh Averdâd, sâl 1068 A. Y......Samvat 1755 (?). Rôj *K*hôrshed Mâh Averdâd, Pôs sud dasam Âdityê......Ervad Mânek Rânji Kaduâ has ordered this book to be written for him. The writer is Ervad Thutha Nauroz, a desecendant of Mobed Hormajdîar Ervad Râmyâr.

16. *EMU*$_6$.—L. $9\frac{1}{8}$. Br. $5\frac{1}{8}$. Th. $1\frac{3}{4}$. a modern but very accurate leather-bound MS. of Khordeh Avestâ, folios 223, written by a competent man at Navsari, belonging to Ervad Maneckji R. Unvala; In the Sanskrit Âshîrvâd we meet with संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु. Colophon lost.

17. EMU$_7$.—L. $7\frac{3}{4}$. Br. $5\frac{7}{8}$. Th. $1\frac{1}{2}$. a well-bound accurately written modern MS. belonging to Ervad Maneckje R. Unvala, is defective on both sides. Its contents are as follows:—

Nirange Kusti Bastan; *Sarosh Bâj*; *Hoshbâm*; *Khurshed*, *Meher*, *Mâh*, *Ardîvisûr Bânô*, *and Âtash Behrâm Nyâyashes*; *Hormazd*, *Haft Amshâspand*, *Ardîbehesht*, *Avêrêdâd*, *Khurshed*, *Mâh*, *Gôsh*, *Sarosh Hâdokht*, *Behrâm*, *Dîn*, *Âstâd*, *Hôm*, *and Vanant Yashts*; *Patet Pashêmânî*, *Khwad Patet*, *Patet-e Irânî*, *Patet-e ashoân*, *i. e.* *Patet-eRôânî*, *Nirang-eBoêdâdan.* It is note-worthy that this Khordeh Avesta contains the names of saints, which are as follows:–Zarthost Spentamãn, Esatvâstare Zarthushtra, Urvarature Zarthushtra, Khorshedchehre Zarathushtra, Dogdô-e Paoroshasp, Maedyômâhe Ârâst, Paoroshasp-ePêterasp, Paêterasp-e Urvadaspa, Urvadaçp-e Hachadaçp, Hachadaçpe Chekhshnûsh, Chekhshnuîsh-e Paetarçpa, Paetaraçp-e Hardarashnê, Hardarashnê Hardâr, Hardâr-e Spentamân, Spentamân-e Vaedisht, Vaedisht-e Aizîm, Azîm-e Razisnê, Razisnê Dûrasarûn, Durâsarûn-e Manuchêhêr, Manuchehêr-e Erach, Erach-e Farêdûn, Farêdûn-e Âthwiân, Jamshed-e Vivanghân, Tahmûr-e Vivanghân, Rustom-e Zâl, Zâl-e Sâm, Sâm-e Narimân, Narimân-e Kereshâsp, Hoshang-e Gaiomard, Bahman-e Aspandiâr, Aspandiâr-e Gushtâsp, Gûshtâshp shâh Lohrâshpashâh, Jâmâsp-e Hakîm, Ardâê Vîrâg-e Ardâfarvash, Âdarbâd-e Mârâspand, Movad shâhpur Movad sheheriâr, Movad Harmazdiâr Ervad Râmyâr, Movad Neriosengh Daval, Ervad Maherpanâh Ervad saroshyâr, Ervad Mehrwâr Ervad Khushrô, Baîn Pendata [બાહુ or બાદુ પંડિત ?] Shôbhana Pendata, Shôbhana Pendata Zesal

[બેસલ ?] Pendata, Chitrû Vohuru [વોહુરા ?] Bahirâm Vohuru, Behdin Bahman Behdin Mâneck, Behdin Manocheher Behdin Bahman, and hamâ Fravashê Ashwân, *i. e.* all souls of the holy.—*Âfrangân-e Dahmiân*, *Âfrangân-e Gâthâbiô*, *Âfrangân-e shash Gahambâr*;—*Âfrîn-e shash Gahambâr*, *Âfrîn-e Dahmiân*, *Duâ-e-Buzôrgân*, *i. e.* Panâm-e-Dâdâr &c,—*Âfrîn-e Haft Amshâspand*;—*Paêmâni-e Aval* *i. e.* Pâzend marriage Âshîrvâd, along with Duâ-e-Buzorgân, *Âshîrvâd* Sanskrit along with the *Tandurusti* following the same.—*The five Gâhs*, *Hâvan*, *Rapithvina*, *Oziran*, *Evesruthrem & Hôshan*. *Nâm Sitâyashnê*, *Nirang-e Yâdâdârî*, *&c.* to be recited after the Hormazd Yasht; *Vîspa Humata*; *the larger Bâj i. e.* the longer grace before meals, *the smaller Bâj*, that is the shorter grace after meals; the *Nirang* to be recited after answering the call of nature; *the Sena Bâj*, *i. e* the formula to be recited before going to and after rising from sleep. The *Nirang* to consecrate sweetmeat; *Nirang* વાગ ખાંડવા તણું *i. e.* the formula of poulding વાગ (see p. ૫૩. of this part I); *Nirang* to remove aside hairs and nails in a pit; *Nirang* to be written on a '*tâvid*' against evil eye; *Nirang-e Shaetânbâzi*:—*Namaskârs*, (*1*) *of the lamp*, (*2*) *of the Dakhmâ*, (*3*) *of the herds of cattle*, (*4*) *of the town while entering the gate of it*, (*5*) *of the sea, river, well, lake, and tank*; (*6*) *of the Mâchi* (*i. e. Muktât*). It is to be noted here that the last namaskâr is described as follows:—*Ezh hamâ gunâh pateta pashaemânom ∴ ashâunãm vanghuîsh çûrâō çpentâo fravashayô yazamaidê* (then with closed lips) मुक्तात्मानाम् उत्तमानाम् साधकानाम् गुरुतराणाम् वृद्धयः आराधये. (then with the mouth opened) *ashaonê Ashem Vohu one* (to be recited thrice); Ahmâi Raêscha, &c. Of all the Parsi sacred recitals, whether with closed or open mouth ; this is a solitary example where a Sanskrit sentence is employed ! The *Bâj of 1200 Ashem Vohus* to be recited daily on the Panje-e keh; *the Bâj of 1200 Ahunvars* to be recited on the Panje-e Meh; enumeration of five kinds of fire or heat; *Duâ-e Sarosh Izad* to be recited after the larger Sarosh Yasht; *Nirang to cut the Kusti*; *Nirang* to be recited at the sight of a leper; *Nirang* to be recited after sneezing; *Nirang* to be recited after bathing; *Nirang* to be recited to remove the pain in the eye; *Nirang* to be recited to cure the head-ache; *Nirang* to defeat black magic. Here the manuscript has lost the last portion.

18. *EMU*$_8$.—L. 10 $\frac{5}{8}$. Br. 9 $\frac{1}{4}$. Th. 3$\frac{1}{4}$. a complete and exhaustive Khordeh Avestâ having 407 folios, belonging to Ervad Maneckji Unvala; scribe Mobed Jamshed bin Kaikôbâd bin Jamshed. In the Sanskrit Âshîrvâd we meet with संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु. Colophon at folio 362,Rôz Dîn Mâh Spandârmad Sâl 1078 A. Y. It is by far the most comprehensive MS. of all the Khordeh Avesta I have examined. Its contents are as follows:—

Avestic alphabet; Ahunvar; Ashem Vohû; Kalmô-e Zartôsht; Nirang-e kusti baçtan; Sarosh Bâj; Hoshbâm; Khurshed, Meher, Mâh, Ardûisur, and Atash Nyâyashes; Nâm sitâyashni; Patet Pashemânî; Patet Ruânî; Patet Irânî; Patet-e khud; Dhup Nirang; Dibâchê Âfrangân; the 30 khashnumans of Âfrigân, from Ahurmazd to Anerân Izad; the Âfrângans of Burzô, Hôm, Dahmân, Pantha, Neriosengh, Haptoirang, Vanant, and Haft Amshâspands; the Âfringâns of Gâthâbio and the Gahambârs; the Âfringâns of Rôj Safandârmad Mâh Fravardin after midnight; the Âfringân of the Khordâd Sâl day; the Âfringans of the Jashans of Roj Farvardin Mâh Farvardin, the Tîryân, the mehergân, the Âbângân, the Âdargân, the Rôj Farvardin Mâh Âdar, the Rôj Khorshed Mâh Dae, being the anniversary of the prophet Zartosht, the Bahmanyân, and the Asfandârmadgân; Nirang-e Pahlavi to be written on the day of Sapandârmadgân in order to be stuck inside the door; the Nirang to consecrate and fumigate five articles in the house, viz. wild rue, the goat's horn, cottonseeds, olibanum or frankincense and 'gafrân' of camel [Saffron ?] [According to others leaves of garlic and rapeseed were also burnt] in

order to scare away noxious animals such as ants, grasshoppers, snakes, scorpions, gnats and others; Nirang to consecrate sand on the same day to be sprinkled in the house for the same purpose; the Âfrigâns of Rôj Khordâd Mâh Sapandârmad, Rôj from Astâd to Aherân Mâh Spandârmad, Rôj from Ahunvadgâh to Vahishtôyasht Gâh; the Âfrigâns of Nâvar on the first, second, third and fourth days; the Âfrigân for the first days after death as well as the *Zindeh-ravân*; the Âfringân-e Rapithvin to be recited on two days in the year, one on the Roj khôrdâd [?] [Rôj Ardibehesht] Mâh Fravardin and another on the Rôj Mârespand [?] [Rôj Anerân] Mâh Meher; the Âfringân of Minô Mârespand on the Rôj Mârespand Mâh Sapandârmad; the Âfringân of Sîrozeh.—Âfrîns of Dahmân or Ardâfarvash, of Panâm-e-Dâdâr [otherwise called Âfrîn-e Buzorgân], of Hafta Amshâspand [otherwise called, of hamkârâs], of the six Gahambârs; Afrîn-e shash Gahambâr Pâvî; Âfrîn-e Âshôân and Afrîn-e Shâh Varjâvand; Âfrîn-e-Miazd; Âfrîn-e Zartôsht Aspantmân on Shâh Gushtâsp; another Âfrin-e Behrâm Varjâvand Pâdshâh-e Dîn; Âfrîn at the time of betrothal as is in vogue in Irân; another Âfrîn of the same occasion; Pêmâni Pahlavi *i. e.* the Pâzend Âshîrvâd of marriage wherein the year of Yazdejard is written "1000 and so and so"; Âfrîn-e-Rapidhvin;—from this it appears that the MS. is later than A. Y. 1000. Âshîrvâd Sanskrit; The five Gâhs, Hâvan, Rapithvin, Ojiran, Evesruthrem, Ushhin;—The Yashts from Hormazd Yasht to Zamyâd Yasht as are met with in the Khordeh Avesta; the Hôm Yasht; the Vanant Yasht.—Names of thirty days and the seven Hamkârâs; names of the twelve Izads of *Dwâzdeh Hamâst*; two Nirangs, one before going to bed and the other after rising from sleep.....................The Nirangs to remove the hair, nails, cleaning the teeth &c; Vispa Humata; Nirang to cut the new Sadra and kusti; Nirang to slaughter an animal for Sacrifice. The above-mentioned Nirangs to be written and stuck inside the door as well as the fumigation &c. on the fifth Rôj of spandârmad Mâh, which day is also called *Noroz-e Dariâî* *i. e.* the new year's day of mariners, or *Jashan-e Burzigarân*, *i. e.* the festival of agriculturists; the above-mentioned Nirang to consecrate sand to be sprinkled in the house on the fifth Roj of the month Spandârmad. Rasmhâ-e Behdinân, *i. e.* the description of the customs of Behdins, ceremonies and recitations on the Farvardagân days along with the days upto the Khordâdsal; the Nirang of 1200 Ashem Vohû to be recited every day from the Rôj Âstâd to the Rôj Anerân of the Sapandârmad Mâh; the Nirang of 1200 Ahunvars to be recited every day from the Gâh Ahunvad to the Gâh Vahishtoisht; the Nirang to consecrate sweetmeat;—A chapter describing the customs of Behdins, (1) *Avardâd sâl gâh*, also called *Naôrôz-ê Zûvalî* or *Naôrôz-e Dariyâî* on the Khordâd Rôj of Spandârmad Mâh; (2)*Mâchi* or *Hûrk* from the day Âstâd of the Spandârmad Mâh upto *Vahishtôisht Gâh*; (3) *Naôrôz-e Bûzorg* on the Rôj Ahurmazd Mâh Fravardîn; (4) *Khordâd sâl* also called *Sâl Khodâ* or *Naôrôj Khvaddî* or *Naôrôj-e Khûrdâî* or *Roj-ê Barât* on the day Khôrdâd, month Fravardîn. The Nirang of 1200 *Ashem Vohûs* to be recited daily from the Rôj Âstâd to the Rôj Anerân of the spandârmad Mâh. The Nirang of 1200 Ahunvars to be recited daily from the Ahunvad Gâh to the Vahishtôisht Gâh. Nirang to consecrate sweetmeat. Nirang લાગ ખાંડવાની *i. e.* the formula of pounding લાગ. Its purpose is described thus in Gujerâti:—"When a person has eaten some heavy food and when there is pain in the belly on account of something remained in it, then one shall take a little water and sweet oil in a porringer and he shall stir it with the blade of a knife, reciting the formula thrice; afterwards he shall pass and repass the porringer on the belly where there is pain. Then he shall throw away the contents of it in a remote place unfrequented by men. The Bâj of Ardibehesht should be re-

cited in this Nirang." (see p. ५२ of this Part I.). Namaskâr of bovine and other domestic herds. Nirang to be recited after sneezing. Nirang to be recited to remove the black magic causing abortion or barrenness in women. The same is also recited at the sight of a leper (see. p. ५४ of this Part I.). Nirang to consecrate a string of seven threads twisted by a virgin on which eight knots are tied while reciting it and which is then given to be wound round the waist of a woman to remove the evil effects of black magic on her pregnancy. It is called the Nirang of *Bhârdorî* [Persian *bârdârî* pregnaney ?]. The same to be used when a person is bewitched (see p. ५२ of this Part I.). *Ushtavaiti, i. e.* the expression of joy by the souls ofthe holy in heaven; *Kimâm gâthviâm, i. e.* the lamentations of the souls thrown into hell; three Nirangs recited while killing frogs, serpants and ants respectively; Nirang to be recited when there is the fear of thieves and highwaymen; Nirang to be recited on the road or any place where there is some cause of fear; Nirang to remove the evil effects of black magic, sorcery and so on ; Nirang to acquire the friendship of men and governors and kings and one's own wife. This last one is to be tied on the left hand (see p. ५२ of this Part I.). Nirang to remove different sorts of fevers, boils, cancers, diseases of the throat, abscess in the axilla, disorders of the blood, head-aches, black-magic &c. This is to be tied on the left hand (see p. ५४ of this Part I.). Nirang to be written on a *tâvid*, and tied on the left hand of a child that it may grow wise and obedient to the parents ; a '*tâvid*' to be written and tied on the left hand of a refractory wife who does not go to the house of her husband and runs away; Nirang to be written on a '*tâvid*' and tied on the head in order to remove the pain in the eyes. Another Nirang to be written and tied on the left hand to remove the head-ache. Nirang to be written on a '*tâvid*' and tied on the left hand of a child who is under the spell of an evil eye, who is not in proper senses, who is much crying, and so on. Nirang to be written on a '*tâvid*' to be tied on the head, cheek, or left hand of a person who is under the spell of a ghost, witch, Satan &c., and is consequently turned idiotic and senseless, who does not follow rightly the observances of religion and who is not generally in sound condition of mind. Nirang for closing the mouths of noxious animals. It is to be recited seven times on a string made of four green and three white threads twisted together. Nirang "*dastsho*" early in the morning, *i. e.* the formula recited on the cow's urine to be rubbed on the face, hands and feet in the morning. *Namaskâr* to the four points of the compass or four quarters of the earth to be recited after the recital of Khurshed and Meher Nyâvashes as well as at the time of entering one's own city, or nearing one's own house; this *Namaskar* was believed to get success; thirteen Ahunvars to be recited at the end of a journey, while entering the gates of a town as well as while returning to one's own town.—Namaskâr, (1) that of the lamplight in the evening, (2) that of the sea, river, well, lake, &c, (3) that of the tower of silence,(4) that of the "*Mâchi of Muktât, i. e.* flowers fixed on a pile of goblets of water, supposed to be the seat of the souls of the dead during the last ten days of the year, (5) that of mountains. Nirang to be recited after bathing.—Another '*Kalama*' of Zarthosht beginning with "*dîn man gôyam, &c.*"— Various kinds of fire or heat in the universe.—the Pahlavi-Pâzend names of the twelve signs of the Zodîâc.—Wine as the revealer of the drinker's good or bad disposition.— Extracts from the Pâzend Ravâyet on Kerfê, *i. e.* meritorious deeds, more or less efficacies of Izashnê or ceremonial recitations.—Names of Nasks or religious books. —Pedigree of the prophet Zartosht.—One hundred and one names of God with their Gujerati Meanings. The same without meanings.—Dasturî recited with closed lips by the *Nasâsâlar* while depositing a dead body in a '*Dakhmâ*', *Dasturî* beginning with "*Bûm spandârmad*, &c. recited with closed lips by the '*Nasâsâlar*' in the *Dakhmâ*

when depositing the dead body stripped of garments on the stones paved on the ground.—List of Nyâyashes and Yashts to be recited in the five Gâhs respectively.—Shares of sons and daughters in the property of parents.—Rituals of the dead in the first year, according to Ravâyets of Kâmdin Shâpur and Bahman Poojia.—The ceremony of "*Zindeh Ravân.*"—The duty of parents to entrust children to the religious preceptor for their education.— '*Dasturî*' to be recited after '*Barashnûm*' in the '*Barashnûmgâh*'; the same by the *Nasâsâlar* in the *Dakhmâ.*—Nirangs to be recited after Hormazd Yasht, Sarosh Yasht and any other Yasht; *Nirang* beginning with *Sipâs dâram* &c. *i. e.* thanksgiving to God to be recited after taking food and drink as well as on several other occasions; Nirang to be recited after '*Gêhsârnâ*'; Nirang beginning with "*Dâdâr Jehândâr*" &c. to be recited after Ardibehesht yasht or any other yasht; Nirang to be recited after Hom yasht; Nirang to be recited after Vanant Yasht; longer grace before meals to be recited by Herbads, and shorter grace before meals, recited by Behdins. Nirang to be recited after answering the call of nature; Nirang written on a "*tâvid*" to be tied on a pregnant woman for her safe delivery (See p. ५४ of this Part I.). Nirang to mitigate the pestilence among domestic herds; Nirang to close the way of black magic and fairies; Nirang to avert fear from highwaymen, thieves and treacherous women; Nirang to preclude injuries from noxious animals to plants and trees; Nirang to get success in one's own good objects; Nirang to remove sickness, diseases, and troubles from the bodies of men and women.—Detailed account of the pedigree of Zartôsht. Names and account of the children of Zartôsht.—The *Bâj* to be recited at the time of cutting the *Vanant Darûn i. e.* the big fried sweet unleavened bread consecrated on the first day of the religious year.—A fragment of a Persian Ravâyet consisting of three Persian epistles from the Dasturs of Irân in answer to several questions asked by the Parsees of Gujerât in India.

19. EMU_9.—L. 10⅜. Br. 6⅝. Th. 1½. A MS. belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, containing—

Visparad completed on Rôz Hormazd Mâh Bahman A. Y. 1090 in the Bandar (port) Sûhâli by the Scribe Mobed Sohrâb bin Astâ Bahman bin Mobed Aspandyâr; Nirang-e Rapithwan Iastan (1) Izashne, (2) Bâj, (3) Âfrangân, (4) Âfrîn; Âshirvâd Sanskrit written with Avestâ characters (! ?); and the ceremony of Nâvar in Gujerâti.

20. EMU_{10}.—L. 7¾. Br. 4⅜. Th. 1. A MS. belonging to Ervad Maneckji R Unvala.

First folios 1—39 *Gêhe-sârnâ.* Colophon Samvat 1780, Rôz Anêrân Mâh Meher, Jeth Sûd 2, Scribe Ervad Kâus Ervad Minocherji Pâvdî. Again folios 3—26 *Sirojâ;* 27—39 *Pâzand Âshirvâd*; 39—45 *Sanskrit Âshirvâd* wherein the year is not earlier than संवत्सरेषु सप्तदशशतेषु० Folios 45—49 *Tandarûsti* and several Nirangs. Folio 49 second colophon संवत् १७८० Rôj Tîr Mâh Amardâd.

21. EMU_{11}. L. 8½. Br. 7. Th. 1½. This is the first of the two volumes of a MS. belonging to Ervad Maneckji R. unwala. Its contents are as follows:—

The first two folios lost. Folio 3, *Nirang-e Reg Yashtan* (consecration of sand on the fifth of Spandârmad Mâh); folio 4, a Pâzend *taavid* to be written on Rôj 6th Mâh Farvardîn; *Sishôê Riman Pâk Kardan, i. e.* the purification of a person defiled by the touch of a dead body; folios 5—6, prognostications of good or bad omens such as, from hearing the voices of birds or other animals coming from different quarters,

confronting bareheaded persons, washermen, &c., interpretation of dreams; folio 7 *Barashnum gâh, i. e.* the plan of the place of washing a defiled person; folios, 8—23, good or bad omens and interpretations of dreams; folios 24—28, Satûm and Yasnâ Hâ 23; folios 29—31, contents of a lost Khorde Avesta, colophon samvat 1802, Rôj 1st Mâh 6th scribe Ervad Maneck Dustoor Palonji; folios 29—31, fragments of Saddar in Gujerâti; a few Pâzend-Sanskrit words (see part VII.); folios 32—70, Visparad, colophon, Rôj Arshishvang Mâh Âdar, scribe mobed Dârâb bin Dustoor Maneckji; folio 71, one hundred and one names of God; folio 72, astrologically auspicious days for marriage; prognostications of rain from the nest building of birds; folios 73—74, blank; folios 75, how to arrange flowers in Âfrangân; sishôê; folios 76, haft=seven (or rather nine) Amshâspands (1) Dâdâr Hormazd, (2) Bahman, (3) Ardi Behesht, (4) Shehrevar, (5) Spandârmad, (6) Khôrdâd, (7) Amardâd, (8) Khôrshed, (9) Mâh; folios 77—79, fragments of 'Fâlnâmû'; years of the reigns of ancient kings of Irân, (in all 3945 years and seven months; the number of sovereigns 67). Folio 80, *Âfrangân Bâj Sôdî Nâhrôjnî, i. e.* the Âfrangân and the Bâj of the day of sôdi. This is the Khshnuman of what is called 'Avirdâd sâl gâh' *i. e.* literally Avestâ *Haurvatâto + yâiryâ hushiti + saredhaeibyo + yâthâbyo*, these being invoked in the Khshnuman. It is to be recited on the Khôrdâd day of the Spandarmad Mâh. [N. B.—I think 'Sôdî' is the Pahlavi *sadîk*=sk. शोध्य 'correction of time' in the calendar. It occurs as the last part of the word *mâhîke sadîk*, 'lunisolar' *i. e.* lunar year with the correction of time. From this I infer that the feast of Avardâd sâl gâh celebrated on the sixth day of the month Spandârmad is commemorative of intercalating time in order to make up the arrear of the pure lunar year in the civil solar year of 365 days. Compare Dînkard chapter 419, and Vendîdâd XVIII, §§ 23 Spiegel.] Folios 81—82, the Khshnuman of Avardâd sâl khûdâe to be recited on the 6th day of the month Farvardîn. Folios 83—84, Bâj of Ashem 1200, Bâj of Ahunvar 1200, to be recited on the Panji-e kêh and Panji-e meh respectively; *i. e.* the former in the last five days of the last month of the year and the latter on the five days of the Gâthâs. Folios 85—87, sundry words and Bâjs; Folios 88—94, the ceremony of Paragnâ or preparation for Ijashni in Persian. Folio 95, names of forty Yazats and fourteen saints. They are as follows:—1-30 Hormazd to Anêran + Neriôsang, Satavas, Vanant, Haftorang, Hôm, Barzô, Daham, Pantha, Chanvad, and Zarathushtra. Saints:—Gôbrû, Farêdûn, Siâvux, Agrerath, Aravîr [Ardâ Virâf?], Chandargâch, Âdercheher, Khashishibed, Gustâsp Shâh, Iân Jashni, Avân Jashni, Khumishni, Vif, & Samêd. Folio 96, the ceremony of Nâvar in Gujerâti. Folio 97, Colophon—Samvat 1807, Rôj 1, Mâh 2, Scribe Dârâb Dustoor Maneckji Dustoor Palonji. Pahlavi Khat; folio 98—101, the 11th Pargard of the Vendîdâd with Pahlavi; Colophon—Rôj Zamyâd Mâh Khordâd A. Y. 914 + 20 (?); second colophon of the copyist Samvat 1806 Roj 30, Mâh 12, scribe Ervad Darab Dustoor Maneckji Dustoor Palonji. Folios 102–104, *Nirange gômez va av yashtan i. e.* the Nirangdîn ceremony; folios 104—105, *âtash-e varharân nishâstan, i. e.* the ceremony of consecrating the Atash Behrâm (imperfect); folios 106—109, *Nîrang-e yashtan-e daremeher, i. e.* the ceremony of consecrating the fire temple; meanings of Fravarânê &c. in Persian verses; miscellaneous Ravâyets, Indian Astrology &c; folios 110—119, *Fâlnâmû* (date, savat 1806 Roj Gosh Mâh Dae A. Y. 1119); prognostications from voices of birds &c; dates of the immigration of Parsis into India:—samvat 777 left Irân, fifty years in sundry places, one hundred years in Kôhistân, fifteen years in the Isle of Ormazd, nineteen years in Dîv, three hundred years in Sanjân, fourteen years in Bânsdâ, then settled in Navsari. Folios 120—122, some *fâls, i. e.* prognostications; Names of Izads who curb the seven planets; Folio 122, a piece of Ravâyet; Folios 123—126, description of thet hirty days of

the month. Folios 126—128, prognostication from voices of birds. 127—139, the sixteen shlôkâs with Gujerati meanings (very incorrect and imperfect) (see Part VI.). Folios 140—141 Indian astrology. Folios 142—163, the story of Mazdak in Gujerati. Folios 164—169 the enigmas of Akht-e-Jâdû in Gujerati. Folios. 70—71 an extract from Ravayets. Folios 172—78, Hormazd yasht in Gujerati, colophon Roz 19 Mah 5 A. Y. 1120 samvat 1807 Falgun sud 10. Folios 178—186, an extract from Ravâyet in Gujerati.

22. EMU_{12}. L. 8¾. Br. 7. Th. 2. This manuscript is the second volume of EMU_{11}.

Folios 186—187, prefatorial Sanskrit heading of Pêrâma Iastî; 187—189, *Nirang-e Kusti bastan* with Gujerâti and partly Sanskrit translation, colophon—sâmvat 1808 Rôj 12 Mah 3, Scribe Ervad Dorab Dastur Maneckji Dastur Pahalanji; 189—201, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation; 202—206, *Mâh Nyâsti* with Gujerâti translation without the appendix 'dasta amem'; 206—213, *Âtash Nidyish* with Gujerâti translation; 213—218, *Nirang-e Âfrengân* or *Dîbâcha-e Âfrangân* with Sanskrit and Gujerâti translation, without the names of saints; 218—223, *Dahmîâna Âfrangân* with Sanskrit and Gujerâti translation; 223—226, *Âshîrvâda Râjnâm* with Sanskrit and Gujerâti translation; 226—229 *Âfrangâna Ardâfarvash* with Sanskrit and Gujerati translation; 229—243 *Âfrangâna Gahambâr* with Sanskrit and Gujerâti translation; 243—260, Yasnâ, chapter IX with Persian and Gujerâti translation; 260—271, *Srôsh Yasht Hâdokht* with Pâzend and Sanskrit translation; 272—274, *Hôm Iast* with Sanskrit and Gujerâti translation; On p. 274 it is noted in Gujerâti संवत् १४७५ आतस बेहेराम संनजानथी लाया तेनी इकीकत, but no description is given; 274—276, *Ahunvar and Ashem Vôhu* with Gujerâti translation; 276—277, only the first two shlôks of Âkâ Dhâru (see Part VI.); 277, enumeration and forms of the twelve zodiacal signs; 278—287, Âshîrvâd Pâzend, Sanskrit and Gujerâti wherein the date is samvat 1808. Folio 287, Colophon Gujerâti, written with Persian characters without the mention of the year. Scribe Dârâb Maneckji Palonji Farêdunji. Folio 288, names of twenty one nasks; an extract from Vendidâd V with Pahlavi translations relating to the 'Kata' or the detached ground for the dead body placed in the house. Folio 289, eternally permanent substances corresponding to the numerals One, Two, &c. up to ten. Gujerâti translation of *Vâje Nân Khurdan*, *i. e.* grace before meals; *Yathâ & Ashêm* written with Pahlavi characters. Folio 290. Here it is noted that the exodus of Parsis from Irân into India began in the year samvat 777, then for fifty years unsettled wanderings, one hundred years in Kohêstân, fifteen years in the Island of Ormazd, nineteen in that of Dîv, three hundred in Sanjân, fourteen in Bânsdâ, at last in Navsâri. Folio 291, the seven angels who opposed the seven planets; the measurement of the areas of several countries; the testimonies of angels on behalf of Zartôsht before Gushtâsp; The Sag-dîd or dog-gaze. Folio 293, fourteen qualities necessary for priest. Folio 294, Names of the 12 Izads of Hamâêst; seven objects requisite in a Bêhdin's house in order to drive away Satan. They are as follows:—a musical instrument, a dog, a cock, a gôspend, a bird (?), the fire, and gurgû (?) (Persian *gurak*) a stone, whereon washers beat their linens. Folio 295 *Ustavaiti*, the joy of the pious soul in heaven; *Kîmâm gâthêâm*, the lamentations of the impious in hell, and *Aairyamâishyô*, the marriage blessings, all the three with Gujerâti translations. The seven drûjs who are the opponents of the seven Amshâspands. Folio 297, varieties of fire in the universe. *Dasturî*, *i. e.* the Pâzend formula to be recited in the tower of silence and in the Barashnûmgâh; names of three daughters of Zarathushtra and one princess Bânu Pârs, one of the daughters of Yazdejard Sheheriar; *Tandarôsti* with Gujerâti translation. Folio 298,

another *Dasturi*. Folios 299—300, numbers of Ahunvars to be recited on several occasions; what to think at binding the four knots of Kûsti. Folios 301—302, description of seven wonderful things in the palace of Jamshêd. Folios 303—309, some wise moral epigrams of the courteers of Noshirvan in Gujerâti. Folios 310—386, *Sâddar Nasar* in Gujerâti. Folios 386—390, *Nirang-e Kusti* with Gujerâti translation. Folios 390—395, *Srôsh Bâj* with Gujerâti translation. Folios 395—399, *Hôshbâm* with Gujerâti translation. Folios 399—413, *Khurshed Nyâish* with Gujerâti translation. Folios 413, the ceremony of consecrating a *Darêmeher*; the sixteen qualities requisite for a priest. Folio 414, number of Ahunvars to be recited on certain occasions; *Namaskâr* or bowing to the four quarters or points of the compass with Gujerâti translation. Folio 415, *the Khshnûman of Avirdâdsâlgâh* on the Rôj 6 Mâh 12; *the Khshnûman of Haft Amshâspand Vispesâ Ardâfarvash* on the Rôj 5 Mâh 12. Folios 416—420, *Dhûp Nirang* with Gujerâti translation without the names of saints. Folios 420—423, *Âfrangân-e Dahmîan* with Gujerâti translation including the blessings on the King. Folios 425—426, *Âfrangân-e Ardâfarvash* with Gujerâti translation. 426—434, *Âfrangân-e Gahambâr* with Gujerati translation. Folios 434—452, *Hôm Yasht* with Persian and Gujerâti translation.

23. *EMU*$_{13}$. L. 7$\frac{1}{8}$. Br. 4$\frac{3}{4}$. Th. 1$\frac{1}{2}$. A modern manuscript belonging to Ervad Maneckji R. Unwala, begining from folio 20. Its contents are:—

Folios 20—21, the Avestic alphabet, the Sanskrit heading of Perâma Iasta with Gujerâti translation; folios 21—29, *Nirang-e Kusti Bastan* with Gujerati translation; 29—41, *Srôsh Bâj* with Gujerâti translation; 41—50, *Hôshbâm* with Gujerâti translation; 50—78, *Khurshed Nyâista* with Gujerâti translation; 78—87, *Mâh Nyâish* with Gujerati translation; 87—95, *Nyâista Ardvisûra* with Gujerâti translation; 97—116, *Âftasa Nyâista* with Gujerâti translation; 116—142, *Hormazda Iasta* with Gujerâti translation, without the appendix *Nîpâyôish Mashîm*; 143—146, *Hôma Iasta* with Gujerâti translation; 146—156, *Nâm Sitâyash* with Gujerâti translation; 156—199, *Patêt* with Gujerâti translation; 199—212, *Dhup Nirang* with Gujerâti translation, without the names of saints; 212—224, *Âfringân-e Dahmîân* including the blessings on the king with Gujerâti translation; 224—228, *Âfrangân-e Gâthâ* with Gujerâti translation; 228—249, *Âfrangân-e Gahambar* with Gujerâti translation; 249—267, *Pêmânî Âshîrvad* Pâzend with Gujerâti translation, without date. No colophon.

24. *NMRL*$_2$.—L. 8$\frac{1}{2}$. Br. 6$\frac{1}{2}$. Th. 1. A modern manuscript of miscellaneous subjects, belonging to Navsari Meherjirânâ library, in the handwriting of the late Dastur Erachji Sorabji Meherji Rânâ.

pp. 1—10, *Nirang-e Âvô-pâdîav-yashtan* in Pahlavi characters, *i. e.* the ceremony of consecrating water and bull's urine to be used in purificatory rites, also called *Nirangdîn*. pp. 11—22, the same in Persian and Gujerâti languages.—pp. 23—28, Persian verses in praise of king Jehângir of Delhi composed by Dastoor Kaekôbâd son of Mâhiâr Rânâ.—pp. 1—3, the ceremony of taking out the ashes of Âtashbehrâm in Gujerâti; pp. 3—8, the ceremony of consecrating the *varasîo*, *i. e.* the sacred white bull; pp. 9—14, Gujerâti translation of the last piece of *Dhup Nirang*; pp. 16—30, the ceremony of consecrating the *Varasîo*, the sacred white bull.—pp. 1—31, some memoranda relating to the Âtashbehrâm of Navsari; ceremony of consecrating a tower of silence; ceremony of taking out the ashes of Âtashbehrâm; ceremony of consecrating bull's urine and water; extracts from the Nîrangestân and Ravâyets relating to the same ceremony.—pp. 1—16,

the ceremony of building and consecrating a tower of silence; the date of the Âtashbehrâm of Navsari; dates of the towers of silence of Bharthânâ, Rândêr and Bombay; date of the Dâdishet's Âtashbehrâm; date of the tower of silence of Dahviar, Jâhân-bordî and Gôvârak.—pp. 1—2, sundry notes; pp. 3—10, Sanskrit Âshirvâd copied from one wherein the year is संवत्सरेषुं सप्तदशशतेषु; pp. 10—40, Nirang to be recited after Meher yasht; number of Ahunvars to be promised by the son of the deceased in the Uthamnâ; length and breadth of *Arvisgâh i. e.* the sanctuary of Ijashnê; how to clothe and place a dead body in the house; the ceremony of consecrating the hair of sacred white bull; the ceremony of consecrating the bull's urine and water.—pp. 1—16, Several notes relating to Dakhma and the Âtashbehrâm of Navasâri.—pp. 1—11, Avestic alphabets; Âfringâns wherein *Yâoviçâd* is recited; the date of the advent of the Âtash Behrâm from Bansda into Navsari. It is संवत १४१५. आषाढ सुद ५ Wednesday Mâh shehrêvar Rôj Marespand; names of some principal persons who brought epistles from Irân.—pp. 1—53, a collection of ३५ *Nirangs, i. e.* magical spells, charms, amulets, &c; pp. 52—71, Ten Avestic charms.—pp. 1—9, sundry Jottings about the *Yâoviçâd.*—pp. 1—18 An extract from a Gujerâti letter of Dastur Framji Sohrabji Mehrji Rânâ of Navsari in reply to several religious questions asked by Framji Maneckji Wadia of Bombay.

25. *NMRL*$_3$.—L. $8\frac{3}{4}$. Br. $6\frac{3}{4}$. Th. $1\frac{1}{4}$. a modern manuscript of miscellaneous subjects in the handwriting of the late Dustoor Erachji Sorabji Meherji Rânâ, and belonging to the Navsari Meherji Rânâ Library.

pp. 1—25, the Sixteen Sanskrit shlokas with Gujerâti translation, dated Rôj 9 Mâh 4 Shehenshâhi A. Y. 1252 (See Part VI.); pp. 1—6, Pahlavi vendidâd defective; pp. 1—33, a lecture on Herbad by Dustoor Erachji in Gujerâti; pp. 1—19, a lecture on Myazd and Jashan &c. in Gujerati by the same; pp. 1—19, a lecture on Khôrdâd sâl by the same; pp. 1—19, a lecture on Darêmehêr; sundry jottings on education, Atash Behrâm &c. pp. 1—29, the ceremony of consecrating Âtash Behrâm; pp. 1—1 1,a lecture on Farvardegân; pp. 1—15, a correspondence addressed to the "Rast Goftar" on the subject of carrying the dead body of a Zoroastrian in a metalic vehiclle; pp. 1—13 ditto; pp. 1—6, ditto; pp. 1—14, a lecture on Navzôt in Gujerâti; pp. 1—14, some moral quotations from diverse books; pp. 1—15, admonitions &c. at the Navzôt assembly; pp. 1—13, the same; some folios on the subject of clothing the dead body whether with or without the *penâm;* six pages on the subject of consecrating the *varasîo,* or the sacred white bull; वेताहस्य पद्मानी with the date संवत्सरेषु अष्टदशशतेषु.

26. *EJM*$_1$. Only six pages of Sanskrit Âshirvâd belonging to Ervad Jamshedji Sorabji Meherji Rânâ. No date.

27. *SDB.*—L. $11\frac{1}{4}$. Br. $7\frac{1}{2}$. Th. $1\frac{1}{8}$. a modern manuscript of Kordeh Avestâ in my own possession, containing Sanskrit Âshirvâd with the date संवत्सरेषु अष्टदशशतेषु. Colophon Rôj 29, Mâh 6, A. Y. 1159, written at Navsari by Herbad Noshirvan bin Dustoor Sohrab bin Rustam bin Maneck bin Mehernosh bin Kekôbad bin Dustoor Mâhiâr Rânâ.

28. *EMU.*—L. $7\frac{3}{8}$. Br. $5\frac{3}{8}$. Th. $\frac{3}{8}$. *Sirozâ* with Pahlavi–Pâzend–Sanskrit translation. A small book having old appearance, of thirty nine pages, belonging to Ervad Maneckji Rustomji Unwala, without date and name of the writer.

29. *RBR*$_1$.—L. $12\frac{1}{2}$, Br. $7\frac{7}{8}$. Th. 1. A modern MS. written on English paper belonging to Ervad Rustomji Bejonji Rânji. Its contents are as follows:—

Pp. 1—119. *Perâma Iasti.* The Sanskrit heading; Khûrshed Nyâyesh; Mâa Nyâyesh; Âtash Nyâyesh; Hormijda–Iasti Avistârthah; Âfrangân-e Dahmiân; Âshîrvâdh Râjnâm; Âfrangân-e Ardâfravash; Âfrangân-ê Gâhambâr; Dhûpa Niranga Avistârthah without the names of saints; Prâ[ya]schitya Vachanamityarthah, *i. e.* Patêt Pashemâni, all with Sanskrit translations.—Folios 1—5. Âfrîn-e Zartôsht on king Gûshtâsp, Avestâ with Pahlavi translation.—Folios 5—10. Hakikat-e Gayômars, *i. e.* a Pahalavi extract from Bûndaheshna, chapter 15 W. West.—Folios 1—21. The twelfth Fargard of the Vendidâd with Pahlavi, Pâzend, and Gujerâti translations.—Folios 1—15. Pahlavi Shikanda Gumânîk, the same as printed by Dustoor Hoshangji & E. W. West in 1887. Colophon in Persian:—Rôj Hormazd Mâh Fravardin Kadîm A. Y. 1225, Scrîbe Mobed Jamshed Ebnê Pashotun Ebnê Hormazd-iâr Ebnê Jâmâsp inhabitant of the town of Bulsâr.—Pp. 1—61. Pahlavi Ardâ Virâf.—Folios 1—21. Behrâm Yasht with Pahlavi translation.—Folios 22—35. The Pahlavi translation of pieces in the Westergaard's Zend Avestâ headed Miscellaneous Fragments and Yasht Fragment.—Folios 1—23. Farhang-e Pahlavi, *i. e.* Pahlavi-Pâzend glossary beginning with *Monâ Khodâ* &c. the whole book has several stamps impressed, bearing the monogram of Manéckji Sorabji Ashburner with the picture of Darius Hystaspes praying before the sun and fire-altar.

30. *RBR_2*—L. $8\frac{7}{8}$. Br. $5\frac{6}{8}$. Th. $\frac{1}{2}$. A loose manuscript of Perâma Iasta belonging to Ervad Rustomji Bejanji Rânji throughout in old Gujerâti instead of Sanskrit. It is imperfect having only folios from 1—143. Its contents are as follows :—

The prefatorial heading in Gujerati; Nirang-e Kusti Bastan bâ Mâêni ; Nirang-e Sarosh bâ Mâêni ; Hoshbâm bâ Mâêni ; Khurshed Nyâesh bâ Mâêni ; Mâh Nyâesh bâ Mâêni ; Nyâesh-e Ardui Sûr Bâno bâ Mâêni ; Nyâêsh-e Âtash bâ Mâêni ; Duâ Nâm Sitâyashni bâ Mâêni ; Namaskâr chudesh mukh kari padhê · tenâ arth ; Papaiti (Patet) nâ arth ; Hormijd Iasta nâ Arth ; Hôma Iasta nâ arth ; Dhûpa Niranga avastartha ; Âfrangâna Dahmaiân arth including the blessings on the King ; Âfrangâna Ardâfrauasa arth ; Âfrangâna Gahambâra arth. The last is incomplete.

While concluding this long and minute description of MSS., we hope that it will furnish to the student of Parsi religion, history, manners, customs, beliefs, and superstitions several useful suggestions. It must, however, be said here for the information of the general reader that during the last fifty years many salutary changes have taken place in our Community by the beneficial effect of Western Education, and it is a matter of gratification to note that most of the superstitious beliefs and customs described above have now almost completely disappeared.

A few Notes on some peculiarities of Sanskrit handwritings.

This Collection will be printed *Seriatim* in '*Nâgari*' characters which are in vogue among us. But the old MSS. examined by me present some peculiarities of penmanship, some of which are noted down here, which will be found interesting to the student.

इ, ई and उ are sometimes written in old style, which is still current in Bengali, as ॰ꣳ, ॰ꣳ and ១ respectively ; *e. g.* ॰ꣳजिश्नि for इजिश्नि; माज्द॰ꣳअश्नी for माज्दईअश्नी; सं១वर्ण for सउवर्ण *i. e.* सुवर्ण; म १क्ति for मुक्ति; १त्तम for उत्तम.

ऐ and औ are written as ।ॆ or ।ो respectively; *e. g.* न्याये: for न्यायैः; दादो for ददौ.

औ is also replaced by अउ; *e. g.* स्तउमि for स्तौमि.

ऐ is sometimes also replaced by अई; *e. g.* सुगंधई: for सुगंधैः; पुष्पई for पुष्पैः.

य and ज as well as श and स are frequently interchanged; *e. g.* जूथ and यूथ, योति and जोति, शूर and सूर, श्रोश and श्रोस; सहाज्य for सहाय्य; जोग्य for योग्य; तेयस्विनं for तेजस्विनं.

ष is always written for ख; *e. g.* षुररोजे for खुररोजे.

छ is very often written for स्थ; *e. g.* स्छानं for स्थानं.

स्य, the genitive singular termination of words ending in अ is sometimes written as ल्य; *e. g.* गुस्तास्पल्य for गुस्तास्पस्य.

Sometimes, mostly at the end of a line, आ following a consonant is written as ˜ at the top to the right of the letter; *e. g.* रक्ष˜ for रक्षा.

The sign of ऋ (ृ) is often written as a perpendicular line । to the left of the consonant; *e. g.* प्रक्राष्टन for प्रकृष्टेन.

Similarly the sign of ओ is written not as ो, but with two perpendicular lines one to the left and another to the right of the consonant; *e. g.* कारामि for करोमि. ओ is also written as ई; *e. g.* नइरिईसिंघेन for नइरिओसिंघेन.

श्र is sometimes written as स्थ; *e. g.* प्रणामस्थ for प्रणामश्र.

Generally the consonant under the *Refa* (र्) is doubled; दीनेर्म्मोज्दईअरन्याः, कुर्व्वति &c'; sometimes the consonant is also joined with र् (्र); *e. g.* नेसर्ग्रिका for नैसर्गिका, संसर्ग्र for संसर्ग.

The *avagraha* (ऽ) in some manuscripts is written as इ.

K_4 mostly uses the dental स for palatal श and *vice-versa*, drops the *visarga* very often, and reduces the semi-vowel to their homogeneous vowels; *e. g.* सुभा for शुभाः; सुन्दररूपस for सुन्दररूपःसः; सुयं for स्वयं; श्रुष्टि for सृष्टि; सत्कारए for सत्कारये; मिहिराइ for मिहिराय; वृधए for वधंय; अए for अयं.

उद् is written in some MSS. as ह्र; *e. g.* अहुरमह्र for अहुरमज्द्.

ग्र is written by some as ग्रे; *e. g.* समाग्रे: for समग्रे:

Sometimes न्म is written for म्म; *e. g.* सन्मार्जन for संमार्जन.

The following is a list of some more peculiarities of copyists noted by me while collating the above mentioned MSS.—

ज्ञा and ना for न्या; *e. g.* ज्ञाय or नाइ for न्याय.

इ for य; *e. g.* नाइ for न्याय.

र्ई for र्द्ध; *e. g.* अपरार्ई for अपरार्द्ध.

स्छ for स्थ; *e. g.* स्छाने for स्थाने.

ग्रे for ग्र; *e. g.* परिग्रेथितं for परिग्रथितं.

ख for ष; *e. g.* मनुख्या for मनुष्या.

ई for ह; *e. g.* ईढता for ढढता.

घ्र for ग्र; *e. g.* शीर्घ्र for शीघ्र.

: for ऽ; *e. g.* संभवो:पि for संभवोऽपि.

द्य्र (dy) for ज्य; *e. g.* राद्य्राय for राज्याय.
य for ज; *e. g.* वियर्यंच for विजयंच.
ज for य; *e. g.* जा for या.
ु for इ; *e. g.* प॰ुतरं or पइतरं *i. e.* पितरं.
र्मे for ताम; *e. g.* स्पिर्त्मेपुत्र for स्पितामपुत्र.
ए for ये; *e. g.* आराधए for आराधये.
ु for उ; *e. g.* युष्मभ्यं for युष्मभ्यं.
च for त्य; *e. g.* सच for सत्य.
द्द for ज्द; *e. g.* हुर्म्मिद्दीयं for हुर्म्मिज्दीयं.
रु for ऋ; *e. g.* रुते for ऋते.
द्त्र or क्ष for ल्ल *e. g.* पद्त्रवान् for पल्लवान्.
ु or इ for ऽ; *e. g.* समुदितो॰ुसि or
समुदितोइसि for समुदितोऽसि.

Bombay 10th June 1906. SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA

पारसीकधर्मादिविषयकानि संस्कृतभाषायामवतारितानि स्वल्पसंख्यकानि कतिचित्पुस्तकानि विद्यन्ते। तेषामध्ययनजिज्ञासूनां कामलब्धिरनायासेन भवेदित्यस्या पुस्त कमालायाः प्रसिद्धेर्हेतुः।

सप्तखण्डविभक्तेयं ग्रन्थमाला। तद्यथा १. पेरामईअस्तिनाम पुस्तकम् [खुर्द-अवस्ताऽर्थः]। २. इजिस्निनाम पुस्तकम्। ३. मइन्यूखर्दनामा ग्रन्थः। ४. स्कन्दगुमानीगुजारनामा ग्रन्थः। ५. अर्दागवीरानामा ग्रन्थः। ६. ओग्मदेचा, षोडश श्लोकाः, कुस्त्याः करणम्, चांदाप्रकाशश्च। ७. शब्दकोशावलयः।

मोबेदनेरिओसंघप्रभृतिपारसीकाचार्यैः कृताः संस्कृतलेखनयत्ना एते किञ्चिद्विलक्षणरूपा दृश्यंते तेषां पदवाक्यरचनायां पह्लवीपाजंदभाषापदवाक्यरचनानुकरणात्। तथापि स्वल्पयत्ने कृते सति विद्वत्पाठकानां नातिदुर्गमाः।

यत्र यत्र पह्लवीटीकावचनानि संस्कृतभाषायामवतारितानि संति तानि मया (   ) इति वर्तुलाकृतिषु संप्रक्षिप्तानि यानिच अधिकविवरणार्थं मया संयुक्तानि तानि [   ] इति समकोणाकृतिषु लिखितानि।

पारसीकग्रन्थेषु देवदेवीत्यादयः केचिच्छब्दा दैत्य-राक्षसी-इत्यादिनारकात्मार्था उच्यंते पारसीकपूर्वज्ञानां वैदिकार्यैःसह विग्रहकारणात्। तस्मात् सुज्ञपाठकैस्तदादिकारणानि विवेकेन विचार्य सार एव ग्राह्य इति प्रार्थना। अस्याः पुस्तकावलेः सप्तमखंडे सर्वे ते शब्दाः स्पष्टीकृता मया। तस्मात् स खंडः सुज्ञवाचकैरवश्यं स्वसंनिधौ धृत्वा पारिभाषिकाद्यसंस्कृतशब्दानामर्था द्रष्टव्या ज्ञेयाश्च॥

मुम्बापुरी १० जून १९०६. शहिरिआरजी दादाभाई भरुचा

अनुक्रमणिका.

खुर्द-अवस्ताऽर्थः

श्री अहुर्मेज्दाय नमः सततम्[१] ॥

नाम्ना[1] सर्वांगशक्त्या च साहाय्येन च स्वामिनो अहुर्मेज्दस्य[२] महाज्ञानिनः सिद्धिः शुभा भूयात् प्रवृत्तिः प्रसिद्धिश्च उत्तमदीने मॉज्दईअस्न्या[३] वपुषि च पाटवं [४]दीर्घजीवितं च सर्वेषां उत्तमानां उत्तममनसाम् ॥

इदं[५] पेरामईअस्तिनाम[६] पुस्तकं मया नइरिओसंघेन[७] धवलसुतेन पंहलवीजंदात्[८] संस्कृतभाषायामवतारितम् । विषमपारसीकाक्षरेभ्यश्च अविस्ताक्षरैर्लिखितम्[९] । सुखप्रबोधाय उत्तमानां शिष्यश्रोतृणां[1a] सत्यचेतसाम् ॥ प्रणामः उत्तमेभ्यः शुद्धमतेभ्यः सत्यजीह्वेभ्यः सत्यसमाचारेभ्यः ॥

अवस्ता[१०] इति[2] अवेजस्ता[११] अवेज इति निर्मल [स्ता?] इति श्रुति[१२] [र्] निर्मलश्रुति [र्] इत्यर्थः ॥[3]

[अशेम्वोहू इति मंत्रविशेषः][4]

पुण्यं[१] समृद्धिः उत्कृष्टतरा (अत्युत्तमा[२]) अस्ति । (समृद्धिरेकैव पुण्यस्य उत्तमा । यतो या काचित् शुभा समृद्धिर्वांछते[३] [वांछयते] सा सर्वापि[४] पुण्यमध्ये[५] अस्ति) ।
शोभनं[६] अस्ति (किल तत् पुण्यमेव शोभनमस्ति[७]) । शोभनः[८] (किल सः शोभनः सुंदररूपो) ऽसौ

---

१. FBV अहुर्मिज्दाय; K_1, K_2 श्री अहुर्मिज्दाय तथैव जरथुश्त्राय नमामि शीर्सा [cor. शिरसा]; K_3 श्री हुर्मिज्दाय नमः । This heading is not met with in the rest of the MSS. २. K_1, K_2, EMU_1 अहुर्मिज्दस्य; H_1 अहुरमज्दस्य. ३. K_1, K_2 माज्दिअस्न्याः. ४. H_1, EMU_1 दीर्घं जीवितम्, others दीर्घजीवितं. ५. EMU_2 इयं. ६. K_1,K_2,K_3 पेरामइअस्ति; EMU_1 पेरामइअस्त; FBV परामईअस्ति. ७. EMU_1, K_3 नइरिओ संधेन; K_1,K_2 निरिउसंघेन; H_1. नइरीओशिंघेन, FBV नइरिओशिंघेन. ८. FBV, K_1,K_2,K_3 पहलवी; EMU_1 पाहिलवी. ९;१०. FBV, K_2,K_3 अविस्ता; EMU_1 अवस्ता. ११. EMU_2, H_1 अवेजस्ताइ; FBV अवेजस्ता. १२. K_1 स्तुति. FBV श्रुति.

---

१. FBV पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतराः; K_1,K_2, EMU_4 पुण्यसमृद्धिः; K_4 समिर्धि or समिर्द्धि. २. FBV,H_1 अत्युत्तमास्ति. ३. EMU_2, EMU_4, K_4, वांछति [Better वांछयते]. ४. EMU_4 सर्वाय; FBV, K_2 सर्वेऽपि. ५. EMU_4 पुण्यमया. ६. EMU_1 शोभनो अस्ति; K_1 शोभनास्ति. ७. K_1, K_3 शोभनो अस्ति. ८. EMU_2 शोभनस्य (किल शोभनसुंदररूपस्य). $NMRL_1$

यः पुण्यप्रचारयिता (किल यः पुण्यं प्रवर्तमानं करोति) अतःपरः पुण्यः (किल स्वयं च अत्युत्कृष्ट-पुण्यकारी) ॥

[अहुनवर इति मंत्रविशेषः][5]

यथा स्वामिनः कामः (किल यथा अहुर्मज्दाभिलाषः) एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्माश्चित् (किल यत् किंचित् कार्यं पुण्यं तस्य तथा आदेशः कर्तुं[6] यथा अहुर्मज्दस्य रोचते[7] नान्यथा किं[२] विशिष्टात् पुण्यात्)[8] ॥

उत्तमस्य दाते[9] [दाति] मनसः कर्मणां अंतर्भुवने अहुर्मज्दस्य । (किल तं पुण्य[३]प्रसादं उत्तमं मनः उत्तमं मनः इति ग्वह्मनः अमशास्पंतो ददाति तेभ्यो ये [संति] अंत[४]स्तस्मिन् कर्मणि स्वामि[५]त्वे च यत् अहुर्मज्दस्य रोचते) ॥

राज्यं च अहुर्मज्दात् तस्य (किल तेन अहुर्मज्दः स्वतनोः राजा कृतो भवति) यः दुर्बलेभ्यो ददाति पालनाम् (किल दुर्बलानां साहाय्यं पालनं च करोति) ॥

["होर्मज्दखुदाइ" अथवा "नीरंगे-कुस्ति-बस्तन्" इति पूजावचनविशेषः]

॥ ० ॥...........[10]समस्तेभ्यः पापेभ्यः पश्चात्तप्तो व्यावृत्तोऽहम् । समस्तेभ्यो दुर्मतेभ्यो दुरुक्तेभ्यो दुष्कृतेभ्यो यानि मया पृथिव्यां वि[२]चिंतितानि मया उक्तानि मया कृतानि मया[३] प्राप्तानि मम[४] मूलात्[10a] संभूतानि संति तेभ्यः पापेभ्यः मनसा वचसा कर्मणा च तनुना आत्मना इहलोकतया परलोकतया च स्वामिन् व्या[५]वृत्तः पश्चात्तापेन तिसृभि[11] र्वाग्भिः पश्चात्तापेन अस्मि ॥

शोभनः असौ. ९. EMU$_2$ प्रचारइता. १०. FBV, EMU$_2$, NMRL$_1$ अतःपरं पुण्यम्. H$_1$, EMU$_4$ अतःपरं पुण्यः; K$_3$ अतःपरः पुण्यः; EMU$_4$ अतःप्रंपुण्यं. ११. K$_1$ अतिउत्कृष्ट; K$_3$, K$_4$ अतिउत्कट; EMU$_4$ अत्युत्कटपुण्यकरोति; EMU$_1$ अत्युत्कटपुण्यकारि.

१. Not given in FBV, H$_1$, K$_1$, K$_2$, K$_4$, EMU$_2$, EMU$_3$, EMU$_4$, NMRL$_1$. २. K$_1$, K$_3$ किं विशिष्टात्; EMU$_1$ किंविशिष्टान् पुण्यान्. ३. K$_1$ तं प्रसादं. ४. EMU$_1$ अतिस्तस्मिन् [?] ५. NMRL$_1$ स्वामित्वं.

---

१. All MSS. do not give the Sanskrit translation of the beginning of *Hormazd Khodâê*. Some give it in Gujerati. We have, therefore, shown the absence of the Sanskrit part by putting dots in the text. In several MSS. this ॥०॥ is given in the Khurshed Nyâesh, with which the book commences. २. H$_1$, EMU$_1$, K$_2$, K$_3$, K$_4$, EMU$_2$, NMRL$_1$ चिंतितानि. ३. H$_1$ मयि. ४. EMU$_1$, EMU$_2$, NMRL$_1$ मम मूलानि संभूतानि संति; K$_4$ मम मूलानि मम मूलात् संभूतानि संति; EMU$_4$ मम मूलात् संभूतानि संति. ५. FBV, K$_1$, H$_1$, K$_2$, K$_3$, EMU$_4$ व्यावृत्यो; EMU$_1$, K$_4$, EMU$_2$ व्यावृत्या.

॥ १ ॥ सत्कारये स्वामिनं महाज्ञानिनम् (किल सानंदं करोमि) । क्षीणयामि आहर्म्मेनम् । यथा प्रकटकर्मिणां[12] यः अभिलाषः प्रकृष्टतरः । (अपापानाम्) ॥ स्तौमि पुण्यम् ॥ [अशेम् वोहू १ अहुनवर २].

॥ २ ॥ एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन् ॥

(तेन कामेन)[13] मज्दइअस्नो[14]ऽस्मि ॥ मज्दइअस्नीं[15] जरथुश्त्रियां प्रकाशयामि (किल अंतर्जगति प्रवर्तमानां करोमि) ॥ आस्तिकश्च प्रवक्ता च आस्तुवे सुमतं मनसा आस्तुवे सूक्तं वचसा आस्तुवे सुकृतं कर्मणा । आस्तुवे दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं परित्यक्तप्रतिवादां संन्यस्तशस्त्राम् । (इदं एतस्मात् प्रकटं यत् अप्रतिवादगुरुत्वे[16] उपरि केषांचित् न युज्यते गंतुं यश्च अप्रतिवादगुरुत्वे उपरि आयाति तेन सह प्रतिवादगुरुत्वं[17] शुद्धतया युज्यते कर्तुम्) । खुर्अएतुअद्‌थवर्ती[18] पुण्यात्मनीम् । (खुअएतुअद्‌थ एतस्याः प्रकटं किल युज्यते एव कर्तुम्) । या वर्तमानेभ्यश्च अतीतेभ्यश्च महत्तरा च उत्कृष्टतरा च सुंदरतरा च । या अहुर्मज्दिया जरथुश्त्रिया (किल अनयोः स्वाधीना) ॥ स्वामिनो महाज्ञानिनः विश्वां विभूतिं आस्वादयामि (किल समग्रां स्वाधीनतया अहुर्मज्दस्य दधामि) ॥ एषा अस्ति दीनेर्माज्दइअस्त्याः आस्तिकता (कृतनिश्चितां परिपूर्णा) ॥

[पंच "गाह्-इ-फ्रवराने" इति पंच संध्याः][19—20]

[अहोरात्रकालस्य पंच विषमभागाः कृताः संति । तेषां नामानि १ हावन २ रपिथ्विन ३ उजइएइरिन ४ अइविश्रूथ्रिमअइबिगइअ ५ उषहिन । हावनसमयः सूर्योदयान् मध्यान्हपर्यंतम् । रपिथ्विनसमयो मध्यान्हकालाद् दिवसस्य चतुर्थभागारम्भपर्यंतम् । उजइएइरिनसमयस्ततः पश्चात्तारादर्शनपर्यंतम् । अइविश्रूथ्रिमसमयस्तारादर्शनादर्धरात्रपर्यंतम् । उषहिनसमयोऽर्धरात्रसमयात् सूर्योदयपर्यंतम् । तेषामधिपतित्वे प्रतिष्ठिताः पंचदेवतास्तत्तन्नामभिरेवाख्याताः स्वस्वसहचारिणीभिः कतिभिश्चिद्देवताभिः सहगता मन्यन्ते । तासां स्मरणं फ्रवरानेनामकाध्यायपठने यथासमयं अवश्यमेव करणीयं । ता इजिस्निग्रन्थस्य संस्कृतभाषान्तरे मोबेद नइरिओसंघेन यथा वर्णितास्तथैवात्र लिख्यन्ते]

"१. हाउअननाम्नीं (प्रातःसंध्याम्) पुण्यात्मकाम् पुण्यगुर्वीम् ।

साऊअंघनाम्नींच (या समं हाउअनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि गवां प्रवर्ध-

---

॥१॥ १. EMU_4 सन्मानकृता [°त्या]. २. K_1, K_2 आहर्मिनम्; FBV आहर्मन्.

॥२॥ १. This one line is not met with in FBV, H_1, K_2, K_4, EMU_2, EMU_3, EMU_4, $NMRL_1$. २. EMU_1 omits तेन कामेन. ३ EMU_1 मज्दइअस्नोऽस्मि किल नरेषु उत्तमनरो भवामि. ४. K_1 जरथुश्त्रियं. ५. K_1 प्रवृत्तमानां corrected into प्रवर्तमानां. ६. K_1 उत्तमूमाउदइअस्नीं corrected into उत्तमां माज्दइअस्नीं. ७. EMU_1 प्रत्युक्तप्रतिवादं. ८. K_1 खुअएतुअदथवर्ती corrected into खुअएतुअदथवर्तीं. ९. K_1 वर्तमानेभ्यश्च अतीतेभ्यश्च correctly वर्तमानाभ्यश्च अतीताभ्यश्च. अतीतेभ्यः —instead of this the correct rendering would be भविष्यतीभ्यः. १०. EMU_1 omits स्वामिनो महाज्ञानिनः &c. to परिपूर्णा. ११. कृतनिश्चयता.

यंति) वीसिनाम्नीं च पुण्यात्मकाम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइवदेषु[21] मध्ये सत्कार्यिणी उत्तमपतिषु) ।....................

२. रपिथ्विननाम्नीं (मध्याह्नसंध्याम्) पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् ।

फ्रेदादारप्सुनाम्नीम् (या समं रपिथ्विनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि पशूनाम् प्रवर्धयति) जंदनाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी) ।..........................

३. उजइएइरिननाम्नीम् (अपराह्नः संध्याम्) पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् ।

फ्रेदादारवीरनाम्नींच (या समं उजइएइरिनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि नराणां प्रवर्धयति) । देहेनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये परलोकिनां भलापनापतिषु)[22] ।.........

४. अइविश्रूथ्रिमअइबिगाइअच नाम्नीं (पूर्वार्द्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् । फ्रेददारविस्पहूजीवस्रीनाम्नीं च (या समं अइविश्रूथ्रिमसंध्यायाः समकार्यिणी याच मूलम् फलम् सर्वम् प्रवर्धयति) जरथुश्त्रोतिमनाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यिणी आचार्याणामाचार्येषु) ।.........

५. उषहिननाम्नीं (अपररात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् ।

बिरजनाम्नीं च (या समं उषहिनसंध्यायाः समकार्यिणी या चं संचयान् धान्यानाम् प्रवर्धयति या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायानाम् अधिष्ठातारः) नमाननाम्नीं च पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु गृहान्तर्वर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) ।".........

[श्रोशबाज इति पूजावचनविशेषः]

॥ ० ॥.................श्रोशः[23] पुण्यात्मा दृढशरीरः आदेशपतिः चमत्कारसाधनः उच्चैस्तरसाधनः अधिपतिः सृष्टेः अहुर्मज्द्स्य संप्राप्नुयात् ॥

समस्तेभ्यः[24] पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम् ॥ [अहुनवर ५ अशेम्वोहू ३ पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां[25] होर्मज्दन्यायवतीम्, (किल मध्ये पापकर्मिणां[26] ब्रवीमि) ।

उषहिननाम्नीम् ([27]अपरार्धरात्रसंध्याम्) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधनाय[28] नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।

॥ ४ ॥ १. K_1,K_4,H_1 पशुयूथानां वृद्धिकार्यिणी. २ K_4,H_1,EMU_2 सत्कार्यवती.

॥ ० ॥ १. श्रोशबाज is found only in K_1,K_2. २. K_1 corrected from चमत्कारं उच्चैस्तरः साधना.

॥ १ ॥ १. K_1,K_2 अपापकर्मणां corrected into पापकर्मिणां according to the Pahlavi, which is *salitarân*; H_1 originally पापकर्मिणां but corrected *seconda manu* into पुण्यकर्मिणां; EMU_1, K_2, EMU_2 पापकर्मिणां; EMU_4 पुण्यकर्मिणां; $NMRL_1$ originally पुण्यकर्मिणां but corrected *seconda manu* into पापकर्मिणां. २. FBV omits उषहिन upto आदेशपतिं.

बिरजनाम्नीं च । (या समं उषहिनसंध्यया समकार्यिणी या च संचयान् धान्यानां प्रवर्धयति या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरेन्यायानां अधिष्ठातारः) । माननाम्नीं च[29] पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं (या मनुष्येषु गृहैवर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) आ० न० मा० प्र० ॥

श्रोशस्य (पुण्यात्मकस्य) भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः (अर्जहीदीपस्य[30]) आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

"यथा स्वामिनः कामः" (किल यथा अहुर्मिज्दाभिलाषः) हे योत[31] प्रकृष्टं मे ब्रूहि ॥ "एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्माचित्" प्रकृष्टं पुण्यात्मन् विज्ञाय ब्रवीमि । (किल सर्वं कार्यं पुण्यं एवं आदेशः कर्तुं[32] यथा अहुर्मज्दस्य कामः) ॥

श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये (आदेशपतिं) ।

॥ २ ॥ अहुनवरं (आराधये) (स्वामिनोऽभिलाषलक्षणं) तनुप्रहरकम्[33] ॥

के मह्यं[34] महाज्ञानिन् मदीयेभ्यश्च पातारो दत्ताः (शिष्येभ्यश्च मदीयेभ्यः)

यतो मयि दुर्गतिः (आस्मोगः[35]) विदित्वा दधाति द्वेषम् (किल मया[36] सह द्वेषं दधाति मे रक्षां के कुर्वंति)

अन्यास्त्वत्तोऽग्नेश्च ग्वह्मनाच्च[37] (यत् युष्मान् वेद्मि किल मे रक्षां कुरुथ)

येषां कर्मभिः पुण्यं पालयामि स्वामिन् । (किल कार्यं पुण्यं करोमि मे रक्षां के[38] कुर्वंति) ।

तान् मे आदेशेन दीनौ प्रकृष्टं ब्रूहि । (इदं ब्रूहि यत् दीनिगुरुं गृहाण) ॥ (प्रकृष्टवाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

के[39] विजयितया हंतारः । तव रक्षया शिक्षार्याः । (किल ते शिक्षया ते दीन्या पापकर्मिणो निघ्नंति[40] रक्षां च सृष्टेः के कुर्वंति) ॥

ये संति प्रकटतया मे सृष्टये भुवनद्वये गुरुतां आस्वादयितारः[41] (आदेशं इहलोकीयं परलोकीयं च ये ज्ञापयंति)[१४]

---

३. K_1, K_3 ग्रहवर्तिनिषु. ग्रहवर्तिषु corrected into गृहवर्तिषु from ग्रहवर्तिनिषु of the text. ४. अहुर्मिज्दाभिलाषः corrected from अहुर्मिज्दा अभिलाषः ५. $H_1 K_1 K_3$ ज्योतिःस्वरूपः K_4 योतिस्वरूपं. ६. सर्वं corrected from K_1 सर्वे. ७. पुण्यात्मानं corrected from K_1 पुण्यात्मनं which is very often the reading.

॥ २ ॥ १. (स्वामिनोऽभिलाषलक्षणं) तनुप्रहरकं corrected from K_1 स्वामिनोऽभिलाषलक्षणतनुप्रहरकं· २. प्रहरक [=पातृ] meaning guarding, protecting. ३. दत्ताः corrected from दत्तः. ४. दुर्गती corrected into दुर्गतिः. ५. ग्वह्मनात् corrected from K_1 ग्वहमना. ६. Some MSS. कुरुषे. ७. Sp. दीनिं गुरुणा ग्रह्णामि instead of दीनिगुरुं गृहाण. गृहाण corrected from K_1 ग्रहणा. ८. प्रकृष्टावाक instead of प्रकृष्टवाक्. ९. Corrected from विजयतया and K_1 हेतार. १०. Sp. तव रक्षया शिक्षायाः, $NMRL_1$,EMU_4,K_3,EMU_2,K_1,H_1 ते पातारः शिक्षया. ११. Sp. किल (ये संति) दीन्या ते पापकर्मिणो निग्रहं के कुर्वंति instead of K_1 किल ते &c. of the text. १२. Sp. प्रकटतया corrected from K_1 प्रकृष्टतया. १३. Sp. द्वयेऽपि, EMU_4,K_3,$NMRL_1$,K_1,H_1 द्वये or द्वयेन. १४. Sp. किल इहलोकीये परलोकीयेच गुरुतया गृहीतोऽस्मि.

[15]एवं तस्य उत्तमेन श्रोशस्य समागमनं मनसा । (किल[16] श्रोशस्य इति गुस्तास्पस्य[42] उत्तमेन मनसा दीनौ समागमनम्) ।

[17]महाज्ञानिनः तस्य (मे कामः) यस्य कामः केभ्यश्चित् । (किल[18] मे समागमनं सओशिओसस्य[43] रोचते यस्य कामः [अयं यत्] केभ्यश्चित् सर्वेभ्यः अन्यायो यस्मात् विलीयते) ॥

॥ ३ ॥ ....[43a] नमो या स्पंदारमदा[44] महत्तरा! (किल या संपूर्णमानसा पृथ्वी महत्तरा तस्यै नमः) । [अशेम्वोहू १ अहुनवर २]

॥ ४ ॥ इजिस्नि[45] च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं[46] च आशीर्वादयामि श्रोशस्य (पुण्यात्मकस्य) भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः । [अशेम्वोहू १]

॥ ५ ॥ अस्माकं शुद्धयश्च श्रियश्च । अस्माकं तनोरुपप्रवृत्तिः[1] । अस्माकं तनोः पीवरता । अस्माकं तनोः विजयः । अस्माकं लक्ष्मीः संपूर्णा शुभा (किल सदाचारात् उपार्जिता) । अस्माकं सहजशीलः पुत्रः । अस्माकं दीर्घात् दीर्घं जीवितम्[2] । अस्माकं अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्द्योतं समस्तशुभम् । एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि । [अशेम्वोहू १]

सहस्रं आरोग्यतानां दशसहस्रं आरोग्यतानाम्[47] ॥ [अशेम्वोहू १]

एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन् ॥ उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितं विजयं च होर्मिज्द्दत्तं ढालनांच या उपरि प्रवृत्त्या । (बहरामइअज्दम्) ।

आनंदनिर्भयत्वं आस्वादं च । (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुं [स्वादं] जानंति) । पक्षिण उपरिकार्यस्य विनष्टं क्रियते सर्वस्य सृष्टेः । एवं ते पक्षिणो यतः ते संति दादारस्य सृष्टेः ।

शुभं चक्रं स्वयमेवदत्तं कालः अनंतः समयो दीर्घराजा । [अशेम्वोहू १]

........................[48]एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि[49] ॥

[होषबाम[1] इति प्राभातिकपूजावचनम्][50]

॥ १ ॥ अत्र इमां वाचं [इदं वचः] आघोषयेत् । विजयितया हंतृतमं च आरोग्यकारितमं च । पंच अहुनवरम् । [अहुनवर ५ पूर्वोक्तवत् । अहुनवरं (आराधये) पूर्वोक्तवत् । के मह्यं महाज्ञानिन् पूर्वोक्तवत् । अहनुवर २ पूर्वोक्तवत्]

---

१५. H_1,K_1,$NMRL_1$,EMU_2,EMU_4 एवं सा उत्तमेन श्रोशस्य संप्राप्तिर्मनसा. १६. K_1,EMU_2,EMU_4,K_3 किल उत्तमेन मनसा सह श्रोशस्य इति गुस्तास्पस्य संप्राप्तिः सहायतया मम सृष्टौ; EMU_2 सृष्टेः. १७. H_1,K_1,EMU_4,K_3 अहुर्मिज्दः तस्य यस्य कामः कस्यैचित्; EMU_2 अहुरमज्दस्य मे सहायस्य कामः केभ्यश्चित्. १८. K_1, $NMRL_1$ किल सर्वान् कांश्चित् [EMU_2 कामान्] अभिलाषति अन्यायो यस्मात् अपागच्छति.

॥ ५ ॥ १. H_1,K_4,EMU_2, तनोः रूपप्रवृत्तिः=[correctly उपवृत्ति]. २. K_4,EMU_2 दीर्घं दीर्घतरं; EMU_4 दीर्घांदीर्घजीवितं [जीविर्तिं ?].

॥ १ ॥ १ होषबाम is found only in K_1,K_3.

॥ २ ॥ नमस्ते चैतन्यप्रत्युषसे[१] तेजसे ॥ अत्र तं विश्वेभ्यो महत्तरं संगृह्णामि स्वामिनं गुरुं च यं अहुर्मज्दम् ॥ शस्त्रं[51] हंतेरि[२] अदृश्ये दुर्गतिमति आहर्मने । शस्त्रं[३] क्रोधे हिंसाशस्त्रिणि । शस्त्रं माजन्दरदेशीयेषु[52] देवेषु । शस्त्रं विश्वेषु देवेषु विभ्रमकरेषु ।

॥ ३ ॥ वृद्धिदानं[53] स्वामिनो महाज्ञानिनः । वृद्धिदानं अमरेभ्यो महत्तरेभ्यो । वृद्धिदानं तिश्त्राय[54] तारकाय शुद्धिमते श्रीमते । वृद्धिदानं नराय मुक्तात्मने । वृद्धिदानं विश्वाभ्यो स्पनामिनिउस्सृष्टिभ्यः[55] पुण्यात्मनीभ्यः ॥ [अहुनवर २]

॥ ४ ॥A. उत्तमा[१] नराणां उत्तमा नारीणां (तेषां) आशीर्वादयामि यत् सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये (ये[२] संजाताः) । वर्तमानानां च अतीतानां च भविष्याणां च ॥

लक्ष्मीं[३] चक्रस्थितां[56] । (उत्तमां दक्षिणां) । दीर्घां अभिलाषये । यत् [या] सदैव उदयसहाय्यः [°य्या] शुभस्य उपरि आस्ते उदयसहाय्यः[३] [°य्या] सदैव शिर्ष्यां[४] [शिष्याणां] दातुं शक्यते[57] ॥

भवंतु सर्वे आरोग्यकराः यत् आपः गावः पशवश्च वनस्पतयश्च ॥

विनाशं पीडां[५] करोमि सर्वेषां बहूनां देवीयानां मनुष्याणाम् ॥ अच्छेदं कुरु अंतरेऽस्मिन् गृहे अपरेषां गृहे गृहपतीनाम् ॥

उत्तमां[६] दातिं[58] उत्तमं पुण्यं (देहि) ॥ शोभनं प्राक्तनं (पर्वद्)[59] उत्तमं [च] नरं शिर्ष्यं[७] चक्रस्थितं उत्तमं दीर्घं समीहे ॥

यत् अस्माकं उत्तमं अतःपरं शुभतरं पुण्यं कुरु । अमिशास्पितानां[60] आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । वृद्धिदानं अस्मिन् गृहे [कुरु[८]] वृद्धिदानं सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये ॥ विपक्षं करोमि सर्वेषां दुर्गतिमतां पंक्तये (सृष्टये) ॥

B.स्तौमि पुण्यं (यत् इजिश्निं करोमि)......(अहुर्मज्दस्य स्वीयां[९] आराधनां करोमि) ॥

C.स्वेच्छया त्वं अहुर्मज्द शुभेन[१०] च स्वामितया स्वीयाः सृष्टेः (किल स्वीयानां सृष्टीनां स्वेच्छया शुभेन च स्वामित्वं कुरु) ।

स्वेच्छया अपः स्वेच्छया वनस्पतीन् स्वेच्छया समग्रा विभूतीः पुण्यात् प्रकटाः [तासां स्वामित्वं कुरु] ॥ पार्थिवत्वं मुक्तात्मनां देहि अपार्थिवत्वं दुर्गतिमताम् ॥ कामराजानोऽभवंतु पुण्यात्मानः अकामराजानो भवंतु दुर्गतिमंतः ॥ प्राप्तो मृत्युः अपव्रजतु स्पनामिनीउस्सृष्टिभ्यः विपर्ययतां[११] च अकामराज्यं च ॥ उत्तिष्ठामि[61] अहंचित् यो जरथुश्त्रः प्रकृष्टतमेभ्यो [गृहेभ्यो] वीसेभ्यश्च[62] जंदेभ्यश्च[63] ग्रामेभ्यश्च[64] अस्यां दीनौ उत्कृष्टेन मनसा उत्कृष्टेन वचसा उत्कृष्टेन कर्मणा या [दीनिः] अहुर्मिज्दीया जरथुश्त्रिया[64a] ॥

॥ २ ॥ १. Corrected of K_1 चैतन्यप्रत्युषे तेजासि. २. Corrected from K_1 शस्त्रं हेतारि &c. ३. Corrected from K_1 शस्त्रं क्रोधे यं हिंसाशस्त्रिणः.

॥ ४ ॥ १. उत्तमा नरा उत्तमा नार्यः is another reading. २. Sp. ये संजाताः; K_1 येषां संजाता. ३. उत्तमसाहाय्या in both places would be better. ४. शिक्षां is perhaps the reading ?. ५. K_1 विनाशपीडा. ६. उत्तमां corrected from उत्तमं. ७ K_1 शिर्ष्यं. ८. कुरु is understood after वृद्धिदानं आस्मिन्गृहे. ९. Corrected from K_1 स्वीयं. १०. Corrected from शोभन. ११. Corrected from K_1 विप्रयता.

॥ ५ ॥ यत् अस्माकं अमीषां अपरं साहाय्यं आत्मनां (देहि) । ....पुण्यं अतःपरं पुण्यं शुभम् ।.........

[खुरशेद-न्यायश्नि]

["खुरशेद" इति सूर्यः "न्यायश्नि" इति स्तोत्रं]

॥ ० ॥[१] ....[65] [समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ नमस्ते स्वामिन् (गुरो[१]) महाज्ञानिन् त्रिधा (किल मनसा वचसा कर्मणा च) पूर्वं अन्यायाः[२] सृष्टेः ॥ नमो युष्मभ्यं हे अमिशास्पिताः सर्वे एकाभिलाषाः[66] । (अभिशाः इति अमराः । स्पिताः इति गुरुतराः । सप्तमूर्तयः स्वामिनः)॥ अत्र संप्राप्नोतु स्वामी महाज्ञानी[३] । अत्र अमरा गुरुतराः (सप्तमूर्तयः स्वामिनः) । अत्र मुक्तात्मनां वृद्धयः[67] । अत्र रामो[68] दीर्घ राजा ॥

॥ २ ॥ सत्कारये[१] स्वामिनं महाज्ञानिनम् । (किल सानंदं करोमि) । क्षीणयामि[२] आहमनम् यथा प्रकटकर्मिणां यः अभिलाषः प्रकृष्टतरः । (अपापानाम्) ॥[69]

स्तौमि[३] पुण्यम् । [पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतरा इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ ३ ॥ ४ ॥ प्रकृष्टं स्तौमि सुमतानि च सूक्तानि च सुकृतानि च । मनसा च वचसाच कर्मणा च ॥

अधिकं ग्रहणं करोमि समस्तानां सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च ॥ परित्यागं करोमि समस्तानां दुर्मतानां दुरुक्तानां दुःकृतानां च ॥

प्रकृष्टं युष्मभ्यं दक्षिणयामि (किल दाक्षिणीकरोमि) हे अमिशास्पिता[१] इजिस्नीं च नमस्कृतिं च । प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्मणा प्रकृष्टेन ऊहेन[70] (किल प्रज्ञोन्मेषेण[२]) । प्रकृष्टं तनोश्च[३] निजं जीवम् (किल सत्कम्[71] स्वाधीनतया युष्माकं धारयामि) । (स्वाधीनतया युष्माकं धारणं एवं किल यदि दातुं योग्यं तत्[४] विशेषेण ददामि)[72] स्तौमि पुण्यम् [अशेम्वोहू १] ॥

॥ ५ ॥ नमः स्वामिने महाज्ञानिने नमोऽमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः । नमो मिहिराय[73] नि-

---

॥ ५ ॥ १. From this line there is a blank, so nothing can be made out.

॥ ० ॥ १. EMU_1, EMU_{12}, and K_5 have only the Gujerâti translation of this Nyâesh. EMU_3 has none.

॥ १ ॥ १. Corrected from FBV, K_2 गुरोः. २. K_4, EMU_2 अन्यस्याः. ३. K_8, H_1, FBV स्वामिमहाज्ञानी; $NMRL_1$ स्वामीमहाज्ञानी.

॥ २ ॥ १. EMU_4 सन्मानंकृता[°त्या]. २. K_4 षिणयामि (ष for क्ष). ३. K_4 स्तउमि.

॥ ३ ॥ ४ ॥ १. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, $NMRL_1$ omit हे अमिशास्पिता. २. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, $NMRL_1$ प्रज्ञोन्मेषेण. Sp. प्रज्ञान्वेषणेन. EMU_4 omits, but in Gujerâti gives प्रज्ञानउलटेंकरी knowingly and willingly. ३. H_1, K_2, EMU_4, $NMRL_1$ तनुष्च; K_4, EMU_2 प्रकृष्टं तनुं च. ४. EMU_4 तं.

वासितारण्याय। नमः सूर्याय तेजस्विने वेगवदश्वाय। नमः तेभ्यो लोचनेभ्यो यानि[१] स्वामिनो महाज्ञानिनः। नमो गोमूर्तये (प्राक्सृष्टये[२])। नमो गइओमर्दाय[74] (आद्यपुरुषाय)। नमो जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य मुक्तात्मनो वृद्धये[३]। नमः समग्रायै मुक्तात्मनां सृष्टये[४]। वर्तमानानां च अतीतानां च भविष्याणां च।

[हावनसमये वक्तव्यं यथा]

उत्तमं[५] वर्धय मनः स्वामिन् (किल मे मनः सदाचारितरं कुरु) पुण्यात् च शुभं तनोः (किल[६] कार्यं पुण्यं च यन्मया कृतमस्ति तस्मात् च शुभं वपुषि मे देहि)[75] ॥

[रपीथ्विनसमये वक्तव्यं यथा]

अयं (आत्मा तस्मिन्) तेजसि यत् उच्चानां उच्चम् (किल मे आत्मा सूर्योच्छ्रयपदे[७] प्राप्नोतु)[76] ॥

[उजइरइरिन समये वक्तव्यं यथा]

त्वया गुरुतर अदृश्यरूपिन् परिभ्रामता[८] प्राप्नोति (निकृष्टतायाः[९] उत्तमतां तनोः अक्षयताम्) [एवं महत्तर त्वयि अदृश्यमूर्ते परिभ्रामता प्राप्नोति (निकृष्टत्वात् उत्तमत्वे[१०])[77]] [अशेम् वोहू ३]

॥ ६ ॥ मिहिरं (मैत्रि-अधिपतिं) निवासितारण्यं आराधये। सत्यवाचम्[१]। हुंजमनिकम्[78]। सहस्रकर्णम्। (तस्य सहस्रकर्णता च एवं किल सहस्रं ईअज्दानां समं अनेन नियुक्तं अस्ति[२] ते च मिहिरं प्रति ब्रुवंति यत् इदं च शृणु इदं च शृणु)। सुघटरूपम्। दशसहस्रलोचनम्। (अस्य दशसहस्रलोचनता च एवं किल दशसहस्रं ईअज्दानां समं अनेन नियुक्तं अस्ति ते च मिहिरं प्रति ब्रुवंति यत् इदं च पश्य इदं च पश्य)। महत्तरं संपूर्ण-वेत्तारं[३] (कार्यन्यायानाम्) साधकं अनिद्रं बलिष्ठभुजम्[79] ॥

॥ ७ ॥ मिहिरं सर्वेषां ग्रामाणां राजानं आराधये यं प्राददत्[१][80] स्वामी महाज्ञानी श्रीमत्तमं अदृश्यरूपेभ्यो इअज्देभ्यः ॥

तद् अस्माकं एहि सहायतायै मिहिरं[२] च स्वामिन् महत्तर ॥

सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये ॥

॥ ५ ॥ १. K_4, EMU_2 यानि, several MSS. ये. २. H_1 प्राक्सृष्टायो (?), EMU_2 प्राक्सृष्टाय. ३. वृद्धये corrected from FBV वृध्धयः. ४. K_1 अष्टये (?), K_1, EMU_4 पंक्तये corrected *seconda manu*. ५. उत्तमं वर्धय मनः corrected from FBV उत्तमाः वृध्धयः मनः, EMU_2 वर्धये. ६. किल कार्यं......देहि taken from Sp., omitted in K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_2, EMU_4, $NMRL_1$. ७. K_4, EMU_2 सूर्योच्छ्रयपदे; EMU_4 सूर्योच्चयपदे; FBV सूर्योश्रयपदे. ८. [परिभ्राम्यता ?] ९. K_1, K_3, EMU_4 निकृष्टातायाः; corrected from निकृष्टतया. १०. Thus Spiegel, EMU_4.

॥ ६ ॥ १. K_1, K_3, EMU_2 सत्यवाच्यं. २. K_3, K_4, H_1 आस्ते; EMU_4 अस्ते; FBV अस्ति. ३. K_4, EMU_2 संपूर्णवेतारं; K_1, H_1, K_3, $NMRL_1$, FBV संपूर्णवेत्तारं.

॥ ७ ॥ १. Thus all. २. मिहिरच corrected from मित्रःच, मिहिरःच; K_1, H_1, K_3, K_2, $NMRL_1$ मिहिरस्य; FBV., K_3 मिहिरश्च. K_4, EMU_2 correctly मिहिर स्वामिन् महत्तर.

॥ ८ ॥ तिस्तरतारकस्य रूपवतीं दृष्टिं आराधये ॥ तिस्तरतारकं[81] आराधये । (तिस्तरं इति वृष्टिनक्षत्रम्) ॥ तिस्तरतारकस्य वृष्टीः आराधये ॥ तिस्तरतारकस्य शुद्धीः श्रियश्च आराधये ॥ वनंतं[82] तारकं महाज्ञानिना दत्तं आराधये ॥ तिस्तरतारकं शुद्धिमंतं[४] श्रीमंतं[५] आराधये ॥ शुभचक्रं[82a] स्वयं संतिष्ठमानं आराधये ॥ कालं अनंतं आराधये ॥ समयं दीर्घराजानं[६] आराधये ॥ वातं[७] महत्तरं उत्तमदानिनं[८] आराधये ॥ शुद्धां निर्वाणज्ञानितां[82b] महाज्ञानिना निर्मितां पुण्यात्मनीं आराधये ॥ दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं आराधये ॥ पंथानं[83] अभिलाषिणं आराधये ॥ सुवर्णमयं शस्त्रं[84] आराधये । (किल सौकंतपर्वतोपरि पृथिवीमूलादारभ्य सुवर्णमयनलिका निर्मिता अस्ति तेन छिद्रेणे[९] पृथिवीतलस्थं उदकं आकाशे आरोहति तत् च वाताहतं[१०] सर्वत्र प्रसरति अतएव तुषारोदकं जायते[११] तत् च शस्त्रं सुवर्णमयं आराधये) ॥ सौकंतं[85] गिरिं महाज्ञानिना दत्तं आराधये ॥

॥ ९ ॥ समग्रं[१] च पुण्यात्मकं परलोकचारिणं ईअज्द्गणं आराधये समग्रं च पुण्यात्मकं पृथिवीचारिणं ईअज्द्गणं आराधये ॥ स्वीयं आत्मानं आराधये । स्वीयां[२] वृद्धिं आराधये ॥

एहि मे सहायतायै महाज्ञानिन् ॥

सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं[३] वेगवदश्वं आराधये ॥

॥ १० ॥ [अशेम्वोहू ३][86] प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम् । (किलमध्ये पापकर्मणां[१] ब्रवीमि) ।

हाउअननाम्न्याः (प्रातःसंध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय[२] माननायै[३] प्रकाशनाय । साउअंघनाम्नी (समं हाउअनसंध्यया एककार्यिणी या पशुयूथानां[४] वृद्धिकारिणी) वीसिनाम्नी[५] च तस्याः[६] पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।[७]

सूर्यस्य तेजस्विनोऽमरस्य शुद्धिमतो वेगवदश्वस्य आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।

"यथा स्वामिनः कामः" (किल यथा अहुर्मज्दाभिलाषः) हे जउत प्रकृष्टं मे ब्रूहि[८] ।

॥ ८ ॥ १. Corrected from EMU$_2$ रूपश्विनीं पृष्टं or दृष्टं; K$_1$, H$_1$, NMRL$_1$, EMU$_4$, K$_3$, FBV. रूपस्विनीं. २. Corrected from EMU$_2$, NMRL^1, EMU$_4$, K$_1$ वृष्टं or दृष्टं. ३. Correced from EMU$_2$, K$_1$, H$_1$, NMRL$_1$, EMU$_4$ शुध्धि. ४. K$_1$, H$_1$, K$_3$, EMU$_4$, NMRL, शुध्धिमत्तरं; K$_4$ शुध्धिमंत्यं. ५. K$_1$, H$_1$, K$_3$, EMU$_4$, NMRL$_1$ श्रीमत्तरं; K$_4$ श्रीमंत्यं. ६. K$_1$, H$_1$, K$_3$, K$_4$, EMU$_2$, EMU$_4$ दीर्घं राजानं or राजानां. ७. Corrected from K$_1$, H$_1$, NMRL$_1$, EMU$_4$, K$_4$, FBV वात्यं. ८. K$_1$, K$_3$, उत्तमदीनिनं. ९. K$_1$, H$_1$, K$_2$, K$_3$, EMU$_2$, EMU$_4$ तेनच्छिद्रेण. १०. K$_1$, H$_1$, K$_2$, K$_3$, K$_4$, EMU$_2$, EMU$_4$ वाताहतं or वातहतं. ११. K$_1$, H$_1$, K$_4$ यांयते.

॥ ९ ॥ १. EMU$_4$ समस्तं. २. Corrected from K$_4$ स्वीयं. ३. FBV श्रीमंतं which is not in the original Irânian text.

॥ १० ॥ The same as in श्रोशबाज *mutatis mutandis*. १. H$_1$, EMU$_4$, NMRL$_1$ पुण्यकर्मिणां, K$_1$ ऽपापकर्मिणां; K$_4$, EMU$_2$, K$_3$, पापकर्मिणां; NMRL$_1$ अपापकर्मिणां. २. NMRL$_1$, EMU$_4$ नमस्कारणाय. ३. K$_1$, H$_1$. K$_3$ माननयनाय. ४. H$_1$, K$_1$, K$_4$, EMU$_2$ °जूथानां. ५. K$_4$ EMU$_2$ after वीसिनाम्नीच या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यवती तस्याः &c. ६. K$_1$, H$_1$ तस्याः तस्याः. [७. K$_4$ gives Rapithvina and Uzayeirina after Hâvani, but without any translation]. ८. हे योतिस्वरूपं; EMU$_4$ हेजोत; K$_3$ हे जोऊत; EMU$_2$ omits हे जउत प्रकृष्टं मे ब्रूहि.

"एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्मात् चित्" प्रकृष्टं पुण्यात्मनं विज्ञाय ब्रवीमि[१०] (किल सर्वं कार्यं पुण्यं एवं आदेशः कर्तुं यथा अहुर्मज्दस्य कामः) ॥

॥ ११ ॥ सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये ॥

[१]ततो यत्[२] सूर्यः रोचिष्मान् तपते (किल ऊर्ध्वं एति) यत्[३] सूर्यस्य परिवेषः[86a] तपते तिष्ठंति अदृश्याः ईजद्‌दाः शतधा च सहस्रधा च ॥ ततः श्रियं[87] संमेलयंति[४] (एकत्र)। ततः श्रियं प्रचालयंति[५] (वा एकहेलया)। ततः श्रियं वर्षन्ति[६] जगत्यां उपरि अहुर्मिज्दद्‌त्तायां (स्वामिनिर्मितायाम्) वृद्धिदात्या च पुण्यात्मकायाः पृथिवीविभूतेः[७]। वृद्धिदात्या च पुण्यात्मकानां शरीरिणाम्। वृद्धिदात्या च सूर्यस्य[87a] यः अमरः शुद्धिमान् वेगवदश्वः ॥

॥ १२ ॥ ततो यत् सूर्यः ऊर्ध्वं आरोहति भवति पृथिवी होर्मिज्दद्‌त्ता पवित्रतरा (तस्मात् कुत्सितात्[१] [कुथितात्] यत् रात्रौ देवाः उपरि क्षिपंति[२]) उदकं प्रवाहाणां पवित्रतरं उदकं कूपकानां पवित्रतरम् उदकं समुद्राणां पवित्रतरं उदकं स्थावराणां[३] पवित्रतरम् (तडागादीनां च[88])। भवति सृष्टिः पुण्यात्मका पवित्रतरा याऽस्ति गुरुतरस्य अदृश्यमूर्तेः स्वामिनः ॥

॥ १३ ॥ यतो यदि सूर्यः नो[88a] ऊर्ध्वं उदेति[१] (किल कियन्मात्रं अपि कालं चेद्विलंबयति) ततो देवाः सर्वाण्यपि[२] विनाशयंति यानि संति सप्त द्वीपानि [सप्तद्वीपेषु]। न केचन[३] शून्यचारिणो[४] ईजद्‌दाः भुवनस्य सृष्टिमतः उपरिधारणायै न च उपरिस्थितये दृश्यंते। (किल ते न प्रतिकुर्वंति। अथ केचित् प्रतिकुर्वंति ते च न धर्तुं[५] शक्ता भवंति) ॥[89]

॥ १४ ॥ यः आराधयति सूर्यं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं अन्यथा-स्थित्या तिमिरौघानां[१] विना-स्थित्या तमोबीजानां देवानां विना-स्थित्या चौराणां च बलात्कारिणां च विना-स्थित्या

---

९. EMU₂ पुण्यात्मनं; EMU₄ omits प्रकृष्टं पुण्यात्मन्. १०. EMU₂ ब्रवीमि जरथुस्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मज्दन्यायवतीं किल मयि[मध्ये] पापकर्मिणां ब्रवीमि.(?)

॥ ११ ॥ १. K₁, K₃ यतः. २. सूर्यः corrected from सूर्यस्य of the text. ३. K₁, H₁, K₂, K₃ give ततो before यत्. ४. K₁, EME₂, K₄ संमेलयति; FBV, H₁, NMRL₁, EMU₄, K₃ संमेलियंति. ५. K₁, H₁, K₃ प्रचालयंति; FBV प्रचालयती. ६. K₁, EMU₂, NMRL₁, EMU₄ वर्षति; H₁, K₃ वर्षते. ७. K₁, EMU₂, EMU₄, K₄ पृथ्वीविभूतेः; H₁, NMRL₁ K₃ पृथ्वीभूतेः ८. EMU₂ सूर्यस्य अमरस्य शुध्धिमतः वेगवदश्वस्य.

॥ १२ ॥ १. H₁, K₂, K,₃ K₄, EMU₂, NMRL₁ कुत्सितात्; FBV कुत्स्थित्. २. K₁, EMU₂ क्षिपंति, प्रक्षिपंति; FBV, H₁, K₁, K₃, K₄, EMU₄, NMRL₁ क्षिप्यंति प्रक्षिप्यंति. ३. FBV. स्थवराणां; K₁, H₁, K₂, K₃, K₄, NMRL₁, EMU₂, EMU₄ स्थावराणां.

॥ १३ ॥ १. FBV, K₁ K₃, EMU₂, EMU₄, NMRL₁ उदिति; others have the correct form उदेति which is adopted in the text. २. K₁, EMU₄, EMW₂, NMRL₁, K₄ सर्वाण्यपि; FBV सर्वाः अपि. ३. FBV, K₁, K₃, NMRL₁, नकेचतः; नकेचन is the correct form found in K₄; EMU₄. ४. FBV, K₁, EMU₄ शून्यचारिणाः; सून्यचारिणः is the correct form in K₁; K₄ शून्यचारिणां; H₁, K₂ omit this. ५. K₁, K₃ कर्तुं; EMU₂, EMU₄, NMRL₁, K₄ धर्तुं.

॥ १४ ॥ १. NMRL₁ तिमिरौधानां; K₁, K₃, K₄, EMU₁ तिमिरोधानां or तिमरोधानां; K₄,

शाकिनीनां च महाराक्षसीनां च विना-स्थित्या मृत्योः गुप्तचारिणः स आराधयति स्वामिनं महाज्ञानिनं स आराधयति अमरान् गुरुतरान् (किल सप्तमूर्तीः स्वामिनः[२]) स आराधयति स्वीयं आत्मानं[३] स सन्मानयति समग्रान् शून्यचारिणश्च ईअज्दान्, पृथिवीचारिणश्च ॥

॥ १५ ॥ यः आराधयति सूर्यं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं स आराधयति मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनम् । स आराधयति वज्रं सुनियुक्तं मस्तकोपरि देवानां मिहिरस्य यो निवासितारण्यः (सर्वदा एव एवं विदधाति यत् अदृश्यरूपतया प्रयाति पापकर्मिणां निग्रहं कुरुते) ॥ आराधये मित्रं च (मिहिरं ईअज्दं) यं[१] अस्ति[90] मित्रेभ्यः परतरं[२] अंतश्चंद्रस्य च सूर्यस्य च (किल अस्य प्रवृत्तिः चंद्रसूर्ययोः अंतरालेऽस्ति) ॥

॥ १६ ॥ अस्य शुद्धया श्रिया च एनं आराधये श्रूयमाणइजिस्न्या[१] सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं (शुद्ध्या श्रिया च सूर्यसहायिन्या[२] । श्रूयमाण[३]-इजिस्न्या गुरुमुखेन) । प्राणैः[91] सूर्यं तेजस्विनं अमरं शुद्धिमंतं वेगवदश्वं आराधये । होमवृक्षेण[४][92] । गवा[93] । बरस्मनेन[94] । जिह्वया दक्षतरया[५] [जिह्वायाः दक्षतया] । मांथ्र[94a]-वचनैः (अविस्तावाणीभिः[६]) । कर्मणा च (कार्यं यत् अंतरिजिस्नौ) ज्योरेण[७][95] (किल प्राणेन उदकसंभूतेन) सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः ॥

ये[96] विद्यमानेभ्यः[८] एवं[९] इजिस्न्यां[१०] उपरि उत्तमस्य[११]

महाज्ञानिनः स्वामिनः (किल इजिस्नीः अहुरमज्दस्यार्थे प्रचुराः कुर्वंति) वेत्तुः[१२] पुण्यं यत् किंचित्[१३] (किल यत् किंचित् पुण्यप्रसादं[१४] अहुरमज्दो वेत्ति) ।

समवायिकान्[१५] तान्[१६] [तांश्च] ताश्च आराधये । (किल नरस्त्रीआकृतीन्[१७] अमिशास्पिंतान्) ॥

EMU_2 तिमरोधाणां. २. $NMRL_1$ सप्तमूर्तिस्वामिनं; FBV. किल तस्य मूर्तिस्वामिनं; EMU_4 सप्तमूर्तिस्वामिनं; EMU_2, K_4 सप्तमूर्तेः स्वामिनः. ३. FBV, K_4. EMU_2, EMU_4 स्वीयं; K_1, H_1, $NMRL_1$, K_3 स्वयं.

॥ १५ ॥ १. K_1, H_1, K_2, K_3, K_4, EMU_4, $NMRL_1$ यं अस्ति मित्रेभ्यः. Better यः (अस्ति) &c. (?) २. K_1 परंतरं; K_4 अतःपरंतरं.

॥ १६ ॥ १. K_1 श्रूयमाणइजिस्न्याः; H_1, EMU_4, K_1, K_3 श्रूयमाणइजिस्न्या. २. K_1 सूर्यसहायिन्याः; H_1, K_3, K_1 सूर्यसहायिन्या. ३. EMU_2 स्तूयमान. ४. K_4 हउमवृक्षेण. ५. जिह्वायाः दक्षतया corrected from K_1, EMU_4, H_1, $NMRL_1$, K_4, K_3 जिह्वया दक्षातरया. ६. K_1, H_1, K_2, K_3, $NMRL_1$, K_4, EMU_4 अविस्तावाण्यैः. ७. H_1, K_1, $NMRL_1$, K_4, K_3 जोरेण. ८. SP. वर्तमानेभ्यः. ९. K_1, K_2 एव. १०. Sp. इजिस्त्रिया. ११. उत्तमे. १२. H_1, K_1, K_2, K_3 वेत्तु [वेत्तुं ?] यत् किंचित्; K_4 वेत्तुपुण्यं यत्किंचित्. १३. EMU_2 चेत् पुण्यं यत् किंचित् पुण्यप्रसादं; EMU_4 वेत्तिपुण्यात् यत् किंचितः; Sp. वेत्तरिपुण्यात् यत्किंचित् [विज्ञाय ?]. १४. EMU_4 Sp. पुण्यप्रसाददानं. १५. K_4. Sp. समवायकान्; EMU_2 समवायान् FBV संचायकान्. १६. K_1, H_1 तान् ताश्च. १७. K_2, FBV नरस्त्रीः च आकृतीन्; K_1, K_3, $NMRL_1$ नरस्त्रीस्वाकृतीन्; K_4, EMU_2 EMU_4, Sp. नरस्त्रीआकृतीन्.

॥ १७ ॥ [अहुनवर २] इजिंश्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं[1] च आशीर्वादयामि सूर्याय तेजस्विने अमराय शुद्धिमते[2] वेगवदश्वाय [अशेम् वोहू १]

[[97]अस्माकं शुद्धयः श्रियश्च इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अशेम् वोहू १]

[सहस्रं आरोग्यतानां इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अशेम् वोहू १]

[एहि मे सहाय्यतायै[3] इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अशेम् वोहू १] ॥

खुरशेद न्या[य]श्नि अर्थः समाप्तः

॥ माहइअस्ति अविस्तार्थः ॥ *

[माहइअस्ति इति चन्द्रस्तोत्रम्]

॥ ० ॥ [………… समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥ नमः स्वामिने महाज्ञानिने (अहुरमज्दाय) । नमो अमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः (अमिशास्पंतेभ्यः) । नमश्चंद्राय पशुबीजाय (अस्य पशुबीजता एवं यत् ग्वह्मनश्चंद्रश्च गोरूपं च त्रयोऽपि पशुबीजानि[1] संति । ग्वह्मनः शून्यमूर्तिः[2] अदृश्यो अग्राह्यश्च । ग्वह्मनाच्च चंद्रो घटितः अस्ति दृश्यतया अग्राह्यतया च । चंद्राच्च गोरूपं घटितं अस्ति दृश्यतया ग्राह्यतया च । समग्रा इयं[3] सृष्टेर्दातेश्च प्रवृत्तिः पशुबीजतया । श्रीश्च[4] गवां पशूनां चंद्रपदेन अस्ति) । नम उपरिदर्शनतयाँ[5] नमः उपरि निरीक्षणतयाँ[6] (किल पश्यामस्त्वां निरीक्षयामः प्रतिकुर्मः[7] त्वां नमस्कुर्महे च) ॥

[सत्कारये इत्यादि अशेम् वोहू ३ प्रवर्वीमि इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

[97a] ॥ ४ ॥ ॥ २ ॥ कथं चंद्रः प्रवर्धते । कथं चंद्रः क्षयति । पंचदश चंद्रः प्रवर्धते पंचदश चंद्रः क्षयति । (पंचदशदिनानि पृथिवीचारिणां कार्याणि पुण्यानि च प्रतिकरोति परलोकिनां च प्रसादान् । पंचदशदिनानि परलोकिभ्यश्च कार्याणि पुण्यानि च संपादयति पृथिवीचारिभ्यश्च[1] प्रसादान्) । याः[2] अस्य वृद्धीनां स्थितयः (किल याश्चंद्रस्य) तेषां अवृद्धीनां स्थितयः (ये अवाखूतरीणां[3] [98] प्रतीपाः[4] संति यथा हस्रोइरिंग–वनंत–सतउएस–तिस्तरप्रभृतयः । किल स्थित्या अराजानो भवंति) । अवृद्धीनां स्थितयो या अस्य (किल याश्चंद्रस्य) तेषां वृद्धीनां स्थितयः (ये अवाखूतरीणां प्रतीपाः संति । किल सत्कार्यतया बलवत्तरा भवंति) ॥

॥ १७ ॥ १. H_1 प्राणं ; K_1 प्राणां. २. All MSS. शुध्धिमतौ. ३ एहि मे सहाय्यतायै &c. only in EMU_4.

---

* $NMRL_1$ महाइ निआइस्त; K_1 महन्यास्तिअविस्ताअर्थ.

॥ १ ॥ १. K_4 पशुबीजजानि. २. EMU_2, K_4 EMU_1 अदृश्यमूर्तिः. ३ EMU_2 EMU_1, समग्रायै; $NMRL_1$, समग्रायाः; K_4 समग्राऽपि. ४. EMU_1 EMU_2 श्रियश्च; K_4 श्रीयश्च. ५. उपरिदर्शतयाः; EMU_1 EMU_2 उपरिदर्शनतायाः. ६. EMU_2 निरीक्षणतायाः. ७. $NMRL_1$ अंगीकुर्म्मः.

॥ २ ॥ १. K_3, H_1 पृथ्वीचरेभ्यश्च ; $NMRL_1$, FBV पृथ्वीचारेभ्यश्च. २. याः forgotton in K_1, K_4, EMU_4, $NMRL_1$, H_1 & FBV. ३. K_1, K_4, $NMRL_1$, H_1, अवस्तरिणाम्. ४. K_4, K_1, H_1, EMU_4, $NMRL_1$ प्रतिपाः.

केभ्यः[99] यत् चंद्रः प्रवर्धते क्षयति च ते अहुरमज्द (अस्य विचारो दामदादेन[100]) ॥

॥ ५ ॥ ॥ ३ ॥ चंद्रं पशुबीजं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥ तया[१] चंद्रस्य उपरि निरीक्षणतया तया चंद्रस्य उपरि प्रतिकरणतया । दीप्तिमतश्चंद्रस्य उपरि निरीक्षणतया दीप्तिमतश्चंद्रस्य उपरि प्रतिकरणतया । तिष्ठंति[२] अमरा गुरुतराः श्रियं गृह्णंति तिष्ठंति अमरा गुरुतराः (अमिशास्पिताः) श्रियं वर्षंति[३] पृथिव्यां उपरि अहुर्मज्ददत्तायाम् (अंतस्तस्मिन् समये यदा नवनवतरो[101] भवति[४]) ॥

॥ ६ ॥ ॥ ४ ॥ ततो यत् चंद्रः दीप्तिमान् तपते[१] सदैव वनस्पतयो हरितवर्णाः (किल सार्द्रतराः[२]) वसंतमासे उपरि पृथिव्यां उन्मीलंति[३] ॥ अंतराचंद्रो वा (पंचकस्य[102] यः प्रथमस्य उत्तमस्य) संपूर्णचंद्रोवा (पंचकस्य द्वितीयस्य उत्तमस्य) वीससथो वा (पंचकस्य यः तृतीयस्य उत्तमस्य) ॥ अंतराचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । संपूर्णचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । वीससथं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥

॥ ७ ॥ ॥ ५ ॥ आराधये चंद्रं पशुबीजं विभक्तारं शुद्धिमंतं श्रीमंतम् । अभ्रवंतम्[१][103] (किल अभ्राणि आयांति प्रभावेन[२] अस्य) । तापवंतम् (किल उष्मगुणयुक्तम्[३][104]) क्रियावंतम् (ज्ञानितरं इत्यर्थः) लक्ष्मीवंतम्[105] । लक्ष्मीवंतम् (किल ऋद्धेः[४] पशूनां दातारम्) । विचारवंतम् (कार्यन्यायानाम्) । लाभवंतम् (किल फलपाकस्य जलवनस्पतीनां दातारम्) हरितवर्णवंतम् (किल पृथिवीं सार्द्रतरां करोति) । उत्तमसमृद्धिमंतं[५] विभक्तारम् आरोग्यताकरम्[६] ॥

॥ ८ ॥ ॥ ६ ॥ अस्य शुद्ध्या श्रिया च एनं आराधये श्रूयमाणइजिस्न्या चंद्रं पशुबीजम् (शुद्ध्या श्रिया च चंद्रसहायिन्या[१] । श्रूयमाणइजिस्न्या गुरुमुखेन) । प्राणैश्चंद्रं पशुबीजं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । होमवृक्षेण । गवा । बरिस्मनेन । जिह्वया च दक्षतरया [जिह्वाया दक्षतया] । मांथ्रवचनैः । (अविस्तावाण्या[२]) । कर्मणा च (कार्यं यत् अंतर् इजिस्नौ) । जोरेण च (किल प्राणेन उदकसंभूतेन) । सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः ॥

[ये विद्यमानेभ्यः एवं इजिस्न्या उपरि इत्यादि पूर्वोक्तवत्] [अहुनवर २]

॥ ९ ॥ ॥ ७ ॥ इजिस्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि चंद्राय पशुबीजाय गवे च अईओदाताय[106] पशुभ्यश्च संपूर्णजातिभ्यः ।

[अशेम् वोहू ३]

........................[107]

माह न्यास्ति समाप्तः

॥ ३ ॥ १. EMU_2 तथा. २. FBV तेजंति (?). ३. FBV वजंति (?). ४. FBV नवनवतराः भवंति; EMU_1 EMU_2 नवनवतृणा भवंति.

॥ ४ ॥ १. EMU_2 K_4 तन्यते (?) [तप्यते ?]. २. FBV स्थद्रतराः (?). ३. EMU_2 उन्मीलयंति.

॥ ५ ॥ १. H_1, सुभ्रवंतं ? २. K_1, H_1, EMU_4 प्रतापेन. ३. K_1, अंस्तगुणयुक्तं (?); H_1, NMR L_1 उस्तगुणयुक्तं; K_4, EMU_1 EMU_2, EMU_4 उष्णगुणयुक्तम्. ४. EMU_1, EMU_2 फलरिद्धि. ५. K_1 उत्तमसमृद्धिमत्ताम्; EMU_1 EMU_2 उत्तम समृद्धिनिर्म्मितां; K_4 उत्तमसमिर्धिमत्तां विभक्तारम्. ६. K_1 आरोग्यताकरम्; EMU_2 आरोग्यतानां; FBV आरोग्यताकरं.

॥ ६ ॥ १. K_3 सहायितान्या. २. FBV अविस्तावाण्यैः.

॥ आतशाईअस्ति अविस्तार्थः ॥ *

[आतशाईअस्ति इति अग्निस्तोत्रम्]

॥ ० ॥ [.............. समस्तेभ्यः पापेभ्य इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ १.२.३ ॥[108] उच्चैर्मां शोधयं स्वामिन् (किल पीडाकरात् आहर्मनात् शुद्धं कुरु)। संपूर्णमानसतां अध्यवसायं च देहि ॥ गुरुतर अदृश्यमूर्ते महाज्ञानिन् ग्वह्मनस्य गृहीतारो भवामः। (किल मे तनुना अभ्यागतोऽस्तु[२][109]) ॥

पुण्यं हठिनः उपरि शक्तं भूयात् (किल बलात्कारिणः आहर्मनस्योपरि शक्तं भूयात्) उत्तममनसः प्रभुत्वेन ॥

आनंदं स्वेच्छया आस्वादयितॄन् (किल केषांचित् यदृच्छया आनंदकरान्) देहि मह्यं यान् युष्माकं शक्त्याः (किल कार्येषु न्यायेषु ये युष्माकं शक्त्या संति तान् मे देहि)।

तान् स्वामितया अहुर्मज्दस्य यान् उत्तममनसा भक्तिशीलान् (किल शिष्यान्[110] तान् मे देहि) ॥

प्रकृष्टं पृथिव्यां संपूर्णमनस्यां[६] पुण्येन दीनिं प्रचिह्नय (किल सदाचारितया दीनिसाभिज्ञानेन कुरु[111]) ॥

एवं दक्षिणयाँ जरथुश्त्रो[112]ऽहं तनोर्श्च निजं जीवं ददामि
पुरःप्रवृत्त्या (किल अग्रतया) उत्तममनसे अहुर्मज्दाय
कर्मणि च पुण्यार्थं (किल कर्म तदेव करोमि यत् पुण्याय रोचते) यां च उक्तिः श्रुतिः[113]
[तया] सहरेवराय राज्ञे ॥

॥ ४ ॥ सत्कारये स्वामिनं महाज्ञानिनम् (किल सानंदं करोमि) ॥

नमस्ते अग्ने महाज्ञानिनः स्वामिनः उत्तमदानिनः महत्तरस्य ईअज्दस्य ॥

[अशेमवोहू ३] प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम् (किल मध्ये पापकर्मिणां ब्रवीमि)।

हाउअननाम्न्याः प्रातःसंध्यायाः इत्यादि [यथासमयम्] पूर्वोक्तवत् [यावत्] आराधनाय नमस्करणाय मानयनाय प्रकाशनाय।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। तव अग्नेः पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः।

॥ ५ ॥ अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। श्रियाः[१] लाभस्य मज्ददत्तस्य। परांदेश[114]-

---

* EMU_2, K_1 आतसबहिरामन्यास्ति.

॥ १. २. ३ ॥ १ K_1, FBV, H_1 K_3 सोपय [शोभय?]. २. Sp. ऽस्तु. ३. K_4, EMU_1 EMU_2 शक्तान्. ४. K_1, H_1 कार्यैः न्यायैः, FBV कार्यन्याये. ५. EMU_1 EMU_2 सर्वान्. ६. संपूर्णमनसा; EMU_1 EMU_2 संपूर्णमनसां. ७. FBV दक्षणयामि. ८. Corrected from तनुश्च in all MSS. ९. FBV, K_1, H_1 पुण्यात्मा. १०. FBV, K_1, H_1 यांच उक्तिश्रुतिं; H_1 उक्तिस्तुतिं; EMU, यांश्चउक्ते सतां सहिरेवराय सुज्ञे EMU_2 यांश्चउक्तिसत्यंसहरिवराय संज्ञे K_4 यांच.

॥ ५ ॥ १. Corrected into Genitive singular from श्रियो accusative plural found in all MSS.

श्रीणां मज्दद्त्तानाम् । राजलक्ष्म्याश्च मज्दद्त्तायाः (अयं अग्निः आद्रफ्रा[115] नाम । अस्य कार्यं आचार्यविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे आचार्याः ज्ञानवंतः क्रियावंतश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः समं दहाकेन[116] प्रतिवादं अकरोत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य[117] । राज्ञः कएखुस्त्रवस्य । गुफायाश्च कएखुस्त्रवीयायाः (अकरोत् असौऽभूत् । या आद्रबादिगांदेशे अस्ति) । अस्नवंदगिरेश्च[118] मज्दद्त्तस्य । चयचिस्तरन्ध्रस्य[119] मज्दद्त्तस्य (चयचिस्त-रंध्रात् सा गुफा चतुर्भिर्योजनैरस्ति) । राजलक्ष्म्याश्च मज्दद्त्तायाः । (अग्निः आद्रगुशस्प[120] नामा । अस्य कार्यं क्षत्रियविद्या । इदं किल आद्रबादिगांदेशपक्षे क्षत्रियाः शीघ्रतराः शूरतराश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः पुरतः अहुरमज्दस्य आक्रंदत् असौ अभूत्) ।

॥ ६ ॥ अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । रएवंदगिरेः[121] मज्दद्त्तस्य । राजलक्ष्म्याश्च मज्दद्त्तायाः (अयं अग्निः आद्रबुर्जिन्महिर[122] नाम । अस्य कार्यं कृषीविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे कृषिकर्मिणः व्यवसायितराः कृषिकर्मज्ञानतराः धौतवस्त्रतराश्च[123] भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः समं गुस्तास्पेन राज्ञा प्रतिवादं अकरोत् अयं अभूत्) ।

[123a] .... ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य समं समग्रैः अग्निभिः । राजनाभेर्नइरिओसंघस्य ईअजदस्य (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभे[124] राज्ञां देशपतीनां अन्वयस्य च प्रभुत्वयतां महत्तराणां बीजं एतस्मात्) ।

आनंदनाय आराधनाय नमस्करणाय मानयनाय प्रकाशनाय ।

"यथा स्वामिनः कामः" इत्यादि पूर्वोक्तवत् ॥

[124a] ॥ ७ ॥ १ (१) इजिस्निं च नमस्कृतिं च उत्तमां आहुतिं च शुभां आहुतिं च सहाय्यआहुतिं च आशीर्वादयामि तुभ्यं अग्ने पुत्रं स्वामिनो महाज्ञानिनः ॥

२. इजिस्निमान् असि नमस्कृतिमान् । इजिस्निमान् भव नमस्कृतिमान् निवासेषु मनुष्याणाम् ॥

शुभो भूयात् असौ ना यस्त्वां नित्यं प्रकृष्टं आराधयति ॥

४. समिद्हस्तो बरेस्महस्तो गोहस्तो[125] घंटाहस्तः[126] ॥

॥ ८ ॥ २. (५) सदाचारिणी समिध् [समिद्] भूयात् (सदाचारोपार्जिता) । सदाचारी च गंधो भूयात् । सदाचारि च भोजनं भूयात् (पूर्वदीपयनसमये काष्ठं विमुच्यते तद् भोजनं) सदाचारिणी च पुष्टिर्भूयात् (यत् पश्चात् पोषयणसमये काष्ठं विमुच्यते सा पुष्टिः)[127] ॥

---

२. K_1, H_1, EMU_1 राजालक्ष्म्याश्च or राज्यलक्ष्म्याश्च. ३. $Sp._1$ EMU_2 यस्य. ४. H_1 adds अस्तै अभूत्; EMU_7 EMU_2, Sp. अस्मै अभूत्. ५. अकरोत् असौऽभूत् wanting in Sp., EMU_2.

॥ ६ ॥ १. K_1, H_1 कृक्षि. २, K_4 वैचैत्रवस्त्राश्च (?). ३. K_1, H_1, Sp., K_3 राज्ञां. ४. H_1 नइरियोसंघस्य. ५. K_4 EMU_1 माराजनाभैर्नइरिओस्यंघ इअजदस्य. ६. H_1 प्रभुत्वेमतां (?)

॥ ७ ॥ १. H_1, K_1, K_3, FBV. इजिस्नि; K_4 इजिस्न्यंच. २. H_1, K_1, K_3 नमस्कृतम्; K_4 नमस्कृत्यंच. ३. H_1, K_1, K_3 सहाज्यआहुतिंच; FBV सहाय्यआहुतिंच; EMU_2 सहजसाहिज्यआहुतिंच; K_4 साहिज्यआहुत्यंच. ४. H_1, K_1, K_3 अग्निः. ५. K_3 पुत्रस्य (?). ६. EMU_1, EMU_2 शुभंभूयात् असौन्यायः त्वां; K_4 शुभोभूयात् असौन्यायस्त्वां.

॥ ८ ॥ १. K_4 explains पूर्वदीपयनसमये काष्ठं विमुच्यते तद् भोजनम्; EMU_1, EMU_2 पूर्वदिनपूजनसमये काष्ठं विमुच्यते ततो भोजनम्. २. EMU_1 पेषेयनसमिधे ? [प्रेक्षयणसमये ?].

(६.) संपूर्णो ना अधिपतिर्भूयात्। उत्तमश्च अधिपतिर्भूयात्। (यतो स भवति यदि किल पूर्णो उत्तमश्च न भवति अतएव पूर्णो उत्तमश्च उक्तः) ॥

अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः ॥

॥ ९ ॥ ३. (७) ज्योतिष्मान् भव अस्मिन् निवासे। सदा[१] ज्योतिष्मान् भव[२] अस्मिन् निवासे[३] (किल सदैव ईदृशो भवं[४])।

निर्मलो भव अस्मिन् निवासे। वृद्धिकारी भव अस्मिन् निवासे।

(८) दीर्घ-कृष्टं[५] समयंचित् तत् उपरि शस्त्रेण अक्षयकरेणं[६]। समं[७] शस्त्रेण उत्तमेन अक्षयकरेण (इति इजिश्नीशस्त्रेण) ॥

॥ १० ॥ ४. (९) देहि मह्यं अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः।

(१०) तेजस्वि शुभं तेजस्वि वर्तनं तेजस्वि जीवितम्।

संपूर्ण शुभं संपूर्ण वर्तनं संपूर्ण जीवितम्।

(११) निर्वाणज्ञानम्[१] (किल निर्वाणज्ञानं यत् किंचित् शुभं जानामि)। गुरुतां (यत् किंचनात्[२] प्रचुरं किंचित् जानामि)। पाटविर्नी[३] जिव्हां (किल मे जिव्हा कार्येषु न्यायेषु च प्रवीणतरा भूयात्)। आत्मानम् (किल मे आत्मा मुक्तो भूयात्)। स्मृतिम् (किल मे स्मृतिः कार्ये न्याये च विशालतरा[४] भूयात्)। बुद्धिं पश्चात् महतीं उत्तमां अकथितज्ञानाम् (नैसर्गिकामित्यर्थः। सा च या कर्णश्रुता बुद्धिः नैसर्गिकबुद्धेः[५] वृद्धये प्रकटा। कर्णश्रुता या बुद्धिः नैसर्गिकबुद्धिकार्यं शक्यते प्रचारयितुं। बुद्धिश्च सा भवति या समयं कार्यं[६] जानाति प्रचारयितुम्। ज्ञानी च स भवति यः लाभं छेदं च जानाति। गुरुतरश्च स भवति यः किंचनात् प्रचुरं किंचित् जानाति)। मानुषीं पश्चात् समग्रां शक्तिम्।

॥ ११ ॥ ५. (१२) सुदृढजंघताम् (किल कार्ये यत् पादाभ्यां युज्यते कर्तुं व्यवसायी शक्तश्च भवामि)। अनिद्रताम् (प्रमाणनिद्रतां[१] इत्यर्थः) त्रिभागं दिनानां च रात्रीणां च। तेजस्वितां स्थानात्[२]।

(१३) भुजबलवत्ताम्[123]। पालकं निसर्गगुणं पुत्रं द्वीपमंडनं समवायिकम्[३]।

(१४) सहोदितम्[४] सुरक्षकं संकटात् शुद्धिदं[५] (नरकात् इत्यर्थः)। सुचेतनम् (सानुरागं साभिलाषं इत्यर्थः)।

॥ ९ ॥ १. FBV, H_1, K_1 सह. २. K_1 अभव. ३. EMU_1 EMU_2 गृहे. ४. FBV, K_1, H_1, K_3 भवति. ५. FBV दीर्घकृष्टं; EMU_1 EMU_2 दीर्घचित् उत्कृष्टं; K_4 दीर्घउत्कृष्टंचित्. ६. K_1 H_1 EMU_1, EMU_2 अक्षयकारिणा; K_3 अक्षयत्वकरणे. ७. Instead of समं......upto देहि EMU_1, EMU_2 समयं उत्तमं वृद्धं देहि.

॥ १० ॥ १. H_1, K_1, K_3 निर्वाणन्यानतं [निर्वाणज्ञानतां ?]; K_4 EMU_1, EMU_2 निर्वाणज्ञानतां. २. H_1, K_3 किंचित्नात् [किंचनात् ?]; K_1 ऊनात्; EMU_1, EMU_2 किंचित् सदाचारोपार्जितं शुभं जानाति गुरुतां किल किंचनात् प्रचुरं किंचित् जानाति. ३. K_1 पाठवतीं. ४. H_1, K_1 विस्तरा. ५. H_1 K_1 EMU_2, EMU_1 नैसर्गिकाबुद्धेः. ६. H_1 कार्यें.

॥ ११ ॥ १. K_1, H_1 प्रयाणनिद्रतां. २. FBV, K_3, EMU_1 तेजस्वीनास्थानात्; EMU_2 तेजस्विनां स्थानात्. ३. K_1, EMU_1, EMU_2 समवायकम्. ४. K_1, H_1, K_3 सहोदिकम्; EMU_1, EMU_2 सहोदितम् [सहोदयम् ?]. ५. Corrected from K_4 शुधं or शुचं (?) EMU_1 शुभ्रं ? EMU_2 शुद्धं

(१५) यो मे विस्तारयति[६] गृहं च[129] गृहतमं च महागृहं च ग्रामं च देशं च ॥

॥ १२ ॥ ६. (१६) देहि मह्यं अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः । यां[१] मे अभूत्[२] अयोग्यता[३][130] इदानीं च यावत् सदाप्रवृत्ति अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभम् ।

(१७) योग्यो[४] भवामि उत्तमस्य प्रसादस्य उत्तमायाश्च श्रुतेः[५] आत्मनश्च[६] दीर्घायाः सु-स्वामितायाः (प्रसादः परलोकीयः श्रुतिश्च इहलोकीया) ॥

॥ १३ ॥ ७. (१८) सर्वेषु वाचं मुंचति[१] अग्निर्महाज्ञानिनः स्वामिनः ।

(१९) येभ्यः अयं सदा पचति नित्यपाकं उत्सवपाकं च ।

(२०) सर्वेभ्यश्च अभिवांछति उत्तमां आहुतिं शुभां आहुतिं सहाय्यआहुतिं[२][131] च स्पितम।

॥ १४ ॥ ८. (२१) सर्वेषां प्रचरतां अग्निर्हस्तं आलोकयति ।

(२२) किं मित्रो[132] मित्राय ददाति प्रचारवान्[१] अजंगमाय ॥ (२३)...............

९. (२४) ततो यदि अस्मै अयं ददाति समिधं वा पुण्यतया विदधीतां[२][133] बरेस्मनीं वा पुण्यतया निबद्धां वनस्पतिं वा उरुअरामनामानम्[134] ।

(२५) स तस्मै पश्चात् आशीर्वादयति अग्निर्महाज्ञानिनः स्वामिनः ।

॥ १५ ॥ १०. (२६) संतुष्टः अपीडितः तृप्तः ।

(२७) उत्कृष्टस्ते उत्तिष्ठतु गवां संचयः उत्कृष्टो वीराणां च संपूर्णप्रचारः (किल ते भूयात्) ।

(२८) उत्कृष्टस्ते अभिलाषश्च मनसा अभिलाषश्च उत्तिष्ठतु स्वामिना (किल मनसा तदेव चिंतय यत् स्वामिना गुरुणा आदिष्टम्) ।

(२९) आनंदेन स्वामिनो जीवेन जीवं[१] ता रात्रीः याः जीवयसि ॥ अस्मै अग्नेः आशीर्वादः

(३०) यो अस्मिन् समिधं मुंचति शुष्कां रश्मिनिरीक्षितां पुण्यहेतुतया[२] पवित्राम् ॥

[मौनमध्ये "होर्मज्दखदाइ अवजूनी मर्दुम्" इत्यादि—प्रकटं अहुनवर २]

इजिश्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य (पूर्वोक्तवत्) (शक्तिरिति बाहूनां प्राणं इति पादयोः) ॥

[अशेम वोहू ३]

[135]एवं ते अग्निः अहुरमज्द शक्तिमान् पुण्यात्मनां[३] संतोषी (किल संतोषी तस्मिन्

---

६. K_3 विस्तारयिता.

॥ १२ ॥ १. EMU_2 यो. २. H_1, K_2, K_4 अभूत. ३. EMU_1 योग्यता. ४. EMU_2, K_4 प्रयोग्येन. ५. EMU_1 स्तुतिः. ६. H_1, K_1, FBV, K_4, K_3 आत्मस्य.

॥ १३ ॥ १. H_1, K_1, K_3, K_4 मुंचति; FBV उचंति (?); EMU_2 शुंचति ? २. K_4 आहुत्यं.

॥ १४ ॥ १. EMU_1 प्रचरवान्. २. H_1, K_1, FBV, K_3, K_4 विदधीतां; EMU_1, EMU_2 विधीयतां.

॥ १५ ॥ १. H_1, K_1 जीवितात् ता राज्यौ; FBV जीवेत्ताःरात्राउ; EMU_2 जीवताराज्यौ; K_4 जीव्यात्ताराात्रौ; K_3 जीवितात्ताःरात्रौ; EMU_1 जीवेनजीवताराज्यौ. २. FBV पुण्यहितया; EMU_1 EMU_2, K_4 पुण्यहेतुतया; K_3 पुण्यहिततया. ३. Sp. K_3 पुण्यात्मनाम्; EMU_2 पुण्यात्मा; EMU_1

समये (काले) यदा दिव्याद् (?)[४] विपत्तिः तस्मात् येन पुण्यकार्यं कृतं अस्ति[५])

तेजतस्तरो[६] [तेजस्वत्तरो] महाबलिष्ठः तिष्ठतः[७] आनंदं प्रकटयति सहाय्याय (किल यो अस्य साहाय्याय तिष्ठति तस्य प्रकटयति आनंदम्) । एवं अहुरमज्दः पीडाकरस्य हस्तेच्छया विदुधाति[८] निग्रहम् ॥

[अशेम् वोहू १]

॥ होर्मज्द्इअस्ति*अविस्तार्थः ॥

॥ ० ॥ [.......... समस्तेभ्यः पापेभ्यः इत्यादि पूर्वोक्तवत् । सत्कारये स्वामिनं इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अशेम् वोहू १. । प्रकृष्टं स्तौमि सुमतानि च इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अशेम् वोहू ३ । प्रब्रवीमि इत्यादि पूर्वोक्तवत् । गाह यथा समयं पूर्वोक्तवत् । स्वामिनो महाज्ञानिनो आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय "यथा स्वामिनः कामः" इत्यादि पूर्वोक्तवत् "आदेशः कर्तुं यथा अहुरमज्दस्य कामः" पर्यंतम्]

॥ १ ॥ अपृच्छत् जरथुश्त्रः अहुर्मिज्दम्[१] । अहुरमज्द अदृश्यमूर्ते गुरुतर दातः शरीरिणां अस्थिमतां[२] पुण्यमय । (अस्ति अहुर्मज्दो दाता पुण्यमय इति सर्वत्र त्रिधा आकारणं परं अपरं स्तुत्यायातम्[३] । यत् दाता पुण्यमय इत्युक्तं । अस्य अहुर्मिज्दता स्वामिता गुरुता महाज्ञानिता च । अस्य दातृता सृष्टिदातिः । अस्य महत्ता च इयं यत् किंचनात् प्रचुरं किंचित् शक्नोति वर्धयितुम् । अहुर्मज्दः स्थानं दीनिः समयः च सर्वदा अभूत् सर्वदा अस्ति । तस्मात् स्थानात् भवति प्रकटम् "मिस्वान हे गात्वहे ख्वदातहे" । अस्य दीनिर्वाणी । समयश्च सदाकालतायाः[४] अहुर्मज्दस्य प्रवृत्तिकारी सर्वस्य कस्यचित्) ।

का अस्ति अविस्तावाणी गुर्वी बलिष्ठतरा (मनुष्यस्य यस्यां उक्तायां बलं अधिकतरं जायंते[५]) ? का विजयकारितमा । का श्रीमत्तमा (सत्कार्यतमा) । का कार्यकारितमा ।

॥ २ ॥ का विजयकारितया हंतृतमा (पापकर्मिणां इत्यर्थः) । का आरोग्यकारितरा[१] । का क्लेशटालनतमा यत् देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च । का समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो मनसः अस्ति प्रापकतरा[136] । का समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो वितर्काणां अस्ति मूषकतरा[137] (केचित्[२] ये कष्टसंभवाः अव्यापारिणाम्[३][138]) ॥

॥ ३ ॥ प्रत्यवोचत् अहुर्मज्दः । अस्माकं नाम स्पितम जरथुश्त्र येषां अमराणां गुरूणाम्

पुण्यात्मो.॰ ४. Sp. दिव्याधिपतिः तस्मिन्; K_1 दिव्याधिपत्तिः तस्मात्; K_4, H_1 दिव्याधिपतिः तस्मात्; EMU_1, EMU_2 अधिपतिः तस्मात्. ५. Sp. आस्ते. ६. Sp. H_1, K_4, K_3 तेजस्तरो; EMU_1 EMU_2 तेजस्विनो. ७. EMU_1, EMU_2 तिष्ठतु; K_4 तिष्ठत् [तिष्ठन्]. ८. Sp. K_1, H_1. EMU_2, K_4 विदधाति.

---

* होर्मिज्द ईअस्त or होर्म्मज्द ईअश्त &c.

॥ १ ॥ १. Sp. K_1, EMU_4, $NMRL_1$ अहुरमज्दात्. २. K_3 अस्थिरमतां. ३. K_1 स्तुत्यायात्. ४. EMU_4, $NMRL_1$, K_3 सदाकालतया. ५. $NMRL_1$, K_3 यायते.

॥ २ ॥ १. FBV अरोग्यकारितरा. २. H_1 केचित्. ३. FBV अव्यापारिणा; K_1, H_1, $NMRL_1$ अव्यापारिणाः; EMU_2 अव्यापारिणः

(किल ये वयं अमराः गुरुतराः स्मः)। सा अस्ति अविस्ता-वाणी गुर्वी बलिष्ठतरा (मनुष्यस्य यस्यां उक्तायां बलं अधिकतरं जायते) सा विजयकारितमा। सा श्रीमत्तमा (सत्कार्यतमा) सा कार्यकारितमा।

॥ ४ ॥ सा विजयकारितया हंतृतमा (पापकर्मिणां इत्यर्थः)। सा आरोग्यकारितमा। सा क्लेशटालनतमा यत् देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च। सा समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो मनसः[1] अस्ति प्रापकतमा[2]। सा समग्रस्य भुवनस्य सृष्टिमतो वितर्काणां अस्ति मूषकतरा (केचित् ये कष्टसंभवाः अन्यापारिणः)॥

॥ ५ ॥ तं अभाषत (प्रत्यवोचत्) जरथुश्त्रः। प्रकृष्टं मे तन्नाम प्रब्रूहि पुण्यमय अहुरमज्द यत् ते अस्ति महत्तमं च (किल वपुषा तन्वा[1]) उत्कृष्टतरं च (अतःपरतरं च किल मूल्येन[2]) सुंदरतरं च (दर्शनेन)। कार्यकारितमं च (विजयकारितमं च)। विजयतया हंतृतमं च अरोग्यकारितमं च। क्लेशटालनतमं च देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च।

॥ ६ ॥ यथा अहं निहन्मि समस्तान् देवान् मनुष्यांश्च (ये दुष्टाः)। यथा अहं निहन्मि समस्ताः शाकिनीः महाराक्षसीश्च। यथा मां न कश्चित् निहन्यात् देवो नो मनुष्यो नो शाकिनी नो महाराक्षसी॥

॥ ७ ॥ अथ उवाच[1] अहुर्मिज्दः। प्रष्टा नाम अस्मि[2] पुण्यात्मन् जरथुश्त्र (किल प्रश्नं सदाचारिणं बहुतरं कुर्महे)। द्वितीयः समुच्चयः (किल समुच्चयः सर्वो गवां मनुष्याणां[3] मया दत्तः)। तृतीयः एवं शक्तः (किल स्रष्टुं शक्तिमान् अहम्)। चतुर्थः पुण्यं अतःपरम् (किल वपुर्मे सर्वं पुण्यमयं अस्ति[4])। पंचमः सर्वं वसु[5] मज्ददत्तं पुण्यात् प्रकटम् (किल मूलं फलं सर्वं अहं अददाम्[6])। षष्ठो योऽस्मि बुद्धिः (किल मे बुद्धिः शुभा)। सप्तमो बुद्धिप्रमाणं[7] (किल यावती इयं अपेक्षिता[8] सा मे अस्ति)। अष्टमो योऽस्मि निर्वाणज्ञानम् (किल कार्यन्यायानां निर्वाणज्ञानं अहं उत्तमं जाने)। नवमो निर्वाणज्ञानसाहाय्यी (किल निर्वाणज्ञानतया अन्येषां साहाय्यं करोमि)।

॥ ८ ॥ दशमो योऽस्मि वृद्धिः। एकादशो वृद्धिकारी (किंचनात् प्रचुरं किंचित् वर्धये)। द्वादश[1] स्वामी (शओशीओशः[० शेन] अस्मात् वचनात् प्रकटीकृतं यत् पुरुषो यावत् द्वादशभिर्गुणैः प्रकटो न भवति स्वामितायै न अधिकरोति)। त्रयोदशो लाभाभिलाषी। चतुर्दश इदं विभिन्नदुःखः (किल कष्टं मे न हि)। पंचदशः अनिर्विण्णः[2] (किल सदाचारात् निर्विण्णो न भवामि)। षोडशः प्रकटं गणनाकरः (पुण्यपापयोः संख्यां अहं करोमि)। सप्तदशः सर्वनिरीक्षयिता (किल सर्वं कार्यं पुण्यं अहं निरीक्षे)। अष्टदशः अरोग्यकरः। एकोनविंशतितमो योऽस्मि दाता (किल सृष्टिं अहं अददाम्[3])। विंशतितमोऽस्मि योऽस्मि महाज्ञानी नाम॥

॥ ४ ॥ १. FBV मनसा; EMU_2 मनसि. २. EMU_2 प्रापकरतमा.

॥ ५ ॥ १. EMU_4 कलेवरेण. २. EMU_2 अतःपरतरतमंचमूल्येन.

॥ ७ ॥ १. K_1 अवोच; $NMRL_1$ वोचत्. २. H_1, K_1, $NMRL_1$ अंह्मि. ३. EMU_4, $NMRL_1$, H_1, K_1, EMU_2 पशूनां. ४. H_1, K_1, $NMRL_1$ आस्ते. ५. $NMRL_1$, EMU_2, H_1, K_1, EMU_4 वस्तु. ६. Corrected from FBV, EMU_1, H_1, K_1, EMU_4, $NMRL_1$ ददं. ७. FBV, H_1 बुद्धिप्रमाणः. ८. Corrected from $NMRL_1$, EMU_2, H_1, K_1, FBV, EMU_4 यावत्कियंतीअपेक्षा.

॥ ८ ॥ १. Corrected from EMU_4, $FMRL_1$, H_1, K_1, FBV, EMU_2 द्वादशमः. २. H_1, FBV, $NMRL_1$ अनिर्थिन्नः (?); EMU_4 अनिआर्थिन्नः (?). H_1, FBV, $NMRL_1$ निर्थिनो (?); EMU_4 निर्थनो (?). ३. H_1, K_1, $NMRL_1$ ददं.

॥ ९ ॥ आराधय मां जरथुश्त्र उपरि दिवसं उपरि रात्रिं प्रासेन दानेन प्राणस्य (किल यदस्ति मितखंडितमपि प्राप्तं)। प्राप्नोमि ते सहाय्यतायै आनंदाय च अहं यः अहुरमिज्दः । प्राप्नोति ते सहाय्यतायै आनंदाय च यः उत्तमः श्रोशः पुण्यात्मकः । प्राप्नुवंति ते सहाय्यतायै आनंदाय च याः आपः याश्च [येच] वनस्पतयः याश्च मुक्तात्मनां वृद्धयः॥

॥ १० ॥ यदि अभिलाषो जरथुश्त्र अमीभ्यः कष्टानि टालनाय । देवेभ्यो मनुष्येभ्यश्च (देवाश्च तमोबीजाः मनुष्याश्च दुष्टसंख्यायाम्) । शाकिनीभ्यश्च महाराक्षसीभ्यश्च (शाकिनी च प्रसिद्धशब्दो महाराक्षसी च सा यया सहस्रं मर्गर्जानपापानां कृतं अस्ति सा आकाशपातालादिषु भ्रमते)।

अन्यायिभ्यः अदर्शकेभ्यः अश्रोतृभ्यः (अन्यायी च प्रसिद्धशब्दः अदर्शका अश्रोतारश्च ते ये अहुर्मज्दस्य सृष्टिं द्रष्टुं श्रोतुं न शक्नुवंति । अन्यायिता उत्तमैः निकृष्टैश्च भवति । उत्तमानां शिक्षापणापालनारक्षा[139] च निकृष्टानां बलात्कारो विघातश्च । अस्ति च केचित् द्वयोरपि अन्यायं विघातं ब्रुवंति यत् उत्तमान् निकृष्टा निघ्नंति निकृष्टान् उत्तमाश्च निघ्नंति)।

हिंसकेभ्यश्च द्विपदेभ्यः । आस्मोगेभ्यश्च द्विपदेभ्यः (आस्मोगश्च द्विधा एकः छद्मकः अन्यश्च स्वेच्छाचारी । छद्मकश्च स भवति यः किंचित् ज्ञानतया[140] परिभ्रामयति । किल यावन्मात्रस्य पापस्य त्रिभिः गोचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्त्यं तावन्मात्रमपि पापं पुण्यस्थाने न्यस्यति पुण्यं च पापस्थाने न्यस्यति । स मर्गर्जानी[141] । न च तस्य सन्मानं भोजनमध्ये युज्यते न च तस्य पश्चात्तापः पइतीती[142] च भवति । स्वेच्छाचारी च स भवति यो मध्ये आस्मोगानां पृष्ठतः पृष्ठतः अस्ति इति ब्रूते[143] । तस्यापि मर्गर्जानं । परं अस्य पश्चात्तापः पइतीती अस्ति)। व्याघ्रेभ्यश्च[144] चतुरंघ्रिभ्यः ।

॥ ११ ॥ तुरुष्केभ्यश्च[145] प्रभूतसैन्येभ्यः प्रभूतशस्त्रेभ्यः सज्जितशस्त्रेभ्यः उत्क्षिप्तशस्त्रेभ्यः हिंसाशस्त्रवहद्भ्यः ।

अथ इमानि नामानि ([146]नः) घोषय प्रकृष्टं ब्रूहि सर्वेषु दिवसेषु च रात्रिषु च ॥

॥ १२ ॥ पाता च अस्मि (किल सृष्टेः रक्षां करोमि) । दाता च पालयिता च अस्मि (किल सृष्टीः अहं अदेदां अहं च पालये) । ज्ञानी अदृश्यमूर्तिश्च अस्मि गुरुतरः । आरोग्यकरो नाम अस्मि आरोग्यकरतमो नाम अस्मि (किल अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) । आचार्यो नाम अस्मि आचार्यतमो नाम अस्मि (किल अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) (आचार्यो याचनाकरः[147]) । स्वामी नाम अस्मि महाज्ञानी नाम अस्मि (किल अहुर्मिज्दस्य स्वामिता महाज्ञानवती इति एतस्मात् स्थानात् प्रकटम्) । मुक्तात्मा नाम अस्मि मुक्तात्मतमो नाम

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, EMU_2, मीनषंडतमपि ; NMRL मीतखंडतमेपी ; EMU_4 लिकमीनखंडयतमेप्रापतं.

॥ १० ॥ १. FBV दुष्टसंख्याय ; K_8 दुष्टसंख्यायां. २. H_1, K_1 प्रसिद्धिशब्दा ; FBV प्रसिद्धशब्दा. ३. H_1, K_1, EMU_4 केचन. ४. EMU_2 किंचित्नज्ञानतया. ५. EMU_4 सन्मार्जनम्. ६. $NMRL_1$ मध्येआस्मोगानांपृष्ठतः अस्तिप्रतिब्रुते ; EMU_2 पृष्ठतोअस्ति. ७. $NMRL_1$ व्याघ्रादिभ्यश्च. ८. FBV. H_1, K_1, K_4, EMU_2 चतुरंह्निभ्यः.

॥ ११ ॥ १. $NMRL_1$ पुरुष्केभ्यः. २. Not found in FBV, K_4.

॥ १२ ॥ १. FBV, K_1 and others ददं. २. अस्मि in several places in K_1, H_1 and others. ३. EMU_4 महाज्ञानता.

अस्मि (मुक्तात्मा पुण्यात्मकः) । श्रीमान् नाम अस्मि श्रीमत्तमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) । पृथुदर्शी नाम अस्मि (किल कार्यं न्यायात् प्रचुरं निरीक्षे) पृथुदर्शितमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) दीर्घदर्शी नाम अस्मि दीर्घदर्शितमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) ।

॥ १३ ॥ प्रहरको[148] नाम अस्मि (किल सृष्टिं प्रहरकेण रक्षये) । याचको नाम अस्मि । दाता नाम अस्मि । पाता नाम अस्मि पालयिता नाम अस्मि ज्ञानी नाम अस्मि (किल लाभं छेदं जाने) ज्ञानीतमो नाम अस्मि । वृद्धिमान् नाम अस्मि (किल उत्तमेभ्यो लाभं शुभं वर्धये) । वृद्धिप्रमाणो नाम अस्मि (किल यत् प्रमाणेन अपेक्षे तावतां वर्धये) । अभिलाषराजा नाम अस्मि (किल सृष्टये राज्यं अभिलाषये) अभिलाषराजतमो नाम अस्मि । स्वतंत्रराजा नाम अस्मि । (स्वेच्छाराजा अस्मि) । स्वतंत्रराजतमो नाम अस्मि ।

॥ १४ ॥ अप्रतारको नाम अस्मि (किल कमपि न प्रतारयामि) विगतप्रतारको नाम अस्मि (किल यो मां प्रतारयितुं ईहते स स्वयं प्रतारितो भवति) । अधिकरक्षको नाम अस्मि । क्लेशटालको नाम अस्मि (किल सृष्टेः कष्टं दूरे टालये) । एकहेलया टालको नाम अस्मि सर्वटालको नाम अस्मि (किल सर्वसहायतया) । सर्वघटयिता नाम अस्मि (सर्वं उत्तमम्) । सर्वशुभो नाम अस्मि । प्रभूतशुभो नाम अस्मि शुभमान् नाम अस्मि ।

॥ १५ ॥ कामलाभो नाम अस्मि (किल शुभं लाभं यथेच्छया करोमि) कामलाभतमो नाम अस्मि (किल वपुषि मे सर्वे लाभाः) लाभवान् नाम अस्मि साधको[149] नाम अस्मि लाभाभिलाषी नाम अस्मि । पुण्यं नाम अस्मि (किल तनुर्मे सर्वं पुण्यं) महान् नाम अस्मि (महत्ता च स्वामिनो द्विधा एका च वपुषः । एका च कार्यन्यायादिभिः) । राजा नाम अस्मि राजतमो नाम अस्मि (अपरेभ्यः ईअज्देभ्यः) शुभज्ञानी नाम अस्मि शुभज्ञानितमो नाम अस्मि । दीर्घलाभो नाम अस्मि (किल दीर्घकालं लाभो मत्तः प्रभूतः) ॥

॥ १६ ॥ तानि इमानि नामानि (नः) ॥ यश्च मे एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति स्पितम जरथुश्त्र इमानि नामानि घोषयति च ब्रूते च ।

॥ १७ ॥ उपरि वा दिवसं उपरि वा रात्रिम् । प्रब्रूते उत्तिष्ठन् वा उपविशन् वा उपविशन् वा उत्तिष्ठन् वा अइविअंघनिं[150] वा बंधयन् अइविअंघनिं वा छोटयन् (किल ब्रुवाणो कुस्ति नूतनां करोति पुनर्ब्रूते) प्रकृष्टं वा व्रजन् स्थानात् प्रकृष्टं वा व्रजन् गृहात् प्रकृष्टं वा व्रजन् ग्रामात् संप्राप्तो ग्रामांतरं वा ।

EMU$_4$ पृथुलदर्शी.

॥ १३ ॥ १. H$_1$, K$_1$, EMU$_4$ प्रहरिको. २. H$_1$, FBV, EMU$_4$, NMRL$_1$ अपेक्षितावता ; K$_1$ K$_3$ अपेक्षे तावता.

॥ १४ ॥ १. NMRL$_1$, H$_1$, K$_1$, काममपि; EMU$_2$, EMU$_4$ किमपि. २. EMU$_2$, NMRL$_1$, EMU$_4$, दूरं. ३. H$_1$, K$_1$, FBV, NMRL$_1$, EMU$_4$, K$_3$ शुभनाम.

॥ १५ ॥ १. H$_1$, K$_1$, EMU$_2$ सर्वोलाभः. २. EMU$_2$ लाभसाधनो. ३. H$_1$, K$_1$, FBV, K$_3$, EMU$_4$ वपुषा. ४. K$_1$ दीर्घदीर्घकालम्. ५. EMU$_2$ मम.

॥ १७ ॥ १. EMU$_4$ अइविअंघनेन. २. EMU$_2$ बन्धयतः. ३. EMU$_2$ छोटयतः.

॥ १८ ॥ नो तस्य नरस्य तस्मिन् दिवसे न च तस्यां रात्रौ कोपश्च दुर्गतिमान् दुष्टनामै नो[151] विनाशनार्थं (किल कोपः तस्य मनो विनाशयितुं न शक्तः)। नो कर्तरिभिः न च चक्रैः न च शरैः न च शल्लिकाभिः न च वज्रेण न च प्रतिकुर्वंति[152] तान्[153] विनाशनार्थं ॥

॥ १९ ॥ प्रतिकुर्वंति इमानि नामानि पृष्ठतश्च पुरतश्च। प्रतिकुर्वंति अदृश्यमूर्तेः दुष्टगणात्। कामाच्च दुर्गतेर्मत्सरिणः। जीवन्त्या[154] जीवतां कदर्थकात् प्रभूतमृत्योश्च परितः दुर्गतेः यस्मात् आहर्मनात्। दृष्टांतोऽस्य यथा सहस्रं नराणां एकं नरं उपरिरक्षयेत् ॥

॥ २० ॥ [के विजयतया हंतारः इत्यादि पूर्वोक्तवत्]

॥ २१ ॥ नमो राजश्रियै। नमो एरान्वेज[155] देशाय। नमो लाभमूर्तये मज्दद्त्तायै। नमो उदकाय दाइतिनद्याः[156]। नमो अर्दुईसूर[157] उदकेभ्यो निर्मलेभ्यः। नमः समग्रायै पुण्यात्मनां पंक्तये ॥

॥ २२ ॥ [अहुनवर १०। अशेम् वोहू १०] अहुनवरं आराधये (स्वामिनो अभिलाषलक्षणम्)। पुण्यं अतःपरं सुंदरं गुरुतरं आराधये। उद्यमं च ऋद्धिं च शक्तिं च विजयं च श्रियश्च प्राणं च आराधये (शक्तिरिति बाहूनां प्राणं इति पाद्योः) अहुर्मिज्दं शुद्धिमंतं श्रीमंतं आराधये ॥

ये विद्यमानेभ्यः एवं इजिस्न्याः उपरि उत्तमस्य।

महाज्ञानिनः स्वामिनः (किल इजिस्नीः अहुर्मज्दाय प्रचुराः कुर्वंति) वेत्तुः पुण्यं यत् किंचित् (किल यत् किंचित् पुण्यं प्रसादं अहुर्मज्दो वेत्ति)।

समवायिकान् तान् ताश्च आराधये (किल नरस्त्रीआकृतीन् अमिशास्पितान्) ॥

[अहुनवर २]

इजिस्निं च नमस्कृतिं च शक्तिं च प्राणं च आशीर्वादयामि अहुर्मिज्दाय शुद्धिमते श्रीमते ॥

॥ दहमईआनस्य[157] आफ्रंगानस्य अविस्ताऽर्थः ॥

॥ १ ॥ [अहुनवर २ अशेम् वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत्। गाह यथासमयं।]

॥ १८ ॥ १. K_1, H_1 नगरस्थ. २. K_1, H_1 कोपस्य दुर्म्रते दुष्टनाम; $NMRL_1$ कोपस्य दुर्गतेनाम् EMU_2 कोपश्चदुर्गति दुष्टनाम्ना. ३. K_1 विनाशयनाय. ४. H_1 विनाश्यनाय.

॥ १९ ॥ १. H_1, K_1 नामानिनः. २. H_1 दुर्गतेःर्मत्सणाः (?); K_1 मत्सिणाः (?). ३. FBV जीवन्यजीवतां; EMU_4 EMU_4 जीवत्याजीवतां; EMU_2 जीवेनजीवतां. ४. EMU_2 कदर्थिकोऽभूत. ५. H_1, K_1, FBV, K_3, $NMRL_1$ दृष्टांतस्य; EMU_2, EMU_4 दृष्टांतमस्य. ६. FBV प्रतिरक्षयेन्; H_1 K, $NMRL_1$, EMU_4, EMU_2 उपरिरक्षयेत्.

॥ २१ ॥ १. K_1, H_1, EMU_4 राजश्रियौ. २. K_1, H_1, EMU_2, EMU_4 एरांग्वेज. ३. H_1 लाभपूर्तये; EMU_2 राजमूर्तये.

॥ २२ ॥ १. Found only in EMU_2. In EMU_4 हर्षचउद्यमंचशक्तिंच &c.

॥ २ ॥ ता अस्मिन् गृहे संप्राप्नुवंतु या मुक्तात्मनां संतुष्टयश्च भक्तयश्च विशिष्टदातयश्च प्रतिकृतयश्च ॥ उच्चैः पुनरेतस्मिन् गृहे संप्राप्नोतु पुण्यं च राज्यं च लाभश्च श्रीः च शुभं च दीर्घं प्रभुत्वं च अनया दीन्या या अहुर्मज्दीया जरथुश्त्रिया ॥

॥ ३ ॥ अनश्वरः पुनः एतस्मात् गृहात् गोसंचयो भूयात् (किल संचयः चतुष्पदानां मा विनश्यात्)। अनश्वरं च पुण्यम्। अनश्वरा च नरस्य मुक्तात्मनः शक्तिः। अनश्वरश्च अहुरमज्दीयो[1] न्यायः ॥

॥ ४ ॥ आयांतु अत्र मुक्तात्मनां उत्तमाः साधका गुरुतरा वृद्धयः। लक्ष्मीः आरोग्येण समन्विता पृथ्वीपृथुतरा[1] च नदीदीर्घा सूर्योच्चया[158] ॥ स्थितिर्भूयात् उत्तमानाम् (ये उत्तमा उत्तमतां कुर्वंति तेषां पुण्यप्रसादः एवं उपरिसंप्राप्नोतु यथा सर्ववारं उत्तमतायाः स्तुतिं कर्तुं योग्यं भवति) ॥ अस्थितिर्भूयात् अधमानाम् (ये अधमा अधमतां कुर्वंति तेषां निग्रहा विघाताः बलिष्ठाः एवं उपरि संप्राप्नोतु [संप्राप्नुवंतु] यथा सर्ववारं निकृष्टतया निंदां कर्तुं योग्या भवंति) ॥ प्रकृष्टं विकाशो भूयात् शुद्धीनां च श्रीणां च ॥

॥ ५ ॥ अपनेयात् अस्मिन् गृहे श्रोशः अश्रुस्तिम्[1][159] (किल अदृश्यमूर्तिः श्रोशः इति आदेशलक्षणो ईअज्दः संप्राप्नोतु देवीं अश्रुस्तिं अनादेशचिन्हां निहन्यात्) संप्रतिपत्तिः[2] असंप्रतिपत्तिम् (किल पुरुषसंप्रतिपत्तिशीलो हंजमनी[3][160] एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी संप्रतिपत्तिः अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं असंप्रतिपत्तिं निहन्यात्)। दक्षिणा अदक्षिणाम् (किल पुरुषो दक्षिणाशीलः सत्यः पात्रपरीक्षं दाता एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी दक्षिणा अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं कृपणताचिन्हां निहन्यात्)। संपूर्णमानसता हीनमानसताम् (किल पुरुषः आदेशमध्ये संपूर्णमना[4] एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी संपूर्णमानसता अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं हीनमानसतां निहन्यात्)। सत्योक्तावाक् मिथ्योक्तां वाचम् (किल पुरुषः सत्यवाक् एवं भूयात् अंतरस्मिन् गृहे यथा अदृश्यरूपिणी सत्यवाक् अंतरस्मिन् गृहे अभ्यागता भूयात् देवीं असत्यवाचं निहन्यात्) श्रियः द्रुजिम्[161] (किल अदृश्यमूर्तिश्रियः इति पुण्यं संप्राप्नोतु देवीं अमार्गलक्षणां निहन्यात्) ॥

॥ ६ ॥ यथा अत्र अमिशास्पितानां श्रोशस्य भक्ति (नेवा नवा किल श्रोशस्य) संप्राप्नोतु (सर्वेषां पुण्यकार्याणि संपूर्णं शक्ता भवंति[1] कर्तुम्) उत्तमानां इजिश्नीं च नमस्कृतिं च (नराकृतीनां इअज्दानाम्) उत्तमानां इजिश्नीं च नमस्कृतिं च (स्त्रीआकृतीनां इअज्दानाम्) उत्तमां आहुतिं शुभां आहुतिं सहाय्यआहुतिं च ॥ ताः[162] दीर्घं स्वीयाः[2] दधतु ॥

॥ ३ ॥ १. K_1, H_1, K_3 अहुरमज्दईओः

॥ ४ ॥ १. K_3 पृथ्वीपृथुलतरा.

॥ ५ ॥ १. K_3 अश्रुस्तीयम्. २. Corrected from K_1, K_3, H_1, EMU_3, EMU_1 संप्रपत्तिः. ३. H_1, K_1, K_3 हंयमनि. ४. H_1, K_1, EMU_3, EMU_1 आदेशमध्येनःसंपूर्णमन्.

॥ ६ ॥ १. Is it भवंती fem. nom. sg. ? २. K_3 omits ताःदीर्घं &c.

॥ ७ ॥ मा कदाचित् इदं गेहं शुभान्विता श्रीः विमुच्यात् (किल गृहस्वामी शुभश्रीमान् कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्)। मा शुभान्विता लक्ष्मीः (किल शुभान्विता सदाचारोपार्जिता लक्ष्मीः कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) शुभान्वितः सुशीलपुत्रः (किल द्वीपमंडनो हंजमनी पुत्रः कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) ॥ शुभानि निवेदयामि उपरि लक्ष्म्या उत्तमायाः। दीर्घं कालं संमिश्रयामः (किल इहलोके शुभां समृद्धिं परिकल्पयामः परलोके च लक्ष्मीमूर्त्या[163] सह उत्तमया दीर्घकालं संमिश्रा भवामः) ॥ [अशेम् वोहू ३]

॥ आशीर्वाद[ः] राज्ञां ॥

॥ ८ ॥ अहुर्मज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः आशीर्वादयामि राज्ञे देशपतये[१]। उत्कृष्टं उत्साहम्। उत्कृष्टं विजयम्। उत्कृष्टं राज्यम्। राज्यस्य च प्रतिकारिणीं स्थितिं च। दीर्घं स्वामित्वं राज्यस्य। दीर्घं जीवितं जीवस्य। रूपश्रीप्रवृत्तिं तनोः।

॥ ९ ॥ उत्साहिनं सुघटितं शुभोदितं विजयं होर्मिज्ददत्तम् (बहिरामं ईअज्दम्)। अशुभटालनां च उपरिप्रवृत्त्या। संपूर्णप्रहरकं[164] कष्टकारिणाम्[१]। प्रतिघातं दुष्टमनसां। एकहेलयाटालनां प्रतिद्वंद्विनां अमित्राणां पीडाकराणाम् ॥

॥ १० ॥ आशीर्वादयामि अशुभटालनायै[१]। टालको युद्धेन भूयात् समग्रं अमित्रगणं पीडाकरं समग्रं दुष्टगणं पीडाकरम्। असदाचारिमनसं असदाचारिवचसं असदाचारिकर्माणम् ॥

॥ ११ ॥ टालको भूयात् सदाचारिमनसा सदाचारिवचसा सदाचारिकर्मणा ॥ निहंता भूयात् समस्तान् दुष्टमानसान् समस्तान् देउइस्नान्[165] ॥ योग्यो भूयात् उत्तमस्य प्रसादस्य उत्तमायाश्च श्रुतेः[१] आत्मनश्च दीर्घायाः सुस्वामितायाः ॥

॥ १२ ॥ आशीर्वादयामि दीर्घं जीवितं शुभं जीवितम्। सहायतायै नराणां मुक्तात्मनां नास्तिकतायै[166] दुष्कर्मकारिणाम्। अतःपरं भुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभम् ॥ एवं संप्राप्नोतु यथा आशीर्वादयामि ॥

[167]सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां इहलोकदातेश्च परलोकदातेश्च (किल इहलोकीयं शुभं तेभ्यः परलोकीयं च तैरेव भवति) विहितानां[१] च (यावत् इदानीं) विधेयानां च (अस्माद् ऊर्ध्वम्) भवामि अधिकं गृहीता[२] नरस्य नरे संपादयिता (पुण्यं यत् सदाचारि-मार्गेण) यथा[३] उत्तमो ना भवामि[४] (किल तच्च[५] एवं यथा अतिउत्तमं स्वकीयं करोमि)। (कोऽर्थः सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च यावत् इदानीं विहितानां[६] अस्माद्

॥ ८ ॥ १. H_1 राज्ञदेशपतये; FBV राज्ञोदेशपतेः; K_1 राज्ञोदेशपतयेः; EMU_3 राज्ञोदेशपतये.

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, K_1 कष्टकारिणं.

॥ १० ॥ १. अशुभटालनया.

॥ ११ ॥ १. FBV स्तुतेः.

॥ १२ ॥ १. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3, K_3 विधातानां; FBV विधितानां. २. K_3 FBV ग्रहीतारः. ३-४. Omitted in all except Sp. ५. K_1, EMU_1, EMU_3 तभ्र (?) [तत्र]. ६. H_1, K_1

ऊर्ध्वं विधेयानां च यत् इहलोकीयं च शुभं तेषां परलोकीयं च यत् शुभं तेषां वदहं गृह्णामि) ॥

(पश्चात् अहुनवरोच्चारं कृत्वा धातुना चत्वारो दिशः हन्यंते । इति हन्यते इति हेतोर्यत् यतः चतुःष्वपि दिग्विभागेषु अहुर्मज्दीयोऽभिलाषं प्रचरति तथा रात्रौ अभ्यांधं यत् किंचित् भूमौ निपतति तेन तन्वलयद्वयं[168] पापस्यं समुद्भवति तद् विलीयंति । पश्चात् अशेम् वोहू उच्चारं कृत्वा पुण्येन चत्वारो दिशः हन्यंते । इति हेतोर्यत् चतुःष्वपि दिग्विभागेषु पुण्यं प्रचारयति[12]) ॥

॥ १३ ॥ [अहुनवर २. इजिश्निं च नमस्कृतिं च इत्यादि पूर्वोक्तवत्] ॥

॥ आफ्रींगानअर्दाफ्रउअसअविस्तार्थः[169] ॥*

[अहुनवर ८. अशेम् वोहू ३. प्रब्रवीमिइत्यादि गाह इत्यादि पूर्वोक्तवत्.]

॥ ४ ॥ मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये ।

या गृहेषु समायांति हमस्पथमइदयं[170] उपरि गुरुम् (किल हमस्पथमइदयं नाम पुण्यगुरुं समये[2] उपरि याः गृहेषु समायांति) । अतस्तत्र विचरंति[3] उपरि दशरात्रम् । (अभ्यागततया इह संति तान् दशदिवसान् सर्वेषु च फ्रउअर्दिनरोज़ेषु[171] रोजगारेषु[172] च स्वकीये [षु] अन्यथा पुनर्यदि निमंत्रयंति ताँ[4] आयांति) । तत् एतावत् यतो विज्ञातुं हेतोः ।

कोऽस्मान् स्तुयात्[5] क आराधयति कः स्वीकुर्यात् कः प्रकाशयेत् कः प्रतिकुर्यात् गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै[6] प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) । कोऽस्माकं इह नाम गृह्णीयात्[7] (किल अंतर् इजिश्नौ नामग्रहणं[8] कः कुर्यात्) । को युष्माकं आत्मनः[9] आराधयेत् (किल येन स्वीयो[10] आत्मा आराधितः तेन वयं आराधिता भवामः) । कोऽस्मभ्यं[11] तत् दानं दद्यात् यद् अस्य भवति आहारो अनश्वरः सदा च सदा प्रवृत्तौ च ॥

अथ यो नरः ताः प्रकृष्टं आराधयति गोमता[12] हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) । पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) । तस्मै आशीर्वादयंति संतुष्टाः अद्विष्टाः[13] अपीडिताः बलिष्ठाः मुक्तात्मनां वृद्धयः ।

विधीतानां. ७. K_1, EMU_2 हन्यते इति हन्यते इति हेतो यत् चतुःष्वपि &c. FBV हन्यात्. ८. K_1 रभ्यांधं (?). ९. EMU_3 पापश्च; EMU_1 द्वये पापश्च. १०. H_1 विलीमंयति (?); K_1 तद्वलीमंति (?) EMU_1, EMU_3 तद्वविलीमंयति. ११. EMU_3, EMU_1 दिग्भागेषु. १२. H_1, EMU_3, प्रचरयति; K_1 प्रचरति.

---

* Thus H_1, EMU_1, EMU_3. But K_1 आशीर्वादस्थ[°स्य] प्रवर्दिआनस्थ[°स्य] अविस्तार्थः [*i. e.* °दस्य °नस्य अ°].

॥४॥ १. Corrected of साधुकानां in all. २.K_4 समं. ३.K_4 प्रचरंति. ४.K_4 ततो. ५. EMU_3 स्तुत (?). ६. EMU_3, EMU_1 पुण्याय योग्यतायै. ७. Corrected from H_1, K_3, K_1, K_4, EMU_3 गृह्णत. ८. Corrected from H_1, EMU_3, K_1, K_3 नामग्रहं. ९. EMU_1 किंमात्मनः; K_1 मात्मनः ; K_4 मात्मना. १०.H_1, EMU_3, K_1 स्वीआत्मन; EMU_1 स्वी; K_4 स्वीआत्मानः K_3 स्वीयआत्मनः. ११. K_4 युष्मभ्यं. १२. All गोमतान except K_3. १३. Corrected from H_1, K_1, K_3, EMU_1, EMU_3, K_4 अभिष्टाः.

भूयात् अस्मिन् गृहे गवां च संचयः वीराणां च । भूयात् तेजस्वी च अश्वः चमत्कारी च रथः । भूयात् नरः स्तुतिकरो हंजमनी (किल य उत्तमां [उत्तमान्] स्तौति हंजमनं च जानाति कर्तुम्) । योऽस्मान् नित्यं प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) ॥

मुक्तात्मनां वृद्धिमतां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां बलिष्ठानां च विजयतां पूर्वन्यायवतां वृद्धिमतां नवान्वयनिकटानां च वृद्धिमतां वृद्धयः संतुष्टा आयांतु अस्मिन् गृहे संतुष्टाः प्रचरंतु अस्मिन् गृहे संतुष्टा आशीर्वादयंतु अस्मिन् गृहे उत्तमां लक्ष्मीं पालनापरां संतुष्टाः प्रयांतु गृहात् (किल उत्तमां लक्ष्मीमूर्तिं उपरि सानंदाः क्रीडंतु[१४]) । स्तुतिं च ख्यातिं च ब्रुवंतु स्रष्टुः अहुरमज्दस्य पुरतो अमिशास्पितानाम् ॥ मा किंचित् क्रंदंत्यः प्रयांतु अस्मात् गृहात् अस्माकं च मज्दइअस्नानाम् ॥ [अशेम् वोहू ३]

[आशीर्वादो राज्ञां पूर्वोक्तवत्]

॥ गहंबार–आफ्रंगानअविस्ताऽर्थः[173] ॥

॥ १ ॥ २ ॥ [अहुनवर ४ अशेम् वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत्]

॥ ३ ॥ ददतु ते मज्दईअस्नाः तेभ्यः गुरुतायै[174] आहाराय च यः [आहारः] मइदिओइ-जरमसमयीयः पशुवार्षिकीयं चास्ति (?) प्रकृष्टं विपक्वं दुग्धपाकम् । यदि तत् प्राप्तं अस्ति॥

॥ ४ ॥ नो वा तत् प्राप्तं अस्ति । सुवस्तु[175] किंचित् अथ ते ददतु[१] ॥ तत् तस्मै भोजयेत् । आदेशवर्तिने[२] (गुरुमुखेन गुरुविद्या-स्वामिने[३]) ज्ञानितमाय[४] । सत्यवाक्तमाय । पुण्येन पुण्यतमाय[५] । स्वामितया सुस्वामितमाय । अछ्मकतमाय । वांछानंदकरतमाय (किल केषांचित् तु वांछया आनंदं करोति) । क्षमाकरतमाय । प्रतिपालकतमाय दुर्बलानाम् । हिततमाय पुण्यस्य गुरोः ॥ स्त्रीमैथुनानि परिपतया[६] [परिणयतया ?] कुर्वाणाय (किल येन खुअएतुओदथं कृतं अस्ति रजस्वलासमयं [ततःपश्चात् नाचिरकाले मैथुनं] च न परित्यक्तम्[७] आस्ते[176]) ॥

॥ ५ ॥ यदि तत् प्राप्तं अस्ति ॥ नो वा तत् प्राप्तं अस्ति । समिधांचित् अथ शुष्कानां निरीक्षितानां भारकं जंघोच्चयं[१] स्थूलं गुरोर्गृहं समानयेत् ॥ यदि तत् प्राप्तं अस्ति ॥ नो

---

१४. Corrected from K_1, K_4 कीडीतु; EMU_3, EMU_1, K_3 क्रीडातु.

॥ ३ ॥ १. H_1, K_1, EMU_3 पशुवार्षिकयं; K_3, FBV पशुवार्षकीयं चास्ति; EMU_1 पशुवार्षिकयं चास्ति.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_1, K_3, EMU_3 ददंत; EMU_1 ददंतः. २. H_1 आदेशवर्तिनो; K_1 आदेशवर्तिनं; EMU_3 आदेशवर्तिन. ३. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3 स्वामिनो. ४. Corrected from H_1 K_1, EMU_1, EMU_3, FBV ज्ञानतमाय. ५. H_1, K_1 पुण्यात् पुण्यतमाय; EMU_1, EMU_3 पुण्यात्पुण्यात्माय. ६. H_1, K_1, EMU_1, EMU_3 परपतया. ७. H_1, K_1, EMU_3 परित्यक्तामास्ते.

॥ ५ ॥ १. Corrected from H_1, K_1, FBV जंघोत्सयस्थुलं; FBV जंघोऽत्सयस्थुलं.

अथ तत् प्राप्तं अस्ति। समिधां च अथ शुष्कानां निरीक्षितानां भारकं आकर्णमर्यादं स्थूलं अथ कक्षप्रमाणं स्थूलं अथ हस्तयोः प्रमाणं स्थूलं गुरोर्गृहं समानयेत्॥

॥ ६ ॥ यदि शक्तोऽस्ति॥ नो वा यदि शक्तिः। सुस्वामितमस्य अथ राज्यं आस्वादयेत् यत् अहुरमिज्दस्य (राज्यं इति शुभं यत् इजश्नीये प्रगुणीकृतं)। [177]“सुस्वामितमात् °तमात्र शुभवत् राज्यं अहं यत् (राज्यं इति शुभम्) अधिकं ददामि च (आत्मनः) आस्वादयामि च (अन्येषाम्)। करोमि च (किल संग्रहं करोमि)। यस्मै[१] अहुर्मिज्दाय धर्मश्च अतःपरः[२] (तस्मात् सुस्वामितमात्)”॥

दत्तः स्यात् अनेन मिअज्दो गुरुतया (किल गहंबारः इजितो[३] भवति शुद्धतया)॥

॥ ७ ॥ “पंचचत्वारिंशद्भिः मइदिओइजरमस्य[१][178]” अर्दिग्वहेस्तमासीयदयेपमिहिररोजस्य[178a–179] (किल पंचचत्वारिंशद्भिः दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पितैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् प्रथमं आकाशं अददाम्[३] मइदिओइजरमसमय इति नाम निर्मितं अर्दग्वहेस्तमासे दएपमिहिररोजे। खुररोजे[180] समयं गृह्णाति दएपमिहिररोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिओइजरमताच इयं यत् मंदिरदातिः प्रकटा कृता। प्राकारो[४] मनुष्येभ्यः कृतः। अस्माभिः समं अमिशास्पितैः गहंबारः इजितः[५] मिअज्दोऽस्य[६] कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम्॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते[181] अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के[182] प्रकटम्)।

“आदेशयेत्[७] अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं मेषीणां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव[८] संतिष्ठतां[183] वाल्भ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य”॥

(यः कश्चित् यो नो यजति[९] न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

“प्रथमे च नरस्य मिअज्देऽददतः[१०] स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिओइजरमसमयीये मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतः शिष्यस्य अइजिस्नीत्वं धार्यं अंतर्मज्दईअस्नेषु” (किल इजिस्नी[११] तस्य इअज्दाः न प्रतिकुर्वंति)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबारात् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां[184] पापश्चं[१२] [पापस्य] प्रवर्धयते)॥

॥ ६ ॥ १. Sp. यो महाज्ञानी स्वामी. २. Sp. उत्कृष्टतरः. ३. H_1, K_1, EMU_1, K_3 इजितः.

॥ ७ ॥ १. K_1, K_4, K_3 पंचच चत्वारिंशद्भिः. २. K_1 मइदिओइजरमइश्च. ३. Corrected from H_1, K_1, FBV, K_4, K_3, EMU_1 अददं or आददं. ४. H_1, K_1, K_4 प्रकारो; EMU_1 प्रकरो. ५. H_1, K_1 एजितः; K_4, EMU_1, K_3 एजतः. ६. Thus all [मिअज्दश्च or मिअज्दोऽस्य]. ७. H_1, K_1, K_4, K_3 EMU_1 आदेशयत्. ८. FBV एकस्यैव. ९. FBV इजति. १०. H_1, K_1, K_3 [ऽ] ददातः; FBV नददतः; K_4, EMU_1 अदत्तः. ११. H_1, K_1 अइजिस्नी. १२. K_4 पापस्ये.

॥ ८ ॥ "षष्टि मइदिओइसमस्य[185]" तीरमासीय[186] दएपमिहिर-रोजस्य (किल षष्टिदिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशार्स्पितैः प्रकृष्टं घटितवान् यत् अपः अददाम्। मइदिओइसमसमय इति नाम निर्मितम्। तीरमासे दएपमिहिररोजे। खुररोजे समयं गृह्णाति दएपमिहिररोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिओइसमता च इयं यत् उदकं निर्मलं प्रकटीकृतम्। अस्माभिः समं अमिशार्स्पितैः गहंबार इजितैः। मिअज्दोऽस्य कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम्)॥

(यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने।

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं गवां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य"॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"द्वितीये च नरस्य मिअज्दे अददतः स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिओइशिमसमयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतः शिष्यस्य अवचोगुरुत्वं धार्यं अंतर्मज्दइअस्नेषु" (किल मज्दइअस्नेषु मध्ये न अधिकारो अस्य वक्तुम्)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबाराद् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां पापस्य प्रवर्धयते)॥

॥ ९ ॥ "पंच च सप्ततिश्च पइतिशहइअस्य[187]" सहरेवर[188] मासीयअनेरान्[189] रोजस्य (किल पंचसप्ततिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशार्स्पितैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् पृथिवीं अददां पइतिशहहिमसमयः इति नाम निर्मितं। सहरेवरमासे अनेरान् रोजे। आस्तादरोजे[190] समयं गृह्णाति अनेरान् रोजे संपूर्णो भवति। अस्य पइतिशहहइअता च इयं यत् पदप्रवृत्तये सृष्टीनां पृथिवी प्रकटा कृता। अस्माभिः समं अमिशार्स्पितैः गहंबारो इजितः मिअज्दश्च कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम्॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ च आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने यथा एतस्मिन् भुवने

॥ ८ ॥ १. K_1 दएरोजस्य. २. H_1, K_1, K_4, K_3, EMU_1 आददं. ३. H_1, K_1, FBV, K_4, K_3, EMU_1 एजितः. ४. H_1, FBV, K_3, EMU_1 अदात् or अदातः. ५. H_1, K_1, K_4, K_3, EMU_1 यथा.

॥ ९ ॥ १. Corrected from H_1, K_1, FBV, K_3, K_4, EMU_1 अददं. २. H_1, K_1, K_4,

यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं अश्वीनां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"तृतीये च नरस्य मिअज्दे अदातुः स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् पइतिशहहेसमयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यस्य हृदयदिव्यत्वं धार्यं अंतर्मेज्दईअश्लेषु" (किल तद्वचनानां हृदयदिव्यो न[191] प्रतीतः)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबारात् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारदिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं अस्तिहराणां[192] पापस्य प्रवर्धयति) ॥

॥ १० ॥ "त्रिंशत् अइआथ्रिमस्य[193]" मिहिर[194] मासीयअनेरांरोजस्य (किल त्रिंशद्भिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशार्स्पितैः प्रकृष्टं घटितवान्। यतः वनस्पतिं अददाम्। अइआथ्रिमसमय इति नाम निर्मितम्। मिहिरमासे अनेरांरोजे। आस्तादरोजे समयं गृह्णाति अनेरांरोजे संपूर्णो भवति। अस्य अइआथ्रिमता च इयं यत् पत्रगंधरंगनीलिमादिकं वनस्पतीनां प्रकटं कृतम्। अस्माभिः समं अमिशार्स्पितैः गहंबार इजितः मिअज्दश्च कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं उष्ट्रीणां दुग्धमतीनां पुत्रवतीनां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाल्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"चतुर्थे च नरात् मिअज्दस्य अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् अइआथ्रिम-समयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यात् प्रधानतरं चतुष्पदं विभिन्नायति अंतर्मेज्दइअश्लेषु" (किल चतुष्पदात् प्रधानतरात् असौ विभिन्नो भवति)। (तथा अस्य अस्मात् गहंबाराद् आरभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तेहराणां पापस्य प्रवर्धयति) ॥

॥ ११ ॥ "अशीति मइदिआरमस्य[195]"। दय[196]मासीयबेहिरामरोजस्य[197] (किल अशीतिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमीशार्स्पितैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् गोपंचप्रकारं अददाम्। मइदिआरिमसमय इति नाम निर्मितम्। दयमासे बेहरामरोजे। मिहिररोजे[198] समयं गृह्णाति बेहरामरोजे संपूर्णो भवति। अस्य मइदिआरिमता च इयं यत् संचयः शीतकालार्थं प्रकटीकृतः। अस्माभिः समं अमिशार्स्पितैः गहंबार इजितः मिअज्दश्च

EMU₁ एजितः. ३. FBV, K₃ संतिष्ठते. ४. H₁, K₁ नःस्य; FBV नरः; K₃ नः. ५. K₃ अदात्. ६. K₁, K₃, EMU₁, K₄ प्रतीतिः. ७. H₁, EMU₁ ष्टिहिर; K₁ ष्तिहिर.

॥ १० ॥ १. H₁ *Seconda manu* त्रिं (?) पंचप्रकारान् वनस्पतीन् अददं. २. H₁, K₁ एजितः. ३. H₁, FBV मिअज्दे अदात्; EMU₁ K₄ मिअज्दे अदातुः. ४. H₁ अइथ्रिम. ५. शिष्यो. ६. K₄ स्तिहिराणां.

॥ ११ ॥ १. H₁, K₄, EMU₁ गां पंचप्रकारां. २. H₁, K₁ एजितः; EMU₁, K₄ एजत.

कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने।

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सहस्रं कन्यानां[199] यूथानां नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्य एव संतिष्ठतां वाह्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥ (यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्।

"पंचमे च नरस्य मिअज्दे अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् मइदिआरमसमयीये।

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यस्य[3] दानफलं[4] पृथिव्याः[5] विभिन्नयति अंतर्मज्द-इअस्नेषु" (किल पृथिव्याः दानफलात् असौ विभिन्नो भवति तथा अस्य अस्मात् गहंबारादारभ्य यावत् अमुमेव अन्यं गहंबारं दिनं प्रति शतं अशीत्यधिकं स्तिहिराणां पापस्य प्रवर्धयति)॥

॥ १२ ॥ "पंच च सप्ततिश्च[1] हमस्पथमएदमस्य" वहिस्तोइस्तोइस्गाथायाः[200] (किल पंचसप्ततिभिर्दिवसैः अहं अहुरमज्दः समं अमिशास्पिंतैः प्रकृष्टं घटितवान्। यत् मनुष्यान्[2] दशप्रकारान् अददाम् सर्वां च सृष्टिं[3][201] अददां हमस्पथमएदयसमय इति नाम निर्मितम्। अहुनूअद्गाथासमयं[202] गृह्णाति वहिस्तोइस्तगाथायां संपूर्णो भवति। अस्य हमस्पथमएदएमता च इयं यत् सर्वं सैन्यदातिः प्रकटा कृता। अस्माभिः समं अमिशास्पिंतैः गहंबार एजितः मिअज्दश्च कृतः। मनुष्याणां च सर्वं अनया रीत्या कर्तुं योग्यम् ॥ यः कश्चित् अस्मै गहंबाराय यजते अथ ददाति अथ सजते अथ च आस्वादयति तस्य पुण्यं च एवं भूयात् तथा चोक्तं हादुख्तनस्के प्रकटम्)।

"आदेशयेत् अस्य तस्मै एतावत् प्रसादं पुरः समासन्ने भुवने

यथा एतस्मिन् भुवने यस्मिन् सृष्टिमति सर्वत्र धान्यानि मधूनि महांति उत्तमानि सुंदराणि नराणां मुक्तात्मनां पुण्याय उत्तमाय आत्मनः प्रदद्यात्। एकस्यैव संतिष्ठतां वाह्लभ्ये येषां पुण्यस्य अतःपरस्य" ॥

(यः कश्चित् यो नो यजते न ददाति न सजते न च आस्वादयति तस्य पापं च एवं भूयात् तथा चोक्तम्)।

"षष्ठे च नरात् मिअज्दे अदात् स्पितम जरथुश्त्र यस्मिन् हमस्पथमदएयं-समयीये

मिअज्दमति गुरोः अमिअज्दमतो शिष्यात्[4] अहुरमज्दीयात् न्यायात् असौ विभिन्नो भवति" ॥

---

३. H_1, K_1, FBV, K_4, EMU_1 शिष्यस्यात्. ४. FBV दानकलम्. ५. H_1, K_1, EMU_1 पृथिव्यां.

॥ १२ ॥ १. H_1, K_1, FBV, K_3, K_4, EMU_1 पंचाचहसतिश्च. २. Corrected from H_1, K_1, K_3 मनुष्यदशप्रकार अददं; FBV मनुष्यःदशप्रकारःअददं; EMU_1 मनुष्यदशप्रकारमददम्; K_4 मनुष्यं दशप्रकारं अददं. ३. H_1, EMU_1 सिम्य; K_1, सेन्य. ४. FBV शिष्यस्यात्.

॥१३॥ "अपापस्तं पश्चात् प्रकृष्टं आक्रोशयेत्"(किल हस्ततालिकाभिः सर्वत्र ज्ञापयेत्)। "अपापः तं पश्चात् नारकीकर्मकारिणं कुर्यात्" (किल मर्गरजानं पापिनं कुर्यात्)। "गुरुः शिष्यात् अथ शिष्याः गुरुतः" ॥

[आशीर्वादो राज्ञां पूर्वोक्तवत् इत्यादि इत्यादि]

॥ समाप्तोऽयं गहंबारआफ्रिगानाऽर्थः । शुभं भवतु ॥

॥ धूपनीरंगअविस्ताऽर्थः[203] ॥*

॥ १ ॥ मंत्रो[204] विजयिकरो भूयात् । श्रीः उत्तमा माज्दइअस्नी प्रवर्तमाना (प्रसिद्धा) भूयात् । पृथ्वीमध्ये सप्तानां द्वीपानां आनंदः (किल?) यदृच्छया अग्नेर्मध्ये[205] भवतु । स्थानकनगरे[206] विजय आनंदो लक्ष्मीः सर्वत्र भूयात् ॥........................

॥ २ ॥ साध्यसिद्धयेऽयम्(?) आदेश रोज(?) स्वयं ईजिस्नीं[207] कृतवान् अहम् द्रूनं[207] ईजितवान् अहं मिअज्दं[207] प्रचारितवान् अहम् । इदं युगपद्[207a] भांडागारे स्रष्टुः श्रीअहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः अमिशास्पितानां च संप्राप्नुयात् ॥ शक्तिः प्राणं [प्राणः] सर्वदृढत्वं उत्साहो विजयः (ऊर्जो विजयिता) अहुर्मज्दस्य स्वामिनः[208] .... संप्राप्नुयात् ॥ अस्य अस्मदीयस्य प्रतिकर्ता भूयात्[209] ॥ अस्माकं च रक्षाकराः शुभोत्पादका अन्यायविनाशानां दूरं टालका अभीष्टदायका भवंतु ॥ यथा द्वितीयमिअज्दानां[210] सहस्रपुरुषं मिअज्दं शक्नोमि साधितुम् अस्माकम् कियन्मात्रमपि समाधानतया कृतं एकं मिअज्दं अस्मदीयस्य सहस्रमिति प्रतिकर्ता भूयात् ॥

॥ ३ ॥ अमृतात्मा आत्मीभूतः (अमुक[211]) अत्र समायात् ॥ ....

॥ ४ ॥ सर्वेषां आत्मनां वृद्धयः (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये[212] चतुर्थे दशमे मास्ये दिवसे वर्षदिवसे (कोऽर्थः । येषां पृथिव्यां चतुर्थं[213] दशमं मासं दिवसं वर्षदिवसं समायातं अस्ति) अस्माद् गईओमर्दपुरुषात् पूर्वं यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

---

* K_4 in Gujerati नीरंग धूपनी लिखी.

॥ १ ॥ १. H_1, K_1 मंत्र. २. K_4 विजयकारी. ३. H_1, K_1, K_3 उत्तमांमाज्दईस्नीं. ४ H_1, K_1 K_3 अग्निर्मध्ये.

॥ २ ॥ १. Corrected conjecturally from H_1, K_1, K_3, EMU_1 साध्यसिध्याम्; K_4 साध्यसिधानां रोजस्वयं. २. H_1, K_3, K_4, EMU_1 कर्मपदम्; K_1 ज्ञमपदं? ३. K_4 शुद्धप्राण. ४. K_1 सर्ववृडत्वंमुच्छाहो; EMU_1, K_4 सत्वं दृढत्वं. ५. K_1 ऊर्या; K_3, EMU_1 ऊज्जो (i. e. उर्जस्). ६. K_4 प्रतिकर्ता. ७. H_1, K_4, EMU_1 शुभोत्पाता K_1 शुभोत्पादता. ८. K_1, H_1, EMU_1 मिज्दायां. ९. H_1, K_1 प्रचरयति. १०. H_1, K_1, K_3, EMU_1 संति. ११. H_1, K_1 ईअज्दं; K_4 इअस्नियं. १२. प्रतिकर्ता.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_1, K_3 पितरिभूता. २. Corrected from H_1, K_1, K_3, EMU_1 मासे; K_4 चतुर्थदशममासदिवसवर्षदिवसीयाः. ३. H_1 वर्षदिवसीयो. ४. Corrected from H_1, K_1, K_3, समायातानां; K_4 समायांतु; EMU_1 समायात्अस्ति. ५. H_1, K_1, K_3, EMU_1 add as gloss (वृद्धयति क्रमयो वृद्धयः पितरि इत्यर्थः); K_4 (वृधय इति काया वृद्धयः पितर इत्यर्थः).

॥ ५ ॥ वर्तमानानां भूतानां भविष्याणां जातानां अजातानां स्वस्थानीयानां परस्थानीयानां उत्तमानां नराणां नारीणां अपत्यानां पत्यानां[214] केचित् ये अस्यां पृथिव्यां आदेशमध्याः.उत्तमदीनिमंतः परोक्षीभूताः संति तेषां सर्वा वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओशीओशं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ६ ॥ ये अस्मिन् गृहे तथा वीसि[215] तथा जंदे[216] तथा ग्रामे तथा देशे परोक्षीभूताः संति तेषां सर्वा वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषादारभ्य यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ७ ॥ मुक्तात्मनां वृद्धयः बलिष्ठानां पराक्रमवतां पुराणन्यायवतां वृद्धयः नवान्वयनिकटानां च वृद्धयः वृद्धयः सर्वापि [सर्वा अपि] (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषादारभ्य यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ८ ॥ आत्मीभूतानां पितॄणां [मातॄणां] पितामहानां पितृमातॄणां [पितृभ्रातॄणां?] पुत्राणां पौत्राणां पुत्रीदौहितॄणां कर्मकराणां नवान्वयनिकटानां च वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ९ ॥ सर्वेषां आचार्याणां सर्वेषां क्षत्रियाणां सर्वेषां कुटुम्बिकानां[217] सर्वेषां प्रकृतिकर्मवतां वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषात् यावत् सओसिओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ १० ॥ सर्वेषां मुक्तात्मनां वृद्धयः सप्तद्वीपवत्यां पृथिव्यां अर्जेहिनामद्वीपम् (पश्चिमाश्रितम्) सवहिनामद्वीपम् (पूर्वाश्रितम्) फ्रदद्फशूनाम द्वीपम् (दक्षिणाग्नेयकोणाश्रितम्) विदद्प्स नाम द्वीपम् (दक्षिणनैर्ऋत्यकोणाश्रितम्) वओरुवर्स्तिनाम द्वीपम् (उत्तरवायव्यकोणाश्रितम्) वओरुजरस्तीनाम द्वीपम् (उत्तरईशानकोणाश्रितम्) खुनरसबामी नाम द्वीपम् (जंबूद्वीपम्) कंदिज (नाम माडः (?) सप्तयोजनशतप्रमाणः जंबूद्वीपपृथिव्या मध्ये उत्तरदिग्भागे अस्ति) [वरेजमकर्द[218]] (गंज इति निखातं मांथ्र इति वचनं अवस्तावचनानां अत एवं अद्रिः ?[219] गंजिमांथ्र उच्चते [उच्यते]) गंज-मांथ्र (नाम पर्वतः जंबूद्वीपे दक्षिणे क्षीरसमुद्रपारतटात् तत्रश्च सीमा चतुर्भिर्योजनशतैः अस्ति) एतेषां स्थानानां वृद्धयो मुक्तात्मनां (पितृभूता) अस्मिन् कर्तव्ये अस्मात् गईओमर्दपुरुषाद् आरभ्य यावत् सओसीओसं पुरुषं अत्र समायांतु ॥

॥ ५ ॥ १. K_1 केचित् तु. २. K_1 उत्तमदीनमंत्तः; K_3, EMU_1 आदेशमध्येउत्तमदीन्याः संतः. ३. H_1, K_1, K_3 add as gloss (वर्धयति काया वृद्धय); K_4, EMU_1 (वृद्धय इति कायावृद्धयः).

॥ ६ ॥ १. H_1 वीसे ; K_4 वीसजंदे. २. K_4 सर्वे. ३. Found only in K_4, EMU_1.

॥ ७ ॥ १. K_1 प्राक्रमपरावतां. २. K_4, EMU_1 add (वृद्धय इति कायावृद्धयः).

॥ ८ ॥ १. K_4 पुत्रपुत्रीणां. २. पौतॄणां ; K_4, EMU_1 पौत्रदौहित्राणां.

॥ १० ॥ १. H_1 नामड्ड ; K_1 नाममाड्ड ; K_3 नामंड. २. K_3, K_1, H_1 सप्तयोजनशतं एते प्रमाणा. ३. K_1 उत्तरि द्विभागे ; EMU_1, K_4 उत्तरदिग्विभागे. ४. K_4, EMU_1 मांथ्रा इति अविस्तावचनानि. ५. H_1 K_1, K_3 अतूअनिद्र ; EMU_1 अतःअनिद्. ६. H_1, K_1 उचिते. ७. K_1, H_1 प्रर्वर्त्त ; K_3 प्रवर्ति ; EMU_1 प्रर्वस्तः. ८. H_1 द्रक्षीर. ९. K_1 प्रतिटान् ; H_1, K_3 प्रतटात्.

॥ ११ ॥ कर्मणः श्रीः संभूयात् (श्रीअहुर्मज्दस्य स्वामिनः)............ ॥ साध्यसिद्धानां रोजः स्वयं विजयकारी भूयात् ॥ ....

॥ पइतीति ॥*

॥ ० ॥ [अहुनवर ५] अमीषां सर्वेषां पापानां पश्चात्तप्तो अहम् । एतत् समस्तं दुर्मतं दुरुक्तं दुष्कृतं मया पृथिव्यां चिंतितम् । पुरतः युष्माकं उत्तमानाम् । मनसा वचसा कर्मणा । तन्ववस्थायां आत्मावस्थायां । पृथिव्यां परलोके च । स्वामिनि व्यावृत्य पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तो अस्मि ॥

(तेदू अयं पश्चात्तापः । स्वामिनं गुरुं अनुमत्य शुद्धेन मनसा सद्गुरोः पुरतः प्रायश्चित्यं कुर्यात् । पापं च सर्वं सद्गुरोः पुरतः एकांते प्रकाशयेत् । यतः त्रिभागस्य स्वयमेव प्रायश्चित्तं जायते । पापं च यत् वृद्धिं कुर्वाणं[220] अस्ति तत् सर्वं निबध्यते । पश्चात् शेषविभागद्वयोरपि गुरुणा उपदिष्टं प्रायश्चित्तं कुर्यात् । अन्यत्[221] यदि इहलोके प्रायश्चित्तं कर्तुं न शक्तं न च अवसरो जातः तदा परत्रेऽपि श्रोशमिहिररश्नप्रभृतय ईजदाः तस्यात्मनः प्रायश्चित्तं ददंति [ददति] कुर्वंति च । यथा पिता स्वपुत्रं रोगिणं जिह्मच्छेदे (?)[222] औषधादिना आरोग्यं करोति । यतः स आत्मा स्वामिगुरुपक्षाश्रितः नो देवानां हस्ते चटति न च नरकं याति) ॥

(अथ अहुर्मज्दीयपुण्यपक्षस्य स्तुतिं ग्रहणं च आहर्मनीयपापपक्षस्य निंदां परित्यागं च वक्ष्यंति [वक्ष्यति])

[अहुनवर ५ अशेम्वोहू ३ प्रब्रवीमि इति पूर्वोक्तवत्]

॥ १ ॥[223]

॥ १ ॥ प्रकृष्टं स्तौमि समस्तानि सुमतानि सूक्तानि सुकृतानि च । मनसा वचसा कर्मणा च ॥ अपस्तौमि (इति निंदयामि) समस्तानि दुर्मतानि दुरुक्तानि दुष्कृतानि च । (अनेन) मनसा वचसा कर्मणा च ॥ अधिकं ग्रहणं करोमि समस्तानां सुमतानां च

---

* K_4 in Gujerâti पइतीती पापप्राश्चित्यतणी व्यक्ति; H_1, K_3, EMU_4, $NMRL_1$ प्राश्चित्यवचनमित्यर्थः, in Gujerati ईणइ शास्त्री सविहुं पापतणां व्यक्तव्यक्तां जूजूआं प्रायश्चित्यवचन बोल्यां प्रायश्चित्य कह्यां जेणाव्यां अछइ ॥

॥ ० ॥ १. Thus far the text according to K_1. But H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_1 have सर्वेभ्यः पापेभ्यः पश्चात्तप्तो व्यावृत्तोऽहं । समस्तेभ्यो दुर्म्मतेभ्यो दुरुक्तेभ्यो दुःकृतेभ्यो यानि पापानि मया पृथिव्यां चिंतितानि* । पुरतः युष्माकं उत्तमानां । मनसा वचसा कर्मणा च । तनुना आत्मना । इहलोकतया परलोकतया च । स्वामिन् व्यावृत्तो पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽहं ॥

* K_4 adds मया उक्तानि मया कृतानि यानि मया प्राप्तानि मम मूलानि मम मूलात् संभूतानि संति तेभ्यः पापेभ्यः.

२. This commentary is not met with in the original Pahlavi Khurda-Avestâ. ३. K_4 अनुमन्य; $NMRL_1$ अनुमेत्य. ४. $NMRL_1$, EMU_4 सत्येन. ५. H_1 प्रायश्चित्तयं. ६. $NMRL_1$ न वर्धते. ७. H_1, K_3 अथ. ८. K_3 यातः; अयात्. ९. H_1, K_3, K_4, EMU_4, $NMRL_1$ डंभच्छेद (?). १०. This commentary also is not met with in the original Pahlavi Khurda Avestâ. ११. H_1, K_3, K_4, EMU_4 वक्षामि.

॥ १ ॥ १. K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 प्रकर्षेण. २. H_1, K_1 अने.

सूक्तानां च सुकृतानां च । मनसा वचसा कर्मणा च । किल पुण्यं करोमि ॥ परित्यागं करोमि समस्तानां दुर्मतानां दुरुक्तानां दुष्कृतानां च । (अनेन[1]) मनसा वचसा कर्मणा च । किल पापं न करोमि ॥

॥ २ ॥ प्रकृष्टं युष्मभ्यं दक्षिणां[1] [दक्षिणा] भवामि हे अमिशास्पिताः । इजिस्न्या च नमस्कृत्या च । प्रकृष्टं च मनसा प्रकृष्टं च वचसा प्रकृष्टं च कर्मणा । प्रकृष्टं[2] ऊहेन[224] (किल प्रज्ञोन्मेषेण) प्रकृष्टं च तनुना । प्रकृष्टं इदं च[3] यत् निजं जीवं [प्रकृष्टं अनेन च यत् निजेन जीवेन] ॥ तनुः जीवो नाम आत्मा अंतर्बाह्ये[4] च लक्ष्मी[ः] या[5] अस्माकं अस्ति [एतत् सर्वं] सक्तं स्वामिनः[6] धारयामि ॥ सक्तं स्वामिनो धारणं एवं भवति । यदि किंचित् इदं ईदृशं प्राप्नोति येन तनुः आत्मार्थं दातुं योग्यं (तनुं[7]) विशेषेण ददामि ॥

॥ ३ ॥ स्तौमि पुण्यं अतःपरम् । निंदयामि देवान् ॥ शुभे[1] च स्रष्टुः अहुर्मज्दस्य त्रिधा-प्रहरककरो[225] भवामि (किल शुभे प्राप्ते[2] मनसा वचसा कर्मणा च त्रयेणापि प्रहरकं इति प्रतियातनम्[3] करोमि) विनाशे अन्याये अस्य गनामइनिओ (आहर्म्मनात्) उपरि संप्राप्ते आशया रिस्ताखेजस्य तेन संतोषी एकमती भवामि ॥ (रिस्तं इति शवं तस्य आखेजः इति उत्थानं स रिस्ताखेजः । किल अहुरमज्दआहर्मनयोः या समयमर्यादा अस्ति तस्याः पर्यंते आहर्मनो अक्षमो हतशक्तिः अपराज्यो भविष्यति तदानीं ये जीवंतः संति तेषां अक्षयत्वं ये च मृताः संति तेषां सर्वेषां पुनरुत्थानं भविष्यति । तच्च तनु-अक्षयं अत एव रिस्ताखेजः उच्यते) ॥ दीनिः अहुरमज्दस्य सदाचारो जरथुश्त्रस्य शुद्धं सदाचारि च कर्म पूर्वन्यायवतां गुरुं करोमि[226] [अनेन पथा पापेभ्यः पश्चात्तप्तोऽस्मि] ॥

॥ २ ॥

॥ ४ ॥ पश्चात्तप्तोऽस्मि[1] अमीषां पापानाम् । यत् मनुष्याणां मूलतः[2] शक्नोति भवितुम् । अथ वा[227] मम मूलतः[228] संभूतमस्ति । स्थूलचिह्नं अंते सूक्ष्मचिह्नं आदौ[3] अमीषां मध्ये संप्राप्तमस्ति । (इदं) त्रिगोचर्मसाटघातं[4] पापम्[5] (किल यस्य त्रिभिः गोचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्तं भवति तावन्मात्रम्) तस्मादपि यत् निम्नतरं[6] पापं यावत्[7] सहस्रं सहस्रगुणं मर्गर्जानानाम् । एतावता अपि अधिकमस्ति । शक्नोति [वा] भवितुम् । (अथ) नामांकितानि समस्तानि दुर्मतानि दुरुक्तानि दुःकृतानि च । मत्तः[8] केषांचित् अथ केभ्यश्चित् मर्म । अथवा पापकारिता ममैव । किमपि पापं मम मूलतः संभूतमस्ति । अमीषां पापानाम्[9] । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[10] व्यावृत्य[11] पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम्[12] ॥

॥ २ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 दक्षणिभवामि. २. H_1, K_3, K_4 प्रकृष्टेन. ३. H_1 K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 प्रकर्षेण तच्च. ४. K_1 अंतर्व्याह्या [मूला व्याज्या च ?]. ५. K_1 लक्ष्मीया. ६. H_1, K_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ स्वामिनं. ७. Corrected from H_1, K_1 तं न.

॥ ३ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 शुभस्य सृष्टिस्वामिनो महाज्ञानिनः. २. H_1, EMU_4 शुभे संप्राप्ते, others शुभकर्मविषये. ३. H_1, K_1, $NMRL_1$ प्रतिःयत्तं [प्रतियातनं requital ?]; K_3, EMU_4 प्रतिर्यत्तं.

॥ ४ ॥ १. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 पश्चात्तप्तोऽहं पापेभ्यः. २. H_1, K_3, K_4, EMU_4 $NMRL_1$ मूले. ३. EMU_4 अग्रे. ४. K_3 घातैः ५. H_1, K_3, K_4 पापात्. ६. K_1 विघ्नं ? ७. K_1 अंते. ८. K_3 मत्तः. ९. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ EMU_4 तेभ्यः पापेभ्यः. १०. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ EMU_4 स्वामिन्. ११. H_1, K_3, $NMRL_1$, EMU_4 व्यावृत्तो. १२. H_1, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 पश्चात्तप्तोऽहं तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ ३ ॥

॥ ५ ॥ इमानि एतावंति विनाशानां पदानि पापानां ॥ नामानि भवंति यथा ।

"हंद्रख्तम्" (किल कश्चित् कमपि अन्यायेन धारयति कार्यं वा अस्य प्रतिस्खलति तत् पापं हंद्रख्तं ज्ञेयम् । यदि द्विमुहूर्तं धारयति तन्वल) ।

"मइदीओसास्तं" मिथ्याशिक्षापणा (किल कश्चित् कस्यापि मार्गं असत्यं दर्शयति अथ [वा] सत्यं चेत् दर्शयति तमपि असत्यमनसा असदाचारतया । पश्चात् स च तेनैव पथा प्रवर्तते । तत् पापं मइदीओसस्तम्) ।

"अंदर्जेफर्मानं" भलापनानिरोपः[229] (किल केनापि मृत्युकाले अथ [वा] ग्रामांतरं गच्छतापि भलापनानिरोपः प्रदत्तः । स च आदृतः अंगीकृतः । पश्चात् न कृतः । तत्पापं अंदर्जेफर्मानम्) ।

"बओदीओजदं" दृष्ट्वा हतम् (किल चतुष्पदं जानन्नपि असत्कार्यं अनाचारतया वेचयंति[230] अथ [वा] वस्त्रं च एवं विदारयंति किल यस्मै कार्याय कृतं अस्ति तत्र न उपकरोति अथ [वा] खाद्यं किंचित् दुर्गंधिं विनष्टं करोति तत्पापं बओदीओजदम्) ।

"काइदिओजदं" कदर्थनयां हतम् (किल स्वाधीनचतुष्पदमनुष्यादिजीवस्य आहारादिपालनाविषये उपेक्षां अवज्ञां च करोति तत् जीवो म्रियते तत् पापं काइदिओजदम्) ।

"आग्रिफ्तं" गृहीतम् (किल कस्याप्युपरि घातमनसा शस्त्रं गृह्णाति तत्पापं आगृफ्तम्) ।

"अऊआवरस्तं" भ्रामितम् (किल कस्याप्युपरि घातमनसा शस्त्रं भ्रामयति तत्पापं अऊआवरिस्तम्) ।

"अर्दूशं" पापम् (तत् च ईदृशं भवति किल शस्त्रं यत्नत्तया[231] शरीरे एवं दधाति यथा न पीडां करोति अथ [वा] घातं च ईदृशं करोति यस्य त्रिरात्राद् अंतराले[232] पीडा उपशाम्यति अथ [वा] छेदं[233] च [छेदश्च] अंगुलद्वयप्रमाणं भवति तदपि अर्दूशं पापं ज्ञेयम्) ।

"खुअरे"[११] पापम् (तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं अंगुलद्वयात् ऊर्ध्वं यावत् सार्द्धं अंगुलद्वयं भवति तत् पापं खुअरपदे ज्ञेयम्) ।

"बाजाय" पापं बाहुघातैः[१२] (तच्च एवं स्यात् किल यदि छेदं सार्धांगुलद्वयात्[१३] ऊर्ध्वं यावत् सत्रिभागं अंगुलत्रयं भवति तत् बाजायपदे ज्ञेयम्) ।

"ईआत" पापं पादघातम् (तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं सत्रिभागांगुलत्रयात् ऊर्ध्वं यावत् पंचांगुलं भवति तत् ईआतपदे ज्ञेयम्) ।

"तन्वलेंगां"[१४] पापम् (तनुः अनुपकारि करोति । किल यः एतं पापं करोति तस्य तनुः

॥ ५ ॥ १. H_1, K_1, K_3, EMU_1, $NMRL_1$ जानतापि. २. K_4 ड्ययति. ३. K_4 चणि. ४. K_4 विरायति. ५. K_4 कस्मै कार्याय यत् कृतमस्ति. ६. K_4 दुर्गन्धम्; EMU_4 दुर्ग्रंतं (?). ७. K_3 कदर्थनतया. ८. K_4 आनयति. ९. H_1, K_3, K_4, EMU_4 यत्नतया; $NMRL_1$ यत्नात्तयाया (?). १०. H_1, K_1, EMU_4, $NMRL_1$ त्रिरात्रांदंशतराले. [त्रिरात्राद् अंशांतराले]-११. H_1, K_3, $NMRL_1$ खुरहि; K_1 अखुरे; K_4 खुरि. १२. H_1, K_1, K_3, K_4, $NMRL_1$ घातं. १३. K_4 सार्द्धांगुलिद्वयाद् and अंगुलित्रयम्. १४. H_1, K_3 K_4,

अनुपकारि अपवित्रं ज्ञेयम् । तच्च ईदृशं स्यात् किल यदि छेदं पंचागुलात् ऊर्ध्वं यावत् दशांगुलं भवति तत् तन्वलपदे ज्ञेयम् । यदि शुद्धं न करोति तदा मर्गअर्जानी[१५] मृत्युयोग्यः.) । (इमानि सप्त पापानां मूलपदानि[234] । अन्यानि यानि कानिचित् पापानि तानि सर्वाण्यपि अमीषां संज्ञया[१६] निबद्धानि संति) ।

"मर्गअर्जानं[१७]" पापम् (येन कृतेन मनुष्यो मृत्युयोग्यो भवति तत् मर्गअर्जानं पापम् । तच्च कियत् प्रकारम्[१८] । यथा । अहुरमज्दे दुष्टमानसता । राज्ञां राज्ञि दीनिर्वति[१९] दुष्टमानसता । अपान-मैथुनता । राक्षसी विद्या । आसोयी[२०][234a] यत् अवस्ताऽर्थं सम्यक् ज्ञात्वा भ्रामयंति[२१] किल यस्य त्रिभि गौंचर्मसाटघातैः प्रायश्चित्तं भवति तावन्मात्रमपि पापं पुण्यस्थाने न्यस्यंते[२२] पुण्यं च पापस्थाने न्यस्यते सा आसोई । तथा उत्तमदीनौ अनास्थिकता[२३] । समं प्रश्नकृतिः आसोगैः[235] त्रिरात्रम् । तथा त्रिप्रकारिण्या वाण्या दीनौ अहुरमज्दे नास्तीति ब्रूते परं वर्षावधेरर्वाक् चेत् न पश्चात्तापयति । नसालेपनम्[२४] । नसापाकः[२५] । उदके अग्नौ च नसाक्षेपणम् । तथा नसानिखातीकरणम् । यदि नसा निखातोऽस्ति[२६] द्विवर्षावधेरनंतरम् । तथा भ्रातृपुत्रकलत्रादिहीनस्य स्वर्गीभूतस्य[२७][236] द्रव्यापहृतिः । परस्त्रियश्च[२८] बलाद् ग्रहणम् । स्वशरीरस्य च अग्दीनाधीनकरणम्[२९][237] त्रयाणामपि वर्षावधेरनंतरम् । तथा यः अपापस्य पुरुषस्योपरि मर्गअर्जान-साक्षि[३०] [साक्ष्यं] ददाति अथ [वा] पुरुषे अपापे मर्गअर्जानप्रतिवादी भवति तथा गुरुपुरुषस्योपरि मर्गअर्जानन्यायं अलीकं[३१] कुरुते । तथा पुरुषस्य कस्यचित् सहायतां[३२] कर्तुं योग्यं न कुरुते स च म्रियते अथ [वा] केनचित् मर्गर्जानं पापं कृतं अस्ति शुद्धिं च अभिलषते कर्तुं तन्मनोभंगी भवति । अथ शिश्नं वृषणं च अपत्यानां निर्लुंणंति अथ एतत् स्त्रीणां च समुत्पन्नति [समुत्खन्नायंति?][३३][238] । अथ कमपि अपापम् कृतापराधं निहंति । अथ कमपि कृतोग्रहानिं[३४] येन हतेन सा हानिः अपह्रियते तं न निहंति । अथ [वा] आचार्यो गुरुः आसोई कुरुते । तथा मृते भर्तरि [युवती] नारी[239] वर्षावधेरर्वाक् चेत् [उचित] पतिं न कुरुते । मर्गर्जानम्) ।

उपहास्यकरणजं पापम् । वेश्यामैथुनजं पापम् । रजस्वलामैथुनजं पापम् । अपानमैथुनजं पापं । अव्यापारमैथुनम् (कुसंयोगेन) । वीर्यविनाशम् (स्वयंमोचनं[३५] इत्यर्थः) ।

"रुआं" (आत्मा) तस्य स्वाधीनं यत् पापं तत् "रुआनी" उच्यते (किल मनुष्यान्[३६]) विना अन्यतरसृष्टेर्मध्ये [मैथुनं] करोति तस्य शुद्धिः आत्मना कर्तुमेव उचिता । यदि गुरोः स्वीयस्य पुरतः पश्चात्तप्तो भवति गुरुश्च सर्वेषु पदेषु त्रिभागं एवं यथा उक्तमस्ति मुंचति मोक्तुं स्वामी)[240] ।

"हमेमालः" (प्रतिवादी) तस्य स्वाधीनं यत् पापं तत् "हमेमालां" उच्यते (किल

$NMRL_1$ तनुवलगं. १५. H_1 मर्गर्जानी. १६. K_4 शिष्यया. [शिक्षया.] १७. H_1 मर्गर्जानं; K_4 मरगर्जानं. १८. K_4 तच्च किल यत्प्रकारं यथा. १९. H_1 राज्ञां राजि दीनिवति. २०. H_1, K_4 आस्तोई. २१. K_4 छमी भवति. २२. H_1, K_1, K_4, $NMRL_1$ न्यसते; EMU_4 नश्यते. २३. H_1, K_1, K_3, EMU_4 $NMRL_1$ अनास्तिकता. २४. K_1 नसालोपनं. २५. नसापाकं. २६. K_4, H_1, K_1 EMU_4, $NMRL_1$ नसाई आस्ति (?). २७. K_4 स्वर्गीजातस्य. २८. H_1 परस्त्री अस्य. २९. K_4 अग्दीनिकरणं. ३० K_4 मरगर्जानसाक्षि. ३१. K_4 अलीकां. ३२. K_4 साहाय्यं. ३३. K_4 समुत्खनंति; EMU_4 समुन्यंति (?). ३४. K_4 उग्रहानिनं. ३५. H_1, K_3, K_4, $NMRL_1$, EMU_4 स्वयंमैथुनं. ३६. Corrected from K_1 मनुष्यं

नरस्य मुक्तात्मनो मध्ये पशुवधादिकं[३७] किंचित् पापं करोति सा शुद्धिः नरस्य[३८] मुक्तात्मनः स्वाधीना । यदि असौ प्रतिवादी मुंचति मोक्तुं स्वामी । तथा[३९] अस्य[४०] प्रतिवादी सर्वदा संतुष्टमानसवृत्त्या शुद्धिं मुंचति तदा अनेन शुद्धिः कृता भवति)[241] ।

पापं यत् विस्मृतिगतस्य (तच्चईदृशं किल गहंबार-इजिश्न-ईअस्ति-न्यायस्तिप्रभृतिनित्यकर्म विस्मृतं न कृतं तत् पापं "[४१]पुंलशाहोद[242] उच्यते) ।

वृद्ध्या वर्धयतां वृद्धिर्या पापानाम्[४२] [243] ।

पापं यत् पापात् (तच्च ईदृशं किल कस्यचित् घातं करोति तेन घातेन स च कतिचिद्भिर्दिनैर्म्रियते तत् न केवलं[४३] घातात् कृतं पापं अपि तु मुक्तात्मनो वधश्च कृतो भवति । एवं अन्यदपि परिज्ञेयम्) ।

अपरेषां च विनाशानां च पापं (किल) यत् मनुष्याणां मूलतः शक्नोति भवितुम् । निकृष्टः गनामइनिओ[244] दुर्गतिमान् प्रतिघातान् (विनाशान्) सृष्टीनां अहुरमज्दस्य प्रकृष्टं अकरोत् । होर्मिज्दः स्वामी पापानि अंतर्दीनेः प्रकटानि अकरोत् । उत्तमैः पूर्वन्याय[४४]विद्भिः पुरुषैः पापानि विज्ञातानि संति ।

मनसा पुरतः स्रष्टुः अहुरमज्दस्य शून्यचारिणां[४५] पृथ्वीचारिणां महतः । पुरतः अमिशार्स्पितानाम् । पुरतः मिहिरश्रोशरश्नानाम् । पुरतः अग्निबरेस्सहओमानाम्[245] । पुरतः दीनेः आत्मनः स्वीयस्य । पुरतः सद्गुरोः दीनिर्वतः[४६] । पुरतस्तेषां ये उत्तमाः आगताः संति[246] ।

अमीषां पापानाम्[४७] । मनसा वचसा कर्मणा च तनुना आत्मना । इहलोकतया परलोकतया । स्वामिनि[४८] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ४ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ६ ॥ यत् मध्ये पितुर्मातुः भगिन्याः भ्रातुः कलत्रस्य जातकानाम् भर्तुः अधिष्ठायकस्य[247] स्वीयआसन्नगोत्रिणाम्[१] [248] एकभूमीनाम्[२] [249] एकधनानाम्[250] (स्वजनानाम्) एकपंक्तीनाम्[251] एकनगरिणाम्[252] आदेशकराणाम्[३] (किल सेवकमित्रजनानाम्) सार्धं[४] प्राप्तं । सर्वैः असदाचारैः[५] कथंचित् अहं [तेषां] मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि[६] ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिन् व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

---

and मनुष्यां in all other MSS. ३७. H_1, K_4, K_3 पशुघातादिकं. ३८. K_4 तस्य. ३९. K_4 परंच. ४०. K_5 यद्यसौ. ४१. H_1, K_1, K_3, $NMRL_1$, EMU_1 फुलशहोद. ४२. Corrected from H_1, K_3, EMU_4, $NMRL_1$ वृद्धावृद्धयतां । वृद्धिः या पापानां । K_1 विधा वर्द्धयतां वृद्धियाः पापानां । K_4 वृद्धावृद्धयतां &c. the Gujerâti is पाप तणी वृधि वृधारणहाररहि । ४३. K_4 नरकतलं. ४४. K_3 K_4 पूर्वन्यायवद्भिः. ४५. H_1, K_3, K_4, NMRL, अदृश्यचारिणां. ४६. H_1, K_3, K_4, NMRL, दीनेः आचार्यस्य. ४७. H_1, K_3, K_4, NMRL, तेभ्यः पापेभ्यः. ४८. H_1, K_3, K_4, NMRL, स्वामिन्.

॥ ६ ॥ १. H_1, K_1, NMRL, °गोत्रिणानाम्. २. K_3, K_4, NMRL, एकभूमीयानां. ३. K_3, K_4, आदेशवर्तिनां. ४. K_1 सार्थे. ५. K_4 अनाचारैः. ६. H_1, K_1, K_3, NMRL, संयातोऽस्मि.

॥ ५ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ७ ॥ हिहिरनसाभक्षणम्[1] (हिहिर इति रक्तवीर्यपुरीषमूत्रश्लेष्मादिकम् । नसा इति [मृत]मनुष्यश्वानास्थिनखमांसकेशादिकः)[°श्वास्थि°.]। हिहिरनसालेपनम्[2]। नसाहिहिरयोः उदके अग्नौ च क्षेपणम् । अथवा उदकस्य अग्नेः हिहिरनसासु क्षेपणम् । अविस्तानां अंचमनात् [अंचनात्[3]?] चलने न वदनम् (किल अंचमनात् चलन अविस्ता ये उच्चरणीयाः ते न उक्ताः[253]) । केशेषु नखेषु दंतेषु [दंत]शलाकासु[4] । सुप्तोत्थितहस्तेषु । अपरेषु सर्वेषु केषुचित् पदेषु नसाहिहिरयोः कथंचित् अहं [तेषां] मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि ।

अमीषां पापानां[5] मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[6] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ६ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ८ ॥ किल कामः स्रष्टुः अहुरमज्दस्य अभूत् । मम योग्योऽभूत् चिंतितुं मया न चिंतितः । मम योग्यो वक्तुं मया न उक्तः । मम योग्यः कर्तुं मम न कृतः ।

अमीषां पापानाम्[1] । मनसा वचसा कर्मणाच । स्वामिनि[2] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ७ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ ९ ॥ किल कामः आह्‌र्मनस्य अभूत् । मम न योग्यः चिंतितुं मया चिंतितः । मम न योग्यो वक्तुं मया उक्तः । मम न योग्यः कर्तुं मया कृतः ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ८ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् [पापानां] ।

॥ १० ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (प्रायश्चित्तं[1] करणीयं अस्ति) । सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि[2] पापम् । मम मध्ये अहुरमज्द-प्रतिबिंबानां मनुष्याणां मनुष्यजातीनांच संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां[3] सर्वेषाम् ॥

---

७. K_3, K_4 तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ ७ ॥ १. H_1, K_1 NMRL °भक्षणां. २. H_1, K_1 NMRL °लेपनां. ३. Correctded from. H_1, K_1, K_3, NMRL, अंचमनात्. ४. H_1, K_1 °सिलिकासु; K_4 शलिकासु. ५. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः. ६. NMRL, स्वामिन्.

॥ ८ ॥ १. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः २. K_3, K_4 स्वामिन् व्यावृत्यो.

॥ १० ॥ १. Corrected from प्रायश्चित्यं in all. २. K_4 पापं यत् पापात्. ३. K_4 समस्तेभ्यः.

॥ ११ ॥ सर्वप्रकारं पापम्[1] । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये बहुमनप्रतिबिंबानां गवां गोजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १२ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अर्द्ग्वहिस्तप्रतिबिंबानां अग्नीनाम् अग्निजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १३ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये सहरेवरप्रतिबिंबानां धातूनां धातुजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १४ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये स्पिदारमद्प्रतिबिंबानां भूमीनां भूमिजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १५ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अविर्दादप्रतिबिंबानां अपां अब्बीजानां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ १६ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये अमिर्दाद्प्रतिबिंबानां वनस्पतीनां वनस्पतिजातीनां च संप्राप्तम् । पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां सर्वेषाम् ॥

॥ ९ ॥

॥ १७ ॥ सर्वप्रकारं पापम् । सर्वप्रकारं मर्गअर्जानम् । सर्वप्रकारं स्थितं (अस्ति)। सर्वप्रकारं अतीतम् । सर्वप्रकारं पापादपि पापम् । मम मध्ये सृष्टीनां अहुर्मज्द्स्य संप्राप्तम् । यथा ताराचंद्रसूर्याणाम् । अग्नेः दीप्यमानस्य । शुनां पक्षिणाम् । गोः पंचप्रकारायाः । अपरासां[1] च उत्तमसृष्टीनां याः अहुरमज्दस्य[2] सक्ताः । यथा मध्ये पृथ्वीआकाशयोः कथंचिद्[3] अहं मध्ये पापकारी संजातोऽस्मि ।

अमीषां पापानां[4] । मनसा वचसा कर्मणा च । तनुना आत्मना । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ १० ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ॥

॥ १८ ॥ "स्तरस्कनिश्नी"[1] पापम् (तच्च ईदृशं किल कोऽपि स्वर्गीभवति तस्य पाश्चात्यो[2] भ्रातृकलत्रजातकादिकः कोऽपि नहि न च प्रतिपन्नः पुत्रोऽस्ति तस्य यत् भूमिवृत्ति-

॥ ११-१६ ॥ १. K_4, NMRL, abbreviate the following सर्वप्रकारं &c. in all paragraphs by उपरि लिखितं यावत् or by पूर्ववत्.

॥ १७ ॥ १. All अपरेषां except K_4. २. K_1, K_4 अहुरमज्दसक्ताः. ३. K_4 यथा. ४. K_4 तेभ्यः पापेभ्यः.

॥ १८ ॥ १. K_4 स्तरकुरुनिकुरश्नि and स्तरकुनिश्नि. २. K_3 पार्श्वस्थे? NMRL, पश्चात्पान्ते? K_4

द्रव्यादिकं तत् "स्तर" उच्यते तेन द्रव्येण कोऽपि पुण्यात्मा पुरुषः प्रतिष्ठनीयः [प्रतिष्ठापनीयः] । तेन जातानां जातकानां तस्य स्वर्गीभूतपुरुषस्य नामानि प्रदातव्यानि यथा तस्य श्रेणिः पृथिव्यां प्रवर्धते । अथ तद् भूमिवृत्तिद्रव्यादिकं चेत् विनाशितं तत् पापं "स्तरस्कनिश्नी" उच्यते) ।

"खुमएतुओद्थ"पुण्यविनाशनम् । वंशस्य उत्तमानां विनाशनम् (किल कुत्रापि संभूयमानः उत्तमानां नरनारीणां संबंधः कपटेन टालयति) ।

"गहंबारं" "महलपक्षं" "होमद्रूणम्"[254] । निश्चलं पुण्यम् .... (किल यो निजान्वयक्रमे ईअज्दः आराध्यमानोऽस्ति स "निहाद" उच्यते[255]) । प्रतिपन्नम् (किल् कस्यचित् ईअज्दस्य इजिश्नीद्रूणादिकं प्रतिपन्नम्) । "रपिथ्विनगाह" प्रथमा[256] । दिवसं स्वर्गीभूतानाम् । यथा मम योग्यं अभूत् एर्जितुं मया न एर्जितः ।

अमीषां पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणाच । स्वामिनि व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ ११ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ १९ ॥ गर्वमानसता । विरुद्धमानसता । अनिच्छा (किल मुक्तात्मनो वृद्धिं उन्नतिं न इच्छति) । कृपणता । कोपिता । ईर्ष्या । विरुद्धदृष्टिः क्षारदृष्टिः दुष्टनिरीक्षणता सूक्ष्मनिरीक्षणता (किल परस्त्रीद्रव्यादिषु विरुद्धमनसा सूक्ष्मं अवलोकयति) । अप्रतिष्ठा । लोभिता (किल असंतुष्टता) । स्वेच्छाचारिता (न स्वामिगुरुआदेशमध्यवर्ती इत्यर्थः) । आलस्यिता । अनादरिता । भ्रमिता (अव्यापारव्यसनता इत्यर्थः) । भ्रांतिः (अनिश्चयता इत्यर्थः) । आस्रोई पापम् (तच्च ईदृशं किल अविस्ताऽर्थं सम्यक् ज्ञात्वा अशुभं कर्म समाचरति) । असत्यसाक्षिता । असत्यन्यायता (पक्षपातेन न्यायनिर्णयकारिता इत्यर्थः) । प्रतिमास्वरूपाराधनता । "कुशादुआरिश्नी" पापम् (तच्च ईदृशं किल मुद्रां[257] छोटयन् केवलं शीवी[258] परिधानेन प्रचलति । यदि चतुर्थं क्रमं ददाति तत् तन्वलः । अतः ऊर्ध्वं यत्र कुत्रापि प्रतिस्खलति तत्रतश्चेत् प्रचलति पुनरपि चतुर्थे क्रमे तन्वलः) । नग्नचलनता (किल अइविआंघानं[259] शीवीं विना मुक्ताकच्छश्च [मुक्तकच्छश्च] प्रचलति) । एकोपानत्प्रचलनता (किल उपानत्चलयोदिकं[259a] एके पदि क्षिप्त्वा प्रचलति । यदि चतुर्थं क्रमं ददाति तन्वलः । अतः ऊर्ध्वं यत्र कुत्रापि प्रतिस्खलति तत्रतश्चेत् प्रचलति पुनरपि चतुर्थे क्रमे तन्वलः) । जल्पमौनता (किल बाजां[260] मध्ये किंचित् व्यक्ताक्षरं प्रजल्पति) । जल्पभक्षणता (किल भक्षमाणः प्रजल्पति । स्वादे स्वादे तन्वलः) । चोरता । वर्त्मपाल-

---

पाश्चात्ये. ३. All, except NMRL₁ मुक्तात्मा. ४. NMRL₁ प्रतिष्ठियते. ५. K₄ विनाशयति. ६. K₄ मलपक्षं (?) ७. K₁ निश्चल्यं. ८. K₄ ईजितुं. ९. K₄ ईयितः. १०. K₄ तेभ्यः पापेभ्यः. ११. H₁ NMRL₁, K₈, K₄ स्वामिन्.

॥ १९ ॥ १. K₄, NMRL₁ हीनमानसता. २. K₁, NMRL₁ अनेच्छ. ३. K₄ लोभिता. ४. क्षरदृष्टिः विरुद्धमानसता. ५. H₁, K₈ NMRL₁ अप्रमिष्ठा (न प्रमाणमित्यर्थः); K₄ अप्रमिच्छा. ६. H₁ K₈, K₄ कृपणता. ७. Corrected from K₈ H₁ भ्रमता; K₁ भ्रामता. ८. K₁, NMRL₁ अव्यापारकामचिन्ता. ९. H₁, K₈, K₄ छन्नीभवति. १०. K₄ adds यदि चतुर्थक्रमं ददाति तन्वलः. ११.

नर्ता[13][261] । वेश्याकर्मता । राक्षसीविद्या । राक्षसी[14]आराधना । दुश्चारिणीकर्मता[15] । दुश्चारिणीअभिगमनता । अपानमैथुनता । अपाने वीर्याधानिता[16] । "शीनं" (अश्रु) "मूयाः" (केशाः) (अश्रुपातकेशत्रोटनादिशोककारिता[262] तत्पापं शीनमूय इत्युच्यते) ।

तथा अपराण्यपि सर्वप्रकाराणि पापानि । यानि अस्यां पइतीत्यां स्मृतानि । इमानि[17] यानि न स्मृतानि । इमानि यानि ज्ञातानि । इमानि यानि न ज्ञातानि । इमानि यानि निश्चितानि । इमानि यानि न निश्चितानि । आदेशकारितया[18] पुरतः गुरोः दीनिवतः योग्यानि आसन् प्रकाशितुं मया न प्रकाशितानि ।

अमीषां[19] पापानाम् । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[20] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥

॥ १२ ॥

पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ।

॥ २० ॥ किल यदि केषांचित् "पइतिती[1]" प्रतिपन्नवान् अहं न कृतवान्[2] । अमीषां[3] आत्मनो अशुभतां[4] प्रापयत् । एतेषां जातानां[5] सर्वेषां एकैकस्य विच्छिन्नविच्छिन्नस्यार्थे । मनसा वचसा कर्मणा च । स्वामिनि[6] व्यावृत्त्या पश्चात्तापेन । त्रिप्रकारिण्या गिरा पश्चात्तप्तोऽस्मि ॥ पश्चात्तप्तोऽस्मि अमीषां पापानाम् ॥

॥ १३ ॥

॥ २१ ॥ अथ अस्या दीनेः गुरुं गृह्णामि ॥ यां (दीनिं[1]) अहुरमज्दो जरथुश्त्रस्य आस्वादयत् । जरथुश्त्रो गुस्तास्पस्य ॥ अथ अन्वयपंक्तौ[2] आदरपादि मारस्पिंदपुत्रे[3] आगच्छत् । तेन हृदयदिव्यानि कृतानि शुद्धश्च [अभवत्] ॥ पुण्यं उत्तमं आत्मवाल्लभ्याय अभिलाषितरः उत्तमतया वाञ्छये [वाञ्छे] ॥ यावत् जीवितं[4] जीवस्य । आस्तुवे[5] सुमतं मनः । आस्तुवे सूक्तं वचः । आस्तुवे सुकृतं कर्म । आस्तुवे उत्तमां दीनिं माज्दईअस्नीम् ॥

॥ २२ ॥ सर्वेषु पुण्यकर्मसु एकमतो भवामि । तेषु सर्वेषु[1] पापेषु विभिन्नमनो भवामि ॥ शुभे त्रिधा प्रहरककरो भवामि[2] (किल शुभकर्मविषये मनसा वचसा कर्मणा त्रयेणापि प्रहरकं इति प्रयत्नं[3] करोमि) । अन्यायात् संतोषं करोमि[4] (किल विनाशे अन्याये आह्मनात्[5] [मम] उपरि संप्राप्ते संतोषं करोमि) । "पुलं[6]" (इति सेतुः नरकद्वारोपरि अस्ति[7] तत्र)

NMRL$_1$ चल्यादिकं. १२. K$_4$, NMRL$_1$ ग्वाजां. १३. H$_1$, K$_3$, K$_4$, NMRL$_1$ गर्भपातना. १४. H$_1$, K$_3$ शाकिनी. १५. K$_4$ दुश्चारिकर्मता. १६. H$_1$ वीर्यधारयिता; K$_3$, K$_4$ वीर्यधारणता; NMRL$_1$ वीर्यधारिता. १७. K$_4$ तानि. १८. K$_1$ °काशिताजा?; K$_4$ °कारितायाः; K$_3$ °कारिताजाः. १९. K$_4$ तेभ्यः पापेभ्यः. २०. H$_1$, K$_3$, K$_4$ स्वामिन्.

॥ २० ॥ १. H$_1$, K$_3$ पइतीती. २. H$_1$, K$_1$ कृतकृतवान्. ३. H$_1$ तेषाम्. ४. H$_1$ दुष्टनिग्रहं प्राप्नोति. ५. K$_3$ यातानां. ६. K$_3$, K$_4$ स्वामिन् व्यावृत्यो.

॥ २१ ॥ १. H$_1$ या दीनि. २. K$_1$ °पंक्तिः. ३. K$_4$ आदरपादश्च मारस्पिंदो. ४. H$_1$, K$_3$, जीवने; K$_4$ जीवितव्येन. ५. H$_1$, K$_3$, K$_4$ निश्चयीभवामि सुमतेन मनसा निश्चयीभवामि सूक्तेन वचसा निश्चयीभवामि सुकृतेन कर्म्मणा निश्चयीभवामि उत्तम दीनौ माज्दईअस्न्यां.

॥ २२ ॥ १. K$_4$ तेभ्यः पापेभ्यः. २. K$_4$ शुभस्य त्रिधाप्रहरकं करोमि. ३. H$_1$, K$_1$ प्रयत्नं. ४. K$_1$ आश्विन् अन्याये सहर्षो भवामि. ५. K$_1$ अस्य गनामह्रनिओ. ६. H$_1$, K$_1$ पुहलः K$_1$ फुल. ७.

यः "पादफ्रा" (इति निग्रहः) [यथा] बंधश्च छेदः प्रायश्चित्तंबुधुषणं[263] च दीनिप्रमाणम् निग्रहः त्रिरात्रस्य सप्तपंचाशत् वर्षाणां च[264] तेन संतोषी एकमतीभवामि ॥

॥ २३ ॥ अहं करोमि एनं पश्चात्तापं महत्या आशया पुण्यस्य गुरुतरेण भयेन नरकस्य । पुण्यं आत्मनो वाल्लभ्याय । (अथ) अनेन मनसा करोमि किल पुण्यकार्यं मम एतावत् (पुनः) [पूर्वं] कृतं इदं च यत् पुनः कुर्वन्नस्मि सर्वं स्थितये पुण्यस्य प्रायश्चित्त्यर्थं पापस्य शुद्ध्यर्थं च आत्मनः ॥ यदि[265] तिष्ठति भवति किल पापात् मम शुद्धिर्नो भवेत् निग्रहो यस्त्रिरात्रस्य आदेशप्रमाणः तेन संतोषी एकमतो भवामि ॥

॥ २४ ॥ सर्वदा निरोपयामि "अशि वोहू" वियोगकालीयां "पइतीती" पश्चात् वियोगसमयात् (किल मम मृत्युकाले "अशिवोहू" उच्चरणीयो पश्चात् "पइतीती" करणीया इति सदैव निरोपयामि)॥ पश्चात्तः स्वर्गीभूते मयि मम जातस्यार्थे पापात् पश्चात्तप्तो भवति पापात् पश्चात्तप्तो भवामि । "सदिश" (इति मृतस्य त्रिदिवसं श्रोशनिमित्तं इजिश्निकरणं) "गएतु फ्रीद" (इति मृतस्य "नावरा" करणीया) "फ्रमाईअद" (इति निरोपः) (किल गए तुफ्रीदनिरोपश्च) निरोपयिता अभिलाषी एकमती भवामि ॥ होर्मिमज्दसक्तो भवामि होर्मिमज्दस्य उत्तमतां समाचरयामि पुण्यं स्तौमि ॥

अहं गृह्णामि समस्तानि सुमतानि सूक्तानि सुकृतानि च यत् मनसा वचसा कर्म्मणा च । परित्यागं करोमि समस्तानि दुर्म्मतानि दुरुक्तानि दुःकृतानि च मनसो वचसः कर्म्मणः ॥ (अहं गृह्णामि समस्तानि वारत्रयं यावत् मनसो वचसः कर्म्मणश्च पठनीयं) ॥ अहं गृह्णामि समस्तं मार्गं शुद्धं सदाचारिणं । मार्गं अशुद्धं परित्यागं करोमि ॥

आहर्मनो भग्नः (हन्मि) होर्मिमज्दो वृद्धिमान् [भूयात्] ॥ स्तौमि पुण्यं ॥ पुण्यं समृद्धिरुत्तमा इत्यादि पूर्वोक्तवत् ॥

वैवाहस्य [विवाहस्य] "पइमांनी."

इयं वैवाहस्य पइमांनी संस्कृतभाषाया [°यां] पहिल्वी भाषायां [°याः] दीनिदारुबह्मनेन अवतारिता[266] ॥

॥ ० ॥ [अहुनवरं २]

॥ १ ॥ [मुख्योपाध्यायो ब्रूते] देयाद् वो दाता सर्वज्ञानी स्वामी प्रभूतां पुत्रसंततिं विपुलां विभूतिं मानसीं प्रीतिं तनो रुपप्रवृत्तिं दीर्घां च जीवितस्थितिम् [पञ्चाशादधिकं शतं वर्षाणां[267]]

H_1. K_3 नैरकद्वारस्य उपरि आस्ते. ८. H_1 बंधस्य. ९. H_1, K_1, K_3 प्राश्चित्यं.

॥ २३ ॥ १. K_4 तच्चयतकृतं यत्तुपुनः कुर्वन्नस्मि. २. H_1, K_1, K_3 अस्तिअर्थे. ३. H_1, H_1, K_1 प्राश्चित्यार्थे. ४. K_4 भवेत्. ५. K_4 एकमती.

॥ २४ ॥ १. K_3 वियोगसमये. २. K_3 उच्चारणीया. ३. K_4 पश्चात्. ४. K_3 मम यातस्यार्थे. ५. K_4 पापेभ्यः.

॥ ० ॥ १. H_1 with Avesta character *Yathâ ahû vairyô yak,* also K_5, EMU_5, EMU_6, EMU_7, EMU_8, EMU_{13}, EMU_{10}, EMU_7, SDB, K_1 none : also EMU_1 none.

॥ १ ॥ १. EMU_{10} प्रीततताम्. २. EMU_{10} प्रवृत्तताम्.

॥ २-५ ॥ संवत्सरेषु (अमुक) शतेषु संवत् (अमुक[268]) वर्षे (अमुके) रोजे (अमुके) मासे (अमुके) नगरे प्राक्[269] इअज्द्गर्दे शेहेरिआर[1] अर्वाग् वाग्भिः आशीर्वादाभिराभिः विंशतिशतजरनिशावूरिसौवर्णिकाभ्यां पूर्वाचारे अस्य अतीता[4] वो प्रब्रवीमि[269a] उत्तमानां इजमने संप्राप्ते उपरि[5] अइनन्यायेन[6] यत् माज्दइअस्न्याः दीन्याः परिणीतकलत्रतया कन्यादानं[7] (यदि कुमारी भवति) इयं[8] कुमारी (यदि द्वितीयवरा[9] भवति) (इयं[10] नारी) [अमुक] नाम्नी (युग्मार्थं)

॥ ६ ॥ युष्माभिर्निजान्वयसमालोचेन ऐकमत्येन[1] सत्येन मनसा तिसृभिर्वाणीभिः आत्मनः पुण्यवृद्धये यत्[2] (अमुकाकस्य[3]) आजन्मसीमं प्रदत्ता[4]? ।

[द्वितीयोपाध्यायः कन्यापक्षप्रतिनिधिं पृच्छति] प्रदत्ता?

॥ ७ ॥ [वधूपक्षप्रतिनिधिर्ब्रूते] प्रदत्ता ।

॥ ८ ॥ [प्रमुखोपाध्यायो वरपक्षं पृच्छति] युष्माभिश्च आजन्मसीमं सत्येन मनसा प्रतिकृता?

[द्वितीयोपाध्यायो वरं पृच्छति] प्रतिकृता?

॥ ९ ॥ [स ब्रूते] प्रतिकृता ।

॥ १० ॥ [मुख्योपाध्यायो ब्रूते] उभयोरपि कल्याणवृद्धिर्भूयात्[1] ॥ (त्रीन् वारान् पुनरुक्तं पठ्यते) (पहिल्वी तथा संस्कृतमेतत् वार ३ पठनीयं । प्रदत्ता प्रतिकृता उभयोः पक्षे वार ३ पठनीया सन्मुखं विलोक्य).

॥ ११ ॥ [उभयोपाध्यायौ ब्रूतः] नाम्ना साहाय्येन होर्मज्दस्य । सदैव श्रीमान् भव । सिद्धिमान्[1] भव । वृद्धिमान् भव । विजयवान् भव । पुण्यशिक्षाश्रोता भव । उत्तमस्तुति-योग्यो भव ॥

॥ २-५ ॥ १. H_1 ईजिदयरद सहररीआर. २. H_1, TDa_1 *seconda manu*, वाग्भि राशीर्वादाभिरेभिः विंशति शत् जर नसाउरी सुवर्णाभिः पूर्वाचार्या आशीअतीता. ३ H_1, EMU_{12}, EMU_1 सुवर्णाभिः; SDB सुवर्ण्याभिः; EMU_9 with the Avestic characters "sûvar णाभी." ४. H_1, EMU_{12}, K_6 EMU_1 पूर्वाचार्या आशी अतीता; EMU_{10} पूरवाचारजेआ आसी अतीता; SDB_2 $NMRL_3$ पूर्वाचार्या आसि अतिता; EMU_9 with the Avestic characters "pūrvâchârazâ âshî atîtâ." ५. H_1, EMU_{12} अपर. ६. H_1, EMU_3, EJM उपरि एनं ज्ञायं; EMU_{12}, EMU_1, TDa_1, EMU_7 उपर एतं न्यायं; K_1 उपरि अइनं ज्ञायं; EMU_5 उपइरि इन्यं नियाइन; K_5 उपरि एनं ज्ञायं EMU_6 उपरे एनं न्यायं; EMU_{10} उपरेनं नेआअं; SDB उपरि एन न्याध; $NMRL_2$, $NMRL_3$ उपरि एनं गने आइंम; EMU_9 with the Avestâ characters "uparī înân neâin." ७. कंज्ञादानिं. ८ EMU_5 उइम कुआरी अमुक बेहेदीन फलांनीं नामनी ः जु घहरी तना आशीरवाद दीइ तु बेहेदीन फलांना पीदरी नाम्नी, EMU_9 in the Avestâ character "uim kūmârî bîhēdîn Ratan (n. pr!) nâmanî." ९. EJM वघर्णी. १० EMU_6 उइंनारी पुइंध्री.

॥ ६ ॥ १. EMU_1, EMU_{12}, EMU_7 एकमत्येन; K_1 अएकमतेन; $NMRL_1$ एकमत्वेन [एकमत्येन]. २. Thus H_1, K_5, EMU_4 and EMU_9, in Avestâ character (n. pr.) *jad bīhēdīn Rastamkasea.* ३. K_1 अमुकडाकस्य. ४. K_5 प्रत्ता.

॥ १० ॥ १. K_1 (देयाद्वोदाता वार ३ उभयोरपि कल्याणवृद्धिर्भूयात्); EMU_5, EMU_1, EMU_7, EMU_8, EMU_9, TDa_1, SDB_1, EMU_{10} वार ३.

॥ ११ ॥ १. TDa_1 सुध्धिमान् [शुद्धिमान्?].

॥ १२ ॥ मनसा सुमतं मन्यस्व । वचसा सूक्तं वद । कर्मणा च सुकृतं कुरु । समस्तं दुर्मतं निजिघ्न । समस्तं दुरुक्तं दलय । समस्तं दुष्कृतं दह ॥

॥ १३ ॥ स्तुहि पुण्यं निंदे दैत्यान् । ब्रूहि माज्दइअश्नीम् ॥

॥ १४ ॥ संपूर्णमनसा कार्येषु प्रचर । सदाचारेण लक्ष्मीं अर्जय ॥

॥ १५ ॥ अंतः स्वामिनां सत्यवाक् आदेशकरो भव । अंतः साहाय्यानां विनीततनुर्मधुरश्च सुलोचनो भव ॥

॥ १६ ॥ मा पैशुन्यं कुरु । मा क्रोधं वह । मा लज्जया पापं कुरु । मा लोभं वह । मा [अति] चिंतां वह । मा ईर्ष्यां वह । मा गर्वं वह । मा [अव] मानं वह । मा कामं[270] वह । मा हठात्[271] केभ्यश्चित् लक्ष्मीं हर ॥

॥ १७ ॥ [वरं एव ब्रूयाताम्] मा नारीं अन्येषां कामय[272] । शुद्धव्यवसायात् स्वीयात् भक्षय (वर्तय) । उत्तमेभ्यश्च विभागं कुरु ॥

॥ १८ ॥ [वरवध्वौ ब्रूयाताम्] समं मत्सरिणा स्पर्धां मा कुरु । समं लोभिना समभागी मा भव । समं पिशुनेन संसर्गी मा भव । समं कुकीर्तिना [जनेन] वंशवृद्धिं मा कुरु । समं दुष्टप्रबोधेन संकार्यी मा भव ॥

॥ १९ ॥ समं शत्रुभिर्न्यायेन युध्यस्व । समं मित्रैः प्रीतिकृतये मित्राणां प्रचर । समं विकलेन प्रतिवादं मा कुरु ॥

पुरो हंजमनस्य शुद्धकथनो भव । पुरो राज्ञां प्रमाणवाक् भव । पितुर्नामकीर्तिको भव । मातरं मा बाधस्व । स्वीयं वपुः सत्येन शुद्धं धर ॥

॥ २० ॥ कएखुस्रव इव वज्रकायो भव । कहोसे इव ज्ञानवान् भव । सूर्य इव प्रभावान् भव । चंद्र इव विभक्ता भव । जरथुश्त्र इव सुकीर्तिमान् भव । रुस्तम इव बलवान् भव । भूमिरिव फलप्रदो भव । तनुरिव आत्मा इव समं मित्रैर्भ्रातृकलत्रजातकैः सुस्नेहवान् भव ॥

॥ २१ ॥ सदैव दीनिशीलो भव । होर्मज्दं स्वामिनं मन्यस्व । जरथुश्त्रं च गुरुं गृहाण । आहरेमनं च दैत्यान् निर्दल च ॥

॥ २२ ॥ देयाद् दातृत्वं दाता होर्मज्दः । मनःसुचिंतां बह्मनः । सुवक्तृत्वं अर्दिबेहस्तः । सुकर्तृत्वं शेहेरेवरः । संपूर्णमनः स्पंदारमदः । गोल्यं चोपं अविरदादः । फलवत्तां च अमिरदादः ।

दातृत्वं दाता होर्मज्दः । तेजोवृद्धिं आदरश्च । शुचित्वं अर्दुईसूरा । प्रभावोन्नतिं खुरशेदः । माहो जीवधनवृद्धिम्[273] । तीरो दक्षणाप्रवृत्तिम् । गोशः श्रुतिनियमत्राणम् ।[274]

॥ १२ ॥ १. All निघ्न; EMU_5 न्यघहनि; EMU_{10} निघनि.

॥ १३ ॥ १. All स्तौहि or स्तोहि. २. most MSS. निंदय.

॥ १५ ॥ १. Some MSS. विनयतनु.

॥ १६ ॥ १. H_1 मानं.

॥ १८ ॥ १. K_1 पस्तेन (?)

॥ १९ ॥ H_1, K_1 प्रमाणिवाक्. २. Most MSS. बाधय.

॥ २० ॥ १. Most MSS. कइखुश्रइव; EMU_6, SDB कइखुश्रोएव; most MSS. एव instead of इव. Most MSS. have one or the other reading. २. H_1 काहोस, काऊस; EMU_1 कहोस. Most MSS. have the one or the other reading. ३. K_1 गलइव रास्ते इव [गलइव श्वसन इव (?)].

॥ २२ ॥ १. K_1, EMU_1 and most other MSS. मनश्चिंतां [मनस्वितां ?] २. K_1 गुव्हमन. ३. अर्दगुहिस्त. ४. K_1 फलमितां (?). ५. K_1 EMU_1, EMU_7, EMU_{12} प्रभावोन्नित्यं. ६. K_1 प्रभत

दातृत्वं दाता होर्मज्दः । मिथ्रो न्यायं समं नित्यम् । श्रोशः आदेशरक्षां च । रश्नः सत्यप्रवृत्तिम् । बलोदयनं[10] फ्रऊअर्दीनः । बहिरामो जयोदयम् । रामः शाश्वतं आनंदम् । ग्वादः शीघ्रां गतिम्[11] ।

दातृत्वं दाता होर्मज्दः । दीनिः ज्ञानसमुन्नतिम्[12] । श्रीमत्तां अर्शिष्वंघा । आस्तादो गुणसंग्रहित्वम्[13] । आस्मानो व्यवसायं च । जमीआदः स्थिरां स्थितिम् । मारेस्पंदः शुभां दृष्टिम् । शरीरकांतिं अनेरानः ॥

॥ २३ ॥ "वङ्हु-तू-ते[275] वङ्होत् वङ्हो बूयात् हुआवोय यत् जोथ्रे ह्नेश" ।

उत्तम ते उत्तमतया[1] उत्तमतरं भूयात् । स्वकीयं यस्य हे ज्योति[2] योग्यो जातोऽसि ।

"तू-तुम्-तत् मिअज्देम् यत् ज्योत हनयमनो आओङ्ह फ्रायोहुमतो फ्रायोहूख्तो फ्रायोहुवर्श्तो" ।

[त्वं तत् पारितोषिकं अर्हे यत् कोऽपि होता स्वर्गीयं पारितोषिकं आर्हे यो प्रायेण सुमतानि मंता प्रायेण सूक्तानि वक्ता प्रायेण च सुकृतानि कर्ता]

॥ २४ ॥ "जम्यात् वो वङ्होत् वङ्हो । मा वो जम्यात् अकात् अघो" ।

[प्राप्नोतु वो भद्रात् श्रेयः । मा वो प्राप्नोतु दुष्टात् दुष्टतरम्]

॥ २५ ॥ "मा मे जम्यात् अकात् अघो" ।

[मा मे प्राप्नोतु गर्ह्यात् गर्ह्यतरम्]

॥ २६ ॥[276] [हे भद्र तव भद्रतया ते श्रेयो भूयात् । स्वकीया यत् उत्तमं तेजः किल स्वर्गलोकीयं पारितोषिकं प्राप्तुं योग्याः भवेयुः तत् त्वं प्राप्तुं योग्यो भव सर्वस्वकीयैः सह प्राप्नुहि तत् पारितोषिकं सर्वैः सुमतैः विचारैः सर्वैः सूक्तैः वचोभिः सर्वैः सुकृतैः कार्यैः]

॥ २७ ॥ [प्राप्नुत यूयं श्रेष्ठां पवित्रतां साधुत्वात् । मा प्राप्नुत यूयं हीनतरां दुष्टतां असाधुत्वात्]

॥ २८ ॥ [वयं अपि मा प्राप्नुयाम हीनतरां दुष्टतां असाधुत्वात्]

॥ २९ ॥ [एवं भूयात्]

॥ ३० ॥ [आ अर्यमा इष्यः प्रमोदाय गच्छतु । नृभ्यश्च नारीभ्यश्च जरथुश्त्रस्य । येन धर्मशीलजना वयं सनेम किल प्राप्नुम पारितोषिकम् ।

ऋतस्य याचे ऋतिं यां इष्यां स्वामी मंहिता किल ददातु महाज्ञानी] [चतुर्वारं पठनीयम्]

॥ ३१ ॥ [अशेम् वोहू १]

॥ ३२ ॥ शुद्धयश्च श्रियश्च तनोः पीवरता तनोः रूपप्रवृत्तिता [तनो रूपप्रवृत्तिः] तनोः विजयिता लक्ष्मीः संपूर्णशुभा किल सदाचारात् उपार्जिता सहजशीलवान् पुत्रैः कुल-

---

नमत्तमं (?) EMU$_1$, EMU$_{12}$, EMU$_7$, EMU$_9$, K$_5$ श्रुतिनित्यमुत्तमं TDa$_1$ प्रयनित्युत्तमं. ७. K$_1$ ज्ञायं. ८. K$_1$ समुनित्यं (?). ९ K$_1$, EMU$_{12}$ सत्यप्रवर्तिनं. १०. K$_1$, EMU$_1$ EMU$_{12}$, EMU$_7$ बलोदयं. ११. K$_1$ EMU$_9$, TDa$_1$ गतसक्तं [गंतुंशक्तिम्], EMU$_1$, EMU$_9$, EMU$_{13}$, K$_5$ गतिशक्तं. १२. K$_1$ ज्ञायसमुनित्यं; EMU$_1$, EMU$_{12}$, EMU$_7$ न्यायंसमनित्यं. १३. K$_1$, K$_5$ गुणिसंहतं [गुणसंहतिं]; EMU$_1$, EMU$_{12}$, EMU$_7$ गुणसंघंतं [गुणसंग्रहितां]. TDa$_1$ गुणसंघनं.

॥ २३ ॥ १. EMU$_1$, EMU$_{12}$, TDa$_1$ उत्तमयाउत्तम [त] रं; EMU$_7$ उत्तमसयाउतमरं. २. EMU$_1$, EMU$_{12}$, EMU$_7$ ज्रोति.

दीपको मण्डनो यः कथयति ज्ञानं जानाति च दीर्घं दीर्घतरं जीवितं मुक्तात्मनां सद्योद्योतं समस्तशुभं एवं वो भूयात्[277] ॥

॥ ३३ ॥ [नाम्ना दातुः स्वामिनो महाज्ञानिनः आशीर्वचनानि यथा स्वामिनः सिंहासनस्य पुरः क्रियंते तानि तव पुरः आरभे (अमुके नगरे)]

॥ ३४ ॥ [कामप्रदौ भवतं यथा स्वामी अहुर्मज्दः स्वकीयाभ्यः सृष्टिभ्यः। भाग्यवंतौ सर्वोत्तमौ च भवतं कएखुस्रव इव। कृपाशीलौ भवतं मिहिरो यजद इव। शत्रुंजयौ भवतं जरीर इव। सुचक्षुषौ भवतं स्यावक्ष इव। प्रभावंतौ भवतं बेजन इव। ऋतवंतौ भवतं गुस्तास्पशाह इव। बलवंतौ भवतं नरीमानस्य साम इव। युद्धकलाप्रवीणौ भवतं रुस्तम इव। भल्लक्षेपणकलाप्रवीणौ भवतं अस्पंदीआर इव। धर्मस्य साहाय्यकारिणौ भवतं जामास्पो भिषग् इव। प्रभावंतौ भवतं मुक्तात्मान इव। दानशीलौ भवतं तिश्त्र इव। रसवंतौ भवतं मेघवृष्टिरिव। सर्वदर्शिनौ भवतं सूर्य इव। बहुपुण्यवंतौ भवतं जरथुश्त्र इव। दीर्घायुषौ भवतं कालो राजा इव। फलवंतौ भवतं स्पंदारमदभूमिरिव। बहुसंबंधिनौ भवतं नाव्या नद्य इव। पूर्वोपायहेतुकौ बहुसंग्रहकौ भवतं शरदृतुरिव। प्रमुदितौ भवतं वसंतर्तुरिव। सुगंधिनौ भवतं कस्तूरिका इव। सुकृतानि कर्तुं शक्तौ भवतं नाणकानि इव। सत्यमुद्रासुप्रतिष्ठितौ भवतं सत्यनाणकं इव। परोपकारिणौ भवतं यथा स्वामी अहुरमज्दः स्वकीयासु सृष्टिषु।]

॥ ३५ ॥ [एतानि आशीर्वचनानि युष्मासु अपि प्रत्येके जने एवं सफलानि भवंतु यथा चंद्रस्य प्रभा सूर्यस्य प्रकाशः जलस्य शीतलता वह्नेरुष्णता मद्यस्य कस्तूर्याश्च सुवासाः सुप्रवक्तुः सुभाषणं एकैकं अपि सर्वान् सभासदान् इंद्रियगोचरीभवंतु]।

॥ ३६ ॥ [(अमुकस्य) वरस्य (अमुकायाश्च) पत्न्याः सहस्रवर्षाणि दीर्घायूंषि भवंतु। तयोः विवाहितसंगमात् स्वसदृशो धर्मपरः पुत्रः उज्जायतां। यः आर्यजनसमूहेन संगामी भवतु स्वनामविख्यातिं करोतु शत्रुं प्रहरतु स्वकुलस्य प्रकाशं च प्रोद्यतु।]

॥ ३७ ॥ [शांतिः] ॥

॥ १ ॥ [नाम्ना स्वामिनो यः क्षमावान् कृपालुरनुग्रहशीलश्च।]

॥ २ ॥ [हे अनुग्राहिन् न्यायिन् स्वामिन् (अमुकं) वरं (अमुकां) च तस्य पत्नीं सहस्रवर्षाणि दीर्घायूंषि जीवय। तनोः अरोगितां दीर्घां च जीवितिं यथायोग्यां प्रतापवतीं पवित्रतां च दत्त्वा तयोः सुरक्षां कुरु।]

॥ ३ ॥ [दाता सर्वज्ञः प्रमोदं प्रहर्षं च सुखानि सौभाग्यं सुलाभांश्च प्रेरयतु।]

॥ ४ ॥ [महतो राजतेजसो न्यायिनश्च क्षात्रस्य प्रबलत्वं च विजयश्च भूयाताम्।]

॥ ५ ॥ भद्रायाः माज्दइअस्नीदीन्याः स्वन्वेषणं सुचिन्हप्रापणं तस्याश्च ज्ञानप्रसारो विश्वासस्य च स्थायित्वं बहुतरं भूयासुः।]

॥ ६ ॥ [लग्नसंबंधानां प्रचारः प्रजानां च उत्पत्तिः दीर्घकालपर्यंता जीवितिश्च स्थायीभूयासुः। जनो न्यायवान् यस्य न्यायनीतिस्तस्य सुनामख्यातिः तस्य च आत्मनः सुरक्षा भूयास्ताम्।]

॥ ७ ॥ [हे सर्वज्ञानिन् धातः जरथुस्तीदीनिः निर्विघ्नं स्थेयात्।]

॥ ८ ॥ [तथास्तु।]

॥ ९ ॥ [हे धातः स्वामिन् विद्यमानं नो राजानं [अमुकं] च वरं [अमुकां] च तस्य पत्नीं सहस्रवर्षाणि दीर्घायुषो रक्ष आनंदिनो रक्ष नीरोग्मिणो रक्ष एवंविधान् रक्ष। योग्यजनानां प्रतिपालकान् बहूनि वर्षाणि अगणितानि त्रिंशद्वर्षाणि पर्यंतं विद्यमानान् स्थायिनश्च कुरु।]

॥ १० ॥ [सहस्रगुणानि सहस्राणि शुभाशिषो भवंतु।]

॥ ११ ॥ [प्रत्येकं वर्षं शुभं भवतु। प्रत्येको दिनः सुभाग्यप्रदो भवतु। प्रत्येको मासः शुभदायी भवतु। बहूनि वर्षाणि बहवो दिवसा बहवो मासा एवंविधा संप्रदत्ता भवंतु।]

॥ १२ ॥ [यज्ञाश्च परलोकीयानां च ऋणानां प्रतिदानं सुदानानि च सुतर्पणानि च सुधर्मकर्माणि च अन्यानि च सर्वाणि पुण्यकर्माणि यथायोग्यं निर्विघ्नसमाप्तानि भवंतु।]

॥ १३ ॥ [आरोग्यं भवतु भद्रं भवतु शुभं भवतु।]

॥ १४ ॥ [एवं भवतु एवं अधिकतरं च भवतु।]

॥ १५ ॥ [ईश्वरो अमृताश्च सुवृद्धिकराः सकामाः भूयुः।]

॥ १६ ॥ [अशेम्वोहू १].

॥ सीरोजा ॥[278]

["सी" इति त्रिंशद् "रोज" इति दिवसः। पारसीकानां पंचागे त्रिंशद्दिवसीया द्वादश मासाः संति। प्रत्येके दिवसे कितिचिद् अदृश्यरूपिणोऽधिष्ठातारः मन्यंते। तेषाम् अनुक्रमणिका "सीरोजा" उच्यते]

१. अहुरमज्दं शुद्धिमंतं श्रीमंतं ॥ (अमिशास्पिंतानां) ॥

स्वामिनो महाज्ञानिनः शुद्धिमतः श्रीमतः (अमराणां च महत्तराणां) ॥

२. ············आस्ते उत्साही पीडयंति अस्य शोभनः सृष्टेः (ये लक्ष्मी अक्षमा कुर्वंति) [???] नैसर्गिका बुद्धिः होर्म्मिज्दो ददाति कर्णश्रुता बुद्धिः होर्म्मिज्दो ददाति[279]. ॥

३. पुण्यं अतःपरं शुभं आदेशाभिलाषं शस्त्रं स्वामिना दत्तं राजमूर्त्तीय उत्तमाभिलाषः शुभोदितः स्वामिनः पुण्यात्मनः ॥

४. शहिरेवरः सप्तधातूनामधिपतिः क्षमापरः पालनां [पालको] दुर्बलानां ॥

५. गुर्वी उत्तमा संपूर्णमानसता दक्षिणा उत्तमाभिलाषा शुभोदिता होर्म्मिज्ददत्ता पुण्यात्मनां ॥

६. अविदोदः सर्वप्रचारः (अपां अधिपतिः) (वर्षाणां गुरुः) यत् तत् वर्षैः परिविष्टितः [परिवेष्टितः ?] वर्षाणां पुण्यं गुरु[280] ॥

७. अमिर्दादः (वनस्पतीनां अधिपतिः) (अमिरितार्ति अमृत्युप्रचारः) वृद्धिं विनाशानां समूहं धान्यानां गोजातीनां शस्त्रं होर्म्मिज्देन महाज्ञानिना दत्तं (स्थानं उत्कृष्टभुवनस्य)[281]।

[हावन गाह] मिहिरो निवासितारण्यः (मैत्रीपतिः) आनंदनिर्भयत्वम् आस्वादं च (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुम् जानंति)।

[रपिथ्विन गाह] पुण्यं अतःपरं अग्निश्च होर्म्मिज्दस्य।

[उजिरीन गाह] बुर्ज–स्वामिनं नाभिं अपां (बुर्जस्वामी स्त्रीणां ईअज्दो जलमयः किल मूलस्थानं निर्म्मलांगं एतस्मात् नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्माद्बीजं जलस्य अउरूअदस्पनामनो येन अश्वाः सुंदरतरा जायंते) ॥

८ दातारं स्वामिनं महाज्ञानिनं शुद्धिमंतं श्रीमंतं । अमरं गुरुतरं ॥

९. अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । श्रियो लाभस्य मज्दृदातस्य । एरांदेशश्रीणां मज्ददातानां। राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अग्निः आदरफ्रानाम्ना। अस्य कार्यं आचार्यविद्या। इदं किल तस्मिन् पक्षे आचार्या ज्ञानवंतः क्रियावंतश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा अस्य [सँ यः] समम् दहाकेन प्रतिवादं अकरोत् अस्मै [असौ] अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । राज्ञा च [राज्ञश्च] कइखुस्रवस्य गुफायाश्च कइखुस्रवीयायाः (आदरबादगां देशे अस्ति) अश्ववंदगिरेश्च मज्ददत्तस्य चइचिस्तरंध्रस्य मज्ददत्तस्य (चइचिस्तरंध्रात् सा गुफाच चतुर्भियोंजनै रस्ति) राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरगुशस्पनाम । अस्य कार्यं क्षत्रियविद्या । इदं किल आदरबादिगांदेशपक्षे क्षत्रियाः शीघ्रतराः शूरतराश्च भवंति प्रभावेनास्य । तथा स यः पुरतः अहुर्म्मज्दस्य आक्रंदित असौ अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । रइवंदगिरेर्मज्ददत्तस्य । राजलक्ष्म्याश्च मज्ददत्तायाः (अयं अग्निः आदरबुर्जीमहिरनाम । अस्य कार्यं कृषिविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे कृषिकर्म्मणि व्यवसायितराः कृषिकर्म्मणि ज्ञानितरा धौतवस्त्राश्च भवंति प्रभावेनास्य । तथा स यः समं गुस्तास्पेन राज्ञो प्रतिवादं अकरोत् असौ अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य। अग्ने वृद्धिं क्षत्रियाणां आराधये समग्रां श्रियं आराधये आरोग्यकराणां ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । समं समग्रैरग्निभिः यो राजनाभेः नइरीओसंघईअज्दस्य (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभे राज्ञां देशपतीनां अन्यस्य [अन्येषां] च प्रभुत्वमतां महत्तराणां बीजं एतस्मात्) ॥

१०. जलम् उत्तमं महाज्ञानिना दत्तं अर्दुईसूरस्य निर्म्मलं मुक्तात्मनां। समग्राश्च अपः मज्ददत्ताः (एकहेलयैव) । समग्रांश्च वनस्पतीन् मज्ददत्तान् ॥

११. सूर्योऽमरः तेजस्विनः [तेजस्वी] वेगवदश्वः ॥

१२. चंद्राय पशुबीजाय गवे च अइऊओदातये[279a] पशुभ्यश्च संपूर्णजातिभ्यः ॥

१३. तिस्तरतारकः [०कस्य] शुद्धिमंतः श्रीमंतश्च । सतवइसनामानं तारकं प्रकृष्टं अपां[280] शस्त्रं होर्मिमज्ददत्तं । तारकाणां अपां बीजं पृथिव्या बीजं वनस्पतीनां बीजं वनंतं तारकं होर्मिमज्ददत्तं । अन्यत्[281] ये तारिका हफ्तोइरंगसहिता महाज्ञानिना सृष्टाः ये श्रीमंतः तेजोमयाः स्वामिना दत्ताः आरोग्यकरतमाः ॥

१४. गवां पशूनां तनुं गवां आत्मानं द्रुआस्पनामानं शस्त्रं महाज्ञानिना दत्तं मुक्तात्मनां॥

१५. दाता अहुर्म्मज्दः शुद्धिमतः श्रीमतः अमरो गुरुतरः ॥

१६. मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनं उक्तनामानं ईअज्दं (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) । आनंदनिर्भयत्वं आस्वादं च (स ईअज्दः येन मनुष्याः खाद्यस्य स्वादुं जानंति) ॥[282]

१८. रश्नं शुद्धं (रश्नः सत्यपतिः) आस्तादं च वृद्धिदं भूसंभूतेः पुष्टिदं भूसंभूतेः ॥[283]

२०. उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितं विजयं च होर्मिमज्ददत्तं टालनां च या उपरिप्रवृत्त्या (वहरामं ईअज्दं) ॥

२१. आनंदस्य शुभप्रमोदस्य । पक्षिण[284] उपरिकार्यस्य । विनष्टं क्रियते सर्वस्य सृष्टेः । एवं ते पक्षिणो संति दादारस्य सृष्टेः स्वयमेव ।

शुभं चक्रं स्वयमेव दत्तं । कालः अनंतः । समयो दीर्घराजा ॥

२२. वातः सुदानो अधस्तात् उपरिष्टात् पूर्वे पश्चात् असौ यत् तत् मनुष्याणां (सर्व-मनुष्याणां) वांछां कुरुते (शक्तिवान् कार्ये न्यायस्य आचारस्य) ॥

२३. दाता अहुर्म्मज्दः शुद्धिमतः श्रीमतः अमरो गुरुतरः ॥

२४. सुधा [शुद्धा ?] निर्वाणज्ञानिनी मज्दद्त्ता पुण्यात्मनी दीनिः उत्तमा माज्दईअस्नी ॥

२५. अर्शीसवंघलक्ष्मीं उत्तमां (उत्तमता च अस्या इयं यत् उत्तमानां लक्ष्म्याः रक्षां साहाय्यं च करोति सर्वेपि ये लक्ष्मीं स्वाधीनतया होर्म्मिज्दस्य लाभेन च उत्तमानां दधते तेषां विपक्षान् दूरे दधाति) निर्वाणज्ञानंच उत्तमं चक्रं उत्तमं चक्रस्थितं च उत्तमं श्रियं लाभंच मज्दद्त्तं । पारिंदनाम्नीं लक्ष्मीं निखातरक्षका प्रवर्त्तमाना कुर्यात् । एरांदेशश्रीणां मज्दद्त्तानां राजलक्ष्म्याश्च मज्दद्त्तायाः अग्र्यतां श्रियं च मज्दद्त्तां (श्रीर्या आचार्यैरधि-वासिनी सत्कार्येण अध्यवसायेन [सद्यवसायेन] च स्वीया शक्यते कर्तुं) ………… ॥

२६. आस्तादो वृद्धिदाता भूसंभूतेः गिरिः होशदास्तारः मज्दद्त्तः पुण्यशुभः (ता गिरः [गिरयः ?] याश्चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने दधाति रक्षति च [दधति रक्षंति च]) ॥

२७. आकाशं उच्चैस्तरं……यत् तत् अतःपरभुवनं मुक्तात्मनां सदोद्योतं समस्तशुभं ॥

२८. पृथ्वी सुदाना आराधये [आराधनीया] । इमानि स्थानानि देशांश्च । गिरिः चैतन्यदाता मज्दद्त्तः पुण्यशुभः (ता गिरः याश्चैतन्यं [ते गिरयो ये चैतन्यं] मनुष्याणां स्थाने दधति रक्षंति च) । समस्तांश्च गिरीन् पुण्यशुभान् संपूर्णशुभान् मज्दद्त्तान् राज्ञां श्रियं मज्दद्त्तां अग्र्यतां श्रियं मज्दद्त्तां (श्री या आचार्ये अधिवासिनी सत्कार्येण सद्यवसायेन च स्वीया शक्यते कर्त्तुं) ॥

२९. मांथ्रवाणी या गुर्वी पुण्यात्मनी स्वामिकामा । (किल कामं यत् मनसा सह स्वा-मिना तुल्यं करोति) । न्यायं विभिन्नदेवं न्यायं जरथुश्त्रीयं (निर्म्मलतरं) । दीर्घां उपरिप्र-वृत्तिं । (शिक्षां अदृश्यरूपिणीं) । दीनिं च उत्तमां माज्दईअस्नीं (एकहेलयैव) । सुप्रबुद्धां मांथ्रीवाणीं………… नैसर्गिकां बुद्धिं स्वामिदत्तां कर्णश्रुतां बुद्धिं स्वामिदत्तां ॥

३०. अनंतानि तेजांसि स्वयंदत्तानि (स्वयंदातिश्च इयं यत् आत्मानं [आत्मना] आत्मीयं शकयते कर्तुं) । निर्म्मलो गरोथमान [:](अस्य दीनि र्वाणी च समयश्च)सदाकालतया अहु-र्म्मज्दस्य प्रवृत्तिकारी । (सर्वस्य कस्यचित् होर्म्मिज्दो ददाति) चंदोरे उत्तारकं मज्दद्त्तं॥

बुर्जस्वामिनं नाभिं अपां (बुर्जस्वामी स्त्रीणां ईअज्दो जलमयः) । (किल मूलस्थानं निर्म्मलांगं एतस्मात् । नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्मात् बीजं जलस्य अरुअंदस्य नाम्नो येन अश्वाः सुंदरतरा जायंते) । अपश्च मज्दद्त्ताः ॥

ह्रुमस्य मुक्तिजननेः (सन्मानकृत्यायै [°तये] किल आनंदकृतये) ॥

उत्तमानां उत्तमस्य आशीर्वादस्य । बलिष्ठस्य च उत्तमस्य उत्कृष्टमनसा ईअज्दस्य ॥

समग्राणां ईअज्दानां पुण्यात्मनां परलोकचारिणां पृथ्वीचारिणां च । पुण्येन वदामि मुक्ता-त्मनां वृद्धीनां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां वृद्धीनां ॥

होम–ईअस्त–अवस्ताऽर्थः ॥

[होमः अथवा हूमः इति सोमः । ईअस्त इति इष्टिः]

॥ ० ॥ हूमस्य मुक्तिजननेः सन्मानकृतये (किल आनंदकृतये) आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ....

हूमं सुवर्णनाभं [सुवर्णाभं] उन्नतं आराधये । हूमं "फ्राश्मं" वृद्धिदं भूसंभूतेः आराधये । हूमं दूरमृत्युं आराधये ॥

॥ १७–१८ ॥ ५४. नितांतं त्वं सुवर्णनाभ [सुवणाभ] विद्यां ब्रूहि (किल किंचित् तन्मे विद्यया ब्रूहि येन मे परिज्ञानत्वम् भवेत्) । ५५. नितांतं महोत्साहत्वं (महामानसत्वं यत् कस्यापि साहाय्यं नोपेक्षते [न अपेक्षते]) ....। ५६. नितान्तं सुरूपत्वं नितांतं अरोगत्वं (किल मह्यं देहि) । ५७. नितांतं वृद्धिदार्ति नितांतं पुष्टिदार्ति । ५८. नितांतं ओजः विश्वस्मै वपुषे । नितांतं निर्वाणज्ञानितां विश्वस्मिन् विरचितां (यो निर्वाणज्ञानं किंचित् वेत्ति तस्य सर्वज्ञानत्वं देहि तेजः) । ५९. नितांतं तस्मात् यथा जगति कामराजानः प्रचरामो बाधां निहन्मि [निहन्म] द्रूजं अपनयामः । ६०. नितांतं तस्मात् यथा निहन्मि विश्वेषां बाधाकराणां बाधाः ॥

हूमं सुवर्णनाभं [सुवणाभं] उन्नतं आराधये । हूमं "फ्राश्मं" वृद्धिदं भूसंभूतेः आराधये । हूमं दूरमृत्युं आराधये । विश्वान् हूमान् आराधये । जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य इह पुण्यात्मनो पुण्यंच वृद्धिंच आराधये ॥ आराधनावाक् ॥

ओश–हादुख्त–ईअश्त–अविस्ताऽर्थः[285] ॥

॥ १ ॥ नमस्कृतंच उत्तमं नमस्कृतंच उत्तारकं (अतःपरभुवनं) जरथुश्त्रीयं यत् पृथिव्याः (उक्तं दीनिमास्ते [दीनौ आस्ते]) ॥

॥ २ ॥ यत् दुर्गतीनां तत् यत् दुर्गतिमतां..............दुर्गतिमतां........प्रचलनं मुखं (असत्यं) जिव्हा...........यत् नमस्कृतंच उत्तमं एकं अभयः अदुखः........... धर्त्ता ॥

॥ ३ ॥ गुरुतरात् उत्तमात् ओशात् ओशस्य पुण्यात्मकस्य विजयः ॥ मनुष्यपुण्यं आशीर्वादयामि वचसा तत् यत् विजयः विजयतु ॥ मांथ्रवाणी (अविस्तावाण्या) यत् अदृश्य........। अहुनवरशस्त्रेण यत् वाच्या [वाण्या] विजयकारि । सत्यवक्त्या [०वाण्या] अत्र विजयकारि ॥ दीनिं माज्दईअस्नीनां सर्वेषां उत्तमां सर्वंच पुण्यात्मनां प्रकटं ददाति अथ एवं ददाति जरथुश्त्रंच ॥

॥ ४ ॥ यत् [यस्] तत् जरथुश्त्रो [जरथुश्त्र] एवं वाक्यं वचसा प्रकृष्टं ब्रूते नरो नारी इदं कर्तुं तत् पुण्यं अधिपतिः स्वामी मनसा तत् पुण्यं अधिपतिः स्वामी वचसा इदं पुण्यं अधिपतिः स्वामी कर्मणा ॥ यत् असौ पानीयं जलं........रात्रि तिमिरं यत् उपरि......

॥ १०–१३ ॥........अशुभं टालयेत् बीजोत्तानां[286] नराणां यत् अशुभं टालयेत् बीजोत्तानां नारीणां यत् व्यापादेत [व्यापादयेत्] देवानां द्रूजानां महाबलानां [या]गृहमध्ये मृत्युं करोति ॥ यत् अधिपतिः स्वामी उपरि रक्षां धारयेत् सर्वेषां प्रकृष्टं इहलोकिनां ॥ यत् तत् सुचेतनो जीवापयेत् तत् अधिपतिः भवेत् सृष्टीनां दादारस्य ॥ यत् सर्वेषां भुवनं

सृष्टिमतां सज्जितशस्त्रेभ्यः यत् रक्षेत् यत् धारयेत् पश्चात् यत् "हु फ्राश्मो" ददाति ॥[287] यत् न पश्चात् सुखेन स्वपिति अग्रे यां वः [?] परलोकियायाः सृष्टेः दीपमानः [दीयमानः] यत् क्षिपति परलोकीयायाः सृष्टेः दीपमानः [दीयमानः] यत् स्पनामइनीओ अथ गनामइनीओ ॥ अधिपतिः स्वामी तत् पुण्यवंतः अस्यां पृथिव्यां ॥ यत् सर्वेषु दिवसेषु रात्रिषुच पश्येत् युद्धतान् [युद्धे तान्] माजंदरान् देवान् ॥ यत् तत् न भयं प्रकृष्टं अनाशा [अनाशया] स्थूलतया यत् देवानां ॥ प्रकृष्टं यत् (यथा यत् स्थूलतया न भवेत्) सर्वेषु देवा (असंतुष्ट असंतुष्ट) असंतुष्टा भयेन अनाशातरेण अंधकारे घोरे दुर्गच्छंति [दूरे गच्छंति] ॥

॥ १४ ॥ यत् तत् सृष्टिमित्र [ः]......प्रचरति अमिशास्पिंतानां उपरि यत् सप्तद्वीपवत्यां पृथिव्यां ॥ यत् दीनिं देशयिता संतुष्टये यथा तत् दीने द्रशयि [अदर्शि?] पुण्यात्मा अहु-रमज्द [ः] (गुरुतरेण दीने [ः].........द्रशति [दृश्यंते ?] अमरा गुरुतरा पृथ्वी [पृथिव्यां] संति हुशेदरमाहस्य सउशीओशस्य हुसेदर) [?] ॥

॥ १५ ॥ ददाति होर्म्मिज्दः पुण्यं......हिंसाशस्त्रस्य विपक्षः ॥ प्रतिपक्षी विपक्षः ।......

॥ १६ ॥ सदैव श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य ।......रश्नं शुद्धं (रश्नः सत्यपतिः) ।......महिरं निवासितारण्यं ।......पुण्यात्मनी [०त्मा] वातः ।......उत्तमा दीनिः माज्दई-अस्नी ।......आस्तादं च भूसंभूते वृद्धिदं भूसंभूतेः पुष्टिदं ।......अशेसवंघलक्ष्मीः । उत्तमा.........उत्तमताच अस्या इयं यत् शुद्धनिर्वाणज्ञानिनी) ।

॥ १७ ॥......सर्वेषां ईअज्दानां...... । ......मांथ्रीवाणी (गुह्यं) ।......न्यायं विभिन्नदेवान [विभिन्नदेवं] ।...... दीर्घं (निर्मलतरं) उपरिप्रवृत्तिशिक्षा ।...... अमिशास्पिंतानां (अमराणां महत्तराणां) । ......सउशीओ शस्य पुण्यं.........। सर्वेषां सृष्टये पुण्यात्मनां तत् ॥.........

॥ १८ ॥............

॥ १९ ॥.........सर्वेषां श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः । भक्तिशीलस्य दृढस्य स्वीयं.........॥ अशुभटालना (आस्ताद ईअज्द) तत यत् अशुभटा-लना ....पुण्यात्मनः ॥ तत् यत् अशुभटालनां (यत् आस्तादईअज्दस्य) परिप्रचारं (उपरि अधिकं प्रवृत्तिं) आराधये ॥ तत् यत् आस्तादश्च ईअज्दः तत् यत् श्रोशः पुण्यात्मकः ॥

॥ २० ॥ (उपरि जंद) सर्वेषां गृहाणां श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य रक्षां कर्तुकामः आराधये (सर्वेषां पुण्यात्मनां स्थानानां श्रोशः रक्षां करोति) । श्रोशः पुण्यात्मकः सद्गुरुः निहितः प्रत्यकरोत् यत् पुण्यात्मा अनेन नरेण प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्म्मणा ॥ (तसा । विभंदंति ?) ॥

॥ २१ ॥ कलेवरं श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य आराधये । कलेवरं रश्नशुद्धं (रश्नः सत्यपतिः) आराधये ।...... महिरं निवासितारण्यं आराधये ।......अनिलं पुण्यं आराधये ।...... दीनिं उत्तमां माज्दईअस्न्यां आराधये ।...... आस्तादं वृद्धिदातारं भूसंभूतेः पृथिव्यां आराधये ।...... अशेसवंघलक्ष्मीं उत्तमां आराधये । उत्तमानां लक्ष्म्या यत् अस्या इयं उत्तमताच आराधये ।......शुद्धनिर्व्वाणज्ञानिनीं आराधये ।...... सर्वेषां ईअज्दानां आराधये ।......मांथ्रींवाणीं (गुह्यां) आराधये ।......न्यायं विभिन्नदेवं आराधये ।......

दीर्घं उपरिप्रवृत्तिं आराधये ।...... अमिशास्पितानां आराधये । काया स्तीयं यत् सोशीओश [?] आराधये । ...... सर्वेषां पुण्यं सृष्टये आराधये (हस्तौ) [?] ॥

॥ श्रोशाहादुख्तईअस्तार्थः समाप्तः ॥

नीरंग[288] लागनि[289] या [०निष्पेषस्य ?] ॥

अर्द्दग्वहिस्तग्वाजा ध्रियते ॥

"पनामे यजदान्.........फ्रउअराने.........फ्रसस्तयएच अशहे वहिस्तहे...........
वीध्व्याओ म्रओतु अशेम् वहिस्तेम्..................

अइरीयमनेम् ते असीम् मजीस्तेम् म्रओमि स्पितम वीस्पनाम् परेज्वो स्रवंङ्हाम् तेम् जी वीस्पनाम् स्रवंङ्हाम् उपरोकइरिम् फ्रदथाम् इम् अइर्यमनेम् अशीम् तेम् आराइति सओष्यंतो अहे फ्रमरओमि स्पितम क्षयने हवनाम् दामनाम् अजेम् यो अहुरो मज्दाओ नएचिश् क्षयात् दुज्दामो अंग्रोमइन्युश् जरथुश्त्र खएशु दामोइशु स्पितम जेमरेगुजो बुयात् जेमरेगुजो बवाओंते वीस्प देव उस् इरिस्त पइति अरावंते विज्वाहु तनुशु अस्तवाओ गयो दारयंते ।

यथा अहु वइर्यो २. यस्नेम्च...........अशहे वहिश्तहे.........अहमाइरएश्च......
हजङ्रेम्.........केरबामुज्द" ।

त्रीन्वारान् स्पितम जरथुश्त्र पठित्वा जलमध्ये तैलं निक्षेप्यं [निष्पेष्यं] । अर्द्दग्वहिस्त ग्वाजा विसर्जनीआ ॥ परिसमाप्ता ॥

नीरंग विद्यायाः ॥

"नामईजद् नामे नीव खरहे फरेदुन् फरेदुने आथवीआन् बस्तहोम् इन् तव उ अवरे हमा अनाह पज गनामइन्यो उ देवान् उ द्रुजान् उ कीकान् उ करफान् उ सास्तारान् उ गुनाहगारान् उ आस्मोगान् उ जादुआन् उ फरीआन् आदरचिहरे इ आदरचिहर प जोर नीरुए खरहे फरेदुन् फरेदुने आथवीआन् प हमचस्निच बस्तहोम् प जोर नीरोए खरहे फरेदुन फरेदुने आथवीआन् प जोर अख्तरान् उ अवाख्तरान् तनदरुस्त बाद् एदुन् बाद् हुजहेम हुनीशान बाद् खुब बाद् एदुन् बाद् ।

अर्द्दग्वहिस्तेन ग्वाजां गृहीत्वा मौनमध्ये अनेन नीरंगेण विद्या लिख्यते । वामबाहौ बध्यते । अर्द्दग्वहिस्त–ग्वाजा विसृज्यते । द्रूजभा [०भाव]–सृष्टिविकारादिकं नश्यति ॥

द्वितीय नीरंगं ॥

पूर्ववद् ग्वाजाग्रहणविसर्जनबाहुबंधनानि ॥

नामइजद इत्यादि पूर्वोक्तवत् । अनेन नीरंगेण द्रूजीप्रभा [०भावो] नश्यति ॥

तृतीयनीरंगं ॥

तथैव ग्वाजा ॥ ई नीरंगए अर्द्दग्वहिस्त बाज धरीए ॥ अर्द्दग्वहिस्त बाज मेलीइ ॥

"निज्बयेमि अहुरो मज्दाओ अशव दामिधातेम् निज्बयेमि मिथ्रेम् वोउरोगओयओइ-तीम् हुजयेनेम् खरनेङ्हुबंतेम् जयनाम् वेरेथ्रवस्तेमेम् जयनाम् निज्बयेमि स्रओशेम् अशीम् हुरओधेम् स्नइथिश जस्तय द्रजिन्नो कमेरेधे पइति दएवनाम् यथा अहु वइर्यो"८॥ अष्टौ वारान् ष्कयओथेननाम् यावत् पठित्वा पठित्वा [पठनसमये] द्विपदे काष्ठपात्रदंडा-दिना संभ्रमणं घातो [धातो] दीयते। शाकिनीभूतादिकं प्रणश्यति ॥ यदि गाढतरायां पात्रं न मुंचति तदा लोहपाराचीघातेन पात्रं स्फोट्यते शाकिनी म्रियते ॥

चतुर्थनीरंगं ॥

"एज हमा गुनाह पतेत पशेमानोम् .... यावत् पपतेत होम्। यथा अहु वइर्यो। अशेम् वोहु ३ फ्रवराने .... यावत् फ्रसस्तयएच श्रएतओनहे आथ्विआनोइश् अशओनो फ्रवशेए क्षनओथ्र .... यावत् विध्वाओ म्रओतु । श्रएतओनेम् आथ्विआनेम् अशवनेम् अशहे रतूम् यजमइदे । गध्व कुरो कुरो तरेवनी करएचो खयशीनाम् बुस्तामहे ।

वार ५। पंचवारान्। स्वयमपि अश्रुतेन॥ मुडां [मुहमां] पढिवुं॥ अतिलघुना शब्देन पठ्यते पश्चात् मौनेन

"नाम इजद नामनीव" इत्यादि पूर्वोक्तवत् त्रीन् वारान् पठ्यते पश्चात् "श्रएतओनहे" इत्यादिना ग्वाजा विसृज्यते। अनेन नीरंगेण विद्या [विद्यां] लिखित्वा वामबाहु [०हौ] बध्यते शाकिनीभूतादिकं प्रणश्यति ॥

पंचमनीरंगं ॥

अर्द्दग्वहिस्तेन ग्वाजा गृह्यते। पश्चात् मौनेन "नाम इजद नामनीव खरहे फ्रेदून फ्रेदूने आथ्वीआन्—इन् तावे सर्द उ तवे गर्म यक्रोजे दुरोजे सिरोजे चिद्रान चिद्रेनेम् आद्रो विद्रो अन दरेघुब्यो वीमनो जरथुश्त्र"

वार ७ पठित्वा च विद्या वा लिखित्वा बध्यते तथा पुडिका [पुटिका] दीयते।

"नाम इजद" यावत् वार्फ्रिगाआंन बाद् एदून् बाद् एतावत् वार ३ मौनमेव पठ्यते। विद्या दोरको [?] हरिद्रया लिख्यते। एकस्मिन् दोरकपर्यंते

"यथा अहु" यावत् "ष्कयओथ्रनाम्" पठित्वा ग्रंथिर्दीयते । पश्चात् "वास्तारेम्" यावत् परिपूर्णम् पठ्यते। इत्थम् चतुर्भिः अहुनवैश्चत्वारो ग्रंथयो दीयंते। ग्वाजा विसृ-ज्यते। अनेन नीरंगेण सर्वप्रकारोऽपि ज्वरो नश्यते ॥

[षष्ठनीरंगं] ॥

दुष्टकुष्य [दृष्टकुक्षि][289a]—व्याधि—प्रसूतिव्याधि—मनुष्ये श्वाने च [श्वानेच] नीरंगं पठ्यते॥ पठिते नीरंगे कुष्ये [कुक्षि]—व्याधि [र] द्रुजस्य जर्जा [?] पतति [गच्छति ?] प्रभाव-यितुम् न शक्नोति। कुष्ये [कुक्षि]—व्याधिद्रुजो द्विस्थाने संचरणाय अपिष्यां [अपेक्षां] कुर्यात् करोतीति पठिते मंत्र—नीरंगे द्रुजअपेक्षाप्रभावो नश्यति व्यक्तिः [व्यनक्ति ?] ॥

"हुषे हख्मनो हुवरेजानाओ दरेघएइब्यो हखेद्रएइब्यो उपशीतेए वहिश्ताओ अनाजरे-ताओ अपइब्यो नेरेब्यो वङ्हुइश् यो आं वा [?] वङ्हुइश गुफ्राओ दुरएसुकाओ बएश-

ज्याओ फ्रश्नुताओ वनत्पेशनाओ नोइत् पोउर्वाओ आजारइएइंति अशओनाम् वङ्गुहिश् सूराओ स्पेंताओ फ्रवशयो अशेम वोहु १ ".

कुष्ठ [कुक्षि]-व्याधिनीरंगं [समाप्तम्] ॥

निरंगनावरस्य[290] लिख्यते यथा ॥

॥ १ ॥ प्रथमं इजिश्नी क्ष्णुमनी[291] नोनावरायाः करणम् [करणीया] । नोनावराया ग्वाजग्रहणं च सप्ततायैः[291a] । गाहपंचकं अपि पठनीयम् । क्ष्णुमनश्चं नोनावरायाः । आत्रवक्षेनं[292] "खुअरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगानश्च क्ष्णुमनी होर्मिज्देन यावत् वीदुआओ म्रोतू । "अहुरेम् मज्दाम् अषवनेम् अषहे रतूम् यजमइदे हुधाओअंगूहेम् मजिष्तेम् यजतेम्.........यावत् " अद् हम अद् जयने" ॥

॥ २ ॥ द्वितीयदिने श्रोशस्य । ग्वाजधरणं च सप्ततायैः । गाह च एका वक्तव्या । क्ष्णुमनश्च श्रोशेण । आतरवक्षेण "खुअरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगाने श्रोशस्य "यो वननो कयद्हे"..........हायस्य[291b] पठनीयम् ॥

॥ ३ ॥ तृतीयदिने ईजिश्नी क्ष्णुमनी "सीरोजा वीस्पएषां अर्दाफ्रउश्" । ग्वाजधरणं च सप्ततायैः । गाह च एका वक्तव्या । क्ष्णुमनिश्चं "सीरोजा वीस्पएशां अर्दाफ्रउअशो" । आतरवक्षीयेन " खुरितनरो" वाच्यम् । आफ्रंगाने दह्मइआनं च ॥

॥ ४ ॥ चतुर्थदिने ईजिश्नी विस्पर्देनं क्ष्णुमनी होर्मिज्देन । ग्वाजग्रहणं च सप्ततायैः । गाह एका वक्तव्या । क्ष्णुमन होर्मिज्देन कर्तव्या । आतर्वक्षीयेन "खुरत नरो" वाच्यम् । आफ्रंगानं दह्मइआनम् ॥

इति समाप्तं नावारायाः करणनीरंगम्[293] ॥

आतस [अग्नि]-भस्म-अपसारणीयं[1] [294] ॥

अग्रे [अग्नेः ?] तन् मलिनं भस्म क्रमयोगात् टनीयः [टालनीयं ?] । इत्येवं ज्ञानं

॥ १ ॥ १. K_1 °स्नुमनि. २. K_1 नोनावारायाः. ३ K_1 ष्स्नुमनुश्च. ४. K_1 आत्रवष्सेन.

॥ २ ॥ १. K_1 ष्स्नुमनुश्च.

॥ ३ ॥ १. K_1 ष्स्नुमनि. २. ष्स्नुमनिश्च.

॥ ४ ॥ १. Correct into वीस्परदेन.

---

१. Corrected from अपसंमारणीय, K_4 समं.

Note.—This nirang (ceremony) is given in ENU_4 partly in Sanskrit & partly in Gujerati as follows:—

नीरंग आतस प्रतिष्ठातणु चतुः प्रकार हुए ॥ "नीतुमे मीयान गरमे [?] पहाल्हम"

निम्ना । मध्यमा । उत्तमा । उत्कृष्टतराच ॥ निम्ना प्रतिष्ठा त्रिनिसहस्रज्योतनी हुए ॥ मध्यम प्रतिष्ठा सप्तसहस्रज्योतनी हुए ॥ उत्तम प्रतिष्ठा पंचदशसहस्रज्योतनी हुए ॥ उत्कृष्टतरा प्रतिष्ठा त्रिंशतसहस्रज्योततणी हुए ॥

आतसानीं संमेलनी क्यक्रिक्रिया सर्व जददेवदाद नरकमहिथकी जाणवी ॥

नवभिः इजिश्निभिः जोर दीजि ॥

श्रोशनिमित्तं इजिश्नि १ । अर्दग्वहिस्त आदर बहिराम निमित्त इजिश्नि ७ सात । सीरोजा वीसपशा अर्दाफ्रूअशनिमित्तं इजिश्नि १ ।

एवं नवभिः इजिस्निभिः क्रिया कार्या जोरं प्रदातव्यं ॥ पश्चात् नवदिनानि यावत् पादिआवकाष्ठसमिधि तथा गंधेन चारयित्वा शुद्धः कार्यः ॥ अग्रे तन् मलिनं भस्म इत्यादि as in the text above.

शुद्धमनः सुलभे प्रतिष्ठनियः [प्रतिष्ठापनीयं]। आतशस्य पोषणं[294a] आतशनिआस्तिकरणेन भवति आतशस्य उद्घाटनं "ख्वाजां" गृहीत्वा "पादियावं"[295] कृत्वा सूर्याभिमुखं स्थित्वा।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् मनङ्हो जओथ्राब्यो"

इति अवस्तावचनेन पश्चिमदिग्विभागीयो भस्म अपसारणीयः।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् वचङ्हो जओथ्राब्यो"

इति अवस्तावचनेन ईशानदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा नैऋत्याभिमुखो भूत्वा एर्वद रहि[296]।

"आ थ्वा आथ्रो गारयेमि वङ्हेउष् श्कयओथ्नहे जओथ्राब्यो"

इति अवस्तावचनेन आग्नेयदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वद वायव्यदिशि सन्मुख रहि।

"सूकाइ मनङ्हे"

इति अवस्तावचनेन पूर्वदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]।

"सूकाइ वचङ्हे"

इति अवस्तावचनेन नैऋत्यदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वदेन ईशानसन्मुखेन भवितव्यं।

"सूकाइ श्कयओथ्नहे"

इति अवस्तावचनेन वायव्यदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वदेन आग्नेयाभिमुखेन भवितव्यं।

"क्ष्नओथ्र अहुरहे मज्दाओ"

इति अवस्तावचनेन उत्तरदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]। तदा एर्वदेन दक्षिणाभिमुखेन स्थातव्यं।

"नेमसेते आतर्श् मज्दाओ अहुरहे हुधाओ मजिष्त यजत"

इति अवस्तावचनेन दक्षिणदिग्विभागीयो [°यं] भस्म अपसारणीयः [°यं]॥

भस्म अपसारयतां[297] यत्र कुत्रापि आतशो [अग्निः] दृश्यो भवति तत्कालमेव एतत् पठनीयं "इनओथ्र अहुरहे मज्दाओ नेमसेते आतर्ष् मज्दाओ अहुरहे हुधाओ मजिष्त यजत"। इति वक्तव्यं पश्चात् आतशं [अग्नि] संमार्जयित्वा "बोइ"[298] प्रदातव्या न्याइस्तिः परिपूर्णा कार्या। "अह्या थ्वा आथ्रो" यावत् "अवुअत् यात् हवरे अवाची यङ्हे हातां" सप्तवारम् वक्तव्यं॥

॥ आफ्रीने अशोआन्[299] ॥

"हमाजोर" (इति सर्वप्राणः) सर्वेषां मुक्तात्मनां भूयात्॥ सर्वप्राणः सर्वेषां शुभानां भूयात्॥ सर्वप्राणो भूयात् स्रष्टुः अहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः॥ सर्वप्राणा भवंतु अमेशास्पंतानां॥ सर्वप्राणा भूयात् दीनिः उत्तमा या माज्दईअस्न्या॥ सर्वप्राणा भवंतु आदराणां आतशानां (आदराणाम् इति आदरफ्रा-आदरगुसस्प-आदरबुर्जीनमिहरप्रभृति-सदोद्योतिवह्नीनां। आतशानामृइति सामान्याग्नीनां)॥ सर्वप्राणा भवंतु मुक्तात्मनां बुद्धीनां॥ सर्वप्राणा भवंतु उत्तमानां सप्तद्वीपवत्यां पृथ्व्यां ये सदाचारे उत्तमदीनिपूर्वम् न्यायवत्यौ येच निर्मलोत्तमदीनौ माज्दईअस्न्यां कृतनिश्चयाः संति॥ तैः सह

अस्माकं अस्माभिः सह तेषां सर्वेषां सर्वं पुण्यं ॥ सर्वप्राणाः सर्वा इजिस्नयः सर्वासमृद्धयः सर्वासहायताः संप्राप्नुवंतु ॥ सर्वप्राणो भूयात् मुक्तात्मनां वृद्धीनां यासां इजिस्नि कृतवान् अहं द्रूनं एजितवान् अहं [मिअज्दं] प्रचारितवान् अहं । एकहेलया सर्व्वं गंजे [भांडागारे] अहुरमज्दस्य शुद्धिमतः श्रीमतः अमेसास्पेंतानां संप्राप्नोतु ॥ शक्तिः प्राणः सत्यं दृढत्वम् उत्साहो विजयः अद्दशमूर्तेः महतः पुण्यगुरो[ःअहुर्यज्दस्य] मुक्तात्मनां वृद्धीनां संप्राप्नोतु॥ अस्य अस्मदीयस्य प्रतिकर्ता [रो] भवंतु ॥ अस्माकंच रक्षाकराः शुभोत्पादकाः अन्यायविनाशानां दूरं टालका अभीष्टदायका भवंतु ॥ यथा द्वितीयं मियज्दं सहस्रपुरुषप्रमाणं शक्नोमि साधितुं अस्माभिः कियन्मात्रमिदं स्वयोग्यतानुरूपं कृतं एकं सहस्रगुणमिव प्रतिकर्त्रीभवंतु ॥

मुक्तात्मनां उत्तमानां साधुकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये ॥

या गृहेषु समायांति हमस्पथमइदर्ये उपरि गुरुं (किल हमस्पथमइदर्यं नाम पुण्यगुरुसमये उपरि याः गृहेषु समायांति) । अतस्तत्र विचरंति उपरि दशरात्रम् । (अभ्यागततया इह संति तान् दशदिवसान् सर्वेषु च फ्रउअर्दिन रोजेषु रोजगारेषु च स्वकीये । अन्यथा पुनर्यदि निमंत्रयंति ता आयांति) । तत् एतावत् यतो विज्ञातुं हेतोः ।

कोऽस्मान् स्तुयात् क आराधयति कः स्वीकुर्यात् कः प्रकाशयेत् कःप्रतिकुर्यात् गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) । कोऽस्माकं इह नाम गृह्णीयात् (किल अंतर् इजिस्नौ नामग्रहणं कः कुर्यात्) । को युष्माकं आत्मनः आराधयेत् (किल येन स्वीयो आत्मा आराधितः तेन वयं आराधिता भवामः) कोऽस्मभ्यं तत् दानं दद्यात् यद् अस्य भवति आहारो अनश्वरः सदा च सदाप्रवृत्तौ च ॥

अथ यो नरः ताः प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) । पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) । तस्मै आशीर्वादयंति संतुष्टाः अद्विष्टाः अपीडिताः बलिष्ठाः मुक्तात्मनां वृद्धयः ।

भूयात् अस्मिन् गृहे गवां च संचयः वीराणां च । भूयात् तेजस्वीच अश्वः चमत्कारी च रथः । भूयात् नरः स्तुतिकरो हंजमनी (किल य उत्तमां [उत्तमान्] स्तौति हंजमनं च जानाति कर्तुम्) । योऽस्मान् नित्यं प्रकृष्टं आराधयति गोमता हस्तेन वस्त्रवता (किल गोवस्त्रदानेन) पुण्ययोग्यतायै प्रणामेन (किल यावत् महत्प्रसादयोग्यो भवति केनापि दानेन) ॥

मुक्तात्मनां वृद्धिमतां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां बलिष्ठानां च विजयतां पूर्वन्यायवतां वृद्धिमतां नवान्वयनिकटानांच वृद्धिमतां वृद्धयः संतुष्टा आयांतु अस्मिन् गृहे संतुष्टाः प्रचरंतु अस्मिन् गृहे संतुष्टा आशीर्वादयंतु अस्मिन् गृहे उत्तमां[2] लक्ष्मीं पालनापरां संतुष्टाः प्रयांतु गृहात् (किल उत्तमां लक्ष्मीमूर्तिं उपरि सानंदाः क्रीडंतु) । स्तुतिं च ख्यातिं च ब्रुवंतु स्रष्टुः अहुरमज्दस्य पुरतो अमिशास्पितानाम् । मा किंचित् क्रंदंत्यः[3] प्रयांतु अस्मात् गृहात् अस्माकं च मज्दइअस्नानाम् ॥

नामांकितो[4]ऽसौ संप्राप्नोतु आत्मा नो मुक्तात्मनां यस्यै[5] अयं अस्मिन् दिवसे दिवसः

१. K_4 ततो. २. K_4 उत्तमतां. ३. K_4 क्रदंतुप्रायात्. ४. K_4 नामांकिना. ५. यस्यां.

स्वीयोऽस्ति । अस्य च प्रचर्यतां शक्तिः प्राणो बलं च विजयश्च विनाकर्तु सन्मिश्रं [संमिश्रं विनाशं सृष्टेः । ददैव [तथैव किंवा सदैव ?] विजयवंतो वृद्धिमंतो श्रीमंतो भवंतु एते मज्दईअस्न्याः सर्वे येन [यैः] महता आयासेन अनया इजिस्न्या द्रुनेन भोजनदानेन आशीर्वादेन च आत्मा नो मुक्तात्मनां दिवसेच अस्य स्वकीये स्मृतः स्तुतश्च पूजितश्च प्रीणितश्च (प्रीतश्च ?) आराधितश्च । अस्मै ईयज्दाः ददंतु तनो रुपप्रवृत्ति जीवस्य च दीर्घं जीवितं लक्ष्मीं च सदा च सदाचारिणीं प्रभुत्वमर्तीं यावत् दीर्घं कालं आत्मनो मुक्ति ॥

प्रकटं भूयात् इदं गेहं (किल पुमान् प्रसिद्धिपात्रो भूयात् अस्मिन् गृहे) । पुत्रबहुलं भूयात् इदं गेहं । सुसमृद्धं भूयात् इदं गेहं उन्नतस्थूनं गोबहुलं (किल वृद्धिः गवां पशून कदाचित् अस्मिन् गृहे मा विनश्यात्) । आनंदेन स्वामिनो जीवेन जीव्यात् ता रात्रीः य जीवति । सर्वं यत् किंचित् उच्चमानाम् प्रकटं अहं इह आशीर्वादयामि तद् वो भूयात् एकस्य दशधाः दशस्य शतधाः शतस्य सहस्रधाः सहस्रस्य लक्षधाः एवं वो भूयात् अभीप्सितं यथा होर्मिमज्दस्य अमिशास्पंतानां रोचते शीघ्रं प्राप्नोतु । दीर्घा प्रवृत्ततां संमिलिताश्च मुक्ता भवाम । दीर्घच समनोर्थे [समर्थं] जीवाम ॥

"अथ जमीयाद् इअथा आफ्रीनामि" [एवं भूयाद् यथा आशीर्वादयामि] ॥

NOTES.

1. नाम्ना &c.—This Sanskrit heading seems to me only a literal translation of a Pahlavi-Pâzend preface by Neriosengh, which I try to reproduce here as follows:—

Pahlavi:—Pavan shem va nérûk va ayyâbârîh i Auharmazd Khôḍâê mahest dânâk, khûp frajâm ye-hv-un-âḍ, frâj rôbashnîh va vâfrîgânîh i vêh dîn i mâzdayasnân, tan-durustîh va dérzîvashnîh i hamâk vêhân i vêhminashnân.

Den-a (denman) kôrâsak Perâmunyasht shem li Neriosengh bar-a (barman) i Dahaval min Pahlavîk zand ul Hindavîk hôzvân viḍârḍ hvâ-am (homanam) va min anâsân Pârsi varanihâ pavan varanihâ i Avastâk nipisht hvâ-am (homanam) pavan âsân âkâsîh i vêhân hâvishtân va ôstâḍân i râst-minashnân. Namâj ul vêhân i avijak-minishnân râst-hôzvânân râst-kunishnân.

Pâzend:—Pa nâm u nêrû u yârî i Hormazd khôḍâê mehest dânâ, khub farjâm bâd, farâz-ravashnî vâfrîgânî i vêh dîn i mâzdayasnân, tandarustî u dêrzîvashnî i hamâ vêhân vêhminashnân.

In napîk i Farâmûn-yasht nâm man Neriôsengh pôs i Dahaval ezh Pahlavî zand oi Hindavî zubân vazârd hôm, u ezh anâsân Pârsi varanhâ pa varanhâ i Avestâ nawisht hôm pa âsân âgâhî i vêhân hâvîshtân* u ôstâḍân i râst-minashnân. Namâj oi vêhân i avezheh-minashnân râst-gavishnân râst-kuneshnân.

* *Varan*, in Pah. & Pâz. means letter, character. Compare Sk. वर्ण.

This shows how much Nerioseng's Sanskrit writings are close and literal to Pahlavi–Pâzend writings in their syntax. Even in expressing his own thoughts in Sanskrit he imitates the style and syntax of Pahlavi-Pâzend.

1 *a*. शिष्यश्रोतृणां:—Not finding any variants of this word, I have retained it. But it may be corrected into शिक्षाश्रोतृणां 'those who learn,' or शिष्यश्रोत्रियाणां 'students as well as learned priests.'

2. अवस्ता &c.—This is Nerioseng's etymology of the word Avestâ,

3. Some MSS. of पेरामईआस्ति give here first the Avesta alphabet in the old style [illegible] &c. and at once begin from *Ezh hamâ gunâh*–समस्तेभ्यः पापेभ्यः &c. of *Nirangi kusti bastan* or of the Khurshed Nyâesh including therein *Ashem Vohu* = पुण्यं संमृद्धि &c., and *yathâ ahû vairyo*–यथा स्वामिनः कामः &c. But I have restored the original order of succession of the Pahlavi Khordeh Avestâ by beginning the Sanskrit translations with Ashem Vohû, Ahunvar, and so on, as is done in K_1, K_2 and other MSS.

4. अशेमवोहू.—Originally Gâthic Avesta. The Sanskrit translation is correct as far as the Pahlavi rendering goes. But the same cannot be said of it as regards the original Avesta.

5. अहुनवर. Originally Gâthic Avesta.

6. कर्तुम् correctly कर्तव्यः or कर्तुम् युज्यते. Nerioseng very often uses the Sanskrit infinitive in तुम् as equivalent to Gujarati infinitive in વું.

7. अहुर्मज्दस्य रोचते=[अहुर्मज्दाय रोचते] the Gen. for the Dat.

8. किं विशिष्टात् पुण्यात् may perhaps mean "even though the meritorious deed may be howsoever unique, it is of no use unless ordained by Ahurmazda." (?)

9. दाति=[पारितोषिकदानम्] Reward.

10. ॥ ० ॥ The original of this para is Pazend.

10 *a.* मम मूलात् संति = u-*e-m bûn bûd ested* "which have taken root in me." Sinful as well as meritorious deeds are metaphorically likened in Zoroastrianism to trees growing in the soul of the doer to give at last their bitter or sweet fruits to him.

11. तिसृभिर्वाग्भिः=*pa sî gavashnî* "with the three solemn words (pledges), viz. *manasnî* thought, *gavashnî* speech, and *Kunashnî* action."

12. The original of paras १ and २ is simple and Gathic Avesta mixed.—यथा प्रकटकर्मिणाम् &c. Gâthic (Yasna L. ॥.). प्रकृष्टतरः the verb भवेत् or भूयात् is to be supplied.

13. From तेन कामेन to the end, is taken from Yasna, Chapter XII. § 7, it being the last part of Zoroastrian confession of faith.— तेन कामेन should be तेन कामेन न्यायेनच, it being the translation of the original Avestâ words *tâvarenâchâ tkaeshâchâ* in Yasna XII. § 7.

14. मज्दइअस्नः = [मज्दपूजकः] Mazdaworshipper.

15. [दीनिम्] मज्दइअस्नीम् *i. e.*=मज्दपूजात्मकम् धर्मम् Mazdaworshipping Religion.

16. अप्रतिवादगुरुत्व = *apatkâr-radîh* absurd or unjust contest or controversy. °त्वे should be corrected into °त्वेन.

17. प्रतिवादगुरुत्व = *patkâr-radîh* or just contest.

18. खुअएतुअदथ=Av. *khvaêtwadatha* Intermarriages among relations.

19. गाह [अथवा गेह] = [समय] time.

20. फ्रवराने = [अनेन पदेन आरभ्यमानो अवस्ताश्रुतीनां प्रारम्भे पठ्यमानोऽध्यायविशेषः] a particular chaptar, beginning with the word *Fravarânê*, at the commencement of several Avestic recitals.

21. मोइबद = [पारसीकधर्मगुरु] A Parsi priest.

22. भलापनापति = [भल्लासनापति ?] योध, रणकुशल, क्षत्रिय one skilled in throwing the lance, a warrior? Pahlavi *il-paḍ* = pers. *ilbad*, chief of warriors (?).

23. The original of ॥ ० ॥ is Pâzend. —श्रोश=[देवताविशेष] a particular deity.

24. समस्तेभ्यः upto पश्चात्तापेन अस्मि. See page २.

25. देव = [पारसीकभाषासु अपदेवता, नारकिकः आत्मा] an evil spirit.

26. किल मध्ये पापकर्मिणां ब्रवीमि = Pahlavi *aigh andar i salîtarân yemalelunam, i. e.* I openly declare my adherence to Mazda-worshipping religion and renouncement of all evil beings and things.

27. [अपराधेरात्रसंख्याम्] corrected from अपराधसंख्याम्.

28. आराधनाय &c. are used in the sense of आराधयितुम् &c. severally. They have for their objects उषहिन, बेरज,& मान.

29. Note that in the place of उषहिन and her co-workers other Gâh's with their co-workers are named, each in the proper time.

30. अर्जही = [पृथिव्याः सप्तद्वीपेषु द्वीपो विशेषः] One of the seven regions of the earth.

31. योत, *i. e.* जोतर् = Sk. होतर्, the principal priest in a religious ceremony.

32. आदेशः कर्तुम्—correctly आदेशेन कर्तव्यम् or कर्तुम् युज्यते. कर्तुम् for कर्तव्यम् or करणीयम्. Compare note 6.

33. प्रहरक.—It must be noted once for all that Neriôseng uses the root हृ with प्र very often in the sense of guarding, protecting, which is the meaning here also. For आराधये there is no original Irânian text, either in Avestâ or Pahlavi.

34. From के मह्यं upto प्रकृष्टवाक् जरथुश्त्रस्य is the translation of the Gathic Avestâ beginning with *Ke'mnâ Mazdâ* (Yaspa, Hâ XLVI, § 7).

35. आस्मोग = [दांभिक, छद्मक, विप्रतारकै] hypocrite, deceiver.

36. मया सह द्वेषं दधाति literal rendering of Pahlavi *am kîn levat-a* (*levatman*) *yakhsunêd.* Sk. मां द्वेष्टि would have been sufficient and idiomatic rendering, but Neriosing, as noted above, puts word for word without any regard to Sanskrit idioms.

37. रवह्मन = [अमरविशेष] a particular deity.

38. के should be ये; for the Pahlavi *mann* is 'who' relative, not interrogative.

39. From के विजयिता upto केभ्यश्चित् सर्वेभ्यः is the translation of the Gâthic stanza beginning with *K'e verethremjâ* (Yasna, Hâ 44 § 16).

40. Spiegel निग्रहं कुर्वंति which is not quite literal.

41. आस्वादयितारः = [संप्रापयितारः] causing to obtain. The Pahlavi *châshashnîh* and Gathic *Chîzhdî* are from Av. "chash" [चक्ष्] Persian *chashîdan, châshîdan* to taste; figuratively to get, to obtain, to teach, to learn &c.

42. गुस्तास्प = [राजविशेष] a particular king.

43. सओशिओस = [पारसीकमतेन आगामिनां त्र्याणां ईश्वरदूतानां अंतिमः] The last of the three future prophets expected by the Parsis.

43 *a.* The part shown by dots is not found in MSS.

44. स्पंदारमद = [अमरविशेषः पृथिव्याः अधिपतिः] a particular deity presiding over the earth.

45. इजिश्नि = [यज्ञ] sacrificial worship.

46. प्राण = [प्रभाव] power.

47-48-49. Construe all from अस्माकम् शुद्धयश्च upto the last आशीर्वादयामि. The dotted portion is not Avestâ but Pâzend, beginning with *Kerbâ Mozd,* and is not translated into Sanskrit, but is found in Gujerâti.—उपप्रवृत्तिः = [प्रवृत्तिः?] = Av. *dravatât,* Pahl. *durast-robashnîh* health.—बहराम इजअद = [अमरविशेष] a particular deity.—एहि मे सहायतायै...... राजा. The words in this piece in the nominative, accusative, and genitive cases may be taken to mean the instrumental, meaning 'along with,' or in the sense of 'Thou who art the Lord of उस्ताह, &c. The latter meaning is preferable because most of the original Avestic words in this part are in the genetive case.—ईजद = [अदृश्यमूर्ति] invisible holy spirit.—पक्षिणः &c. The original Pahl. word '*vâê*' has two meanings; (1) the atmospheric air, and (2) a bird. It would have been more appropriate if Neriosengh had adopted the first meaning.—सर्वस्य. The original Pahl. word is '*Dîgar*', a translation of the Av. '*Anyâish*' meaning 'other.' Hence it would be more appropriate to use अन्य and not सर्व. सर्वस्य ought to be अन्यस्य [= आहर्मनस्य].—शुभं चक्रं = Pahl. *Spâsh,* Pers. *sipeher* from Av. *thwâsha* space, Gr. *spheros,* the sphere of heaven. EMU$_4$ in Gujarati આકાશ.—संप्राप्नोतु for Av. *Jamyât,* Pahl. *yâmtund,* Pers. *rasâd,* May each of the above prayers be fulfilled! (*i. e.* May evry holy spirit come to my help!).

50. होषबाम = Av. *usi bâmya,* Pahl. *hôsh bam,* Pers. *bâmdâd* morning, dawn. This prayer is recited at dawn before the rising of the sun.

51. शस्त्रम् to be construed with अस्तु understood, though not strictly grammatical according to the original Avestâ text, which requires an infinitive.

52. माजन्दरदेश. Pers. *Mâzandarân*, probably the province where the worship of the Vedic god महेन्द्र, the great Indra, and his associates, the other Vedic gods, was most prevalent.

53. वृद्धिदानम् to be construed like शवम्. see note 51.

54. तिश्र according to the Avestâ the chief of all stars, and producer of rain.

55. स्पनामिनिड Av. *Spenta Mainyu*, the Beneficent Spirit.

56. चक्रस्थिता = [जन्मकुण्डलीस्थिता ?] being in the horoscopic diagram, and therefore lasting for the whole life, not deserting ? The Avestic word is *râsentîm*, the Pahlavi *râsh-istashnîh* (= राशिस्थ) being in the zodiacal sign [from the birth, and therefore lasting for the whole life] ?

57. How Neriosen̄g gives this meaning to Avestâ *afrasâonghentîm* Pahl. *afrâj-sajashnih* (not going away, not forsaking), cannat be conceived.

58. दाति = [दान] gift.

59. एर्वद = [पारसीकधर्मगुरु] a Parsi priest.

60. अमिशास्पित = [सप्तानां अमराणां वर्गविशेषः] a particular class of Gods. They are seven in all.

61. उस्तिष्ठामि, better उत्थापयामि I arouse, or उत्थित्वा स्थायिनो भवितुमिश्वरसंदेशं ददामि I bring the divine message to remain firm.

62. वीस = [कुटुम्ब अथवा गृहसमूह]. Neriosen̄g elsewhere explains वीस as पंचदशनरनारीयुग्म = a collection of fifteen couples of men and women.

63. जंद = [ग्राम]. Neriosengh explains it elsewhere as त्रिंशन्नरनारीयुग्म = a collection of thirty couples of men and women.

64. ग्रामेभ्यश्च — Thus Neriosengh. Better प्रदेशेभ्यश्च.

64 *a.* A. B. C. are extracts from Yasna, LII. 1–4, XLV. 4, and VIII. 5–8, respectively.

65. ॥ ० ॥ No manuscript gives the Sanskrit translation of this Pâzend beginning of the Nyâesh.

66. एकाभिलाषाः — Neriosen̄g takes the Avestâ to be "*ha-vara*" = Pahl. "*hamkâmagî*" and leaves out to translate the Avestâ "*hazaosha*" = Pahl. "*hamdôshishn.*"

67. वृद्धयः— [फ्रवषि अथवा फ्रोहर इति संज्ञया विज्ञाताः स्त्रीरूपिण्यः शुभकार्याः परलोकीया विशेषाः] A particular class of feminine invisible good sprits, called in Avestâ Fravashi, in Pahlavi Frôhar.

68. रामो दीर्घ राजाः—[वायोर्देवताविशेषो मरुतामधिपतिः] a particular deity presiding on the air.

69. Compare Nîrange-Kusti-Bastan, page २.

70. ऊहेन Av. *an̦huyâ*, Pahl. *ahûîhâ*, with heart and soul, heartily, *i. e.* not by coertion and unwillingly. प्रज्ञान्वेषणेन with the searching of the full knowledge, प्रज्ञान्मेषेण with the intellect awake, *i. e.* knowingly and willingly.

71. सक्त = स्वाधीन attached to, in the possession of.

72. para ॥ ३ — ४ ॥ from yasna XI. 17–18 is originally in the Gâthic Avesta prose.

73. मिहिर [अथवा मिहर]=[देवताविशेष. Neriosen̄g मैत्रीपति] a particular deity corresponding to the Vedic deity मित्र.

74. गईओमर्द = [आदिपुरुष] the first man, Adam.

75. Quoted from the Gâthâs (yasna XXXIII, §10 c).

76. Quoted from yasna Haptan̦hâiti (yasna XXXVI. § 6.).

77. Quoted from the Gâthâs (yasna XLIII § 6a).

78. हंजमनिक = [सभाजिक] one respected in any assembly.

79. बलीइभुजं, Pahl. *jikâr-bâjâe*, or *jiâdr* or *zohar-aydbârîh yedrunashnih*, these are the three Pahlavi renderings met with for the Avestâ *jaghâuṛvâoṅhem* which is obviously comparable with Sk. जागरूकम् awake, watchful, vigilant. Neriosengh seems to have given his rendering by the first of the three meanings, but it is certainly not quite correct rendering of the Avestâ word. I think, the Pahlavi translator has simply tried to transliterate *jaghâurvâoṅhem* conjecturally. Cf. note 128.

80. प्राददत् —Thus Neriosengh very often. More correctly it should be प्राददात् or rather प्राद्धात्.

81. तिस्तर Pahl. *tîshtar*. Av. *tishtrya* a constellation said to cause rain at proper season.

82. वनंत् Pahl. *vanand*, Av. *vanant*, a particular star.

82 *a*. EMU2 in Gujerâti भलुं तारा चक्र the good stellar sphere. H_1, $NMRL_1$, EMU_1, EMU4 in Gujerâti शोभतुं चक्र आपुणीइ पाछुं वळी आवतुं, the beautiful (stellar) sphere which revolves by itself.

82 *b*. $NMRL_1$, EMU_1, EMU4 निर्वाणज्ञानिनी in Gujerâti निर्वाणज्ञाननी करणाहरी which gives the knowledge of salvation.

83. पंथानं अभिलाषिणं Pahl. *râs i shapîr rob-a* (*rabâ* ?) *robashnîh* (the good path of high ? going) ?, Av. *pathãm khvâstâitîm* (the self-stability of roads) (?) Gujerâti मार्ग रुडो मनोरथनु दणाहर, the good path which fulfils the desire. All the phrases of the four languages are difficult to explain.

84. सुवर्णमयं शर्वं Pahl. *zarînômand avzâr*, Av. *zarenumantem sûrem*.

85. सडकंतं गिरि Pahl. *sokant koh*, Av. *saokant gairi*. The situation of this mountain is not certain.

86. From this para. to the end of the Nyâesh the original Irânian texts are common both to the Khurshed Nyâesh and the Khurshed Yasht.

86 *a*. परिवेष = Gujerâti પરીઆસ or પારીઆસ circle.

87. श्रियं—H, Gujerati શોભા=આજુઆલું *i. e.* white light; EMU_2 Gujerâti (1) करण i. e. कीरण rays; (2) लक्ष्मी wealth ; (3) the good.

87*a*. सूर्यस्य [सूर्येण प्रेरिता] caused by the sun.

88. तडागादि EMU_1 Gujerati તલાવ સરોવર કિઆર પ્રમુખ=પાણી બાધાં *i. e.* of tanks, lakes, deep plots made in fields or gardens, and so on; bound or stagnant waters, which do not flow.

88 *a*. नो = न not.

89. In §§ 11–13 some of the natural phenomena of the effects of the sun's rays are spoken of in the religious style of old Avestic people.

90. Either यम् should be corrected into यत् or अस्ति should be erased. But it must be noted here that both the Pahlavi and consequently Neriosengh have misunderstood the Avesta "hakhedhra" which means friendship and not a friend.

91. प्राण — Pahl. *zohar*, *zôr*, Av. *zaothra* [= Sk. होत्र]. The Irânian words mean libation of certain holy liquid mixture prepared of milk, Hom-juice, pomegranate juice, and water with certain religious rites, and poured at the end of higher religious ceremonies, such as Izashni, Vendidâd &c. into a well, river, or other natural springs of fresh water. Why Neriosengh renders this word ' zor ' by Sk. प्राण in almost all places, is inexplicable. If I may be permitted to guess, I should say that perhaps Neriosengh originally wrote the word पान, a beverage, (cf. वीरपान the drink of warriors, taken for refreshment

or to elevate courage) which afterwards ignorant copyists corrupted into प्राण. For, down below he explains the same word जोर or ज्योर (*i. e.* Pahl. *zor*) by प्राणेन उदकसंभूतेन. Or, perhaps, Neriosengh himself was wrong from the first, mistaking *zor* to mean 'strength, power, vitality (Persian *zor*)' and was rendering it by प्राण vital breath, as equivalent to Persian *dam*, which word is used in the sense of strength, power, both in Persian and Parsee Gujerâti.

92. होमवृक्ष [=सोमवल्ली] twigs of the Homa plant.

93. गवा [=गोसंबंधी पदार्थः गोषोदा इत्युच्यते पयो वा घृतं] bovine substance such as milk, ghee, &c. called "gâush hudhâo' in Avesta and "gôshôdâ" in Pahlavi-Pâzend.

94. बरस्मन [= पारसीककतिचिद्धर्मक्रियासु प्रयुक्तं वृक्षविशेषयष्टिकात्मकं धातुतारमयं वा सामर्थ्यं विशेषं] a certain implement of certain Parsi religious ceremonies, consisting either of sticks of a certain tree or of metallic wires.

94 *a.* मांथ्र [=मंत्र] Holy words.

95. ज्योर —see abve, note 91.

96. From ये up to अमिशास्पिंतान् is the translation of a Gâthic stanza named 'Yênghê hâtãm' from its first words. Its authorship is attributed to Zoroaster in Yasna, Chapter XXI.

97. From अस्माकं to the end, as in Srosh Bâj §5.

97 *a.* The first numbers from 4 to 9 refer to the Mâh Nyâesh, the second from 2 to 7 to the Mâh Yasht.

98. अवाख्तरी literally (stars and planets) of north or beyond the zodiac, *i. e.* of the side of Ahriman and Dêvas; hence harmful to the good creation. They are withstood by the four opponents, Haptoiring &c., who are of the side of Ahuramazda.

99. This line is a quotation from the Gâthas (yasna, Hâ XLIV. § 3).

100. दामदाद् name of one of the 21 *nasks* or sacred books of Zoroastrianism. It is not now extant. दामदादेन should be corrected into दामदादे or दामादेन कर्तव्यः

101. नवनवतरो भवति *i. e.* when he shines every night.

102. पंचक.—The three *panchaks* are accordiug to some the first, the second and the third five days of the bright fortnight of the month; according to others the first, the third, and the fifth five days of the whole month. The former school ignores the dark-fortnight, the latter divides the whole month into six *panchaks*, each of five days, counting the first, the third, and the fifth as auspicious and the second, the fourth, and the sixth as inauspicious. The original Pahlavi commentator as well as Nerosengh seem to follow the latter school, since they use the adjective *shapîr* उत्तम. EMU_4, which is a MS. written by the late learned Dastur Darab Pahlan of Navsâri, contains a further comment in Gujerâti, made by that Dastur, wherein he states that by further independent researches of his own into Pahlavi books he has ascertained that "Antermâh" is the name of the New Moon, Purnamâh of the Full Moon, and "Visaptath" of the last day of the month which in India is called the Amávâsyâ. Opinions differ as to the interpretation of the last term.

103. अभ्रवंतम् —H_1 शुभ्रवंतम् "shining white" (?). For EMU_1 gives in Gujarâti उजलूं तेज. Cf. Persian "âbdâr."

104. उष्म—hot moisture (?). उस्र ray of light, a cow (?).

105. लक्ष्मीवंतम् —$NMRL_1$ in Gujerâti शोभावंतु splendid.

106. अईओदात—Pahl. *aêvokdâd*, Av. *aêvôdâta* the Only Created (primitive cow).

107. No MS. gives the Sanskrit translation of the §§ 10—12 beginning with "*Dasta amem*" &c. Darmesteter erroneously joins to this Mâh Nyâesh the Sanskrit translation of "*Us moi uzâreshwâ*" &c. which is really the beginning of the Atash Nyâesh.

108. ॥ १. २. ३. ॥ Gâthic stanzas from yasna XXXIII. §§12—14.

109. That is, may Good Mind inspire me !

110. शिष्यान् — As regards Zarathushtra, his disciples and followers; as regards any other supplicator, children, relatives, friends, &c.

111. That is, May the Zoroastrian religion be spread among all men of the earth, both with its internal and external tokens !

112. जरथुश्त्रो. This word in the mouth of Zoroaster, of course, applies to himself; but in the mouth of any Zoroastrian, it must apply to the speaker. Cf. above HôshBâm § ४ C; yasnaVIII, §7; XI §15, &c.

113. Supply तां or तया understood and construe it with कर्मणि.

114. Countries inhabited by Irânians.

115. Pahlavi *Âthro-frâe*, the protecting fire of Athôrnâns or the priestly class, also called Âdar Khôrdâd (?). According to a Gujerâti comment in EMU_1 by this term the whole class of Athornâns is meant, and that the contest spoken of in the text was carried on by one of them.

116. The story of the contest of fire with Azhi-Dahâka (Zohâk) is related in the Zamyâd Yâsht, §§46-54.

117. श्रियः or राजलक्ष्म्याः &c. is to be taken understood here. श्रियाः राज्ञः &c.

118. According to Bundahesh, chapter XII. § 26 the mount Asnavant is situated in Âzarbâijân.

119. According to Bundahesh, chapter XXII. § 2 *Chaêchast* is not a cave but a lake, the present lake Urumiah in Âzarbâijân.

120. Pahlavi *âthró-góshasp*, the protecting fire of the Rathestars or the warrior class. According to the Gujerâti comment referred to above in note 115, this term represented the whole class of the Rathestârs, and that one of them had complained to Ahuramazda which is alluded to in the text. Where and when this took place is not mentioned.

121. Mount Rêvand is situated according to Bundehesh XII. 18, in Khurâsân.

122. *Âdarburjinmeher*, the protecting fire of the Vâstryosh or the agricultural class. According to the Gujerâti comment referred to above in note 115, it was one of the agriculturists who disputed with king Gûshtâsp which is alluded to in the text.

123. *Clean cloth, i. e.* who can afford to put on clean dress, being well off in life. A good certificate to the useful and noble profession of husbandry.

123*a*. Here the Sanskrit translation of seven Avestic words is missing.

124. Neriôsengh Izad was believed as the guardian of royal seeds to perpetuate the races of great and good kings.

124 *a*. These threefold numbers refer to three different editions of the Avesta

125. गोहस्तो —H_1 in Gujerâti explains it to be milk *i. e.* "gâush jivya" or "jivâm." EMU_1 explains it to mean अगर aloe-wood, which is hardly correct.

126. घंटाहस्तो —The Avestâ *Hâvana* means the mortar, not the bell. The metallic *hâvana* is sounded in the Yasna ceremony, while a bell is rung in the fire temple when the "Bôê" ceremony of the enshrined holy fire is performed. Hence the confounding of the mortar with the bell. But as Baresma is also one of the implements of worship alluded to here, and Baresma is never used in the "Bôê" ceremoney, it is safe to understand all the four things spoken of as the implements of the Yasna ceremony only.

127. सदाचारोपार्जित applies to all these materials.

128. See above note 79.

129. H_1 explains in Gujerâti —गृह =पुत्रपौत्रादिक sons, grandsons, &c. गृहतम =गोत्री relations, race. महागृह =ज्ञाति tribe, clan, caste.

130. Neriosengh seems to interpret this paragraph thus:—Of course I am unfit at present and even for ever to enter into paradise (on account of my habitual sins), yet do thou, O Fire, so that I may keep in check this my natural tendency to sin and become fit for heavenly reward and good name.

131. H_1 explains सहाज्यआहुति in Gujerâti by अगुरुनी आहुति oblation of aloe-wood.

132. Neriosengh uses मित्र a friend, in the masculine gender.

133. Neriosengh uses here the Vedic root दीधी in the sense of the Irânian root 'dî', 'dîdan' to see. Hence by correcting विद्धितां into विदीधीतां we get the meaning निरीक्षितां well seen, well examined, *i. e.* free from moisture, insects, or impurities.

134. उरुआराम् *i. e.* the plant or tree called *hadhânaêpata* in the Avesta, and traditionally understood to be the pomegranate tree.

135. From here to the end is a Gâthic stanza quoted from yasna XXXIV § 4.

136. प्रापक fulfiling the desire.

137. मूषक remover.

138. अव्यापारिन् idle, and, therefore, devilish (?); according to Gujerâti अव्यापारिन् means the evil spirits.

139. That is, अशिक्षापण not teaching, अपालना not fostering, अरक्षा not protecting.

140. ज्ञानतया *i. e.* knowingly, not by ignorance.

141. A great criminal.

142. Recantation with atonement.

143. Thatis, one who does not try to undeceive himself of the delusions caused by the cunning of deceivers, but blindly follows them.

144. The Avestâ is vehrka, Pahlavi gurg, wolf.

145. Literally the Turks, the hereditary enemies of the Irânians.

146. There is no word for नः in the original Avestic text.

147. That is, asking boons from God.

148. As denoted above in note 33, the root प्र+हृ means in Neriosengh's writings, to guard; cf. Gujerâti પહેરો ભરવો, પહેરાગીર, &c.

149. साधक according to Gujerâti लाभनु साधनाहरु accomplisher of gain.

150. अइविअंघनी (Avestâ *aiwyâonhana*) the sacred girdle of the Parsis, called also *kusti.*

151. नो repeated for emphasis.

152. The subject of प्रतिकुर्वंति they accept, they undertake, are all the weapons in the instrumental case instead of the nominative.

153. Correctly सम्.

154. जीवनी life, a term equivalent to जीव, जीवित &c.

155. A particular province of ancient Irân.

156. This river flows through Erân-vêj.

157. The watery moisture and cooling in nature, personified as a goddess.

157*a*. Avestâ *'dahma'*, a pious religious Zoroastrian, and Pahlavi *'Âfrangân'* blessings.

158. As wide as the earth, as long as rivers, as high as the sun.

159. Avesta *asrushti* unlawful disobedience.

160. Polite, civil, peaceful, gentlemanly.

161. द्रूजि (द्रूयि) Avestâ *'druj'* unrighteousness, unholiness, untruth.

162. ताः referring to इजिश्नि, आहुति, &c., object of दधतु whose subject is Amshâspands. Root धा to make. दीर्घं for a long time.

163. लक्ष्मीमूर्त्ति the invisible heavenly holy spirit '*Ashishvangh Yazad*'.

164. Root प्र+हृ to guard. See above note 33.

165. Worshippers of evil spirits.

166. नास्तिकता = annihilation, annulment.

167. From सुमतानां upto उत्तमो ना भवामि is a quotation from Yasnâ Haptanghâiti (Yasnâ XXXV, § 2). It is to be repeated twice.

168. तन्वलय name of a measure of sin, also called Tanâfûr.

169. आफ्रंगान blessings, अर्दाफ्रवअस guardian spirits of the holy.

170. The last day of the year.

171. The nineteenth day of every month.

172. The anniversary of death.

173. गहंबार season festival, आफ्रंगान blessings.

174. गुरुतायै = गुरुभ्यः abstract for concrete.

175. Neriosengh seems to understand by the Avestâ *'hurayâo'* "good thing"; '*hu*' = सु good; aud'*rayâo*' = रायः wealth (!)

176. It must not be left unmentioned that both the Pahlavi as well as the Sanskrit translators have rendered here the Avestâ text "*Stryômayâo pârendîsh upavâzo*" quite erroneously. These three words should have been rendered somewhat in the sense of स्थिरहिर-मूल्यं धनमुपावह "Bring near (*i. e.* give) thou money of the value of (certain) *'asters'* (*stryo* = Persian *aster*, *mayâo* = Persian *mâyeh*, and *pârendîsh* = Persian *pûl* money; cf. Sîrôzâh 25.). This sentence in the original Avestâ speaks of another alternative, and should, therefore, be not mixed with the preceding sentence.

177. A quotation from Yasnâ Haptanghâiti (Yasnâ XXXV. § 5).

178. Midspring.

178*a*. The second month of the Parsi year.

179. Name the of fifteenth day of the Parsi months.

180. The eleventh day of the Parsi months.

181. Neriosengh seems here to sanskritize the Irânian root *sach* (Persian *sâkhtan*) to make, to prepare; or perhaps he has in mind the idea of the Sanskrit word सज्ज made ready, prepared.

182. हादुख्त name of one of the 21 *nasks* or sacred books of the Parsis. It is now not extant.

183. संतिष्ठतां and येषां go with नराणां, and एकस्य goes with पुण्यस्य.

184. स्तिहिर (Pahlavi '*ster*', Pers. *aster*) name of a coin as well as a weight.

185. Avestâ '*maidhyôishema*' mid-summer.

186. *Tîr* is the fourth month of the Parsi year.

187. The harvest season ; the beginning of autumn.

188. Name of the sixth month of the Parsi year.

189. Name of the thirtieth day of the Parsi months.

190. Name of the twentysixth day of the Parsi months.

191. हृदयदिव्य Ordeal or Oath of the heart ; *i. e.* even solemn and sincere oath.

192. अस्तिहिर the same as स्तिहिर ; see above note 184.

193. The end of the warm season (Rapithwina) of the Parsi year.

194. The seventh month of the Parsi year.

195. mid-winter.

196. The tenth month of the Parsi year.

197. Name of the twentieth day of the Parsi months.

198. Name of the sixteenth day of the Parsi months.

199. Here Neriosengh seems to understand by the Avesta *Kanhâoschit* defraying the expenses of a thousand marriages of virgin girls, since to marry spinsters is considered a great meritorious deed in Zoroastrian religion. We ordinarily call it कन्यादानतुं पुण्य the merit of giving a girl in marriage. But it must be said that Neriosengh is not right here. For the original Avesta text, *Kanhâoschit,* and its Pahlavi explanation beginning with "*Sardak i gôspandân*" &c. mean simply a collective herd of each of the above-mentioned small and large cattle ; *i. e.* a thousand ewes, a thousand cows, a thousand mares, and a thousand dromedaries, all making one herd of cattle.

200. The last day of the Parsi year.

201. That is, I finished the work of creation.

202. The first of the five intercalary days at the end of the Parsi year.

203. Called in Pahlavî-Pâzend "*Nirang i Boê-dâdan.*" It is wholly in the Pâzend language. Some MSS. call it निरंगपेरोज बाद from the first word of the prayer. It is also recited as the preface of every Afringân.

204. Neriosengh very often uses मंत्र in the masculine gender.

205. That is, let every kind of fire in the whole world be propitiated.

206. That is, in the local town wherein these prayers are being recited. In the original Pâzend it is directed in the rubric to speak the name of the town "vahmân" or *falân*, so and so.

207. The sense is, perhaps this:— In order to accomplish the object (which I have, *viz.* the invocation here) of the same who has the honour of being the guest of to day, I have performed the sacrifice, &c. &c.— इजिस्नी superior worship with Hom, Baresma, &c., द्रून middle worship with sacred unleavened bread, मिअज्द inferior worship with fruit &c.

207*a*. युगपद्. This is a correction, ventured upon by me, on the strength of the original Pahlavi which is '*aêvak-radîhâ*' all at once, all taken together ; *viz.* Isazhne, Darûn and myazd.

208. In the original Pazend this is spoken of the Fravashis of the holy, not of Ahuramazda only.

209. That is, each Fravashi severally be the one who has accepted the

Myazd &c., (प्रतिकृता in the sense of प्रतिकृतवती ?).

210. That is, though the Myazd be performed with a single man as the second (*i. e.* the Râspi or the co-adjutor) yet* may it be accepted as performed with a thousand co-adjutors.

211. In the original Pâzend Nirang a series of the names of ancient Iranian saints as well as modern most worthy Zoroastrians is cited in the form of this particular sentence, but none of them appears in all MSS. having Sanskrit translation.

212. अस्मिन् कर्तव्ये is an erroneous rendering of pahlavi *'aêvakradihâ.'* It ought to be युगपद्. See note 207*a*.

213. So in Gujerâti ચોથું, દસમું, but માસીસો *i. e.* માસ દિવસ and વર્ષી (*i. e.* वार्षिकी).

214. Neriosengh seems to take the initial अ of अपत्य as the negative of पत्य.

215. विस is rendered into Gujerâti in H_1 and EMU_1 by ટોલી a company, a tribe.

216. जंद is rendered into Gujerati H_1 and EMU_1 by પાડ (?) neighbours? cf. પાડ પડોસી.

217. Agriculturist; cf. Gujerati કુણબી.

218. All MSS. omit to mention this place here in Sanskrit, though it stands in the original Pâzend. I have, therefore, inserted it. *'var-e-jam-kard'* is the Avestic '*vara yimōkereta,*' the colonial settlement of Jamshed.

219. All MSS. except K_4, have their Sanskrit texts here corrupt and unintelligible. They abruptly end the *'Dhup Nirang'* with the word सीमा. I have, however, tried to construct by the help of K_4 and the Gujerâti renderings in H_1 and EMU_1 the Sanskrit text as nearly correct as possible. The Gujerati text is as follows:—જંબુદ્વીપ તેહમાહિ સાતસિહ ચોઅણ કિન્હજ ઇસિનામિ અંજમાંશ્ર પર્વત ઉપરિ હુમાડ ઉપરિ માંશ્રવાણીનું નિધાન ભંડાર સ્વામીતણુ છઇ જંબુદ્વીપનઇ ઉત્તરબિ પાસઇ ક્ષીર (H_1 દ્વાક્ષીર) સમુદ્રનઇ તડિ ॥

220. According to Zoroastrian casuistry there are certain sins whose *weight* (*i. e.* greatness in the estimation of the Balance of *Rashnu Râst*) remains the same ; while there are others which if not atoned for very soon in this life, increase in greatness, and consequently their atonement or punishment becomes greater or heavier.

221. अन्यत् here is equivalent to અને 'and.'

222. जिह्मच्छेद (?) oblique cut (?), *i. e.* opening (?). The Gujerâti translation has छेदभेद.

223. These are the numbers of *Kardâs* or chapters.

224. ऊह is merely a transcription of Avestâ *aṅhuyâ*, Pahlavi *akho*, full consciousness, *i. e.* freedom from deception, intoxication, hallucination, or any other obscuration of the faculty of intelligence.

225. The etymology of the Pahlavi-Pâzend word *Sipâs* (thanks giving) is understood by the early Parsi priests of India in a peculiar sense, which may be seen from the following Gujerâti extract from $NMRL_1$ H_1 in this place:—શુભ ભલા ધર્મકાર્યતણા સૃજણહાર નીપજાવણહાર સ્વામી મહાજ્ઞાની સર્વજાણતણા આરાધનતણઇ વિષયઇ હું દિનમેક (?) સદા સર્વદા ત્રિકાલ નમસ્કાર સ્તુતિ ત્રિધા ત્રિહું પ્રકાર પ્રહરકુ કરણહારૂ અવસર જાલવણહાર હઉં કિલ સાચિં શુભ ભલા ધર્મકાર્ય પુહતાં હુઆં મને વચને કર્તવ્યે કરી ત્રિહું પ્રકારે પ્રહરણિં પહુરઉં કરૂં આરાધનાતણુ પહર પ્રહર અવસર જાલવું ઇં ત્રિકાલ દિહન દેવું જે કોઇ ત્રિકાલ ન જાળવે તહરહિ સ્વર્ગ નહી તેહ નરકીઉ તેહ ગર્દભ શ્વાન ॥

"I should be always three times day a timely watcher and observer of the three-fold three-kind salutation and praise regarding the worship of the

Omniscient, Most Wise Lord, the Producer, and the Creator of the sacred auspicious and good religious deeds. That is to say, I should truly watch at proper times, with the three ways of mind, word, and deeds, the auspicious good religious duties that are obligatory on me. I must observe the watches appointed for worship. These duties must be discharged three times. One who does dot observe them three times shall not get heaven. That person shall go to hell. That person is an ass, a dog (*i. e.* like a foolish dumb animal)."

226. That is, I believe in and put into practice the religion sent by Hormazd, the morality taught by Zoroaster, and the meritorious deeds enjoined by the ancient Iranians.

227. Better तथैव 'similarly.'

228. Sins (*gunâh* पाप) as well as virtues or meritorious deeds (*kerfeh* पुण्य) are conceived in Zoroastrianism as plants taking root in human nature, which though insignificantly small in the beginning gradually grow and increase enormously. Therefore it is necessary to nip all sins in the bud and foster all virtues however small.

229. अक्षापन (H_1 Gujerati આલેવણુ શીખામણુ cf. ગુ. ભલામણુ) recommendation, charge. निरोप (H_1 Gujerati કહેવું *i. e.* કેણુ message. अनिरोप not observing the promise given to a departed person (?). EMU_4 अक्षापनानिरोप = Gujerâti ભલાભ-ણાવણુકડુ (?)).

230. वेचयति 'he sells.' This is purely a Gujerâti verb वेचे turned into wrong Sanskrit.

231. यवत्तवत्तथा a quaint Sanskrit formation, answering Pahlavi adverbial formation "*and-chand-ihâ*" as much, so much as !

232. Probably त्रिरात्राद् दशांतरात्रे in the interval of from three to ten nights.

233. Ought to be छेदश्च or छेदनं च.

234. The seven criminal offences spoken of as मूलपदानि पापानि are called in Pahlavi "*Pâyîk vinâs*" and in Pâzend "*Pâyeh gunâh.*" They are the same which are described in the fourth Fargard of the Vendidâd. Their names are as follows :—

	Avestâ.	Pahlavi.	Pâzend.	Meaning.
1.	Âgereptem.	Âgiraft.	Âgereft.	Menaces.
2.	Avaoirishta.	Avorasht.	Avâvarasht.	Assaults.
3.	Aredush.	Ardush.	Ardush.	Blows.
4.	Khvara.	Khur.	Khur.	Wounds.
5.	Tachat-vohuna Khvara.	Bâjâe.	Bâjâe.	Wounds causing blood to flow.
6.	Astobidh.	Iyât.	Iyât.	Broken bones.
7.	Tanuperetha.	Tanâfuhar.	Tanâfur.	Manslaughter.

It appears from the above list that "*tachat-vôhunîm khvarem*" was known in the later languages as "*Bâjâe.*" But the term must have come into vogue through a misreading of Pahlavi "*tâjâe*" into "*bâjâe*" and then this mistake naturally led to the idea of cutting the hand, "*bâjâe*" meaning in Pahlavi the arm. Similarly "*Iyât*", must have been "*Asto-bidhem*" a misreading of the first part of the Avesta. *Khvarem* is known in Pah. and Pâz. as *khur*. "*Tanvalgân*" Pâzend reading of Pahlavi "*tanâpuhar-gân*" which in Avestâ is "*tenuperetha.*" From these and other similar instances the conclusion is irresistible that ac-

curate study of Iranian languages amongst the Parsi priesthood must have been wanting even in remote centuries.

234a. Pahlavi "*Âharmôgîh*" from Avestâ "*ashemaogha*" a heretic, a deceiver, a hyprocrite.

235. Avestá "*Ashemaogha*" Pahlavi "*Aharmog*" a heretic.

236. नसा a dead body.

237. अग्दीन a person of evil religion. Hence the sin of submitting one's own body to a person of evil religion. But H_1 in Gujeráti renders it આપણા શરીર રહિ અગ્નિદાઘુ કરૂં the sin of cauterizing one's own body, which is erroneous.

238. That is, by castrating or otherwise incapacitating male or female children or men to make them incapable of begetting offsprings.

239. H_1 in Gujerâti simply restricts it to જુવાન સ્ત્રી 'youthful woman.'

240. In nearly all Irânian writings '*gunâh i ruânî*' and "*gunâh i hamimâlân*" are considered as sins which cannot be atoned for by any means, except by making due restitutions to the party offended and thereby procuring pardon from him or her; *e. g.* committing adultery with some one's wife, misappropriation of some one's property, false accusation on some one, and so on. But Neriosengh here understands by "*gunâh i ruâni*," the sin of copulating with dumb animals, which is doubtful at least regarding its etymology; the more so because that heinous sin is called in Irânian languages "*satormarzi.*"

241. The sense of this paragraph of Neriosengh is not clear to me.

242. पुल्वाहोद् or फुल्वाहोद्. It does not appear clearly that Neriosengh derives this word from "*pûl*", the bridge (of Chinvad) or "ful" akin to Gujérâti ભુલ "forgetting." I humbly conjecture that he may have been misled by the original Pâzend decipherers of Pahlavi who may have deciphered the Pahlavi *andpuhargân* (Avestâ "*anâperetha*" *shkyaothna*) inatonable crime, in some wrong way.

243. That is, the increased (amount) of sins which (after having been committed, if not atoned for) cause themselves to grow with daily growth (somewhat in the manner of a growing tree or of the compound interest of money deposited with a bank).

244. Ahriman, Satan.

245. The sacred implements of holy worship, such as the sacred fire, the sacred bundle of twigs or of metallic wires, and the Hôm juice.

246. The Gujerâti translator understands by these the congregation assembled at the time.

247. अधिष्ठायक = स्वामिन् lord, master, guardian.

248. One's own near relations.

249. One's own compatriots.

250. Copartners.

251. Neighbours.

252. Fellow citizens.

253. I think this refers to the "*Nirang i âb tâkhtan*" *i. e.* the Avesta formulæ to be recited after passing urine or answering the call of nature. अंचन bending, curving, refers to the prohibition of making water in a standing posture (see Vandidâd, Fargard XVIII§§ 40—43).—It must be mentioned here that the Gujerâti translator has been misled in understanding it to mean reciting the Avesta "with mind," probably by the faulty Pâzend reading of "*pa cha manashna*" which ought to be "*pa cha anjashna.*"

254. गहंबार, season festivals. They are six in the year. "महल्पश्न (Pahlavi-Pazend *Fravardîgân*) the annual festival of the Fravashis of the holy. होमदून a certain ceremony. These technical terms are rendered in H_1 *seconda*

manu thus: ગહુંબાર અનિ મહલપક્ષ દશ દિવસ નઓરોજ અનિ હોમ અનિ દ્રૂન. Similarly $NMRL_1$.

255. **निश्चलं पुण्यं**. This is Neriosengh's rendering of the original Pâzend "*hoshfrîd*" (Pahlavi *Ostofrîd*, Avestâ *Use-friti*) a particular ceremony.

256. The festival celebrating the advent of the warm season on the first day of the Zoroastrian year. H_1 and NM-RL_3 render in Sanskrit **रपिथ्विन गाहे प्रथमा** and in Gujerâti રપિથ્વિન ગાથા (!) પહિલી. K_4, $NMRL_1$ translate in Sanskrit **रपिथ्विनगाथा प्रथमा** (·?).

257. **मुद्रा** here means the Kusti, the sacred girdle of the Pârsis.

258. **शीवी** (Pahlavi *Shavîk*) the sacred white shirt with the *garebân* collar mark of the Parsis.

259. **अइविअंघान** (or **अइविआंघनि**) here means the Kusti.

259*a*. Is **चलय** some kind of shoe ?

260. **बाज** or **ग्वाज** (Pahlavi-Pâzend "*vâj*"). The state of keeping silence or speaking with closed lips while eating, discharging urine, or performing certain religious ceremonies.

261. Highway robbery. H_1, $NMRL_1$ " Abortion " which is certainly incorrect, though the Pahlavi supports it.

262. Pahlavi "*Shivan u mûyeh*", Pâzend *Shîn Môî*," Persion " *Mûyeh* ", excessive lamentations with weeping, beating the breast, and tearing the hair.

263. **बुधुषणं** (K_4 **बधुषणं** H_1 K_1 **बुध-पुण्यं**) is rendered in H_1 Gujeráti બુધૂખણ "beating with clubs." Compare Gujerâti "બુધાં મારવાં" to beat with clubs; "માર બુધું ને કર સુધું" &c.

264. According to Pahlavi traditions at the time of the final Resurrection of all there will be a great final punishment to all the souls of sinners in hell for three nights, each night as long as fifty seven years, in order to purify them all.

265. From this place to the end the Sanskrit translation is omitted in all MSS. except H_1, K_8, K_4.

266. This information is given in H_1, $NMRL_3$. The copyist's grammatical error has been corrected in brackets. EMU_1, EMU_2 give the heading as **आशीर्वाद संस्कृततनु अवस्तार्थः लिखितं**, SDB **आशीर्वाद हीन्दीमां लषि [लखि] सि**; EMU_5 in Persian as follows :--

این افرین از زبان فرس و دری بزبان
هندی پیش آن وبهان بزرگان پیشین پرداخت
کرد چرا که در هندوستان رای هندي را
بابیان هندی برای معلوم ساختن راه رسم
عقد بستن بهدینان عیان ساخت این
مذکورات هندی آفرین مختصر میکنم چرا
که این حقیقت قوم زر تشتریانرا معلوم است

EMU_8 **आशीरवाद हींदवी तणां लखीशि** ; K5 **हिंदवी आशीरवाद तणां अर्थ लखीसि** ; EMU_9 **आशीर्वाद संशकरतनां जंदे लखेआ छे** ; EMU_6, EMU_7 **आशीरवाद संस्कृततनुं लखीसि**.—**पइमानी** (Pahlavi *Pêmânîh*] means "contract," "Solemn promise."

267. The words enclosed in the last brackets stand for the original Pâzend "sad o panjâh sâl."

268. Most of the MSS. give here the dates of their copy; *e. g.* H_1 Pâzend "hafsad hashtâd chihâr" (*i. e.* A. Y. 784), corresponding to **चतुर्दशशतेषु संवत्सर**...... ... ; EMU_{12} "yak hazâr yak sad bîst o yak" = **सप्तदशशतेषु संवत् १८०८** (?!); K_6 "yak hazâr chahal yak= **संवत् १७५५**; EMU_1 "yak hazâr bist o Chihâr" = **संवत् १७११** ; K_1 **चतुर्दशशतेषु** ; EMU_5 **संवत् १७ अमुक वर्षे** ; TDa_1 **पंचदशशतेषु** ; EMU_6, EMU_7, EMU_{10} **सप्तदशशतेषु** ; K_5 **संवत् १७१०** ; SDB **अष्टदशशतेषु संवत् १८ जे हुइ ते उत्रावर्षे** ; EMU_9 with the Avesta character "samvat ϖrekhû sapta dasa satēkhû samvat satar sō satotarâ (*i. e.*

૧૭૭૭) varkhē Hormezd rozē spendârmad masē Shrî Sûhâlî bandarê; NMRL$_3$ अशटदश सतेषु संवत १८ ......

269-269*a*. The Gujerâti પ્રાકૃ આદિ પિહલું ઈઅજદગર્દ સહિરીઆર તીણિ સમઇ પૂહિલવી પદમાંની માહિ સુવર્ણાદિ બિ હજાર દીનાર જર નસાઉરી સમુચ્ચય પૂર્વાચાર્યિ પઇમાની આશીરવાદમાંહિ કહિઆ અછિ તી તહો સર્વ પંતિ ગુરૂ અતીત આગલિ કહિઆ છે.

270. The Gujerati: રિતવણુ કામ unlawful amour.

271. The Gujerati: કોઇતણી લક્ષ્મી હઠતુ અથવા પ્રાણતુ (*i. e.* by force, Persian *ba zor*) અથવા છલ છદ્મતુ મ લેસ.

272. The Gujrâti: અનેરા પુરૂષતણી સ્ત્રી અથવા ભર્તા રહીત નારી રહઇ કામાર્થે તણઇ વિષઇ મુ હઉ.

273. EMU_1 in Gujerâti चतुष्पदजीवघन the wealth of quadrupeds.

274. EMU_1 in Gujerâti कर्णाक्षिनासिकास्वादिकान आदि देहूंने अने आंखे अने नासिका अने जिव्हा सदा उत्तम श्रुति नो देहणार गोश.

275. वह्हु-तू-ते &c. तू-तुम्=तत् &c. जम्यात् वो &c, and मा मे &c. are Avestic quotations from Yasna, LIX. 30.

276. Except § 32, all the Sanskrit paras from 23 to the end of the whole *Ashirvâd* not having been found in the MSS. I have ventured to translate them from the original Avesta and Pahlavi-Pâzend, and have accordingly put them into angular brackets.

277. This is the Sanskrit rendering of *Ahmâi Raêscha,* a well-known Avestic formula of blessing.

278. This rendering of the Sîroza is not extant in the MSS. used by me. Only one copy of it, somewhat incorrect, in the form of a tract was latterly provided to me. This seems to be the attempt of some unknown incompetent person other than Neriosengh. Finding it, however, not altogether unfit for our Collection, I have inserted it here. Some of its inaccuracies I have left untouched.

279. The translator seems not to have understood both the originals, Avesta and Pahlavi, here as well as in the following No. 3.

280. Not quite correct rendering.

281. Very conjectural.

281*a*. Pahlavi *Aêvôdât* Avesta *Aêvôdâta,* the sole-created primeval Bull.

282. No 17 Srosh and No 19 Farvardin are always omitted in reciting the Sîroza in the original Avesta. Hence their omission here also.

283. See Note 282.

284. The original Avestic *Vayu* (Sk. वायु) air, atmosphere, and *Vaê* or *Vîs* (Sk. वि or वी, Lat. *avis*) a bird, are two different words. The Pahlavi rendering of both is similar, *i. e. Vâê.* This has misled Neriosang and others to confound "air" with "bird." The birds are understood by him in the restricted sense of "carnivorous birds," such as vultures, kites, and others, fitly called Nature's scavengers, as they clear and purify the earth by devouring dead carcases. See Note 47–48–49. This is one of the examples of one inaccuracy leading to others.

285. This Sanskrit rendering of the *Shrosh Yashat i Hâdôkht* is found only in one MS. It seems to be the attempt of some unknown incompetent person, not Nerioseng himself; for it betrays in many places gross ignorance of Avesta, Pahlavi, and Sanskrit. I have, however, given it a place here without making many corrections, simply to preserve it, though imperfect and incorrect.

286. The Avestâ *Kayadha* is rendered in Pahlavi by *Kâstâr* decreaser, destroyer, which the Sanskrit translator has misread and misunderstood as ***Kishtâr*** a cultivator, and so he has rendered it by बीजोप्त one who has sown the seed.

287. Avesta ***hû-frâshmo-dâiti,*** the sunset.

288. *Nirang* means a holy spell for exorcising evil spirits, curing diseases, giving extraordinary or supernatural powers, and for many other uses. There are many of them to be found in old Parsi MSS. Now a days they have become almost obsolete among the Parsis. Five of them having been found in some MSS. with Sanskrit superscriptions and rubrics, I have inserted them here.

289. The meaning of लागनि is not clear. Some MSS. have used this word in Gujerâti as लाग खांडवानी, which is equally obscure.

289*a*. दुष्टकुक्षि (Gujerati દુખ કુખે?) pain in the belly. Or perhaps दुष्टकुष्ठ bad leprosy (Gujerati કોઢેઠ).

290. नावर or नोनावर means the ceremony of the initiation of a youth into the craft of priesthood.

291. श्नूमन् or श्नुमन् means the principal Avestic formula to be recited in a ceremony describing the name with or without the qualifications of a spiritual being or beings in whose special honor the ceremony is being performed.

291*a*. ताय Pahlavi *tâi* or *tâg*, a twig or a metalic wire, allowed as a substitute for the twig.

292. आत्रवक्ष or आतरवक्ष or आतरवक्षीय (literally the fire-kindler) means the associate priest whose special function is to tend the fire, besides performing other duties and reciting certain portions of the whole recitation in a ceremony.

292*a*. हाय, Pahlavi "*hât*" Avesta "*hâiti*" a section, a chapter.

293. नीरंग here means ceremony.

294. Nerioseng uses भस्मन् both in neuter and masculine genders. This is the description of a certain ceremony performed on the sacred fire of Atash-Behrâm.

294*a*. पोषणं This is a curious mixing of Iranion *Poshîdan* to cover, with the Sanskrit termination अन. The meaning is to cover the fire with ashes so that it may not be extinguished by exposure.

295. Pâhlavi "*pâdyâw*", Persian "*pâdyâb*", washing the face, hands and feet, followed by the ceremony of untying and retying the Kusti, *i. e.* the sacred girdle.

Pâdyâw is perhaps used here in the sense of ceremonially washing and consecrating the *Khûân*, the stone table with the lower part of the *âtosht* or the fire-vase.—It must be said that the description of the ceremony, as noted down here in Sanskrit, is very brief and imperfect. In some MSS. it is found written with fuller details in Gujerâti.

296. This is a curious mixture of Gujerâti and Sanskrit. Such sort of writing is some times met with in the MSS. examined by me. एर्वेद रहे means "the priest should stay." एर्वेदेन would have sufficed here, construing एर्वेदेन अपसारणीयं.

297. अपसारयतां while removing. अपसारयतां = Gujerâti ઓસારતાં. What to call this word? Sanskritised Gujerâti or Gujerâticised Sanskrit!

298. *Boe* (Avestâ *baoidhi*, Pahlavi-Pâzend and Persian "bôe," fragrant fuel, such as sandalwood, frankincense, aloe-wood, &c.

299. This is a beautiful composition, partly in Pâzend and partly in Avesta language. Its last paragraph begins with *Chithrem buyât ahmya nmânê* &c. (प्रकटं भूयात् इदं गेहं &c.), from which this benedictory piece is also headed in some MSS. as *Âfrîn-e-Chithrem buyâd.* The Sanskrit translation is met with in only a few MSS. The whole of it is nearly correct. It must either be the work of Nerioseng himself or of some other competent person.

ERRATA.

PREFACE AND INTRODUCTION.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
I	36	*Prakâsh*	*Prakâsha.*
,,	37	Chandâ	Chândâ.
III	23	Grammar and Syntax	grammar and syntax.
IV	8	is rendered	he renders.
,,	39	Grammar	grammar.
V	18	*Nîrang-e-Kusti*	*Nîrang-e Kusti.*
VI	3	the Kings	Kings.
VII	13	Ccremony	Ceremony.
,,	24	*Ârdâ*	*Ardâ.*
VIII	26	*boe*	*boê.*
X	45	*Nyâish*, with	Nyâish with.
XIV	13	લાગ	લાગ (?)
,,	21	mouth;	mouth,
XV	16-17	"1000 and... .... is later than A. Y. 1000.	"1000 and so and so," from this it appears that the MS. is later than A. Y. 1000. Afrîn-e Rapi. thvîn;
XVIII	18	*Sadîk*	*Sadîk.*
,,	31	Gôbrû	Gôbrû. [Gayômard?]
XVIII	38	*av*	*âv.*
,,	39	Atash	Âtash.
,,	48	thet hirty	the thirty.
XX	24	Âftasa	Âtash.
,,	46	Nîrangestân	Nîrangistân.
XXI	12	૧૪૧૫.	૧૪૧૫.
,,	28	vehiclle	vehicle.
XXII	1	Mâa	Mâh.
,,	2	Âshîrvâdh	Âshîrvâd.
XXIV	11	पदत्रवान्	पदत्रवान् पक्षवान्.

TEXT.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
१	११	संधेन	संधेन.
५	३१	प्रकृष्टावाक	Some MSS. प्रकृष्टावाक
६	१	श्राशस्य	श्रोशस्य
७	२	आहर्मने	(आहर्मने)
९	१७	अस्ति	अस्ति
११	१५	शून्यचारिणो	शून्यचारिणः
१२	३	स्वीयं आत्मानं ३	स्वीयं ३ आत्मानं
१२	३०	इजिस्प्रिया	इजिस्निया
१३	३२	forgotton	forgotten
२०	२४	द्वादश	द्वादशः
२१	११	189	139
२१	२२	०बहइभ्यः	०बहद्भ्यः
२१	२४	अस्मि-	अस्मि
२१	३०	NMRL	NMRL$_1$
२१	३१	लिक०	किल०
२३	१	नरस्य	नरस्ये
२३	२३	157	157*a*
२३	३१	एरांग्येज	एरांग्वेज
२४	३४	Is it	Is
२६	४	०तमाय	[०तमाय]
३०	२४	अमिअज्दमतो	०मतः
३१	१०	,,	,,
३१	२९	,,	,,
३७	१२	यदिनसा	यदिनसा 236
३७	१३	स्वर्गीभूतस्य 236	स्वर्गीभूतस्य
३७	१९	[समुत्खन्नायति ?]	[समुत्खनयति ?]
३६	३२	NMRL,	NMRL$_1$
३८	३३	,,	,,
३८	३४	,,	,,
३८	,,	,,	,,
४१	३	तदू	तद्
४१	७	पुण्यम्	पुण्यम् 255
४१	८	उच्यते 255	उच्यते
४४	२	प्राकू	प्राक्
४४	३३	[एकमत्येन]	[ऐकमत्येन]

age.	Line.	Incorrect.	Correct.	Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
४४	३७	SDB,	SDB	५१	७	सुवणाम	सुवर्णाम
४५	५	सत्यवाकू	सत्यवाक्	५१	१५	सुवणाम	सुवर्णाम
४५	१७	०वाकू	०वाक्	५३	२४	बाद् ।	बाद" ।
४७	१	सदोद्योतं	सदोद्द्योतं	५५	४	निरंग	नीरंग
४८	२८	वर्षे:	वर्षे:	५५	१२	291*b*	292*a*
४९	२४	277*a*	281*a*	५७	५	[:अहुर्यज्दस्य]	[:अहुर्मज्दस्य]
४९	२७	अन्यत् 281	अन्यत्	५७	५	( )	[ ]

NOTES.

Page.	Line	Incorrect.	Correct.	Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
1	9	Avesta,	Avesta.	4	33	ददाम	ददामि
2	2	para	para.	5	36	दनाहर	देणाहर
2	2	,,	,,	5	41	सउकंतं	सौकंतं or सउकंतं
3	25	संप्रापथितारः	संप्रापयितारः	6	8	every night	night after night.
4	8	तिस्त्र	तिश्त्र				
4	26	प्रज्ञान्मेषेण	प्रज्ञोन्मेषेण				

COLLECTED SANSKRIT WRITINGS OF THE

PARSIS.

Old Translations of Avestâ and Pahlavi-Pâzend books as well as other original compositions;

WITH

VARIOUS READINGS AND NOTES,

Collated, Corrected and Edited

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA

HON. FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY.

PART II.—IJISNI (Yasna).

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES

AT THD EXPENSE OF

The Sir JAMSETJEE JEJEEBHOY TRANSLATION FUND.

BOMBAY.

1910. A. D.

BOMBAY:
PRINTED BY B. R. GHANEKAR,
AT THE "NIRNAYA-SAGAR" PRESS, FOR THE PUBLISHER.

पारसीकधर्मादिविषयकसंस्कृतपुस्तकसंग्रहः

संशोध्य

भरूचा इत्युपनामधारिणा एर्वद इति धर्मपदयुतेन

दादाभाईसुतेन शहिरिआरजिना प्रकटितः

द्वितीयखण्डः—(इजिस्नि).

मुम्बापुर्यां

निर्णयसागरमुद्रालये मुद्रितः

सन १९१०.

OFFICE OF THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES.

The Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee Religion and the texts of the unpublished Pahlavi and Pazend literature prepared and published. The work of having the texts of the Sanskrit writings prepared was undertaken at the suggestion of a few gentlemen who at first formulated a scheme to see all the Sanskrit texts published. The work was entrusted to Ervad Sheriarji Dadabhai Bharucha. The scheme being placed before the Trustees, they accepted it, and resolved to get the texts prepared and published at the expense of the Sir Jamsetjee Jejeebhoy Translation Fund in their hands.

This book is the second instalment of the result of Ervad Sheriarji's work. The Trustees record their appreciation for the zealous and scholarly manner in which Ervad Sheriarji has continued his work.

BOMBAY,
21st August, 1910.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI,
Secretary.

PREFACE.

इजिशि (more correctly इजिश्नि) is the principal liturgical book of Zoroastrian Religion. Its original avestic text consists of seventy two Hâs (Avestâ "*Hâiti*," Pahlavi "*Hâd.*") or chapters which are translated into Pahlavi. From that Pahlavi text Mobed Neriyosangh Dhaval has rendered his Sanskrit translation of which only fifty-six Hâs are now extant. The remaining part is not forthcoming. Whether he himself wrote the whole translation of the seventy two Hâs or not cannot be known; since all manuscripts examined by me terminate with the end of the Hâ fifty six. Only one manuscript (MFL) has in it the Sanskrit version of Hâs 57,62 and 65 which are copies of the Sanskrit translations of Sarosh Yasht, Âtash Nyâesh and Âbân Ardûisûr Nyâesh, which latter two Nyâeshes have been published by us in the first part of our collection.

Even in the Sanskrit translations of Hâs forty eight to fifty seven I have found a few examples of gross ignorance of the translator and consequently I entertain misgivings as to their being the genuine translations of Nariyosang himself. One example will suffice. The first word of the sixth Kardâ of the Hâ fifty seven is in Avesta "*Yûnăm*" which is correctly rendered into Pahlvi by "*Yûyân*" (Pers. *Javân*), meaning a Youth. But the Sanskrit translator has erroneously read it "*Govashna*" or "*Gobashna*" and rendered it by वाक्य !! We cannot impute such gross ignorance of Avesta and Pâhlavi to Mobed Neriyosang Dhaval. Hence I conclude that the great Mobed Nariyosang wrote upto the end of the Hâ forty seven and afterwards some less competent person or persons have ventured to continue and finish the work begun by him. I am, however, not quite confident in asserting this surmise and leave the point to future investigations.

As far as my investigation into manuscripts goes I can say that they have been mutilated not only by natural calamities, fires, floods, loots, rains. etc., but also by the ignorance of their owners. Priestly families, while dividing paternal properties among themselves, very often tore pages of valuable manuscripts and took them with themselves as their shares. A notorious example of such division is to be found in the two manuscripts (EMU_{15}) and ($NMRL_4$) examined by me. These two are really one manuscript written by a competent person of which one share is EMU_{15} and the other is $NMRL_4$!

Most of the manuscripts give a Gujarati translation along with Sanskrit, beginning from the Hâ forty three, some giving it for a few Hâs only while MFL gives it to the end. Who wrote this Gujarati translation, Neriyosang himself or some one else? I think it was not written by Neriyosangh himself. Whoever may be the writer of this Gujarati, it appeared to me a good specimen of the prose Gujarati of Parsees after their advent into India and I have, therefore, inserted them all into my English notes at the end of this part. I hope it will be interesting and useful to those who investigate into old Gujarati writings.

In preparing this part second the following books and manuscripts have been collated :—

1. Sp. Neriyosang's Sanskrit—Ueber set-zung Des Yaçna, Herausgegeben Und Erlautet von Dr. Friedrich Spiegel; Leipzig, verlag von Wilhelm Engelmann, 1861.

2. K_7. L. $10\frac{7}{8}$. Br. $7\frac{1}{2}$. Th. $2\frac{1}{4}$. An Indian manuscript belonging to Dastur Kaikhushru Jamaspjee Jamasp-Âsânâ terminating at the *Hâ* or chapter 56 without any colophon at the end; writing bold and beautiful. The scribe seems to be well-versed in Pahlavi, Persian and Sanskrit. Almost every *Hâ* or chapter is prefixed with Persian verses composed by him. A few pages are lost. In the beginning the scribe's name only is given, which is Ervad Manek bin Ervad Behrâm bin Ervad Dârâb bin Ostâ Sohrâb bin Ervad Maneck bin Ervad Peshotan, surnamed Sanjânâ, a descendant of Mobed Neriyosang Dhaval. Written in the town of Navsari A. Y. 1095.

3. TDA_2. L. $9\frac{3}{8}$. Br. 8. Th. $1\frac{3}{4}$. a modern manuscript belonging to the library of the late Ervad .Tehmuras Dinshaw Anklesaria. It has two hundred forty six folios extending from the beginning upto the *Hâ* or chapter fifty-four where a colophon in Persian is given from which it appears that the writer is Dastur Jamshed bin Dastur Jâmâsp bin Herbad Âsâ, the son of Faredoon, a descendant of Mobed Hormazdyâr bin Râmyâr. The writing was completed at Navsari on the Rôj Hormazd Màh Meher A. Y. 1140.

Dastur Jamshed Jamâsp Âsâ, the writer of this MS. seems to be a competent scholar of Avesta, Palhavi, Persian and Sanskrit.

4. EMU_{14}. A very modern manuscript belonging to Ervad Manekji Rustomji Unwala; imperfect, having only twenty-five folios from the beginning on English paper.

5. EMU_{15}. L. $8\frac{3}{8}$ Br. $6\frac{3}{8}$. Th. 1. An old-looking manuscript belonging to Ervad Manekji Rustomji Unwala; imperfect; only one hundred twenty one folios from the beginning to the middle of the Hâ 13. The writer of this manuscript seems to be a learned Sanskrit scholar. This is the former part of the one manuscript divided among some priestly family spoken of above.

6. EMU_{16}. a small imperfect manuscript, containing a few Hâs of the Yâsna with Sanskrit and Gujarâti translations belonging to Ervad Manekji Rustomji Unwala.

7. EMU_{17}. L. $13\frac{3}{8}$ Br. $5\frac{3}{8}$. Th. 1. A good complete manuscript; *i. e.* from the beginning upto the Hâ 56; well-written and well-bound. Folios two hundred and nineteen. No date, no colophon. It belongs to Ervad Manekji Rustomji Unwala.

8. $MLHL_8$. L $8\frac{1}{8}$ Br. $8\frac{1}{8}$. Th. $1\frac{1}{4}$. A modern manuscript belonging to Manekji Limji Hâteria library, containing two hundred and fourteen folios, extending from the begginning upto the Hâ or chapter 52. No date, no colophon.

9. $MLHL_2$. L. 6 Br. 3 Th. 1 An old manuscript belonging to Manekji

Limji Hateria library. It contains (1). a treatise called in Pâzend *Jahêshni Dânâ Frôkhizâd Aôgemadaechâ* (which rendered into Pahlavi is *Zahishn-i-Dânâk Farkhozad Aôgemadaechâ i. e.* the prayers and blessings composed by the philosopher Farrokhzâd, beginning with the word Aôgemadaechâ). This treatise is a sermon on death, consoling the survivors of a person departed from this world. It is partly in Avestâ language and partly in Palhavi-Pâzend and is well known to Avesta and Pahlavi scholars. Here it is translated into Sanskrit and old Gujarâti, of which the former will appear in part sixth of this Collection.—(2) *Chemi-i-Kusti,* a brief Pahlavi-Pâzend treatise on the sacred cincture of the Parsees, translated into Sanskrit and old Gujarâti; the former, *viz.* the Sanskrit translation of this will also be published in the Part sixth of this Collection. Colophon; Rôz Khôrdâd Mâh Tîr, Sâl 916 (A. Y.), scribe Eravdzâdâ Asdîn Kâkâ Dhanpâl, a descendant of Mobed Hamzyâr in Hindustân in the town of Khumbât (Cambay)—(3) A Pâzend-Sanskrit Glossary.—(4) Three folios of Pahlavi-Pâzend Glossary.—(5) Patet Irânî rendered into Pahlavi.—(6) Afrîn-e-Zartosht, Avestâ and Pâzend.—(7) Patet-e-Irânî in Pâzend. Colophon Rôz Âshtâd Mâh. Sapandârmad, Sâl 916 (A. Y.); Scribe Kâus bin Kâkâ, a descendant of Movad. (7) *Afrīn Gahambâr* rendered into Pahlavi, imperfect in the beginning.—(8) *Rasmhâi Behdīnân, i. e.* the customs of Zoroastrians, a fragment from Revâyets.—(9) Yasna Hâ 48-52 with Sanskrit translation.—(10) Some phrases and words of Yasna with the Sanskrit meanings, by way of a glossary.

10. J. J. M_2. A modern manuscript belonging to Shâms-ul-ulama Ervad Jivnji Jamshedji Modi; imperfect, only 144 folios extended from the beginning upto the Hâ 13, containing Avestâ, Pahlavi, and Sanskrit texts.

11. $NMRL_4$. L. 8$\frac{3}{8}$. Br. 6$\frac{3}{8}$. Th. 1. An old-looking Indian manuscript belonging to the Navsari Meharji Rânâ Library. Its 121 folios from the beginning are in EMU_{15}, mentioned above, and the rest end at the folio 378, at the Hâ 57th. Some other person has tried to supplement the Sanskrit translation of Hâs 59, 60, 62, and 65, §§ 1-5 apparently from *Perâma Iastī* (खुर्दअवस्ताऽर्थः) No date, no Colophon. This is the latter part of a manuscript divided among some priestly family about which we have spoken above.

12. H_2. A modern Indian manuscript on English paper, belonging to the late Sardar Shams-ul-ulama Dustur Hoshangji Jamaspji Jamaspâsânâ of Poona, folios 129 extending from the beginning up to the Hâ 53. The avestâ text of Hâs 44-53 is supplemented separately. No Colophon.

13. MFL. An Indian Manuscript belonging to the Mullâ Firoze Library of Bombay written on Indian paper; folios 262 extending from the beginning up to the Hâ 59. No colophon. The writer, however, displays gross ignorance of Sanskrit in many places.

14. A study of the Five Zarathushtrian (Zorsastrian) Gâthâs, with texts and translations, also with the Pahlavi translation for the first time edited with collation of manuscripts, and now prepared from all the known codices, also deciphered and for the first time translated in its entirety into a European language

with Neriyosangh's Sanskrit text edited with the collation of five MSS, and with a first translation, also with the Persian text contained in Codex 12b of the Munich collection edited in transliteration, together with a commentary, by Lawrence H. Mills, D. D. 1894.

The following are a few more examples of peculiar Sanskrit letters :—

ष्य for ज्य *e. g.* युष्यते for युज्यते

द्य for ज्य *e. g.* युद्यते for युज्यते

त्त for ज्द *e. g.* मात्त.; अस्त्र for माज्दइअस्त्र

ध्न्न for ल्ल *e. g.* वध्न्नभर्तये for वल्लभतायै

क्षु for क्षु *e. g.* क्षुद्र for क्षुद्र

ऊ for ऋ *e. g.* ऊते for ऋते

त्त for ज्द *e. g.* होर्म्मित्तात् for होर्म्मिज्दात्

र्नु for ओ *e. g.* फेरशर्नुखस्य for फ्रशोखस्य

य for ज *e. g.* यामास्पस्य for जामास्पस्य

ज for य *e. g.* जोऽभूत् for योऽभूत्

र्उ for ओ *e. g.* फेरशर्उखस्य for फ्रशओखस्य

स for श and
ख for क्ष } *e. g.* सिख्या for शिक्षया

श्र or म्भ्र for अ *e. g.* श्रपः or म्भ्रपः

ज्ञ for ज्ज्ञ *e. g.* होर्म्मिज्द for होर्म्मिज्द

त्त for क्ष *e. g.* रात्तस्याः for राक्षस्याः

स्छ for स्थ *e. g.* समीपस्छो for समीपस्थो

र्उ for ओ; *e. g.* हुर्उगुआजः for हुओगुआजः

च for त्व; *e. g.* चया for त्वया.

र्उ for ओ *e. g.* षुअएतुर्उदथकरणं for खुअएतुओदथकरणम्

र्त्र for ओ *e. g.* हुर्त्रगुआयः for हुओगुआजः

र्उ for ओ *e. g.* शर्उशिर्उशात्=सओशिओसात्

छ for स्छ= स्थ *e. g.* उच्छनाथ for उच्छानाय=उत्थानाय.

र्त्रु for ओ *e. g.* हुर्त्रुगुआजः for हुओगुआज

उ or र्उ for ओ *e. g.* हुर्उगुआजः or हुर्उग्वामः for हुओग्वाजः

द्य for ज्य *e. g.* राद्ये for राज्ये

र्उ for ओ *e. g.* शर्उशीर्उसः for शओशीओसः

च्छ for छ=त्स *e. g.* उच्छाहं for उणहं=उत्साहं

BOMBAY
25th. July 1910. } SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA.

अनुक्रमणिका.

इजिस्ति

श्री अहुर्म्मिज्दाय नमः ॥

नाम्ना सर्वाङ्कुशलतया च साहाय्येन च स्वामिनो अहुरमज्दस्य महाज्ञानिनः सिद्धिः शुभा भूयात् प्रवृत्तिः प्रसिद्धिश्च उत्तमदीने माज्दईअस्याः वपुषि च पाटवं दीर्घं जीवितं च सर्वेषां उत्तमानां उत्तममनसाम् ॥

इदं इजिस्निजंदपुस्तकं मया निरिओसंघेन धवलसुतेन पहलवीजंदात् संस्कृतभाषायां अवतारितम् । सुखप्रबोधाय उत्तमानां शिक्षाश्रोतॄणां[1] सत्यचेतसां ॥

प्रणामः उत्तमेभ्यः शुद्धमतेभ्यः सत्यजीवेभ्यः सत्यसमाचारेभ्यः ॥

हा[1a] १.

॥ १ ॥ १. निमन्त्रयामि संपूर्णयामि (किल इजिश्नौ[1] निमन्त्रयामि संपूर्णांच करोमि) दातारं स्वामिनं महाज्ञानिनं शुद्धिमंतं श्रीमंतम् । महत्तरंच (किल वपुषा) । उत्कृष्टतरंच (मूलेन) [मूल्येन] सुंदरतरंच (दर्शनेन) । २. गाढतरंच (कार्यन्यायैः[2]) बुद्धिमत्तमं[3] च (ज्ञानितमम्) सुकलेवरतमं च (किल अस्य अंगानि अन्योन्यं अनुरूपतराणि) पुण्यात् प्रधानतमं च (सदाचारात्) (किल होर्मिज्दात् यद्वपुः[4] पुण्येन तन्महत्तरम्) ३. उत्तमज्ञानी[5] (किल सद्व्यापारज्ञानी) [उत्तमज्ञानिनं] स्वेच्छानन्दी (किल अपरान् अभीप्सिततरेण आनन्देन कुरुते) [स्वेच्छानन्दकरं] ॥ ४. योऽस्मान् ददौ [दधौ] । यो घटयामास (तनुबिंबम्[1b]) यः प्रत्यपालयत् । यः अदृश्येभ्यो बृहत्तरः[6] ॥

॥ २ ॥ ५. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । ग्वहमननामानं अमरम् (गवां पशूनां पतिं) अशवहिस्तनामानं अमरम् (अग्नीनां पतिम्) शहरेवरनामानं अमरम् (सप्तधातूनां पतिम्) । स्पिंदारमदनाम्नीं अमरम् (पृथिवीपतिम्[1])[2] अविर्दादनामानं अमरम् (अपां पतिम्) । अमिर्दादनामानं अमरम् (वनस्पतीनां पतिम्) । ६. गोस्तनुं गोः [3]आत्मानम् । अग्निं होर्मिज्दस्य । समागंतृतमं अमरेभ्यो गुरुभ्यः (चिह्ने यतोऽस्मिन् द्वे[2] प्राप्ते स्तः परलोकस्य इहलोकस्य च अंगारो ज्योतिश्च[3]) ॥

• The prefatorial Heading.—१. TD_2, EMU_{14}, MFL शिष्यश्रोतॄणां; EMU_{15}, JJM_2 शिष्याश्रोत्राणां; EMU_{16} शिष्याश्रोत्तृणां; EMU_{17} शिष्याशिष्याणांश्रोत्तृणां. [See Part I. Note 1*a*.].

॥ १ ॥ १. Some MSS. इजिस्ति others इजिस्तिं. २. H_2, $MLHL_1$, TD_2, K_7, EMU_{16}, MFL, कार्यन्याये; EMU_{14} ०न्यायेन. ३. Corrected from बुद्धितमं in almost all MSS. ४. TD_2. यद्वपुःपुण्यात् ? [पुण्यात्] तनु महत्तरं; K_7, EMU_{17}, EMU_{16}, H_2 पुण्यात् तनुमहत्तरं. ५. Some MSS. उत्तमज्ञः ६. TD_2, K_7, EMU_{17}, EMU_{14} बृहत्तरः EMU_1 महत्तरः.

॥ २ ॥ १. SP, EMU_{14} पृथ्वीपती. २. EMU_{16} द्वेऽपि. ३. EMU_{16} ज्योतिश्च.

॥ ३ ॥ ७. निमंत्रयामि सम्पूर्णयामि । अहःपुण्यगुरून्[1] । (तत् यत् संध्यायाः अन्तः संध्यायां शक्यते गन्तुं प्रभावेन अस्य) हाउअननाम्नीं (प्रातःसंध्यां) पुण्यात्मकां पुण्यगुर्वीम् ॥ ८. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । साउअंघनाम्नीं च (या समं हाउअनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि गवां प्रवर्धयति) । विसिनाम्नीं च पुण्यात्मकां पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यिणी उत्तमपतिषु) ॥ ९. निमंत्रयामि सम्पूर्णयामि। मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनं उक्तनामानं इअज्दम् (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते) । आनंदं (निर्भयत्वं[2]) आस्वादनं च (स इअज्दः ये[न] मनुष्याः खाद्यस्य स्वादनं जानन्ति) ॥

॥ ४ ॥ १०. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । रपीथ्विननाम्नीं (मध्याह्नसंध्यां[1]) पुण्यात्मनीम् पुण्यगुर्वीम् ॥ ११. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । फ्रेदादारफ्सुनाम्नीं[2] (या समं रपीथ्विनसंध्यायाः समकार्यिणी[3] या च यूथानि पशूनां प्रवर्धयति) जंदनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी) । १२. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । पुण्यं उत्कृष्टतरं अग्निं च होर्मिज्दस्य ॥

॥ ५ ॥ १३. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । उजइएरिननाम्नीं[1] (अपराह्नसंध्यां[2]) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् ॥ १४. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । फ्रेदादारवीरनाम्नीं च (या समं उजइएरिन संध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि नराणां प्रवर्धयति । देहेनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये परलोकिनां भलापनापतिषु[3])॥ १५. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । बुर्जस्वामिनं नाभिं अपाम् । (बुर्जस्वामी स्त्रीणां इअज्दो जलमयः किल मूलस्थानं निर्मलाङ्गं एतस्मात् नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्मात् बीजं जलस्य अउरुअंदस्य नाम्नो येन अश्वाः सुंदरतरा जायन्ते) अपश्च मज्ददत्ताः ॥

॥ ६ ॥ १६. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । अइविश्रुथ्रिम-अइबिगायच-नाम्नीं (पूर्वार्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् । १७. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । फ्रेदादारविस्पहुजीवस्त्रीनाम्नीं च (या समं अयिविश्रुथ्रिम-संध्यायाः समकार्यिणी याच मूलं फलं सर्वं प्रवर्धयति) । जरथुस्त्रोतिमनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् (या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यिणी आचार्याणां आचार्येषु) ॥ १८. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । मुक्तात्मनां वृद्धीः[1] नारीणां च नरसंघानाम्[2] । संवत्सराणां च सुजीवनीम् । १९. उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितम् । विजयं च होर्मिज्ददत्तम् । टालनां च या उपरि प्रवृत्या । (बहरामं च इअज्दम्) ॥

॥ ३ ॥ १. JJM$_2$, EMU$_{15}$, EMU$_{16}$, EMU$_{17}$ अन्हः पुण्यगुरून्. २. H$_2$, JJM$_2$, K$_7$, TD$_2$, MLHL$_4$, EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ आनंदनिर्भयत्वं.

॥ ४ ॥ १. Corrected from मध्यान्हःसंध्यां in several MSS. २. Some MSS. फ्रेःददार, some फ्रेददार, some फ्रेहेददार &c. ३ K$_7$, JJM$_2$, EMU$_{15}$ या समं रपिथ्विनिसंध्या या [संध्यया] समकार्येषु TD$_2$, H$_2$, या समं रपिथ्विसंध्याया समका समकार्येषु.

॥ ५ ॥ १. EMU$_{15}$ उजीइएरेन. २. Corrected from अपरान्हः संध्यां in several MSS. ३. EMU$_{15}$ भयापनपतया; H$_2$, K$_7$, MFL, EMU$_{16}$, TD$_2$, MLHL$_1$ भलापनापतयः; JJM$_2$ भयापनाच तथा; EMU$_{14}$ भलापनापतयः; EMU$_{17}$ भला पतय [See Part I. Note 22].

॥ ६ ॥ १. K$_7$, MLHL$_1$, वृद्धिनां; २. MFL, K$_7$, MLHL$_1$, EMU$_{16}$, EMU$_{17}$, JJM$_2$, H$_2$, EMU$_{15}$ नरसंहानां.

॥ ७ ॥ २०. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । उशाहिननाम्नीं अपरार्धरात्रसंध्यां पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् । २१. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । बिरेजनाम्नीं च (या समं उशाहिनसंध्यायाः समकार्यिणी या च संचयान् धान्यानां प्रवर्धयति या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायानां अधिष्ठातारः) । नमाननाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीम् । (या मनुष्येषु गृहान्तर्वर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) । २२. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । श्रोशं पुण्यात्मानं भक्तिशीलं विजयिनं वृद्धिदं भूसंभूतेः । (श्रोशं आदेशपतिम्) । २३. रश्नं शुद्धम् । (रश्नः सत्यपतिः) । आस्तादं च वृद्धिदं भूसंभूतेः पुष्टिदं भूसंभूतेः ॥

॥ ८ ॥ २४. निमंत्रयामि सपूर्णयामि । मासान् पुण्यगुरून् । अन्तराचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । (पंचकस्य यः आद्यस्य उत्तमस्य) । २५. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । संपूर्णचंद्रं विसप्तथं[१] च पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । (पंचकस्य यः द्वितीयस्य उत्तमस्य । पंचकस्य यः तृतीयस्य उत्तमस्य) ॥

॥ ९ ॥ २६. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । गहंबारान् पुण्यगुरून् । (गहंबारान् इति समयसमुच्चयान् सृष्टीनां घटनकालान्[१]) । मइदुइजरमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । (आकाशस्य घटनाकालम्) । २७. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । मइदुइसमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । (जलानां सृजनकालम्) । २८. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । पइतिशहहेमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् (पृथिव्याः घटनाकालम्) । २९. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । अइआथ्रिमनामानं (वनस्पतीनां घटनाकालं) अधःपरिवर्तितोष्णकालागामिनम्[२] । वीर्यनिक्षेपणं च (किल अश्वादिपशूनां वीर्यनिक्षेपः तन्मध्ये आयाति) पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । ३०. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । मइदिआरिनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् ।(गवां पशूनां सृजनकालम्)। ३१. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । हमस्पथ्मएदएं नामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुम् । (मनुष्याणां दशजातीनां सर्वासां च सृजनकालम् । हमस्पथ्मएदएमता [३]सर्वसैन्यदातिः) ३२. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । संवत्सरान् पुण्यगुरून् ॥

॥ १० ॥ ३३. निमंत्रयामि संपूर्णयामि समग्रान् तान् गुरून् ये सन्ति पुण्यगुरवः । त्रयश्च त्रिंशच्च । निकटाः परिवर्तुलं हाऊअनसंध्यायाः । ये सन्ति पुण्यस्य यत् उत्कृष्टतरं होर्मिज्देन शिक्षापिताः (जरथुष्ट्राय) । जरथुष्ट्रेन च प्रोक्ताः (अंतः अस्मिन् जगति) ॥

॥ ७ ॥ १. उसहिन nearly all MSS. २. रात्रि nearly all MSS.

॥ ८ ॥ १. EMU_{26}, $MLHL_1$, K_7 विशसथें; MFL विस्पतथां; TD_2, H_2 वीस्पतथें; EMU_{15}, JJM_2 वीसशसथें.

॥ ९ ॥ १. EMU_{16}, EMU_{17} समयसमुच्चयात्; EMU_{17} सृष्टीनांघटनकालात्. २. H_2 TD_2, MFL ०उष्णकालागमनं; EMU_{15}, $MLHL_1$, EMU_{16}, EMU_{17} ०उष्णकालागमिनं. ३. JJM_2, EMU_{15}, EMU_{17} संवंऽन्य । दाती; H_2, K_7, TD_2 सर्वन्यदाति; $MLHL_1$ सर्वसैन्यदाति thus corrected; MFL सर्वसैन्यदातिहमस्पथमदएमता.

॥ १० ॥ १. EMU_{15} पुण्या गुरवः. २. H_1, TD_2, MFL सिक्षिपिता.

॥ ११ ॥ ३४. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । स्वामिनं मिहिरं महत्तरं अनश्वरं पुण्यात्मानम् । (ज्ञातव्योऽसौ इति शेषः)[1] । ताराश्च स्वनामनिओसृष्टीः । (होर्मिज्देन सृष्टाः) । ३५. तिस्तरं तारकंच शुद्धिमंतं श्रीमंतम् । (वृष्टिनक्षत्रम्) । चंद्रं च पशुबीजम् । सूर्यं च तेजस्विनं वेगवदश्वम् । लोचने च स्वामिनो महाज्ञानिनः । मिहिरं च ग्रामाणां राजानम् । (ऋते अमिशास्पिंतेभ्यः असौ महत्तरः । उपरि ग्रामाणां इहलोकानां राजा) । ३६. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । (दिनाधिपतिम्) । ३७. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । (मासाधिपतिम्)[5] ॥

॥ १२ ॥ ३८. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । त्वां अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र समं समग्रैः अग्निभिः । ३९. निमंत्रयामि । उदकं उत्तमतरम् । (नामांकितं यत्[6] तद् अन्तर्वनस्पतेः) समग्राश्च अपः मज्ददत्ताः (एकहेलया एव) समग्रांश्च वनस्पतीन् मज्ददत्तान् ॥

॥ १३ ॥ ४०. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । मांथ्रीं वार्णीं गुर्वीं पुण्यात्मनीं स्वामिकामाम् । (किल कामं यत् मनसा सह स्वामिनः तुल्यं करोति) । न्यायं विभिन्नदेवम् । न्यायं जरथुश्त्रियं (निर्मलतरम्) । दीर्घां उपरिप्रवृत्तिम् । (शिक्षां अदृश्यरूपिणीम्) । दीनीं च उत्तमां च माज्दइअस्नीं (एकहेलयैव) ॥

॥ १४ ॥ ४१. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । गिरं होशदास्तारं मज्ददत्तं पुण्यशुभम् । (स गिरिः यश्चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने[1] दधाति रक्षति च) । समग्रांश्च गिरीन् पुण्यशुभान् संपूर्णशुभान् मज्ददत्तान् । ४२. राज्ञां च श्रियं मज्ददत्ताम् । [0]अगृहीतां श्रियं च मज्ददत्ताम् । (श्री यां आचार्यैरधिवासिनी सत्कार्येण सद्व्यवसायेन च स्वीया शक्यते कर्तुम्) ॥ ४३. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । अशिशवंघाम् (उत्तमलक्ष्मीं) उत्तमाम् । (उत्तमताच अस्या इयं यत् उत्तमानां लक्ष्म्याः रक्षां साहाय्यं च करोति । सर्वेऽपि ये लक्ष्मीं स्वाधीनतया होर्मज्दस्य लाभेन च उत्तमानां दधते तेषां विपक्षान् दूरे दधाति) । निर्वाणज्ञानं च उत्तमम् । चित्तं[3] उत्तमम् । चित्तस्थितिं च उत्तमाम् । श्रियं लाभं च मज्ददत्तम् ॥

॥ १५ ॥ ४४. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । उत्तमानां उत्तमं आशीर्वादम् । उत्तमं च नरं मुक्तात्मानम् । बलिष्ठतमं च दृढं च उत्कृष्टतमं च मनसा ईअज्दम् । (शापं इत्यर्थः । उत्तमानां आशीर्द्विधा एकाच मनसा एकाच वचसा । आशीश्च वचसा बलिष्ठतरा शापश्च मनसा बलिष्ठतरः । उत्तमानां आशीः सकलासु रात्रिषु त्रीन् वारान् समग्रेऽपि भुवने सृष्टिमति रक्षया उपरि प्रचरति । लक्ष्मीं च यां सदाचारतया अर्जयति तस्याः लक्ष्म्याः रक्षका उत्तमानां आशीः) ॥

॥ ११ ॥ १. This gloss is found only in Spiegel's edition.

॥ १३ ॥ १. most MSS. मांथ्रवाणीं. २. most MSS. स्वामिन तुल्यं; a few स्वामिना तुल्यं. ३. Three MSS. have विभन्नदैसं [विभिन्नदैसं].

॥ १४ ॥ १. TD$_2$, EMU$_{15}$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, JJM$_2$, EMU$_{17}$, MFL स्थानं. २. TD$_2$, H$_2$ अग्रहितां; MLHL$_1$, JJM$_2$ अग्रतां EMU$_{17}$, EMU$_{15}$, EMU$_{16}$, K$_7$, अगृतां. ३. TD$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{16}$ चक्रं. ४. TD$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, K$_2$, MFL$_1$, EMU$_{16}$ चक्रस्थितंच JJM$_2$ चक्रंस्थितंच (?).

॥ १६ ॥ ४५. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । इमानि स्थानानि देशांश्च । अरण्यानिच । मंदिराणिच । गवां वसतीश्च[7] । अपश्च [8]भुवश्चं वनस्पतींश्च । एनांच भूमिम् । तंच आकाशम् । वातं च पुण्यात्मानम् । ताराश्च चंद्रं सूर्यं च । अनंतानि तेजांसि स्वयं दत्तानि । (स्वयंदातिश्च इयं यत् आत्मानं आत्मनो शक्यते कर्तुम्) । समग्राश्च स्पनामइनिओस्टृष्टीः पुण्यात्मानः पुण्यात्मनीः पुण्यगुर्वीः ॥

॥ १७ ॥ ४६. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । गुरुं महत्तरं यं पुण्यस्य । गुरूणां च [8a]संध्यानां च दिनानांच मासानांच गहंबाराणांच संवत्सराणांच । ये संति पुण्यगुरुतायां हाऊअनगुरुतया उपरि ॥

॥ १८ ॥ ४७. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । मुक्तात्मनां वृद्धीः बलिष्ठानां अधिकशक्तीनाम्[1] । पूर्वन्यायवतांच वृद्धीः । नवन्यायनिकटानां च वृद्धीः । निजात्मनश्च वृद्धीम् ॥

॥ १९ ॥ ४८. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । समग्रान् पुण्यगुरून् ॥ ४९. निमंत्रयामि संपूर्णयामि । समग्रान् उत्तमदानान् इअज्दान् परलोकचारिणः पृथिवीचरान् । ये संति आराधनीयाश्च नमस्करणीयाश्च पुण्यात् उत्कृष्टतरात्[1] ॥

॥ २० ॥ ५०. हाऊअननाम्नि (प्रातःसंध्ये) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि । ५१. साउअंघनाम्नि (हाउअनसमकार्यिणि) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि । ५२. रपिथ्विननाम्नि (मध्याह्नसंध्ये) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि । ५३. उजइरिननाम्नि (अपराह्नसंध्ये) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि । ५४. अयिविश्रुथ्रिम अइबिगईअच नाम्नि (पूर्वार्धरात्रसंध्ये) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि । ५५. उशहिननाम्नि (अपरार्धरात्रसंध्ये) पुण्यात्मनि पुण्यगुर्वि ॥

॥ २१ ॥ ५६. यदि त्वां बबाधे । ५७. यदि मनसा यदि वचसा यदि च कर्मणा । ५८. यदि निरीक्षणेन यदि च अनिरीक्षणेन (प्रमादेन) । ५९. सं[1] त्वां [ततस्त्वाम्] तेन प्रकृष्टं स्तौमि । नितांतं त्वां निमंत्रयामि । (किल तुल्यां द्विगुणतरां[2] पुनः करोमि) । यदि ते तेन प्रत्यस्खलयं यां इजिश्नि च नमस्कृतिं च ॥

॥ २२ ॥ ६०. गुरवः सर्वे महत्तराः पुण्यात्मानः पुण्यगुरवः । (संबोधने)[1] । ६१. यदि युष्मान् बबाधे । ६२. यदि मनसा यदि वचसा यदि च कर्मणा । ६३. यदि निरीक्षणेन यदि च अनिरीक्षणेन (प्रमादेन) । ६४. तत् युष्मान् तेन प्रकृष्टं स्तौमि नितांतं वो निमंत्रयामि । (किल वो द्विगुणतराम् पुनः करोमि) । यदि वस्तेन प्रत्यस्खलयं यां इजश्निं च नमस्कृतिं च ॥

॥ २३ ॥ ६५. प्रब्रवीमि माज्दइअश्नीं जरथुश्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मज्दस्य न्यायवतीम् । (किल मध्ये पापकर्मिणां ब्रवीमि) । ६६. हाऊअननाम्न्याः (प्रातःसंध्या-

---

॥ १६ ॥ १. Corrected from भुवनश्च or भुवश्च or भुवनीश्च in different MSS. with the exception of EMU_{16} which has भुवश्च. २. $MLHL_1$, K_7, H_2, EMU_{17}, EMU_{16} आत्मीय.

॥ १८ ॥ १. अधिशक्तीनां in several MSS.

॥ १९ ॥ १. Several MSS. आराधनीयासु नमस्करणीयासु पुण्यात् उत्कृष्टतरान्.

॥ २१ ॥ १. JJM_2 ततस् २. Some MSS. तुल्यं द्विगुणतरां, others तुल्यं द्विगुणतरं.

॥ २२ ॥ १. Some MSS. संबोधन.

॥ २३ ॥ १. EMU_{17} EMU_{15} मध्येऽपापकर्मिणां २. EMU_{15} नमस्कारण्याय.

याः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ६७. साऊंघनाम्न्याश्च (या समं हाऊअनसंध्यया समकार्यिणी याच यूथानि गवां प्रवर्धयति) विसिनाम्न्याश्च पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः (या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यिणी) आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ६८. गुरूणां संध्यानांच दिनानांच[8b] मासानांच गहंबाराणांच संवत्सराणांच आराधनाय नमस्कारणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

हा २.

(॥ [1]अतो बरेस्मइअस्तिं ॥)

॥ १ ॥ १. प्राणं[10] समीहे इजिस्नौ. २. बरेस्मनं समीहे इजिस्नौ । ३. बरेस्मनं समीहे इजिस्नौ प्राणं समीहे इजिस्नौ । ४. प्राणं समं बरेस्मनेन समीहे इजिस्नौ ५ बरेस्मनं समं प्राणेन समीहे इजिस्नौ. ६. एनं प्राणं एनं च बरेस्मनं समीहे इजिस्नौ । ७ तं बरेस्मनं एनंच प्राणं समीहे इजिस्नौ. ८ समं प्राणेन एनं बरेस्मनं समीहे इजिस्नौ । ९. एनं बरेस्मनं समं प्राणेन समं अइविअंघेन पुण्येन परिग्रथितं समीहे इजिस्नौ ॥

॥ २ ॥ १०. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च स्वामिनं महाज्ञानिनं पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं समीहे इजिस्नौ । ११. अमरान् गुरुतरान् सुराजानः[1] (?) सुदानिनः समीहे इजिस्नौ ॥

॥ ३ ॥ १२. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च । अह्नः पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिस्नौ । १३. हाऊअननाम्नीं (प्रातः[1]संध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ १४. साऊंघनाम्नीं च । (या समं हाऊअनसंध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि गवां प्रवर्धयति) । विसिनाम्नीं च । (या मनुष्येषु मोइबदेषु मध्ये सत्कार्यिणी) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ १५. अनेन प्राणेन बरेस्मनेनच मिहिरं निवासितारण्यं[2] सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनं उक्तनामानं इअज्दं समीहे इजिस्नौ । (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) । आनंदं आस्वादं च समीहे इजिस्नौ । (स अदृश्यरूपी यस्य प्रभावात् मनुष्याः खाद्यस्य स्वादं विंदन्ति) ॥

॥ ४ ॥ १६. अनेन प्राणेन बरेस्मनेनच रपिथ्विननाम्नीं (मध्यान्हसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । १७. फ्रेदादारप्सुनाम्नीं । (या समं रपिथ्विनसंध्यायाः समकार्यिणी याच यूथानि पशूनां प्रवर्धयति) । जंदनाम्नींच पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । (या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी) ॥ १८. अनेन प्राणेन बरेस्मनेनच पुण्यं उत्कृष्टतरं अग्निंच स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं समीहे इजिस्नौ ॥

॥ १ ॥ १. H_2 बर्समइअश्ति Sp. ०इअश्ति.

॥ २ ॥ १. $MLHL_1$ सुराजान् [ought to be सुराज्ञः; but Nerioseng seems to follow the Pahlavi, which takes an *Izâfat-i-Mawsufi* in such cases which *Izâfat* is equivalent to the relative pronoun, and adopts the nom. pl. instead of the acc. pl., with the pronoun ये understood].

॥ ३ ॥ १. JJM_2 प्राह्नः २. EMU_{15}, $MLHL_2$, JJM_2, H_2, EMU_{17}, TD_2 निर्भयितारण्यं.

॥ ५ ॥ १९. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च उजइएरिननाम्नीं (अपराह्णसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । २०. फ्रेदादारवीरनाम्नीं च । (या समं उजइएइरिनसंध्यायाः सत्कार्यिणी याच यूथानि नराणां प्रवर्धयति) । देहेनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी परलोकिनां मेलापनापतिषु[1]) । २१. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च बुर्जेस्वामिनं नारीणां तेजस्विनं अपां नाभिं प्रधानाश्वं समीहे इजिस्नौ । २२. अपश्च मज्दद्त्ताः पुण्यात्मनीः समीहे इजिस्नौ ॥

॥ ६ ॥ २३. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन अइविश्रुथ्रिम-अइबिगाइअच-नाम्नीं (पूर्वार्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । २४. फ्रेदादारहरविस्पहुजिवइनीनाम्नीम् (या समं अयिविश्रुथ्रिमसंध्यायाः समकार्यिणी याच मूलं फलं सर्वं प्रवर्धयति) जरथुस्त्रोतिमनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी मोइबदांमोइबदेषु आचार्याणां आचार्येषु) ॥ २५. अनेन प्राणेन बरेस्मनेनच मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः समीहे इजिस्नौ । नारीणांच नरसंघानां समीहे इजिस्नौ । संवत्सराणां सुनिवासितां समीहे इजिस्नौ । उत्साहिनं च सुघटितं शुभोदितं समीहे इजिस्नौ । विजयंच होर्मिज्ददत्तं समीहे इजिस्नौ । टालनांच यां उपरिप्रवृत्त्या समीहे इजिस्नौ । (बहरामंच इअज्दं । क्वचिच्च[1] टालनां यां उपरिप्रवृत्त्या आस्तादइअज्दस्य ब्रुवंति तथा चोक्तम्[2]) ॥

॥ ७ ॥ २६. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च उशहिननाम्नीं (अपरार्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ । २७. बेरेजनाम्नीं च । (या समं उशहिनसंध्यायाः समकार्यिणी या च संचयान् धान्यानां प्रवर्धयति या च मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायाधिष्ठातारः) । माननाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं समीहे इजिस्नौ (या मनुष्येषु गृहान्तर्वर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) ॥ २८. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं समीहे इजिस्नौ । (आदेशपतिम्) । २९. रश्नं शुद्धं समीहे इजिस्नौ । (सत्यपतिम् । अस्य रश्न इति नामता शुद्धता सत्यता च) । ३०. आस्तादं च वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुष्टिदं च पृथिवीविभूतेः समीहे इजिस्नौ ॥

॥ ८ ॥ ३१. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च मासान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिस्नौ । ३२. अंतराचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिस्नौ । (पंचकस्य यः आद्यस्य उत्तमस्य) । ३३. संपूर्णचंद्रं विसप्तथिंच पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिस्नौ । (पंचकस्य यः द्वितीयस्य उत्तमस्य पंचकस्य यः तृतीयस्य उत्तमस्य) ॥

॥ ९ ॥ ३४. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च गहंबारान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिस्नौ । (गहंबारान् इति समयसमुच्चयान् सृष्टीनां सृजनकालान्) । ३५. मईदिओइजरमंनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिस्नौ । (आकाशस्य घटना-

---

॥ ५ ॥ १. Some MSS. मलापनापतिषु.

॥ ६ ॥ १. MLHL$_2$ क्वकचिच्च. २. TD$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL$_1$ तथाचोक्तं "Yāmcha arshtoish Yazatahê".

कालम्)। ३६. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च मइदुइशमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । (जलानां सृजनकालम्)। ३७. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च पइतिशाहहेमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । (पृथिव्याः घटनाकालम्)। ३८. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च अइआथ्रेमनामानं । (वनस्पतीनां घटनाकालं) । अधःपरिवर्तितोष्णकालागामिनम्[2] । वीर्यनिक्षेपणम्[3] । (किल अश्वादिपशूनां वीर्यनिक्षेपस्तन्मध्ये भवति) । पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । ३९. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च मइदिआरिमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । (गवां पशूनां पंचप्रकाराणां सृजनकालम्) । ४०. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च हमस्पथमपदएमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । (मनुष्याणां दशजातीनां सर्वासां च सृष्टीनां सृजनकालम् । हमस्पथमपदएमता सर्वसैन्यदातिः) ॥ ४१. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च संवत्सरान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिश्नौ ॥

॥ १० ॥ ४२. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च समग्रान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिश्नौ ४३. ये संति पुण्यगुरवः त्रयस्त्रिंशच्च निकटाः परिवर्तुलं हाऊअनसंध्यायाः । ये सन्ति पुण्यस्य यत् उत्कृष्टतरं होर्मिज्देन शिक्षापिताः[1] (जरथुष्ट्राय) जरथुश्त्रेणच प्रोक्ताः (अंतरस्मिन् जगति) ॥

॥ ११ ॥ ४४. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च स्वामिनं मिहिरं महत्तरं अनश्वरं पुण्यात्मानं समीहे इजिश्नौ । ४५. ताराश्च चंद्रं च सूर्यं च । वनस्पतीनाम्[1] उपरि बरेस्मनेन मिहिरं सर्वेषां ग्रामाणां राजानं समीहे इजिश्नौ । ४६. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च (दिनाधिपतिं[2]) समीहे इजिश्नौ ४७. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च (मासाधिपतिं) समीहे इजिश्नौ ॥

॥ १२ ॥ ४८. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च त्वां अग्निं स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं समीहे इजिश्नौ । समं समग्रैः अग्निभिः ॥ ४९. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च अपः उत्तमाः उत्कृष्टतराः मज्ददत्ताः पुण्यात्मनीः समीहे इजिश्नौ । (या अंतर्वनस्पतिषु) । समग्राः अपः मज्ददत्ताः पुण्यात्मनीः समीहे इजिश्नौ । (एकहेलया एव) । समग्रान् वनस्पतीन् मज्ददत्तान् पुण्यात्मनः समीहे इजिश्नौ ॥

॥ १३ ॥ ५० अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च मांथ्रीं वाणीं गुर्वीं प्रभूतश्रीकां समीहे इजिश्नौ । ५१. न्याय्यं विभिन्नदेवं समीहे इजिश्नौ । ५२. न्याय्यं जरथुश्त्रियं समीहे इजिश्नौ । (निर्मलतरम्) । ५३. दीर्घां उपरिप्रवृत्तिं समीहे इजिश्नौ । (अदृश्यरूपिणीं शिक्षाम्) । दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं समीहे इजिश्नौ । (एकहेलया एव) ॥

॥ १४ ॥ ५४. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च गिरिं होशदास्तारं मज्ददत्तं पुण्यशुभं इअज्दं समीहे इजिश्नौ । (स गिरिः य श्चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने दधाति

॥ ९ ॥ १. घटना or घटन in different MSS. २. EMU$_{16}$ MLHL$_1$ अधःपरिवर्तितउष्णकालागमिनं TD$_2$ H$_2$ अधःपरिवर्त्तितउष्णकालागमनं ३. H$_2$ EMU$_{17}$, MLHL$_1$ वीर्यनिक्षेपितं EMU$_{16}$ वीर्यनिक्षेपिनं.

॥ १० ॥ १. MFL शिक्षयिताः.

॥ ११ ॥ १. Some MSS. वनस्पतिषे उपरि बरेस्मनेन्. २. MFL, H$_2$ TD$_2$ दिनाधिपं...... मासाधिपं.

रक्षति च)। समग्रान् गिरीन् पुण्यशुभान् संपूर्णशुभान् [पुण्यसुखान् संपूर्णसुखान्] मज्दद्त्तान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् समीहे इजिश्नौ। ५५. बलिष्ठां राज्ञां श्रियं[2] मज्दद्त्तां समीहे इजिश्नौ। ५६. बलिष्ठां अगृहीतश्रियं[3] मज्दद्त्तां समीहे इजिश्नौ ॥ ५७. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च अर्शिशवंघनाम्नीं (लक्ष्मीं)[4] समीहे इजिश्नौ। तेजस्विनीं महतीं उत्साहिनीं शुभोदितां पालकां श्रियं मज्दद्त्तां समीहे इजिश्नौ। लाभं मज्दद्त्तं समीहे इजिश्नौ ॥

॥ १५ ॥ ५८. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च उत्तमानां उत्तमां आशिषं समीहे इजिश्नौ। उत्तमं च नरं पुण्यात्मानं समीहे इजिश्नौ। बलिष्ठं च उत्तमं च दृढं च उत्कृष्टतमं च मनसा इअज्दं[2] समीहे इजिश्नौ। (शापमित्यर्थः। आशीश्च वचसा बलिष्ठतरा शापश्च मनसा बलिष्ठतरः) ॥

॥ १६ ॥ ५९. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च एता अपश्च भुवश्च[1] वनस्पतींश्च समीहे इजिश्नौ इमानि स्थानानि सर्वदेशांश्च[2] अरण्यानि च मंदिराणि च गोनिवासांश्च समीहे इजिश्नौ। एनं च देशपतिं समीहे इजिश्नौ यं स्वामिनं महाज्ञानिनम्। (होर्मिज्दं पितरं समग्रायाः पृथिव्याः) ॥

॥ १७ ॥ ६०. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च गुरून् सर्वान् महत्तरान् समीहे इजिश्नौ। संध्या दिनान्[10a] मासान् गहंबारान् संवत्सरान् ॥ ६१. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः समीहे इजिश्नौ ॥

॥ १८ ॥ ६२. अनेन प्राणेन बरेस्मनेन च समग्रान् पुण्यात्मनः इअज्दान् समीहे इजिश्नौ। ६३. समग्रान् पुण्यगुरून् समीहे इजिश्नौ। ६४. हाऊअनसंध्यायाः प्रकृष्टं गुरुतया। साऊअंघायाः विसिनाख्याश्च प्रकृष्टं गुरुतया। गुरूणां सर्वेषां महत्तराणां प्रकृष्टं गुरुतया[11] ॥

हा ३.

॥ १ ॥ १. बरेस्मनेन उपरि सन्निहितेन समं प्राणेन हाऊअनसंध्यायाः गुरुतया। (संमितेन[1] बरेस्मदानोपरि[13])। २. खाद्यं[2] भोजनदानं च समीहे इजिश्नौ। अविर्दादं अमिर्दादं गां च उत्तमदानाम्[3]। (अविरदादं उदकं अमिरदादं च वनस्पतिम्)। ३. सन्मानकृत्या। (किल पूजाकरणेन)। स्वामिनो महाज्ञानिनः अमराणां गुरुतराणाम्। ४. सन्मानकृत्या श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य विजयिनो वृद्धिदस्य भूसंभूतेः ॥

॥ १४ ॥ १. MLHL$_1$ पुण्यसुशुभान्. २. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$, राज्ञां गृहीतां श्रियं. ३. EMU$_{15}$ EMU$_{17}$, अग्रतां TDA$_2$, H$_2$ अग्रहितं. ४. EMU$_{15}$ अर्शिसंघनाम्नीलक्ष्मीं.

॥ १५ ॥ १. Nearly all MSS. उत्तमां आशिषां. २. K$_7$, EMU$_{17}$, MFL, H$_2$ MLHL$_1$, TDA$_2$, EMU$_{15}$ उत्तमंच उत्कृष्टमनसा इजिदं.

॥ १६ ॥ १. All भुवनश्च except EMU$_{16}$. २. TDA$_2$, MLHL$_1$, MFL देशांश्च.

॥ १८ ॥ १. K$_7$ इति द्वितीयं हाय संपूर्णं कर्तु ॥.

॥ ३ ॥

॥ १ ॥ १. EMU$_{15}$ correctly संनिहितेन. २. खादं several MSS. ३. उत्तमदानं some MSS.

॥ २ ॥ ५. हुमं च प्राहुमं[2] च[14] समीहे इजिश्नौ । (हुमं प्राहुमीयं इत्यर्थः) । ६. सन्मानकृत्या जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य पुण्यात्मकवृद्धेः[15] । ७. समिधं समीहे इजिश्नौ गंधं च । ८. सन्मानकृत्या तव अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र ॥

॥ ३ ॥ ९. हुमं समीहे इजिश्नौ । १०. सन्मानकृत्या उदकस्य उत्तमस्य (तत् यत् नामांकितं अंतर्वनस्पतेः) । अपां उत्तमानां मज्दद्त्तानां । (एकहेलयैव) । ११. उदकं हुमीयं समीहे इजिश्नौ । १२. (गां बवरां समीहे इजिश्नौ)[1] गां[16] जीवां समीहे इजिश्नौ । १३. वनस्पतिं हिनवानामानं[17] पुण्येन उच्चैर्दत्तम् (किल सदाचारतया समारचितं) समीहे इजिश्नौ । १४. सन्मानकृत्या अपां मज्दद्त्तानां ॥

॥ ४ ॥ १५. एनं बरेस्मनं समं प्राणेन समं अइवीअंघनेन पुण्येन परिग्रंथितं समीहे इजिश्नौ । सन्मानकृत्या अमराणां गुरूणाम् । १६. वाचः सुमताः सूक्ताः सुकृताः समीहे इजिश्नौ । १७. गाथानां च उर्क्तिं समीहे इजिश्नौ । १८. सुकृतस्य आदेशं समीहे इजिश्नौ । (अदृश्यरूपि कार्यं पुण्यं च) । १९. एनां स्वामितां पुण्यतां च (कार्यं पुण्यं च यत् अहं विवेद सदैव च करोमि) । गुरुतां च । (अदृश्यरूपिणीं इजिश्नीम्) । गुर्वनुज्ञां च (अदृश्यरूपिणो नस्कनिबंधान्[3]) समीहे इजिश्नौ । २०. सन्मानकृत्या इअज्दानां पुण्यात्मनां परलोकचारिणां पृथिवीचारिणाम् । सन्मानकृत्या स्वीयस्य च आत्मनः । समीहे इजिश्नौ । (वाचः सुमताः सूक्ताः सुकृताश्चेति यावत् सन्मानकृत्या इति सर्वत्र ज्ञेयम्) ॥

॥ ५ ॥ २१. [समीहे इजिश्नौ]अह्नां पुण्यगुरूणाम् । (तत् यत् संध्यायाः अंतः संध्यायां शक्यते गन्तुम् प्रभावेण अस्य) । हाऊअननाम्न्याः प्रातःसंध्यायाः पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः । २२. समीहे इजिश्नौ । साऊअंघनाम्न्याश्च । (या समं हाऊअनसंध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि गवां प्रवर्धयति) । वीसिनाम्न्याश्च पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः । (या मनुष्येषु मोइवदेषु मध्ये सत्कार्यिणी उत्तमपतिषु । [यावत्]

॥ २ ॥ १. [Better होम every where.] २. [Better पराहोम every where.]

॥ ३ ॥ १. There is no Pahlavi rendering corresponding to this clause. The Avesta is "gām baoiryām". K_7 omits it.

॥ ४ ॥ १. प्रइग्रथितं several MSS. प्रइग्रथितं K_7. २. H_2, TDA_2 गुर्वनुज्ञानंच. ३. नस्किनिबन्धान् several MSS.

॥ ५ ॥ १. All MSS. abridge the liturgy, except EMU_{16}, which gives it in full, as under:—

मिहिरस्य निवासितारण्यस्य सहस्रकर्णस्य दशसहस्रलोचनस्य उक्तनाम्नो इअज्दस्य (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) । आनंदस्य (निर्भयत्वस्य) आस्वादस्य (स इअज्दः येन मनुष्याः स्वादस्य स्वादं जानंति) ॥ समीहे इजिश्नौ । रपीथ्विनीनाम्न्याः (मध्याह्नः संध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः ॥ समीहे इजिश्नौ । फ्रेडेददारफ्सुनाम्न्याः । (या समं रपिथ्विनसंध्यया समकार्यिणी याच यूथानि पशूनां प्रवर्द्धयति) । अंदनाम्न्याश्च पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः । (या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी) ॥ समीहे इजिश्नौ पुण्यस्य उत्कृष्टस्य अग्नेश्च होर्म्मिज्दस्य ॥ समीहे इजिश्नौ । उजइएइरिननाम्न्याः (.........संध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः ॥ समीहे इजिश्नौ । फ्रेडेददार [वीर]नाम्न्याश्च (या सम उजइएइरिनसंध्यया सत्कार्यिणी याच यूथानि नराणां प्रवृद्धति [प्रवर्द्धयति]) देहेनाम्न्याश्च पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये परलोकिनां भकापनापतयः) ॥ समीहे इजिश्नौ । बुर्जस्वामिनो नाभिः अपां (बुर्जस्वामी स्त्रीणां इअज्दो जलमयः । किल मूलस्थानं निर्मलं तस्मात् नाभिश्च अपां एवं यतस्तस्मात् बीजं जलस्य अरधंदस्य नाम्नो येन अश्वाः सुन्दरतरा

॥ ६-१९ ॥ २३-६०. समीहे इजिस्नौ । ये संति पुण्यगुरुतायां हाऊअनगुरुतायाः उपरि ॥

जायंते)। जलस्यच मज्दद्त्तस्य ॥ समीहे इजिस्नौ । ················इअचनाक्र्याः (पूर्वार्द्धरात्रसंध्यायाः पुण्या·········)॥ समीहे इजिस्नौ । ·········विस्पहूजीविश्निनाक्र्या (या समं अहृवि······ ········ सत्कार्यिणी । याच मूकं फलं सर्वं प्रवृद्धति [प्रवर्धयति]) जरथुश्त्रोतिमनाक्र्याश्च ········· पुण्यगुर्व्याः ।(या मनुष्येषु मोहवदांमोवदेषु मध्ये सत्कार्यिणी आचार्याणां आचार्येषु) ॥ समीहे इजिस्नौ । मुक्तात्मनां······द्धीनां नारीणांच नरसंघानां । संवत्सराणांच सुजीवनीनां । उत्साहिनश्च सुघटितस्य शुभोदितस्य । विजयस्यच होर्म्मिज्दद्त्तस्य । टालनायाश्च या उपरिप्रवृत्या (बहराम-इअजदस्य) ॥ समीहे इजिस्नौ । उशहिननाक्र्याः (अपरार्द्धरात्रसंध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः ॥ समीहे इजिस्नौ । ········· या समं उशहिनसंध्यया समकार्यिणी याच·········मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायानाम·········) माननाम्नी········या मनुष्येषु गृहांतर्वर्त्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी) ॥ ···········स्नौ । श्रोशस्य पुण्यात्मनो भक्तिशीलस्य विजयिनो······दस्य भूसंभूतेः (श्रोशः आदेशपतिः) ।······स्य शुद्धस्य (रश्नः सत्यपतिः) । अशतादस्यच वृद्धिदस्य भूसंभूतेः पुष्टिदस्य भूसंभूतेः (दिनाधिपतिः) ॥ इच्छामि इजिस्नौ । मासानां पुण्यगुरूणां । अंतराचन्द्रस्य पुण्यात्मनः पुण्य ······ ॥ समीहे इजिस्नौ । संपूर्णचंद्रस्य बीशस्पथतस्य·········(पंचकस्य यः द्वितीयस्य उत्तमस्य पंचकस्य यः तृतीयस्य)[12] ॥ समीहे इजिस्नौ । गहंबाराणां पुण्यगुरूणां । (गहंबाराणामिति समयसमुच्चयानां) । मइदिओइजरमनाम्नः पुण्यात्मनः पुण्यगुरोः । (आकाशस्य घटनकालस्य) ॥ समीहे इजिस्नौ । मइदिओइशेमनाम्नः पुण्यात्मनः पुण्यगुरोः । (जलानां सृजनकाल [स्य]) ॥ समीहे इजिस्नौ । पइतिशहहींनाम्नः पुण्यात्मनः पुण्यगुरोः । (पृथिव्याः घटनकालस्य) ॥ समीहे इजिस्नौ । अइआथ्रिमनाम्नः (वनस्पतीनां सृजनकालस्य) अधःपरिवर्त्तितउष्णकालागमिनः वीर्यनिक्षेपणः (पशूनां वीर्यनिक्षेपस्तन्मध्ये भवति) पुण्यात्मनः पुण्यगुरोः ॥ समीहे इजिस्नौ। मइदिआरिमनाम्नः पुण्या······ गुरोः । (गवां पशूनां पंचप्रकाराणां सृजनकालस्य) ॥ ············जिस्नौ । हमस्पथ्मएदएनाम्नः पुण्यात्मनः पुण्यगुरोः (मनुष्याणां दश······सर्वासांच सृष्टीनां सृजनकालस्य । हमस्पथ्मएदएमता सर्वसैन्यदातिः) ॥ समीहे इजिस्नौ । संवत्सराणां पुण्यगुरून् ॥ समीहे इजिस्नौ । सर्वेषां गुरूणां । ये संति पुण्यगुरवः त्रयश्च त्रिंशच्च । निकटाः परिवर्त्तुलं हाऊअनसंध्यायाः । ये संति पुण्यस्य यत् उत्कृष्टतरं होर्मिज्देन सिक्ष्यापिताः [शिक्षापिताः] (जरथुश्त्रेणच प्रोक्ताः) (अंतरस्मिन् जगति) ॥ समीहे इजिस्नौ। स्वामिनो मिहिरस्य महत्तरस्य अनश्वरस्य पुण्यात्मनः । ताराणांच स्पना······ । ······ तारकस्यच शुद्धिमतः श्रीमतः (वृष्टिनक्षत्रस्य) । चंद्रस्य पशुबीजस्य । सूर्यस्यच तेजस्विनो वेगवदश्वस्य । लोचनयोश्च स्वामिनो महाज्ञानिनः । मिहिरस्यच ग्रामाणांच राज्ञः (ऋते अमिशास्पिंपते असौ महत्तरः उपरि ग्रामाणांच इहलोकिनां राजा) ॥ समीहे इजिस्नौ । (दिनाधिपते) ॥ समीहे इजिस्नौ । (मासाधिपते) ॥ तव अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य समं अग्निभिः ॥ समीहे इजिस्नौ । उदकस्य उत्तमतरस्य (तत् यत् अंतर्वनस्पतेः) । सर्वासांच अपां मज्दद्त्तानां (एकहेलैव) । सर्वेषांच वनस्पतीनां मज्दद्त्तानां ॥ समीहे इजिस्नौ । मांथ्रवाण्या·········स्वामिकामायाः(किल कामं यत् मनसा सह स्वा······ति)। न्यायस्य विभिन्नदेव······ । न्यायस्य जरथुश्त्रीयस्य (निर्मल······)। दीर्घा या उपरिप्रकृत्तिः (शिल्पायाः अदृश्यरूपिण्याः) । दीनेश्च उत्तमायाः माज्दइअस्न्याः (एकहेलैव) ॥समीहे इजिस्नौ। गिरेः होशदास्तारस्य मज्दद्त्तस्य पुण्यशुभस्य[पुण्यसुखस्य](स गिरिर्येश्चैतन्यं मनुष्याणां स्थानेन [स्थाने] दधाति रक्षतिच) । सर्वेषांच गिरीणां पुण्यशुभानां संपूर्णशुभानां [पुण्यसुखानां संपूर्णसुखानां] मज्दद्त्तानां । राज्ञां श्रियश्च मज्दद्त्तायाः । अगृहीतायाश्च······(श्रीः या आचार्यैरधिवासिनी सत्कार्येण सद्व्यवसायेन······शक्यते कर्तुं) ॥ समीहे इजिस्नौ । अर्शिशवंघलक्ष्म्याः उत्तमायाः (उत्तमताच अस्याः ······उत्तमानां लक्ष्म्या रक्षां साहाय्यंच करोति सर्वेपि ये लक्ष्मीं स्वाधीनतया होर्म्मिज्दस्य कामेन च

॥ २० ॥ ६१. स्वाद्यं भोजनदानं च समीहे इजिश्नौ उदकं वनस्पतिं गां च उत्तमदानाम् । सन्मानकृत्या श्रोशस्य पुण्यात्मनः भक्तिशीलस्य दृढस्य आदेशतनोः (आदेशपतेः) । चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः । (यत् स्वामी अर्जेहिद्वीपस्य सवहीद्वीपस्यच) उक्तनाम्नः इअज्दस्य । (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) (अस्य पुण्यात्मकताच इयं एवं यत् स्वयं मुक्तिमान् आत्मानं च मनुष्याणां मुक्त्या चंदोरपुहले (सेतौ) अयं उत्तारयति । अस्य दृढता च शीघ्रता लघुता । अस्य आदेशतनुता च एवं यत् वपुः आदेशेन स्वामिनः धत्ते । अस्य चमत्कारिशस्त्रता च एवं यदस्य शस्त्राणि उपरि गनामइनीओस्त्रीनां शीघ्रतराणि छेदकानि । उक्तिः च अस्ति) ॥

॥ २१ ॥ ६२. ह्रूमं च प्राह्रूमं च समीहे इजिश्नौ । सन्मानकृत्या जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य पुण्यात्मकवृद्धेः उक्तनाम्नः इअज्दस्य (किल नाम अनया दीन्या उक्तमास्ते) ॥ ६३. समिधं समीहे इजिश्नौ गंधं च सन्मानकृत्या तव अग्ने स्वामिनः महाज्ञानिनः पुत्र उक्तनाम्नः इअज्दस्य । (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते) ॥ ६४. (क्ष्णूमणीः[19] वारद्वयं वाच्यम्) ॥

॥ २२ ॥ ६५. समीहे इजिश्नौ मुक्तात्मनां वृद्धीनां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां च वृद्धीनाम् ॥

॥ २३ ॥ ६६. समीहे इजिश्नौ सर्वेषां पुण्यगुरूणाम् । ६७. समीहे इजिश्नौ । सर्वेषां उत्तमदानानां इअज्दानां परलोकचारिणां पृथिवीचारिणां च[1] । ये संति आराधनीयाश्च नमस्करणीयाश्च पुण्यात् उत्कृष्टतरात्[2] ॥

॥ २४ ॥ ६८-७०. प्रब्रवीमि माज्दइअस्नीम् । (यावत्)[1] (यथा उपरि उक्तम्) ॥

[जोतिः] यथा स्वामिनः कामः (यथा अहुरमज्दाभिलाषः) हे ज्योते प्रकृष्टं मे ब्रूहि (कार्यं पुण्यं च) । (राथ्विः[20] च प्रतिवचनं ब्रूते) । (ज्योतिः) । एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्माच्चित् प्रकृष्टं पुण्यात्मन् विज्ञानं ब्रवीमि (किल सर्वं कार्यं पुण्यं एवं आदेशः कर्तुं यथा अहुर्मज्दस्य रोचते)[3] ॥[21]

उत्तमानां दधति तेषां विप······[विपक्षान्] दूरे दधाति)। निर्वाणज्ञानस्यच उत्तमस्य। चक्रस्य उत्तमस्य। चक्रस्थितेश्च उत्तमायाः। श्रियो लाभस्यच मज्ददत्तस्य ॥ समीहे इजिश्नौ । उत्तमानां उत्तमस्य आशीर्वादस्य । उत्तमस्य नरस्य पुण्यात्मनः । बलिष्ठस्यच दृढस्य उत्तमस्य उत्कृष्टमनसा इअउदस्य (शापस्येत्यर्थः) (······ नां आशीर्द्विधा । एकाच मनसा एकाच वचसा । आशीश्च वचसा बलिष्ठतरा शापश्च मनसा बलिष्ठतरः । उत्तमानां आ······रात्रिषु त्रीन् वारान् समग्रेऽपि भुवने सृष्टिमति रक्ष······ति लक्ष्मींच यां सदाचारतया अर्जयंति तस्याः रक्षक ······) ॥ समीहे इजिश्नौ । ········· स्थानानांच । देशानांच । अरण्याणांच । मंदिराणांच । गवां वसतीनांच । अपांच भूमीनांच वनस्पतीनांच । अस्याश्च भूमेः । तस्यच आकाशस्य । वातस्यच पुण्यात्मनः । ताराणां चंद्रस्य सूर्यस्य । अनंतानां तेजसां स्वयंदत्तानां (स्वयंदातिश्च इयं यत् आत्मानं आत्मीयं शक्यते कर्तुं) । सर्वासांच स्पनामइनिओस्त्रीनां पुण्यात्मनां पुण्यगुरूणां ॥ समीहे इजिश्नौ । गुरोर्महतः यः पुण्यस्य गुरूणांच संध्यानां दिनानांच [दिनानांच संध्यानांच] मासानांच गहंबाराणांच संवत्सराणांच । ये संति पुण्यगुरुतायां ह्ाउअनगुरुतया ॥

॥ २० ॥ १. EMU$_{16}$ अर्जेहेसवहिद्वीपेन. २. मुक्तिमाने several MSS. [to be construed as सति सप्तमी ?]. ३. EMU$_{16}$ उक्तंचास्ति.

॥ २३ ॥ १. EMU$_{16}$ पृथ्वीचराणांच. २. पुण्यानुत्कृष्टतरान् several MSS. [do they take "ashât hacha vahishtât" as abstract for concrete ?]

॥ २४ ॥ १. *i. e.* यावत् *Saredhaêibyô*. २ EMU$_{16}$ क्लिश्नि. ३. K$_1$ इति वरेस्मन संपूर्णकर्तुं.

हा ४.

॥ १ ॥ १. इदं सुमतं च सूक्तं च सुकृतं च। (कार्यं पुण्यं च यदहं विवेद सदैव च करोमि)। २. एनं ह्रुमं च भोजनदानं च प्राणं च। बरेस्मनं च पुण्येन परिग्रथितं गां च उत्तमदानाम्। उदकं च वनस्पतिं च गां च उत्तमदानाम्। ह्रुमं च प्राह्रुमं च। (ह्रुमं प्राह्रुमीयमित्यर्थः)। समिधं च गंधं च। ३. एनां स्वामितां च पुण्यतां च (कार्यं पुण्यं च यदहं विवेद[a] सदैव करोमि)। गुरुतांच[1] (अदृश्यरूपिणीं हजिक्तीम्)। गुर्वनुज्ञां च। (अदृश्यरूपिणो[1b] नस्कनिबंधान्)[2]। गाथानां च उक्तिम्[2a]। सुकृतस्य आदेशम्। (अदृश्यरूपि कार्यं पुण्यं च)। प्रकृष्टं च ददामि। तस्य च निमंत्रयामि ॥ तेषु निमंत्रयामि (अस्मदुक्तेषु) ॥

॥ २ ॥ ४. स्वामिनश्च महाज्ञानिनः। श्रोशस्य च पुण्यात्मनः (आदेशपतेः)। अमराणां च गुरूणाम्। मुक्तात्मनां च वृद्धीनाम्। मुक्तात्मनां च आत्मनाम्। अग्नेश्च होर्मिज्दस्य। गुरोश्च महतः। सर्वासां च यासां कासांचित् मुक्तात्मनां पंक्तीनाम्। आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥ तेषु निमंत्रयामि (अस्मदुक्तेषु)। [इदं सुमतं च सूक्तं च इत्यादि]

॥ ३ ॥ ५-६. (यावत् [सुकृतस्य आदेशं]। यथा उपरि लिखितम्)। ७. प्रकृष्टं च ददामि तस्य च निमंत्रयामि ॥ तेषु च निमंत्रयामि। (अस्मदुक्तेषु)

॥ ४ ॥ ८. अमराणां गुरूणां सुस्वामिनां सुदानिनां सदाजीवानां सदालाभानाम्[1]। (एकं इदं यत् स्वयं न म्रियते एकं इदं यत् निहंतुं न शक्यते)। ९. ये उत्तमेन मनसा निवसंति। (तेषां अभ्यागतिस्तस्मिन् स्थाने यत्र व्वहमनः)। ये च एवं (संभवोऽपि[2] व्वहमनात्)[22] ॥

॥ ५ ॥ १०. तेषु निमंत्रयामि। (अस्मदुक्तेषु)। प्रभूततया अस्य गृहस्य। (किल यावत् संख्यया प्रभूताः भवन्ति)। वृद्धिदात्या अस्य गृहस्य। (किल यावत् अधिकं प्रवर्धन्ते)। पशूनां च नराणां च जातानां च जनिमतां[1] च[23] [जनिष्यमानानां] च मुक्तात्मनां च ये एते सन्ति ॥

॥ ६ ॥ ११. तेषु निमंत्रयामि। (अस्मदुक्तेषु)। मुक्तात्मनां (वृद्धी)[1] उत्तमानां वृद्धीनां याः बलिष्ठाश्च अधिशक्ताश्च[2] मुक्तात्मनां सहायतया ॥

॥ ७ ॥ १२. तेषु निमंत्रयामि। (अस्मदुक्तेषु)। दातुः स्वामिनो महाज्ञानिनः शुद्धिमतः श्रीमतः। अदृश्येभ्योऽदृश्यतमस्य अमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः (किल अन्तर् अमराणां गुरूणां यद्यसौ अभिवांछति अंतः अदृश्यानां वपुर् अदृश्यं शक्नोति कर्तुम्)। आराधनायै नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

॥ ४ ॥

॥ १ ॥ १. EMU$_{17}$ विदे. १a. Some MSS. omit विवेद. १b. Some MSS. अदृश्यरूपिणे. २. MLHL$_1$ अदृश्यरूपिणीहजिक्तिनस्कनिबन्धान्. २a. Some MSS. उक्तां EMU$_{17}$ ग्रंथानांच उक्तं.

॥ ४ ॥ १. Corrected from लाभानां in all, except K$_7$. २. EMU$_{15}$ EMU$_{16}$ K$_7$ संभवोऽपि.

॥ ५ ॥ १. TDA$_2$ H$_2$ MFL$_1$ जननिमतांच [जननमतांच].

॥ ६ ॥ १. Some MSS. वृद्धिना. २. अधिकशक्याश्च or अधिसक्याश्च or अधिकशक्याश्च in different MSS.

॥ ७ ॥ १. Several MSS. अंतश्च or अंतःश्च [अंतश्च]. २. आ० न० मा० प्र० some MSS. by way of abbreviation.

॥ ८ ॥ १३. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । अहां पुण्यगुरूणाम् । हाऊअननाख्याः (प्रातःसंध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । १४-१५.

॥ ९-२२ ॥ १६-४९. (यथा "आईएसे" [समीहे इजिश्नौ] लिखितं अत्रस्थाने "आअ-द्दीश" [तेषु निमन्त्रयामि इत्यादि] उच्चारणीयं यावत् । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय इति सर्वत्र ज्ञेयम्)[1] ॥

॥ २३ ॥ ५०. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । ओशस्य पुण्यात्मकस्य (भक्तिशीलस्य) दृढस्य[1] तनोः आदेशपतेः । चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः[2] । (यत् स्वामी अर्जहीद्वीपस्य सवहीद्वीपस्य च)[3] । सन्मानकृत्या । (किल आनंदकृत्या) । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥ ५१. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । जरथुश्त्रस्य अस्पितम-पुत्रस्य[23a] पुण्यात्मकवृद्धेः । सन्मानकृत्या । (किल आनंदकृत्या) । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ५२. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । तव अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः । (यावत् उपरि लिखितम्) ॥

॥ २४ ॥ ५३. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । मुक्तात्मनां वृद्धीनां बलिष्ठानां अधि-कशक्तीनां पूर्वन्यायवतां च वृद्धीनां नवन्यायनिकटानां च वृद्धीनाम् । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

॥ २५ ॥ ५४. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । सर्वेषां पुण्यगुरूणाम् । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥ ५५. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । सर्वेषां उत्तमदानानां इअज्दानां परलोकचारिणां पृथिवीचारिणां च । ये संति आराधनीयाश्च नमस्करणीयाश्च पुण्यात् उत्कृष्टतरात् ॥

५६. अमरान्[24] गुरून् सुराजानः[1] सुदानिनः आराधये ॥

ये वर्तमानेभ्यः एवं इजिश्निया उपरि उत्तमे[2] महाज्ञानिनः स्वामिनः । (किल इजिश्नीः होर्मिज्दस्यार्थे प्रचुराः कुर्वन्ति) । वेत्तरि पुण्यात् (यत् किंचित् पुण्यप्रसाददानं हो-र्मिज्दः वेत्ति)। समवायिकान्[3] तान् ताश्च आराधये । (नरहयाकृतीन् अमिषास्पिंतान्)॥[4]

॥ १९-२२ ॥ १. EMU$_{15}$ H$_2$ K$_7$ TDA$_2$ J. J. M$_2$, यथा "आईएसेईअस्त " [समीहे इजिश्नौ] स्थाने लिखितं अत्रस्थाने " आअद " [तेषु निमन्त्रयामि] उच्चारणीयं यावत्.

॥ २३ ॥ १. H$_2$ K$_7$ MLHL$_2$ TDA$_2$ EMV$_{16}$ MFL बलिष्ठस्य. २ H$_2$ K$_7$ TDA$_2$ EMV$_{76}$ चमत्कारिशस्त्रस्य राज्ञः ३. EMU$_{16}$ अर्जहिसवहिद्वीपेन.

॥ २५ ॥ १. K$_7$ JJM सुराजान्. २. EMV$_{15}$ K$_7$ उत्तमा. ३. Corrected from समवायकान् in all. ४. K$_7$ इति इमहुमताच संपूर्णकर्तुं.

हा ५.

॥ १ ॥ १. अत्र एवं आराधये स्वामिनं महाज्ञानिनम्। यो गां च पुण्यं च ददौ। अपश्च ददौ वनस्पतींश्च उत्तमान्। २. रार्चि [रोचिः] ददौ भूमिं च समग्रां च समृद्धिम्। (मूलफलादिकम्) ॥

॥ २ ॥ ३. एवं यो राज्याय च महत्तायै च सुरक्षायै[1] च। तं एवं आराधकेभ्यो (मनुष्येभ्यः) पुरःप्रवृत्त्या आराधये। (किल अग्रतया अपरेभ्यः केभ्यश्चित्)। ५. ये गोपशुमत्तया सुनिवसंति। (ये आराधकाः) ॥

॥ ३ ॥ ६. तं एवं स्वामिनामानं[1] महाज्ञानतया मिश्रितमास्ते गुरुतया च आराधये। ७. तं एवं अस्माकं देहाय च जीवाय च आराधये। (किल जीवनिर्यस्मात्)।८. तं यं मुक्तात्मनां च वृद्धये नराणां नारीणां च आराधये। (किल शुभं यस्मात्) ॥ ९. पुण्यं च एवं उत्कृष्टतरं आराधये ॥

॥ ४ ॥ १०. यत् सुंदरं यच्च गुरुतरं अमरम्। ११. यत् रुचिमत् (वपुरस्य)। यत् समग्रा समृद्धिः। (शुभं यस्मात्) ॥

॥ ५ ॥ १२. उत्तमं च मनः आराधये (ग्वह्मनं)। उत्तमं च राज्यम्। (किल सहरेवरम्)। १३. उत्तमं च दीनिम्। (अशवहिस्तम्)। उत्तमं च अधिपतित्वम्। (अविदांदं अमिरदादं च)। उत्तमां च संपूर्णमानसताम्। (स्पिंदारमद[म्]) ॥

[ये वर्तमानेभ्यः इत्यादि यावत् तान् तांश्च आराधये] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ॥[1]

हा ६.

॥ १ ॥ १. दातारं स्वामिनं महाज्ञानिनं आराधये. २. अमरान् गुरून् सुस्वामिनः सुदानिनः आराधये ॥

॥ २ ॥ ३. दिवसान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् आराधये। ४. हाऊअननाम्नीं (प्रातःसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये ५. साऊअंघनाम्नीं। (या समं हाऊअनसंध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि गवां प्रवर्धयति)। वीसिनाम्नीं च। (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी मोइबदेषु)। पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। ६. मिहिरं निवासितारण्यं सहस्रकर्णं दशसहस्रलोचनं उक्तनामानं इअज़्दं आराधये। (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते)। ७. आनंदं आस्वादं च आराधये। (स अदृश्यरूपी यस्य प्रभावेण मनुष्याः स्वाद्यस्य स्वादं जानंति) ॥

॥ ५ ॥

॥ १ ॥ १. $MLHL_1$ अतः.

॥ २ ॥ १. EMU_{15} EMU_{16} $MLHL_1$ सरक्षायैच.

॥ ३ ॥ १. EMU_{15} स्वामिनं नामांकितं, MFL °नामतया; २. $MLHL_1$ महाज्ञानितया.

॥ ५ ॥ १. K_7 इति पंचमं हाय संपूर्णकर्तुं ॥

॥ ३ ॥ ८. रपिथ्विन (संध्या) नाम्नीं मध्याह्नः संध्यां पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। ९. फ्रेहदादारफ्सुनाम्नीं। (या समं रपिथ्विनसंध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि पशूनां प्रवर्धयति)। जंदनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। या मनुष्येषु गुरुषु मध्ये सत्कार्यिणी)। १०. पुण्यं उत्कृष्टतरं अग्निं च स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं आराधये ॥

॥ ४ ॥ ११. उजईर्पइरिननाम्नीं (अपराह्णः संध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। १२. फ्रेहदादारवीरनाम्नीं च। (या समं उजईर्पइरिनसंध्यायाः समकार्यिणी या च यूथानि नराणां प्रवर्धयति)। देहेनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी परलोकिनां भलापनापतिषु[1])। १३. बुर्जस्वामिनं नारीणां तेजस्विनं अपां नाभिं प्रधानाश्वं आराधये। १४. अपश्च मज्दद्त्ताः पुण्यात्मनीः आराधये ॥

॥ ५ ॥ १५. अइविश्रुथ्रिम–अइबिगईअच–नाम्नीं (पूर्वार्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। १६. फ्रेहदादारहरविस्पहुजिवश्रीनाम्नीं च। (या समं अइविश्रुथ्रिमसंध्यया समकार्यिणी याच मूलं फलं सर्वं प्रवर्धयति)। जरथुश्त्रोतेमनाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। (या मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी मोइबदानां मोइबदेषु आचार्याणां आचार्येषु)। १७. मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये। नारीणां च नरसंघानां [नारीश्च नरसंघाश्च]। संवत्सराणां सुनिवासितां[1] आराधये। उत्साहिनं सुघटितं शुभोदितं आराधये। विजयं होर्मिज्दद्त्तं च आराधये। टालनां च या उपरिप्रवृत्त्या आराधये। (बहरामइअजदं। क्वचिच्च टालनां या उपरिप्रवृत्त्या आस्तादइअजदस्य ब्रुवंति तथाचोक्तम्[2]) ॥

॥ ६ ॥ १८. उशाहिननाम्नीं (अपरार्धरात्रसंध्यां) पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। । १९. बेरेजनाम्नीं च। (या समं उशाहिनसंध्यायाः समकार्यिणी। याच संचयान् धान्यानां प्रवर्धयति। याच मनुष्येषु मध्ये सत्कार्यिणी ये नगरन्यायानां अधिष्ठातारः)। माननाम्नीं च पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये। (या मनुष्येषु गृहांतर्वर्तिषु मध्ये सत्कार्यिणी)। २०. श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं[1] विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये। (आदेशपतिम्)। २१. रश्नं शुद्धं आराधये। (सत्यपतिं। अस्य रश्न इति नामता शुद्धता च सत्यता च)। २२. आस्तादं च वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुष्टिदं पृथिवीविभूतेः आराधये ॥

॥ ७ ॥ २३. मासान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् आराधये। २४. अंतराचंद्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये। (पंचकस्य यः आद्यस्य उत्तमस्य)। २५. संपूर्णचंद्रं विशप्तथिं च पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये। (पंचकस्य यः द्वितीयस्य पंचकस्य यः तृतीयस्य) ॥

॥ ६ ॥

॥ ४ ॥ १. JJM$_2$ EMU$_{15}$ प्रलोकिनं भिलापनापतिषु (?)

॥ ५ ॥ १. K$_7$ सुनिवसतिं. २. Some MSS. give the quotation in the Avesta language as " Yâmcha arshtoish Yazatahê. "

॥ ६ ॥ १. H$_2$ शुभोदितं.

॥ ८ ॥ २६. गहंबारान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून्। (गहंबारान् इति समयसमुच्चयान् सृष्टीनां सृजनकालान्) । २७. मइदिओइजरमनामानं[1] पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । (आकाशस्य घटनकालम्)[2] । २८. मइदिओशमनामानं[1a] पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । (जलानां सृजनकालम्) । २९. पइतिशहहेमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । (पृथ्व्याः सृजनकालम्) । ३०. अइआथ्रिमनामानं (वनस्पतीनां सृजनकालं) अधःपरिवर्तितउष्णकालागामिनम्[3] । वीर्यनिक्षेपणम्[4] । (किल अश्वादिपशूनां वीर्यनिक्षेपस्तन्मध्ये[5] भवति) । पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । ३१. मइदिआइरिमनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । (पशूनां पंचप्रकाराणां सृजनकालम्) । ३२. हमस्पथ्मपद्ध्मनामानं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । (मनुष्याणां दशजातीनां सर्वासांच सृष्टीनां सृजनकालं हमस्पथ्मपद्ध्मता सर्वसैन्यदातिः) ॥ ३३. संवत्सरान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् आराधये ॥

॥ ९ ॥३४. समग्रान् पुण्यगुरून् आराधये । ३५. ये सन्ति पुण्यगुरवः त्रयश्च त्रिंशच्च निकटाः परिवर्तुलं हाऊअनसंख्यायाः । ये संति पुण्यस्य यत् उत्कृष्टतरं होर्मिज्देन शिक्षापिताः (जरथुश्त्राय) जरथुश्त्रेण च प्रोक्ताः (अंतरस्मिन् जगति[1]) ॥

॥ १० ॥ ३६. स्वामिनं मिहिरं महत्तरं अनश्वरं पुण्यात्मानं आराधये । ताराश्च चंद्रं च सूर्यं च । वनस्पतीये उपरि बरेसने[1] मिहिरं सर्वेषां ग्रामाणां राजानं आराधये ॥ ३७. (दिनाधिपतिं आराधये) । ३८. (मासाधिपतिं आराधये) ॥

॥ ११ ॥ ३९. त्वां अग्निं स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये । समं समग्रैः अग्निभिः । ४०. अपः उत्तमाः उत्कृष्टतराः मज्ददत्ताः पुण्यात्मनीः आराधये । (या अन्तर्वनस्पतिषु) । समग्राः अपः मज्ददत्ताः पुण्यात्मनीः आराधये समग्रान् वनस्पतीन् मज्ददत्तान् पुण्यात्मनः आराधये ॥

॥ १२ ॥४१. मांथ्रीवाणीं गुर्वीं प्रभूतश्रीकां आराधये । ४२. न्यायं विभिन्नदेवं आराधये । ४३. न्यायं जरथुश्त्रीयं आराधये । (निर्मलतरम्) । ४४. दीर्घां उपरिप्रवृत्तिं आराधये । (अदृश्यरूपिणीं शिक्षाम्) । दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं आराधये । (एकहेलया एव) ॥

॥ १३ ॥ ४५. गिरिं होशदास्तारं मज्ददत्तं पुण्यशुभं [पुण्यसुखं] इअजदं आराधये । (स गिरिर्यश्चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने दधाति रक्षति च) । समग्रान् गिरीन् पुण्यशुभान् संपूर्णशुभान् [पुण्यसुखान् संपूर्णसुखान्] मज्ददत्तान् पुण्यात्मनः पुण्यगुरून् आराधये । ४६. बलिष्ठां राज्ञां श्रियं मज्ददत्तां[1] आराधये । बलिष्ठां अगृहीतां श्रियं मज्ददत्तां आराधये । ४७. अर्दीशवंघनाम्नीं (लक्ष्मीं) आराधये । तेजस्विनीं महतीं उत्साहिनीं शुभोदितां पालकां । श्रियं मज्ददत्तां आराधये । लाभं मज्ददत्तं आराधये ॥

॥ ८ ॥१. EMU_{15} मइदिओशेमेन् अशउनेइशेमनामानं १a. Some MSS. पृथ्वीनां. २. EMU_{16} घटनकालं. ३ TDA_2, EMU_{16}, JJM_2, K_7, °कालागमिनं. EMU_{17} °उष्णकालंगमिनं. ४. EMU_{16} वीर्यनिषेपनं. ५ EMU_{16} वीर्यनिषेपनंस्तन्मध्ये.

॥ ९ ॥ १. Some MSS. omit the two comments in this para.

॥ १० ॥ १. TDA_2 H_2 वनस्पतीनांयेउपरिबरिस्मने Sp. वनस्पतीन् ये उपरि बरेस्मने $MLHL_1$ K_7 EMU_{17} वनस्पतीयेउपरिबरेस्मनेन.

॥ १२ ॥ Sp. मांथ्रीं वाणीं.

॥ १३ ॥ १. TDA_2 महाज्ञानिनः दत्तां.

॥ १४ ॥ ४८. उत्तमानां उत्तमां आशिषं आराधये । उत्तमं च नरं पुण्यात्मानं आराधये । बलिष्ठं इढं उत्तमं च उत्कृष्टमनसा इअजदं आराधये । (शापमित्यर्थः) (आशीश्च वचसा बलिष्ठतरा शापश्च मनसा बलिष्ठतरः) ॥

॥ १५ ॥ ४९. एताः अपश्च भुवश्च¹ वनस्पतींश्च आराधये । इमानि स्थानानि देशांश्च अरण्यानि च मंदिराणि च गोनिवासांश्च आराधये । एनं च देशपतिं आराधये यं स्वामिनं महाज्ञानिनम् । (होर्मिज्दं च पितरं समग्रायाः पृथिव्याः) ॥

॥ १६ ॥ गुरून् सर्वान् महत्तरान् आराधये संध्याः दिनान् [दिनान् संध्याः] मासान्[24a] गहंबारान् संवत्सरान् ॥

॥ १७ ॥ ५१. उदकं वनस्पतिं आराधये । गां च उत्तमदानां आराधये । श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये । (आदेशपतिम्) ॥

॥ १८ ॥ ५२. हूमंच प्राहूमंचं¹ आराधये । जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य इह पुण्यात्मनः पुण्यं च वृद्धिं आराधये । ५३. समिधं च गंधं च आराधये । त्वां अग्निं स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥

॥ १९ ॥ ५४. मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये ॥

॥ २० ॥ ५५. समग्रान् पुण्यात्मनः इअजदान् आराधये । समग्रान् पुण्यगुरून् आराधये । ५६. हाऊअनसंध्यायाः प्रकृष्टं गुरुतया । साऊअंघसंध्यायाः वीसिनाम्न्याश्च प्रकृष्टं गुरुतया । गुरूणां सर्वेषां महत्तराणां प्रकृष्टं गुरुतया । [ये वर्तमानेभ्यः इत्यादि] पूर्वोक्तवत् ॥

हा ७.

॥ १ ॥ १. पुण्येन ददामि खाद्यं भोजनदानं च । उदकं वनस्पतिं गां च उत्तमदानाम् । सन्मानकृत्या (किल पूजाकरणेन) । स्वामिनो महाज्ञानिनः अमराणां गुरूणाम् । सन्मानकृत्या श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य विजयिनः वृद्धिदस्य भूसंभूतेः ॥

॥ २ ॥ २. पुण्येन ददामि हूमं च प्राहूमं च । (हूमं प्राहूमीयमित्यर्थः) । सन्मानकृत्या जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य पुण्यात्मकवृद्धेः ॥ ३. पुण्येन ददामि समिधं च गंधं च । सन्मानकृत्या तव अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र ॥

॥ ३ ॥ ४. पुण्येन ददामि हूमम् । सन्मानकृत्या उदकस्य उत्तमस्य (तत् यत् नामांकितं अंतर्वनस्पतेः) । अपां उत्तमानां मज्ददत्तानां । (एकहेलयैव) ॥ ५. पुण्येन ददामि अपः हूमीयाः¹ । पुण्येन ददामि गां बवराम् । ६. पुण्येन ददामि गां जीवाम् । ७. पुण्येन ददामि वनस्पतिं हिनवानामानं पुण्येन उच्चैः दत्तम् । (किल सदाचारतया समार्चितम्) । सन्मानकृत्या अपां मज्ददत्तानाम् ॥

॥ १५ ॥ १. Corrected from भुवनःच in all, except EMU_{16}.

॥ १८ ॥ १. TDA_2 पराहूमं.

॥ ७ ॥

॥ ३ ॥ १. TDA_2, $MLHL_1$, K_7, EMU_{17}, अपःहूमीयां.

॥ ४ ॥ ८. पुण्येन ददामि एनं च बरेस्मनं समं प्राणेन समं अहविसंधनेन पुण्येन परिप्रथितम्। सन्मानकृत्या अमराणां गुरूणाम् ॥ ९. पुण्येन ददामि वाचः सुमताः सूक्ताः सुकृताः। १०. पुण्येन ददामि गाथानां च उक्तिम्। ११. पुण्येन ददामि सुकृतस्य आदेशम् (अदृश्यरूपि कार्यं पुण्यं च)। १२. पुण्येन ददामि एनां स्वामितां च पुण्यतां च। (कार्यं पुण्यं च यदहं विवेद सदैव करोमि)। गुरुतां च। (अदृश्यरूपिणीं इजिश्नीम्)। गुर्वनुज्ञां च। (अदृश्यरूपिणो नस्कनिबंधान्[1])। सन्मानकृत्या इअजदानां (पुण्यात्मनां) परलोकचारिणां पृथिवीचारिणाम्। सन्मानकृत्या स्वीयस्य च आत्मनः ॥

॥ ५ १९ ॥ १३–५१. (पुण्येन ददामि वाचः सुमताः सूक्ताः सुकृताश्च यावत् सन्मानकृत्या इति सर्वत्र ज्ञेयम्) ॥ अह्नां पुण्यगुरूणाम् (तत् यत् संध्याया अंतः संध्यायां शक्यते गंतुं प्रभावेण अस्य) ([हाऊअनसंध्यायाः इत्यादि] यथा उपरि [समीहे इजिश्नौ इत्यादि] लिखितं अत्रस्थाने [पुण्येन इत्यादि] परिज्ञेयं यावत् [हाऊअनगुरुतायाः उपरि]) ॥

॥ २० ॥ ५२. पुण्येन ददामि खाद्यं भोजनदानं च। उदकं वनस्पतिं गां च उत्तमदानाम्। सन्मानकृत्या श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य दृढस्य तनोः आदेशपतेः चमत्कारस्य शस्त्रस्य[1] स्वामिनः। (यत् स्वामी अर्जेहीद्वीपस्य सवहीद्वीपस्य[2] च)। उक्तनाम्नः इअजदस्य। (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते) ॥

॥ २१ ॥ ५३. पुण्येन च ददामि हूमं च प्राहूमं च। सन्मानकृत्या जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य पुण्यात्मक[स्य] वृद्धेः[1]। उक्तनाम्नः इअजदस्य। (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते) ॥ ५४. पुण्येन ददामि समिधं च गंधं च। सन्मानकृत्या तव अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र। उक्तनाम्नः इअजदस्य। (किल नाम अनया दीन्या उक्तं आस्ते) ॥ (क्ष्नुमिनि वारद्वयं वाच्यम्[2]) ॥

॥ २२ ॥ ५५. पुण्येन ददामि मुक्तात्मनां वृद्धीनां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां वृद्धीनाम् ॥

॥ २३ ॥ ५६. पुण्येन ददामि सर्वेषां पुण्यगुरूणाम् ॥ ५७. पुण्येन ददामि सर्वेषां उत्तमदानानां इअजदानां परलोकचारिणां पृथिवीचारिणां च। ये संति आराधनीयाश्च नमस्करणीयाश्च पुण्यात् उत्कृष्टतरात् ॥

॥ २४ ॥ ५८. पुण्येन अस्मासु[1] उपरि संप्राप्नुवन्तु। (सद्व्यापारेण)। अस्य लाभं समीहे दक्षिणादानेन। (अस्य इति होर्मिज्दस्य यदस्मिन् वपुः उपरि दक्षिणायामि)। ५९. तव श्लाघाकृतौ मांथ्रवाण्यां च[1a] अहुरमज्द। ६०. उपरि संप्राप्नुमः संतुष्यामश्च प्रतिकुर्महे च। (किल प्रतिकुर्महे संतुष्टाश्च समाचरामः)। ६१ यं प्रसादं उत्तमानां प्रकृष्टं देहि[1b] दीनिशीलानां अहुर्मिज्द। (किल यं प्रसादं उत्तमानां दीनिशीलानां दातुं योग्यं तं मह्यं शिष्याय[2] देहि) ॥

॥ ४ ॥ १. Several MSS. अदृश्यरूपिणीनस्कनिबन्धान्.

॥ २० ॥ १. MLHL$_1$, TDA$_2$ K$_7$ H$_2$ EMU$_{16}$ चमत्कारिशस्त्रस्य. २. MLHL$_1$ TDA$_2$ K$_7$ H$_2$ EMU$_{16}$ MFL अर्जेहिसवहिद्वीपेन. [°द्वीपद्वयेन?]

॥ २१ ॥ १. TDA$_2$ H$_2$ MFL पुण्यात्मनः वृद्धेः २. EMU$_{16}$ क्ष्नूमनि वारद्वयं वाच्या.

॥ २४ ॥ १. K$_7$ EMU$_{17}$ अस्न्यासु (?). १a. MLHL$_1$ TDA$_2$ K$_7$ JJM$_2$ H$_2$ EMU$_{17}$ मांथ्रवाण्याच. १b Most MSS. omit देहि here through oversight. २. EMU$_{16}$ शिष्यायां (?) [शिष्यानां] MLHL$_1$ शिक्ष्यायां K$_7$ शिष्याया H$_2$ शिश्या [य] च.

॥ २५ ॥ ६२. अमीषां तत् अस्मभ्यं देहि अनेन भुवनेन परलोकेनापि । ६३. तादृशेन तेन उपरि संप्राप्नुमः । ६४ तव स्वामितायां श्रेयसि च सदैव यावत् सर्वम् ॥ [अहुनवर २].

॥ २६ ॥ ६५. अहुनवरं आराधये ॥ सत्योक्तां वाचं[1] आराधये ॥ ६६. उत्तमानां उत्तमां आशिषं आराधये ॥ बलिष्ठं दृढं उत्तमं च उत्कृष्टमनसा आराधये ॥ ६७. अग्निरदादं अग्निरदादं आराधये ॥ गां च उत्तमदानां आराधये ॥ ६८. हूमं च प्राहूमं च आराधये ॥ समिधं च गंधं च आराधये ॥ ६९. प्रसिद्ध्यां[2] उत्तमानां उत्तमस्य आशीर्वादस्य । ([ये वर्तमानेभ्यः इत्यादि] पूर्वोक्तवत् यावत् [तांश्च आराधये]) ॥

हा ८.

॥ १ ॥ १. [अशेम् वोहू ३] पुण्येन ददामि खाद्यं भोजनदानं च । उदकं च वनस्पतिं गां च उत्तमदानाम् । हूमं च प्राहूमं च समिधं च गंधं च । प्रसिद्ध्यां[1] स्वामिनो महाज्ञानिनः । अहूनवरस्य च । सत्योक्तायाश्च वाचः । २. उत्तमानां उत्तमस्य आशीर्वादस्य । बलिष्ठस्य च उत्तमस्य उत्कृष्टमनसा ईअजदस्य । ३. हूमस्य च । मांथ्रवाण्याश्च । पुण्यात्मनश्च जरथुश्त्रस्य ॥

पुण्येन अस्मासु उपरि संप्राप्नुवन्तु ॥

॥ २ ॥ ४. (राथ्विः फ्रबेरेतारस्य स्थाने ब्रूते) "खादतु नरः सप्रसादं [एनं प्रसादं] यस्तस्य अनुरूपः । पुण्येन आदेशेन च" । (किल कार्यस्य पुण्यस्य स्वाधीनो भवति । यत् किंचित् ददन्ति [ददाति] तस्य च स्वाधीनः भवति) ॥

॥ ३ ॥ ५. [जोतिः ब्रूते] हे अमराः गुरुतराः (अमिशार्स्पिताः) । हे दीने माज्दइअस्नि । हे उत्तमाः हे उत्तमिन्यः[26] हे प्राण[1] । (किल हे उत्तमाः नराः हे उत्तमिन्यः नार्यः प्राणश्च स उत्तमः परलोकिनो भवद्भ्यः) ॥ ६. यः एतेषु मज्दईअस्नेषु माज्दईअस्नी ब्रूते पुण्यसमृद्ध्यां[2] जीवेत् । (किल समृद्धिं दानं च उत्तमानां भक्षेत्) ॥ ७. हे राक्षसतया पृथिव्याः पुण्यानि विनाशकाः । (किल हे राक्षसाः नराः) । ८. उपरि युष्मासु ताः आरोहन्तु । (किल चिह्नं यथार्थं[3] ताः प्रकटं कुर्वन्तु) । याः अपश्च वनस्पतयश्च प्राणश्च ॥

॥ ४ ॥ ९. यश्च एतेभ्यो मज्दईअस्नेभ्यः संपूर्णनरेभ्यः प्रकृष्टं वक्तृभ्यः[1] इदं वचो न प्रतिकरोति प्रकृष्टया गिरा । (किल "अमेशेस्पेन्ते" इति न ब्रूते) । तं सा राक्षसी प्राप्नुयात् । (किल अस्य चिह्नं यथार्थतया[2] [यथार्थं तया] प्रकटं भवेत्) ॥

(अशेम् वोहू ३ व्यक्ताक्षरं उक्त्वा वाश्नी[3] शीघ्रतरं[4] कर्तव्या । यदि च ग्वाजं ब्रूते "अशेम् वोहू ४ व्यक्ताक्षरं वक्तव्या) ॥

॥ २६ ॥ १. EMU$_7$ MLHL$_1$ JJM$_2$ सत्योक्तं वाच्यम् TDA$_2$ K$_7$ H$_2$ सत्योक्तं वाचां. २. All प्रसिद्धा, except EMU$_{16}$.

॥ ८ ॥

॥ १ ॥ १. प्रसिद्धा all, except EMU$_{16}$.

॥ ३ ॥ EMU$_{16}$ हे प्राणा K$_7$ हे प्राणे. २ H$_2$ EMU$_{17}$ TDA$_2$ K$_7$ पुण्यसमृद्धो. ३ EMU$_{15}$, K$_7$ यथार्थताः H$_2$ TDA$_2$ MLHL$_1$ यथार्थताः JJM$_2$ यथासर्वताः (EMU$_{16}$ यथा र्थताः) Sp. यथार्थताः [यथार्थं ताः ?]

॥ ४ ॥ १. EMU$_{16}$ K$_7$ H$_2$ JJM$_2$ EMU$_{17}$ प्रकृष्टवक्तस्य. २ EMU$_{16}$ K$_7$ यथार्थतया [यथार्थं तया ?] H$_2$ यथार्थतया JJM$_2$ यथासर्वतथा EMU$_{15}$ यथार्थं तया. ३ Some MSS. वाशिनि or वाशिनि. ४. Most MSS. शीर्घतरं.

॥ ५ ॥ १०. [अहुनवर २] स्वेच्छया त्वं अहुरमज्द शुभेन च स्वामित्वयं स्वीयाः सृष्टीः । (किल स्वीयानां सृष्टीनां स्वेच्छया शुभेन च स्वामित्वं कुरु) । ११. स्वेच्छया अपः स्वेच्छया वनस्पतीन् स्वेच्छया समग्रा विभूतीः पुण्यात् प्रकटाः । १२. पार्थिवत्वं मुक्तात्मनां देहि अपार्थिवत्वं दुर्गतिमताम् ॥

॥ ६ ॥ १३. कामराजानः भवंतु पुण्यात्मानः अकामराजानो भवन्तु दुर्गतिमंतः । १४. प्राप्तो मृत्युः अपव्रजतु स्पनामइनीओसृष्टिभ्यः विपर्ययता च अकामराज्यं च ॥

॥ ७ ॥ १५. उत्तिष्ठामि[27] [उत्थापयामि ?] अहंचित् यो जरथुश्त्रः प्रकृष्टतमेभ्यो[28] गृहेभ्यश्च वीसेभ्यश्च जंदेभ्यश्च ग्रामेभ्यश्च । १६. अस्यां दीनौ उत्कृष्टेन मनसा उत्कृष्टेन वचसा उत्कृष्टेन कर्मणा या अहुर्मज्दीया जरथुश्त्रिया ॥

॥ ८ ॥ रूढत्वं च[29] शुभं च आशीर्वादयामि समग्रायै मुक्तात्मनां पंक्तये । (किल यावदमीषां रूढत्वं शुभं च भवेत्) । १८. नास्तिक्यं[29a] च अशुभं च आशीर्वादयामि समग्रायै दुर्गतिमतां पंक्तये । (किल यावदमीषां नास्तिक्यं अशुभं च भवेत्) । (इति हेतोः ब्रूते यतः [चत्] शापश्च यः एतेषु दुर्गतिमत्सु आशीर्वादेन मुक्तात्मनां कार्ये प्रयाति) ॥

हा ९.

॥ हूमस्तूमस्य मूलम्[30] ॥

॥ ० ॥ हूमस्य मुक्तिजननेः सन्मानकृतये । (किल आनन्दकृतये) । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । ([यथा स्वामिनः कामः इत्यादि] यावत् पूर्वोक्तवत् ज्ञातव्यम्) ॥

॥ १ ॥ १. हाऊअनायाः गुरुतायाम् । (किल हाऊअनसंध्यायाम्) । हूमः उपेयिवान् जरथुश्त्रम् । (प्राप्तवान्) । २. अग्निं परितः पावयन्तम्[31] । (किल अग्निस्थानं परिवर्तुलं स्नापितुं अभीप्सन्तम्) । गाथाश्च समुद्गिरंतम् । (तत् अशिम्वोहूत्रयं ब्रुवाणं यत् "फ्रवराने" प्राक्) ॥ ३. तस्माद् अपृच्छत् जरथुश्त्रः यत् को नरोऽसि[32] । (अहो[33] ईअस्तौ न प्राक् बभूव पुरः प्रकटत्वात् असौ परिज्ञातवान् यत् हूमोऽयं समेति यदि च समागतोऽभूत् एनं प्रष्टुं समीहत "मिथ्रो जयात् जरथुश्त्रेम्" तत् परिस्फुटं एव यचेनं संमार्जवान्[34] इति हेतोः यत् समयः समं ईअजदैः प्रभूतैरासीत् तस्य ईअजदाश्च प्रकटतरा आसन् इयं प्रकृतिश्च कोमला अभूत् असौ अभीप्सितत्वात् समं हूमेन उच्चैर्भाषे) । ४ यं अहं विश्वस्मात् जगतः सृष्टिमतः सुंदरतरं ददर्श । निजेन जीवेन सुंदर-

---

॥ ५ ॥ १. Some MSS. स्वामितया.

॥ ६ ॥ १. H_2 TDA$_2$ अपवर्जतु. २. H_2 विर्षजंताच (?), TDA$_2$ विप्रजंताच.

॥ ८ ॥ १. EMU$_{16}$ H_2 EMU$_{17}$ TDA$_2$ EMU$_{15}$ रुद्रतांच शुभांच. २ H_2, JJM$_2$, TDA$_2$, EMU$_{15}$ रुद्रत्वशुभं. ३. Some MSS. हेतौ.

॥ ९ ॥

॥ ० ॥ १. EMU$_{16}$ सन्मानकृत्ताय.

॥ १ ॥ १. Several MSS. तस्मादापृच्छत्. १a. Corrected from प्रष्टिकुं or पुष्ट प्रष्टुं in Several MSS. १b. "Zyât" in some MSS. १c. MLHL$_1$ यचेनं. २. EMU$_{16}$ प्रकारातरा [प्रकारांतराः?] २a. MFL प्रसूतिश्च. २b. EMU$_{15}$ अभिप्रितत्वात् (?) JJM$_2$ अभिप्रिमिप्सीत-

कृतेन अमरेण। (किल येन निजो जीवः सद्यापारतया अमरः कृत आस्ते न एवं[3a] यथा ते[3b] थ्रैमीसं यमशेदस्य[35] खादितं। त्वया निजो जीवः शुद्धतया अन्तर्वपुषि[4] बुद्धिः[श्च?] अमरा कृता आस्ते। अन्यथा ऋते[5] तनोः सर्वस्य कस्यचित्[6] अमरः "अमेरेजं गयेहे स्तून्") ॥[36]

॥ २ ॥ ५. ततो मयि [मे?] अयं [मह्यं?] प्रत्युत्तरं बभाषे हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः (अस्य दूरमृत्युता च इयं यत् मृत्युं आत्मनो मनुष्याणां दूरे दधाति। रोशनश्च उवाच यत् अक्षयत्वं हूमेन भवति)। ६. अहं अस्मि जरथुश्त्र हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः। ७ तन्मां समीहस्व स्पितम प्रकृष्टं मां परिसंस्कारं कुरु[1] खादनाय। (आहारार्थं संमार्जय)। ८. उपरि मां स्तुतौ स्तुहि[2] (अन्तर् इजिश्नौ)। यथा मां पश्चाच्च लाभसमीहिते [लाभं समीहमानाः स्तुतिं] कुर्वन्ति[3] (त्वत्तः) ॥

॥ ३ ॥ ९. तं अभाषत जरथुश्त्रो नमो हूमाय। १०. कस्त्वां पूर्वं हूम मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति। कां तस्मै उपकृतिं चकृषे। (तत् शुभं यथा किल मे भवेत्)। किं तस्मिन् संप्राप समृद्धत्वम् ॥

॥ ४ ॥ ११. ततो मयि [मे?] अयं[1] [मह्यं?] प्रत्युत्तरं अभाषत हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः। १२. वीवंघानो[37] मां पूर्वं मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति। तां तस्मै उपकृतिं चक्रे। तत् तस्मिन् संप्राप समृद्धत्वम्। १३. यद् अस्य पुत्रो उच्चैर्जातो यो यमशेदो[38] दीप्तिमान् सुसंचयी। १४. श्रीमत्तमः जातेभ्यः। (सत्कार्यतमः)। (श्रीः अस्ति सत्कार्यता[39]। अस्ति च या वपुषा[40] मनुष्यस्य। तस्यां च या यमशेदस्य एकमतीबभूवुः यतः [यत्] सत्कार्यता। रोशनश्च[41] उवाच यत् श्रीः अस्ति या वपुषा मनुष्यं श्रीमत्तमं धत्ते सत्कार्यता च तां प्रवर्तमानां कुरुते)। सूर्यनिरीक्षणतमः मनुष्येभ्यः। (सुलोचनतमः इत्यर्थः)। १५. यश्चकार तस्य राज्ये अमरान् पशुवीरान्। अशोषीणि उदकानि वनस्पतीन्। (किल यत् अभीप्सते तन्न शुष्कम्)। [41a] १६. क्षुधितानां खाद्यं अनवसादम्। (अविनाशि। किल चेत् एकं खादितं अभूत् द्वितीयं एकं प्राप्तमेवासीत्) ॥

॥ ५ ॥ १७. यमशेदस्य राज्ये[1] उत्कृष्टतरे न शीतं आसीत् न च दाघः। १८. न जरा आसीत् न च मृत्युः। न च ईर्षा देवदत्ता। (अहो सर्वमपि अभूत् परं पापकर्मकत्वात्[1a] अन्यथा धृतं आसीत्)। १९. पंचदशाब्दवार्षिकौ प्रचरतः [०की प्रचरति] पितापुत्रस्य[2] योतिः[42]। [43]पूजाविनयकौचित्[2a]। (स्तुत्यां पितृपुत्रयोः[3] उक्तं[3a] यत् पुत्रः एवं शोभनोऽभूत्

त्वाद्तत्वासं (?).३. EMU$_{15}$ सद्यापारतयाऽमराः कृतास्ते. EMU$_{16}$ सद्यापारतयाकृताः आस्ते. EMU$_{17}$ अभिर्गतंत्वा. ३a MFL नत्वेवं. ३b. EMU$_{17}$ ते यै मंसि यमसेदस्य. ४. EMU$_{16}$ अंतर्वपुद्धिअमरः कृतः आस्ते. JJM$_2$ EMU$_{15}$ अंतर्वपुषिशुधिअमरः कृतः आस्ते MFL, H$_2$ अंतर्वपुषिबुधे अमराकृतास्ति EMU$_{17}$ अंतर्वपुषिषुधि अमरः ५. EMU$_{15}$ EMU$_{16}$ and most other manuscripts हृते. ६. MFL सर्वस्यचित्. ७. EMU$_{16}$ EMU$_{17}$ EMU$_{15}$ "amaraba"(?)

॥ २ ॥ १. EMU$_{15}$, TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{16}$ परिसंस्कुरु. २. Corrected from स्तौहि in most MSS. ३. TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$ लाभसमंहे EMU$_{16}$ लाभसमंहे EMU$_{16}$ JJM$_2$ लाभसमीहे.

॥ ४ ॥ १. [Correct मह्यं?—Is the Avestā "*mêaêm*"=मह्यं; "*thwâ-aêm*", "*tava-aêm*" or '*tê-aêm*"=तुभ्यं (?)]

॥ ५ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$, MFL राज्येयान् [०यावत् ?]; EMU$_{15}$, EMU$_{17}$, JJM$_2$ राज्येन. १a. TDA$_2$, H$_2$, पापकर्म्मकत्त्वाद् (?) [पापकर्मकृत्त्वाद्]; MFL पापकर्मकृतत्वाद्. २. EMU$_{16}$, EMU$_{17}$, H$_2$, JJM$_2$, MFL पितापुत्रस्य योतिः २a. MLHL$_1$, TDA$_2$ पूजावित्कौचित् ; EMU$_{15}$, JJM$_2$ पूजाविनकौचित्; EMU$_{16}$ पुंजावितकौचित्; EMU$_{17}$, H$_2$ MFL, पूजावितकौचित् [पूजाविनये कौचित् ३. Most MSS. पितुपुत्रयोः ३a. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$, MLHL$_1$, JJM$_2$ मुक्तं [रुक्तं]; SP., TDA$_2$

यथा पिता पिता च एवं शोभनोऽभूत् यथा पुत्रः) । २०. सदैव राजति[४] सुसंचयिनि यम शेदे विवंघनस्य पुत्रे । (इदं किंचित् एवं आसीत्) ॥

॥ ६ ॥ २१. कस्त्वां द्वितीयो हूम मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । कां तस्मै उपकृतिं चकृषे । (तत् शुभं किल यथा[१] मे भवेत्) । किं तस्मिन् संप्राप समृद्धत्वम् ॥

॥ ७ ॥ २२. ततो मयि [मे?] अयं [मह्यं?] प्रत्युत्तरं अभाषत हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः । २३. आथ्वीआनो मां द्वितीयो मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । तां तस्मै उपकृतिं चक्रे । तत् तस्मिन् संप्राप समृद्धत्वम् । २४. यद् अस्य पुत्रः उच्चैर्जातः वेश्मशस्त्रः फ्रेदूनः । (अस्य वेश्मशस्त्रत्वं इदं अभूत् यत् वेश्मनि अन्वयात् पितॄणां बहूनि [शस्त्राणि?] आसन्[१] । तच्च यत् देहाकस्य[२] [शस्त्राणि?] हठेन जग्राह[३] । समग्राणि च तानि यानि स्ववर्गस्य न-प्रकाशीनि आसन् असौ उद्दध्रे) ॥

॥ ८ ॥ २५. यो जघान अहिं दहाकं[44] त्रिलपनं त्रिमस्तकम् । षड्लोचनं सहस्रप्रणिधिम्[१] । २६. महाबलं देवं[२] द्रूजम् । दुष्टं लोकेषु दुर्गतिनम् । (हानिकरं इत्यर्थः) । २७. यं महाबलतमं द्रूजं प्राकरोत्[३] अंग्रोमइनिओशु । (आहर्मनः) । उपरि एतस्मिन् सृष्टिमति जगति मृत्यवे पुण्यलोकस्य । (किल द्रूजेभ्यो जगत्याः एकः स बलिष्ठतरो दत्तः "को श्वाम् यिं अहुरेम् मज्दाम्" अपरे गणना यतः समग्रामपि हानिं यां असौ सृष्टिषु होर्मिज्दस्य शक्तो बभूव कर्तुं तां सर्वां[४] चकार । नाभूत् किंचिदपि तत् यद् असौ शक्तो बभूव कर्तुं परं न चक्रे) [45] ॥

॥ ९ ॥ २८. कस्त्वां तृतीयो हूम मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । कां तस्मै उपकृतिं चकृषे । (तत् शुभं किल यथा मे भवेत्) । किं तस्मिन् संप्राप संमृद्धत्वम् ॥

॥ १० ॥ २९. ततो मयि [मे?] अयं[मह्यं?] प्रत्युत्तरं अभाषत हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः । ३०. थ्रितो[46] [थ्रितो] (तृतीयः) सामानो लाभेप्सुः । (अस्य थ्रितत्वं च इदं यत् पुत्रः तृतीयो बभूव । अस्य लाभेप्सुता च इयं यत् असौ लाभं सृष्टीनां सुंदरं विवेद समीहितुम्) । तृतीयो मां मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । तां तस्मै उपकृतिं चक्रे । तत्तस्मिन् संप्राप संमृद्धत्वम् । ३१. यदस्य पुत्रौ उच्चैर्जातौ उरूआक्षः[१] केरेसास्पश्च ॥ ३२. न्यायाधिपः अन्योऽभूत् । (किल न्यायं न्यायाधिपत्यं च चक्रे) । आचाररचयिता । (किल आचारं शुद्धतया सन्निहितवान्)[1a] । ३३. तस्मात् अन्यः उत्कृष्टकार्यः[1b] । उत्साही गासूरो[२] गदाधरः । (किल कार्यं गदया प्रभूतं चकार । गाशूरजातो[2a] ताजीकानां[३] बभूव अत एव गाशूरः) ॥

EMU$_{16}$' H$_2$, MFL भक्त. ४. MLHL$_1$ राजान्; SP. राजानः; EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ राजान; EMU$_{16}$ राजनि; JJM$_2$ राजने.

॥ ६ ॥ १. MLHL$_1$ यद्वामे.

॥ ७ ॥ १. EMU$_{15}$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$, EMU$_{16}$, TDA$_2$ बहून्वासन् (?) [बहव आसन्; बहून्यासन्]. २. MFL दाहकश्च. ३. MLHL$_1$ जग्रेह.

॥ ८ ॥ १. EMU$_{17}$, EMU$_{15}$ सहस्रसेवकप्रणिधिं. २. EMU$_{15}$ दैवं. ३. Most MSS. परकरोत्. ४. SP. वंचकोऽसौभभूत्; EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ वांचकास । नाभूत्; TDA$_2$ तांचकार । नाभूत्; MLHL$_1$ सर्वांचकार । नाभूत्; EMU$_{16}$ वांचकार । नाभूत्.

॥ १० ॥ १. Some MSS. उरुआप्सः १a. Some MSS. सन्नितवान् [संनीतवान् ?]. १b. EMU$_{16}$ उत्कृष्टकायां; EMU$_{17}$, TDA$_2$ °काया; H$_2$, EMU$_{15}$ उत्कृष्टकायाः २. EMU$_{16}$ गाश्शुरो. २a. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$, MLHL$_1$ गसूरजातो. ३. EMU$_{16}$ ताजिकानां.

॥ ११ ॥ ३४. यो जघान अहिं श्रुवरं यं अश्वगिलं नरगिलम् । यं विषमंतं लोहितम् । ३५. यत्रोपरि विषं प्रावहत् मुष्टयंगुष्टतुंगं पाटलम् । ३६. यत्रोपरि केरेसास्पः लोहकटाहे पाकं पपाच । ३७. आ रपिथ्विनिकालम् । (आमध्याह्नसंध्याकालम्)[2] । तत्रश्च स नृशंसः[2a] चुक्षुभे । (किल द्विपादो बभूव) । ३८. प्रकुष्टं च लोहकटाहं[3] अवाकिरत् । मलवतीः अपः पराजगाम[4] । ३९. परतस्त्रासेन अपससर्प[5] पौरुषमानसत्वं[6] [पौरुषमानसः] केरेसास्पः । (अस्य पौरुषमानसत्वं[47] इदं बभूव यद् असौ चैतन्यं स्थाने दधौ) ॥

॥ १२ ॥ ४०. कस्त्वां चतुर्थो हूम मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । कां तस्मै उपकृतिं[1] चकृषे । (तत् किल शुभं[1a] यथा मे भवेत्) । किं तस्मै[2] संप्राप संमृद्धत्वम् ॥

॥ १३ ॥ ४१. ततो मयि [मे?] अयं [मह्यं?] प्रत्युत्तरं अभाषत हूमो मुक्तिमान् दूरमृत्युः । ४२. पोउरूशास्पो[48] मां चतुर्थो मनुष्येषु सृष्टिमति संस्कृतवान् जगति । तां तस्मै उपकृतिं चक्रे । तत्तस्मिन् संप्राप संमृद्धत्वम् । ४३. यद् अस्य त्वं उच्चैर्जातः । त्वं निर्मलो जरथुश्त्र मंदिरे पोउरुशास्पीये विभिन्नदेवो होर्मिज्द्न्यायी ॥

॥ १४ ॥ ४४. विख्यातः परांग्वेजदेशे[1] । [49] त्वं पूर्वं जरथुश्त्र अहुनवरं प्रावोचः[50] विना क्रमणेन[1a] (अभाषणेन च)[2] । ४५. ············पश्चात् गाढतरः प्रौढस्वरेण ॥

॥ १५ ॥ ४६. त्वं जगतीगुप्तान्[1] [51] अकरोः विश्वान् देवान् जरथुश्त्र । ये प्राक् तस्मात् वीरविक्रमाः अपतन्[2] उपरि अस्यां जगत्याम् । (सर्वे ये वपुः अदृश्यं शक्ता बभूवुः कर्तुं तेषां कलेवरं भग्नं । ये न शक्ताः बभूवुः कर्तुं तेषां स्वयमेव भग्नम् । कलेवरभंजनस्य कार्यं इदं यतः [यत्] ते तस्माद् ऊर्ध्वं देवकलेवरतया पापं कर्तुं [न] समर्थो बभूवुः । अन्यथा तु पशुकलेवरत्वेन मनुष्यकलेवरत्वेन हंजमनानि समूहानि कुर्वन्ति[3]) । ४७. यो बलवत्तमः यो दृढतमः । यो व्यवसायितमः यो वेगवत्तमः योऽसि[4] विजयवत्तमो जातः परलोकिनां सृष्टिभ्यः । (सृष्टिभ्यः परलोकिनां स्वाधीनाभ्यः) ॥

॥ १६ ॥ ४८. तं अभाषत जरथुश्त्रो नमो हूमाय । ४९. उत्तमो हूमः सुदानम्[1] [सुदत्तः] (किल सद्व्यापारतया दत्तोऽसि) । हूमः सत्यदानः । (किल किंचित् तस्मै दत्ते यस्मै युज्यते दातुम्) । ५० उत्तमदानः अरोग्यकरश्च । (किल किंचित् उत्तमदानं ददासि आरोग्यं करोषि[1a]) । सुकलेवरोऽसि । (किल ते कलेवरं सुमंजुलतरम्) । सुकामोऽसि । (किल ते समीहितं सद्व्यापारि) । ५२. विजयी सुवर्णवर्णो मृदुपल्लवोऽसि । (किल ते किसलयाः कोमलतराः) । ५३. यः स्वादयतां[2] उत्कृष्टत्वं आत्मने संचयितृतमोऽस्ति[3] । (किल निधिं आत्मनो त्वया उत्तमतरं शक्यते कर्तुं यतः [52]गरोथमानित्वं[4] त्वया भवति) ॥

॥ ११ ॥ १. EMU_{16} लोहकडापाकं; २. EMU_{16} आमध्याह्नः कालं. २a. Several MSS. श्रुशं श्रुषंसः ३. EMU_{16} लोहकडाहं. ४. EMU_{16} मलयती अपः परागा· जगाम; EMU_{15}, H_2, $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17} मलवति अपः पराजगान् पराजगाम. ५. EMU_{16} असस्पर्प. ६. [पौरुष्मानसः] EMU_{15}, H_2, TDA_2, EMU_{17} पुरुषमानसत्वं.

॥ १२ ॥ १. EMU_{17} उपपस्तिं. १a: EMU_{17}, TDA_2, EMU_{16} तत् शुभं किल. २. EMU_{16}, EMU_{17}, TDA_2 तस्मिन्.

॥ १४ ॥ १. SP. इरांग्वेज; EMU_{16}, EMU_{17}, TDA_2 एरांग्वेजदेशे. १a. EMU_{17}, TDA_2, $MLHL_1$, H_2 कर्मणेन [क्रमणेन]. २. SP. आभाषेणच; EMU_{17}, TDA_2, H_2, MLHL, आभाषणेनच.

॥ १५ ॥ १. SP., EMU_{15}, H_2 जगतीगुप्तवान्. २. EMU_{16}, EMU_{17}, TDA_2, H_2 आपतत्. ३. EMU_{15}, EMU_{16}, EMU_{17} TDA_2, $MLHL_1$, H_2 अकुर्व्वन्. ४. SP. EMU_{17}, TDA_2, $MLHL_1$, H_2 अस्ति.

॥ १६ ॥ १. Thus all [सुदानी ?]. १a. Thus all [कुरुषे]. २. H_2 स्वादयतो. ३. Thus all [असि]. ४. All गरुथ्मानत्वं.

॥ १७ ॥ ५४. नितांतं त्वं सुवर्णाभं[1] विद्यां[2] ब्रूहि। (किल किंचित् तन्मे विद्यायां ब्रूहि येन मे परिज्ञानित्वं भवेत्) । ५५. नितांतं महोत्साहित्वम् । (महामानसत्वं यत् कस्यापि साहाय्यं नापेक्षते) । नितांतं विजयित्वम् । ५६. नितांतं सुरूपत्वं नितांतं अरोग्यत्वम् । (किल मह्यं देहि) । ५७. नितांतं वृद्धिदातिं नितांतं पुष्टिदातिम् । ५८. नितांतं ओजः विश्वस्मै वपुषे । नितांतं निर्वाणज्ञानितां विश्वस्मिन् विरचिताम् । (यो निर्वाणज्ञानं किंचित् वेत्ति तस्य सर्वज्ञानित्वं देहि तेजः) । ५९. नितांतं तस्मात् यथा जगति कामप्रजानः प्रचरामो बाधां निहन्मो द्रुजं अपनयामः ।

॥ १८ ॥ ६०. नितांतं तस्मात् यथा निहन्मो विश्वेषां बाधाकराणां बाधाः । देवानां मनुष्याणां च । ६१. शाकिनीनां महाराक्षसीनां च अन्यायिकानां अदर्शकानां अश्रोतॄणां च। (अदर्शकाः अश्रोतारश्च ते ये किंचित् ईअज्दीयं द्रष्टुं श्रोतुं न शक्नुवन्ति) । ६२. नृशंसानां च द्विचरणानाम् । आस्मोगानां[53] च द्विचरणानाम् । व्याघ्रादीनां च चतुरंघ्रीणाम्[1] । ६३. हयूनानां[54] च पृथुलानीकानां (किल) प्रतारणतया पतताम् ॥

॥ १९ ॥ ६४. इदं त्वत्तः प्रथमं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो उत्कृष्टतरं भुवनं मुक्तात्मनां[55] सदोद्द्योतं समस्तशुभम् ॥ ६५. इदं त्वत्तः द्वितीयं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो रूपप्रवृत्तिं [उपप्रवृत्तिम्] एतस्मै वपुषे ॥ ६६. इदं त्वत्तः तृतीयं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो दीर्घं जीवितं जीवस्य ॥

॥ २० ॥ ६७. इदं त्वत्तः चतुर्थं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो यथा सोत्सवाः महोत्साहाः समृद्धाः प्रचरामो जगत्यां उपरि बाधां निहन्मो द्रुजं अपनयामः ॥ ६८. इदं त्वत्तः पंचमं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो यथा विजयिनः टालकयूनः[1] [टालकयुद्धेन] प्रचरामो जगत्यां[2] उपरि बाधां निहन्मो द्रुजं अपनयामः । (टालकाः अशुभस्य) ॥

॥ २१ ॥ ६९. इदं त्वत्तः षष्ठं कल्याणं ह्रूम याचयामि [याचे] दूरमृत्यो यत् पुरश्चौरेभ्यः पुरो नृशंसेभ्यः पुरो व्याघ्रादिभ्यः पश्याम । (उपायम्) ॥ ७०. मा कश्चित् पुरा [पुरः] पश्यतु । पुरोऽस्मान्[1] ॥ वयं सर्वेभ्यः पुरः पश्याम । (उपायं । अहं शिष्याश्च[2] [मे]) ॥

॥ २२ ॥ ७१. ह्रूमस्तेषां ये शास्त्रमंतः[1] सहायान्[56] अध्यवसायिनः कुरुते । (किल अश्वान् क्षत्रियाणाम्) प्राणं ओजश्च वर्षति[57] [वर्धयति] ॥ ७२. ह्रूमः अजातकेभ्यो[58] विशेषतो ददाति दीप्तिमंतं पुत्रम् यं एवं पुण्यसंततिम् ॥ ७३. ह्रूमस्तेभ्यश्चित् ये गृहस्थाः[1a] नस्कप्रशिक्षया[59] निषीदंति । (किल अध्ययनं कर्तुम्) । महत्त्वं[2] निर्वाणज्ञानं च वर्षति ॥

॥ १७ ॥ १. Some MSS. सुवर्णाभि. २. Some MSS. विद्याया.

॥ १८ ॥ १. Sp, EMU_{15}, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{16}, EMU_{17}, H_2, K_7 चतुरंघ्रीणां.

॥ १९ ॥ १. K_7, H_2, $MLHL_1$, EMU_{15} °त्योःरूपप्रवृत्तिं.

॥ २० ॥ १. K_7 व्यून (?), H_2 व्यूद्धेन, EMU_{15}, EMU_{16}, EMU_{17} टालका यु–न [टालकाः युद्धेन]. २. H_2 जगत्यामुपरि.

॥ २१ ॥ १. K_7, H_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, EMU_{17} अस्मात्; EMU_{16} पुरोऽस्मत्. २. K_7 शिष्यामः, $MLHL_1$, EMU_{15}, EMU_{17} उपायं अहं शिष्याम [शिष्या मे].

॥ २२ ॥ १. Sp. शास्त्रिमंतः; EMU_{15}, $MLHL_1$, TDA_2, K_7 शस्त्रमंतः [[illegible]]. १a. Several MSS. गृहस्तः. २. EMU_{15} महंम्तं (?); K_7, $MLHL_1$, महांम्तं [[illegible] ?]; TDA_2, H_2 महांतं; EMU_{16} महत्तां; EMU_{17} महाद्दू (?).

॥ २३ ॥ ७४. हूमस्ताञ्यश्चित् याः कुमार्ये[60] [अविवाहितस्थित्यां] निषीदंति दीर्घं अगृहीताः । (अपरिणीताः इत्यर्थः । किल न पतिसेविताः भवन्ति)। प्रकटं दातारं च वर्षति । (किल ताभ्यो भर्तारं प्रकाशयति)। आशु याचयितारं सुबुद्धिम् । (किल तत्कालमेव अन्तः कार्ये संतिष्ठमानम्) ॥

॥ २४ ॥ ७५. हूमस्तांश्चित् ये कलशियाकाः[१][61] अपराज्यान्[१a]* निषादयति[२] । (येषां प्रबोधः[62] तर्शाकेदीनिः[३][63])। ये समुदिताः राजकामतया । (किल राजत्वेन उपरि समागताः सन्ति)। ७६. ये प्रलपंति मा अस्माकं पश्चात् आचार्यः अधिकाध्ययनतया स्वेच्छया ग्रामेषु प्रचरतु[३a] । ७७. स[64] विश्वेषां वृद्धं[४] [वृन्दं?] टालयति । नितांतं सर्वेषां वृद्धं [वृंदं?] निहन्ति । (प्राक् पश्चाच्च) ॥

॥ २५ ॥ ७८. शोभनः[१] त्वं यो निजौजसा कामराजाऽसि हूम । (किल त्वं ओजः[१a] तस्मिन् कार्ये यत् तुभ्यं रोचते शक्नोषि कर्तुम्[२]) ॥ ७९. शोभनः त्वं मध्यं [अधिकं ?] जानासि[३] प्रचुरवचसां सत्योक्तानाम् । (यतो अस्ति वचः सत्यं येन[४] [यत् न] सद्यापरि[65] । उक्तं च "का ना वच अर्ज़ुखुधं[५]") ॥ ८०. शोभनः त्वं न[६] ऋते प्रश्नत्वात् सत्योक्तां पृच्छसि वाचम् । (किल किंचिदपि नोद्गिरसि यद् होर्मिज्दः अन्तः प्रश्नत्वे नोवाच) ॥

॥ २६ ॥ ८१. प्रकृष्टं इदं[१] तुभ्यं होर्मिज्दोऽदात् प्राक्तनां [66]अइविअंघनतां[२] ताराचितां परलोकघटितां उत्तमां दीनिं माज्दईअस्नीम् । (अस्य अइविअंघनत्वं इदं यत् यथा कुस्ती समं मनुष्येण ऐकीकृता[३] दीनिश्च एवं समं हूमेन ऐकीकृता[३] । अस्याः ऐकीकृतत्वं इदं यत् यावत् हूमं न खादति दीन्या सुनिश्चितो[३a] न भवति । हूमखादनकार्ये अन्तरिजिश्नौ[67] आस्ते[४])। ८२. ततस्तया असि आवेष्टितः शिखरेषु उपरि गिरीणाम् । (यत्र त्वं समुदितोऽसि तत्र इयं ऐकीकृता[४] आस्ते)। दीर्घो[५] उत्कृष्टप्रवृत्ति यावत् गृहीतोऽसि मांथ्रवाण्या । (किल त्वं यावत् वपुः पाश्चात्यं[68] अंतर् इजिश्निकार्ये समादिष्टोऽसि) ॥

॥ २३ ॥ १. MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{16}$ कुमार्यौ.

॥ २४ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$ कलेशीयाकाः; EMU$_{16}$ कलिशियाकाः; EMU$_{17}$ कलुशियाकाः १a. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ अपराजान्. २. Corrected EMU$_{15}$, MLHL$_1$, K$_7$ निषीदयति. Several MSS. निषीदयिति. ३. EMU$_{15}$ तशकिदीनः; TDA$_2$, K$_7$, H$_2$ तशीकदीनः; EMU$_{16}$ तर्शाकदीने. ३a. EMU$_{16}$ प्रचरत्. ४. EMU$_{15}$ वृंद्धं [वृन्दं]; MLHL$_1$ वृंद, TDA$_2$, EMU$_{16}$ वृंद्धं; K$_7$, EMU$_{16}$ वृंदं.

॥ २५ ॥ १. EMU$_{16}$ सोभन [हे शोभन !]. १a. EMU$_{17}$ ओजिः (?). २. EMU$_{16}$ शक्नोऽसिधर्तुं; H$_2$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$ शक्नोऽसि कर्तुम्. ३. Thus all [अधिकं जानासि ?]. ४. EMU$_{16}$ न. ५. EMU$_{16}$ Avestic "*Arzhukhdha*"; EMU$_{17}$, TDA$_2$, H$_2$ "*arshukhdha*". ६. EMU$_{16}$ omits न.

॥ २६ ॥ १. EMU$_{15}$, EMU$_{16}$ omit इदं. २. EMU$_{16}$ अइवंघनां. ३. EMU$_{15}$, EMU$_{16}$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$ ऐक्यीकृता and ऐक्यीकृतात्वं. ३a. H$_2$ सुनिश्चित्वो. ४. EMU$_{16}$ omits आस्ते. ५. Most MSS. दीर्घं.

॥ २७ ॥ ८३. हूम गृहपतिरसि वीस्पतिरसि जन्दपतिरसि ग्रामपतिरसि । (किल त्वं अदृश्यतया सर्वेषां पतिरसि) । बृद्धेः वेपृतायाः पतिरसि । (किल त्वं शक्तोऽसि दातुम्) । ८४. महोत्साहत्वं त्वं विजयत्वं [विजयित्वं] च मदीये उपरि च ब्रूहि वपुषि । (आशीर्वादेन) । (महोत्साहत्वं महामानसत्वं यत् कस्यापि साहाय्यं नापेक्षते[2]) । ऋद्धत्वं च यत् संपूर्णशुद्धिं[3] । (वित्तं यस्मात् शुभं प्रभूतम्) ॥

॥ २८ ॥ ८५. विना अस्मान्[1] [अस्माकं] बाधाकराणां बाधां विना मनश्च कुरु कष्टं वासयताम् । ८६. यः कश्चिच्च अस्मिन् गृहे योऽस्मिन् वीसे योऽस्मिन् जन्दे योऽस्मिन् ग्रामे द्वेषी अस्ति मनुष्यः । (पापकारी) ।

॥ २९ ॥ ८७. गृहाण तस्य पादयोः प्राणम्[1] । ८८. प्रकृष्टं तस्य चैतन्यं परिवर्तय । ८९. भंगं तस्य मनसः कुरु । (अक्षमत्वं कुरु) । ९०. मा पादाभ्यां प्रपतयताम् । मा पाणिभ्यां अधिकं शक्नोतु । ९१. मा जगतीं विलोकयतु अक्षिभ्याम् । मा गां विलोकयतु अक्षिभ्याम् । ९२. यो द्वेष्टि नो मनः । (किल यस्मात् वयं किंचित् यद् सह्यापारि[2] अवमंतुं न शक्नुमः) । यो द्वेष्टि नः कलेवरम् । (किल समं कलेवरेण अस्माकं द्वेषं धत्ते) ॥

॥ ३० ॥ ९३. उपरि अहौ लोहिते भयंकरे विषावाप्ते । ९४. कलेवरं विनाशयति पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥ ९५. उपरि नृशंसे विछिन्नकर्मणि छेदकर्तरि पीडयितरि । ९६. कलेवरं विनाशयति पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥

॥ ३१ ॥ ९७. उपरि मनुष्यस्य दुर्गतिमतो अन्यायिनः अधिकनिंदादातुं[1] मस्तके । ९८. कलेवरं विनाशयतः पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥ ९९. उपरि आश्मोगे अमुक्तात्मनि भुवनविनाशके अस्याः दीनेः मनोवचोदातरि[2] न कर्मणां[3] परिप्राप्ते । (किल मन्यते यद् ब्रवीमि करोमि वा न करोमि) । १००. कलेवरं विनाशयति पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥

॥ ३२ ॥ १०१. उपरि वेश्यायां शाकिन्यां मंदत्वं कुर्वाणायाम् । (किल किंचित् न [?]विनाशि कुरुते[1]) । प्रतिपक्षत्वं बिभ्राणायाम्[2] । (किल रक्षां पापकर्मिणां कुरुते) । यस्याः प्रस्फुरति मनः यथा अभ्रं वातोत्सारितम् । १०२. कलेवरं विनाशयंत्यां पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥ १०३. योऽस्य कलेवरं विनाशयति पुण्यात्मनो हूम सुवर्णाभ तस्मिन् प्रकाशय विघातम् । (किल उपायं कथय) ॥

॥ २७ ॥ १. Sp, TDA_2, and some other MSS. वीसपतिरसि. २. Sp. नोपेक्षते. ३. Sp. संपूर्णशुद्धिम्.

॥ २८ ॥ १. Thus corrected by Sp., some MSS. अस्मात्, others अस्मत्.

॥ २९ ॥ १. EMU_{16} प्राणां. २. EMU_{16} सह्यापारं.

॥ ३१ ॥ १. Sp. अधिकानंददातुः; EMU_{15} अधिकनंदोदातुः [अधिकनिंद्रादातुः ?]; EMU_{17} अधिकनंददातुः; H_2, TDA_2, K_7 अधिकनिंदां दातुः. २. Several MSS. मनोवचेदातरि. ३. S. कर्मणि.

॥ ३२ ॥ १. Sp. EMU_{17} and several others विनाशं कुरुते. २. Several MSS. erroneously बिभ्रामणायां.

हा १०.

॥ १ ॥ १. ऋते पश्चात् अस्मात् प्रपतंति ऋते देवाः ऋते देवसहायाः। (देव्यः)। २. उत्तमः श्रोशो निवसति। (किल अभ्यागतो भवति)। ३. अर्शिशवंघलक्ष्मी[:] इह निवसति अर्शिशवंघलक्ष्मी[:] प्रीणाति इह। (किल अभ्यागता भवति क्रीडयति च)। अन्तरस्मिन् गृहे यत् होर्मीज्दीयं यत् हूमस्य मुक्तिजननेः। (अनयोः स्वाधीनं यत्) ॥

॥ २ ॥ ४. परान्मुखायां [पराङ्मुखायां] त्वां हाऊअनायां वचसा उपस्तौमि सुबुद्धेः [सुबुद्धे] यत्ते पल्लवान् संगृह्णामि। (किल यत् त्वां मध्ये करोमि)। ५. ऊर्ध्वायां[1] च त्वां हाऊअनायां वचसा उपस्तौमि सुबुद्धेः [सुबुद्धे] यत्र निहन्मि नरौजसां[2] ॥

॥ ३ ॥ ६. स्तौमि मेघं च वृष्टिं च यौ ते कलेवरं विकाशयतः शिखरेषु उपरि गिरीणाम्। ७. स्तौमि गिरीन् उदग्रतरान् यत्र हूम समुदितोऽसि[1] ॥

॥ ४ ॥ ८. स्तौमि जगतीं परिक्रमिणीं पृथुलां स्वामिकामिनीं क्षमापरां धात्रीं त्वां [तव] हूम मुक्तिमय। ९. स्तौमि जगतीम्। (किल तत् स्थानं नामांकितं स्तौमि)। यस्मिन् स्थाने सुगंधत्वं साधनत्वं कृत्वाऽसि[2]। १०. एवं महत्तरोदयम्। (सुगंधत्वं साधनत्वं इहलोके[3] महोदयं च परलोके)। हूम समुदितोऽसि गिरौ उपरि ॥

॥ ५ ॥ ११. एवं प्रदत्तोऽसि बहुपथिषु। प्रकटं पुण्यस्य खनिः असि। (किल कार्यं पुण्यं प्रवर्धयसि)। विरचय मनो वचः (किल सद्व्यापारतरं कुरु) १२. विश्वेषु च उपरि स्कंधेषु विश्वासु च उपरि शाखासु विश्वेषु च उपरि पल्लवेषु ॥

॥ ६ ॥ १३. हूमः समुन्मिलति स्तूयमानः[70]। एवं ना यस्तं स्तौति विजयवत्तरो भवति ॥ १४. हीनतमेनापि हूमसंस्कारेण[1] हीनतमेनापि हूमस्तवेन हीनतमेन अपि हूमखादेन[2] ससहस्र······देवेषु। (लघुइअस्तोऽपि[3] [71]) ॥

॥ ७ ॥ १५. प्रणश्यंति एकहेलया प्रकृष्टं कृता स्तस्माद् गृहाद् आपादः[1] [आपदः] १६. यत्र नित्यं उपश्लेषयंति[2] यत्र नित्यं उपस्तुवंति हूमं अरोग्यकरम्। १७. प्रकाशयति सौन्दर्यं[3] अरोग्यं तस्मिन् वेश्मनि एवं प्रासादे ॥

॥ १० ॥

॥ २ ॥ १. Thus corrected by Spiegel; TDA_2, K_7, H_2, EMU_{15}, EMU_{17}, $MLHL_1$ उर्द्धवाचि. २. Some MSS. नरोजसा.

॥ ३ ॥ १. EMU_{16} समुदितोरसि; K_7, $MLHL_1$, EMU_{15} समुदितो ऽसि.

॥ ४ ॥ १. Thus all. २. EMU_{16}, EMU_{15}, कर्तोऽसि. ३. EMU_{16} इहिलोके.

॥ ६ ॥ १. EMU_{15}, $MLHL_1$, EMU_{16}, EMU_{17}, H_2, K_7, TDA_2 संस्करणेन. २. EMU_{15}, EMU_{17}, H_2, K_7, TDA_2, $MLHL_1$ खादनेन. ३. EMU_{15}, K_7, लघुऽअश्तापि; EMU_{16} ससुसहस्र अस्ति देवेषु ॥ लघुऽअश्तपि; H_2 सहस्रदेवेषु ॥ लघुऽअस्तापि.

॥ ७ ॥ १. $MLHL_1$ आपदे. २. TDA_2, K_7, H_2, EMU_{16}, $MLHL_1$ उपाश्लेषयंति. ३. TDA_2, EMU_{17}, H_2, K_7, $MLHL_1$ सौवैम् [सौर्यम् ?].

॥ ८ ॥ १८. विश्वा यतो अन्या विद्याः क्रोधेन आश्लिष्टा[1] हिंसाशस्त्रेण । १९. ततः सा या हूमस्य विद्या पुण्येन आश्लिष्टा[2] प्रमोदेन[3] [प्रमोदिना] । (कार्यं पुण्यं मनुष्याणां प्रमोदेन धत्ते) २०. लघ्वी[4] हूमस्य विद्या । (न किंचित्[5] भारिता [भारितरा][6] इत्यर्थः)। २१. ये यथा पुत्रं शिशुं हूमं संगृह्णन्ति मनुष्याः । (किल प्रति यत्नं[7] कुर्वन्ति) । २२. प्रकृष्टं तेषां तनोः हूमः प्रतिकरोति पाटवम्[12] ॥

॥ ९ ॥ २३. हूम देहि मे अरोग्याणि यैरसि अरोग्यकरः । (किल यैः शक्तोऽसि कर्तुम्) । २४. हूम देहि मे विजयत्वानि[1] यैरसि विजयतया हंता । २५. प्रकृष्टं ते प्रतिकरोमि मित्रत्वं स्तुतिकर्ति च । (किल ते मित्रं[2] भवामि स्तौमि च) ॥ (यगः?) [यतः] मित्रं स्तुतिकरं उत्तमं अददां इत्यभाषत स्वामी महाज्ञानी यं पुण्यात् यत् उत्कृष्टतरम् । (किल अहं दीनिवाहकं उत्तमं अददां दीनेः । यतः दीनेः प्रवृत्तिः प्रभावेण दीनिवाहकस्य शक्ता[3] भवितुम्) ॥

॥ १० ॥ २६. साधकं त्वां[1] ज्ञानिन् दाता अघटयत् क्षमालुः । (परलोकतया) । २७. साधकं त्वां ज्ञानिन् दाता न्यददात् [न्यदधात्] क्षमालुः ।

॥ ११ ॥ २८. २९. हरबुर्जे उपरि उद्ग्रतरे[1] । (इहलोकतया) । ततस्त्वां [त्वं] तस्मात् महत्तराणां प्रचिह्नतया विहगैः विभिन्नं[2] [विभिन्नः] प्रक्षिप्तोऽसि उपरि विचित्रे पारासिकस्य[3] । (किल इअज्दिआनां[4] सुलक्षणतया)॥ ३०. (अयं कियान् अर्थो न अलेखि) ॥

॥ १२ ॥ ३१. ३२. ततः तेषु पवित्रनिकरेषु[1] संपूर्णजातिः समुदितोऽसि । हूम गौल्य सुवर्णवर्ण ततस्त्वं अरोग्ययुक्तोऽसि उत्तममनसः प्रमाणेन । (यत् कियत् रोचते) ॥ ३३. ततो मयि अस्य दुष्टस्वरस्य पश्चात् परिवर्तय मनः । ३४. ततोऽस्य नितांतं मनोमंत्रित्वं[2] यो मयि दुष्टस्वरेण आस्ते । (किल ममाभिमुखं किंचित् निकृष्टं ब्रूते) ॥

॥ १३ ॥ ३५. नमो हूमाय ॥ यः करोषि दरिद्रिणं तुल्यं महामनसां यथा ऋद्धिमहत्तरम् । (यस्य किंचिनात् [किंचनात्] कस्माच्चित् आनंदं[1] एवं कुरुषे यथा प्रभूतात् कस्माच्चित्) ॥ ३६. नमो हूमाय ॥ यः करोषि दरिद्रिणं तुल्यं महामनसां यथा मोइवदानां मोइवदम् । (यस्य इअजिश्निकरणत्वात् आनंदं एवं कुर्वाणो[2] यथा मुद्राव्यापारात् पार्थिवत्वाच्च) ॥ ३७. प्रचुरान् नरान् त्वं करोषि पृथुलतरान् निर्वाणज्ञानसहायिनः । ३८. ये त्वां नित्यं हूम सुवर्णाभ गोसंश्लिष्टं विभजन्ते ॥

॥ ८ ॥ १. NMRL$_1$ श्लिष्टा. २. NMRL$_1$ श्लिष्टा. ३. TDA$_2$, EMU$_{15}$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{16}$ प्रमोदिन्ना; EMU$_{17}$, NMRL$_1$ प्रमोदिताः. ४. NMRL$_1$ लक्ष्मी. ५. EMU$_{15}$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, NMRL$_1$ किंचिदपि. ६. EMU$_{16}$ भारितरा. ७. NMRL$_1$ परियत्नं.

॥ ९ ॥ १. NMRL$_1$ विययित्वानि ; MFL विययतया. २ EMU$_{16}$ मित्रो. ३. H$_2$, K$_7$ TDA$_2$ EMU$_{15}$, EMU$_{16}$, MFL शक्नोति.

॥ १० ॥ १. K$_7$, NMRL$_1$, EMU$_{15}$, Sp., EMU$_{17}$ साधक त्वां; EMU$_{16}$, TDA$_2$, H$_2$ साधकत्वं.

॥ ११ ॥ १. NMRL$_1$, TDA$_2$, EMU$_{15}$, H$_2$, EMU$_{17}$, EMU$_{16}$ उद्ग्रते [उद्ग्रिते?]. २. EMU$_{16}$ विभंञ विभञं. ३. Thus Sp. EMU$_{15}$, EMU$_{16}$, NMRL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, पारसीक, MFL पारसीके. ४. NMRL$_1$ EMU$_{16}$, ॰अज्दानां; MFL ॰अज्ञानां [॰अज्दानां].

॥ १२ ॥ १. EMU$_{16}$, NMRL$_1$, EMU$_{15}$, K$_7$, पवित्रनिर्करेषु. २. MFL मनोमन्त्रत्वं.

॥ १३ ॥ १. Some MSS. आल्हानंदं [i. e. आल्हादनं !]. २. Some MSS. कुर्वाण.

॥ १४ ॥ ३९. मा मे यथा गोपताकीया[1] आशु विग्रहात् प्रचर। (यथा गोपताकीया एकस्मिन्नेव स्थाने आस्ते एवं पापकर्मिणो मे. वपुषि अभ्यागतो मा भव) ॥ ४०. प्रकृष्टं प्रब्रवीमि ते विद्याम्। (किल संग्रहं करोमि)। कामाय स्वामिनः संप्राप्नुहि। (किल मे मनसः कामं स्वामिकामेन[2] समानं कुरु) ॥ ४१. उपरि ते हूम मुक्तात्मन् मुक्तिजनने[3] ददामि इमां तनुं[4] या मे विलोक्यते शुभोदिता[5] ॥

॥ १५ ॥ ४२. अवक्षेपय[1] अपघाते श्रेणिं नृशंसानां परिभ्रष्टबुद्धीनाम्। (किल वर्गं निकृष्टानाम्)। ४३. ये मन्यन्ते (किल प्रतारयामः)। प्रतारयंतिच आचार्यंच हूमीयंच (योऽध्ययनं कुरुते यश्च इजिश्नीं कुरुते)। तान् तया प्रतारणया अपनाशय (किल अप्रकटान् कुरु) ॥ ४४. एवं यो हूमस्य उत्सवं खादनाय निवेदयति[2] (किल हूमद्रूणं न एजयति [याजयति] खादतिच) न तस्मै आचार्यं पुत्रं न दत्तेच सुपुत्रत्वम् (अन्यदपि) ॥

॥ १६ ॥ ४५. पंचसु अस्मि पंचसु नास्मि। (किल अहं पंचसु अभ्यागतोऽस्मि पंचसु नास्मि)। ४६. सुमतिनि अस्मि दुर्मतिनि नास्मि। ४७. सूक्तिनि अस्मि दुरुक्तिनि नास्मि। ४८. सुकृतिनि अस्मि दुष्कृतिनि नास्मि। ४९. आदेशिनि अस्मि। (यो गुरुं गृह्णाति)। अनादेशिनि नास्मि। (यो गुरुं न गृह्णाति[1])। ५०. मुक्तिमत्सु अस्मि दुर्गतिमत्सु नास्मि। ५१. तावत् यस्मात् यावत्[2] निदानं परलोकिनां अस्ति विभक्तिः। (अस्माकं इदं किंचित् एवम्) ॥

॥ १७ ॥ ५२. तं अभाषत जरथुश्त्रो यत् नमो हूमाय मज्ददत्ताय। उत्तमः हूमः मज्ददत्तः। नमो हूमाय (पुनः नमस्कृतिकरणेन तिरोहितः) ॥ ५३. विश्वान् हूमान् उपस्तौमि। येच शिखरेषु उपरि गिरीणां ये च अगाधेषु तोयाशयेषु[1]······स्मान······दतया दधते[2]······उपार्जयतारः······अरत्वं[3] प्रभूतं तस्मात् या नीरंग अव्यापारितेनं[4] कुरुते)। ५४. तत् अंतः यत्······धत्तात्[5] हिरण्मये उपरि टपाख[6]······मि। ५५.······करोमि जगत्यां उपरि। एवं ऋद्धिमत्तममूल्योऽसि। (किल मूल्यं······मनुष्यस्य सर्वसाधनवतः[73]) ॥

॥ १४ ॥ १. Most MSS. गौपताकिया. २. EMU_{17} स्वामिन [:] समानं. ३. Thus Sp_1. TDA_2 K_7, EMU_{15}, $MLHL_1$, H_2, EMU_{16}, EMU_{17}, मुक्तिजनने:. ४. EMU_{17}, K_7, $MLHL_1$, EMU_{162} तनुंवा. ५. EMU_{17} निषुभोदिता (?); MFL, निशुभोदिता (?).

॥ १५ ॥ १. EMU_{15} corrects *seconda manu* अपक्षेपय. २. EMU_{16} निषेदयति [निषेधयति?]

॥ १६ ॥ १. Most MSS. गृह्णासि (?). २. EMU_{15}, EMU_{17} यावत् यस्मात् यां वः (?); EMU_{16} ·· तव ·· स्मात् यावत् (?).

॥ १७ ॥ १. EMU_{16} तोयाशायिषु. २. EMU_{16} दधते. ३. $MLHL_1$ आरत्वं; TDA_2 धाटत्वं; EMU_{15} आटत्वं; K_7, H_2 पाटत्वं; EMU_{17} आद्यत्वं (?). ४. TDA_2, EMU_{16} अधापारितेनं; $MLHL_1$, MFL अध्यापारितेन; EMU_{15}, H_2 अधापारितेनं. ५. EMU_{16} धात्रात् [पात्रात्?]. ६. EMU_{16}. उपरिपरिटपाख. ७. K_7 सवर्णसाधनतवः [सुवर्णसाधनवतः?].

॥ १८ ॥ ५६. इमास्ते हुम गाथाः । (एतस्याः [74]प्रकृते[1]:) । इमाः सन्ति स्तुतयः । (इति[2] स्तुतिस्ते इयं[3] प्रकृतिः) । ५७. इमाः सन्ति याः काश्चित् आस्वादनाः । (निरंगेण वारत्रयं स्वादनं किंचित् तस्य च निदाने त्यजनम्) । इमाः सन्ति सत्योक्ताः वाचः (...... तास्ते[4] इयं प्रकृतिः.........[75]५८.[76]५९. सौंदर्यं[5] विजयत्वं च उपरि-अरोग्यया [अरोग्यां] अरोग्याय (किल शांतिर्म्[6] कुरु) ॥

॥ १९ ॥ ६०. इमां त्वं च [त्वत्तः ?] अहं च प्रकृष्टं प्रभुवे ते विद्याम् (किल संग्रहं करोमि) । निर्मलां प्रब्रूहि ते विद्याम्[1] लघुतरां समुदीरय विद्याम् (शीघ्रतरं इत्यर्थः) । ६१. विजयिनः भवन्ति ते[2] स्तोतारः सर्वं यत् गाथाभिः उक्तम्[3]

॥ २० ॥ ६२. यत् गवां प्रणामिनः गोभ्यः प्रणामः । (यः गोभ्यां [गोभ्यः वा गवां] प्रणामी उदकेन गोचारेण[1] तस्य गोभ्यः प्रणामः क्षीरं च वत्साश्चं[2]) । ६३. गोभ्यो वाक्यं[3] गोभ्यो विजयः । ६४. गोभ्यः खाद्यं गोभ्यो वस्त्रम् । (यथा गाथाभिरुक्तं यत् यो गोपशूनां प्रणामी तस्य गोपशुभ्यः प्रणामः । अत्रापि इदं ब्रवीमि येन[a] विजयवत्तरो भवति) । ६५. गवां विरचयिता पशुपाता सोऽस्मभ्यं खाद्यं स्फीतयति [स्फाययति] (किल असत्तनुं उद्वर्धयति[4]) ॥

हूमं सुवर्णाभं उन्नतं आ० ॥ हूमं फ्रास्मेम् वृद्धिदं भूसंभूतेः आ० ॥ हूमं दूरमृत्युं आ० ॥ विश्वान् हूमान् आ० ॥ जरथुश्त्रस्य स्पितामपुत्रस्य इह पुण्यात्मनो पुण्यं[5] च वृद्धिं च आ० ॥ (आराधनावाक्).

हा ११.

॥ १ ॥ १. त्रयः परिस्फुटं पुण्यात्मानः आशीर्वचसा आक्रोशयन्ति । (किल शापं कुर्वन्ति) । २. गौश्च अश्वश्च हूमश्च । ३. गौः गृहीतारं [ग्रहीतारं] आक्रोशयति । (यो अन्तः संग्रहणे आस्ते) । ४. त्वं भव अप्रसूतिभाक् एवं दुःकीर्त्या उपगूहितः । ५. यो मे लक्ष्मीं[1] न वर्षसि (अनुरूपेभ्यः) । ६. तन्मां त्वं स्फीतयसि [स्फावयसि] कलत्राय वा पुत्राय वा स्वीयाय वा दुष्टोदराय ॥

॥ १८ ॥ १. EMU_{16} एतस्मा (?) प्रकृतिः; EMU_{17} एतस्मा (?) प्रकृते; H_2 TDA_2 EMU_{15} एतस्मा (?) प्रकृते $MLHL_1$ एतस्मात् प्रकृते; MFL एतस्मात् प्रकृति. २. Thus Sp.; EMU_{17}, H_2, $MLHL_1$, TDA_2 ८°मां इति स्थितिस्ते. ३. K_7, TDA_2, EMU_{15} इं. ४. K_7, EMU_{16}, EMU_{17}, H_2, $MLHL_1$, EMU_{15} नस्ते. ५. Most MSS. सौदर्यं. ६. Corrected : Sp. शिंतम् ; K_7, EMU_{17}, EMU_{15}, शिंत्वं; TDA_2, H_2, $MLHL_1$ शित्वं; MFL शक्तित्वं.

॥ १९ ॥ १. TDA_2, $MLHL_1$, H_2 EMU_{17}, K_7 विवष्याः (?); EMU_{15} ते विद्या विवख्याः; EMU_{16} वेविद्याः. २. $MLHL_1$, EMU_{15}, H_2, EMU_{17}, EMU_{16}, TDA_2, K_7 त्वां. ३. All MSS. give सर्वं यत् यथाभिरुक्तम् [यथा आभिर्गाथाभिरुक्तं].

॥ २० ॥ १. EMU_{16} गोवारेण. २. K_7 वृसाश्च (?); $MLHL_1$ वसाश्च. ३. EMU_{16} नाक्यं (?) ३ a. $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17}, H_2 EMU_{15} K_7 योति वाक्यं योति विजयवत्तरो. ४. K_7 हुर्थद्वयति (?); EMU_{16} उहुर्थद्वयति (?); EMU_{17} उर्थद्वयंति (?) H_2 हुर्थउद्वयति (?); EMU_{15}, $MLHL_1$ हुर्थद्वयति (?) TDA_2 हुर्थउद्वयति, MFL उद्वयति. ५. EMU_{15} कार्यं हुपुण्यं, EMU_{15} पुण्यं कार्यं.

॥ ११ ॥

॥ १ ॥ १. $MLHL_1$, EMU_{15} H_2, EMU_{17}, EMU_{16}, TDA_2 लक्ष्म्या.

॥ २ ॥ ७. अश्वो नेतारं आक्रोशयति। ८. मा भव साधकानां वाहयिता। (साधकाः प्रधानकार्यिणः अश्वाः)। मा साधकानां उपरि उपवेष्य (उपवेष्टा)[1]। मा साधकानां निधाने[2] निहितः। (किल धर्तुं मा शक्तो भव)। ९. यो मे प्राणेन न उपक्रमसि। (कार्यन्याये वा[3])। १०. प्रचुरेषु प्राप्तेषु समूहेन प्रचुरेषु नरेषु कृतकार्येषु ॥

॥ ३ ॥[77] ११. हूमः भोकारं[1] आक्रोशयति। १२. एवं भव अप्रसूतिभाक् एवं दुःकीर्त्या उपगूहितः। १३. यो मे[2]………१४. यथा……१५. नव अस्मि……अहं यत् हूमः पुण्यः दूरमृत्युः ॥

॥ ४ ॥ १६.……उच्चैः उपरि हूमः द्रूणः……अहुर्मज्दं……समं जिह्वायां……

॥ ५ ॥ १७. यत् मां तत् द्रूणं जघान वा पीडयति वा उप वा……यत् मयि [मे] ददाति अहुरमज्दः……समं जिह्वायां……

॥ ६ ॥ १८. न नं अस्मिन् किल गृहस्य…… आचार्याः…न च……१९. प्रकृति तं[2] अस्मिन् किल गृहस्य प्रासवतं[3] चिह्नं च माद्यं च निंदितारः संपूर्णया[4]……

॥ ७ ॥ २०. शीघ्रम्। (उत्कृष्टतरं विदेशयेत्[1])। पशून् व्यापादयेत् दृढतमः हूमोत्सवः। (हूमद्रूणः प्रकाटयेत्[2]……२१. मा ते संख्याबंधः [शृंखलाबद्धः] हूमो बंधेत् [?] तं तुरस्का अक्रुष्णा त्रिभागमध्यपृथिव्यां सन्ति। (तथा ते बंधनं न भवति[3])। २२.……

॥ ८ ॥ २३. तं अभाषत जरथुश्त्रो यत् नमो हूमाय। उत्तमो हूमो मज्दद‌त्तो[1]। नमो हूमाय ॥

॥ ९ ॥[78] २४. यत्[1] अस्मत्तः एकम्। (किल पुण्यं यत् मनुष्यैः कुरुते)। एवं तत् द्विगुणं त्रिगुणं चतुर्गुणं पंचगुणं षड्गुणं सप्तगुणं अष्टगुणं नवगुणं दशगुणम् (स्वीयं शक्नोति भवितुम्) यत् युष्मत्तः प्राप्तं अस्ति (इदं शुभम्) ॥

॥ २ ॥ १. MLHL$_1$, उपवष्या K$_7$ उपवेष्य TDA$_2$ H$_2$ उपवेश्य. २. TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{16}$ निधापय MLHL$_1$ निधापयं K$_7$ निधापयः EMU$_{16}$ निधा ...EMU$_{17}$ निधायपय. ३. K$_7$ EMU$_{17}$ H$_2$ TDA$_2$ कार्यन्यायेवा.

॥ ३ ॥ १. MLHL$_1$, K$_7$, EMU$_{17}$, EMU$_{15}$ रोत्कारं, [आरोत्कारं ? cf. Gujarati આરોગવું to eat] Sp. सेत्कारं a clerical mistake, से for रो. २. From here up to Para. ॥ ९ ॥ the MSS. give mutilated Sanskrit translation or have blank pages.

॥ ६ ॥ १. EMU$_{15}$ निना २. EMU$_{15}$ प्रकृति तं. ३. EMU$_{15}$ प्रस्वेत्. ४. EMU$_{15}$ संपूर्ण याति [जाति] णुर्कि (?); EMU$_{17}$ शीघ्रं। संपूर्ण याति [जाति] धुर्किदितारः (?)। उत्कृष्टतरं विंदारयेत [विदारयेत] पशू [पशुं] व्यापादयेत्। दृढतमः होमोत्सवः हुमहूतः [व्हुतः] प्रकटायते सुव्यवसायिन्। मा ते संख्या [शृंखला] बंधः हुमो बंधेत् [बंधयेत्].

॥ ७ ॥ १. EMU$_{15}$ विदारयेत्. २. EMU$_{15}$ प्रकटायते सुव्यवसा. ३. EMU$_{15}$ इदं तूरतुरष्का अत्र (?) प्या [अफ्रासिआब] तृ [त्रि] भागमध्ये पृथिव्या [:] संति तथा ते बंधनं न भवति ॥ EMU$_{17}$ य इदं त्वर [तुर?] तुरष्का अत्तद्त्र (?)[अफ्रासीआब?]तृ [त्रि]भागमध्य पृथिव्यां संति तथा ते बंधनं न भवति।

॥ ८ ॥ १. MLHL$_1$; EMU$_{15}$; K$_7$; EMU$_{17}$ मज्ददातो.

॥ ९ ॥ १. TDA$_2$; H$_2$ यो. २. EMU$_{15}$; K$_7$; EMU$_{17}$ मनुष्ये.

॥ १० ॥ २५. उपरि ते हूम मुक्तात्मन् मुक्तिजनन दधामि इमां तनुं या मे विलोक्यते शुभोदिता । २६. यत् स्यामि हूमविद्यायै[2] [यत् स्यान्मे होमविद्यायै] । (किल तत् परिज्ञानं यावन्मात्रंचै[3]) । उत्तमाय हूमाय मुक्तये च । (किल निर्मलत्वाय) । २७. प्रकृष्टं मह्यं त्वमपि च देहि हूम मुक्तिमान् [मुक्तिमन्] दूरमृत्यो उत्कृष्टं भुवनं मुक्तात्मनां रोचिष्मान्[4] [रोचिष्मत्] विश्वशुभम् ॥ [अशेम् वोहू ३]

॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ [यथा हा ८§§५,६,७,८]

॥ १७ ॥ (हा १२) १. प्रकृष्टं स्तौमि सुमतानि च सूक्तानि च सुकृतानि च । मनसा च वचसा च कर्मणा च[1] । २. अधिकं ग्रहणं करोमि समस्तानां सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च । ३. परित्यागं करोमि समस्तानां दुर्मतानां दुरुक्तानां दुःकृतानां च ॥

॥ १८ ॥ ४. प्रकृष्टं युष्मदूभ्यं दक्षिणयामि । (किल दक्षिणीकरोमि) । हे अमिशास्पिता । ५. इजिस्नीं[1] च नमस्कृतिं च । ६. प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्मणा प्रकृष्टेन ऊहेन । (किल प्रज्ञोन्मेषेण[2]) । प्रकृष्टं तनुश्चं[3] [तनोश्च] निजं (च) जीवम्[4] । (किल स्वाधीनतया युष्माकं धारयामि) । (स्वाधीनतया युष्माकं धारणं एवं किल यदि तनुः आत्मार्थे दातुं योग्यं तत् विशेषेण ददामि[79]) ॥ [स्तौमि पुण्यं] ॥

हा १२.

॥ १ ॥ (हा १३) १. निंदयामि देवान् । (अहो समानं एव इदं यत् चेत्[1] पुण्यं स्तौमि[1a] देवाः स्वयं एव निंदिता भवन्ति तथापि तान् प्रकृष्टतया विशेषेण निंदयामि) ॥ प्रब्रवीमि माज्दईअस्नीं जरथुस्त्रियां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम् (किल मध्ये पाणकर्मिणां[2] ब्रवीमि) ॥ २. स्तौमि अमरान् महत्तरान् आराधये अमरान् महत्तरान् । (किल अंतरिजिस्नौ स्तौमि) ॥ ३. स्वामिने महाज्ञानिने[3] उत्तमाय उत्तमप्रमाणाय विश्वां विभूतिं आस्वादयामि । (किल समग्रां स्वाधीनतया [स्वाधीनतायां] होर्मिज्दस्य ददामि[4]) । ४. ५. पुण्यात्मनः शुद्धिमतः श्रीमतः । यस्य यतो या काचित् उत्कृष्टतमता । (किल यां कांचित् उत्कृष्टतमतां असौ ददौ) । यस्य गोपशवः यस्य पुण्यं यस्य रोचिः[5] यस्य च रोचिःसंश्लिष्टानि[6] शुभानि । (किल सर्वं शुभं असौ ददौ) ॥

॥ १० ॥ १. $MLHL_1$ योविलोक्यतानि EMU_{17}, H_2, MFL, K_7, TDA_2 योमे विलोक्यतानि EMU_{16} यामिविलोकानि. २. $MLHL_1$, TDA_2, K_7, H_2, EMU_{17}, EMU_{16} यवस्यामि हुम विद्यायै MFL यवस्यामि हूम विधि. ३. $MLHL_1$, TDA_2, MFL, H_2, EMU_{17} यावन्मेत्ताच K_7 यावन्मोक्ताच EMU_{16} यावन्मत्ताच. ४. EMU_{16} सदोद्द्योतम्.

॥ १७ ॥ १. EMU_{16} मनसा वचसा कर्मणा च.

॥ १८ ॥ १. EMU_{17}, EMU_{16} इअजिश्नंच H_2, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, ७९अजश्निंच MFL ८८जश्निंच. २. EMU_{17}, H_2, MFL, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, EMU_{16}, प्रज्ञोन्मेषेण Sp. प्रज्ञान्वेषणेन. ३. EMU_{16}, EMU_{17}, H_2, MFL, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, तनुश्च. ४. EMU_{16} निजं जीवं.

॥ १२ ॥

॥ १ ॥ १. EMU_{15} यचित्. १a. EMU_{16} स्तुतम्. २. EMU_{15}, K_7 ऽपापकर्मिणां H_2, EMU_{17} पापकर्मणां. ३. EMU_{15}, $MLHL_1$, K_7, EMU_{17} स्वामिनो महाज्ञानिनो. ४. EMU_{15}, K_7 दधामि $MLHL_1$ दधामि. ५. Sp. रुचिः. ६. $MLHL_1$, K_7, EMU_{15} रोचिषि श्लिष्टानि.

॥ २ ॥ ६. पृथ्वीसंपूर्णमानसतां[१] [पृथ्वीं संपूर्णमानसतां] उत्तमां निमंत्रयामि सा: मेऽस्तु । (किल मे वपुषि अभ्यागता[80] अस्तु[२]) ॥ ७. उच्चैः गोपशून् स्तौमि स्तेनेभ्यः[३] हठिभ्यश्च[४] । (किल एषां न स्वाधीनाः । स्तेनः चौरः हठी बलात्कारी) । ८. उच्चैः मज्दइअस्नानां[४a]...... [वेश्मनां] हानिभ्यश्च उद्वासेभ्यश्च[५] । (किल न युज्यते कर्तुम्) ॥

॥ ३ ॥ ९. प्रकृष्टं मनसा दक्षिणीभवामि कामेन[१] समागंतृभ्यः कामेन च सहायितृभ्यः । (किल ये अभीष्टतया दीनौ समायान्ति उपरि च दीनौ निषीदंति तेषां उपरि मनो दक्षिणीकरोमि) । १०. ये उपरि अस्यां जगत्यां गोपशुमत्तयासु निवसंति[२][81] [०मत्तया संनिवसंति] । (चिह्नं ब्रूते) ॥ ११. नमस्कृतिं पुण्यां[३] [पुण्याय] उच्चैः ददामि । (किल तनुं दीयेन [देयेन] ददामि[४]) । उपरि च एवं स्तौमि । (किल किंचित् यत् मनोहरतरम्) ॥ १२. न तस्मात् (यतो न युज्यते कर्तुम्) । हानितयां[४a] न च उद्वासतयां[५] प्रचरामि मज्दइअस्नानां उपरि वेश्मनाम् । १३. न च तनोः न च जीवस्य च वल्लभतायै । (न च भव्यजी[82]वनये[६] न च भूरिं[७]जीवनये न च दीनीतः[७a] अन्यथा तिष्ठामि) ॥

॥ ४ ॥ १४. ऋते देवेभ्यः[१] विदुष्टेभ्यः अनुत्तमेभ्यः......भ्यः अन्यायतरेभ्यः[२] [अन्यायरतेभ्यः][83] निकृष्टदानेभ्यः स्वामित्वं ब्रवीमि । (किल देवाः स्वामित्वे न युज्यते धर्तुम्) । १५. सतां दुर्जनतमेभ्यः सतां क्षुद्रतमेभ्यः । सतां अधमतमेभ्यः । १६. ऋते देवेभ्यः ऋते देवसहायिभ्यः । (देवीभ्यः) । ऋते राक्षसेभ्यः ऋते राक्षसीभ्यः । ऋते केभ्यश्चित् सतां निकृष्टतमेभ्यः । १७. विशेषेण मनसा विशेषेण वचसा विशेषेण कर्मणा विशेषेण प्रकाशतया । ऋते यतस्तेभ्यः स्वामित्वं ब्रवीमि ये एवं दुर्गतिनः छेदकाः संति ॥

॥ ५ ॥ १८. एवं एवंचित् स्वामी महाज्ञानी जरथुश्त्रं प्रत्यभाषत । १९. विश्वेषुच संप्राप्तेषु[१] [संप्रश्नेषु] विश्वेषुच समायोगेषु यान् अपृच्छत् होर्मिज्दात् जरथुश्त्रः (तस्य इदं जगाद यत् देवाः स्वामित्वे न युज्यते धर्तुम्) ॥

॥ २ ॥ १. Thus Sp.; EMU_{15}, K_7, MFL प्रथ्वी [पृथ्वी] संपूर्णमानसां TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17}, H_2 प्रथ्वीसंपूर्णमानसां EMU_{16} पृथ्वीं संपूर्णमानसां. २. Sp. अस्ति. ३. K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17}, MFL, EMU_{15} स्तेयेभ्यः. ४. EMU_{15}, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17} हठेभ्यः MFL हठेयेभ्यश्च. ४a. Insert वेश्मनां which word Neriosengh seems to have inadvertantly omitted. ५. K_7 उद्वारेभ्यश्च.

॥ ३ ॥ १. EMU_{16} कामे समागंतृभ्यः कामेनचासयितृभ्यः; MFL कामेन समागतेभ्यः कामेन सहापितृभ्यः; EMU_{17} कामेन नासहायितृभ्यः; EMU_{15} कामेनचासहायितृभ्यः [helpless], in Gujarati on the margin आशावंत desirous, needy. २. EMU_{16} °शुमत्तयासु निवसंति MFL गोपशुमत्या सुनिवसंति EMU_{17}, K_7 TDA_2, गोपशुमत्तया सुनिवसंति. ३. EMU_{16} पण्याय H_2 $MLHL_1$ पुण्यान [पुण्यान्]. ४. H_2, MFL तनुं ददामि EMU_{17}, $MLHL_1$ तनुंदिददामि [देददामि ?]. ४a. EMU_{16} हाहानितया H_2, TDA_2, हानितयानिचसतया MFL हानितयानिश्वस्तया K_7, EMU_{17}, $MLHL_1$ हाहानितया निचसतया. ५. EMU_{16} नचसतया. ६. H_2, MFL नचभव्यजीव EMU_{17}०जीवा. ७. K_7 तूरि EMU_{15} त्वरि (?). EMU_{16} नचात्वरिजीव. ७a. H_2 न दीनितो.

॥ ४ ॥ १. EMU_{15} inserts on the margine विदुष्टेभ्यः with Persian "*bad*" under it. २. EMU_{15}, TDA_2 अन्यायरतेभ्यः.

॥ ५ ॥ १. H_2, MFL, K_7, $MLHL_1$, EMU_{16} संप्रेषेषु (?) [संप्रश्नेषु]; EMU_{17} संप्राप्तेषु.

॥ ६ ॥ २०. एवं एवंचित् जरथुश्त्रो देवेभ्यः स्वामित्वं ऋते अब्रवीत् । २१. विश्वेषुच संप्रासेषु [संप्रश्नेषु] विश्वेषु च समायोगेषु यान् अपृच्छत् होर्मिज्दात् जरथुश्त्रः । (सदैव यत् संप्रणत्वात्[1] [संप्रश्नत्वात्] व्यावृत्त्य समागतः असौ इदं जगाद यत् देवाः स्वामित्वे न युज्यते धर्तुम्) ॥ २२. एवं अहं यत्[2] [अहंचित्=अहमपि] यो मज्द्दअस्नो जरथुश्त्रीयो देवेभ्यः स्वामित्वं ऋते ब्रवीमि यथा तेभ्यो ऋते अब्रवीत्[3] यो मुक्तात्मा जरथुश्त्रः॥

॥ ७ ॥ २३. कामो नः अपाम् । (किल यः अपां कामः सोऽस्माकं कामः) । कामो नो वनस्पतीनाम् । कामो नो गोपशूनां उत्तमदानानां कामो नः स्वामिनो महाज्ञानिनः यो गां ददौ नरं पुण्यात्मानम् । २४. कामो नो योऽभूत् जरथुश्त्रस्य कामो नो राज्ञो गुस्तास्पस्य कामो नो फेरशौश्त्रस्य जामास्पस्य कामो नः केषांचित् लाभमतां प्रकटकर्मणां[1] पुण्यात्मनाम्।

॥ ८ ॥ २५. तेन कामेन च न्यायेन च मज्द्दअस्नोऽस्मि । (किल नरेषु उत्तमनरो भवामि) । माज्द्दअस्नीं जरथुश्त्रियां प्रकाशयामि । (किल अंतः जगति प्रवर्तमानां करोमि) २६. आस्तिकश्च प्रवक्ताच[1] ॥

॥ ९ ॥ २७. आस्तुवे सुमतं मनसा । आस्तुवे सूक्तं वचसा । आस्तुवे सुकृतं कर्मणा । आस्तुवे दीनिं माज्द्दअस्नीं परित्यक्तप्रतिवादां संन्यस्तशस्त्राम् । (इदं एतस्मात् प्रकटं यत् अप्रतिवादगुरुत्वे उपरि केषांचित् न युज्यते गंतुं यश्च अप्रतिवादगुरुत्वे उपरि आयाति तेन सह प्रतिवादगुरुत्वं शुद्धतया युज्यते कर्तुम्)। २८. षुअएतुअद्थवर्ती [खुअ०] पुण्यात्मनीम् । (षुअएतुअदथं एतस्याः प्रकटं किल युज्यते एव कर्तुम्) । या वर्तमानेभ्यश्च अतीतेभ्यश्च[84] महत्तरा च उत्कृष्टतरा च [सुन्दरतरा च][85] या होर्मिज्दीया जरथुश्त्रिया । (किल अनयोः स्वाधीना) ॥ २९. स्वामिने महाज्ञानिने विश्वां विभूतिं आस्वादयामि ॥ (किल समग्रां स्वाधीनतया होर्मिज्दस्य दधामि) ॥ एषा अस्ति दीनेः माज्द्दअस्न्याः आस्तिकता । (कृतनिश्चयता परिपूर्णा) ॥

हा १३.

॥ १ ॥ (हा १४) १. स्वामिने महाज्ञानिने [स्वामिनं महाज्ञानिनं] ब्रवीमि किल गृहस्य गृहपतिं गुरुताम्[1] [०पतेर्गुरुं तं][86] (सप्तनरनारीयुग्मं गृहम्) । वीसस्य वीसपतिं[3] गुरुताम्[1] । (पंचदशनरनारीयुग्मं वीसम्) । जंदस्य जन्दपतिं गुरुताम्[1] । (त्रिंशन्नरनारीयुग्मं जन्दम्) । ग्रामस्य ग्रामपतिं गुरुत्वम्[1] । (पंचाशन्नरनारीयुग्मं ग्रामम्) ॥

॥ ६ ॥ १. H_2 MFL, EMU_{17}, $MLHL_1$, EMU_{16} संप्रणत्वात् (?) [संप्रश्नत्वात्]. २. Thus some MSS., others चित्. ३. Some MSS. मेब्रवीमि (?) [मेऽब्रवि ?].

॥ ७ ॥ १. $MLHL_1$, EMU_{15}, TDA_2, प्रकटकर्म्मिणां.

॥ ८ ॥ १. Sp. प्रवृत्ता.

॥ १३ ॥

॥ १ ॥ १. TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, MFL, H_2, K_7 गुरुतं [गुरुत्वं] or गुरुस्त्वं or [गुरुं त्वं]; EMU_{17}, गुरुतरं. २. Sp. पशु. ३. K_7 वीसपतिं.

२. अंगनानां गुरुं ब्रवीमि दीनिं माज्द्इअन्नीं अशिशवंघलक्ष्मीं पारिंद्नाज्नीं च । (पारिंद्नाज्नी निखातरक्षका) । ३. यां च ह्विपद्चारिणीं पुण्यात्मनीं । (किल नारीं च शोभनां शुद्धहृदयाम्) । (अंगनानां गुरुं ब्रवीमि) । एनां च जगतीं या अस्मान् बिभर्ति ॥

॥ २ ॥ ४. मित्रं निवेदिततनुं गुरुं ब्रवीमि अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः । (यः होर्मिज्द्मित्रः तं गुरुं अग्नौ[१] [अग्नेः] ब्रवीमि यतः तस्य वपुषि अभ्यागतोऽस्ति) ॥ ५. बहुक्लेशहनतमम्[३] [बहुक्लेशसहिष्णुतमं][37] कार्यकर्तृतमं च नरेभ्यः पुण्यात्मभ्यः सस्यं[3a] स्फीतयतां (कुटुंबिनां)[3b] गुरुं ब्रवीमि ॥ ६. लघुहस्ततमं पुण्येन शरेणं (शस्त्रेण) क्षत्रियाणां गुरुं ब्रवीमि ॥

॥ ३ ॥ ७. महत्तरं वेत्तारं दीन्याः माज्द्ईअस्न्याः आचार्याणां गुरुं ब्रवीमि परिज्ञापकतमं च तेभ्यः ॥ ८. गुरुं ब्रवीमि गुरौ च संतिष्ठामि अमरेभ्यश्च महत्तरेभ्यः लाभमत्तमेभ्यश्च ज्ञानितमं सत्यवाकृतमं उपरिसमागंतृतमं बहुबुद्धिकर्तृतमं च ॥ ९. महत्तरं महामानसं ब्रवीमि दीनेः माज्द्ईअस्न्याः आचार्याणां च क्षत्रियाणां च सस्यं च स्फीतयतां च कुटुंबिनां गुरुम् । (स महामनाः यो दीनौ विषये कस्यापि साहाय्यं न अपेक्षते) ॥

॥ ४ ॥ १०. प्रकृष्टं युष्मभ्यं हे अमराः महत्तराः सुराजानः सुदानिनः ददामि तनुंचित्[१] निजं च जीवम् । ११. प्रकृष्टं विश्वाः सुजीवनीः[२] (समग्रं मूलं फलम्) ॥ १२. एवं मनसा मन्ये एवं समुच्चरामि एवं च समाचरामि ॥

॥ ५ ॥ १३. एवं यथा त्वं तेन[१] ह्वितयेन[२] स्वामिन् महाज्ञानिन् मनसि वर्तसे[३] (किल तत् ह्वितयं परलोकीयं इहलोकीयं किंचित् यत् ते मनसि) । वचसि च वर्तसे (किल किंचित् यत् ते वचसि) । दाने च कर्मणि च (किल किंचित् यत् ते दाने च कर्मणि च) यत् उत्तमम् ।१४. एवं ते ददामि (आत्मने[3a]) [आत्मानं] । एवं च आस्वादयामि (अपरेषाम्) । एवं ते आगमनेन आराधये (दीन्यागतः सन्[४]) । १५. एवं प्रणामय माम् (किल शुभेन इहलोकीयेन मां प्रणामिनं कुरु) । एवं प्रणये[५] मां त्वं[६] महाज्ञानिन् स्वामिन् (किल मे ऋणं त्वया[६] भूयात्) ॥

॥ २ ॥ १. K_7, EMU_{15} अग्नो. २. K_7, EMU_{15}, अग्नो. ३. $MLHL_1$, K_7, EMU_{17}, EMU_{15}, बहुक्लेशहष्ण [हर्ष ?] तमं ? EMU_{16} बहुक्लेशहष्णुतमं [बहुक्लेशसहिष्णुतमं]. ३a. EMU_{16} स्तभ्यं (?); Some MSS. सत्यं. ३b. Most MSS. कुटंबिनो cf. Gujarati કણબી. ४. EMU_{15} शरेण.

॥ ३ ॥ १. EMU_{15} कुर्वतियां (?) K_7 कुटंबिज्ञांतियां (?) $MLHL_1$ कुटंबितयां EMU_{17} कुबंतियां (?).

॥ ४ ॥ १. $MLHL_1$ तनुंच. २. K_7 सुजीवनः.

॥ ५ ॥ १. EMU_{15} स्वत्तोन. २. MFL, H_2, TDA_2 EMU_{15} ह्वितियेन EMU_{17} ह्वितीयेन. ३. EMU_{15}, EMU_{17}, MFL, H_2, TDA_2, वर्त्तते. ३a. H_2 EMU_{17}, TDA_2, K_7 आत्मानं. ४. MFL, H_2, TDA_2, $MLHL_1$ K_7, EMU_{15} सए EMU_{17} सण. ५. $MLHL_1$, EMU_{15}, EMU_{17} मे प्रवर्णच H_2, MFL मे प्रविणंच TDA_2 प्रवीणंच K_7 प्रणांच. ६. EMU_{17}, $MLHL_1$, EMU_{15} महत्व(?) MFL, H_2, TDA_2 महत्वय K_7 महत्तवं (?)

॥ ६ ॥ १६. उत्तमया स्वाधीनतया स्वाधीनप्रवृत्त्या च (किल यत् ते स्वाधीनोऽस्मि त्वयि च संतिष्ठामि) उत्तमया च भक्त्या त्वयि परिप्राप्नोमि (किल भक्तिं वस्तुनि[1] ते [भक्तिं च स्तुतिं च ते] उत्तमां करोमि) ॥ १७. उत्तमेन च स्वामित्वेन (किल स्वामित्वं वस्तुनि उत्तमं करोमि) । उत्तमेन च संपूर्णमनसा (किल वस्तुनि उत्तमे पूर्णमनाः भवामि) ॥

॥ ७ ॥ १८. गोपशूनां[1] उत्तमदानानां गइओमर्द्स्य[88] मुक्तात्मनो वृद्धिं[89] आराधये ॥ १९. जरथुश्त्रस्य स्पितमपुत्रस्य इह पुण्यात्मनो पुण्यं च वृद्धिं[89] च आराधये ॥

(आराधना वाक्[90]) । [अहुनवर ४ अशेमूवोहू ३] अहुनवरं आ० । पुण्यं उत्कृष्टतरं सुंदरं अमरं महत्तरं आराधये । फ्रउरइतीं[2] प्रकृतिं[91] आ० । प्रवक्तृत्वं आस्तिकत्वं यत् दीनेः माज्दइअस्न्याः आ० (सः अदृश्यमूर्तिः यत् दीनौ समायान्ति दीनौ च आस्तिका भवन्ति प्रभावेण अस्य) ॥ (आराधना वाक्) ॥

हा १४.

॥ १ ॥ (हा १५) १. प्रतिकुर्वे युष्मत्तः हे अमराः महत्तराः स्तुतिं च मुख्यतां च आह्वानं[1] च आराधनं च प्रकृष्टाध्ययनं च उपरिसंग्रहणं युष्माकं आराधनाय नमस्करणाय ये अमराः महत्तराः स्थ । २. अस्माकं उत्तमोहाय[92] मुक्तये च ये च लाभमंतः पुण्यात्मनोऽस्मः ॥

॥ २ ॥ ३. प्रकृष्टं युष्मद्भ्यं हे अमराः महत्तराः सुराजानः सुदानिनः ददामि तनूंचित् निजं च जीवम् । ४. प्रकृष्टं विश्वाः सुजीवनीः । (समग्रं मूलं फलम्) ॥

॥ ३ ॥ ५. अनेन प्राणेन च बरेस्मनेन च विश्वान् पुण्यात्मनः इअज्दान् समीहे इजिश्नौ । विश्वान् पुण्यगुरून् समीहे इजिश्नौ ।६. हाऊअनायाः उपरि गुरुतायाम् । साऊअंघायाः वीसीनाह्नयाश्च प्रकृष्टं गुरुतायाम् । गुरूणां विश्वेषां महत्तराणां उपरि गुरुतायाम् ॥

॥ ४ ॥ ७. ८. ९. १०. (यथा उपरि लिखितम्)[93] ॥

हा १५.

॥ १ ॥ (हा १६) १. शिक्षया[1] च (किल किंचित् यत् सदाचारि शिक्षितोऽस्मि) साहाय्येन च (अमराणाम्[2]) प्रमोदेन च (स्वीयेन) २. अमरान् महत्तरान् उत्तमेन

• ॥ ६ ॥ १. K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{15}, H_2, MFL, EMU_{17} भक्तिं च स्तुतिं.

॥ ७ ॥ १. Sp. पशूनां. २. K_7, प्रकृष्टंफ्रऽती. ३. TDA_2, $MLHL_1$, H_2, MFL, EMU_{17}, K_7 वतु (?) EMU_{15} वस्तु.

॥ १४ ॥

॥ १ ॥ १. Sp. आहवननांच H_2 ,TDA_2, EMU_{15}, EMU_{17} आह्वाननंच $MLHL_1$ आह्लादनंच [आह्लादनंच ? !] २. EMU_{17}, H_2, $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{15} आस्छा.

॥ १५ ॥

॥ १ ॥ १. TDA_2, $MLHL_1$, H_2, EMU_{17} सिख्याच. २. TDA_2, $MLHL_1$, H_2, EMU_{17} अमराणामेव.

सुंदरतरेण नाम्ना आमंत्रये । ३. प्रकृष्टं च आराधये अभीप्सया उत्तमस्य धर्मस्य अभीप्सया दीनेः उत्तमायाः माज्दईअक्ष्याः ॥

॥ २ ॥ ४. [94]ये मे पुण्यात् संश्लेषात्[1] उत्कृष्टतरायां इजिश्नौ उपरि । ५. वेसुः स्वामिनः महाज्ञानिनः । ये अभवन्[2a] ये च संति । ६. तान् आराधये निजैः नामभिः (अपरान् अमिशास्पिदान्) उपरि च संप्राप्नोमि साहाय्यमत्तायाम् (किल तेषां समग्रां साहाय्यमत्तां करोमि) ॥ ७. [95] उत्तमां स्वामिकामिनीं विभूतिं[4] उपरि वर्षामि (किल अहं पार्थिवत्वं तस्मै ददामि यस्मात् मम च शुभम्) ॥

॥ ३ ॥ ८. [96]श्रोता इहं अस्तु स्वामी महाज्ञानी इजिश्नौ लाभेप्सुः पुण्यात्मा (किल अस्यां इजिश्नौ संप्राप्नोतु) । यो अस्मान् अभीप्सयिता (किल अस्मद्भ्यं शुभं समीहते) यथा पूर्वं तथा निदानं चित् । (किल यथा पूर्वं मनसा अंतरिजिश्नौ संस्थितोऽस्मि[1a] एवं मनसा अस्याः संपूर्णं करोमि) ॥ ९. एवं च[1b] अत्र श्रोता अस्तु स्वामी महाज्ञानी इजिश्नौ लाभेप्सुः पुण्यात्मा योऽस्मान्[2] अभीप्सयिता ॥ ["यथा अहू वइर्यो यो आतर्वक्षो इत्यादि"] (पूर्वोक्तवत्) ॥

हा १६.

॥ १ ॥ (हा १७) १. अहुरमज्दं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये । २. उत्तमदानिनं महत्तरं ईअज्दं आराधये यं लाभाभिलाषिणं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः ३. दातारं उत्तमानां सृष्टीनाम् ॥ ४. अमीभिश्च दक्षिणीकृतैः प्राणैः सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः (अविस्तावाग्भिः सत्यैः) समग्रं पुण्यात्मकं परलोकचारिणं इअज्दगणं आराधये ॥

॥ २ ॥ ५. जरथुश्त्रं पुण्यात्मकं पुण्यगुरुं आराधये ॥ ६. अमीभिश्च दक्षिणीकृतैः प्राणैः (अंतः प्राणदानाम्[97]) सत्योक्ताभिश्च वाणीभिः (अविस्तावाग्भिः सत्यैः) समग्रं पुण्यात्मकं पृथ्वीचारिणं इअज्दगणं आराधये ॥ ७. जरथुश्त्रस्य पुण्यात्मनो वृद्धिं आराधये । ८. जरथुश्त्रस्य उक्तिं आराधये ॥ ९. जरथुश्त्रस्य दीनिं आराधये ॥ १०. जरथुश्त्रस्य अभिलाषं न्यायं च आराधये ॥

॥ ३ ॥ ११. अंतः भुवनेषु पुण्याभिलाषितरस्य प्रागुद्दत्ताभ्यः सृष्टिभ्यः पुण्यात्मकाभ्यः ॥ १२. दातारं अहुर्मज्दं शुद्धिमंतं श्रीमंतं आराधये । १३. उत्तमं मनः आराधये (ब्वहमनं गोपशूनां अधिपतिम्) । १४. पुण्यं अतःपरं आराधये (अर्दिबहिस्तं अग्नीनां अधिपतिम्) । १५. सहरेवरं आराधये (सप्तधातूनां अधिपतिम्) । १६. गुर्वीं उत्तमां संपूर्णमानसतां[1] आराधये [स्पिदारमदं पृथिव्याः अधिपतिम्] । १७. अविरदादं आरा-

---

॥ २ ॥ १. EMU_{15}, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17}, K_7 पुण्यं. २. EMU_{15}, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17}, K_7 संश्लेषान्. २a. $MLHL_1$ येनऽभवत् TDA_2 येचअभवत्. ३. EMU_{15} निजैर्नाम्नाभिः TDA_2 निजैर्नामाभिः K_7, $MLHL_1$ निजैनमिभिः [नामेभिः= नामभिः ?]. ४. Most MSS. उत्तमस्वामिकामिनिविभूतं or ०विभूतिं.

॥ ३ ॥ १. Some MSS. इदा. १a. Some MSS. असि. १b. H_2, TDA_2, K_7 $MLHL_1$ वा. २ .Some MSS. अस्मात्.

॥ १६ ॥

॥ ३ ॥ १. Most MSS. संपूर्णमानसं.

धये (अपां अधिपतिम्। इउरवतातिं इति सर्वप्रचारम्)। १८. अमिर्दादं आराधये (वनस्पतीनां अधिपतिम् अमिरतातिं अमृत्युप्रचारम्)॥

॥ ४ ॥ १९. दातारं स्वामिनं महाज्ञानिनं आराधये। २०. अग्निं स्वामिनः महाज्ञानिनः पुत्रं आराधये। २१. अपः उत्तमाः मज्ददत्ताः पुण्यात्मनीः आराधये। २२. सूर्यं तेजस्विनं वेगवदश्वं आराधये। २३. चंद्रं पशुबीजं आराधये। २४. तिस्तरं तारकं शुद्धिमंतं श्रीमंतं आराधये। २५. गोः उत्तमदानिन्याः आत्मानं आराधये॥

॥ ५ ॥ दातारं अहुरमज्दं आराधये। २७. मिहिरं निवासितारण्यं आराधये (मैत्रीपतिम्)। २८. श्रोशं पुण्यात्मकं आराधये (आदेशपतिम्)। २९. रश्नं शुद्धं आराधये (सत्यपतिम्)। ३०. मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः आराधये। ३१. बहिरामं होर्मिज्ददत्तं आराधये (विजयपतिम्) ३२. आनंदं आस्वादं आराधये (रामईअजदम्)। ३३. वातं गुरुतरं उत्तमदानिनं आराधये॥

॥ ६ ॥ ३४. दातारं अहुरमज्दं आराधये। ३५. दीनिं उत्तमां माज्दइअस्नीं आराधये। ३६. लक्ष्मीं उत्तमां आराधये। ३७. आस्तादं ईअजदं आराधये। वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः। ३८. आकाशं आराधये। ३९. पृथिवीं उत्तमदानिनीं आराधये। ४०. मांथ्रीं वाणीं गुर्वीं आराधये। ४१. अनंतानि तेजांसि स्वयंदत्तानि आराधये॥

॥ ७ ॥ ४२. [98]शुभकृताः पुण्यकृतीः[1] आराधये। ४३. यासु[1a] परोक्षाणां[2] आत्मनः[2a] समाधानयन्ति यान् पुण्यमयनिवहान्[3]॥ ४४. उत्कृष्टतरं भुवनं मुक्तात्मनां आराधये[3a] सदोद्द्योतं [सदा-उद्द्युतं] समस्तशुभम्॥

॥ ८ ॥ ४५. गौल्यं चोपं[99] च आराधये। वहतो जलान् वृद्धेर्वनस्पतेः [वहंति जलानि वृद्धान् वनस्पतीन्]। ४६. लोभस्य[100] देवदत्तस्य प्रतिद्वंद्वतायै (प्रतिघाताय) तस्याः मुश्नाम्न्याः राक्षस्याः तस्याः परीनाम्न्याः महाराक्षस्याः अन्यथास्थितये च (किल यावत् पापकर्मत्वात् अन्यथा भवति)। ४७. प्रतिविनाशतायै च प्रतिविलयतायै च (किल यावत् विनश्यति विलयति च)। ४८. प्रति……खं[101] गमनायै [प्रत्यभिमुखं गमनाय] [102]कर्षस्य [द्वेषस्य किंवा कष्टस्य] च (किल [103] यावत् स्थानात् न आयासि)। ४९. आस्मोगस्य अमुक्तात्मनः (छद्मकस्य) अन्यायिनश्च प्रभूतमृत्योः॥

॥ ९ ॥ ५०. आराधये समस्ताः अपः आराधये समस्तान् वनस्पतीन्। ५१. आरा-

॥ ७ ॥ १. H_2 पुण्याकृतीः. १a. $MLHL_1$, TDA_2, MFL, K_7 यासूत्र [यासु (अत्र)?] EMU_{15}, EMU_{17} यास्तत्र. २. MFL, EMU_{17}, K_7 परोक्षीणां TDA_2, H_2, परोक्षिणां $MLHL_1$ परोक्षीणं. २a. EMU_{17}, MFL आत्मानः ३. K_7 पुण्यौमयचहीन् TDA_2, H_2, MFL, EMU_{17}, $MLHL_1$ पुण्योमयचहीन् EMU_{15} पुण्यामयनीचहीन्. ३a., EMU_{17} शुद्ध आराधये [(शुद्धं) आराधये].

॥ ८ ॥ १. Thus K_7, EMU_{17}, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17}. २. $MLHL_1$, TDA_2, H_2, MFL, K_7 प्रति.... खंगमन्याय EMU_{17}, EMU_{15} प्रतिखंगमनाय [प्रतिक्षेपंगमनाय?]. ३. EMU_{15}, K_7 कर्सस्यच, EMU_{17} कर्शस्यच [कर्शनस्यच?] EMU_{16} कस्यच. ४. K_7 न्यायासि, EMU_{15}, $MLHL_1$, TDA_2, H_2 नायासि EMU_{17} नायामि. ५. Most MSS. अन्यावितश्च.

ध्ये समस्तान् उत्तमान् नराकृतीन् आराधये समस्ताः उत्तमाः स्त्रीआकृतीः । ५२. आराधये समस्तान् परलोकचारिणः ईअजदान् पृथिवीचारिणश्च (आराधये) यान् उत्तमज्ञानिनः पुण्यात्मकान् ॥

॥ १० ॥ ५३. आराधये ते गृहिणीं यां संपूर्णमानसीं (पृथिवीम्) । ५४. आराधये त्वां गृहस्य पतिं पुण्यमय अहुरमज्द । ५५. अरोग्यान् पशुसमूहान् अरोग्यान् नरान् अरोग्याणि पुण्यप्रकटानि (एतस्मात् अरोग्याणि) । यथा हि केषांचित् शरीरिणां मध्ये[1] दीर्घतरान्[2] अहं मनसा चिंतये[104] (किल अजीवं[3] च [अजीवंति च] मा भवंतु) । एवं उष्णकाले एवं शीतकाले ॥

हा १७.

॥ १–१० ॥ ५६. ६१. पूर्वोक्तवत् [यथा हा ६ मध्ये लिखितं यावत्] दिनाधिपतिं आराधये मासाधिपतिं आराधये ॥

॥ ११ ॥ ६२. त्वां अग्निं स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं......आराधये । ६३. अग्निं [105]उदग्रजोतिषं[1] आराधये । (यः सदैव ज्योतिष्मान्[2] समीपस्थो होर्मिज्दस्य आस्ते) । ६४. अग्निं [106]उत्तमसखायं आराधये । (यः सदैव देहस्थो भक्षति पिबति च) । ६५. अग्निं [107]वनस्पतिस्थं आराधये । (यः सदैव पिबति एव न खादति) । ६६. अग्निं विद्युद्रूपं[108] आराधये । (यः सदैव निर्मलतरो वृष्टिकरः न खादति न च पिबति) । ६७. अग्निं पयःस्थं[3][109] आराधये । (यः सदैव रत्नानां[4] निष्पादयिता) । ६८. राजनाभिं नेर्‌इरिओसंघं इअजदं आराधये । (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभेः राज्ञां देशपतीनां अन्वयस्य च प्रभुत्वमतां महत्तराणां बीजं एतस्मात्) । ६९. अग्निं सर्वेषां गृहाणां गृहपतिं मज्ददत्तं स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रं पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये समं समग्रैः अग्निभिः ॥

॥ १२–१४ ॥ ७०. ७१. पूर्वोक्तवत् [यथा हा ६ मध्ये लिखितं यावत्] मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धीः स्तौमि निमंत्रयामि स्वाधीनतया च ।

॥ १५–१९ ॥ ७२. गृहाणां च वीसानां च जंदानां च ग्रामाणां च जरथुश्त्रोतिमानां च । ७३. ७४. पूर्वोक्तवत् [यथा हा २६ मध्ये] ।

(आराधना वाक्) ॥

॥ १० ॥ १. Sp. अथ. २. EMU_{17} दीर्घतरां तान् Sp. दीर्घतरं. ३. EMU_{17} आजीवाचिंत (?) TDA_2, H_2 अजीवचंतिं Sp. अजीवंच इति EMU_{15}, K_7, $MLHL_1$ अजीवचिंति.

॥ १७ ॥

॥ ११ ॥ १. K_7 उदग्रज्योतिष्मान्; $MLHL_1$, EMU_{15}, EMU_{17} उदग्रज्योतिषां; TDA_2, H_2, उदग्रज्योतिषं. २. EMU_{17}, EMU_{15}, K_7 ज्योतिष्मान्, TDA_2, H_2 ज्योतिष्मान्. ३. Corrected from पयस्थं in all MSS. ४. MFL वरमैनां.

हा १८.

॥ १ ॥ देहि मह्यं यो गवां घटयिताऽसि । अपां च वनस्पतीनां च । (एषां च घटयितासि) । अमिर्दादस्य (वनस्पतिपतेः) अविर्दादस्य (अपां पतेः) (अनयोर्श्च[1a] घटयितासि) । महत्तर अदृश्य महाज्ञानिन् । अध्यवसायस्य च शक्तिमतः (अस्यापि घटयितासि) । मनसापि उत्तमेन शिक्षां[2] (किल मह्यं देहि । यतः सद्यापारिण्या शिक्षया सर्व्वं स्वाधीनं शक्यते कर्तुं) ॥ (प्रत्युत्तरवाक्[3] होर्मिज्दस्य[110]) ॥

॥ २ ॥ १. महत्तरात् अदृश्यत्वात् उत्कृष्टतराच्च मनसः (यत् प्राप्तमस्ति अस्मभ्यं कृतं यत् न प्राप्तमस्ति तन्मया [न] आलोकितं[1]) । संश्लिष्टात् पुण्येन कर्म्मणश्च वचसश्च[2] (कर्म्मणे च सद्यापारिणे[3] अस्माकं कृतं वचसे च सदाचारिणे अस्माकं उक्तं) । अस्मभ्यं (स्वाधीनेभ्यो मनुष्येभ्यः) ददौ[4] अविर्दादं (उदकं) अमिर्दादं (वनस्पतिं) । महाज्ञानिनः राज्यार्यं[4a] [राज्यं अयं ?] संपूर्णमनसा स्वामी ॥ (प्रत्युत्तरवाक् प्रकृष्टा वाक् होर्म्मिज्दस्य[5]) ॥

॥ ३ ॥ २. अस्य अदृश्यमूर्तेः महत्तरस्य उत्कृष्टतरस्य । जिह्वायां [जिह्वया] वचां [वचांसि] उत्तमेन मुखेनच[1] मनसा (किल यत् जिह्वया मुखेन च युज्यते वक्तुं सद्यापारितरं ब्रूते) । संपूर्णमनसा हस्ताभ्यां कर्म्मणिं[1a] [कर्माणि] कुरुते । स निर्व्वाणी ज्ञानी[1b] [निर्वाणज्ञानी] (किल निर्व्वाणज्ञानं सद्यापारितया वेत्ते [वेत्ति]) । स पिता [पाता] पुण्यस्य महाज्ञानतयां[2] (किल पालनां सृष्टेः सद्यापारतया कुरुते) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ४ ॥ ३. असौ अदृश्यमूर्त्तिः त्वम्ऽसि महत्तरः । योऽस्मभ्यं (स्वाधीनेभ्यः) गां दक्षिणाकरं समासृजत् । एवं तस्याः आहाराय आनंदाय च अदाः संपूर्णमनसा । यः संश्लिष्टः उत्तमस्य महाज्ञानिन् समं प्रश्नेन मनसः (यस्य बह्मनो दत्तोऽभूत् समग्रं[1] यत् चक्रे[2] संप्रश्नतयां[3] ब्वह्मणस्य चक्रे) ॥ (प्रकृष्टावाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्म्मिज्दस्य) ॥

॥ १८ ॥

॥ १ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$ वनस्य वनस्पतिपतेः. १a. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ अन्याश्च. २. EMU$_{15}$ शिक्षं. ३. EMU$_{17}$, MFL प्रत्युक्तवाक्.

॥ २ ॥ १. K$_7$ विलोकितं. २. EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ वचश्च. ३. EMU$_{15}$ कर्मणा सद्व्यापारिणा. ४. EMU$_{15}$ दादां (?). ४a. Sp. राज्याय. ५. MFL, TDA$_2$ प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य.

॥ ३ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL, Sp. मुखेच. १a. K$_7$ कर्मिणि. १b. Sp. निर्वाणे ज्ञानी. २. EMU$_{17}$ महाज्ञानितया.

॥ ४ ॥ १. MLHL$_1$, K$_7$, Sp., EMU$_{15}$, EMU$_{17}$ समर्थं. २. MLHL$_1$, K$_7$, EMU$_{15}$, H$_2$, EMU$_{17}$ चक्रेण. ३. MFL प्रकृततया.

॥ ५ ॥ ४. तस्मात् परलोकिनां दक्षिणां छिंदंति दुर्गतिमंतः महाज्ञानिन् महत्तरात् । (तस्मात् महत्तरात् उत्तमात् पुरुषात् निश्चलधर्म्मस्य[1a] यः सद्व्यापारतया संजातोऽस्ति । तं विभ्रंशयंति ये आश्मोगाः कपटकर्म्माणः । येषां वपुषि देवाः सदैव अभ्यागताः संति) न एवं पुण्यात्मा । (यतोऽसौ न विभ्रंशयति) । कर्तृतयाच ना पुण्यात्मा कृतस्य च पातृतयाऽस्ति । (कार्यं पुण्यं करोति कृतं च रक्षति) । अभिलाषुकश्च अस्ति । प्रचुरतरं हंता दुर्गतीनां । (अत्यर्थं[3] [अत्यंतं] निहंति दुर्गतिमंतः [दुर्गतिमतः]) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्म्मिज्दस्य) ॥

॥ ६ ॥ ५. ततश्च महत्तर अदृश्य महाज्ञानिन् स्वामिन् (किल चेत् दक्षिणां न छिंदंति) । पुण्यात्मभ्यो आस्वादयति यां कांचित् उत्कृष्टतमतां (किल तस्मात् शुभं सर्व्वं उत्तमेभ्यो दत्तं) । ऋते तव समीहितात्[1] दुर्गतिनो वर्षंति । (किल लक्ष्मीं न अभीप्सितेन ते दधाते[1a]) । तस्य कर्मणि निकृष्टस्य आ[2] निवासात् मनसः (किल अस्यागतत्वं अकुमनस्[3] वपुषि तस्य यः पापं कुरुते) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्म्मिज्दस्य)॥

॥ ७ ॥ ६. तस्यां ददौ महत्तरोऽदृश्यो महाज्ञानी स्वामी । अग्निं विवेकैः दातारं प्रतिवादकृतां । (किल शुद्धं अशुद्धं प्रकटीकुरुते[1]) । संपूर्णमनसे महत्तराय पुण्याय च । स यतः[2] प्रचुरान् पश्यतः प्रतिबोधयति (दुर्गतिनः) ॥

॥ ८-९ ॥ ("स्पंतामइन्यू" द्विवारं ॥ "अशेम्वोहू" ३ ॥ "स्पेन्तामइन्यू हाइतीं" आराधये (एनां प्रकृतिं) । आराधनावाक् । "अहुनवर" ४ "अशेम्वोहू" ३ । अहुनवरं आराधये । पुण्यं उत्कृष्टतरं सुन्दरं अमरं महत्तरं आराधये । (आराधना वाक्) ॥

हा १९.

॥१॥ १. अपृच्छत् जरथुश्त्रः अहुर्मज्दात् । अहुर्मज्द अदृश्यमूर्ते गुरुतर दातः शरीरिणां अस्थिमतां पुण्यमय । (अस्ति अहुर्मज्दो दाता पुण्यमयः इति सर्वत्र त्रिधाकरणं[1] [त्रिधा आकारणं] परं अपरं स्तुत्यायातं [स्तुत्या आयातं[2]] । यत्[अहुर्मज्दो] दाता पुण्यमयः इति उक्तं अस्य अहुर्मज्दता स्वामिता गुरुता महाज्ञानिता च । अस्य दातृता सृष्टिदातिः । अस्य महत्ता च इयं यत् किंचिन्मात् प्रचुरं किंचित् शक्नोति वर्धयितुं । अहुरमज्दः स्थानं दीनिः समयः सर्वदा अभूत् सर्वदा अस्ति । तस्मात् स्थानात्[2a] भवति प्रकटं[3] । अस्य दीनिः वाणी

॥ ५ ॥ १. H_2, महत्तरात्. १a. EMU_{15} निश्चलधर्मस्य. २. Sp. प्राकृतया, EMU_{15} पात्रतया. ३. H_2 K_7, $MLHL_1$, TDA_2 अन्यर्थं(?); EMU_{17}, अन्यथा.

॥ ६ ॥ १. Most MSS. समीहितात्. १a. Sp. दधने. २. Sp. omits आ, $MLHL_1$ अनिवासात्. Sp., $MLHL_1$, TDA_2, MFL, EMU_{17} H_2 अकमनस्य.

॥ ७ ॥ १. Sp. कुरुते only. २. EMU_{16} सुमतः.

॥ १९ ॥

॥ १ ॥ १. $MLHL_1$ त्रिस्राआकारणं. K_7, TDA_2, EMU_{15}, H_2 त्रिधाआकारणं. २. $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{15}, H_2, K_7 स्तुत्यायातं. २a. Except H_2 and MEL, all MSS. अस्थानात्; evidently a Gujarati word for Sk. स्थानात्; for the original Pahlavi is "*Jîvâk*" = Pers. "*Jâê*". The Pahlavi phrase is "*min zak Jîvâk pêdâk* = अस्मात् स्थानात् प्रकटं. ३. $MLHL_1$, TDA_2, K_7 insert here as scriptural authority the Avestic words *miçvânahê gâtavahê khva-*

च । समयश्च सदाकालतायाः [सदाकालतया] । अहुर्मज्द्स्य प्रवृत्तिकारी [प्रवृत्तिकारिणः ?] सर्वस्य कस्यचित्) ॥ २. किं तत् वचः आसीत् अहुरमज्द् यत् मे प्रावोचः ।

॥ २ ॥ ३. प्राक् आकाशात् । प्राक् उदकात् । प्राक् जगत्याः । प्राक् गोः । प्राक् वनस्पतिभ्यः । प्राक् अग्नेः स्वामिनः महाज्ञानिनः पुत्रात् । प्राक् नरात् पुण्यात्मनः (गइओमर्दात्)। प्राक् देवेभ्यश्च बुद्धिजडेभ्यः मनुष्येभ्यश्च । प्राक् सर्वस्मात् जगतः सृष्टिमतः । प्राक् सर्वस्याः विभूतेः मज्ददत्तायाः पुण्यात् प्रकटायाः ॥

॥ ३ ॥ ४. तं अब्रवीत् अहुरमज्दः । विभंजना सा आसीत् अहुनवरात् स्पितम जरथुश्त्र । (सः अदृश्यरूपी यो दीनिं प्रवर्तमानां कुरुते । सा दीनिः अहुनवरात् विनिर्मिता आस्ते) । यां [विभंजनां] ते प्रावोचम् ।

॥ ४ ॥ ५. प्राक् आकाशात् । (यथा उपरि लिखितम्) ॥

॥ ५ ॥ ६. सा मे विभंजना या अहुनवरात् स्पितम जरथुश्त्र । अनधिकोक्त्या (किल अविस्तात् अन्यात् मध्ये न वक्ति) अनधिकशैथिल्येन (किल न शेते) उदीर्यमाणा । ७. शतेन उपरि अपरासां गुरुतराणां गाथानाम् अनधिकोक्त्या अनधिकशैथिल्येन उदीर्यमाणानाम् ॥ ८. चेत् अधिकोक्त्या अधिकशैथिल्येन उदीर्यमाणः [०माणा] । दशकेन उपरि अपरासां गाथानां गुरुतराणाम् ॥

॥ ६ ॥ ९. यश्च मे एतस्मिन् भुवने यत् सृष्टिमति[1] स्पितम जरथुश्त्र विभंजनां यां अहुनवरात् अध्येति [अधीते] (किल पोषयति[2] [घोषयति ?]) प्रकृष्टं तत् अधीतं गुणयति (किल कोमलीकुरुते) प्रकृष्टं तत् गुणितं उद्गिरति (किल निरंगविधिं जानाति) प्रकृष्टं तत् उद्गिरितं [उदीरितं] आराधयति । १०. त्रीन् वारान् चांदोरपुहुलेन सेतुना तस्य आत्मानं उत्कृष्टतरं भुवनं प्रापयामि अहं यः स्वामी महाज्ञानी । (अंतः अस्मिन् दिने यत्र इजिश्निं नोनावरायाः कुरुते) । ११. तस्मिन् यत् उत्कृष्टतरं भुवनम् । तस्मिन् यत् उत्कृष्टतरं पुण्यम् । तासु या उत्कृष्टतरा रोचिषः ॥

॥ ७ ॥ १२. यश्च मे एतस्मिन् भुवने यत् सृष्टिमति[1] स्पितम जरथुश्त्र विभंजनां यां अहुनवरात् अधीत्य[1a] परिहरति । १३. यावत् वा अर्धम् । यावन्तं वा तृतीयांशम् । यावन्तं वा चतुर्थांशम् । यावन्तं वा पंचमांशम् । १४. प्रकृष्टं तस्य विश्लेषयामि अहं यत् [यः] स्वामी महाज्ञानी आत्मानं उत्कृष्टतरात् भुवनात् । (किल स्वर्गलोकं पृथक्करोमि[2]) । १५. तावन्मात्रेण पिंडेन पृथुलत्वेन विश्लेषयिता यावती इयं जगती ॥ अस्ति च इयं जगती तावन्मात्रेण पिंडेन यावती पृथुलत्वेन ॥

---

dhâtahe. ४. K_7 सदाकालतयोः; $MLHL_1$ सदाकालतया.

॥ २ ॥ १. $MLHL_1$, TDA_2, K_7 मुक्तात्मनः. २. $MLHL_1$ TDA_2 बुद्धिजडिभ्यः.

॥ ६ ॥ १. $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17}, K_7 EMU_{15} यत् सृष्टिमत्. २. TDA_2 पोशयति; MFL, H_2 षोशयति.

॥ ७ ॥ १. $MLHL_1$, TDA_2, H_3 सृष्टिमत्. १a. some MSS. अधीत्य. २. some MSS. स्वर्गलोकपृथक्करोमि.

॥ ८ ॥ १६. प्रकृष्टं च एतत् वचः उक्तं यत् स्वामिमत् यत् गुरुमत् । (इदं एतस्मात् प्रकटं यत् स्वामिनो गुरो ग्रहणम्) । १७. प्राक् तस्मात् आकाशात् दत्तम् । प्राक् उदकात् प्राक् जगत्याः प्राक् वनस्पतिभ्यः । १८. प्राक् गो श्चतुष्पद्[1]चारिण्याः सृष्टेः । (गोः अइथोदातेः) । १९. प्राक् नरात् मुक्तात्मनः द्विपद्[2]चारिण्याः सृष्टेः । (गइओमर्दात्) । २०. प्राक् तस्मात् सूर्यस्य विनिर्मितकायात् । अनालोके[111] च अमराणां गुरूणां दत्तम् ॥

॥ ९ ॥ २१. प्रकृष्टं अहं गुरुतया अदृश्यतया अवोचम् । (गुरुत्वात् अदृश्यात् अहं शक्तो अभुवं [अभवं] वक्तुम्) । २२. समग्रायै मुक्तात्मनां सृष्टये वर्तमानायै अतीतायै भविष्यायै च २३. कर्मप्रवृत्तौ । (किल यावत् तत् यत् एतस्मात् प्रकटं कुर्वंति) । कर्मणां अंतः भुवने होर्मिज्दाय । (एतत्[1] [यस्] तत् कुरुते यत् होर्मिज्दाय रोचते तेन एवं कार्यं यथा एतस्याः प्रकृतेः प्रकटम्) ॥

॥ १० ॥ २४. एतच्च एतेभ्यो वाक्येभ्यो वाक्यतमम् (किल मूलतमम्) यः कदाचित् प्रकृष्टं अवोचत् प्रकृष्टं च ब्रूते प्रकृष्टं च वक्ष्यति ॥ २५. अस्ति यतः तत् एतावत् वाक्यम् (किल एवं कार्येऽस्ति) यथा यत् समग्रलोकः सृष्टिमान् २६. शिक्षितं अशिक्षत्[1] (किल कोमलीकुर्वाणः) दधानः (किल उपरि संतिष्ठानः [संतस्थानः]) ऋते मरणत्वात् [मरणात्] स्थितिं स्वामित्वायति (किल अमरो भवति) ॥

॥ ११ ॥ २७. एतच्च अस्माभिर्वचः प्रकृष्टं उक्तम् (दीनिमध्ये[112] धृतं[1] अस्यां प्रकृतौ उक्तम्) शिक्षणीयं च (किल कोमलं कार्यम्) उदीरणीयं च (किल अंतरिजिस्नौ धार्यम्) एवं कस्यचित् सतां पुण्यात् यः उत्कृष्टतरः (यः अंतरिजिस्नौ एनां प्रकृतिं ब्रूते तस्य आत्मा अमरो भवति) ॥

॥ १२ ॥ २८. यथा प्रकृष्टं अत्र उक्तम् (किल स्वामिनो गुरोर्ग्रहणम्) २९. यः तं[1] स्वामिने गुरवे च दधाति (किल वपुः आचार्याय दत्ते) एवं ताभ्यः आस्वादयति याः होर्मिज्दस्य मनसि प्राक्तनाः सृष्टयः । (किल सृष्टीः प्रवर्तमानाः कुर्वन्नास्ते । होर्मिज्दमनःप्रमोदकरः) ॥ ३०. यः इदं वपुः सर्वेभ्यो महत्तराय आस्वादयति (किल वपुः राज्ञां राज्ञो दासत्वेन धत्ते) एवं तस्य सृष्टिभ्यः आस्वादयति (किल सृष्टीः प्रवर्तमानाः कुर्वन्नास्ते)॥

॥ १३ ॥ ३१. यः होर्मिज्दाय सुजीवनिं[1]ः (किल मूलं स्वाधीनतया होर्मिज्दस्य धत्ते) उत्तमेन अत्र तृतीयन्यायी (किल उत्तमेन अहुनवरेण तृतीयन्यायमूलभूतः) उदीरणं[2] ददाति ग्वह्मनेन (किल वाणीं सदाचारिणीं ब्रूते) (एवं कुर्वाणः सन्) प्रकृष्टं इह यत् ग्वह्मनेन आस्वादयन्नास्ते । (किल प्रसादं दानं[3] यत् ग्वह्मनेन ददन्ते[4] [ददते] तच्च असौ ददाति) ॥ ३२. यः प्रकृष्टं चिह्नयिता ग्वह्मनेन (किल किंचित् यत् सदाचारितरं चिह्नेन कुरुते) मनसि च एवं अनेन संक्षिप्तो भूतः (किल संपूर्णो भूतः) ३३. कर्मभिश्च[5] इहांतर्भुवने संक्षिप्तः । (किल संपूर्णो भूतः) ।

॥ ८ ॥ १. NMRL$_1$, MLHL$_1$ चतुष्पद्प्रचारिण्याः. २. MLHL$_1$, NMRL$_1$, द्विपद्प्रचारिण्याः.
॥ ९ ॥ १. NMRL$_1$, TDA$_2$ K$_7$ EMU$_{17}$, MFL$_1$, H$_2$ येस् [यस्].
॥ १० ॥ १. EMU$_{16}$ शिक्षिताशिक्षत्; K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$ शिक्षित शिक्षत्.
॥ ११ ॥ १. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$, MFL, H$_2$, धर्तुं.
॥ १२ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ यस्तां (सृष्टिं); MLHL$_1$, K$_7$ यस्तान्; MFL यतस्तत्; H$_2$ यस्तत्.
॥ १३ ॥ १. H$_2$, EMU$_{17}$, K$_7$, MLHL$_1$,TDA$_2$, NMRL$_4$ सुजिवतिः २. K$_7$, उदीर. ३. H$_2$, K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$ प्रसाददानं. ४. K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$ ददंते. ५. H$_2$K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$, EMU$_{17}$ कर्मणिश्च.

॥ १४ ॥ ३४. यस्तां सृष्टिं आस्वादयति होर्मिज्दस्य । (किल मनुष्येषु ज्ञापयति)। एवं तस्मिन् यथा तस्य सृष्टिः । (किल एवं निर्मलतया स्वाधीनत्वेन[1] होर्मिज्दस्य प्रयाति यथा होर्मिज्दः निर्मलत्वेन ददौ) । ३५. राज्यं होर्मिज्दाय आस्वादयति ॥ तस्मिन् महाज्ञानिन् ते राज्यम्। (किल तेन[2] होर्मिज्दः उपरि वपुषि स्वीये राजा कृतो भवति) । यः दुर्बलेभ्यो आहारं आस्वादयन्नास्ते । (किल शुभं तेभ्यो कुर्वन्नास्ते) । ३६. यथा[3] मित्रं स्पितमाय पंचन्यायी भूतः । (किल पंचसु न्यायेषु मध्ये भूतः) ॥ ३७. समग्रं वचः प्रकृष्टं वचः[4] बभूव सर्वं वचो यत् होर्मिज्दस्य बभूव ॥

॥ १५ ॥ ३८. वर्धयित्रे[1] होर्मिज्दः अहुनवरं प्रावोचत् (पालनायै [पालनाय] सृष्टेः[1a]) वृद्धिकारितया समग्रं संक्षिप्तो भूतः (किल संपूर्णोऽभूत्) । ३९. झटिति हंता[1b] बभूव । (किल विप्रक्षान्तः प्रस्नियात्[2] [प्रासर्पत्]) अंतश्च दुर्गतिनः प्रोक्तः । ४०. सा अन्तर्वाक् । ४१ यत् न अस्माकं मनः (किल अहं न तत् किंचित् मन्ये यत् त्वं मन्यसे यतोऽहं तत् यत् सद्व्यापारितरं मन्ये त्वं च तत् यत् कुव्यापारितरं मन्यसे) न च शिक्षा (अहं न तत् शिक्षापयन्नस्मि यत् त्वं शिक्षापयन्नसि यतोऽहं तत् यत् सद्व्यापारितरं शिक्षापयन्नस्मि त्वं च तत् यत् अव्यापारितरम् [असद्व्यापारितरं]) न च बुद्धिः (यतोऽहं बुद्धिं सद्व्यापारितया दधामि त्वं च कुव्यापारितया दधासि) ४२. न च कामः (यतो मह्यं रोचते सद्व्यापारितरं तुभ्यं च कुव्यापारितरम्) न च वाक्यम्[3] (यतोऽहं तत् यत् सद्व्यापारितरं ब्रवीमि त्वंच तत् यत् कुव्यापारितरं ब्रूषे[4]) न च कर्म (यतो मे कर्म सद्व्यापारितरं ते च कुव्यापारितरम्) ४३. न च दीनिः (यतो मे दीनिः गाथाभवा ते च राक्षसी) न च आत्मानः संश्लिष्यंते[5] (ते च मे दीनौ ये तिष्ठंति ते च ये ते तिष्ठंति तेषां आत्मानः नैकत्र) ॥

॥ १६ ॥ ४४. एतच्च वचो मज्दोक्तम् । त्रिप्रमाणं चतुर्विधं पंचगुरु । दक्षिणया संक्षिप्तम् (किल संपूर्णं एवं स्वाधीनत्वे शक्नुवन्ति कर्तुं यदि वपुः गुरवे दक्षिणयंति) ॥ ४५. किं तस्य प्रमाणं । सुमतं सूक्तं सुकृतम् (किंचित् यत् सदाचारि अंतः प्रमाणे दीनेः) ॥

॥ १७ ॥ ४६. काः विद्याः । आचार्यः क्षत्रियः कुटुंबी[1] प्रकृतिकर्मा[113] । ४७. समग्रं[2] इदं[114] संश्लिष्यं नरे मुक्तात्मनि सत्यमनसि सत्यवचसि सत्यकर्मणि । ४८. गुरुपाठिते (किल गुरुसंयुक्ते) दीनिशिक्षिते (किल येन इमस्तिः कृता आस्ते) । ४९ यः कर्मणा जगति पुण्यस्य वृद्धिदाता ॥

॥ १४ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$ स्वाधीनत्वे. २. TDA$_2$ K$_7$, EMU$_{17}$, H$_2$ तेत्वेन (?); MFL तत्वेन. ३. NMRL$_4$ TDA$_2$ यो. ४. NMRL$_1$,TDA$_2$,EMU$_{17}$, MFL H$_2$ वाक्.

॥ १५ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, MLHL$_1$ वृद्धियित्रे; H$_2$, MFL, TDA$_2$, K$_7$ वर्धियित्रे. १a. Some MSS. सृष्टेः १b. Some MSS. हंतो. २. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, K$_7$ किल विपक्षांत प्रोसर्पत् corrected *seconda manu* सर्प्यंत; H$_2$, MFL, TDA$_2$, किल विपक्षांतः परिसर्प्यंत्; MLHL$_1$, °असिर्प्यत्. ३. NMRL$_4$ नचाहः corrected *seconda manu* नचाध्ययनं; TDA$_2$, K$_2$, MLHL$_1$, नचव्यापारः; EMU$_{17}$ नचाहुथारः (?) [नचोद्गारः]; MFL, नचव्यावार [नचव्योचारः ?]. ४. corrected from ब्रूते in most MSS. ५. Sp. संश्लिष्टं.

॥ १७ ॥ १. All कुटंबी [cf. Gujarati કણબી]. २. Some MSS. समर्थं [समग्रं समर्थं].

॥ १८ ॥ ५०. के गुरवः । गृहपतिः वीसपतिः जंद्पति ग्रामपतिः जरथुश्त्रः पंचमः । (सप्तनरनारीयुग्मं गृहं पंचदशनरनारीयुग्मं वीसं त्रिंशन्नरनारीयुग्मं जंदं पंचाशन्नरनारीयुग्मं ग्रामम्) । ५१. तेषु ग्रामेषु यानि अन्यानि रगात्[1] [115] जरथुश्त्रीयात् । चत्वारो गुरवः रगे जरथुश्त्रीये ॥ ५२. के तस्मिन् गुरवः । गृहपतिः वीसपतिः जंद्पतिः जरथुश्त्रश्चतुर्थः । (तस्मिन् ग्रामे यत् स्वीयं आसीत् असौ गुरु श्चतुर्थोऽभूत्) ॥

॥ १९ ॥ ५३. कथं सुमते[1] । (किल दीनिः सुमतपादं कथं तस्थौ) ॥ मुक्तात्मना ख्यात्रा[2] प्राक्तनेन । (किल गइओमर्देन बभूव) ॥ ५४. कथं सूक्ते । मांथ्रस्पितवाण्याः । (किल अविस्तावाण्याः) ॥ ५५. कथं सुकृते । स्तुत्या पुण्येनच प्राक्तनायाः सृष्टेः । (किल इजिश्निः अपरं च पुण्यं यत् सृष्ट्या क्रियते) ॥

॥ २० ॥ ५६. महाज्ञानी प्रावोचत् ॥ कस्मै प्रावोचत् ॥ पुण्यात्मकाय इहलोकीयाय परलोकीयाय । (किल शुभाय इहलोकीयाय परलोकीयाय) ॥ ५७. किमर्थं प्रावोचत् । (कस्मै कामाय प्रावोचत्) ॥ प्रकृष्टवाचो वृद्धिकर्तुः पार्थिवतायै । (किल यावत् प्रकृष्टवाक् वृद्धिकर्ता पार्थिवो भवेत्) ॥ ५८. कियत् ॥ मुक्तात्मभ्यः (किलं समीहितं वक्तुम्) वृद्धिकर्तारं अकामराजानं यावत् (किल यावत् वृद्धिकर्ता भवति स च यः अकामराजा) ॥

विभंजनां[1] यां अहुनवरात् आराधये (किल शुभं यत् एतस्याः प्रकृतेः) । अहुनवरं आराधये । प्रकृष्टोक्त्या (किल ये अविस्ताउक्तौ अभ्यागता [ः] तन्मध्ये) । प्रकृष्टाध्ययनेन (किल यत् नामांकितं उच्यते तन्मध्ये) । प्रकृष्टं गाथया (किल ये अविस्ता केवलं निजगाथायां तैश्च) । प्रकृष्टं च इजिश्न्या ॥ आराधना वाक् ॥

हा २०.

॥ १ ॥ १. प्रकृष्टं वाक् बभूव होर्मिज्दस्य "पुण्यं समृद्धिः उत्कृष्टतरा अस्ति" । प्रकृष्टं तस्मै समृद्धिं उत्कृष्टतरां आस्वादयन्नास्ते (किल शुभं तस्मै कुर्वन्नास्ते) यः स्वीये[1] स्वयंप्रवृत्तौ[2] समृद्ध्या उत्कृष्टया अस्ति (किल यत् युज्यते दातुं तत् ददाति) एवं न्यायेन संक्षिप्तो भूतः (किल संपूर्णो भूतः) ॥

॥ २ ॥ २. "शोभनं अस्ति[1] (तत् पुण्यम्) । शोभनः सः" । शुभप्रवृत्ति सर्वेषां मुक्तात्मनाम् (किल भवितुं योग्यम्) सर्वेभ्यो मुक्तात्मभ्यः आस्वादयन्नास्ते (किल शुभं तेभ्यः कुर्वन्नास्ते) यो ना स्थितिं[2] सर्वेषां मुक्तात्मनाम् (किल सत्कार्यतां यां युज्यते कर्तुम्) सर्वेभ्यो मुक्तात्मभ्यः आस्वादयन्नास्ते (किल कुर्वन्नास्ते) ॥

॥ १८ ॥ १. Most MSS. रंगात्.

॥ १९ ॥ १. EMU$_{17}$ सुमतेन. २. H$_2$, MLHL$_1$, TDA$_2$ ख्याता.

॥ २० ॥ १. Omitted in all, except Spiegel.

॥ २० ॥

॥ १ ॥ १. EMU$_{17}$ स्वामीये [स्वामिने ?]. २. NMRL$_1$ स्वयप्रवृत्ता; TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$, H$_2$, MFL स्वयप्रवृत्या; MLHL$_1$ स्वयप्रवृत्यां.

॥ २ ॥ १. EMU$_{17}$ अभितत् [अपि सत्]. २. Spiegel joins ना and स्थितिं into नास्थितिं.

॥ ३ ॥ ३. "यः पुण्यात् [illegible]शिता उत्कृष्टतरं पुण्यं" आस्वादयन्नास्ते । समग्रं मांथ्रम् (कार्यं पुण्यं यत् मांथ्रवाण्या प्रकटम्) समग्रं मांथ्रवाचे । (कार्यं पुण्यं यः अविस्ता अविस्तार्थेन प्रकटीकुरुते) ४. यः पुण्याय राज्यं आस्वादयति (किल पार्थिवत्वं सदाचारतया धत्ते) । ५. यश्च आकारयित्रे मुक्तात्मने सत्यं आस्वादयति (किल न्याय्यं सत्यं कुरुते) ६. यश्च युष्मभ्यं सत्यं आस्वादयति ये लाभमन्तो [लाभवन्तः] स्थ (किल मध्यस्थं[2] सत्यं कुरुते) त्रिन्यायी भूतः (किल न्यायेषु त्रिषु मध्ये भूतः) ॥ ७. समग्रं वचः प्रकृष्टं वचो बभूव । सर्वं वचो यत् हार्मिज्दस्य बभूव ॥

॥ ४ ॥ ८. महाज्ञानी प्रावोचत् ॥ कस्मै प्रावोचत् ॥ पुण्यात्मकाय इहलोकीयाय परलोकीयाय । (किल शुभाय इहलोकीयाय परलोकीयाय) ॥ ९. किमर्थं प्रावोचत् । (कस्मै कामाय प्रावोचत्) ॥ प्रकृष्टवाचो[1] वृद्धिकर्तुः पार्थिवतायै । (किल यावत् प्रकृष्टवाक् वृद्धिकर्ता पार्थिवो भवेत्) ॥ १०. कियत् ॥ मुक्तात्मभ्यः (किल समीहितं वक्तुम्) वृद्धिकर्तारं अकामराजानं[2] यावत् । (किल यावत् वृद्धिकर्ता भवति सच यः अकामराजा) ॥

विभंजनां पुण्यात् उत्कृष्टतरात् आराधये । पुण्यं उत्कृष्टतरं आराधये । प्रकृष्टोक्त्या (किल अविस्ता ये उक्तौ अभ्यागताः तन्मध्ये) । प्रकृष्टाध्ययनेन (किल यत् नामांकितं उच्यते तन्मध्ये) । प्रकृष्टं च गाथया (किल ये अविस्ता केवलं निजगाथायां तैश्च) । प्रकृष्टं इजिश्नौ ॥ आराधना वाक् ॥

हा २१.

॥ १ ॥ १. इजिश्निवाक् बभूव मुक्तात्मनो जरथुश्त्रस्य "यो विद्यमानेभ्यः एवं इजिश्नी उपरि" । योऽत्र महाज्ञानिनः इजिश्निं आस्वादयन्नास्ते । यो दत्ते[1] [दाता] स्वामिने[2] विद्यमानेभ्यः इजिश्निं आस्वादयति । यैः कुटुंबिनां जीवितस्य आकांक्षी (किल तत् किंचित् वक्ति येन ते साधु शक्नुवंति[4] जीवितुम्) ॥

॥ २ ॥ २. इह मुक्तात्मनां संपूर्णमनसा प्राक्तनानां इजिश्निं आस्वादयन्नास्ते । ३. यः प्रणामं अमिशास्पितेभ्यः (किल हुसाफ्रीदं[1] अमिशास्पितानां कुरुते) त्रिन्यायी[2] भूतः (किल न्यायेषु त्रिषु मध्ये[3] भूतः) ॥ समग्रं वचः पेजिस्न्यं बभूव ॥ कस्य उपरि इजिश्निः ॥ अमराणां गुरुतराणां उपरि इजिश्निः ॥

• ॥ ३ ॥ १. NMRL₄ यस्य. २. Sp., K₇, MLHL₁, EMU₁₇ मध्येस्तं.
॥ ४ ॥ १. Most MSS. प्रकृष्टावाचो. २. Most MSS. अकामराजानां.

॥ २१ ॥

॥ १ ॥ १. TDA₂, MLHL₁, K₇, MFL, H₂, NMRL₄ दाता; EMU₁₇ दत्ता (?). २. TDA₂, MLHL₁, H₂ स्वामिनो. ३. TDA₂, H₂ जः [यः]. ४. MLHL₁, K₇, MFL, H₂, EMU₁₇, TDA₂ कुर्वन्ति.

॥ २ ॥ १. NMRL₄ हुसूफ्रीदं; EMU₁₇, H₂, MFL, K₇, MLHL₁ TDA₂, हुस्तफ्रीदं. २. TDA₂, NMRL₄, EMU₁₇, H₂, K₇, MLHL₁ त्रिन्यायभूतः [त्रिन्यायभूतः]. ३. Most MSS. मध्येषु. ४. NMRL₄ पेजिस्न्यं; TDA₂, H₂ ऽजिश्नियं; K₇ इजिश्नि.

॥ ३ ॥ ४. तं उवाच होर्मिज्दः । "सुंदराय तस्मै[1] शुभं कस्मैचित् । ५. स्वेच्छया राज्यं महाज्ञानी ददाति स्वामी" । (किल समीहितेन निजेन) ॥

॥ ४ ॥ ६. किं तस्मिनुपरि वचः प्रत्यवोचत् ॥ ७. शुभप्रवृत्तिं प्रत्यवोचत् (किल प्रसादम्) । शुभप्रवृत्तिं सर्वेषां मुक्तात्मनां सतां च अतीतानांच भविष्याणां च ॥ ८. वृद्धिकर्ता वृद्धिकर्तृतया प्रत्यवोचत् । वृद्धिकर्तृतया होर्मिज्दः प्रत्यवोचत् "वृद्धिकर्तारं पुण्यात्मानं तं ब्रवीमि यो वर्धयति पुण्यात्मनः" ॥

विभंजनां यां[1] इअंघेहातां[2] शुद्धप्रबोधनं[3]-इजिश्नितया पुण्यात्मनीं आराधये ॥ (पूर्वोक्तवत) ॥

हा २२.

॥ १ ॥ १. बरेस्मनेन उपरि-रचितेन समं जोरेण दात्रे[1] स्वामिने महाज्ञानिने[2] शुद्धिमते श्रीमते अमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः २. इमं हूमं पुण्येन उच्चैर्दत्तम् (किल सदाचारतया रचितं आस्ते) समीहे इजिश्नौ । ३. इमां च गां जीवामनाम्नीं पुण्येन उच्चैर्दत्ताम् (किल दुग्धं यत् पुण्यतया रचितं आस्ते) समीहे इजिश्नौ । ४. इमं च वनस्पतिं हिनवानामानं पुण्येन ...र्दत्तम् समीहे इजिश्नौ । (उर्वराम‌म्) ।

॥ २ ॥ ५. अपां उत्तमानां अमून् प्राणान् हूममतः गोमतः हिनवामतः पुण्येन उच्चैर्दत्तान् (किल सदाचारतया समारचितान्) समीहे इजिश्नौ । ६. अपां उत्तमानां अपः[1] हूमीयाः समीहे इजिश्नौ । ७. रौप्यीयां च हाऊअनीम् (घंटाम्) समीहे इजिश्नौ । लोहीयां च हाऊअनीम् (घंटाम्) समीहे इजिश्नौ ।

॥ ३ ॥ ८. इमां च वानस्पत्यां बरेस्मनीं संप्राप्तां गुर्वनुज्ञया[1] । अध्ययनं च आचरणं[2] च दीनेः उत्तमायाः माज्दइअस्न्याः । ९. गाथानां च उक्तिं संप्राप्तां पुण्यात्मन्यां पुण्यगुर्व्यां गुर्वनुज्ञया । १०. इमां समिधं च गंधं च समीहे इजिश्नौ ते अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र (किल यं तुभ्यं समारचितं आस्ते) । ११. विश्वाश्च विभूतीः मज्ददत्ताः पुण्यात् प्रकटाः समीहे इजिश्नौ ॥

॥ ४ ॥ १२. सन्मानकृत्या (किल पूजाकरणेन) स्वामिनो महाज्ञानिनः अमराणां च महत्तराणां श्रोशस्य च पुण्यात्मनः अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः गुरोश्च महतो यः पुण्यस्य उक्तः । १३-२१. समीहे इजिश्नौ (इमं हूमं पुण्येन उच्चैर्दत्तं समीहे इजिश्नौ यावत् यत् विश्वाः विभूतीः मज्ददत्ताः पुण्यात् प्रकटाः समीहे इजिश्नौ सन्मानकृत्या किल पूजाकरणेन इति सर्वत्र ज्ञेयम्) ॥

॥ ३ ॥ १. TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, MFL, H$_2$, EMU$_{17}$ यस्य.

॥ ४ ॥ १. Some MSS. विभजनायां. २. Some MSS. इअंघे हातात्. ३. TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$ शुद्धप्रबोधान् [शुद्धप्रबोधात्].

॥ २२ ॥

॥ १ ॥ १. Corrected of दात्रेण in almost all MSS.; EMU$_{17}$ दात्रेतृण (?). २. Forgotten in Some MSS.

॥ २ ॥ १. K$_7$ अपश्च.

॥ ३ ॥ १. K$_7$, TDA$_2$ गुर्वनुज्ञाय; NMRL$_4$ गुर्वनुज्ञाया (?). २. Most MSS. आचारणं.

॥ ५-२२ ॥ २२. अहां पुण्यगुरूणाम् (तत् यत् संध्यायाः अंतः संध्यायां शक्यते गंतुं प्रभावेण अस्य) हाउअननाख्याः प्रातःसंध्यायाः पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः । (यथा श्रोशद्रूणे[1] यावत् इमं ह्रुमं पुण्येन उत्रै र्दत्तम् किल सदाचारतया समारब्धितं समीहे इजिश्नौ यावत् २३. विश्वाश्च विभूतीः मज्द्दत्ताः पुण्यात् प्रकटाः समीहे इजिश्नौ यावत्) ॥

॥ २३ ॥ २४. सन्मानकृत्या (किल पूजाकरणेन) स्वामिनो महाज्ञानिनः शुद्धिमतः श्रीमतः अमिशास्पितानाम् ॥ २५. [116]मिहिरो निवासितारण्यः (मैत्रीपतिः) आनंदः निर्भयत्वं आस्वादश्च (स इअज्दः ये [न] मनुष्याः खाद्यस्य स्वादं जानंति) ।

॥ २४ ॥ २६. सूर्योऽमरः तेजस्वी वेगवदश्वः । २७. पक्षिणः उपरिकार्यस्य विनष्टं क्रियते सर्वस्य सृष्टेः एवं ते पक्षिणः संति दादारस्य सृष्टेः स्वयं एव । २८. शुद्धा निर्वाणज्ञानिनी मज्द्दत्ता पुण्यात्मनी दीनिः उत्तमा माज्दइअस्नी ।

॥ २५ ॥ २९. मांथ्रवाणीं गुर्वीं पुण्यात्मनीं स्वामिकामाम् (किल कामं यत् मनसा सह स्वामिना तुल्यं करोति) । न्यायं विभिन्नदेवं न्यायं जरथुश्त्रियम् (निर्मलतरम्) । दीर्घां उपरिप्रवृत्तिम् (शिक्षां अदृश्यरूपिणीम्) दीनिं च उत्तमां माज्दइअस्नीम् । (एकहेलया एव) । सुप्रबुद्धां मांथ्रीं वाणीं नैसर्गिकां बुद्धिं स्वामिदत्तां कर्णश्रुतां बुद्धिं स्वामिदत्ताम् ।

॥ २६ ॥ ३०. अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । त्वं अग्ने पुत्र स्वामिनो महाज्ञानिनः । अग्नेः[1] स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य समं समग्रैः अग्निभिः । ३१. गिरि हौशदास्तारः मज्द्दत्तः पुण्यशुभः । (स[2] गिरिः यः चैतन्यं मनुष्याणां स्थाने दधाति रक्षति च) ।

॥ ५ ॥ १. Most MSS. °द्रूणेन.

॥ २६ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, and Spiegel in his foot notes, give here some more passages from the Âtash Nyâêsh, as follows :—

श्रियो लाभस्य मज्द्दत्तस्य । एरांदेशश्रीणां मज्द्दत्तानाम् । राजलक्ष्म्याश्च मज्द्दत्तायाः (अयं अग्निः आदरफ्रा नाम । अस्य कार्यं आचार्यविद्या [Sp. आचार्यी विद्या] इदं किल तस्मिन् पक्षे आचार्याः ज्ञानवंतः क्रियावंतश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः समं [Sp. यस्य समं] दहाकेन प्रतिवादं अकरोत् [Sp. असौ अभूत्].

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । राज्ञः कएखुस्रवस्य । गुफायाश्च कएखुस्रवीयायाः (अकरोत् असौऽभूत् । या आदरबादिगांदेशे अस्ति) । अस्नवंदगिरेश्च मज्द्दत्तस्य चयाचिस्तरन्ध्रस्य मज्द्दत्तस्य (चयाचिस्तरंध्रात् सा गुफा चतुर्भिर्योजनैरस्ति) । राजलक्ष्म्याश्च मज्द्दत्तायाः । (अग्निः आदरगुशस्प-नामा । अस्य कार्यं क्षत्रियविद्या । इदं किल आदरबादिगांदेशपक्षे क्षत्रियाः शीघ्रतराः शूरतराश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः पुरतः अहुरमज्दस्य आक्रंदत् असौ अभूत्) ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य । रएवंदगिरेः मज्द्दत्तस्य । राजलक्ष्म्याश्च मज्द्दत्तायाः (अयं अग्निः आदरबुर्जिन्महिर-नाम । अस्य कार्यं कृषिविद्या । इदं किल तस्मिन् पक्षे कृषिकर्मिणः [Sp. कृषिकर्मणः] व्यवसायितराः कृषिकर्मज्ञानतराः धौतवस्त्रतराश्च भवंति प्रभावेन अस्य । तथा स यः समं गुस्तास्पेन राज्ञा प्रतिवादं अकरोत् अयं अभूत्) ।........................ ।

अग्नेः स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्रस्य समं समग्रैः अग्निभिः । राजनाभे नैहरिओसंघस्य ईअज्दस्य (अस्य राजनाभिता च इयं यत् नाभे राज्ञां देशपतीनां अन्वयस्यच प्रभुत्वमतां महत्तराणां बीजं एतस्मात्) । २. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ स गिरिः याश्चैतन्यं.

॥ २७ ॥ ३२. समग्रान् इअज्द्वानां पुण्यात्मनां परलोकचारिणां पृथिवीचारिणां च । ३३. पुण्येन ददामि मुक्तात्मनां वृद्धीनां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां[1] पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां वृद्धीनाम् । उक्तमाज्ञः इअज्दस्य । (किल नाम अनया वीन्या उक्तं आस्ते) ।

(श्रुमनिः[2] या भवति सा द्विवारं उच्चरणीया यावत् निजात्मनो वृद्धेः । पूर्वोक्तवत्) ॥

हा २३........[1]

॥ २७ ॥ १. Some MSS. अधिकशक्तानां. २. NMRL$_4$ श्स्नूमनिः.

॥ २३ ॥

१. The Hâ 23 and its Sanskrit translation are in all MSS. omitted here. K_7 leaves here a blank page. This omission is most probably owing to the loss of some pages here in the one original MS. of Neriosengh, from which all our copies have descended. There seems no other reason to believe that Neriosengh himself did not translate this Hâ, of which the Pahlavi translation is extant

---

हा २४.

॥ १ ॥ १. स्वामिनं महाज्ञानिनं हूमे[1] अभिमंत्रयामि । २. इमं हूमं च मिअज्दं च । (भोजनदानम्) । प्राणं च । (उदकसंभूतम्[1a]) । बरेस्मनं च पुण्येन परिग्रथितं[2] । गां च उत्तमदानाम् । ३. इमां च गां जीवामनाम्नीं पुण्येन उश्चैर्दत्ताम् । (किल दुग्धं यत् पुण्यतया समारचितं अस्ति) । ४. इमं च वनस्पतिं हिनवानामानं पुण्येन उश्चैर्दत्तम् । (किल उरुअरामं यत् पुण्यतया समारचितम्) ।

॥ २ ॥ ५. अपां उत्तमानां अमून् प्राणान् हूममतः गोमतः हिनवामतः पुण्येन उश्चैर्दत्तान् । (किल सदाचारतया समारचितान्) । ६. अपां उत्तमानां अपश्च हूमीयाः । ७. रौप्यीयां च हाऊअनीम् (घंटाम्) लोहीयां च हाऊअनीम् (घंटाम्) ।

॥ ३ ॥ ८. इमां च वानस्पत्यां बरेस्मनीं संप्राप्तां गुर्वनुज्ञया । अध्ययनं च आचरणं[1] च दीनेः उत्तमायाः माज्दइअस्न्याः । ९. गाथानां च उक्तिं संप्राप्तां पुण्यात्मन्या पुण्यगुर्व्या गुर्वनुज्ञया । १०. इमां समिधं च गंधं च ते अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र । विश्वाश्च विभूतीः मज्दद्त्ताः पुण्यात् प्रकटाः ॥

॥ ४ ॥ ११. प्रकृष्टं च ददामि । तस्य च निमंत्रयामि । १२. तेषु च निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । स्वामिनश्च महाज्ञानिनः । ओशस्यचं[1] पुण्यात्मनः । (आदेशपतेः) । अमराणां च गुरूणाम् । मुक्तात्मनां च वृद्धीनाम् । मुक्तात्मनां च आत्मनाम् । अग्नेश्च होर्मिज्दस्य । गुरोश्च महतः । सर्वासां च यासां कासांचित् मुक्तात्मनां पंक्तीनां आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ।

॥ २४ ॥

॥ १ ॥ १. K_7 हूमं. १a. Most MSS. उदकं संभूतं; EMU_{17} उदकेच संभूतं. २. TDA_3, H_2 परिगर्थितं.

॥ ३ ॥ १. Most MSS. आचारणं.

॥ ४ ॥ १. EMU_{17} ओश्यस्यच.

॥ ५ ॥ १३. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मद् उक्तेषु) । जरथुश्त्रस्य स्पितामपुत्रस्य पुण्यात्मनो वृद्धेः आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय । १४. अंतर्भुवने पुण्याभिलाषनः[1] [०षिणः] । समं समग्राभिः मुक्तात्मनां वृद्धिभिः । याः परोक्षाणां मुक्तात्मनाम् । याश्च जीवतां मुक्तात्मनाम् । याश्च नराणां अजातानां अक्षयत्वकारिणां लाभमताम् ।

॥ ६-८ ॥ १५-२३. इमं हूमंच मिअज्दंच (यावत्) विश्वाश्च विभूतीः मज्दद्त्ताः पुण्यात् प्रकटाः २४. प्रकृष्टं च ददामि । तस्यच निमंत्रयामि । तेषुच निमंत्रयामि । (अस्मद् उक्तेषु) ।

॥ ९ ॥ २५. अमराणांच महत्तराणां सुस्वामिनां सुदानिनां सदाजीवानां सदालाभानाम् । (एकं इदं यत् स्वयं न म्रियते एकंच इदं यत् निहंतुं न शक्यते) । २६. ये उत्तमेन मनसा निवसंति । (तेषां अभ्यागतिस्तस्मिन् स्थाने यत्र ग्वह्मनः) । येच एवम् । (संभवोऽपि ग्वह्मनात्) । २७. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । प्रभूततया अस्य गृहस्य । (किल यावत् संख्याः प्रभूताः भवंति) । वृद्धिदात्या अस्य गृहस्य । (किल यावत् अधिकं प्रवर्धते) । पशूनांच नराणांच जातानांच जनिमतांच मुक्तात्मनां ये एते संति । २८. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । मुक्तात्मनां उत्तमानां वृद्धीनां याः बलिष्ठाश्च अधिकशक्ताश्च मुक्तात्मनां सहायतया । २९. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । दातुः स्वामिनो महाज्ञानिनः शुद्धिमतः श्रीमतः । अदृश्येभ्योऽदृश्यतमस्य अमरेभ्यो गुरुतरेभ्यः। (किल अंतश्च अमराणां गुरूणां यदि असौ अभिवांछति अंतः अदृश्यानां वपुः अदृश्यं शक्नोति कर्तुम्) । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय[2] । ३०. तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । अह्नां पुण्यगुरूणां हाउअननाझ्याः (प्रातःसंध्यायाः) पुण्यात्मकायाः पुण्यगुर्व्याः आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय (यथा श्रोशद्रूणे "आयसे" लिखितं अत्रस्थाने "आअद् दीश्" उच्चरणीयं यावत् । आ० न० मा० प्र० इति सर्वत्र ज्ञेयम्) । तेषु निमंत्रयामि । (अस्मदुक्तेषु) । (क्ष्नूमनिः या भवति तां उक्त्वा) । सन्मानकृत्या । (किल आनंदकरणेन) । आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥

मुक्तात्मनाम् वृद्धीनां बलिष्ठानां अधिकशक्तीनां पूर्वन्यायवतां वृद्धीनां नवान्वयनिकटानां वृद्धीनां निजस्य च आत्मनो वृद्धेश्च आ० न० मा० प्र० ॥ विश्वेषां पुण्यगुरूणां आ० न० मा० प्र० ॥ विश्वेषां उत्तमदानानां इअज्दानां परलोकचारिणां पृथ्वीचारिणां च ये सन्ति आराधनीयाश्च नमस्करणीयाश्च पुण्यात् उत्कृष्टतरात् ॥

॥ ५ ॥ १. All MSS. पुण्याभिलाषिनः.

॥ ९ ॥ १. The following paragraphs to the end of the Hâ are omitted in Spiegel's edition. २. Some MSS. आदरकरणेन.

हा २५.

॥ १ ॥ १. अमरान् महत्तरान् सुस्वामिनः सुदानिनः आ० [आराधये] । २. इमं हूमं पुण्येन उच्चैर्दत्तं आ० । (किल सदाचारतया रचितं आस्ते) । ३. इमां च गां जीवामनाम्नीं पुण्येन उच्चैर्दत्तां आराधये । (किल दुग्धं यत् पुण्यतया रचितं आस्ते) । ४. इमं च वनस्पतिं हिनवानामानं पुण्येन उच्चैर्दत्तं आराधये । (उरुअरामम्) ।

॥ २ ॥ ५. अपां उत्तमानां अमून् प्राणान् हूममतः गोमतः हिनवामतः पुण्येन उच्चैर्दत्तान् आराधये । (किल सदाचारतया समारचितान्) । ६. अपां उत्तमानां अपश्च हूमीयाः आराधये । ७. रौप्यीयां च हाऊअनीम् । (घंटाम्) । आराधये । ८. लोहियां च हाऊअनीम् । (घंटाम्) । आराधये ।

॥ ३ ॥ ९. इमांच वानस्पत्यां बरेस्मनीं संप्राप्तां गुर्वनुज्ञया । अध्ययनं च आचरणं[1] च दीनेः उत्तमायाः माज्दइअस्न्याः । १०. गाथानां च उक्तिं संप्राप्तां पुण्यात्मन्या पुण्यगुर्व्या गुर्वनुज्ञया । ११. इमां समिधं च गंधं च आ० ते अग्ने स्वामिनो महाज्ञानिनः पुत्र । विश्वाश्च विभूतीः मज्ददत्ताः पुण्यात् प्रकटाः आराधये ॥

॥ ४ ॥ १२. स्वामिनं महाज्ञानिनं शुद्धिमंतं श्रीमंतं आराधये । १३. अमरान् महत्तरान् सुस्वामिनः सुदानिनः आराधये । (क्षणूमनिः याः भवति सा आराधनीया यावत्)[1] ॥

हा २६.

॥ १ ॥ १. मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धिं [वृद्धीः] स्तौमि २. निमंत्रयामि स्वाधीनतया[1] आराधये । गृहाणां च वीसानां च जंदानां च[117] ग्रामाणां च जरःथुश्त्रोतिमां [तिमानां] च ॥

॥ २ ॥ ३. सर्वेषां अमीषां पूर्वन्यायवतां वृद्धिं [वृद्धीः] अत्र आराधये । वृद्धीः[118] एतेषां यत् अहुर्मज्दात् (वृद्धीः प्रथमं अत्र आ०) । ४. उत्तमानाम (तनुः [तनूः] अंतःप्राणम्[2] [अतःपराणां]) श्रेष्ठतमानां महत्तराणाम् । ५. गाढतराणाम् (कार्यन्यायानाम्) बुद्धितमानाम् [बुद्धिमत्तमानां] (ज्ञानिनाम्) सुकलेवराणाम् (यत् कार्यन्याये[3]) ६. पुण्यात् प्रधानतमां [तमानां] च (सदाचारात्) । (किल होर्मिज्दात् यद् वपुः पुण्येन तन्महत्तरम्) ॥

॥ २५ ॥

॥ ३ ॥ १. Several MSS. आचारणं.

॥ ४ ॥ १. K_7 adds प्रोक्षाणां आत्मनः आ० यावत् पुण्यवतां वृद्धीनां ॥ आराधना वाक् ॥ पूर्वोक्तवत् ॥.

॥ २६ ॥

॥ १ ॥ १. TDA_2, K_7, H_2, EMU_{17} $NMRL_1$ $MLHL_1$ स्वाधीनया.

॥ २ ॥ १. Sp. अमीषां वृद्धिः प्रथमं अव. २. TDA_2, H_2 EMU_{17} $NMRL_1$, $MLHL_1$, तनुः अतः प्राणं; K_7 तनुः अतः प्राणां [तनूः अतः पराणां ?] ३. Several MSS. कार्यन्याया.

॥ ३ ॥ ७. मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये। ८. यत् अमिशास्पिंतानां स्वामिनां अभिलाषश्रेष्ठः [अभिलाषनेत्राणां ?] । (यत् शुभं अभीप्सयां[1] क्रियते) । ९. कार्यं[2] पारंपर्येण (कार्यं[3] [कार्येण ?] इदं न्यायेन) दृढता [दृढानां] स्वामिनाम् ।

॥ ४ ॥ १०. यत् अमृत्युमतां[1] मुक्तात्मनां ॥ पूर्वन्यायवतां प्रथमं शिक्षापनायं[1a] [शिक्षापणायां ये] (प्रथमं शिष्याः जरथुश्त्रस्य संजाता अभवन्) ११. अत्र मुक्तात्मनां नराणां नारीणां स्वामिनां[119] दीनिकृतानां संपूर्णतेजवतां [०तेजस्विनां] आत्मनां वृद्धिं आराधये । १२. यत् उत्तमाः नराः मुक्तात्म [मुक्तात्मानः] संजाता [:] संति ॥ १३. गोजातीनां उत्तमदानानां आत्मानं आराधये ।

॥ ५ ॥ यत् उत्तमाः नराः मुक्तात्मानः संजाताः संति । गइओमर्दस्य मुक्तात्मनः वृद्धिं आराधये । १५. जरथुश्त्रस्य स्पितामपुत्रस्य अत्र मुक्तात्मनः पुण्यं कार्यं पुण्यां वृद्धिं आराधये । १६. कइगुस्तास्पस्य मुक्तात्मनः वृद्धिं आराधये । १७. इसदवास्त्रस्य जरथुश्त्रपुत्रस्य मुक्तात्मनः वृद्धिं आराधये ॥

॥ ६ ॥ १८. नवान्वयनिकटानां अत्र मुक्तात्मनां मुक्तात्म[नी]नां[1] नराणां नारीणां स्वामिनां स्थानं दीनिकृतानां संपूर्णप्रकटपरिस्फुटात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये । १९. यत् उत्तमाः नराः मुक्तात्मानः संजाताः संति । २०. समं समग्राभिः मुक्तात्मनां वृद्धिभिः याः परोक्षाणां मुक्तात्मनां याश्च जीवमतां मुक्तात्मनां याश्च नराणां अजातानां अक्षयत्वकारिणां लाभमताम् ॥

॥ ७ ॥ २१. अत्र एतेषां यत् मृतानां आत्मनां आराधये यत् मुक्तात्मनां वृद्धिम् [वृद्धीः] २२. सर्वेषां तत् यत् इदं गृहाणां [अस्य गृहस्य] नवान्वयनिकटानां मृतानां एर्वदानां शिष्याणां आत्मनां [आत्मनो] नराणां नारीणां अत्र मुक्तात्मनां आराधये ॥

॥ ८ ॥ २३. सर्वेषां एर्वदानां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ २४. सर्वेषां शिष्याणां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ २५. सर्वेषां नराणां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ २६. सर्वासां नारीणां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥

॥ ९ ॥ २७. सर्वेषां असंपूर्णनराणां उत्तमकार्याणां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ २८. ग्रामाणां च मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ २९. बलिष्ठग्रामाणां मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥

॥ १० ॥ ३०. नराणां च मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ ३१. नारीणां च मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥ ३२. सर्वेषां मुक्तात्मनां उत्तमानां साधकानां गुरुतराणां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये । ३३. यत् गइओमर्दपुरुषात् यावत् लाभवंतं [लाभवान्] विजयकर्ता (सउशिओशः) ॥

॥ ३ ॥ १. K_7 अभिलाप्सा? २. Found only in K_7. ३. Several MSS. have कार्यं.

॥ ४ ॥ १. EMU_{17} मृत्युमतां. १a. TDA_2, $NMRL_1$, H_2, EMU_{17}, MFL, $MLHL_1$, K_7 शिष्यापना यत् [शिष्याः ऽपणायन् ?].

॥ ६ ॥ १. K_7 मुक्तात्मीनां; TDA_2 मुक्तात्मनिनां.

॥ ११ ॥ ३४. सर्वेषां वृद्धिं [वृद्धीः] मुक्तात्मनां आराधये ॥ ३५. मृतानां आत्मनां आ० यत् मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धीः] आराधये ॥

आराधना वाक् ॥

हा २७.

॥ १ ॥ १. अत्र तं विश्वेभ्यः महत्तरं संगृह्णामि स्वामिनं च गुरुं च यं अहुर्मज्दम् । २. शास्त्रं हंतरि अदृश्ये दुर्गतिनि । (आहर्मने) । शास्त्रं क्रोधे हिंसाशस्त्रिणः [०णि] । शास्त्रं माजंदरदेशीयेषु देवेषु । शास्त्रं विश्वेषु देवेषु विभ्रमकरेषु च दुर्गतिषु ॥

॥ २ ॥ ३. वृद्धिदानं स्वामिने महाज्ञानिने शुद्धिमते श्रीमते । ४. वृद्धिदानं अमरेभ्यो महत्तरेभ्यः । ५. वृद्धिदानं तिस्तराय तारकाय शुद्धिमते श्रीमते । (वृष्टिनक्षत्राय) । ६. वृद्धिदानं नराय मुक्तात्मने । वृद्धिदानं विश्वेभ्यः स्पनामहनिओसृष्टिभ्यः पुण्यात्मनीभ्यः ॥

॥३ ॥ महाज्ञानिन्[1] एवं मदर्थं उत्कृष्टतरां सरस्वतीं सत्कर्मतां च[1a] ब्रूहि

तया त्वं हे उत्तममनः हे[2] धर्म्म ऋणं[3] देयाः स्तुत्या

युष्माकं स्वामितया[3a] स्वामिन्[4] अक्षयत्वं स्वेच्छया परिस्फुटं दास्यते भुवने ॥[5]

॥ ४ ॥ स आदेशाभिलाषः प्रमोदाय प्राप्नोतु नरेभ्यो नारीभ्यश्च जरथुस्त्रीयाभ्यः

उत्तमं च प्रमोदाय मनः (किल ग्वह्मनोऽपि इदं कार्यं करोतु)

ये दीनेः अभिलाषुकाः (किल ये नारीनराः दीनिशीलाः) अनुरूपाः प्रसादस्य (परलोकीयस्य)

पुण्यस्य अभीप्सवो भक्तिशीलं (शिष्यं) । येषां अभीप्सया स्वामिनो महत्त्वं महाज्ञानिनः (किल मे दीनिः अन्वये प्रवर्त्तते) ॥ (चतुर्वारं[1] वाच्यो गुजश्त) ॥

॥ ५ ॥ [1]...............

॥ ६ ॥ ये लाभयंति स्वामिनं महाज्ञानिनं संपूर्णमनसां च (पृथ्वीं)

धर्म्मंच वृद्धिदं पृथ्वीविभूतेः मनश्च उत्तमं (ग्वह्मनं अमरं) सहरेवरंच (सप्तधातूनां पतिं)

शृणोमि अहं (किल यत् बूवत्ति [ब्रुवंति] तदहं शृणोमि) क्षमयामि अहं (किल चेत् मत्तः पापं तेषां मूले संभूतमास्ते तदहं क्षमयामि)

ददामि च कांचित् प्रभूतां (पार्थिवत्वं यत् परलोकीयं इहलोकीयं च) ॥ (त्रिवारं वाचो [वाच्यो] गुजस्तः) ॥

॥ २७ ॥

॥ ३ ॥ १. H_2, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$, K_7 महाज्ञानिनु १a. Sp. तत्कर्म्मतांच ब्रूहि (गाथाभवां). २. K_7 हि. ३. $NMRL_4$, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, MFL रुणां. ३a Sp. राज्येन. ४. K_7, $NMRL_4$, TDA_2 $MLHL_1$; स्वामिनु. ५. Sp. (चतुर्वारं वाच्यो गुजस्तः).

॥ ४ ॥ १. TDA_2, H_2, चत्वारं.

॥ ५ ॥ १. All MSS. do not give the Sanskrit translation of this passage, though some give only the Avesta text, while others give the Avesta with Pahlavi rendering of it.

॥ ७ ॥ उच्चैर्मां शोधय स्वामिन् (किल पीडाकरात् आहर्मनात् शुद्धं कुरु) । संपूर्णमानसतां अध्यवसायं[1] च देहि ॥

गुरुतर अदृश्यमूर्ते महाज्ञानिन् ग्वह्मनस्य ग्रहीतारो भवाम[1a]ः । (किल मे तनुना अभ्यागतोऽस्तु) ॥

पुण्यं हठिनः उपरि शक्तं भूयात् (किल बलात्कारिणः आहर्मनस्योपरि शक्तं भूयात्) उत्तममनसः प्रभुत्वेन

आनंदं स्वेच्छया आस्वादयितॄन् (किल केषांचित् यदृच्छया आनंदकरान्) देहि मह्यं यान् युष्माकं शक्त्यां[2]ः (किल कार्येषु न्यायेषु ये युष्माकं शक्त्या संति तान् मे देहि) ।

तान् स्वामितया अहुर्मज्दस्य यान् उत्तममनसा भक्तिशीलान् (किल शिष्यान् तान् मे देहि) ॥

प्रकृष्टं पृथिव्यां संपूर्णमनस्यां पुण्येन दीनिं प्रचिह्नायं[3a] (किल सदाचारितया दीनिसाभिज्ञानेन[4] कुरु) ॥

एवं दक्षिणया जरथुश्त्रो ऽहं तनोश्च[5] निजं जीवं ददामि ।

पुरःप्रवृत्त्या (किल अग्रतया) उत्तममनसे अहुर्मज्दाय ।

कर्मणि च पुण्याय[5a] (किल कर्म तदेव करोमि यत् पुण्याय रोचते) या च उक्तिः श्रुति[6]ः [तया] सहरेवराय राज्ञे ॥

[अथ पंच गाथाः जरथुश्त्रस्य]

हा २८.

॥ १ ॥ ०. शोभनमनसा शोभनवचसा शोभनकर्मणा[1] बभूव पुण्यात्मा जरथुश्त्रः । (मनसः वचसः कर्मणः श्रद्धापारत्वात् शुभानुरूपो बभूव यद्[1a] असौ एवं चकार) । प्रकृष्टं अमराणां महत्तराणां गाथाः संजग्राह । (किल ताः पंक्त्या निदर्शयामास । सा पंक्त्या [सपंक्त्या ?] निदर्शयनाय कार्यं इदं बभूव यद्[1b] असौ विस्मर्तुं न[121] आस[1c] । यतोभ्यः [यतिभ्यः ?] कोमला[2] यथा सर्वेऽपि कार्यन्यायाः[3] ये समग्रेभ्यः अविस्तार्थेभ्यः प्रकटाः तान् अंतर्गाथासु निदर्शयामास[122] ताभ्यः[4] प्रणामं चक्रे यत्) "नमो युष्मभ्यं हे गाथाः पुण्यात्मन्यः"

॥ ७ ॥ १. $NMRL_1$. EMU_{17}, अध्यवसायां. १a. $NMRL_4$, EMU_{17} अस्मि. २. H_2, $NMRL_4$, EMU_{17}, TDA_2 शक्ता. ३. EMU_{17}, $NMRL_4$ संपूर्णमनसा. ३a. K_7 प्रसुन्हय (?). ४. TDA_2, H_2, K_7, EMU_{17}, $NMRL_1$ दीनिं साभिज्ञेन. ५. TDA_2, H_2, K_7, EMU_{17}, $NMRL_1$ तनुश्च. ५a. Most MSS. पुण्येय (?). ६. $MLIIL_1$, TDA_2, H_2, K_7, EMU_{17} यांच उक्तिं श्रुतिं.

॥ २८ ॥

॥ १ ॥ १. H_2, TDA_2, $NMRL_4$, K_7 शोभनमना [०नाः] शोभनवचा [०चाः] शोभनकर्म्मांच. १a. TDA_2, EMU_{17}, K_7, H_2 यद्यसौ. १b. TDA_2, K_7, H_2 यद्यसौ. १c. K_7, H_2, TDA_2 नस. २. H_7, TDA_2, K_7 यतोभ्यकामला.........यथा. ३. H_2, TDA_2 कार्ये न्याये. ४. K_7, H_2, TDA_2 ताभ्यां.

॥ २ ॥ १. अस्य[1] समीहे नमस्करणेन । (अस्य इति होर्मिज्दस्य स्वाधीनं प्रसादं) (समीहे किल याञ्चां[2] [याञ्चां] स्वामिनि उत्तमे करोमि) । उत्तानहस्तः प्रमोदेन अदृश्यस्य महाज्ञानिनः । पूर्वं पृथुलतया पुण्यं विश्वेषु कर्मसु । (किल कर्म सर्वं गाथाभिः कार्यम्) ।

उत्तमस्य च बुद्ध्या मनसः । (नैसर्गिकबुद्ध्या) । या सत्कारयित्री[3] गोरात्मनः । (प्रतियत्नं[123] गोपशूनां परिज्ञानतया कुरुते) ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः[124]) ॥

॥ ३ ॥ २. यदि युष्मासु महाज्ञानिन् स्वामिन् संप्राप्नोमि उत्तमेन मनसा । (किल चेत् सद्व्यापारितया स्वाधीनत्वे युष्माकं आगतोऽस्मि) ।

मह्यं[1] देयात् [देयाः] उभयो[125] र्भुवनयो र्यत् सृष्टिमतां यश्च [यच्च] परलोकिनाम् ।

ऐश्वर्यं पुण्यात् संयोगिं[2] । (किल मे समृद्धत्वं सद्व्यापारात् प्राप्यं देहि) । यद् आनंदकर्त्रे दास्यति [०सि] शुभानि । (यः इअजदानां उत्तमानां च आनंदं करोति तस्मै यत् समृद्धत्वं शुभानि [च] दास्यति [०सि] तन्मे देहि) ॥

॥ ४ ॥ ३. यदि युष्माकं हे अशवहिस्त । (हे धर्म) । स्वाधीनोऽस्मि मनसश्च उत्तमस्य प्रथमस्य । (अस्य प्रथमत्वं इदं यत् अमरेभ्यो महत्तरेभ्यः प्रथमं ग्वह्मनो दत्तः) । (किल चेत् स्वाधीनतया युष्माकं तिष्ठामि)

महाज्ञानिन् [०नः] स्वामिन् [०नः] । (अस्यापि स्वाधीनोऽस्मि) । येभ्यो राज्यं च अनल्पलब्ध्यां[1] । (किल पार्थिवत्वं स्थूलतरम्) ।

वृद्धिदायाश्च स्पिंदारमदायाः (पृथिव्याः) । (अस्याश्च यदि[2] स्वाधीनोऽस्मि) । तन्मे आनंदे आमंत्रणेच संप्राप्नुवंतु [संप्राप्नुत] । (यदि युष्माकं अभिमंत्रयामि तन्मे आनंदे उपरि प्राप्नुत) ॥

॥ ५ ॥ ४. यां[1] आत्मने गरोध्माने उत्तमस्य दीयते सहतया मनसः ।

सत्कारिणी च कर्मकृतां वेत्तॄणां[1a] महाज्ञानिन्[०नः][2] यां स्वामिनः । (किल सत्कारं तस्मै कुरुते यस्य युज्यते कर्तुम् । यां[3] वेत्ता [विदिता ?] भवति दीन्या होर्मिज्दस्य) ।

यावंतीं याचयितुं शक्तोऽस्मि[4] तावंतीं याचये याचनां पुण्यस्य ॥

॥ ६ ॥ ५. हे अशवहिस्त । (हे धर्म) । कदा त्वां पश्यामि मनसः[1] उत्तमस्य वेत्तृतया । (किल तं कालं कदा पश्यामि यत्र त्वां सर्वः कोऽपि सद्व्यापारितया वेत्ता भवति) ।

स्थानं च स्वामिनो लाभाभिलाषतः श्रोशेन परिज्ञेयम् । (तदपि कदा पश्यामि) । (चेत् गुरुं गृह्णंति शक्नुवंति परिज्ञातुं यत् शुभं तस्मात् स्थानात् किम्) ।

॥ २ ॥ १. K_7 अस्याः. २. Some MSS. याचनां. ३. K_7 सत्कार्यित्री; H_2, TDA_2 सत्कार्ययत्री.

॥ ३ ॥ १. EMU_{17} देहायात्. २. H_2 संयोगी.

॥ ४ ॥ १. SP. अनन्यलब्ध्या as a correction of अमलब्ध्या and अमस्पलब्धा; $MLHL_1$, M. अनल्यलब्ध्या (?); TDA_2 अनल्पलब्धा; $NMRL_4$, H_2, K_7 अनल्पलब्ध्या. २. Some MSS. ददि.

॥ ५ ॥ १. K_7 अया. १a. MFL अह्रूरणां (?). २. H_2, $NMRL_4$, TDA_2, $MLHL_1$, MFL, EMU_{17}, K_7 महाज्ञानिन्या. ३. K_7 यौवता (?), TDA_2, H_2, MFL या विता (?); EMU_{17}, $NMRL_4$, $MLHL_1$ यो वेत्ता. ४. EMU_{17}, $NMRL_4$ शक्नोतिऽस्मि.

॥ ६ ॥ Some MSS. मनसां.

यतः सा वाणी महत्तरा । (अपरस्मात् कस्मात्चित्) [अपरस्याः कस्याश्चित्]। या प्रबोधदा बुद्धिजडाय । (यः बुद्धिजडो भवति तस्य किंचित् इदं एव उत्कृष्टतरं यत् अध्ययनं कुरुते) ॥

॥ ७ ॥ ६. उत्तमस्य प्राप्तिं मनसः देहि हे धर्म दातिं दीर्घजीवाम्[1] । (किल मे तत् किंचित् न प्राप्नोतु येन वपुषि पाश्चात्ये पुनः समीहंते हन्तुम्) ।

सत्याभिस्त्वां वाग्भिः महाज्ञानिन् जरथुश्त्रोऽहं बलवत्तमात्[3] [०मांश्च ?] (गुस्तास्पात्) प्रमोदयामि । (किल शुभं स्वामिभ्यः समीहे दातुम्) ।

मदीयाश्च स्वामिन् ये बाधाकराणां बाधां निहंतारः । (किल शिष्याश्च ये मदीयाः तेऽपि शुभं स्वामिभ्यः समीहंते दातुम्) ॥

॥ ८ ॥ ७. देहि हे धर्म तां भक्तिं या उत्तमस्य आढ्यतया[1] मनसः । (किल मां भक्तिशीलं एवं कुरु यथा मे समृद्धत्वं सद्व्यापारात्) ।

देहि त्वं संपूर्णमानसे[2] (पृथिव्यां) गुस्तास्पात् इच्छां मदीयेभ्यश्च । (किल आचार्याणां आचार्यत्वं मह्यं देहि शिष्येभ्योऽपि मदीयेभ्यः) ।

देहि स्तोतॄन् महाज्ञानिन् पार्थिवान्[3] ये वो वाणीं वक्तारः रचनादातारः । (किल ये तव वाणीं शिष्यंति [शिक्षंति] प्रवर्तमानां च कुर्वंति) ॥

॥ ९ ॥ ८. उत्कृष्टतां ते उत्कृष्टतरां यदि पुण्येन उत्कृष्टतरेण सह मित्रयामः (किल ते उत्कृष्टतरां अपरस्मात् कस्माच्चित् चेत् सद्व्यापारतया दीनिं[1] अनुशीलयामः)

स्वामिन् याचनायां संयातर्यं[1a] नरं फ्रेशोश्त्रं मदीयेभ्यश्च (किल मे फ्रेशोश्त्रं शिष्यतया देहि मदीयाश्च[2] [०यांश्च] शिष्याः[3] [शिष्यान्] फ्रेशोश्त्राय देहि) ।

तेभ्यस्ततो दक्षिणी भव सदैव यावत् सर्वे उत्तमेन मनसा (किल फ्रेशोश्त्राय शिष्येभ्यश्च फ्रेशोश्त्रस्य यावत् वपुः पाश्चात्यं शुभं तेभ्यः कुरु) ॥

॥ १० ॥ ९. अनागंता युष्मासु न स्वामिन् महाज्ञानिन् (किल गृहीतगुर्वादेशात्[1] विपर्ययी[1a] न भवामि) । धर्मं च शुभेन ना [नो] बाधये (किल तत् शुभं न समीहे यत् धर्मस्य बाधाकरं [बाधकरं] भवति) ।

मनश्च यत् उत्कृष्टतरम् (ग्वह्मनं अमरं तं अपि ना [नो] बाधये) । यो युष्माकं पुण्योपचितिं ददौ[2] स्तोतृभ्यः । (किल हुसेदरं हुसेदरमाहं सउशीओशं च सर्म-प्रश्नत्वे युष्माकं आनयति) ।

युष्माकं अभिलाषुकेभ्यो याचनया राज्यं च लाभमत्तमम् ॥

॥ ७ ॥ १. NMRL$_4$ दीर्घां जीवां. २. NMRL$_4$ मे तत् किंचिदपि न; M. H$_2$, TDA$_2$, MEL °दपि मा. ३. NMRL$_4$, M., K$_7$, H$_2$, TDA$_2$, MLHL$_1$, MFL, EMU$_{17}$ बलवत्तमान्.

॥ ८ ॥ १. K$_7$ आ ॥ तया; EMU$_{17}$ आद्धाद्धातया (?). २. M; MLHL$_1$ संपूर्णमनसे. ३. K$_7$, H$_2$, NMRL$_4$, TDA$_2$, MLHL$_1$, EMU$_{17}$ पार्थिवात्.

॥ ९ ॥ १. most MSS. दीनिअनुशीलयाम्. (?) १a. K$_7$, MLHL$_1$ संलातय (?). २. Thus most MSS. ३. Thus most MSS.

॥ १० ॥ १. EMU$_{17}$ गुर्व्यादिदेशात्. १a. MFL विप्रचयी. २. Most MSS. ददा [ददाति ?].

॥ ११ ॥ १०. एवं ये धर्मस्य वेत्तारः[1] उत्तमस्यच दाते मनसः[1a] (किल ये सत्यतया सद्यापारतया च वेत्तारो जाताः संति) ।

एकहेलया महाज्ञानिन् स्वामिन् तेभ्यः पूर्णं परिचिनुहि[1b] कामम्[2] (किल मत्समीहितेन शुभं तेभ्यः कुरु) ॥

एवं च इजिश्नेः अनलसो लभतां खाद्यानि[3] वस्त्राणिच वदनेन ॥

॥ १२ ॥ ११. यदि सुनिरीक्षणतया[1] धर्मं पालयामि[1a] मनश्च उत्तमं सदाप्रवृत्तये (किल चेत् सत्यस्य सद्यापारस्यच रक्षां करोमि) ।

त्वं तत् महाज्ञानिन् स्वामिन् प्रकृष्टं मे शिक्षापय (यः कुरुते)[2] वाचि ॥

अदृश्यं[3] त्वत्तो मुखेन स्फुटयं[4] अंत भुवने[5] पूर्वं बभूव (तां सृष्टिं मे ब्रूहि) ॥

(द्विवारं वाच्यो गुजस्तः)॥ (पूर्वोक्तवत्) ॥ अहिआसां प्रकृतिं आराधये ॥ (आराधना वाक्) ॥

हा २९.

॥ १ ॥ १. युष्मासु गोपशूनां आत्मा क्रंदति । (हे सुस्वामिनः) कस्मै अविनिर्मितो[1] [अभिनिर्मितो[2]]ऽस्मि (खादितुं धर्तुं च) । कस्मै घटितोऽस्मि (किल कस्मै प्रदत्तोऽस्मि) ।

स मां कोपालुः[3] (यः क्रोधेन निहंति) हठीच (यो हठात् हरति) ईर्ष्यालुः (यः अप्रमाणं वध्यतिं[4]) आबाधयति (सर्वत्र क्लेयम्)। दारयिता च स्तेनश्च (यो मे जीवविघातकं कुरुते यश्च मां चोरयति) ।

न मां पालयिता युष्मात् [युष्मत्] अन्यः । [यो ?] एवं मदर्थं संमार्जयति उत्तमं गोपशुकर्म । (अपि[5] न जाने युष्मात्[6] [यस्मात्] शुभं एवं यथा भवद्भ्यः) [उत्तमं गोपशुकर्माणं कमपि न जाने यस्मात् शुभं एवं यथा भवद्भ्यः]

॥ ११ ॥ १. Several MSS. वित्तार. १a. MLHL$_1$, NMRL$_4$, EMU$_{17}$ धर्म्मंमनसः. १b. Corrected; all परिचिनोहि. २. K$_7$ कामां. ३. K$_7$, TDA$_2$, EMU$_{17}$, H$_2$, MLHL$_1$, NMRL$_4$ पाद्यानि.

॥ १२ ॥ १. H$_2$ सुनिस्वूणतया (?). १a. Most MSS. पालया मे. २. H$_2$, TDA$_2$ शिक्षापयं कुरुते; MLHL$_1$ शिक्षापयः कुरुते; K$_7$ शिक्षाय यः कुरुते; NMRL$_4$ शिक्षापय यः कुरुते. ३. H$_2$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, K$_7$, NMRL$_4$ अदृश्या. ४. Sp. स्फुटाय; M. स्फुटय; H$_2$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, K$_7$, NMRL$_4$ स्फुटाया; MLHL$_1$ स्फुटया. ५. H$_2$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, NMRL$_4$ भुवनेन.

॥ २९ ॥

॥ १ ॥ १. All अविनिर्मितो. २. Corrected. ३. NMRL$_4$ कोपालः (?). ४. NMRL$_4$ वध्यते. ५. TDA$_2$, MLHL$_1$ पि न जानये; K$_7$ न जाने. ६. TDA$_2$, K$_7$, MLHL$_1$ यस्मात्.

॥ २ ॥ २. एवं घटयिता गोपशूनां (होर्मिज्दः) अपृच्छत् धर्मम्। कस्ते गोपशूनां गुरुः। यस्तेभ्यो दाता स्वामी सह गोचारेण[1] गोसृष्टिव्यवसायिनम्। (किल गोचारं[126] ददाति तेभ्यः पशुपातारं च ददाति यः पशून् प्रवर्धयति) ॥

कस्तेषां शुभस्य स्वामी यो दुर्गतिमतां आमर्षस्य[3] टालनां दत्ते। (किल यो दुर्गतिमतां अन्यायं निहंति स एव राज्ञां राजा तेषां शुभं खादितुं स्वामी) ॥

॥ ३ ॥ ३. तस्मै धर्मो "न" स्वामिने "अदुःखकर्तृतया[1] गोपशूनां" प्रत्युत्तरं अब्रवीत्। (किल यो गोपशूनां दुःखकर्तृतया स्वामी तस्य निग्रहं कुरुते)।

तेषां न वेत्ताऽसि ये अनानंददाः[2] [अनानंदाः] परिस्फुटाश्च सत्याश्च। (किल निग्रहो[3] यः आत्मनि कः कियान् इति न जानासि)।

सतां स बलवत्तमः यः आकारणेन प्राप्नोति कर्तृत्वे। (किंचित् आकारयंति यत् कार्यं पुण्यं कुरु करोति च) ॥

॥ ४ ॥ ४. महाज्ञानिनां[1] [महाज्ञानी नो] वचसां गणनाकरः। (किल पुण्येनच पापेनच संख्यां कुरुते)। यानिच आचा रितानि[1a] पूर्वंचित्

देवैश्च मनुष्यैश्च। यानिच आचारिष्यंति पश्चात्। (एते देवाः मनुष्याः ये[2] निकृष्टं संख्यां[2a] [निकृष्टसंख्याः]) ॥

अस्य विवेकुः स्वामिनः (स्वामी यः कार्यं पुण्यं विविनक्ति) एवं वयं अस्मः[3] [स्मः] यथा अस्य कामः। (किल अस्माकं अपि समीहितं तत् यद् अस्य) ॥

॥ ५ ॥ ५. एवं भवद्भ्यः (इअजदाः) उत्तानहस्तेन[1] व्यवसायितया[2] प्रब्रवीमि स्वामिने तत्। (किल अमरेभ्यो महत्तरेभ्यः कार्यायच न्यायायच[3] होर्मिज्दस्य प्रभूततरं प्रब्रवीमि)।

मे आत्मनः गोश्च अजीनाम्न्याः। (अजीनाम्नी त्रिवार्षिकी गौः)। ये महाज्ञानिने संदेहीयं पृच्छंति। (किल येन संदिग्धाः संति तत् सर्वं ये होर्मिज्दाय पुनः पुनः पृच्छंति)।

न सत्यजीवनेः प्रकृष्टा हानिः नच वृद्धिकर्तुः। (किल एतेषां प्रकृष्टा हानिर्मा भूयात्)। दुर्गतिना विना। (यतोऽस्य भूयाद् एव) ॥

॥ ६ ॥ ६. एवं मुखेन अवोचत् स्वामी महाज्ञानी विद्दित्वा विनाशस्य विशुद्धिम्। (इदं किंचित् विज्ञाय अब्रवीत् यत् अन्यायो यः आहर्मनात् तस्य उपायोऽस्ति)।

॥ २ ॥ १. EMU$_{17}$ गोवारणे. २. EMU$_{17}$ गोचचार (?). ३. Some MSS. आमर्शस्य.

॥ ३ ॥ १. K$_7$ बहुदुःखकतृतया. २. Thus Sp.; K$_7$ आनंदाः; MLHL$_1$, H$_2$, M, EMU$_{17}$, MFL, TDA$_2$, NMRL$_4$ अनानंदाः.

॥ ४ ॥ १. Thus all. १a. Some MSS. आचरितानि and आचरिष्यंति. २. Sp. मनुष्यार्थे. २a. Most MSS. निकृष्टसंख्याः. ३. Thus all.

॥ ५ ॥ १. NMRL$_4$, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL उत्तानऊहेन. २. Corrected of व्यवसायतया in all. ३. Some MSS. न्यायाच.

न एवं स्वामिभ्रष्टस्य[1]। (किल एतस्मिन् कस्मिंश्चित् स्थाने उपायं कर्तुं न शक्यते इति हेतोः यतः [यत्] स्वामिनं स्वामित्वेन न दधते[2]) । नाददानस्य[3] [न आददानस्य] गुरु [गुरुं]पुण्यात् यथा कथंचित् । (किल गुरुं च एवं यथा युज्यते ग्रहीतुं[4] न गृह्णंति) ।

एवं यत् त्वं वृद्धिकर्त्रे च कार्यकर्त्रे च निर्मितवान् [निर्मिता] असि । घटितवान् [घटिता] असि । (किल तस्मै यो व्यवसायी प्रमाणी च प्रदत्तवान् [प्रदत्ता] असि) ।

॥ ७ ॥ ७. तत् महत्तमत्वं[1] स्वामी मांथ्रीयं अघटयत् पुण्येन सह संघटिताय । (किल तं प्रसादं यं अविस्तावाक्संभवं तस्मै ददौ येन कार्यं पुण्यं च कृतं अस्ति) ।

महाज्ञानी गोपशून् विकाशयति भोक्तृभ्यो महत्तां सुशिक्षितेभ्यः । (किल यैः [ये] "सीनः मसाए बाजाएय मसाए" क्रिया जपयज्ञविधैः[2] महत्तामा [०त्तां आ-] शिक्षितां[3] आस्ते) । 127

कस्ते उत्तममनाः[4] यो द्वितयं ददाति मुखेन अध्ययनकरेभ्यः । (किल यो द्वितयं[5] अ-विस्ता-अविस्तार्थं च विद्यार्थिभ्यो ज्ञापयति) ॥

॥ ८ ॥ ८. अयं मे एनां दातिं अलभत ! (गोरूपाम्) । योऽस्मभ्यं[1] [अस्माकं] एकः शिक्षां शुश्राव जरथुश्त्रः स्पितमपुत्रः ।

असौ अस्माकं महाज्ञानिनां [०निनो] कामं धर्मस्य च उपायकर्तृत्वंच समुद्गिरति[2] । (किल अस्मैऽवं[3] [एवं] रोचते यत् दीनिः प्रवर्तमाना भवति उपायं च दूजस्य कथयति)।

यद् अस्मै च सुपदत्वं दास्यति वचसा । (किल वचसा तदेवोद्गिरति यद् अस्य स्थानं परलोके दास्यति) ॥

॥ ९ ॥ ९. एवंच गोपशूनां आत्मा क्रंदति यः अयाचकः[123] अनानंदमना अदक्षिणादानेन (यद् अस्योपरि वपुः संपूर्णं न दक्षिण्यं अयाचकश्च अशक्तितया)

वाचं नराणां असाधनतायै । (यत् दीनिः संपूर्णं न प्रवर्तते) । यः तस्मै ईप्सयिता याचयिता राज्यम् । (तस्मै जरथुश्त्राय मोझ्बदानां मोझ्बदत्वं समीहते) ।

कथं दातिः कदाचित् सा अस्ति । (किल सः कालः कदाचित् प्राप्नोति) । यो अस्मै दास्यति शक्तितया साहाय्यम् । (अस्मै जरथुश्त्राय) ॥

॥ १० ॥ १०. यूयं एतेभ्यः स्वामिन् साहाय्यं दत्त अशवहिस्ताय सहरेवराय च । (धर्माय राज्ञेच[1]) ।

॥ ६ ॥ १. Sp., M., TDA_2, $MLHL_1$, H_2, स्वामिभ्रष्टस्य. २. Sp. M. ददते. ३. Sp., M., K_7 TDA_2, $MLHL_1$, $NMRL_4$, H_2 नाददानस्य. ४. Sp., M., K_7, $NMRL_4$ गृहीतुं.

॥ ७ ॥ १. EMU_{17} महत्तमं त्वं. २. EMU_{17} क्रिया प...यज्ञाविधैः; MFL, H_2, $MLHL_1$, TDA_2, क्रिया पशुयज्ञविधैः ३. EMU_{17}, MFL, H_2, $MLHL_1$ महत्तमा शिक्षिता. ४. Most MSS. उत्तममनः. ५. MFL द्विविधं.

॥ ८ ॥ १. Thus Sp, M; K_7 ऽस्यांतः; TDA_2, $MLHL_1$, H_2, MFL अस्यां तत्र; EMU_{17}, अत्रस्यांत्र. २. K_7, MFL उद्दिरति (?). ३. Corrected; Most MSS. अस्मैव.

॥ १० ॥ १. $NMRL_4$ राज्यंच.

एवंच उत्तमाय मनसे (ग्वह्मनाय) यः सुनिवासतां आनंदं च दत्ते । (स्थानं यत् परलोकीयम्) ।

अहंचित् अयम् । (जरथुश्त्रः) । महाज्ञानिन् त्वत्तो ध्यायामि प्राक्तनां लब्धिम् । (किल मे प्रथमं शुभं त्वत्तो भवति । उक्तं यत् गोरूपम्) ॥

॥ ११ ॥ ११. क दानं [दातिः] अशावहिस्तो ग्वह्मनः सहरेवरश्च एवं मह्यं प्राप्स्यति । (किल पुण्यं उत्तमं च मनो राज्यं च स प्रसादः क स्थाने आस्ते यः एवं मह्यं प्राप्स्यति)।

यूयं महाज्ञानिन् प्रभूततरं महत्तमेन उत्तमत्वेन तेन[1a] प्रसादयति[2] [प्रसादयत] (किल तेन निर्मलतमेन उत्तमत्वेन मह्यं प्रसादं कुरु) ।

स्वामिन् इह अस्माकं अस्मभ्यं च दक्षिणा त्वत्तः ॥

(द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

य्साउईअगेऊसउरुआं प्रकृतिं आ० ॥ (आराधनावाक्) ॥

हा ३०.

॥ १ ॥ १. एवं ते वाचो अभिलाषुकः [०काः] ये महाज्ञानिन् आदत्ते [आददते] । (अविस्तावाणी व्याख्यानं च) । यश्च वेत्ता । (किल ज्ञाता तस्य [तेन] अध्ययनं कार्यम्)।

स्तोता च स्वामिनो होर्मिज्दस्य । (असौ[1] यस्मात् प्रकटः अविस्तावचसो व्याख्यानाश्च [०नानिच] । आराधकश्च[2] उत्तमस्य मनसो (ग्वह्मनस्य) ।

सुमता [सुमन्ता] पुण्येन यश्च । (सच यः किंचित् सदाचारतरं [सदाचारितरं] मन्यते तस्य पुण्यं इजिश्नेः महत्याः भवति) । यश्चांतःरोचिषि आलोकनेन आनंदितः । (स्वामिनं ये अदृश्यायां इजिश्नौ पश्यंति तेषां आनंदः समुद्भवति) ।

॥ २ ॥ २. यश्च श्रोतृश्रवणः [श्रोत्रश्रवणः ?] । (किल किंचित् प्रसादतरं शृणोति) । विकाशयिता । (किल अध्ययनकर्ता) । आलोकयिता च निर्मलतरं मनसा । (किल एर्वदेषु यः निर्मलः [तेन] यः निर्मलतरः तस्मात् यः तिमिरवान् तेन [अपि] अध्ययनं कार्यम्) ।

कामं अस्माकं विभेत्ता यः नराणां च नारीणां च स्वीये वपुषि । (किल तच्च यत् सदाचारितरं अनाचारितरं (सत्[2]) [अनाचारितरात्] विभिनत्ति) ।

प्रकृष्टं महता कार्येण तं वयं शिक्षापयामः दर्शयंतो [०तः] उपरि । (किल किंचित् यत् सदाचारितरं शिक्षापयंतोऽस्मः [०तः स्मः] ॥

॥ ११ ॥ १. H_2, TDA_2 दातिः. १a. EMU_{17} मतेन. २. Thus all.

॥ ३० ॥

॥ १ ॥ १. K_7 य[:ऽ] सौ. २. $MLHL_1$ आराधनाश्च.

॥ २ ॥ १. M. श्रोत्रश्रवणः. २. Thus M; K_7, $NMRL_4$, Sp., $MLHL_1$ शत् [a miswriting or रात्].

॥ ३ ॥ ३. एवं तौ अदृश्यमूर्ती । (होर्मिज्दः आहर्मनश्च) । पूर्वं यौ भूमंडले स्वयं अवोचताम् । (किल यौ पुण्यं पापं च स्वयं अवोचताम्) ।

मनसि च वचसि च कर्मणि च तत् द्वितयं उत्तमं च निकष्टं च ॥ एतयोश्च उत्तमज्ञानी (होर्मिज्दः) सत्यं विभक्तवान् नच दुष्टज्ञानी । (गनामइनिओ) ॥

॥ ४ ॥ ३. एवंच यत् तौ द्वौ समानं च अदृश्यमूर्ती अजग्मषुः[1] [अजग्मतुः] प्राक्तनायां दातौ । (गइओमर्दे) ।

जीवितेन च अजीवितेन च । (होर्मिज्दः अनेन कार्येण किल यत् यावत् जीवितं दधाति आहर्मनश्च अनेन कार्येण यत् यावत् निहंति) । एवंच आस्ते यावत् निर्वाणं अंतर्भुवने । (अस्यां उपरि समागच्छतः) ।

निकृष्टमतां[2] [निकृष्टमतानां] प्रलयं[3] (अस्याः ददर्श गनामइनिओ) एवं पुण्यात्मनो (होर्मिज्दस्य) उत्कृष्टतरं मनः ॥

॥ ५ ॥ ५. अस्यां[1] [आभ्यां] अदृश्यमूर्तिभ्यां अभीप्सितम् । (किल मैत्रीकृतम्)[2] । यः दुर्गतिमान् निकृष्टं कर्म ।

पुण्यं अदृश्यो गुरुतरः । यो गाढतरं आकाशं ददौ । (असौ अनेन कार्येण ददौ किल यावत् दीनिः प्रवृत्ता भवति) ।

यश्च[3] [यैश्च] सत्कारज्ञानं होर्मिज्दाय प्रकटैश्च कर्मभिः [अपापैः] प्रोक्तं होर्मिज्दाय ॥

॥ ६ ॥ ६. ते च नो [न] सत्यं विविजंति ये देवाः [दैवाः] संति । (किल किंचित् सदाचारितरं[1] नो [न] सत्यं विविजंति) । ये च तैः विप्रतारिताः । (तेऽपि नो [न] सत्यं विविजंति) ।

प्रश्नैश्च उपरि उपागच्छत् (यः समं देवैः) यैश्च मैत्रीकृतं निकृष्टं मनो । (यथा दहाकः) ।

एवं आमर्षेण समं दुरागच्छन् ये निजघ्नु भुवनं मनुष्याणाम् । (स्थानं यत् परलोकीयम्) । (किल समं क्रोधेन मनुष्यान् आक्रोशयंति) ॥

॥ ७ ॥ ७. तत्र च सहरेवरः[1] प्राप्नोति मनश्च उत्तमं धर्मश्च । (शुभं तत्र कर्तुम्) ।

एवं काये अध्यवसायं ददाति स्पिंदार्मदा अत्यर्थे [अत्यर्थं ?] दात्या[1a] । (किल यावत् निर्विण्णो[2] न भवति) ।

तेच ते तस्मिन् संति । (किल तस्मिन् प्राप्नुवंति) । यः एवं आगंता यथा दातिः पूर्वा । (यथा गइओमर्दः) ॥

॥ ४ ॥ १. आजग्मषु: Thus all. २. TDA_2, H_2, MFL निकृष्टतां. ३. TDA_2, H_2, MPL परलयं.

॥ ५ ॥ १. Thus all. २. All अभीप्सितां किल मैत्रीकृतां. ३. Thus all.

॥ ६ ॥ १. All सदाचारतरं.

॥ ७ ॥ १. Several MSS. सहरेवरा [Feminine of शहरेवर ?]. १a. Sp. अतिअर्थे दात्या. M. अन्यार्थे दत्या; EMU_{17}, TDA_2, $MLHL_1$, K_7, $NMRL_1$ अनिअर्थे दतया; H_2 अनिअर्थे दत्तया; MFL अनिअर्थे दत्या. २. H_2, MFL, TDA_2, $MLHL_1$, $NMRL_1$ निर्थिन्नो or निर्थिंनो; K_7 निर्थिन्नो भवति.

॥ ८ ॥ ८. एवंच तया दात्या[१] तेषां निग्रहं[२] प्राप्नोति द्वेषिणाम् (पापकर्मिणाम्)। (किल तनोः अक्षयतायां तेषां निग्रहं कुर्वंति)।

एवं महाज्ञानिन् त्वदीयानां राज्यं ग्वह्मनो ददाति।

तैश्च [तेभ्यश्च ?] शिष्याः [शिक्षाः] हार्मिज्दस्य । (किल अविस्तावचोभिः व्याख्यानैश्च शिक्षिताः संति) ये पुण्यात्मनो हस्ते दास्यंति देवीम्। (आस्मोई विप्रतारणम्[३]) ॥

॥ ९ ॥ ९. एवंच ते वयं (स्वाधीनाः) स्मः[१] ये इदं अक्षयत्वं कुर्महे भुवने।

महाज्ञानिने च स्वामिने तत् शश्वत्[१a] हंजमनं कुर्वाणाः धर्माय च। (किल ये सदैव हंजमनं उपरि तनोः अक्षयतायां विधातारः[२] स्मः)।

यः आदेशमनो [०नाः] भवति (किल मनः आदेशेन स्वामिनो धत्ते) तस्य (परलोके) निर्वाणज्ञानं अस्ति अंत भुवने। (किल तनोः) अक्षयत्वे सति अक्षमतायां[३] [अक्षयमत्तायां= अक्षयवत्तायां ?] संतिष्ठति क्षीणसैन्यः) ॥

॥ १० ॥ १०. तया दात्या[130] हि[१] असौ देवः अधसि [अधः] भविता[१a] कृशतरपताकिनीकः।

एवं शीघ्रं प्रारोहंति[२] ते सुनिवासतया [सुनिवासतां] उत्तमस्य मनसः।

होर्मिज्दे च धर्मे च [होर्मज्दस्यच धर्मस्यच]। (तेच ये सदाचारतया [०चारितया] आवासिताः संति प्रसादेषु शीघ्रं प्रयांति)। ये कुर्वंति उत्तमानां कीर्तिम् ॥

॥ ११ ॥ ११. यस्तौ प्रसिद्धौ शिक्षति। (अविस्तावाणीं व्याख्यानं च)। यौ महाज्ञानी ददौ मनुष्येभ्यः।

अभिलाषुकश्च शिक्षायाः। यश्च दीर्घं दुर्गतिमतां छेत्ता । (किल निग्रहं पापकर्मिणां यथानुरूपतया कुरुते)।

लाभश्च मुक्तात्मभ्यः एवं पश्चात् तेभ्यः अस्ति शुभतरः ॥ (पूर्वोक्तवत्) ॥

हा ३१.

॥ १ ॥ १. तौच प्रसिद्धौ मन्यामहे (किल जानीमः अविस्तावाणीं अर्थं च) अश्रोतॄणां[१] (आस्मोगानाम्) वचसा शिक्षापयामः। (अंतः संशयित्वे[२] त्रीन् वारान्। चेत् जानाति प्रतिकरोति च सदैव ' चेत् जानाति न प्रतिकरोति एकवारम्)।

॥ ८ ॥ १. K_7 एवं चेत् या दात्या. २. $NMRL_1$ निकृष्टगृहं. ३. $NMRL_4$, K_2 विप्रतारणां.

॥ ९ ॥ १. All अस्मः. १a. EMU_{17} तत्स्वत् (?). २. Some MSS. विधत्तारः. ३. EMU_{17}, $NMRL_4$ अक्षयमत्तायां.

॥ १० ॥ १. TDA_2, H_2 हि=. १a. M. भवेत. २. K_7 प्रारोहंतु.

॥ ३१ ॥

॥ १ ॥ १. Some MSS. अश्रोत्रीणां or अश्रोत्रिणां having no ears, not giving ears to, i. e.

तेषां ये प्रकाशंति [प्रकाशयंति] द्रूजस्य (किल ये द्रूजं प्रसिद्धां दधति) (द्रूजं आस्मोगत्वं कपटचिह्नम्[3]) ये पुण्यं[4] [पुण्यानि] जगत्याः विलुंपंति[5] ।

एवं तेभ्यः उत्कृष्टतराणाम् (तेभ्यः आस्मोगेभ्यः [?]) ये प्रवृत्तिदाः संति महाज्ञानिभ्यः । (किल ये दीनिं महाज्ञानिनः[6] प्रवर्त्तमानां कुर्वंति) ॥

॥ २ ॥ २. यत् निरीक्षणेन [निरीक्षणप्रमाणेन][131] न प्रतिबुध्यति (किल यत् निरीक्ष्यते तस्य महत्त्वं यत् दीनेः न प्रतिबुध्यति) असंशयत्वेन उपरिप्रपादनं[1] [उपरिप्रतिपादनं] उत्तमम् । (चेत् वस्तुनि इअजदानां[1a] संदिग्धो न भवेत् दृष्टांतैर्जगत्याः कोमलं कार्यम्) ।

एवं युष्मासु सर्वे आयांति (किल सर्वेऽपि स्वाधीनत्वे युष्माकं आयांति) यदि एवं गुरुत्वं स्वामिनो विदंति (किल चेत् महत्त्वं होर्मिज्दस्य जानंति सर्वेऽपि दीनौ होर्मिज्दस्य आयांति)

होर्मिज्दात् तेभ्यः तां प्राप्तिं चेत् पुण्यसंसृष्टां[2] [पुण्यसंश्लिष्टां] याचयामः । (अमिशास्पितेभ्यः वयं एनां संपत्तिं मानुषीं होर्मिज्दाच्च चेत् कार्याय पुण्याय च अस्माकं अस्ति याचयामः) ॥

॥ ३ ॥ ३. यं दत्ते[1] [दत्त] अदृश्यतया अग्निं अशवहिस्तं च परिज्ञापितुं प्रतिवादिनां प्रबोधम् (किल शुद्धंच[1a] [अशुद्धंच] प्रकटीकुरुते । अशवहिस्तं च अग्निपतिम्)

यश्चं[2] [यश्च] प्रकाशत्वं (प्रतिद्वंद्विनां) विवेक्तुः (निरंगमंत्रं दिव्यस्य) तत् नो महाज्ञानिन् सुप्रबोधतया ब्रूहि । (तन् निरंगमंत्रं दिव्यस्य)

जिह्वया तत्र आनने[3] [तव आनने] या जीवतः सर्वान् प्रबोधका[4] । (पश्चात् उक्तं एवं स्यात् यत् ब्रूमहे) ॥

॥ ४ ॥ ४. यदि दानेन[1] अशवहिस्तस्य निमंत्रकाः स्मः (पुण्यस्य) महाज्ञानिनश्च स्वामिनः

भक्तिशीलायाश्च पृथिव्याः (किल अस्माकं उत्तमत्वं एवं अस्तु यथा तेषां शक्ता भवामः निमंत्रयितुम्) । उत्कृष्टत्वं अभीप्सामो ग्वह्मन । (किल मह्यं प्रसादं देहि) ।

मदीयेभ्यो राज्यं बलवत्तमम्[2] [०मात्] । (किल शिष्येभ्यो मे पार्थिवत्वं सओसिओशात् देहि) । यस्य सैन्यतया[3] अपनीयते द्रूजः । (किल मां साधनैः स्वीयं शक्ताः भवंति कर्तुं इदंच वेद[4] यत् अंतस्तस्मिन् काले द्रूजं अक्षमां शक्यते कर्तुम्) ॥

---

wilfully deaf (?). २. Corrected of संशयत्वेन. ३. EMU$_{17}$ कपटिचिन्हं. ४. Most MSS. पुण्यानि. ५. H$_2$, TDA$_2$ विलयंति. ६. K$_7$ महाज्ञानिनःभ्यः (?).

॥ २ ॥ १. Thus Sp.; M. TDA$_2$, K$_7$ परिप्रपादनं; NMLR$_4$ प्रतिपादनं; MFL परिपादनं. १a. Thus Sp.; M; NMRL$_4$ °° अदनिः; K$_7$ °°अज्दीनिः; TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, MFL, EMU$_{17}$ K$_7$ °°अजदनिः. २. Thus Sp., M.; TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, MFL, EMU$_{17}$, K$_7$ पुण्यसंश्लिष्टां.

॥ ३ ॥ १. M. K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$ दत्त. १a. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ शुद्धिंच. २. K$_7$, TDA$_2$. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ यश्च. ३. K$_7$, TDA$_2$, NMRL$_4$, MFL, EMU$_{17}$, MLHL$_1$ तत्रानने. ४ M. प्रबोधकः.

॥ ४ ॥ NMRL$_4$, EMU$_{17}$, दानेष ; Some MSS. दानेनच. २. EMU$_{17}$ NMRL$_4$, MFL, H$_2$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$ बलवत्तमान्. ३. Some MSS. शैतन्यया (?); K$_7$ श्येतन्यया(?). ४. H$_2$, वेव (?); TDA$_2$, K$_7$, MLHL$_1$, वेच (?); EMU$_{17}$, वेत्त (?).

॥ ५ ॥ ५. तत् मह्यं विविक्तं[1] ब्रूहि । (किल मे इदं निर्मलतरं ब्रूहि) । यत् मह्यं पुण्येन दानं उत्तमम् । (किल यन्मया कार्यं पुण्यं च कृतं आस्ते तेन ते यत् उत्तमं प्रसाददानं कथं स्वीयं शक्यते कर्तुम्) ।

वेत्तृत्वं[2] उत्तमेन मनसा मह्यं च देहि । (किल मे तत् ज्ञानं यत् सदाचारतया ब्रूहि) । येन मे अच्छेदः । (किल तेन ज्ञानेन सदाचारिणा प्रत्युत्तरं अच्छेदं शक्तो भवामि दातुम्) ।

तच्च महाज्ञानिन् स्वामिन् यत् नो वा[3] अस्ति अस्ति वा । (सृष्ट्ये यत् अस्ति उच्यते यच्च नास्ति) ॥

॥ ६ ॥ ६. असौ अस्ति उत्कृष्टतरः । (आचार्येभ्यः शिष्येभ्यो वा) ।यो मे वेत्तृतया[1] वक्ति विशदम् मांथ्रीं यां सर्वप्रवृत्तिम् । (किल चेत् सकलापि सृष्टिः मार्गेण मांथ्रवाण्याः पुनः स्वाधीनत्वे होर्मिज्दस्य प्राप्नोति) । पुण्यतया अमृत्युप्रवृत्तिम् । (किल चेत् सदाचारतया धत्ते अमृत्युप्रवृत्तिश्च तस्याः भवति अंतः सप्तपंचाशत् वर्षेषु) । (मांथ्री इति अविस्तावाणी) ।

होर्मिज्दीयं तावदेव राज्यम् । (किल अस्य पार्थिवत्वं वपुषि मानुषीये तावदेव) । यावत् अस्मिन् उत्तमं विकाशयति मनः । (किल अस्य ग्वह्मनो वपुषि अभ्यागतः) ॥

॥ ७ ॥ ७. प्राप्तेच[1] प्रमाणं प्रथमं रोचिषि संश्लिष्टा शुभता । (किल यः प्राक् अदृश्यतायां कृतः तस्य इदं किंचित् प्राप्तमेव अस्ति यत् सृष्टौ पुनः प्राप्नोति[2]) ।

तस्य सृष्टिः बुद्ध्या पुण्यं यो[2a] ददौ उत्कृष्टतरं मनः । (किल यः सत्यं सदाचारत्वं च ददौ सृष्टिः तस्य एव स्वाधीना) ।

तत् द्वितयं महाज्ञानी अदृश्यतया विकाशयत्[3] [व्यका०] (किल किंचित् यत् परलोकीयं इहलोकीयं च) । यस्य सः[4] पुनरपि राजा सर्वस्य ॥

॥ ८ ॥ ८. एवं त्वं मतोऽसि पूर्वं महाज्ञानिन् यत् योनितया तिष्ठसि ग्वह्मनस्य । (पूर्वं यन्मया त्वं दृष्टोऽसि एवं मतं[1] यत् योनित्वं [योनिस्त्वं] ग्वह्मनस्य) ।

उत्तमस्य पितरं [पिता त्वं?] मनसः[1] (किल ग्वह्मनप्रतिपालकोऽसि) । यस्यां [ये-स्त्वां=ये त्वां] समालोचनत्वेन समगृह्णंति [समं गृह्णंति] । (यन्मया द्वाभ्यां लोचनाभ्यां दृष्टोऽसि एवं मतं यत् पिता असि ग्वह्मनस्य) ।

प्रकटपुण्यस्य सृष्टेः । (किल निर्मलतरसृष्टिं सदाचारिणीं त्वं दत्से) । भुवने राजासि कर्मणा । (यत्र शुभं युज्यते कर्तुं यत्र च निग्रहं तस्मिन् शक्तिमान् असि) ॥

॥ ५ ॥ १. EMU_{17}, विक्त्वं; $NMRL_4$, विशुद्धं. २. TDA_2, H_2, वेतृतमं. ३. Some MSS. यन्मोवा.

॥ ६ ॥ १. Some MSS. ⁰अजि or⁰अयि [evidently a clerical blunder transmitted from copy to copy !].

॥ ७ ॥ १. $NMRL_4$, K_7, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, MFL प्राप्तौच. २. $NMRL_4$, K_7, H_2, MFL, EMU_{17} प्राप्नोतु. २a. some MSS. यौ. ३. Thus all. ४. Some MSS. यस्यच.

॥ ८ ॥ १. Sp., M. पितरं, K_7 $NMRL_4$, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, MFL पितन्मनसिः (?) or ब्यनसः.

॥ ९ ॥ ९. तेऽस्ति स्पिदारमदा । (किल ते स्वाधीना) । त्वयि सा गोः घटयित्री अस्ति बुद्धिः । (यथा त्वं गोपशून् दत्से) ।

अदृश्यतया महाज्ञानिन् स्वामिन् या [यया] एतस्मै[1] ददौ मार्गम् ।

कर्तृतया वा आगंत्रे । (किल यः प्रतियत्नं गोपशूनां कुरुते) । यो वा नोऽस्ति [नऽस्ति] कर्ता । (तस्मै न ददौ) ॥

॥ १० ॥ १०. एवं ते (द्वितयं[1]) एतेभ्यो मित्रीकृतं कार्यकर्त्रे । (तत् द्वितयं नरनारीरूपं मूलं फलं वा । एतेभ्यो मनुष्येभ्यो । दत्तं कार्यकारिणे) एतस्मैच्च विकाशयित्रे । (कुटुंबिने) ।

स्वामिने पुण्यात्मने उत्तमस्य विस्फूरयित्रे[1a] [स्फोरयित्रे] मनसः । (किल सदाचारस्य प्रवर्धयित्रे) ।

न महाज्ञानी अकार्यकर्त्रे प्रतारयित्रे (आस्मोगाय) शुद्धाध्ययनतयां[2] प्रवर्षति । (तेन यत् शुद्धं अध्येति [अधीते] प्रसादं नो [न] ददाति यतः अव्यापारतया अध्येति [अधीते] ॥

॥ ११ ॥ ११. यन्नो महाज्ञानिन् पूर्वं भूतसमृद्धिं [त्वं] घटितवान् दीनिं च (यां त्वं जगति अदाः) ।

त्वयि मनसे बुद्धये च (किल त्वयि [त्वदीये] विषये यन्मनो बुद्धिश्च तदर्थं [तयोः प्रभावेन?] अदाः) यत् तनुमतां[1] जीवं अदाः (यत् जीवं अंतः गइओमर्दे अदाः तदपि त्वयि [त्वदीये] विषये यन्मनो बुद्धिच [बुद्धिश्च] तदर्थं अदाः) ।

यत् कर्म च शिक्षां च (अदाः तदपि त्वयि [त्वदीये] विषये यन्मनो बुद्धिश्च तदर्थं अदाः) । यत् परलोककामिनां कामं अदाः । (किल यः समीहते यत् येन परलोके व्रजति तस्मै समीहितं अदाः) । (तस्मै ईप्सयित्रे ददाति यः आयाति) ॥

॥ १२ ॥ १२. अत्र बुंबां करोति । (अंतर्जगति) । मिथ्यावक्ता[1] वा सत्यवक्ता वा

वेत्ता वा अवेत्ता वा । तस्य हृदयदराच्च[1a] मानसाच्च ।

मनो-उत्थानेन[2] ये संपूर्णमनसा अदृश्यतया पृच्छंति परलोकनिवासान्[3] । (दीन्या अदृश्यतया परलोकस्थानानि पृच्छंति) ॥

॥ १३ ॥ १३. यः पृच्छति प्रकटेन । (पुण्येन) । यो वा महाज्ञानिन् पृच्छति प्रच्छन्नेन[1] । (पापेन) ।

यो वा किंचिनेन [किंचनेन] दुःकृतेन [दुष्कृतेन] तत् महत् आचरति शुद्धये । (शुद्ध्यर्थं दुःकृतेन किंचिनेन [किंचनेन] यत् कृतं आस्ते एकं[2] स्थूलतरं कुरुते यावत् प्रकटं न भवेत्) ।

॥ ९ ॥ १. H_2, या एतत् तस्मै ; MFL, या एतस्मिन्.

॥ १० ॥ १. Most MSS. द्वितयिं. १a. M., K_7, $NMRL_4$, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17} विस्फारयित्रे. २. M. K_7, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17}, $NMRL_4$ श्रद्धाध्ययनतया.

॥ ११ ॥ १. $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17} MFL, $NMRL_4$ तनुतां; K_7, तनुकृतां.

॥ १२ ॥ १. Some MSS. मिथ्योवक्ता. १a. TDA_2, H_2 हृदयोदराच्च ; EMU_{17} हृदयदरादयदराच्च [हृदयोदरदराच्च]. २. K_7 $MLHL_1$, TDA_2 H_2, EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ मेने उत्थानेन [अनेन उत्थानेन ?]. ३. Some MSS. परलोकिनिवासान्, others परलोके निवासान्.

॥ १३ ॥ १. EMU_{17} प्रसन्नेन. २. K_7 यत् कृतनास्तौ एवं; $NMRL_4$, H_2 TDA_2, $MLHL_1$,

तौ लोचनाभ्यां एकहेलया पापेषु परि पुण्येषु परि पश्य समग्रौ[४] । (पापेषु च पुण्येषु च एकहेलया अधिपतिः असि[५] सर्वत्र च पुनरपि) ॥

॥ १४ ॥ १४. तद् द्वितयं त्वत्तः पृच्छामि स्वामिन् यद् आगतं आयातिच [आयास्यति च]।

यो [ये] ऋणं ददते दानेभ्यः पुण्यात्मने । (होर्मिज्दाय[१] यथा युज्यते दातुम्) ।

येच महाज्ञानिन् दुर्गतिमद्भ्यः । कथं तेषां अस्ति विपाकता एवम् । (किल यः तत् कुरुते तस्मै निदाने प्रसाददानं किं भवति यश्च तत् कुरुते तस्मैच किं भवति इति मे ब्रूहि) ॥

॥ १५ ॥ १५. पृच्छामि एवं यत् विनाशनिगृहीतुः । यो दुर्गतिमतो राज्यं कुरुते । (किल पार्थिवत्वं निकृष्टेभ्यो दत्ते) ।

दुष्कर्मा स्वामिन् यस्मात् न जीवितं लंचया अपि लभते । (असौच यः लंचोपचारं ददाति तस्य अपि जीवितं न तेन विमुंचति) ।

कर्तारंच कदर्थयति पशूनां वीराणांच अबाधितारम् । (किल यः प्रतियत्नं मनुष्याणां गोपशूनां यावंतं[१] युज्यते कर्तुं न बाधते) ॥

॥ १६ ॥ १६. पृच्छामि एवं कथं एतस्य यत् उत्तमज्ञानिनो[१] देहिं[२] [देहे] राज्यम् । (किल अदृश्यतया वपुषि निजे राजानं कुरुते) ।

देशेषु वा ग्रामेषु वा पुण्यवृद्धिदेन अद्वंद्विनः । (किल समं तेन यः कार्ये पुण्यंच कुर्वन्नास्ते न युध्यति । तस्य आचार्यस्य सः आचार्यः) ।

त्वत्तुल्यो महाज्ञानिन् स्वामिन् एवं सः अस्ति यः कर्मणा च । (यः एवं सोऽस्ति कर्मणाचं[३] त्वत्तुल्यः) ॥

॥ १७ ॥ १७. कः अहो [अनयोः ?] पुण्यात्मा वा दुर्गती वा प्रबोधयति महान् । (द्वयोर्मध्ये को व्यवसायितरः प्रबोधयति अज्ञानात्) ।

वेत्ता वेत्रे ब्रूते (कर्ता कर्तृभ्यां[°भ्यो] ब्रूते) । मा अवेत्ता भव पश्चात्[१] यतो विप्रतारकः[२] [पाश्चात्यात् विप्रतारकात्] ।

विज्ञापयं[३] नो महाज्ञानिन् स्वामिन् (किल अस्मानं[३a] परिज्ञापयं[४]) उत्तमेन प्रचिह्नय मनसा । (किल मां सदाचारतया दीनैः समभिज्ञानेनं[५] [साभिज्ञानेन] कुरु) ॥

यत् कृतनारतो एकं [यन्न कृतेन अस्तोकं ?]. ३. Most MSS. प्रकटो. ४ Most MSS. समयो°; K_7 समग्रे. ५. Most MSS. अधिपतितसि [अधिपतिस्त्वमसि].

॥ १४ ॥ १. $MLHL_1$ होर्मज्दस्य.

॥ १५ ॥ १. Thus M.; Sp.; $NMRL_4$, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, EMU_{17}, MFL याचंतं.

॥ १६ ॥ १. $NMRL_4$, EMU_{17} उत्तममहाज्ञानिनो. २. All देहि. ३. EMU_{17}, H_2, TDA_2, $MLHL_1$, K_7, $NMRL_4$, Sp.; कर्मण्याच.

॥ १७ ॥ १. K_7, $MLHL_1$, $NMRL_4$, MFL पाश्चात्यात्. २. M., K_7, $MLHL_1$, $NMRL_4$, विप्रतारकात्. ३. K_7 MFL_7 EMU_{17}, MFL, $MLHL_1$, TDA_2, विप्यापय (?) H_2; विणापय; $NMRL_4$ विण्यापय. ३a. Some MSS. अस्मात्. ४. K_7, EMU_{17}, MFL परिज्ञापयत्. $MLHL_1$ परिज्ञायते. ५. K_7 $MLHL_1$, $NMRL_4$ TDA_2, H_2, EMU_{17}, MFL साभिज्ञानेन.

॥ १८ ॥ १८. मा कश्चित् एवं भवद्भ्यो[1] दुर्गतिमतो वाणीं शृणोतु शिक्षां च। (एका अविस्तावाक् एका व्याख्यानता च)।

स यतः (आस्मोगः) गेहे वा (गृहे वा)...... [विसे वा] देशे वा ग्रामे वा ददाति दुर्णां[2] प्रवृत्तिं मृत्युम्। (अपरं च अन्यायम्) । एवं तस्मै भुजेन शस्त्रं विघातयं[2a]। (आस्मोगानां शुद्धये च वचसां शस्त्रं तेभ्यो आरचयतं[3]) ॥

॥ १९ ॥ १९. श्रोतव्यम् (किल अध्ययनं तस्मात् कार्यम्) यः प्रमाणं पुण्यस्य भुवनद्वयेऽपि वेत्ति होर्मिज्दीयम्।

सत्योक्तये[1] वचसां स्वतंत्रो जीह्वा-कामेन। (यस्य भयं नास्ति कामजीह्वश्च [०ह्वस्य] वचसि)।

ते अग्निः रोचिष्मान् महाज्ञानिन् व्यक्तिं ददाति प्रतिवादिनाम्। (शुद्धं अशुद्धं च प्रकटीकुरुते) ॥

॥ २० ॥ २०. यः प्रतारयति पुण्यात्मनः छद्मना तस्य पश्चात् [132]अस्तुं[1] [अश्रु] (पश्चात् आत्मनि[1a] भवति)

दीर्घं आगमनं तमसि दुःस्वादनं अन्यायप्रवृत्तिं च (दत्तः[1b]) [०प्रवृत्तिश्च दत्ता]। (अहो अन्यायो मे प्राप्तोऽस्ति इतिं[2] [च] दत्तः [दत्तं]) ।

तामिस्रं[2a] वो भुवनं [हे] दुर्गतिमंतः। कर्माणि निजानि दीनिश्च नयतिं[3]। (आचरणं[4] च अभीप्सनं[5] च) ॥

॥ २१ ॥ २१. महाज्ञानी ददौ स्वामी अविर्दादात् अमिर्दादात्

संपूर्णत्वं पुण्यात्मने। (उदकात् वनस्पतेश्च प्रसादं तस्मै ददौ यः कार्यं पुण्यं च कुरुते)।

निजं प्रभुत्वं राज्ञे आधिपत्येन। (यत् पार्थिवत्वं आदेशेन आचार्याणां धत्ते)।

उत्तमेन पीवरत्वं मनसा । (तं प्रसादं यं ग्वह्मनेन ददते तस्मै ददते)। यो निजस्य अदृश्यमूर्तेः कर्मणा मित्रम्[1] ॥

॥ २२ ॥ २२. प्रकटत्वं[1] तेन द्वयेन उत्तमज्ञानिनः यथां[2] (इहलोकेन परलोकेन) प्रबोधं[3] ददाति मन्यतेच (यथा स्वामिनः आदेशः)।

उत्तमः स राजा पुण्यं वचसि कर्मणि च विलोकयिता। (तदेव वक्ति कुरुते च यत् सदाचारितरम्)।

॥ १८ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ मद्भयो. [युष्मद्भयो ?]; MLHL$_1$, सद्भयो ? २. NMRL$_4$. दुष्यां. २a. Most MSS. विधाताय. ३. EMU$_{17}$, TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, NMRL$_4$ आरयेत्; MFL आचारयेत्.

॥ १९ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$ सत्योक्ते.

॥ २० ॥ १. Thus M., Sp., MFL, असु; NMRL$_4$ K$_7$ अस्तु and असु; EMU$_{17}$ असु; H$_2$ असु; MLHL$_1$ अस्तु; TDA$_2$, अस्तु and in Persian *ashk*. १a. NMRL$_4$ आत्मने. १b. MLHL$_1$ अन्यायोप्रवृत्तिंचदत्तां. २. M. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, इतिच. २a. EMU$_{17}$ तामिष्टं; H$_2$, TDA$_2$, K$_7$, MLHL$_1$ तामिश्रं. ३. M. नयंति. ४. M., MFL NMRL$_4$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, आचारणं. ५. Several MSS. अभीप्सानंच; H$_2$, K$_7$ अभीप्सयनंच; TDA$_2$ अभीप्सयनयंच.

॥ २१ ॥ १. H$_2$, TDA$_2$, EMU$_{17}$, K$_7$, मत्वं; NMRL$_4$ मत्वं corrected *seconda manu* into मित्रं.

॥ २२ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ प्रकटं त्वं. २. EMU$_{17}$ यद्वा (?). ३. H$_2$ MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$,

स ते महाज्ञानिन् स्वामिन् मित्रं अस्ति निवेदिततनुः[४] । (त्वां एवं[५] वपुषि निजे अभ्यागतं कुरुते) ॥

ता-वे-उर्वातां प्रकृतिं आराधये ॥ (आराधना वाक्) ॥ (पूर्वोक्तवत्) ॥

हा ३२.

॥ १ ॥ १. अस्य स्वाधीनतया अभिलाषुकेषु । (अस्य इति स्वामिनः । स्वाधीनस्य प्रसादस्य) । अस्य स्वपंक्तितया[1] सहादेशतयाच । (किल स्वाधीनः स्वपंक्तिः आदेशिकश्च ते भवामि) ।

अस्य देवेषु मन्मनसि[1a] स्वामिनः प्रमोदस्य[1b] महाज्ञानिनः । (प्रसादस्य) ।

तव स्तुताः[2] भवामः । (किल द्युतत्वं[2a] [दूतत्वं ?] ते कुर्महे) । तान् दारयाणाः[3] ये[4] युष्माकं आबाधंते[5] ॥

॥ २ ॥ २. तेभ्यः महाज्ञानी स्वामी स्वामितायां उत्तमस्य मनसः । (चेत् ग्वह्मनो वपुषि अभ्यागतोऽभूत्) ।

सहरेवरात् प्रत्युत्तरं अब्रवीत् । (किल गुरुत्वात् अस्य विशेषते[1] [विशिनष्टि]) । धर्मेण शुद्धसंगिभ्यः सत्यकृतेन । (चेत् सत्यं सदाचारत्वं [सदाचारित्वं] वपुषि अभ्यागतं अभूत्) ।

पृथ्वीं वः संपूर्णमानसां उत्तमां मित्रयामि सा मेऽस्ति । (किल मे वपुषि अभ्यागता भवति यथा युष्मान्[2] प्रतारयितुं न शक्तो भवामि) ॥

॥ ३ ॥ ३. एवं यूयं देवाः विश्वेऽपि निकृष्टात् मनसः स्थ बीजम्[1] ।

यश्च युष्मान् प्रकृष्टं आराधयति अनृततरः अपमनस्तरश्च[2] [गर्वमनस्तरश्च] भवति ।

प्रचारयति मयि पश्चात् प्रतारणां [०रणं] या [येन] युष्माकं अनुक्ति दत्ते भूसप्तद्वीपायाम् [भूम्यां सप्तद्वीपायां] ॥

NMRL$_4$, EMU$_{17}$ प्रबोधे. ४. EMU$_{17}$ निवेदिते तनुः. ५. some MSS. त्वं एव.

॥ ३२ ॥

॥ १ ॥ १. NMRL$_4$ स्वयंसक्तितया corrected *seconda manu* into स्वयंपंक्तितया; EMU$_{17}$ स्वयं······क्तितया. १a. EMU$_{17}$, NMRL$_4$, H$_2$, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$ मत्मनसि. १b. K$_7$, MLHL$_1$, EMU$_{17}$ प्रमोदास्य (?). २. Thus Sp. M., स्तोता [० रः]; EMU$_{17}$, MLHL$_1$, NMRL$_4$ स्तूता K$_7$, H$_2$, त्वस्तुताः. २a. MFL लघुतत्वं (?). ३. NMRL$_4$, K$_7$, TDA, H$_2$, दारयानः; MLHL$_1$ दारानः. ४. EMU$_{17}$, K$_7$, MLHL$_1$, H$_2$, NMRL$_4$, व (?); TDA$_2$, व corrected *second manu* into यः; MFL वः. ५. K$_7$ आबाधयंते.

॥ २ ॥ १. MFL विशिषत्; MLHL$_1$ विषेषात् [विशेषात्]. २. MLHL$_1$, TDA$_2$, NMRL$_4$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL युष्मात् [युष्मत् ?].

॥ ३ ॥ १. MFL, H$_2$, TDA$_2$ बिंबं. २. M.. EMU$_{17}$, K$_7$, MLHL$_1$, NMRL$_4$ गवमनस्तरश्च [a miswriting for गर्वमनस्तरश्च]. अपरमनस्तरश्च is a conjecture of Dr. Spiegel only, and should not be laid much stress upon.

॥ ४ ॥ ४. यत् ह्वितयाद् आस्ते प्रकृष्टं मनः (ह्वितयात् वस्तुनः परलोकीयात् इह-लोकीयात्[1] च) मथ्नाति यो मनुष्यः निकृष्टज्ञानी भवति । (किल विप्रतारयति[1a]) ।

वदतां देवमित्रत्वं[1b] उत्तमं सीदयति[2] [सीदति ? । मंदयति] मनः । किल ये किंचित् समीहितेन देवानां वदंति तेषां देहात् ग्वह्मनः दूरे आस्ते) ।

महाज्ञानिनः स्वामिनो बुद्धिं नाशयतां धर्मश्च[3] [धर्मंच] । (किल ये अविस्तार्थं नाशयंति ते कार्यं पुण्यं च विनाशयंति) ॥

॥ ५ ॥ ५. ताभ्यां प्रतारयति[1] मनुष्यान् सुजीवनौ अमृत्युप्रवृत्तो च । (किल यत् जीवितुं शक्यते अमरत्वं भवति मार्गेण अस्माकम्) ।

यत् युष्माकं हे[2] निकृष्टमनसः यत् हे[2a] देवाः निकृष्टमनसः

निकृष्टं कर्म च वचश्च[3] यत् प्रकृष्टं आस्वादयति दुर्गतिर्नः[4] (आहर्मनात्) राज्यम्[5] (केषांचित्) ॥

॥ ६ ॥ ६. प्रचुरं द्वेषिणां[1] द्वेषः आकांक्षते यः उक्तोऽस्ति यदि । (किल चेत् पापकर्मिणां निग्रहः क्रियते निग्रहश्च तस्मिन् काले संपूर्णः क्रियते यदा आत्मनः पुनस्तनौ संयुंजंति[1a]) ।

तान् ततः प्रकटं कलयति स्वामी । (किल पापेन पुण्येन च संख्यां कुरुते) । उत्कृष्टत्वं च वेत्ति यत् ग्वह्मनेन । (किल प्रसादं च जानाति यत् यस्मै युज्यते दातुम्) ।

त्वया युष्माकं च महाज्ञानिन् राज्ये पुण्यस्य शिक्षा परिज्ञायते । (यदि युष्माकं राज्यं संपूर्णं जायते ततः सर्वः कोऽपि[2] सद्यापारतया वेत्ता भवति) ॥

॥ ७ ॥ ७. ते द्वेषिणो न किंचित् जानंति अपघाते यः परिस्फुटतरः । (किल निग्रहो यः आत्मनि कः[1] कियान् इति न जानंति) ।

ये विघातं शिक्षयंति[1a] । (तत् किंचित् शिक्षयंति येनैषां आत्मनि विघातो भवति) । यः उक्तोऽस्ति उत्तमलोहेन[2] [उत्तप्तलोहेन] ।

येषां त्वं स्वामिन् क्रूरकर्मकृतां महाज्ञानिन् वेत्ता असि । (किल तेषां ये पापकारितरा निग्रहं जानासि) ॥

॥ ४ ॥ १. Several MSS. परलोकयात् इहलोकयात्. १a. K_7, विप्रतारणां यावि. १b. Some MSS. देवमित्र तं. २. MLHL$_1$ स्वीदयति (?), TDA$_2$, H$_2$ दयति (?) [मंदयति ?]. ३. Thus most MSS.

॥ ५ ॥ १. K_7, EMU$_{17}$ प्रचारयतावि मनुष्यात्; NMRL$_4$, TDA$_2$, H$_2$, MFL प्रतारयतावि मनुष्यात्; MLHL$_1$ विचारयता वि मनुष्यात्. २. NMRL$_4$ हेरे, MFL ओ रे; K_7, TDA$_2$, H$_2$ omit; MLHL$_1$ रे. २a. MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$ omit. ३. K_7, वचसश्च. ४. K_7 दुर्गति. ५. MLHL$_1$ राय्यं.

॥ ६ ॥ १. EMU$_{17}$ द्वेषिः आकांक्षते; H$_2$, द्वेषिणा द्वेष. १a. K_7, संयुंयंति. २. Most MSS. सर्वकोऽपि.

॥ ७ ॥ १. Spiegel and Mills and Some MSS. आत्मनिकः. १a. Most MSS शिक्ष्यंति. २. Thus Spiegel and Mills; NMRL$_4$, K_7, MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL उत्तप्तलोहेन.

॥ ८ ॥ ८. तान् द्वेषिणः (पापिनः) विवंघनस्य पुत्रः प्रोक्तवान् यमशेदः ।

यो मनुष्येभ्यः समास्वादयति अस्माकं पशूनां दक्षिणया खादनम् । (सीनःमसायतया बाजायमसायतया[133]) ।

तांचं तत्र अहं त्वंच महाज्ञानिन् विवेजयामास पश्चात् । (किल अंतर्गाथासु[1a] शुद्धतया धृताः[2] [धृता]) ॥

॥ ९ ॥ ९. दुष्टशिक्षया[1] उक्तिर्विनाशं ददाति अस्य जीवनिवंर्ती[1a] शिक्षयितुः बुद्धिम् । (उक्तिर्या देवानाम्) ।

अधिकं च मे लक्ष्मीं अपहरति हितां सतीं उत्तमेन मनसा । (प्रमाणे[2] यो लक्ष्मीं आदेशेन मे धर्तुं कर्तुंच योग्यः तां मे अधिकं विनाशयति या सदाचारेण संचिता[3] आस्ते) ।

ताभिश्च वाग्भिः मानसवृत्त्या अहं महाज्ञानिन् धर्मश्च [धर्मं च] युष्माकं पुरः आक्रंद्ये । (किल मे सृष्टिर्नो प्रवर्तते) ॥

॥ १० ॥ १०. असौ मे ना उक्तेर्विनाशं ददाति । (किल अप्रवृत्तिं दीनेर्ददाति) । यो निकृष्टतरं वचसा ब्रूते ।

गोभिश्च अजाभिः सूर्याभिः (किल त्रिवार्षिणीभिः पंचवार्षिणीभिः) यो दानं दुर्गतिमद्भ्यो दत्ते । (असौ च मे उक्तेर्विनाशं ददाति) ।

यश्च कृष्टं[1] उद्वासयति । (किल सस्यानि विनाशयति । असौ च मे उक्तेर्विनाशं ददाति) । यश्च प्रकटतया निंदां ददाति मुक्तात्मनाम् । (किल परिस्फुटं पुण्यात्मनां निंदां कुरुते । असौ च मे उक्तेर्विनाशं ददाति)[134] ॥

॥ ११ ॥ ११. ते त्र मे विनाशं ददते । (किल अप्रवृत्तिं दीनेर्ददते) । जीवितवक्तारो ये दुर्गतिमंतः । (किल जीवितुं शक्यते मार्गेण स अस्माकं इति ये दुर्गतिमंतः संतो ब्रुवंति) । महत्तया आचरंति[1] निकृष्टताम् । (किल पुरःसरतया पापं कुर्वते) ।

गृहपतयो गृहपत्न्यश्च अपहरंति आनंदलब्धिम्[135] । (किल मनुष्यं हठेन गृह्णंति) ।

ये च उत्कृष्टतरस्य पुण्यात्मनो महाज्ञानिन् दक्षिणां छिंदंति या ग्वह्मनेन । (किल निश्चलधर्मश्च यः उत्तमानां सदाचारतया विनिर्मित आस्ते तं विध्वंसयंति ये आश्मोगाकपटकर्माणः) ॥

॥ ८ ॥ १. MLHL$_1$, EMU$_{17}$, तानूच. १a. K$_7$, अंतयैगाथासु [अंतर्यैर्गाथासु ?] २. K$_7$, NMRL$_4$ धृता.

॥ ९ ॥ १. EMU$_{17}$, only शिक्षया. १a. Most MSS. जीवनिवंति or ज्वंती २. M. प्रमाणं, NMRL$_4$, EMU$_{17}$, MFL, H$_2$, TDA, MLHL$_1$, K$_7$, प्रमाण. ३. MLHL$_1$ संस्थिता.

॥ १० ॥ १. K$_7$, NMRL$_4$, MLHL$_1$ उत्कृष्टं.

॥ ११ ॥ १. K$_7$ आचारयंति; many MSS. आचारंति (?). २. Some MSS. कपटकर्मिणः; others कपटकर्मिणाः.

॥ १२ ॥ १२. ये छेदं समादिशंति उत्कृष्टं कर्मात्[1] [कर्मतः] मनुष्येभ्यः । (अन्यायिना [॰यिनो] अप्रमाणयुद्धत्वम्[1a])

तेषां महाज्ञानी विघातं अब्रवीत् येच गोपशूनां मृत्युदानात् प्रमोदं वदंति जीवनिप्तांच ।

येषां लंचा पुण्यात् मित्रतरा कदर्थकानाम्[2] (किल येषां लक्ष्मीः प्रधानतरा प्रतिभाति पुण्यकार्यात् अपि) राज्यंच इच्छतां दूजतया । (अव्यापारतया) ॥

॥ १३ ॥ १३. ये राज्यं लंचयां[1] ईहंते निकृष्टेन अंतर्वक्षसि[1a] मनसा । (अनेन मनसा ईहंते यत् शतैकं ददाम[1b]ः द्वे शते च व्यावृत्त्यां[2] गृह्णीम[2a]ः) ।

भुवनस्य मारयितारः एते (किल स्थानं यत् परलोकीयं विशेषेण नाशयंति) ये च महाज्ञानिन् विघाताक्रंदकामिनः । (किल तस्मिन् राज्ये यत् तेषां अस्ति तद् एव रोचते यत् मनुष्याः परस्परं युध्यंति) ।

तव मांथ्रवाण्या द्युतौ[3] ये तान् रक्षंति उपक्रमात् पुण्यस्य । (किल ये पुरःसरां[4]ः दीन्याः संति तेषां कार्यं प्रतिस्खलंति) ॥

॥ १४ ॥ १४. असौ यो लंचायां महत्त्वं नितांतं कदर्थकानां च बुद्ध्या निददाति । (यः स्वामित्वं लंचायां ददाति बुद्ध्या च तेषां भवति ये स्तुतौ[1] स्वामिनः अदर्शकाः अश्रोतारश्च संति) ।

आचरतां[2] अव्यापारज्ञानिनां प्रभूतन्यायात् । (ये अव्यापारतया संचयं द्वारे[1a] दध्रते) । यः प्रतिकुरुते दुर्गतिनां साहाय्यम् । (सोऽपि बुद्ध्या तेषां भवति) ।

यं च गवां विघातकं उक्तं तं यो दूरमृत्यौ[3] वक्ति साहाय्याय । (गोघातकं पुरुषं यो जीवितसहायिनं[4] वक्ति सोऽपि बुद्ध्या तेषां भवति) ॥

॥ १५ ॥ १५. अनागमनत्वात् अनिरीक्षणीयाः भवंति ये अदर्शकाश्च अश्रोतारश्च संति । (यत् अस्यां दीनौ न आयांति ततो वस्तुनि स्वामिनः अदर्शकाः अश्रोतारश्च भवंति) ।

एवं च ते उपरि ये ददंते[1] [ददते] न जीवितुं स्वामित्वे स्वेच्छया । (किल येषां स्वामित्वे सति स्वीये जीवितं केषांचित् न रोचते) ।

त्वदीयानां ते द्वितयं हरंति उत्तमस्य अंतः स्थाने मनसः । (अंतर्गरोत्थमाने त्वदीयानां आचार्याणां द्वितयं अविदर्दिं अमिर्दादिम्) ॥

॥ १२ ॥ १. Spiegel and mills उत्कृष्टकर्मणि ; H_2, TDA_2, $MLHL_1$, K_7, EMU_{17} उत्कृष्ट कर्मंति [कर्मत :]; MFL उत्कृष्ट कर्मंति. १a. Some MSS. अप्रमायुद्धत्वं. २. EMU_{17}, कदर्घकानाम्.

॥ १३ ॥ १. K_7, लंचायाः १a. K_7, अंतर्वासि. १b. H_2, MFL ददाम. २. Sp., M., and most of the MSS. व्यावृत्य. २a. $NMRL_4$, H_2, MFL, TDA_2 गृह्णामः ३. Spiegel स्नूता ये तान्. ४. $NMRL_4$ पुरःस्मराः.

॥ १४ ॥ १. $MLHL_1$ EMU_{17}, NMRL स्तुति [स्तुतिं]. १a. Most MSS. द्वारा. २. EMU_{17}, $MLHL_1$, TDA_2, K_7, H_3, MFL, $NMRL_4$ आचारभां (?). ३. $MLHL_1$, TDA_2 K_7, $NMRL_4$ दूरमृत्यो. ४. Most MSS. जीवितसहायिनां.

॥ १५ ॥ १. Thus all.

॥ १६ ॥ १६. सर्वं तत् उत्कृष्टतरं यत् पृथुलचैतन्येन शिक्षापणं उत्तमानाम् ।
पार्थिवत्वे महाज्ञानिनः स्वामिनः यथा मदीयानां प्रकटयते संदिग्धम् । (शिष्याणां मे)।
यो द्वेषी दुर्गतीनां स आननेन ईप्सयिता अनुरूपम् । (किल यः पापकर्मिणां निग्रहं कुरुते सः अविस्ता-अविस्ताऽर्थं च वक्ति प्रसादं च लभते) ॥
पुअएतुमैर्तिं[1] प्रकृतिम् आराधये । (आराधना वाक्) ॥

हा ३३.

॥ १ ॥ १. तत् सुनिरीक्ष्य एवं विधातव्यं यत् दत्तं भुवने पूर्वम् । (किल सुष्ठुतरं निरीक्ष्य सर्वं किंचित् सृष्टौ कार्यम्) ।
गुरोः कर्मणः शुद्धतया (गुर्वादेशतया) दुर्गतिमान् यः[1] यश्च मुक्तात्मा । (किल यो दुर्गती मुक्तिमान् भवितुं कामयति यश्च मुक्तात्मा मुक्तिमत्तरो भवितुं कामयति तेन एवं कार्यम्) ।
यच्च अस्य समवप्राप्तं[2] अस्ति मिथ्यात्मकस्य यच्च अस्य निर्मलतरस्य । (द्वयोरपि संमिश्रं यत्) ॥
॥ २ ॥ २. एवं ये विधातं दुर्गतिनां वचसा वा एवं वा मनसा
हस्ताभ्यां वा विदधते उत्तमस्य वा आस्वादयंति देहिनः (किल तस्मै अध्यापयन्ति[1])
ते तुभ्यं स्वेच्छया दक्षिणां दातारः स्वामिन् मित्रतया महाज्ञानिन् ॥
॥ ३ ॥ ३. यो मुक्तात्मनां[1] वर्धयिता (किल किंचित् दाता) स्वाधीनतया वा एवं वा स्वपंक्त्या (किल स्वाधीनान् स्वपंक्तीन् धत्ते) ॥
आदेशिकतया[1a] वा स्वामिन् वेत्ता वा व्यवसायं गोपशूनाम् (प्रतियत्नं गोपशूनाम्)
एवं अस्य पुण्यात्मनः (किल येन एवं[1b] कार्यं पुण्यं कृतं आस्ते) अस्ति उत्तमं च विचारयिता[2] [विरचयिता] मनः । (किल शुभं तस्मै कुरुते) ॥
॥ ४ ॥ ४. ये त्वां महाज्ञानिन् अश्रोतारः निकृष्टमनसश्च [ते ?] इजिस्नेः ऋते भवंति
स्वाधीनेषुच दुष्टमनसः स्वपंक्तीग्रेषु निकटद्रुजाः[1]
आदेशिकानां च निंदां दातारः (किल तान् निकृष्टतया[2] दधते) गोपशूनांच कार्ये अधमतमप्रमाणाः (किल प्रतियत्नं गोपशूनां न कुरुते) ॥
॥ ५ ॥ ५. संप्राप्नुहि विश्वेभ्यो महत्तराय । (किल तनोः अक्षयत्वाय) । हे श्रोश समाह्वानितः सन् साहाय्ये

॥ १६ ॥ १. Most MSS. पुअएतुमइर्थीं.

॥ ३३ ॥

॥ १ ॥ १. Sp., M. omit. २. H_2, $NMRL_4$, $MLHL_1$, TDA_2, MFL, EMU_{17} सममेव प्राप्तम्.

॥ २ ॥ १. Sp. अध्ययन्ति.

॥ ३ ॥ १. Sp. मुक्तात्मानं. १a. Most MSS. आदिशिकतया. १b. EMU_{17}, किलयोनैवं. २ Sp विरचयिता; $NMRL_4$, K_7, $MLHL_1$, TDA_2. H_2, MFL विचरयिता.

॥ ४ ॥ १. Some MSS. निकटयद्रूजाः. २. Some MSS. निकृंतया (?), others निकृंदतया (?).

अवापय दीर्घे जीवितत्वे तस्मिन् राज्ये उत्तमस्य मनसः । (किल मे तत् किंचित् मा प्राप्नोतु येन वपुषि पाश्चात्ये पुनर्योग्या भवामो विघातनस्य) ।

पुण्यात् स निर्मलतरो मार्गः । (किल सद्व्यापारात् स्वाधीनः कार्यः) । यत्र अंतः महाज्ञानी स्वामी निवसति ॥

॥ ६ ॥ ६. यो ज्योतः[136] पुण्येन निमलतरः । (किल पुण्यात् निर्मलतरः संजातोऽस्ति) । स अदृश्यान्[1] स्वर्गलोकात्[1a] समीहते । (कुरुते तेभ्यः इजिस्नीम्[1b]) ।

तस्मात् सहायियते ग्वह्मनेन (तस्मात् नरेभ्यः उत्तमनरात्) यः समाचरणं[1b] दत्ते प्रमाणकार्ये । (किल तनोः अक्षयत्वं तस्मात् शक्यते कर्तुम्) ।

तौ ते कामं स्वामिन् महाज्ञानिन् द्रष्टारश्च समं-प्रष्टारश्च[2] [द्रष्टारौ संप्रष्टारौ] ॥

॥ ७ ॥ ७. तां मह्यं आगमने दाति उत्कृष्टतराम् । (यदि युष्मासु आगतो[1]ऽस्मि) । आनने[1a] (मुखेन) महाज्ञानिन् दर्शय[1b] । (किल यन्मुखेन युज्यते वक्तुं तन्मे ब्रूहि यत् हस्ताभ्यां युज्यते कर्तुं तन्मे निदर्शय) ।

हे अशवहिस्त हे ग्वह्मन (हे धर्म हे उत्तममनः) यां[1c] उक्तास्ति[2] परममहत्तया (निर्मलोत्तमतयां[3]) ।

प्रकटं अस्माकं मध्ये संतु नमस्कृतिमत्यः परिस्फुटाः दक्षिणाः । (किल युष्माकं दक्षिणाः आत्मप्रकटाः भवंतु) ॥

॥ ८ ॥ ८. प्रकृष्टं मह्यं प्रकृष्ट[1]निवेदनया देहि न्यायं तद्धितयेन । (यदि वपुः युष्मासु निवेदयामि तन्मह्यं अविस्ता-अविस्तार्थेन न्यायं देहि) । येन मे उत्तमं प्रविचरति[2] मनः । (किल येन ग्वह्मनो मे वपुषि अभ्यागतो भवेत्) ।

इजिस्निः महाज्ञानिन् युष्मभ्यम् (किल अहं शक्तो भवामि कर्तुम्) । एवं वो धर्मस्तोता अस्मि वचसा ।

प्रसादं दत्त यूयं अमृत्युप्रवृत्तेः (अमिर्दादस्य) व्यवसायम् सर्वप्रवृत्तेः (अविर्दादस्य) उत्सवम् ॥

॥ ९ ॥ ९. एवं त्वं महाज्ञानिन् त्वंच हे ग्वह्मन । पुण्य[1]प्रवर्धयितारः (वपुषि मनुष्यस्य) स्वामित्वं दातारः (पार्थिवत्वम्)

शुभं घटयितारः[2] प्रमाणेन (यथा युज्यते) उत्कृष्टतां अविकृतमनसि[3] (प्रसादम्) ।

तेभ्यः संपूर्णं सर्वं कर्तव्यं येषां एकत्र आत्मानः । (ऐक्यमतत्वात् अमराणां महत्तराणां अन्योन्यं यदा एषां एकत्र आत्मानः) ॥

॥ ६ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, MLHL$_1$, समाचारणम्, TDA$_2$, H$_2$, MFL, समाचारम्. १a. Some MSS. स्वर्गलोकान्. १b. Some MSS. इजिश्नं. २. Most MSS. दृष्टारश्च पृष्टारश्च.

॥ ७ ॥ १. Sp. गतोऽस्मि; K$_7$, आगमनोऽस्मि. १a. K$_7$ अनेन मुखेव. १b. M. निदर्शय. १c. MLHL$_1$ वयो (?). २. M. adds दाति. ३. NMRL$_4$, M. निश्चलोत्तमतया; EMU$_{17}$, K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$, MFL निश्चलोत्तमोत्तमतया.

॥ ८ ॥ १. MLHL$_1$, H$_2$, M K$_7$ प्रकृष्टं; MFL प्रकृष्टनिवेदनतया. २. MLHL$_1$, FMU$_{17}$, K$_7$ प्रविचारति [प्रविचारयति], H$_2$ प्रविचरयेति.

॥ ९ ॥ १. NMRL$_4$, H$_2$, K$_7$, M. पुण्यंप्रवर्धयितारः. २. Some MSS. घटियितारः; MLHL$_1$ शुभंयदिघटितारः ३. H$_2$ अव्यकृतमनसि (?); MFL अव्यरकमनसि (?).

॥ १० ॥ १०. विश्वेषु संतिष्ठंतु सुजीवनयः (किल एतस्मै कार्याय संतिष्ठंतु यत् मूलं स्वाधीनतया युष्माकं दधते) याः संभूताः संति (अन्यागताः[1]) [अत्यागताः] याश्च संति अर्जिताः (स्वयम्) ।

याश्च महाज्ञानिन् भविष्यंति (अतः ऊर्ध्वम्) तव ताः मित्रतया ते वर्षंतु । (किल समीहितेन ते शक्ताः भवंतु धर्तुम्) ।

उत्तमं वर्धय मनः स्वामिन् (किल मे मनः सद्व्यापारतरं कुरु) । पुण्याच्च शुभं तनौ । (किल कार्यं पुण्यं च यन्मया कृतं अस्ति तस्माच्च शुभंच वपुषि मे देहि) ॥

॥ ११ ॥ ११. ये[1] लाभयंति[2] स्वामिनं महाज्ञानिनं संपूर्णमानसां च पृथ्वीम्

धर्मं च वृद्धिदं पृथ्वीविभूतेः मनश्च उत्तमम् (ग्वह्मनं अमरम्) सहरेवरं च (सप्तधातूनां पतिम्) ।

शृणोमि अहम् (किल यत् ब्रुवंति तद् अहं शृणोमि) क्षमयामि अहम् (किल चेत् मत्तः पापं तेषां मूले संभूतं आस्ते तद् अहं क्षमयामि) ददामि च कांचित् प्रभुताम् (पार्थिवत्वं यत् परलोकीयं इहलोकीयं च) ॥

॥ त्रिवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

॥ १२ ॥ १२. उच्चैः मां शोधय स्वामिन् । (किल पीडाकरात् आहर्मनात् शुद्धं कुरु) । संपूर्णमानसतां अध्यवसायं च देहि ।

गुरुतर अदृश्यमूर्ते महाज्ञानिन् ग्वह्मनस्य गृहीतारः स्मः । (किल मे तनुना अभ्यागतोऽस्तु) ।

पुण्यं हठिनः उपरि शक्तं भूयात् । (किल बलात्कारिणः आहर्मनस्य उपरि शक्तं भूयात्) उत्तममनसः प्रभुत्वेन ॥

॥ १३ ॥ १३. आनंदं स्वेच्छया आस्वादयितॄन् (किल केषांचित् यदृच्छया आनंदकरान्) देहि मह्यं यान् युष्माकं शक्त्या (किल कार्येषु न्यायेषु ये युष्माकं शक्त्या संति तान् मे देहि) ।

तान् स्वामितया अहुरमज्दस्य यान् उत्तममनसा भक्तिशीलान् (किल शिष्यान् तान् मे देहि) ।

प्रकृष्टं पृथिव्यां संपूर्णमनसा पुण्येन दीनिं प्रचिह्नय । (किल सदाचारतया दीनिं साभिज्ञानेन कुरु) ॥

॥ १४ ॥ १४. एवं दक्षिणया जरथुश्त्रोऽहं तनुश्च निजं जीवम्

ददामि पुरःप्रवृत्त्या (किल अग्रतया) उत्तममानसे अहुर्मज्दाय ।

कर्माणि च पुण्याय (किल कर्म तदेव करोमि यत् पुण्याय रोचते) यां च उक्तिः श्रुतिः [उक्तिं श्रुतिं] सहरेवराय राज्ञे ॥

इअथाइसीयां प्रकृतिं आराधये ॥ (आराधना वाक्) ॥

॥ १० ॥ १. Thus all.

The whole stanza omitted in K_7, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, MFL, EMU_{17}. See हा २९.

१. Some MSS. ए, others ये. २. M लंभयंति.

॥ १२, १३, १४ ॥ Omitted as the preceding See हा २९, १ तनौ.

हा ३४.

॥ १ ॥ १. यन्मे कर्म यन्मे वचः या मे इजिस्निः अमृत्युप्रवृत्तौ । (कर्म एवं करोमि वचश्च[1] एवं ब्रवीमि इजिस्निं च एवं करोमि यथा मे आत्मा तैः अमरो भवति) ।

धर्माय तुभ्यं च ददामि महाज्ञानिन् सहरेवराय अविर्दादाय च (धातूनां अधिपतये उदकानां अधिपतये च) ।

तेभ्यः तुभ्यं स्वामिन् वयं पुरःसरतरं ददामः[2] । (अहं शिष्याश्च मे) ॥

॥ २ ॥ २. एवं च तद्धितयं तुभ्यं मनसा अदृश्यं च उत्तमं सर्वं अददाम्[1] । (किल अहं अददाम् एवं यत् कर्म समग्रं अपि गाथाभिः सद्व्यापारतया करोमि) (तद्धितयं मूलं फलम्) ।

प्रवर्धयितुः नरस्य कर्मणा । (गुरुमुखेन) । येन आत्मा धर्मेण संश्लिष्यते । (किल मे आत्मने प्रसादं ददति[2]) ।

समागच्छामि युष्माकं नमस्कृतये महाज्ञानिन् गरोत्थमाने स्तौमि ते । (किल इहलोके युष्माकं याश्नां करोमि परलोके च स्तौमि) ॥

॥ ३ ॥ ३. एवं तुभ्यं मिअज्दं स्वामिन् । (किल फलं स्वाधीनतया दधामि) । नमस्कृतिं धर्माय च दधामि । (किल अस्मै याश्नां करोमि) ।

समृद्धिं समग्रां सहरेवराय या उत्तमेन प्रतिपाल्या मनसा । (किल सद्व्यापारात् प्रवर्धनीया) ।

स संपूर्णो[1] यतः उत्तमज्ञानी यः सर्वस्वतया महाज्ञानिन् युष्माकं लाभयिता । (किल सर्वं किंचित् तत् एव कुरुते यस्मात् लाभो युष्माकम्) ॥

॥ ४ ॥ ४. एवं ते अग्निः अहुर्मज्द् शक्तिमान् पुण्यात्मनां संतोषी । (किल संतोषी तस्मिन् काले यदा दिव्याधिपतिः तस्मिन् येन[1] पुण्यकार्यं कृतं आस्ते) ।

तेजस्तरो[2] [तेजस्वत्तरो] महाबलिष्ठः तिष्ठतः आनंदं प्रकटयति साहाय्याय । (किल योऽस्य साहाय्याय तिष्ठति तस्य प्रकटयति आनंदम्) ।

एवं अहुरमज्द[3] पीडाकरस्य हस्तेच्छया विदधाति निग्रहम् ॥

॥ ५ ॥ ५. किं युष्माकं राज्यम् (किल किं कुर्महे वयं येन युष्माकं राज्यं प्रवर्धितं भवति) काच लक्ष्मी[1]ः (किल किं कुर्महे वयं येन लक्ष्मीः स्वाधीनतया युष्माकं विधृता भवति) । कर्मणा महाज्ञानिन् यथा युष्मभ्यं भवामः । (किल सर्वं एव किंचित् तदेव कुर्महे येन राज्यं युष्माकं प्रवर्धितं भवति लक्ष्मीश्च स्वाधीनतया युष्माकं विधृता भवति) ।

धर्मश्च उत्तमं मनः पालनं च ददाति हे दरिद्रिणो युष्माकम् ।

पुरो यूयं विश्वेभ्यः प्राक् उक्ताः स्थ देवेभ्यश्च बुद्धिनष्टेभ्यो मनुष्येभ्यश्च ॥

॥ ३४ ॥

॥ १ ॥ १. NMRL$_4$, TDA$_2$ वचस्तु, others वचःस्तु (?) २. Thus Most MSS. [अददाम ?].
॥ २ ॥ १. Most MSS. अददं. २. Most MSS. ददंति (?).
॥ ३ ॥ १. Some MSS. संपूणा (?).
॥ ४ ॥ १. MFL युगे; Most MSS. ये. २. Thus all. ३. Most MSS. अहुरमज्दः
॥ ५ ॥ १. Most MSS. लक्ष्मी only.

॥ ६ ॥ ६. चेत् एवं सा सृष्टिः परिस्फुटा महाज्ञानिन् धर्मश्च [धर्मच] उत्तमं मनः। (किल निर्मलतरा तनोः अक्षयत्वेन भवति) ।

तत् तस्याः लक्षणं मह्यं देहि । (किल मे चिह्नं ब्रूहि येन निःसंदेहतराः भवामः) । एतदीयेन[1] च [एतदीये च] भुवने सर्वत्र निवसामः[2] । (किल सर्वं किंचित् तत् कुर्महे येन तनोः अक्षयत्वं मत्तः साधु शक्यते कर्तुम्) ।

यथा युष्माकं इजिश्नये विख्यातिदात्या स्तुतये च प्रचरामः । (किल इजिश्नये स्तुतये च युष्माकं प्रचरामः यावत् युष्माकं प्रसिद्धिः भवेत्) ॥

॥ ७ ॥ ७. कस्ते दक्षिणादाता महाज्ञानिन् यः उत्तमेन वेत्ता मनसा । (इदं च वेद्मि यत् दक्षिणां युष्माकं सद्यापारज्ञानतया शक्यते परिज्ञातुं । सा का) ।

शिक्षां सत्याय[1] यः समाधानत्वे संकटत्वेऽपि कुरुते विपुलचैतन्यः । (किल यः कार्यं पुण्यं यत् समृद्धतया कुरुते तच्च यत् संकटतयापि कुरुते तस्य विज्ञानचैतन्यं तस्मात् भवति) ।

न कंचित्[2] तं अन्यं युष्मद् वेद्मि पुण्यात्मानम् एवं अस्मभ्यं पालनां दातारं (कमपि न जाने यस्मात् शुभं एवं यथा भवद्भ्यः यः पुण्यात्मा एवं अस्माकं पालनं कुरुते) ॥

॥ ८ ॥ ८. तेषां यतोऽस्माकं कर्मत्वात् महाभयं येषां अस्ति उपरि प्रभूतेषु मृत्युषु । (कर्मत्वात् आस्मोगानाम्) ।

योऽस्ति बलिष्ठतमः प्रच्छन्नकर्मा । (आस्मोगः) । त्वदीयायां महाज्ञानिन् अनास्तिकत्वं प्रबोधयिता (दीनौ ते) (तस्यापि कर्मत्वात् अस्माकं महाभयं वर्तते) ।

ये नो [न] धर्मं मन्यंते तेभ्यो दूरे उत्तमं अस्ति मनः ॥

॥ ९ ॥ ९. ये महत्तरान् संपूर्णमानसान् त्वदीयायां [त्वदीयां] महाज्ञानिन् सतां [सतीम्] वेतॄन् (दीर्नि ते)

दुःकर्मणि [दुष्कर्मणि] परिक्षिप्यंति [परिक्षेप्स्यंति] उत्तमस्य असंग्रहणात् मनसः तेभ्यः प्रभूतो धर्मः प्रभ्रश्यति । (तेभ्यः आस्मोगेभ्यः) । यावत् [यथा ?] एतेभ्यः असमवायिभ्यः क्षुद्रजंतुभ्यः पार्वतीयेभ्यः (दुष्टश्वापदेभ्यः पार्वतीयेभ्यः) ॥

॥ १० ॥ १०. असौ यः उत्तमेन मनसा कर्ता च उक्ता[1] [वक्ता] गृह्णाति सुबुद्धिम् ।

(पृथिव्याश्च) संपूर्णमानस्याः सृष्टिं वेत्ति सुखनिवासं धर्मस्य ।

तच्च सर्वत्र स्वामिन् त्वदीये महाज्ञानिन् राज्ये अधो निखातायते[2] । (तच्च गनामयिनिओपापकर्मत्वम्) ॥

॥ ११ ॥ ११. एवं त्व तो द्वितयं अविर्दादस्यच खाद्यंच अमिर्दादस्यच । (उदकाधिपतेः वनस्पतिपतेश्च) ।

उत्तमस्य राज्ये मनसः धर्मः समं संपूर्णमनसा विकाशयति ।

अभ्यवसायंच शक्तिंच तस्मै महाज्ञानिन् (त्वं देहि) । वीतकष्टस्त्वं असि[1] ॥

॥ ६ ॥ १. Thus most MSS. M., MFL, एतदीयेच. २ Almost all erroneously निवासमः and प्रचारमः (!)

॥ ७ ॥ १. M. सत्ये. २. Corrected of किंचित् in several MSS.

॥ १० ॥ १. K_7, उक्तौच. २. TDA_2, MFL, H_2 निखायते.

॥ ११ ॥ १. EMU_{17} वीतकष्टस्त्वस्त्वमसि. K_7 वीतकष्टस्तवंसत्यमसि.

॥ १२ ॥ १२. किं ते संमार्जनम् । (किल कार्यं ते किं महान्यायितरम्) । कः कामः का च युष्माकं स्तुतिः का च युष्माकं इजिश्निः ।

शृणोमि महाज्ञानिन् प्रकृष्टं ब्रूहि । यत् चेतिसि[1] [चेतसि?] धर्मस्य संमार्जनम् । (अहो विशेषेण पश्य तस्मात् महान्यायितरात् कुरु) ।

शिक्षापय अस्माकं धर्मस्य मार्गं उत्तमेन स्वाधीनं मनसा । (मार्गं यं पूर्वन्यायवर्तां[2] अस्मभ्यं ब्रूहि) ॥

॥ १३ ॥ १३. तं मार्गं स्वामिन् यः उत्तमेन मनसा मह्यं ब्रूहि

दीने[1] लाभमतां यत्र सुनिवासतया धर्माञ्च महोत्सवः । (किल यत्र आत्मा स्वीयः शुद्धः आस्ते) ।

यं[2] आस्वादयः उत्तमज्ञानिने । (किल यं अवोचः[3]) । प्रसादो महाज्ञानिन् यत्र त्वदीयाय दीयते ॥

॥ १४ ॥ १४. स यतो महाज्ञानिन् कामोऽस्माकम् यत् [यः] तनुमते जीवमते दीयते । (आचार्याय) ।

उत्तमेन कर्मणे [कर्मिणे] मनसा । (क्षत्रियाय) । यश्च गवा आचारयित्रे अजिनाद्व्या । (कुटुंविने[1]) ।

यो युष्माकं सुनिर्वाणज्ञानतयां[1a] स्वामिन् वुद्ध्याच्च पुण्यप्रदत्तया विधीयंते[2] । (दीनेः[3]) ॥

॥ १५ ॥ १५. महाज्ञानिन् एवं मदर्थं उत्कृष्टतरां सरस्वतीं तत्कर्मतां[1] च [सत्कर्मतांच] ब्रूहि । (गाथाभवाम्) ।

तया त्वं हे उत्तममनः हे धर्म ऋणं देयाः स्तुत्या ।

युष्माकं राज्येन स्वामिन् अक्षयत्वं स्वेच्छया परिस्फुटं दास्यते भुवने ॥

(चतुर्वारं वाच्यो गुजस्तः) ॥ (अहिआ-यासा द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥ इआशिउथनां प्रकृतिं आराधये । अहुनुइतिं गाथां पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये । अहुनुवत्याः गाथायाः समग्रां दातिं आराधये ॥ (आराधना वाक्) ॥

[इति अहुनवइती गाथा समाप्ता]

॥ १२ ॥ १. K_7, and some MSS. चिसि; M. चेतसि (?) २. Most MSS. पूर्वन्यायवंतं.

॥ १३ ॥ १. Thus Mill, TDA_2, and H_2 ; the rest दीनिः. २. Most MSS. erroneously यः ३. Some MSS. erroneously अवोचं.

॥ १४ ॥ १. All कुटंबिने. १a. Some MSS. सुनिर्वाणज्ञतया. २. H_2, TDA_2, वृयीयते दीनिः.

॥ १५ ॥ १. Most MSS. सत्कर्मतांच.

हा ३५.

(अर्थ इअश्न[a]: सप्तसर्गः मूलाद् आरभ्यते)

॥ १ ॥ १. स्वामिनं महाज्ञानिनं पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये (यस्य गुरुत्वं सद्व्यापारितया) अमरान् महत्तरान् सुराजानः सुदानिनः आराधये । २. समग्रां पुण्यात्मनीं सृष्टिं आराधये परलोकीयां च इहलोकीयां च । ३. प्रियतया[1] उत्तमस्य धर्मस्य । (अभीप्सायै कार्यस्य पुण्यस्य) । प्रियतया दीने मोज्दइअस्न्याः उत्तमायाः । (अभीप्सायै दीनेः) ॥

॥ २ ॥ ४. सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां इहलोकदातेश्च परलोकदातेश्च । (किल इहलोकीयं शुभं तेभ्यः परलोकीयं च तैव [तैरेव] भवति) । ५. विहितानां[1] च (यावत्[2] इदानीम्) विधेयानां[1a] च (अस्माद् ऊर्ध्वम्) । ६. भवामि अधिकं गृहीता नरस्य नरे[3] [नरे] संपादयिता (पुण्यं यत् सदाचारिमार्गेण) । यथा उत्तमो ना भवामि । (किल तथ्य एवं यथा अत्युत्तमं स्वकीयं करोमि) । (कोऽर्थः? सुमतानां सूक्तानां सुकृतानां च यावत् इदानीं विहितानां[4] अस्माद् ऊर्ध्वं विधेयानांच यत् इहलोकीयं शुभं तेषां परलोकीयं च यत् शुभं तेषां तद् अहं गृह्णामि) ॥

॥ ३ ॥ ७. तस्मै ततः कामं ददामि स्वामिन् महाज्ञानिन् धर्माय सुंदरतराय । (दीनये)। ८. यं एनं ध्यायामि च वच्मि च विदधामि च । ९. यो वर्तमानेभ्यो (मनुष्येभ्यः) कर्मभिः उत्कृष्टतरो भवेत् उभयो र्भुवनयोः । (किल मह्यं प्रसादं ददाति) ॥

॥ ४ ॥ १०. गोपशूनां दानानि । (ऋते गोचारेण) । तेषां च कर्मणि यानि उत्कृष्टतराणि प्रकाशनीयानि । ११. आनंदश्च गोचारश्च देयः । (आनंदो निर्भयत्वम्) । १२. श्रुतवद्भिश्च अश्रुतवद्भिश्च । (कृताध्ययनैश्च अकृताध्ययनैश्च) । स्वतंत्रैश्च अस्वतंत्रैश्च (निर्भयैश्च सभयैश्च[1]) ॥

॥ ५ ॥ १३. सुस्वामितमात् शश्वत्[1] राज्यं अहं यत् अधिकं ददामि । (आत्मने । राज्यं इति शुभम्) । १४. आस्वादयामि च (अन्येषां) करोमि च । (किल संग्रहं करोमि) । १५. यो महाज्ञानी स्वामी धर्मश्च उत्कृष्टतरः । (तस्मात् सुस्वामितमात्[2]) ॥

॥ ६ ॥ १६. तथा तौ द्वौ ना वा नारी वा वित्तः[1] परिस्फुटम् । १७. एवं अस्ति उत्तमत्वम् । (दीनिः) । तत् प्रबोधत्वे ददंतु [ददतु] । (अन्येषाम्) । समाचरंतु । (स्वयम्) । अन्ये च ते प्रकृष्टं परिज्ञापयंतु । (अन्येभ्यः) । (किल आस्वादयंतु) । १८. ते च अन्ये (आचार्याः) एवं समाचरंतु यथा यत् अस्ति ॥

॥ ३५ ॥

॥ १ ॥ १. H_2, EMU_{17}, $NMRL_4$, $MLHL_1$, MFL, K_7 अतः १a. H_2 ईअस्न. २. EMU_{17} प्रिषतया; $MLHL_1$ प्रीक्षतया (?); H_2, $NMRL_4$, MFL, K_7, परीज्यतया [प्रियतया].

॥ २ ॥ १. H_2, TDA_2 विधितानांच; $MLHL_4$ EMU_{17}, MFL, K_7, विधीतानांच. १a. EMU_{17}, K_7 विधेजानांच. २. MFL, K_7, H_2, EMU_{17}, TDA_2 नरे. ३ EMU_{17}, $NMRL_4$, K_7 $MLHL_1$ स्वधीयं or स्वाधीयं (?); TDA_2, H_2 स्वयियं. ४. $MLHL_1$ विधातानांच.

॥ ४ ॥ १. MFL अनिर्भयैश्च.

॥ ५ ॥ १. $NMRL_4$ सुस्वामितमान् सत् राज्यं. २. $NMRL_4$ EMU_{17}, K_7, सुस्वामितमान्.

॥ ६ ॥ १. TDA_2, K_7, MFL, EMU_{17}, $MLHL_1$ वेत्ताः (?); H_2 वेत्ता.

॥ ७ ॥ १९. स्वामिनो यतः एवं भवदीयाभ्यः महाज्ञानिनः इजिश्निं च नमस्कृतिं च उत्कृष्टतरां ध्यायामि । २०. गोपशूनां च कार्यम् । (किल इजिश्नेः नमस्कृतेश्च युष्माकं हे अमराः महत्तराः स्वामिनो महाज्ञानिनः उत्कृष्टतरा । कार्यात् इहलोकीयात् साहाय्यं गोपशूनां उत्कृष्टतरम्) । २१. तच्च एवं वः समाचरामि । प्रकृष्टंच परिज्ञापयामि । यावत् शक्त्यां समीहे ॥

॥ ८ ॥ २२. धर्मस्य एवं स्वामितया धर्मस्य च स्वपंक्त्याम् । (किल स्वामिनं स्वपंक्तीयं दधेत [दधते]) । २३. कस्यचित् वर्तमानेभ्यः जीवनं इच्छतः । (एवं यथा उक्तम्) । उत्कृष्टतरा दातिः अंतरुभयोर्भुवनयोः ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

॥ ९ ॥ २४. इदं एवं उक्तं वचः स्वामिनो महाज्ञानिनः । (दीनिम्) । धर्मध्याततया [धर्मध्यानतया] उत्तमया प्रकृष्टं ब्रवीमि । (सद्व्यापारतया) । २५. ते ततस्तेभ्यः प्रतिकरणस्थितिं प्रकृष्टलक्षणतां च ददामि । (किल अमरेभ्यो महत्तरेभ्यः किंचिच्च यत् ते प्रभूतिं चिह्नेन करोमि) ॥

॥ १० ॥ २६. धर्मेण संश्लिष्टस्य उत्तमेन मनसा उत्तमेन च राज्येन । (समं अशवहिस्तग्वह्ननसहरेर्वैः) । २७. स्तुतिस्ते स्वामिन् स्तुतिभ्यः उत्कृष्टतरा वाक्यंच ते वाक्येभ्यः इजिश्निच [इजिश्निश्च] ते इजिश्निभ्यः) ॥

॥ (इति प्रथमः सर्गः) ॥

हा ३६.

॥ १ ॥ १. अस्य ते अग्नेः कर्मणि प्रथमं उपरिप्राप्नोमि [परिप्राप्नोमि] महाज्ञानिन् स्वामिन् । (प्रतियत्नसत्करणे) । २. त्वदीये (इहलोके) त्वदीयेच परलोके महत्तरे । एवं यथा दीनितः प्रकटम्) । ३. योऽस्मिन् द्वेपम् (किल अग्नौ अन्यायं) कुरुते तस्मै अयं द्वेपत्वं [द्वेपित्वं] ददाति । (किल निग्रहं कुरुते) ॥

॥ २ ॥ ४. उत्सववान् असौ ना यः शक्त्या उपरि प्राप्नोति अग्नौ महाज्ञानिनः स्वामिनः । ५. उत्सवकृतिनि उत्सवकृतेन [उत्सवकृतिने ?] नमस्कारिणि नमस्कृतिमते नराय । (किल किंचित् दातरि) । ६. महत्तरे कार्ये उपरि प्रातरि । (दिव्येच यत् वपुषि पाश्चात्ये) ॥

॥ ७ ॥ १. EMU$_{17}$ शक्ता.

॥ ८ ॥ १. Spiegel स्वपंक्तेय; TDA$_2$, K$_7$ EMU$_{17}$, H$_2$, स्वपंक्तीयं दधेत. २. Most MSS. गुचिस्तः here and elsewhere. Perhaps गुचिस्तः they understand to be the Pahlavi word *vichist* a stanza.

॥ ९ ॥ १. NMRL$_4$ धर्मध्यानया; EMU$_{17}$ धर्मध्यानुया; MLHL$_1$ धर्मध्यायनतया. २. MFL, K$_7$, TDA$_2$, H$_2$ प्रभूतं.

॥ ३६ ॥

॥ १ ॥ १. Corrected of दीनित्वात् in all. २. TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, MFL, NMRL$_4$, द्वेपां.

॥ २ ॥ १. EMU$_{17}$, MFL, K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$, NMRL$_4$, उत्सवकृतिन्; H$_2$ उत्सवकर्ति [उत्सवकृति ?]. २. Some MSS. दातरि इति.

॥ ३ ॥ ७. अग्निः वेत्ता महाज्ञानिनः स्वामिनोऽस्ति । (यः बहरामतया प्रकाशयंति [प्रकाशयति]) । ८. अदृश्यो वेत्ता असौ महत्तरोऽस्ति यो वा ते वाजिस्तनामा । ९. अग्नेः महाज्ञानिनः स्वामिनः योऽस्ति उपरि प्राप्नोमि । (कुत्सितं यत् इहलोकीयं परलोकीयं एतस्मात् अन्यथा धर्तुम्) ॥

॥ ४ ॥ १० ॥ उत्तमेन त्वयि मनसा उत्तमेन त्वयि पुण्येन ११. उत्तमेन त्वयि निर्वाणज्ञानेन कर्मणाच वचसाच उपरि प्राप्नोमि ॥

॥ ५ ॥ १२. नमस्कारय माम् । (किल मह्यं किंचित् देहि) । ऋणय मां त्वं महाज्ञानिन् । (किल मे ऋणं त्वया भूयात्) । १३. विश्वेषु तव सुमतेषु विश्वेषु सूक्तेषु विश्वेषु सुकृतेषु उपरि प्राप्नोमि ॥

॥ ६ ॥ १४. सुंदरं एवं ते कलेवरं कलेवरेभ्यः निवेदयामि महाज्ञानिन् स्वामिन् । (किल अंतर्जगति प्रतिपादयामि यत् कलेवरं तवैव सुंदरतरम्) । १५. अयं आत्मा तस्मिन् तेजसि यत् उच्चानां उच्चम् । १६. तत्र यत्र सूर्य उक्तः । (किल मे आत्मा सूर्यपदे प्राप्नोतु) ॥
आराधना वाक् ॥

॥ (इति द्वितीयः सर्गः) ॥

हा ३७.

(यथा उपरि लिखितम्) । [हा ५] ॥

॥ (इति तृतीयः सर्गः) ॥

हा ३८.

॥ १ ॥ १. एनां एवं जगतीं अंगनाभिः समं आराधये । २. या अस्मान् बिभर्ति । याच ते अंगना स्वामिन् महाज्ञानिन् । (किल ते स्वाधीना) ॥

॥ २ ॥ ४. धर्मात् संमिश्रेण कामेन तान् आराधये ४. ये वृद्धौ उपक्रमितारः प्रचारः संपूर्णमनसा ॥ ५.६. उत्तमां एतेषु भक्तिं उत्तमां ईहां उत्तमांच वृद्धिं उत्तमांच प्रसिद्धिं उत्तमांच पारिदलक्ष्मीं आराधये । (पारिद्नाम्नी निखातरक्षका) ॥

॥ ३ ॥ ७. अपः एवं आराधये । (मे) [१] रक्तरसतानाम्नीश्च । (किल रसो वपुषि प्रवर्तमानोऽस्ति) । शुभंभूतिनाम्नीश्च प्रसूतिनाम्नीश्च । (यैः जलैः सुप्रसूत्वं [सुप्रसवत्वं] भवति तान् [तानि] मे देहि) । ८. स्वामिनः........स्वामिनो तन्[२]..................श्च युष्माकम् । ९. सुदानतानाम्नीश्च । (वीर्याणि) । सुसन्मानतानाम्नीश्च । (अमृत कला । किल मे अमृतकलातो[३] देहात् समायातु) । उभयोः भुवनयोः कामतानाम्नीश्च । (घृतम्[४])[१८३] ॥

॥ ३ ॥ १. Thus all.

॥ ३८ ॥

॥ २ ॥ १. All उत्तमं. [adverbially ?]. २. Some MSS. निपातरक्षका [प for ख].

॥ ३ ॥ १. Thus all copies. २. All leave these two blanks here. ३. EMU$_{17}$, K$_{5}$ अमृतकलाला (?); MLHL$_{1}$ अमृतकाला; TDA$_{2}$ अमृतकला. ४. EMU$_{17}$ वृत्यं.

॥ ४ ॥ १०. एवं यासां युष्माकं हे उत्तमाः स्वामी महाज्ञानी नामानि ददौ उत्तमदानः। ११. यानि युष्माकं ददौ तैर्युष्मान् आराधये ।

॥ ५ ॥ १२. तैः प्रकाशयामि । तैः नमस्करोमि । तैश्च ऋणयामि । १३.[1] आपश्च युष्मभ्यं.। अजीश्चाद्यश्च युष्मभ्यम्। (अजीश्-नाम्नी कफरूपिणी) । मातरांश्च नाड्यश्च युष्मभ्यम् । (आपो याः अंतः संबंधे नरनारीबीजयोः) । अगेनिआओनाड्यः । (रुधिराणि) । दुर्बलकपालकानाड्यः । (आपो याः अंतर्गर्भस्थाने) । १४. विस्पोपिद् [०पद्] इति उक्ताः याः । (आपो याः वनस्पतिषु । जातयो वनस्पतीनां ताभिः विकास्यंते[1]) । उत्तमाः सुंदरतराश्च इति नाड्याः। (आपो याः बीजानां जानि [यानि] [139]वनस्पतिभ्यः)। एवं युष्मभ्यं हे[3] उत्तमाः दक्षिणीभवामि । १५. दीर्घबाहुतया निर्गमिन्यः विना दात्र्या[4] विना उक्त्याच । (आपो याः अंतर्जगतीगात्रे[140]) मातरो-जितइओच इति नाड्यः । (क्षीराणिं[5]) ॥

॥ आराधना वाक् ॥

॥ (इति चतुर्थः सर्गः) ॥

हा ३९.

॥ १ ॥ १. अत्र एवं आराधये गवां आत्मानंच तनुंच । (तं ददौ होर्मिज्दः) । २. अस्माकंच एवं आत्मानं [आत्मनां ?] पशूनांच येऽस्मभ्यं जीवानि ईहतारः [ईहितारः] संति । (किल शुभं ते ददुः) । ३. येच तेषाम् । (किल क्षत्रियाणाम्) । येच तेषां ते संति । (किल कृषीवलाः) ।

॥ २ ॥ ४. पंक्तिचारिणां अश्वचारिणांच[1] यं आत्मानं आराधये । ५. मुक्तात्मनां एवं आत्मानं आराधये कुत्रजातानांचित् नराणांच नारीणांच । ६. ये उत्तमदीनयः संति । (एकहेलया) । टालयितारश्च संति । (क्षत्रियाः) । टालनावंतश्च संति । (कृषीवलाः) । उत्तमनराश्च संति । (आचार्याः) ॥

॥ ३ ॥ ७. तान् एवं आराधये उत्तमान् अन्यान् उत्तमाश्च अन्याः[1] । (नरनारीरूपान् अमिशास्पितान्) । ८. ये महत्तराः अमराः सदाजीवाः सदालाभाश्च संति । ९. ये उत्तमेन मनसा सुनिवसंति । (सद्यापारतया) । येच एवम् । (किल व्हमनप्रातिमां[2]) [०प्रतिमाः] ॥

॥ ४ ॥ १०. यथा त्वं तेन द्वितयेन स्वामिन् महाज्ञानिन् मनसि वर्तसे । (किल तत् द्वितयं परलोकीयं इहलोकीयं किंचित् यत् ते मनसि) । वचसिच वर्तसे । किंचित् यत्

॥ ५ ॥ १. Sp. विकार्यंते. २. Thus all, except TDA$_2$, H$_2$, and MFL which have यानि (which). ३. K$_7$ देहे. ४. H$_2$ विनादान्या (?). ५. H$_2$ मातरोपितरोचेतिनारन्याःक्षीरापि.

॥ ३९ ॥

॥ २ ॥ १. Most MSS. पंक्तिचाराणांअश्वचाराणां.

॥ ३ ॥ १. Corrected of अन्यः in all MSS. २. Thus most MSS, which may be taken adverbially, *i. e.* in the manner of resembling Bahman.

ते वचसि)। दानेच कर्मणिच। (किल किंचित् यत् ते दानेच कर्मणिच)। यत् उत्तमम्। ११. एवं ते ददामि। (आत्मने) । एवंच आस्वादयामि । (अपरेषाम्)। एवं ते आगमनेन आराधये। (दीन्यागतः सन्)। १२. एवं प्रणामय माम्। (किल शुभेन इहलोकेन मां प्रणामिनं कुरु)। एवं ऋणय मां त्वं महाज्ञानिन् स्वामिन् । (किल मे ऋणं त्वया भूयात्) ॥ [द्विवारं वक्तव्यम्] ॥

॥ ५ ॥ १३. उत्तमया स्वाधीनतया स्वाधीनप्रवृत्याच । (किल यत् ते स्वाधीनोऽस्मि त्वयिच संतिष्ठामि)। १४. उत्तमयाच भक्त्या त्वयि उपरि प्राप्नोमि [परिप्राप्नोमि] । (किल भक्तिं वस्तुनि ते उत्तमां करोमि) । १५. उत्तमेनच स्वामित्वेन । (किल स्वामित्वं वस्तुनि उत्तमे करोमि)। उत्तमेनच संपूर्णमनसा। (किल वस्तुनि उत्तमे संपूर्णमनाः भवामि) ॥

आराधना वाक् ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

॥ (इति पंचमः सर्गः) ॥

हा ४०.

॥ १ ॥ १. भुवने उपरि एवं ददामो महाज्ञानिन् स्वामिन् महत्तां संपूर्णतांच कर्तृतया। (किल तत् किंचित् कुर्महे ब्रूमहेच येन ते महत्त्वं संपूर्णत्वंच परिस्फुटतरं भवेत्)। दक्षिणीभवामि तव बुद्धिरक्षायै। (किल दीनये ते) । तस्मात् यत् उपरि। (किल यन्मे शुभं तस्मात्)। ३. यंच प्रसादं उत्तमानां प्रकृष्टं देहि दीनिशीलानां महाज्ञानिन् स्वामिन्। (किल यं प्रसादं उत्तमानां दीनिशीलानां दातुं योग्यं तं मह्यं शिष्याय देहि) ॥

॥ २ ॥ ४. अमीषां तत् अस्मभ्यं देहि अनेन भुवनेन परलोकेनापि । ५. तादृशेन तेन एवं उपरि संप्राप्नुमः। ६. तवैव सखायत्वे [सख्ये] श्रेयसिच[141] सदैव यावत् सर्वम्। (यावत् वपुः पाश्चात्यम्) ॥

॥ ३ ॥ ७. देहि एवं नरान् महाज्ञानिन् स्वामिन् पुण्यात्मनः पुण्यकामान् । (किल शिष्यान् मे एवंदान् देहि)। ८. ये उत्तिष्ठंति कार्याय दीर्घप्राप्तये महत्तरायै [महत्तराय]। (तनोः अक्षयत्वाय)। स्थूलतरे कार्ये सुसखैः [सुसखाः] भवंति। ९. अस्मभ्यं अस्मः प्रमोदकराः [अस्मत्प्रमोदकराः]।

॥ ४ ॥ १. Most MSS. प्रणामिनः.

॥ ५ ॥ १. Most MSS परिप्राप्नोमि.

॥ ४० ॥

॥ १ ॥ १. Thus or जोग्यं all [यः प्रसादः.........योग्यः]. २. EMU_{17} मह्यं शिक्षाय; H_2, TDA_2, $MLHL_1$, K_7, MFL मह्यं शिक्षाय.

॥ २ ॥ १. Corrected from सपायत्वे [प for ख] in all. The Pahlavi rendering is "*hamkhâyîkîh*" (friendship) for the Avestic word "*hakhemâ* (association).

॥ ३ ॥ १. Corrected of स्थूलतरेण in most copies. २. Sp. and most MSS. सुसखः (?) ३. Thus all. It must be अस्मत्प्रमोदकराः.

॥ ४ ॥ १०. एवंच स्वाधीनाः एवंच स्वपंक्तयः एवं सुखायः [सुसखाः] भवंतु । ११. ये उत्तिष्ठंति एवं युष्माकं एवंच भवंति महाज्ञानिन् स्वामिन् पुण्यात्मानः सत्याः लक्ष्मीषु दक्षिणाकराः ॥

॥ आराधना वाक् ॥

॥ (इति षष्ठः सर्गः) ॥

हा ४१.

॥ १ ॥ १. स्तुतिं गृहीतिं नमस्कृतिंच स्वामिने महाज्ञानिने धर्माय उत्कृष्टतराय । २. ददामिच आस्वादयामिच । (ददामि आत्मने आस्वादयामि अन्येषाम्) । तत्रच निमंत्रयामि ॥

॥ २ ॥ ३. उत्तमं राज्यं त्वं महाज्ञानिन् स्वामिन् अवापय सदैव यावत् वपुः पाश्चात्यम् । ४. सुस्वामिन् त्वं अस्मान् नरान् वा नारीर्वा स्वामित्वय । ५. उभयोर्भुवनयोः सतां सुज्ञानितम ॥

॥ ३ ॥ शुभादेशतां ते वृद्धिं इजिश्निंच धर्ममिश्रां ददामः । (किल आदेशं ते वहामः किंचिच्च यत् ते प्रवर्धयामः अशवहिस्तप्रमुखान् आराधयामः) । ७. एवं त्वत्तोऽस्माकं जीवश्च तनुश्च आस्ताम् । (किल मे अपजीवत्वं मा भूयात्) । ८. उभयोर्भुवनयोः सतां सुज्ञानितम ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

॥ ४ ॥ ९. अनुरूपय माम् । (किल प्रसाददानस्य) । साधनय मां महाज्ञानिन् स्वामिन् (किल मां साधनवंतं कुरु) । १०. तव आनंदकृतौ दीर्घप्राप्तौच अभीप्सयितारः त्वदीयायांच उत्साहिनः भवामः । (किल तनोः अक्षयत्वे दीनौच ते अभिलाषुकाः उत्तमशीलाश्च भवामः) । ११. प्रमोदत्वं [प्रमोदय त्वं] अस्मभ्यं दीर्घप्राप्त्या जीवस्य । सतां सुज्ञानितम । (किल अस्मभ्यं देहि) ॥

॥ ५ ॥ १२. तव श्लाघाकृतौ मांथ्रवाण्यांच अहुरमज्द । १३. उपरि संप्राप्नुमः संतोषयामश्च प्रतिकुर्महेच । (किल प्रतिकुर्महे संतुष्टाश्च समाचरामः) । यं प्रसादं उत्तमानां प्रकृष्टं देहि दीनिशीलानां अहुरमज्द । (किल यं प्रसादं उत्तमानां दीनिशीलानां दातुं योग्यं तं मह्यं शिष्याय देहि) । (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥

॥ ६ ॥ १५. अमीषां तत् अस्मभ्यं देहि अनेन भुवनेन परलोकेनापि । १६. तादृशेन तेन एवं उपरि संप्राप्नुमः । १७, तव स्वामितायां श्रेयसिच[141a] सदैव यावत् सर्वम् ॥

आराधना वाक् ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) । इअश्वं साधनं सप्तसर्गं पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये ॥

आराधना वाक् ॥

॥ (इति सप्तमः सर्गः) ॥

॥ ४१ ॥

॥ १ ॥ १. Thus Sp.; EMU_{17}, $MLHL_1$, ग्रहितिं; TDA_2, H_2, ग्रहीतिं.

॥ ३ ॥ १. Some MSS. धर्मस्य मिश्रां.

॥ ५ ॥ १. TDA_2, K_1 H_2 संतुष्ट्यामश्च; $MLHL_1$ संतुष्यामश्च.

हा ४२. ॥ ४१ ॥[142]

([143]अवरवारः सप्तसर्गस्य इअश्नस्य लिख्यते यथा)

॥ १ ॥ १८. आराधये वो हे अमराः महत्तराः इअश्नस्य सप्तसर्गस्य सर्वदात्या[144] १९. अपांच आलयं आराधये । अपांच परिक्रमणं आराधये । २० पथांच विभिन्नप्रवृत्तिं आराधये । पथांच ऐक्यप्राप्तिं आराधये ॥

॥ २ ॥ २१. गिरिंच [145]हुसचिननामानं आराधये । गुफांच अव्ज्दाननाम्नीं आराधये । २२. उपचितिंच धान्यानां आराधये पातारंच निर्मितारं आराधये । (मिहिरं इअज्दम्) ॥

॥ ३ ॥ २३. होर्मिज्दंच जरथुश्त्रंच आराधये जगतींच आकाशंच आराधये । २४. वातं महत्तरं मज्ददत्तं आराधये [146]उत्तारंच हरबुर्जगिरेः आराधये । (मेरोः) । २५. भूमिंच विश्वां विभूतिं आराधये ॥

॥ ४ ॥ २६. मनश्च उत्तमं आत्मानंच मुक्तात्मनां आराधये । २७. ऐवंच [मीनंच ?] यंपंचाशदुवरांनामानं आराधये । २८. खरंच यं पुण्यात्मानं आराधये । यः आस्ते मध्ये समुद्रस्य फ्रापकर्दनाम्नः । (क्षीरसमुद्रस्य) । २९. समुद्रं फ्रापकर्दनामानं आराधये । (क्षीरसमुद्रम्) ॥

॥ ५ ॥ ३०. हूमंच सुवर्णाभं महत्तरं आराधये । ३१. हूमं फ्राश्मं वृद्धिदं पृथिवीसंभूतेः आराधये । ३२. हूमं दूरमृत्युं आराधये ॥

॥ ६ ॥ ३३. अपांच प्रकृष्टं प्रचारं आराधये । वयसांचं प्रकृष्टं परिस्फुरणं आराधये । ३४. आचार्याणांच प्रत्यागमनं आराधये । ३५. ये प्रचरंति दूरात् धर्मसमीहया ग्रामेषु । ३६. समग्रांश्च अमरान् महत्तरान् आराधये । (अमिशास्पिंतान्) ॥

आराधना वाक् ॥

॥ यस्नः सप्तसर्गीयः समाप्तः ॥

॥ ४२ ॥

१. This word is omitted and space left for it in EMU$_{17}$; and MFL has written वारः only.

॥ २ ॥ १. K$_7$ हुसचिनामानं; TDA$_2$, H$_2$, MFL अस्रचिननामानं; २. K$_7$ अ...ननाम्नीं; MFL आवाज्दननाम्नी. ६. TDA$_2$, H$_2$ उपचितं॰.

॥ ४ ॥ १. Thus nearly all, but H$_2$, TDA$_2$, MFL वयं (?). २. MFL leaves a blank for this sentence. ३. MFL, H$_2$, TDA$_2$ प्राकर्द.

॥ ५ ॥ १. MFL प्राश्मं.

॥ ६ ॥ १. Corrected of वयसांस्व in all; H$_2$ वचसांस्व. २. MFL, H$_2$ TDA$_2$. K$_7$ सप्तसर्गः; EMU$_{17}$ सर्ग; MLHL$_1$ सर्ग; MLHL$_1$ सप्तमसर्गः.

[अथ द्वितीयगाथा जरथुश्त्रस्य]

हा ४३. ॥ ४२ ॥

[147]नमो युष्मभ्यं हे गाथाः पुण्यात्मन्यः ॥ (प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १ ॥ १. सुंदरः सः[1] यस्य शुभं केभ्यश्चित् । (किल केभ्यश्चित् मनुष्येभ्यः शुभात् यस्य शुभम्) (अस्ति कश्चित् एवं ब्रूते यत् शुभं दीनितः । दीनित[1a]ः सर्वस्यचित्[1b] [सर्वस्य कस्यचित्] शुभम्[1c]) ।

अस्य स्वेच्छया राज्यं महाज्ञानी ददाति स्वामी । (समीहितेन[2a] अस्य) ।

अध्यवसायस्य बलवतः[3] प्राप्तौ[3a] तव कामात्[3b] ।

यम् [यत्] पुण्यग्रहणस्य[4] दानं तत् मह्यं ददातु पृथिवी । (किल यः प्रसादः पुण्यसंग्रहे दीयते तं मह्यं ददातु स्पिंदार्मदा) ।

शुद्धिमते भक्तिमते (शिष्याय) उत्तमंच जीवितं मनः । (ग्वह्मनोऽमरः) । (किल मे अपजीवितं[5] मा भूयात्) ॥ (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) ॥ (प्रकृष्टा वाक् होर्मिज्दस्य । प्रश्नस्य[6] जरथुश्त्रस्य । प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ २ ॥ २. [148]एवं च तस्मै विश्वेभ्यः उत्कृष्टतराय

शुभमते नराय प्रदातव्यम् [दानं] । (प्रसादः) ।

त्वं प्रकाशय । (किल त्वं ब्रूहि यत् शुभमान् नरः कः) । त्वं महत्तरः अदृश्यमूर्ति-महाज्ञानिन् । (किल त्वं जानासि यत् शुभमान् नरः कः) ।

यो ददाति सत्यं उत्तमेन प्रमाणं मनसा । (दीनिम्) ।

विश्वेषु वासरेषु दीर्घजीविततया उत्सवस्य दाता ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ३ ॥ ३. [149]एवं तस्मिन् उत्तमे[1] उत्तमत्वं नरे उपरिप्राप्नोतु । (प्रसादः[2]) ।

योऽस्माकं निर्मलं लाभमत्तरं पंथानं शिक्षापयति । (केभ्यश्चित्) ।

अंतः एतस्मिन् भुवने यत् इहलोकिनां यश्च परलोकिनाम् । (अंतःसप्तपंचाशत् वर्षेषु) ।

परिस्फुटा सा सृष्टिः या । (किल निर्मलतरा वपुषि पाश्चात्ये भवति) ।

अंतस्तत्र निवसति स्वामी । (होर्मिज्दः) [150] ।

दाता[151] त्वत्तुल्यः[3] शुद्धसत्कर्ता महत्तर महाज्ञानिन् ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ४३ ॥

॥ १ ॥ १. EMU_3 स्यः १a. $NMRL_4$, EMU_{17} सदीनितः १b. H_2, EMU_{17} **सर्वस्य कस्यचित्**. १c. EMU_3 पुण्यान्यः (?). २. EMU_3 omits this word. २a. K_7 ०हतेन. ३. EMU_3, EMU_{17}, K_7 बलवतः. ३a. TDA_2, H_2 प्राप्तो. ३b. Some MSS. कामान्. ४. EMU_3 **पुण्यं ग्रहणस्य**; EMU_{17} पुण्यस्यदानं; TDA_2, H_2 पुण्यग्रहस्य दानं. ५. EMU_3, $NMRL_4$, K_7, EMU_{17} **अपजीवित्वं**; TDA_2, H_2, $MLHL_1$ अपजीवत्वं. ६ Some MSS. प्रश्नश्च.

॥ ३ ॥ १. K_7 उत्तमेन. २. K_7 प्रसादं. ३. $MLHL_1$ त्वत्तुभ्यः (?).

॥ ४ ॥ ४. [152]एवं त्वदर्थं अचिंतयं दृढतर महत्तर महाज्ञानिन्।

यत् तत् द्वितयं शक्त्या यस्त्वं [यस्त्वं] स्वयं सहायितवान् असि । (किल किंचित् यत् इहलोकीयं[1] परलोकीयं त्वं प्रवर्धितवान् असि) ।

यत् ददाति सत्यं दुर्गतिमद्भ्यः मुक्तात्मभ्यश्च । (किल शुद्धं अशुद्धं प्रकटीकुरुते) ।

त्वदीयो धर्मतरोऽग्निः धर्मेण बलिष्ठश्च । (दिव्याधिपतिश्च शोभनः) ।

यश्च मह्यं उत्तमेन हठी प्राप्नोति मनसा । (शओशिओसः यो हठेन सृष्टिं आहर्मनस्य निहंति) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ५ ॥ ५. [153]महत्तमं[1] मह्यं एवं त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन्।

यत् ते [त्वां ?] भुवने जननि[1a] [जनने ?] ददर्श अहं प्रथमम्।

यत् अदाः कर्मकृद्भ्यः प्रसादं यच्च वचसि ।

विघातं विधातकेभ्यः उत्तमां विभूतिं उत्तमेभ्यः ।

तव गुणेषु सृष्टिः परिभ्रमतिं[2] निदाने ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुष्ट्रस्य) ॥

॥ ६ ॥ ६. [154]एवं महत्तरं[1] त्वयि अदृश्यमूर्ते[2] परिभ्रामतो[3] प्राप्नोति । (निकृष्टत्वात् उत्तमत्वे) ।

महाज्ञानिनो[3a] राज्येन अंतः उत्तमे मनसि ।

येषांच कर्मभिः भूविभूतेः पुण्यात्मन्याः वृद्धिदातिः ।

तैश्च ये गुरुशिष्यापितॄः[4] संपूर्णमनसा । (शओशिओसेन) ।

त्वदीयां बुद्धिं ये नो केनचित् [केचित्] प्रतारयंति ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रश्नस्य ग्वह्मनस्य) ॥

॥ ७ ॥ ७. [155]महत्तमं[1] मह्यं एवं त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन्।

यत् मह्यं उत्तमं समागच्छत् मनः । (ग्वह्मनोऽमरः) ।

अपृच्छत् मां यत् कोऽसि केभ्योऽसि ।

कथं वासरस्य चिह्नं प्रश्नकारितायै निदर्शितं आस्ते । (किल चिह्नं कथं करोमि) ।

उपरि त्वदीयायाः भविभूतेः तनोश्च ॥ (प्रत्युत्तरवाक् प्रकृष्टा वाक् जरथुष्ट्रस्य) ॥

॥ ४ ॥ १. Some MSS. omit this word.

॥ ५ ॥ १. M. महत्तमो; TDA$_2$, EMU$_3$ महत्तर; H$_2$, EMU$_{17}$ महत्तरे. १a. Some MSS. जननि (?), others जनती. २. Most MSS. परिभ्रामति.

॥ ६ ॥ १. EMU$_{17}$, NMRL$_1$, MLHL$_1$ महत्तरे. २. NMRL$_4$, MLHL$_1$, K$_7$ अदृश्यमूर्तेः; EMU$_{17}$, H$_2$ अदृश्यमूर्तिः. ३. Spiegel and Most MSS. परिभ्रामता. ३a. TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$ महाज्ञानिने. ४. TDA$_2$, MLHL$_1$ गुरुयेशिष्यापिताः.

॥ ७ ॥ १. M., EMU$_3$ महत्तमो.

॥ ८ ॥ ८. [156]एवं तं प्रत्यवोचत् [प्रत्यवोचम्] जरथुश्त्रोऽस्मि[1] प्रथमम् ।

परिस्फुटं पीडयिता यावदिच्छया दुर्गतिनः । (आहर्मनस्य निकृष्टानांच यदृच्छया[1a] प्रकटं पीडयिताऽस्मि) ।

एवं पुण्यात्मनः प्रमोदयिताऽस्मि बलिष्ठतमात्[2] । (गुश्तास्पात् पुण्यात्मनो होर्मिज्दस्य प्रमोदं करोमि किल शुभेन स्वामिभ्यः प्रचरामि) ।

योऽसौ भविष्यति स्वेच्छया राज्यस्य दाता । (किल वपुषि पाश्चात्ये राज्यं समीहितेन दास्यति) ।

एवं* सत्यं महाज्ञानिन् स्तोतव्योऽसि स्वाधीनयितव्यो[3]ऽसि । (किल स्वाधीनश्च कार्योऽसि) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रश्नस्य होर्मिज्दस्य प्रत्युत्तरवाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ९ ॥ ९. [157]महत्तमं[1] मह्यं एवं[1a] त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन् ।

यत् मह्यं उत्तमं समागच्छत् मनः । (ग्वहमनः) ।

एनं अपृच्छत् (होर्मिज्दः यत् ते) कस्य विशिष्टज्ञाने कामः । (किल ते प्रतियत्नः[2] कस्य रोचते किंचित्[2a] ज्ञास्यसि) ।

एवं असौ त्वदीयाय अग्नये दक्षिणीभवामि । (प्रणामेन) ।

पुण्यंच अहं यावदिच्छामि ध्यायामि[3] ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रश्नशिष्या[4] [प्रश्नशिक्षा] होर्मिज्दस्य) ॥

॥ १० ॥ १०. [158]एवं त्वं मह्यं देहि पुण्यं यद् अहं प्रार्थनया प्रार्थये ।

संपूर्णमनसा संमिश्रः अपरेभ्यश्च परिपूर्णम् । (किल तत् च यत् सदाचारिमार्गे एवं स्वाधीनं शक्यते कर्तुं चेत् अध्ययनं संपूर्णमनसा क्रियते) ।

पृच्छच[1] अस्मान् यत्र[1a] एतस्मिन् [यत्ते तस्मिन्] प्रश्ने । (दीनौ) ।

प्रश्नो यतस्ते यः एवं तेन उत्साहेन ।

यं तुभ्यं राजा होर्मिज्दः अभीप्सया ददाति उत्साहम् । (किल चेत् दीनिं ब्रूते[2] ततस्ते उत्साहो भवति) ॥

(प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

---

* ॥ ८ ॥ १. EMU$_3$, NMRL$_4$, EMU$_{17}$ ऽस्पिन् (?). १ a. Some MSS. यदेच्छया, some यदिच्छया, others यदृच्छया or यदृच्छया. २. NMRL$_4$, EMU$_{17}$, H$_2$, TDA$_2$, K$_7$ बलिष्ठतमान्. ३ K$_7$ स्वाधीनतयाव्यो (?).

॥ ९ ॥ १. M. महत्तमो. १a. Some MSS. एव. २. MLHL$_1$, NMRL$_4$, EMU$_8$, TDA$_2$, K$_7$, MFL, EMU$_{17}$ प्रतियत्नं. २a. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, MFL, EMU$_{17}$ किंच. ३. EMU$_8$ धार्यामि. ४. EMU$_8$ प्रश्नशिक्षा.

॥ १० ॥ १. Some MSS. प्रच्छतच. M., MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ यत् ते तस्मिन् प्रश्ने; EMU यत् ते तस्मिन् तस्मिन् प्रश्ने. १a. २. EMU$_8$ ब्रूषे.

॥ ११ ॥ ११. [159]महत्तमं[1] मह्यं एवं त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन् ।

यन् मह्यं उत्तमं समागच्छत् मनः । (ग्वह्मनः) ।

यां यूयं [युष्माकं] वाणीं प्रारोहिण [प्रारोहणेन] प्रारोपिता[2] [प्रारोपयथ] प्रथमम् । (दीनिम्) ।

विषमां च मयि[3] [मे] अवोचत् अंतर्मनुष्येषु प्रवृत्तिदातये । (किल इदं अवोचत् यत् दीनिं प्रवर्तमानां कर्तुं विषमाम्[4] [विषमं) ।

तद् एव कर्मणि ददामि यत् मयि अवोचत् उत्कृष्टतरम् । (किल तथापि करोमि) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ १२ ॥ [160]१२. यत् च मयि [मे] अवोचः पुण्यप्राप्तिः प्रभूततरा[1] ।

एवं त्वं मे न अश्रोतृत्वात्[2] [उपरि] अवोचः । (न अश्रुतिकारिता या[3] मे अभूत् यत् त्वं इदं अवोचः यत् मुहुर्दातुं[3a] न शक्यते) ।

उच्चै उत्थानाय पुरः यावन्मयि संप्राप्नोति ।

श्रोशः पुण्यात्मा (गुस्तास्पः) महादात्रा[3b] (जरथुश्त्रेण) संमिश्रः[4] ।

यो विशेषतः सत्यं प्रतिवादिभ्यः लाभं ददाति ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १३ ॥ १३. [161] महत्तमं[1] मह्यं एवं त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन् ।

यन् मह्यं उत्तमं समागच्छत् मनः । (ग्वह्मनः) ।

न्यायनिवेदयितु[1a]ः कामं तं मह्यं देहि । (यो न्यायं केभ्यश्चित् निवेदयति तस्य प्रसादं मह्यं देहि)।

दीर्घप्राप्तौ[2] जीवस्य । (वपुषि पाश्चात्ये) । यो [यं] युष्माकं न कश्चित् उपक्रमेण[3] प्रचचार[4] ।

स्वेच्छयाऽस्तु यद् युष्माकं राज्यं उक्तम् । (तस्मिन् राज्ये किल एवं यथा अहं अतिष्ठं कोऽपि न अतिष्ठत) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रोक्तिश्च सहरेवरस्य) ॥

॥ ११ ॥ १. M. महत्तमो. २. Most MSS. the whole phrase प्रारोहिणप्रारोपिता or °पित् or पित conjointly; TD.$_2$, H$_2$ प्रारोपेण प्रारोपित; MFL प्रारो-ण प्रारोपित; EMU$_{17}$ प्रारोहिणा °प्रारोपित. ३. TDA$_2$. H$_2$, MFL मयै (?). ४. Thus all.

॥ १२ ॥ १. EMU$_3$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$ EMU$_{17}$MFL, NMRL$_4$ पुण्यप्राप्तिप्रभूततरं. २. NMRL$_4$, MLHL$_1$, TDA, K$_7$, H$_2$, MFL अश्रोत्रत्वात् उपरि अवोच:. ३. EMU$_3$, MLHL$_1$ TDA$_2$, K$_7$, H$_7$, MFL अश्रुतिकारितायै. ३a. EMU$_3$ मु……हुर्दातुं [मुहुर्मुहुर्दातुं]. ३b. MLHL$_1$ महांदत्तो; H$_2$, MFL महादाता. ४. NMRL$_4$ संमिश्री.

॥ १३ ॥ १. M. महत्तमो. १a. Most MSS. न्यायनिवेदयतु; EMU$_{17}$ न्यायनिवंदयितुं २. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, MFL, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ प्राप्नोति. ३ EMU$_3$ उपक्रमे ४. Corrected, of प्रचर in Most MSS.

॥ १४ ॥ १४. [162]यो नराय मित्रायं[1] विशिष्टज्ञानिने लाभं ददाति । (किल लाभं करोति)।

मह्यं महाज्ञानिन् ते प्रमोदकारी प्रभूततरम् । (किल तं मह्यं देहि)।

यं त्वयि सहरेवर धर्मसंमिश्रं प्रावोचत् ।

यत् उच्चै उत्थापय मह्यं स्वामिनं दीनिवक्तारम्[2]। (किल हे होर्मिज्दं[3] जरथुश्त्रं देहि)।

समं तैः समग्रैः ये तव वार्णीं संस्मरंति । (समं दीनिवाहकैः)॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्यभिमुखं प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य)॥

॥ १५ ॥ १५. [163]महत्तमं[1] मह्यं एवं त्वं महाज्ञानिन् अमंस्थाः स्वामिन् ।

यत् मह्यं उत्तमं समागच्छत् मनः (ग्वह्मनः)।

चिह्नं चैतन्यं[2] [चैतन्येन] व्यवसायिनो मनसि समुन्मीलतु । (यः समं निकृष्टैः[3] मुहुर्योद्धा[3a] भवितुं समीहते सः शीघ्रं[4] स्मरणं करोतु यावन्मे चिह्नेन आस्ते पश्चात् यत् किंचित् शक्यते कर्तुं तत् कुर्महे)।

मा[4a] नरः प्रचुरं दुर्गतिनां भूयात् यथाकथंचित् सत्कर्ता । (किल सानंदाः[5] [सानंदान्] न युज्यंते[6] कर्तुम्)।

एवं ते समग्रान् हंतॄन् पुण्यात्मनो दधंते । (किल बलिष्ठतरान् दधते)॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य)॥

॥ १६ ॥ १६. [164]एवं स्वामिनः तन्[1] मानसं [तं मानसं] जरथुश्त्रोऽहं

मित्रयामि । (किल ग्वह्मनं सत्तया [सत्यतया ?] मित्रयामि)। महाज्ञानिन् प्राप्नोस्ति यथाकथंचित् महत्तमतां[1a] (तंच[2] मित्रयामि)॥

तनुमद्भ्यः पुण्यं अस्ति जीवमद्भ्यश्च बलिष्ठतमम् । (तंच मित्रयामि)।

सूर्यप्रकटत्वे राज्यं अस्ति संपूर्णमानसतया । (किल सूर्यपदे प्रसादोऽस्ति)। [तं प्रसादं]

धर्मकर्मिभ्यः उत्तमं ददाति मनः (ग्वह्मनोऽमरः)॥

उस्तउअइर्तीं प्रकृतिं आराधये ॥ आराधना वाक् ॥ (प्रश्नो[3] जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य)॥

॥ १४ ॥ १. Most MSS. मित्रय; $MLHL_1$ मित्रयद्. २. $NMRL_4$, MFL, K_7 दीनिसत्कारं; EMU_{17}, TDA_2, $MLHL_1$ दीनिं सत्कारं; H_2 दीनिसत्कारं (?). ३. MFL होर्मिज्दस्य.

॥ १५ ॥ १. M. महत्तमो. २. Most MSS. चैतन्येन. ३. TDA_2, H_2, MFL निकृष्टुः. ३. TDA_2, Some MSS. मद्दुर्योधा. ४. $NMRL_4$, MFL, TDA_2, K_7 शीघ्रं शीघ्रं; EMU_{17} शीघ्रशीघ्रं. ४a. EMU_{17} ना. ५. TDA_2, MFL, H_2, K_7, EMU_{17} सानिंदानं (?); $MLHL_1$ सानंदे. ६. TDA_2, K_7, EMU_{17} युज्यंतें.

॥ १६ ॥ १. All write तन्मानसं. १a. Thus corrected by me. All have महत्तमता. २. M. १ $NMRL_4$, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17} महत्तमता तांच. ३. TDA_2, H_2 end the chapter at आराधनावाक् and prefix this bracketed rubric as a heading to the हा ४४.

हा ४४. ॥ ४३ ॥

॥ १ ॥ १. [165]तत् त्वत्तः पृच्छामि[1] सत्यं मे ब्रूहि स्वामिन् । (किल अहं सत्यं पृच्छामि) ।

नमस्कारी स यः एवं नमस्कृते युष्माकम्[2] (दीनेः) ।

महाज्ञानिन् मित्रो मे त्वत्तुल्यः संतोषाय भवेत् उत्साहेन । (किल मे संतोषः तस्मिन् काले यथा [यदा] कर्तृत्वेन यथाशक्ति तुल्यैः[2a] त्वया संभूतो भवामि) ।

एवं वयं पुण्येन मित्रं ददामः सहकर्तारम्[3] । (किल तुभ्यं सद्यापारतया शिष्यं ददामः) ।

तथा अस्माकं तस्मिन् उत्तमेन समागम्यते मनसा । (ग्वहमनेन) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ २ ॥ २. [166]तत् त्वत्तः पृच्छामि[1] सत्यं मे ब्रूहि स्वामिन् । (किल अहं सत्यं पृच्छामि)

किं अंतर्भुवने उत्कृष्टतरं प्रथमम् । (किल प्रथमं किंचित् यत् वाञ्छति किं उत्कृष्टतरम्) ।

को लाभस्य दाता । (कामुकेभ्यः लाभं को ददाति) । यः तस्मिन् द्वितये (नवं नवं) समीहते । (अविस्तावाचि अविस्ताअर्थे च[2]) ।

स यतः पुण्येन प्रवर्धयति नृशंसात् । (किल सद्यापारतया दधाति पापकारितरात्[3]) । सर्वदा[4] एव

स्वामी परलोके भुवनद्वयेऽपि मित्रो महाज्ञानिनः । (दीनिमित्रः) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ३ ॥ ३. [167]तत् त्वत्तः इत्यादि ।

को जननेः पिता पुण्यस्य प्रथमम् । (किल प्रथमं सद्यापारत्वं कश्चक्रे) ।

कः सूर्यस्य तारकाणांच ददौ पदवीम् । (किल मार्गं तेषां को ददौ) ।

कस्मात् यत् चंद्रः उन्मिलति निमिलतिच ते (किल अस्य वृद्धिः क्षयश्च कस्मात्) ।

तत् च महाज्ञानिन् वांछये अन्यस्य च वेत्ता अस्मि । (किल जानामि) ॥ (प्रश्नः प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ४ ॥ ४. [168](पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

को धत्ते जगतीं च अनाधारत्वेऽपि (किल आधारो जगत्याः नास्ति) ।

अनिपातिनीं । (इदं च वेद्मि यत् न निपतति) । कः अपो वनस्पतींश्च । (ददौ) ।

॥ ४४ ॥

॥ १ ॥ १. K_7, $MLHL_1$, TDA_2, H_2, MFL प्रच्छये [पृच्छे ?]. २. EMU_{17} नमस्कृत्ये (?). २a. Most MSS. inadvertently यथाशतुल्यः. ३. $MLHL_1$ प्रहंवत्तारं (?).

॥ २ ॥ १. TDA_2, MLHL, K_7, H_2, MFL प्रच्छये. २. अविस्ताअविस्तार्थेच. ३. EDA_2, MLHL, K_7, H_2, MFL पापकारितरान्. ४. All begin the following line with this word.

कस्मात् वाताः अंबुदाश्च उपक्रमंति आशु। (सत्कार्याय)।

का उत्तमस्य महाज्ञानिन् सृष्टिर्मनसः। (ग्वह्मनस्य सृष्टिः का) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य)।

॥ ५ ॥ ५. [169](पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्)।

कः सुनिरीक्षणे रोचिषिं[1] ददौ कश्च तमिस्रम्[2]।

कः सुनिरीक्षणे स्वप्नं[3] ददौ जागरणंच। (अध्यवसायम्)।

को यः हुसङ्गनकालं रपीथ्वनकालंच रात्रेः [रात्रिंच]। (पूर्वार्धकालं अपरार्धकालंच रात्रेः [रात्रिदिवसस्य ?] को ददौ)।

यश्च प्रमाणं संख्यां विवेकुर्न्यायेन। (किल तं कालं यत्र सोश्चीओसः प्राप्नोति को ददौ) ॥ (प्रश्नः प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ६ ॥ ६. [170] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्)।

तद्वितयं प्रब्रूहि[1]। (किंचित् यत् मुक्तात्मनां दुर्गतीनाम्)। यदि तत् एवं परिस्फुटतरम्। (किल विशदतरं वपुषि पाश्चात्ये भवति)।

पुण्यानां कर्मभिः स्थूलतरा संपूर्णमानसता (भवति)।

त्वदीयेभ्यो राज्यं उत्तमं आस्वादयति मनः। (किल ग्वह्मनः प्रसादं ददाति)।

केभ्यः अजीनाम्नीं दक्षिणाकरां[2] गां अघटयः ॥ (प्रश्नः प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ७ ॥ ७. [171](पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्)।

कः प्रियतरं अघटयत् राज्यं समं संपूर्णमनसा। (अभिलाषुकं सत्कार्यस्य पुण्यस्य)।

कः प्रीतिं अकरोत् यत् गृह्णाति पुत्रं पिता। (किल[1] प्रतियत्नं करोति)।

अहं तासां त्वत्तः प्रचुरं साहाय्यं ध्यायामि महाज्ञानिन्। (तासां सृष्टीनाम्)।

महत्तम अदृश्यमूर्ते विश्वेषां दाता असि। (सर्वेभ्यः शुभं ददाति) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ८ ॥ ८. [172] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्)।

[173] मे दांति[1] ब्रूहि या ते महाज्ञानिन् सा विक्रमता[1a]। (किल तनोः अक्षयत्वं तस्याः प्रभावेन शक्यते कर्तुम्)।

याच उत्तमेन वचसां[2] [वचसां] प्रश्नता मनसा। (किल दीनिः प्रवर्तमाना कदा भविष्यति)।

याच पुण्येषु भुवने परिपूर्णवेतृता[3]। (मुक्तात्मनां दुर्गतीनां च)।

॥ ५ ॥ १. Several MSS. रोचिषिं (?) २. EMU$_{17}$ तमिष्टं. ३. MLHL$_1$ स्वापं; K$_7$ स्वपनं; MFL, EMU$_{17}$ स्वाप्नं (?).

॥ ६ ॥ १. MFL प्रब्रूमहे. २. Some MSS. दक्षिणांकरां, others दक्षणांकरां (?).

॥ ७ ॥ १. H$_2$, MFL किल प्रतिभकरोति यत्नं करोति (?).

॥ ८ ॥ १. K$_7$ मिदाविं (?) १a. MFL सविक्रमता. २. NMRL$_4$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$ वचसां. ३. NMRL$_4$, TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$ परिपूर्णा वेतृता.

कथं इदं यन्मे आत्मनि उत्तमानंदः प्राप्नोति ताभ्याम् । (किंचित् यत् इहलोकीयं परलोकीयं च शुद्धं करोमि) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य पुनर्वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ९ ॥ ९. [174] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कथं इदं अहं यत् दीनिं पवित्रतरां [पवित्रतरं] पवित्रयामि । (किल दीनिं कथं प्रवर्तमानां करोमि) ।

यः उत्तमज्ञानी नवं नवं शिष्यापयति पार्थिवतया । (किल दीनिः इयं नवं नवं किंचित् यत् सद्यापारि शिक्षापयति) ।

सत्यो राज्ये त्वत्तुल्यः विक्रमतया महाज्ञानिनः । (दीन्या होर्मिज्दस्य यो राज्यं सत्यं दधाति) ।

सहस्थानतया धर्मस्य उत्तमस्य च निवसति मनसः । (सहसखायतया) [सहसख्यतया ?] ॥ (प्रश्नः जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १० ॥ १०. [175](पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

तां दीनिं या विद्यमानेभ्यः उत्कृष्टतरा । (मे ब्रूहि) ।

या मे भूविभूतिं[1] धर्मस्य वृद्धिदात्र्या आश्लेषयति । (किल दीनिः इयं लक्ष्मीं सद्यापारात् कुरुते) ।

संपूर्णमनसा वचांसि कर्माणि च सत्यानि दत्ते[2] । (किल किंचित् संपूर्णमनसा ब्रूते कुरुते च) ।

मे निर्वाणज्ञानिने ते लक्ष्मीम् [ददाति] (यो निर्वाणज्ञानं किंचित्सद्यापारतया वेत्ति तस्मै प्रसादः यः तुभ्यं [त्वया] दीयते स दीयते) [तेन] संतुष्टोऽस्मि[3] महाज्ञानिन् ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ११ ॥ ११. [176] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कदा तेषु सा समागमिष्यति संपूर्णमानसता । (किल शिष्याणां मे संपूर्णमानसता कदा भविष्यति) ।

ये[1] महाज्ञानिन् त्वदीयां समुद्धिरंति दीनिम् ।

मह्यं त्वं तेभ्यः प्रथमं संप्रदानं[2] देहि । (किल अमरेभ्यो महत्तरेभ्यः प्रथमं शुभं त्वं देहि) ।

विश्वेभ्यो अन्येभ्यो अदृश्यमूर्तिभ्यः प्रयत्नयामि पीडाकरेभ्यः । (किल आहर्मनात् देवेभ्यश्च विभिन्नो भवामि) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ९ ॥ १. Several MSS. पवित्रतरं adverbially.

॥ १० ॥ १. NMRL$_1$, EMU$_{17}$ भूविभूतं; K$_7$ भुवि भूते; MFL भुवि भूतं. २. TDA$_2$, NMRL$_1$, EMU$_{17}$ ददत्ते (?); K$_7$, H$_2$ ददते (?); MFL ददंति (?). ३. Some MSS. ऽस्मिन्.

॥ ११ ॥ १. EMU$_{17}$ ये (पुरुषाहम्पुरुषाः). २. MFL संप्रसादान्.

॥ १२ ॥ १२. [177] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कः पुण्यात्मा यः पृच्छति को वा दुर्गतिमान् ।

कोऽसौ हंता वा स वा हंता [1] ।

यो [ये] मां दुर्गतिनः तव लाभे प्रतिस्खलंति । (दीनौ ते) ।

कस्मात् तान् न आगमने हंतॄन् मन्ये । (किल किमर्थं चेत् तान् पश्यामि देवत्वेन न वेद्मि) ॥ (संतप्तवचसा प्रश्नः जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १३ ॥ १३. [178] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कदा द्रूजो निर्गच्छति तेन विनिर्गमेन । (द्रूजः अन्यायरूपी) ।

तेषां एवं ये अश्रुतिकारितया प्रतिवादयंति । (अकृत्याध्ययनतया [अकृताध्ययनतया]) ।

नो पुण्यानि प्रतिपादयंतोऽपि आश्लिष्यंति । (किल किंचित् यत् सद्व्यापारि समुद्दिशंति न च कुर्वंति) ।

न च प्रश्नानां उत्तमेन कामिनो मनसा । (किल मिथः प्रश्नत्वं च यत् सद्व्यापारि न रोचते) ॥ (संतप्तवचसा प्रश्नः जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १४ ॥ १४. [179] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कदा पुण्यात्मनां द्रूजा दास्यंते हस्तेषु । (द्रूजाः आस्मोगाः) ।

नितांतं एते [1] मारयंति च ते वाणीं महतीं [1a] पवित्रीम् [पवित्राम्] । (निवाहकान् विनाशयंति) ।

उत्साहं सतं [सत्वं] च ददंति [ददति] दलस्य दुर्गतिनः । (गनामइनिओ-सैन्यस्य) ।

ते एते प्रतारिताः संति महाज्ञानिन् अनागन्तारो नास्तिकाः । (किल पश्चात् जानंति यत् प्रतारिताः स्याम [स्मः] ये अस्यां दीनौ न आयांति वाचं च अन्येषां विलुंपंति) । (प्रश्नः जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १५ ॥ १५. [180] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

॥ १२ ॥ १. MFL सर्वहंता.

॥ १३ ॥ १. Thus Spiegel and some of the MSS.

॥ १४ ॥ १. NMRL$_4$, MFL, EMU$_{17}$ नितांतं मे ते. १a. Some MSS. leave a blank for this word महतीं, marking the space thus – – –. २. M. सत्वंच; MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$ H$_2$ MFL, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ सत्वं. ३. NMRL, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_2$, EMU$_{17}$ स्मःयेऽस्यां.

चेत् तदा पुण्येन प्रकटतया संश्लिष्टः पार्थिवोऽसि । (किल अंतः तस्मिन् काले पार्थिवः संपूर्णो भवसि[१]) ।

यदा समग्रं सैन्यं अनश्वरं समागमिष्यति । (किल आत्मानः पुनः तनौ भवंति) ।

तेषु प्रसिद्धिः या त्वया महाज्ञानिन् प्रारोहिणप्रारोपिता [प्रारोहणेन प्रारोपिता] (किल दीनेः प्रवृत्तिः संपूर्णा भविष्यति तस्मिन् काले) ।

कस्य निग्रहं कस्मै च पार्थिवत्वं दास्यति (?) ॥ (प्रश्नः प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १६ ॥ १६. [181] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

के विजयतया हंतारः पातारः तव रक्षया शिक्षायाः ये संति । (किल[२] दीन्या ते पापकर्मिणो [णां] निग्रहं के कुर्वंति) ।

[२a]"प्रकटतया मे सृष्टये भुवनद्वयेऽपि[३] गुरुतां आस्वादयितौ[३a]" । (किल[४] [आदेशं] इहलोकीये [य्यं] परलोकीये [य्यं] च ये ज्ञापयंति गुरुतया गृहीतोऽस्मि) ।

एवं तस्य[५] उत्तमेन श्रोशस्य समागमनं[६] मनसा । (किल[७] श्रोशस्य गुस्तास्पस्य उत्तमेन मनसा दीनौ समागमनम् सहायतया मम सृष्टेः) ।

महाज्ञानिन् तस्य मे कामः यस्य कामः केभ्यश्चित् । (किल मे समागमनं सोशिओइसस्य रोचते । यस्य कामः केभ्यश्चित् सर्वेभ्यः अन्यायो यस्मात् विलीयते[८]) ॥ (प्रश्नो जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ १७ ॥ १७. [182] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कदा[१] महाज्ञानिन् समयकतृत्वं[२] युष्माकम् । (किल कालो यः पाश्चात्यस्य । कदा प्राप्स्यति) ।

सा[३] विक्रमता या युष्माकम् । (किल कार्याणि न्यायानां युष्माकं कदा संपूर्णानि करिष्यंति) । ये च मे भवंति वचसां ईहयितारः (किल दीनेः प्रवृत्तिः संपूर्णा कदा भविष्यति) ।

स्वामिनो भविष्यंति उपरि अविर्दादे अमिर्दादे ।

एवं मांथ्रवाण्याः ये दानं धर्मसंमिश्रम् । (किल प्रसादं[४] एवं ददंति [ददति] यथा मांथ्रवाणाः प्रकटम्) ॥ (प्रश्नः जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १५ ॥ १. MFL, EMU_{17}, $NMRL_4$ भवति. २. Thus all, but EMU_{17} and MFL प्ररोहिणां प्रारोपिता.

॥ १६ ॥ १. EMU_{17}, MFL, H_2, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, $NMRL_4$ हंतारं पातारः शिक्षयां. २, EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ किल ति [ते] सिषिया [शिष्या ?] ते दीन्या पापकर्मिणो निघ्नंति रक्षांच श्रष्टिः [सृष्टेः] वे [के] कुर्वंति. २a. EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ जे [ये] संति प्रकटतया. ३. EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ भुवनं द्वयेन. ३a. $MLHL_1$ आस्वादय. ४. EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$, TDA_2, $MLHL_1$ आदेशं इहलोकीयं परलोकीयंच ये न्यापयंति [ज्ञापयंति]; EMU_{17} आहेशं (?) इदेशं (?) ...... &c. ५. EMU_{17}, $NMRL_4$, MFL सा. ६. MFL, $NMRL_4$ संप्राप्तिर्. ७. EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ किल उत्तमेन मनसा सह श्रोशस्य इति गुस्तास्प संप्राप्ति सहायतया मम श्रष्टौ [सृष्टौ]. ८. $NMRL_4$ किलीयते (?).

॥ १७ ॥ १. A_2, $MLHL_1$, TDA_2, MFL. $NMRL_4$ कथं. २. MFL समयकरत्वं. ३. MFL सविक्रमता. ४. K_7. प्रसंदं (?).

॥ १८ ॥ १८. [183] (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

कथं सत्यतया तस्य प्रसादस्य अनुरूपो भवामि । (किल मे अप्रतारणतया स्वाधीनो भवेत्) ।

दशानां अश्वानां सबीजानां उष्ट्राणां[1] च ।

यथा मे मज्द यत् एवं वेद्मि अविर्दादस्य अमिर्दादस्य ।

एवं यथा तुभ्यं च ददामि ॥

॥ १९. ॥ १९. (पूर्वोक्तवत् ज्ञेयम्) ।

यः प्राप्तं प्रसादं अनुरूपिणे[1] नो ददाति । (जरथुश्त्रप्रतिमाय) ।

[184] यं अस्ति तस्मै सत्यवक्ता नरो ददानः । (उत्तमो ना) ।

किं तस्य तेन दोषेण अस्ति तस्य प्रथमम् । (किल तस्य तेन पापकर्मत्वेन प्रथमम्) ।

वेत्ताऽस्मि तस्य यत् अस्य अस्ति निदाने । (निदाने का तस्य दुर्गतिः) ॥ (प्रश्नोजरथुश्त्रस्य) ॥

॥ २० ॥ २०. [185] कथं कदाचित् महाज्ञानिन् सुराजानो देवाः अभवन् ।

एवं इदं पृच्छामि । ये प्रतिस्खलंति (किल मनुष्यान्) कार्यंति[1] ...

तेषां ये[2] युष्माकं गवां कदर्थकानां ... ... [186]

ये च कीकाः अनिर्विण्णे[2a] यः [ये] अव्यापारदातृभ्यः[3] । यः [ये] अव्यापारकर्मणि[4] निर्विण्णाः[5] न भवंति तेभ्यश्च ब्रुवंति दातुं (कीकाः अदर्शकाः) । ([6]अतः प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ।

न ते प्रसादेषु पुण्यकार्यं प्रददंते[7] । (किल यः प्रसादः तभ्येः दीयते तेन किंचिदपि सद्यापारितरं न कुर्वंति) ॥

"उस्ताअह्माइ" (द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) । तथ्वापिरिशां प्रकृतिं आराधये । (आराधना वाक्) ॥ (निंदावाक् होर्मिज्दस्य[8]) ॥

॥ १८ ॥ १. MFL उत्कृष्टानां च (?!).

॥ १९ ॥ १. Some MSS. अनुरूपिणो.

॥ २० ॥ १. NMRL$_4$, MLHL$_1$, EMU$_{17}$ मनुष्यात् कार्यंति; K$_7$, TDA$_2$, H$_2$ किल मनुष्यात् कार्यम्. २. NMRL$_4$ या (?). २a. K$_7$,TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$ अनिर्विनेयः ; MFL, अनिर्विन्ने. ३. K$_7$, TDA$_2$ MLHL$_1$, H$_2$,NMRL$_4$ अद्यापारदत्तेभ्यः; MFL अध्यापारदातेभ्यः. ४. MLHL$_1$, H$_2$, NMRL$_4$, अद्यापारिकर्मिणि; TDA$_2$ अव्यापारिकर्मणि. ५. TDA$_2$, MLHL$_1$, MFL, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ निर्विन्मा (?); K$_7$ निर्विन्मान्. ६. K$_7$ अंतः. ७. K$_7$ प्रदंते (?). ८. MFL इजस्योपरि निंदावाक् होर्मिज्दस्य; H$_2$ निदांवाक् होर्मिज्दस्य.

हा ४५. ॥ ४४ ॥

॥ १ ॥ १. एवं प्रकृष्टं ब्रवीमि । ननु कर्णाभ्यां श्रूयते । (कोमलीक्रियते उदीरणीया च)। यथा आसन्नात् यत् च दूरात् समीहते[1a] । (एवंदस्थाने[1b] मठे[187] अध्ययनं कर्तुं तेन च एवं कार्यम्) ।

यत् ननु इदं सर्वं प्रकटं यतो महाज्ञानी ददौ । (किल एषा [एतां] सृष्टिं समग्रां होर्मिज्दो ददौ) ।

न द्वितीये काले दुष्टशिष्यापिता (आहर्मनः) जगत् मारयिष्यति[2a] । (वपुषि धाश्चात्ये अक्षये) ।

निकृष्टकामी[2b] दुर्गतीयं[3] जिह्वया प्रबोधकः ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य । अंतर्वाक् होर्मिज्दस्य) ॥ [188]

॥ २ ॥ २. [189] एवं प्रकृष्टं ब्रवीमि अंतर्भुवने अदृश्याः आद्याः [अदृश्यौ आद्यौ] । (गाथाभवाः) ।

याभिश्च [ययोश्च] महत्तमः (होर्मिज्दः) एवं अब्रवीत् एनं हंतारम् । (आहर्मनम्)। न (किल) अस्माकं मनः [मनसी] । (किल अहं न तत् मन्ये यत् त्वं मन्यसे । यतोऽहं सद्व्यापारितरं मन्ये त्वं च अव्यापारितरं [असद्व्यापारितरं] मन्यसे) न च शिक्षा । (यतोऽहं सद्व्यापारितरं शिक्षापयामि त्वं च अव्यापारितरं [असद्व्यापारितरं] शिक्षापयसि) । न च बुद्धिः । (यतोऽहं बुद्धिं सद्व्यापारितया दधामि त्वं च अव्यापारितया [असद्व्या०])

न च कामः । (यतो मे कामः सद्व्यापारितरः ते च अव्यापारी [असद्व्या०]) । न च वाक्यम्[2a] । (यतोऽहं सद्व्यापारितरं ब्रवीमि त्वं च अव्यापारितरं [असद्व्या०] ब्रूषे)।

न च कर्म । (यतो मे कर्म सद्व्यापारितरं तेच अव्यापारितरम् [असद्व्या०]) ।

न च दीनिः । (यतो मे दीनिः गाथाभवा ते च राक्षसी) । न च आत्मानः संयुंजंति[3] । (ये उपरि दीनौ मे तिष्ठंति ये च उपरि दीनौ ते तिष्ठंति तेषां आत्मानो न एकत्र) ॥ (प्रकृष्टा वाक् निदर्शयनं[190] च जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ४५ ॥

॥ १ ॥ १. H_2, TDA_2, K_7, ननुकर्णाभ्यां श्रूयते ॥ उदीरणीयाच ॥ कोमलीक्रियते. १a. MFL समेहतेनच (?). १b. H_2, एवमस्थाने मठे; TDA_2, अध्ययनं कर्तुं एवमस्थाने मठे तेन च एवं कार्यं; $MLHL_1$ एवं स्थाने मठे; K_7 एवास्थाने मठे. २. $NMRL_1$, H_2, EMU_{17}, TDA_2, दुष्टशिष्ययिता. २a. Some MSS. मारुयिष्यति. २b. Some MSS. निकृष्टकामि. ३. M. दुर्गतीयः (?).

॥ २ ॥ १. $NMRL_4$, अदृश्यात् आद्यं; EMU_{17}, TDA_2, K_7 अश्य आद्यं [अदृश्यं आद्यं]; H_2 अदृश्य अघं; MFL अदृश्यत् ॥ आद्यगाथाभवाः; $MLHL_1$ अदृश्या आद्यगाथाभवा. २. EMU_{17} H_2 अव्यापारितरं [असद्व्यापारितरं]. २a. MFL वाच्यं. ३. EMU_{17}, संजुयंति.

॥ ३ ॥ ३. [191]एवं प्रकृष्टं ब्रवीमि अंतर्भुवनेऽस्य आद्यम् । (अस्य होर्मिज्दस्य स्वाधीनं आद्यं शीलं संमार्जनं [शीलसंमार्जनं] किल सर्वस्य कस्यचित् आदौ शीलं संयुज्यते संमार्जयितुम्) ।

यत् मे वेत्ता महाज्ञानी अवोचत् स्वामी ।
किल ये एनां भवद्भ्यः न एवं वाणीं समाचरंति ।
यथा इयं मनसि वचसि च ।
तैश्च अंतर्भुवने अन्यायोऽस्ति यावत् निर्वाणम् ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ४ ॥ ४. [192] एवं प्रकृष्टं ब्रवीमि अंतर्भुवने अस्य उत्कृष्टतरम् । (अस्य इति होर्मिज्दस्य स्वाधीनं उत्कृष्टतरं षुअएतुअद्थकरणम्)

पुण्यसंश्लिष्टं होर्मिज्दो वेत्ता यत् इदं ददौ । (षुअएतुओद्थकरणम्) ।
पितृतया उत्तमस्य समाचरत् मनसः । (किल सद्यापारपालनार्थे सृष्टीनां षुवए-तुतेंद्थं [खुअएतुओद्थं] चकार) ।

एवं सा दुहिता उत्तमकर्मिणी सम्पूर्णमानसी (पृथिवी)
न[1] व्यामोहिता । (किल षुवएतुतेंद्थ-करणात् [खुअएतुओद्थकरणात्] अन्यथा न आसीत्) । सर्वज्ञानिनी होर्मिज्दीया । (किल दीन्या होर्मिज्दस्य समग्राणि कार्याणि न्यायाश्च[2] तैत्र[3] भवंति) ॥ (निदर्शयनं जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ५ ॥ ५. [193]एवं प्रकृष्टा वाक् यां मे अब्रवीत् महत्तमः । (गुरोः ग्रहणम्) ।
वाचः[1] संलापे देयाः या मनुष्याणां उत्कृष्टतरम्[2] । (किल मनुष्याणां किंचित् इदं एवं उत्तमं यत् उपरि दीनौ संतिष्ठंति) ।

यो मर्दायाय तस्मै श्रोशाय ददाति आस्वादयति च । (श्रोशाय आचार्याय ददाति स्वीयं वपुः आस्वादयति च अन्येषाम्) ।

उपरि प्राप्नोति अविर्दादे अमिर्दादे । (प्रसादं गृहीतुम्) ।
उत्तममनःकर्मा होर्मिज्दे । (अस्मिन् प्राप्नोति प्रसादं गृहीतुम्) ॥ (प्रकृष्टा वाक् आघोषणं मनीषाभिलाषणं[3] जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ६ ॥ ६. [194]एवं प्रकृष्टं ब्रवीमि सर्वेभ्यो महत्तरम् । (इजिश्नेः[1] इअज्दानां करणम्) ।
स्तुतीः पुण्यानां अस्य उत्तमज्ञानिनो[2] याः संति । (किल होर्मिज्दस्य स्वाधीनाः संति) ।

महत्तर अदृश्यमूर्ते शृणु महाज्ञानिन् स्वामिन् । (किल यद् वयं ब्रूमहे तत् शृणु) ।

॥ ४ ॥ १. K_7 नेऽव्यामोहिता. २. Some MSS. या न्यायाश्च. ३. Some MSS. तत्रच. ४. MLHL निदर्शनं.

॥ ५ ॥ १. All have वचः २. H_2, TDA_2 उत्कृष्टतरां. ३. $NMRL_4$ मनीषाभिलाषणनं.

॥ ६ ॥ १. H_2 इजिश्नः (?). २. TDA_2, H_2, EMU_{17}, $NMRL_4$, $MLHL_1$ उत्तम महाज्ञानिनो.

यस्य प्रणामः उत्तमस्य प्रश्नतया मनसः । (किल अभ्यर्थनां स्वामिनः सद्व्यापारिप्रश्न-तया शक्यते परिज्ञातुम्) ।

तस्य बुद्धिं मे प्रकृष्टां शिक्षापय उत्कृष्टतराम् । (नैसर्गिकाम्) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ७ ॥ ७. [195]अस्य लाभान् समीहे दक्षिणादानेन । (अस्य इति होर्मिज्दस्य किल दक्षिणां करोमि) ।

यान् कदाचित् जीवद्भ्यः संभूतान् संभवतश्च (संपूर्णतरान् स्वीयान् करोमि) ।

अमृत्युप्रवृत्तिं मुक्तात्मनां आत्मानं [आत्मनां] अभीप्सवः । (किल तनोः अक्षय-तायां पुनर्न योग्या[1] हंतुम्) ।

अध्यवसायिनो ये नराः[2] । आयासिनो दुर्गतिमंतः

तेऽपि राजानो महाज्ञानिनः सृष्टीनां स्वामिनः ॥ (निदर्शयनं प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ८ ॥ ८. [196]तस्मै अस्माभिः स्तुतिः प्रणामः ततोऽधिकं विधेयः

ननु यतः इदं लोचनाभ्यां विदृश्यते (किल शुभं समस्तं होर्मिज्दात्) ।

उत्तमस्य मनसः कर्मणा च वचसा च

वेत्ता शक्यतया भवति यः महाज्ञानिनः स्वामिनः । (किल दान्या होर्मिज्दस्य) ।

एवं तस्मै प्रणामं अंतः गरोत्थमाने निदद्मामहे [निदधामहे] ॥ (निदर्शयनं प्रकृष्टा वाक्[1] जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ९ ॥ ९. [197]तस्मै अस्माकं उत्तमेन सह मनसा (यः कश्चित्) सत्कार्यः[1] । (किल आनंदेन कार्यः) ।

यो अस्माकं संतुष्ट्या चकार समाधानं असमाधानिनः । (किल तस्यापि यः दुर्गतिमान् समाधानं यत् किंचित् अस्ति होर्मिज्दात्) ।

होर्मिज्दराज्यं समाचरद्भिः अस्मभ्यं देहि होर्मिज्द ।

पशुभिर्वीरैः । (किल ये नो पशुवीराः[1a] रक्षां कुर्वंति) अस्माकं वृद्धिदानं[2] ।

उत्तमया भक्त्या । (किल सदाचारिण्यै भक्तये च यमस्मः[3] [वयम् अस्मः]) । सुसैन्यतां ग्वह्ननेन । (अस्मभ्यं देहि) ॥ (निदर्शयनं प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ७ ॥ १. Most MSS. योग्रान (?!); K_7 योग्रा हंतुं; H_2, TDA_2, $MLHL_1$ योग्राह्नंतुं for योग्या हंतुं (!). २. H_2, TDA_2 अध्यवसायियोना येनरो (?); $MLHL_1$ अध्यवसायियोनोयेनरा.

॥ ८ ॥ १. K_7, EMU_{17} वाक्च.

॥ ९ ॥ १. Most MSS. सत्कार्या. १a. MFL, H_2, $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17} ये ने पशुवीराः; K_7 ये ने पशवो वीराः. २. MFL, H_2, K_7, $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17} वृद्धिदानां. ३. Most MSS. वयमस्मः.

॥ १० ॥ १०. [198]तस्य अस्माकं इजिश्नये[1] संपूर्णमनसा सदा एव महागीः[199]।
योऽन्यनामतया महाज्ञानी विख्यातोऽस्ति स्वामी ।
योऽस्मै अशवहिस्तं ग्वह्ननं च आस्वादयति । (अशवहिस्तं अग्निं[1a] च पुण्यं च ग्वह्ननं उत्तममनः गां च) ।
सहरेवरं अस्मै अविर्दादं अमिर्दादं च । (सहरेवरं राज्यं अविर्दादं उदकं अमिर्दादं वनस्पतिम्) ।
तस्मिन् संतिष्ठति दात्री अध्यवसायस्य बलिष्ठस्य । (घटितासि [घटितास्ति] शक्तिमतः[1b] प्राणस्य विक्रमिणः) (किल पृथिवी पुत्रीतया[2] तस्य संतिष्ठति) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥
॥ ११ ॥ ११. समाजग्मुः देवाः पश्चात् मनुष्याणां च ।
हीनमानसता । ये एनां हीनां मन्यंते । (एनां सृष्टिम्) ।
अन्यस्तु[1] तेभ्यः यः एनां संपूर्णां मन्यते । (एनां दीनिम्) ।
लाभमतां गुरुः पतिश्च महत्याः दीनेः ।
मित्रो भ्राता पिता वा होर्मिज्दः [होर्मिज्द]) ॥
("उस्ताअह्नै" द्विवारं वाच्यो गुजस्तः) । अदफ्रवशियां प्रकृतिं आराधये (आराधना वाक्) ॥

(उपरि लिख्यते) ॥
(अतः कंम्नमेजस्य हातस्य[2] मूलारंभे प्रश्नः आक्रंदनं च जरथुश्त्रस्य) ॥

हा ४६. ॥ ४९ ॥

॥ १ ॥ १. कां नमस्करोमि जगतीम् (होर्मिज्द शिष्यैः) । कस्मिंश्च[1] नमस्कृत्या प्रचरामि । (किं[2]ल कयाचित् याचनया) ।
उपरि स्वाधीनेषु आदेशमनस्सु प्रदत्तोऽस्मि । (किल तेभ्यः कृतोऽस्मि) ।
न मां संविदंति[3] ये स्वश्रेणयोऽपि ।
न अंतः ग्रामेषु ये अन्यायिनः[4] दुर्गतिनः । (ग्रामाधिपतयः तेऽपि मां न विदंति[5]) ।
कथं त्वां महाज्ञानिन् सत्कारयामि स्वामिन् ॥ (आक्रंदनं जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १० ॥ १. Almost all have इजिश्निये. १a. Most MSS. अग्नं. १b. NMRL$_4$, TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$, Sp. शक्तिमत्तः. २. Almost all have पुत्रितथा.

॥ ११ ॥ १. Most MSS. erroneously अन्यसु. २. All MSS. हायस्य.

॥ ४९ ॥

॥ १ ॥ १. M. कस्यांच; NMRL$_4$ कस्मिनूचन. २. TDA$_2$, K$_7$, H$_2$ किम्; NMRL$_4$, MLHL$_1$ कं. ३. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ संविदंति. ४. NMRL$_4$ has on the margin निजवाक्यप्रमाणकृतः as the meaning of this word. ५. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ विदंति.

॥ २ ॥ २. वेद्मि तत् यद् अस्मि महाज्ञानिन् अप्रार्थयिता । (किल मे इदं अशक्तित्वं किमर्थं इति वेद्मि) ।

अहं किंचित्-न-संचयः[1] (किल मे विभूतिः किंचित्तरा) । यश्च किंचिन्नरोऽस्मि (किल मे सैन्यं शस्त्राणि च किंचित्तराणि) (इदं च किमर्थं इति वेद्मि) ।

क्रंदामि त्वयि तत् एतद् आलोकय स्वामिन् । (किल मह्यं उपायं समीहस्व) ।

प्रमोदं समीहितं च [देहि] यन्मित्रं[1a] मित्राय ददाति ।

शिक्षया उत्तमस्य पुण्यलक्ष्मीं मनसः । (चेत् सद्यापारतया शिक्षितोऽस्मि तन्मह्यं प्रसादं देहि) ॥ (प्रश्नः समीहितं च जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ३ ॥ ३. कदा ताः दातयो महाज्ञानिन् या विकाशयिभ्यो[1] अह्नाम् । (अक्षयकराः । किल स कालः[1a] कदा प्राप्नोति यत्र अंतः दिनेषु कार्यं पुण्यं प्रवर्धयंति) ।

भुवने परिस्फुटं प्रकृष्टं पुण्यतया प्रब्रुवंति ।

कर्मसु शिक्षां लाभमतां बुद्धेः । (एवं यथा दीनितः प्रकटम्) ।

केषु लाभः उत्तमेन प्राप्नोति मनसा । (किल तं प्रसादं यं सद्यापारितया[1b] ददते[2] केभ्यो ददते[3]) ।

अहं ते शिक्षां समीहे स्वामिन् । (दीनिं ते) ॥ (प्रकृष्टा वाक् निदर्शयनं च जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ४ ॥ ४. एवं ते दुर्गतिनः ये धर्मं समाचरतः रक्षंति[1] ।

गां समादेशात् । (किल यः कार्यं पुण्यं कुरुते तस्य गां दानात् केभ्यश्चित् प्रतिस्खलंति) । देशेषु च ग्रामेषु च ।

दुष्टो बलात्कारी भवति स्वीयैः[1a] कर्मभिः अधो मृतः[2] । (किल अपजीवो भवति) ।

प्राप्ते राज्ये महाज्ञानिन् प्रतिद्वंद्वयितारो हंतारो वा । (किल मनुष्यान् पापान् अन्यथा समीहंते कर्तुम्[2a]) ।

एते ते प्रकृष्टं गवां समूहेषु सुनिर्वाणज्ञानतरकर्माणः[3] । (किल प्रतियत्नं गोपशूनां सुपरिज्ञानतया कुर्वंति[4]) ॥ (निदर्शयनं जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ २ ॥ १. TDA_2, H_2, किंचित्संचयः. १a. $NMRL_4$, K_7, EMU_{17} जन्मित्रं [ज for य]. २. TDA_2, H_2, $MLHL_1$ समीहवं.

॥ ३ ॥ १. H_2, K_7, TDA_2, विकाशयत्यः. १a. EMU_{17} कारः. १. b. $NMRL_4$, Some MSS. सद्यापारतया. २. EMU_{17}, $MLHL_1$, $NMRL_4$ ददांते; H_2, K_7,TDA_2 ददंते. ३. $NMRL_4$, H_2, K_7, TDA_2, $MLHL_1$ ददंते.

॥ ४ ॥ १. Corrected from रक्षति in all. १a. $NMRL_4$ स्वाद्वयैः (?). २. MFL आद्यमृतः; EMU_{17} आधामृतः; $NMRL_4$ अधामृतः २a. TDA_2, K_7, H_2, EMU_{17}, $NMRL_4$ धर्तुं. ३. $MLHL_1$, $NMRL_4$ सुनिर्वाणज्ञतरकर्मणिः; EMU_{17}, K_7 सुनिर्वाणिज्ञतरकर्माणः. ४. Most MSS. कुर्वंते.

॥ ५ ॥ ५. यो युष्माकं राज्ये अदाता नृशंससमागमनः । (किल अंतर् अस्मिन् जगति दानं न कुरुते छेदं कर्तुं च आयाति) ।

सुप्रसिद्धो वा शुद्धसत्कारतया मित्रतया वा । (यैः [यः] पापकर्मणां निग्रहं कुरुते स एवं परिज्ञेयः यत् पुरुषः सत्कारी मैत्रीवान्) ।

सत्येन जीवनीयः यो मुक्तात्मा यश्च दुर्गती । (किल सर्वः कोऽपि न्यायमत्तया धार्यः) ।

विशदोऽस्ति स प्रकृष्टं स्वाधीनत्वे वाक्यैः [वाच्यः] (किल उत्तमोऽस्ति स पुमान् स्वाधीनतया धार्यः) ।

उच्चैर्निर्गतोऽस्ति यो महाज्ञानिन् कदर्थनत्वात् स्वामिन् । (दुर्गतित्वात्) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ६ ॥ ६. यः एवं संप्राप्तं नो नराय प्रार्थयितुं समागताय । (किल यः कार्याय पुण्याय समायाति तस्मै न दत्ते) ।

द्रुजः स सृष्टेः । (किल सृष्टिं द्वेषिणीं कुरुते) । त्रासयनीयश्च । (किल भयं निदर्शयन्[1] [निदृश्य] निहन्तव्यः) ।

स यतो दुर्गती यः दुर्गतिभ्यः विकाशयिता ।

स मुक्तात्मा यो मुक्तात्मभ्यः समादेष्टा[2] । (अंतः संशयत्वेऽपि यैः[3] किंचित् दुर्गतिभ्यो दत्ते दुर्गत्या परिज्ञेयः यश्च किंचित् मुक्तात्मभ्यो दत्ते मुक्त्या परिज्ञेयः) ।

यावत् दीनिः पूर्वदातेः होर्मिज्दस्य । (यावत् सओशीओशः प्राप्नोति सदैव एवं परिज्ञेयम्) ॥ (संतप्तगिरा[4] प्रश्नः जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ७ ॥ ७. के मह्यं महाज्ञानिन् मदीयेभ्यश्च पातारो दत्ताः । (शिष्येभ्यश्च मदीयेभ्यः) ।

यतो मयि दुर्गती (आस्मोगैः[1]) विदित्वा दधाति द्वेषम् । (किल मया सह द्वेषं दधाति मे रक्षां के कुर्वंति) ।

अन्यास्त्वत्तोऽग्नेश्च ग्वह्मनाच्च[2] । (यतो युष्मान् वेद्मि किल मे रक्षां कुरुषे[3] [कुरुध्वे]) ।

येषां कर्मभिः पुण्यं पालयामि स्वामिन् । (किल कार्यं पुण्यं करोमि मे रक्षां के कुर्वंति) ।

तान् मे आदेशेन दीनौ प्रकृष्टं ब्रूहि । (इदं ब्रूहि यत् दीनिं गुरुणा गृह्णामि[4] [गृहाण]) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ५ ॥ १. MLHL$_1$ आदाना (?) [अदानी]. २. TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$ वाग्भ्यः.

॥ ६ ॥ १. TDA$_2$,H$_2$ निदर्शयत्री (?). २. Most MSS. समादिष्टा. ३. MLHL$_1$, K$_7$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ संशयत्वेयऽपिग्रः (?) [अंतः संशयेऽविग्रहः ?]. ४. EMU$_{17}$ संतपूगिरा (?).

॥ ७ ॥ १. Some MSS. दुर्गतिं आश्मोगाः २. Some MSS, wrongly ग्वह्मनाच. ३. NMRL$_4$ कुरुतः EMU$_{17}$, MLHL$_1$ कुरुषत (?); K$_7$, H$_2$ कुरुष (?). ४. MLHL$_1$, K$_7$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ गृन्हं (?); TDA$_2$ ग्रह्णं; H$_2$ गृह्णं; MFL ग्रहणं.

॥ ८ ॥ ८. यो वा मे एनां जगद्विभूतिं ददाति द्वेषिणे । (किल लक्ष्मीं आदेशेन आस्मोगानां धत्ते) ।

न तस्य अहं नृशंसैः कर्मभिः प्रकृष्टं प्रसर्पयिता । (किल तस्य तनौ आत्मनि च छेदकरैः कर्मभिः न अहं निग्रहं संपूर्णं कर्तुं शक्तः) ।

प्रत्याभिमुखप्राप्त्या तेन द्वितयेन[1] । (किंचित् यत् परलोकीयं इहलोकीयं शुद्धं न कुरुते)। तस्य प्राप्नोति पीडया ।

तनौ[1a] । (तस्य आस्मोगस्य) । स यः एनां सुजीवनितया पाता ।

नो दुष्टजीवनितया । (राजा यः सृष्टिं सद्व्यापारतया रक्षति स तस्य निग्रहं कुरुते) ।

कदाचित् होर्मिज्दः[2] दुःखकर्ता[3] निकृष्टानाम् ॥ (प्रश्नः प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ९ ॥ ९. कोऽस्मै[1] [ऽसौ] यो मह्यं[1a] दक्षिणां आस्वादयति प्रथमम् । (किल मे प्रथमं छात्रत्वं कः कुरुते) ।

यथा तव प्रीतो[2] [प्रीतौ] उच्चैः उत्तिष्ठामि । (दीनौ ते) ।

कर्मणा महत्तमं[3] स्वामिन् पुण्यात्मन्[4] ।

यथा तुभ्यं शिष्यः । (वपुः शिष्यतया ददौ मह्यं को ददाति) यथा शिष्याय गव; घटयित्रे उक्तम् । (किल युज्यते दातुम्) ।

समीहे अहं तौ ते उत्तमेन मनसा । (अविस्ताअविस्ताअर्थं च इयं सद्व्यापारतया स्वाधीनं शक्यते कर्तुम्) ॥ (निदर्शयनं जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १० ॥ १०. ये वा मह्यं नराः अंगनाः[1] वा महाज्ञानिन् स्वामिन् ॥

दातारो भुवने । (वपुः शिष्यत्वेन) । ये च तव वेतृतया उत्कृष्टया । (दीन्या ते) ।

भक्त्या भक्तायै[1a] । (मह्यं जरथुश्त्राय[2]) । उत्तमस्य राज्येन मनसः (सद्व्यापारपार्थिवतायै अहं अस्मि[3]) ।

यांश्च उत्थापयामि युष्माकं नामस्तुतये । (दीनये युष्माकम्) ।

प्रकृष्टं ते विश्वेऽपि चंदोरे प्रब्रुवंति उत्तारे । (किल ये जरथुश्त्रस्य भवंति ते सर्वेऽपि गरोत्थमानभाजः भवंति) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ११ ॥ ११. राज्याय उपक्रमंति करपाः[1] कीकाश्च । (अश्रोतारो अदर्शकाः राज्याय अव्यापारिणे) ।

निकृष्टैः कर्मभिः भुवनं नाशयंति मनुष्याणाम् । (स्थानं यत् परलोकीयम्) ।

॥ ८ ॥ १. Most MSS. erroneously द्वितीयेन. १a. Most MSS. तनोः. २. EMU_{17}, MFL, H_2, K_7, TDA_2, $NMRL_4$ होर्मिज्दात्; $MLHL_1$ होर्मिज्दाय. ३. EMU_{17}, H_2, K_7, $NMRL_4$ दुःखकर्त्री.

॥ ९ ॥ १. EMU_{17} ऽस्मि; K_7 $NMRL_4$ असौ. १a. $MLHL_1$, H_2, TDA_2 तस्मै यो मह्यं कोऽस्मै यो मह्यं. २. H_2, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17}, $NMRL_4$ प्रीतौ. ३. $NMRL_4$, K_7, EMU_{17} महत्तमं. ४. TDA_2, $MLHL_1$, EMU_{17}, $NMRL_4$ पुण्यात्मनः.

॥ १० ॥ १. K_7 has in the Avesta text "*nâçenâvâ*" and the Sanskrit नाशः अंतनाः वा (?). १a. Several MSS. भक्ताया (?) $NMRL_4$ भक्तयाया (?) २. $NMRL_7$ H_2, $MLHL_1$, EMU_{17} MFL जरथुश्त्रस्य ३. TEA_2 सद्व्यापारिपार्थिवताया अहमस्मि.

॥ ११ ॥ १. Spiegel and Some MSS. inadvertently करणः which is corrected here.

ये निजाय आत्मने निजायै च आक्रोशं ददंति [ददति] दीनये ।
यदि [यदा] उपरि प्रयांति परलोके चंद्रोरे उत्तारे । (तत्र आक्रोशं ददंति [ददति]) ।
(सदैव) यावत् सर्वं द्रुजस्थाने संस्थितिः । (यावत् वपुः पाश्चात्यं नरके संस्थितिः भवति) ॥ (प्रकृष्टावाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १२ ॥ १२. ये उच्चैः पुण्यं नाभे[1] नाभिजेभ्यः
तुरुष्काणां[2] उत्थापयंति प्रश्नैः[201] संलापैश्च । (किल तेषां तत्र प्रतिकृतिर्भवति) ।
संपूर्णमनसा जगद्विभूतेः वृद्धिं ददंति [ददति] व्यवसायतया [व्यवसायितया] ।
एवं तेन उत्तमेन सह निवसंति मनसा । (सह सद्यापारतया) ।
ते प्रीतिं महाज्ञानिनः समुद्गिरंति स्वामिनः । [तत् किंचित् निगदंति येन तेभ्यः प्रसादः प्राप्नोति) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १३ ॥ १३. यः स्पितमान्वयाय[1] [स्पितमकुलजाताय] जरथुश्त्राय दक्षिणां दाता
मनुष्येषु सत्करणीयः[2] स नरः प्रकृष्टश्लाघादानेन (स्तुत्या सद्यापारिण्या) ।
एवं तस्मै महाज्ञानी भुवनं ददाति स्वामी । (स्थानं यत् परलोकीयम्) ।
तस्य भूविभूतिं उत्तमं प्रवर्धयति मनः । (उत्तममनाः अमरः) ।
तं वो धर्मं[3] सदैव ध्यायामि शुद्धसखायम् [०सखं[3a]] । (दीनौ युष्माकं तं गुस्तास्पं यः सखायत्वं [सखित्वं]दीनेः सद्यापारतया कुरुते) ॥ (प्रश्नः जरथुश्त्रस्य[4] प्रत्युत्तरवाक् आहर्मनं च जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १४ ॥ १४. जरथुश्त्र कस्ते मुक्तात्मा मित्रो
महता महत्त्वेन । (किल निर्मलेन उत्तमत्वेन) । कस्मैच प्रकृष्टोक्तिदाने कामः । (किल ते दीनिः कस्मैच रोचते कस्य ब्रूषे[1]) ॥
एवं असौ राजा गुस्तास्पः संग्रामी ।
यः स्तोता महाज्ञानिन् सहवासिनो व्यावर्तयति स्वामिन्[2] । (किल सह-अन्वयीकान् दीनौ समानयति) ।
तान् आह्वानयामि उत्तमस्य उक्तेषु मनसः । (किल ये स्पितमान्[3] संति तान् दीनौ समानयामि) ॥ (निदर्शयनं जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १५ ॥ १५. हे हएचदस्पीयाः वाक् युष्माकं हे स्पितमीयाः ।
यत् दानं विविनक्तुं[1] [विविनक्त] यश्च[2] अदानम् । (किल युष्माकं किंचित् यत् सद्यापारितरं अव्यापारितरात् युज्यते विवेकुम्) ।

॥ १२ ॥ १. M.; EMU_{17} नाभैः (?). २. K_7, H_2 तुरुत्काणां; MFL कुरुत्कानाणां.

॥ १३ ॥ १. M. स्पितमजाय; $NMRL_4$, EMU_{17} स्पितमावाय; H_2, TDA_2 स्पितमाय. २. $NMRL_4$, EMU_{17}, $MLHL_1$, TDA_2 सत्कार्यणीयः H_2 सत्कार्यिणीयः; K_7 सत्कार्येणीयः ३. $NMRL_4$, H_2, $MLHL_1$ धर्म. ३a. Several MSS. सखायं त्वं. ४. $NMRL_4$, EMU_{17}, MFL, H_2 K_7, $MLHL_1$, TDA_2 होर्मिज्दस्य.

॥ १४ ॥ १. $MLHL_1$, K_7, H_2, TDA_2 ब्रूते. २. $MLHL_1$, H_2, EMU_{17}, TDA_2 स्वामिनि. ३. $MLHL_1$, H_2, TDA_2 अस्पितमान्.

॥ १५ ॥ १. EMU_{17}, $NMRL_1$ विविनक्तु; $MLHL_1$, विविनक [विविनक्त?]. २. All incorrectly यश्च.

तैर्युष्माकं कर्मभिः पुण्यं युष्मभ्यं दास्यते । (प्रसादः) ।

यानि ददौ (द्दौ) प्रथमं होर्मिज्दः ॥ (निदर्शयनं जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ १६ ॥ १६. फेरशउस्तर परत्रे[१] [परत्र] तुभ्यं दक्षिणाप्रवृत्तयः (किल तुभ्यं दक्षिणाः अंतः गरोत्थमाने कार्याः) ।

हे हूर्तेगुआजाः [हुओगुआयाः । हुओगुआजाः] ताभिर्यः संतुष्टः तस्य शुभे स्थितिः । (किल तं प्रसादं [स प्रसादः] यस्य रोचते तस्य परत्रे [०त्र] शुभं भवति) ।

परत्रे [० त्र] धर्मः समाश्लिष्टः संपूर्णमनसा । परत्रे [० त्र] उत्तममनाः ईप्सा-[२]नोऽस्ति राज्यम् ।

परत्रे [० त्र] महाज्ञानी स्वेच्छया स्थाने निवसति स्वामी ॥ (निदर्शयनं प्रत्यभिमुखवाक् प्रकृष्टावाक् च जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १७ ॥ १७. एवं वः प्रमाणं वक्ता । (किल दीनिं युष्माकं वक्ता) ।

न अप्रमाणी गुरु जामास्पो[१] हूर्तेगुआजः[१a] [हुओगुआजः] । (किल यत् दीनिवात्[२] [दीनित्वात्] न प्रकटं तत् न ब्रूते) ।

सहदात्यां[२a] वः आस्ते नमस्कृतये[२b] श्रोशदक्षिणादानेन[३] । (सहदातिरियं यत् दीनिं युष्माकं ब्रूते वपुश्च दक्षिणीकुरुते) ।

यो विविनक्ति दानं च अदानं च । (तस्मै ददाति यस्मै युज्यते दातुम्) ।

ज्ञाता प्रमाणं सत्यतया महाज्ञानिनः स्वामिनः । (दीन्यां[४] होर्मिज्दस्य) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ १८ ॥ १८. यो मदर्थं सदैव सः एवं वपुषा उत्कृष्टतरः । (किल जगति किंचित् इदं एवं उत्कृष्टतरं यत् छात्रत्वं मे क्रियते) ।

मह्यं लक्ष्मीं अंतः[१] उत्तमं आस्वादयति मनः । (किल यो मह्यं लक्ष्मीं ददाति तस्मै ग्वह्मनः प्रसादं ददाति) ।

अनास्तिकत्वं तस्मै योऽस्मभ्यं अनास्तिकत्वं दत्ते ।

हे महाज्ञानिन् हे धर्म युष्मान् स्वेच्छया सत्कारयामि ।

तां अहं बुद्धया मनसा च विविनज्मि । (दीनिम्) ॥ (प्रत्युत्तरवाक् प्रकृष्टावाक् च होर्मिज्दस्य[२]) ॥

॥ १६ ॥ १. Thus all ; but MFL परात्र. २. NMRL$_1$ ईप्मानास्ति ; TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$ इष्मानास्ति.

॥ १७ ॥ १. K$_7$, NMRL$_4$, MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$ यामास्पो [य for ज]. १a. MLHL$_1$ हुओगुआयः २. NMRL$_4$ दीनिवाक्; TDA$_2$, H$_2$ दीनित्स्वात्; K$_7$ दीनिवान्. २a. EMU$_{17}$ सहदाता. २b. Several MSS. नमस्कृताय. ३. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ श्रोशे. ४. K TDA$_2$ दीन्या.

॥ १८ ॥ १. Thus corrected by Spiegel. All have वतः or वंतः except MLHL$_1$ which has लक्ष्मी यत्. २. EMU$_{17}$, H$_2$, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$, NMRL$_4$ जरथुश्त्रस्य.

॥ १९ ॥ १९. यो मे पुण्यं प्रकटं तस्मात् समाचरति ।

जरथुश्त्रस्य यः कामः प्रकृष्टतमः । (किल यो जरथुश्त्रस्य निंदर्शिता [निदर्शितः] आस्ते) ।

स प्रसादे अनुरूपो भवति उभयोर्भुवनयोः ।

मां गृहीतुः [ग्रहीत्रा] संश्लिष्टा सदैव गोअजीनाम्नी । (यो मह्यं किंचित् ददाति तेन सह संश्लिष्टा भवति सदैव गोअजीनाम्नी) ।

तया एव मे संतोषः त्वदीयया महाज्ञानिन् विज्ञात्या । (दीन्या ते) ॥

" उस्ता अहमाए" (द्विवारं वाच्यो गुदस्तः) । कं-नमेजां प्रकृतिं आराधये । उस्त-उअइतीं गाथां पुण्यात्मनीं पुण्यगुर्वीं आराधये । उस्तवत्याः गाथायाः समग्रां दातिं आराधये । (आराधना वाक्) ॥

हा ४७. ॥ ४६ ॥

नमो युष्मभ्यं गाथाः पुण्यात्मन्यः ॥[1]

॥ १ ॥ १. महत्तरात् अदृश्यत्वात् उत्कृष्टतरात् च मनसः (यत् प्राप्तं अस्ति अस्मभ्यं कृतं यत् न प्राप्तं अस्ति तन्न मया आलोकितम्)

संश्लिष्टात् पुण्येन कर्मणश्च वचसश्च (कर्मणे सद्व्यापारिणे अस्माकं कृतं वचसे च सदाचारिणे अस्माकं उक्तम्)

अस्मभ्यं (स्वाधीनेभ्यो मनुष्येभ्यः) ददौ अविर्दादं (उदकं) अमिर्दादं (वनस्पतिम्)

महाज्ञानिनः [महाज्ञानी नः ?] राज्याय संपूर्णमनसा स्वामी ॥ (प्रत्युत्तरवाक् प्रकृष्टा वाक् च होर्मिज्दस्य) ॥

॥ २ ॥ २. अस्य अदृश्यमूर्तेः महत्तरस्य उत्कृष्टतरस्य

जिह्वायां वचां [वाचां] उत्तमेन मुखे च वा मनसा (किल यत् जिह्वया मुखेन च युज्यते कर्तुं सद्व्यापारितरं ब्रूते)

संपूर्णमनसा हस्ताभ्यां कर्माणि कुरुते

स निर्वाणे ज्ञानी [निर्वाणज्ञानी] (किल निर्वाणज्ञानं सद्व्यापारतया वेत्ति) स पिता पुण्यस्य महाज्ञानतया । (किल पालनां [पालनं] सृष्टेः सद्व्यापारतया कुरुते) ॥ (प्रकृष्टा वाक् जरथुश्त्रस्य) ॥

॥ ३ ॥ ३. असौ अदृश्यमूर्तिस्त्वं असि महत्तरः ।

योऽस्मभ्यं (स्वाधीनेभ्यः) गां दक्षिणाकरणं [०करणां] समासृजत् ।

एवं तस्याः आहाराय आनंदाय च अदाः संपूर्णमनसा ।

॥ १९ ॥ १. TDA₂, H₂, EMU₁₇, M., NMRL₄ निदर्शितः; MLHL₁ निदर्शितिं K₇ निदशिति.

॥ ४७ ॥

१. NMRL₄ omits the text as well as the translation of this whole chapter, giving reference to Hâ 18, यथा "दाइदिमोइ" सर्गे लिखितं. Similarly MLHL₁, TDA₂, K₇, EMU₁₇, MFL, and H₂.

यः संश्लिष्टः उत्तमस्य महाज्ञानिन् समं प्रश्नेन मनसः । (यस्य बहमनो दत्तोऽभूत् समर्थं [समग्रं] यत् चक्रे संप्रश्नतया ग्वह्मनस्य चक्रे) ॥ (प्रकृष्टावाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ४ ॥ ४. तस्मात् परलोकिनां दक्षिणां छिंदंति दुर्गतिमंतः

महाज्ञानिन् महत्तरात् (तस्मात् महत्तरात् उत्तमात् पुरुषात् । निश्चलधर्मश्च यः सद्यापारतया संजातोऽस्ति तं विभ्रंशयंति ये आस्रोगाः कपटकर्माणः । येषां वपुषि देवाः सदैव अभ्यागताः संति) । न एवं पुण्यात्मा (यतोऽसौ न विभ्रंशयति) ।

कर्तृतया च ना पुण्यात्मा कृतस्य च प्राकृतया अस्ति [पातृतयाऽस्ति] (कार्यं पुण्यं करोति कृतं च रक्षति) ।

अभिलाषुकश्च अस्ति । प्रचुरतरं हंता दुर्गतीनाम् । (अत्यर्थं [अत्यंतं] निर्हंति दुर्गतिनः) ॥ (प्रकृष्टा वाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ५ ॥ ५. ततश्च महत्तर अदृश्य महाज्ञानिन् स्वामिन् । (किल चेत् दक्षिणां न छिंदंति) ।

पुण्यात्मभ्यो आस्वादयति यां कांचित् उत्कृष्टताम् । (किल तस्मात् शुभं सर्वं उत्तमेभ्यो दत्तम्) ।

ऋते तव समीहितात्[1] दुर्गतिनो वर्षंति । (किल लक्ष्मीं न अभीप्सितेन ते दधते) ।

तस्य कर्मणि निकृष्टस्य निवासात्[2] मनसः । (किल अस्य आगतत्वं अकमनस्य वपुषि तस्य यः पापं कुरुते) ॥ (प्रकृष्टावाक् जरथुश्त्रस्य प्रत्युत्तरवाक् होर्मिज्दस्य) ॥

॥ ६ ॥ ६. तस्यां ददौ महत्तरोऽदृश्यो महाज्ञानी स्वामी

अग्निं विविक्ते दातारं प्रतिवादकृताम् । (किल शुद्धं अशुद्धं प्रकटीकुरुते) ।

संपूर्णमनसे महत्तराय पुण्याय च ।

स यतः प्रचुरान् पश्यतः प्रतिबोधयति । (दुर्गतिनः) ॥

"स्पिंतमिनिओ" हैतिं [हाइतिं] आराधये । (एनां प्रकृतिम्) । (आराधना वाक्) । अहुनवरं आराधये । पुण्यं उत्कृष्टतरं सुंदरं अमरं महत्तरं आराधये । (आराधना वाक्) ॥

हा ४८. ॥ ४९ ॥

॥ १ ॥ १. यं[1] [एवं ?] तस्यां दातिं[2] [दातौ] भमौ द्रूजं विघटयति[2a] । (किल वपुषि पाश्चात्ये अशवहिस्तो अमरः द्रूजं विघटयति) ।

(ये अविस्तावाणीं शिक्षति [शिक्षंति] तेषां बाधाकरां[3] [बाधाकरः] प्रकृष्टं अब्रवीत्) यत् इदं[4] प्राप्नुवंति विप्रतारकाः प्रकृष्टं वदंति (किल न अविस्तावाणीं न प्राप्नुवंति न उच्यते) ।

॥ ५ ॥ १. M. समीहितान्. २. M. आनिवासान्.

॥ ४८ ॥

॥ १ ॥ १. Thus all. २. M., K_7, दातौ. २a. K_7, MFL, EMU_{17}, टालयति. ३. M. बाधकरान्. ४ M. इमा.

अमृत्युप्रवृत्ति [०प्रवृत्तिः] देवानां मनुष्याणाम् (आस्ते) ।
एवं ते लाभः नमस्कृतिः अध्यवसायः स्वामिनो । (दीनेः तव) ॥

॥ २ ॥ २. वदामि अहं एवं ते अवबोधं[1] स्वामिनो । (दीनेस्तव) ॥

पूर्वे[2] मनुष्याः पृथिव्यां अंतराले प्राप्नुवंति । (मार्गे स्वर्गस्य नरकस्य च[2a]) ।

यथा मुक्तात्मनां स्वामिनः उत्तमदानं वदंति तथा दुर्गतिमताम् ।

यत् तत् उत्कृष्टभुवने प्रकटं सुंदरं कर्तु(कामस्य[3] निर्मलस्थानम् । तनोः पश्चात् अक्षयत्वं जायते) ॥

॥ ३ ॥ ३. एवं यत् ज्ञानं (अवबोधं[1] च जानाति) तस्य अतःपरं[203] भुवनं भवति शिक्षेत्[2] [°शिक्षयेत्?] ।

शोभनज्ञानिनः (एवंदस्य) समीपे शिक्षेत् सत्यवाणीं स्वामिनः । (दीनिम्) ।

वृद्धिः[2a] ज्ञानं[2b] च इदं (एवंदस्य समीपे शिक्षेत् [शिक्षयेत्?]) यत् तत् अध्यागामिनः[3] [अधोगामिनः] (आहर्मनस्य) वाक्यम् । (तस्य उपायं वदति) ।

ते उत्कृष्टभुवनं स्वामिन् यत् किंचित् एतत् ग्वह्मनस्य[4] बुद्धिः । (किल नैसर्गिका बुद्धिः सुंदरा सद्व्यापारा देहि) [किल नैसर्गिकां बुद्धिं सुन्दरां सद्व्यापारां ददाति?] ॥

॥ ४ ॥ ४. यत् [तत्[1]] देहि मनसा स्वामिन् उत्तमं यत् उत्कृष्टतरम्[2] [निकृष्टतरम्[3]]
अयं [इयं] दीनिः कर्मणा वचसा कार्या । (किल कर्तव्या तत् सर्वेषां कथनीया ये दीनेः अंतः संजाताः[4] [संयाताः]) ।

तेषां मित्रत्वं सुंदरत्वं अभिलाषयेत् समम् । (यत् कार्येण पुण्येन निर्भयत्वं कारयेत् पुण्यग्रहणाय मनसा कार्यम्) ।

यत् अयं [इयं] ते बुद्धिः निर्वाणे नराणां आस्ते । (किल दातिः ते भविष्यति) ॥

॥ ५ ॥ ५. एतेषां सुराज्यं पृथिवीपतित्वं भूयात् मा एतेषां दुष्टराज्यं भूयात् । (किल गृहं सुराज्ञां सुंदरं भूयात् मा एतेषां निकृष्टानां भूयात्) ।

उत्तमो निर्वाणज्ञः । (यत् निर्वाणं[1] किंचित् सुव्यापारं जानाति) । यत् कर्तव्यं तत् संपूर्णमनसा (सर्वं करणीयम्) ।

पवित्रीकरणं मनुष्याणां पश्चात् यत् जातानां[2] उत्कृष्टभुवनम् । (पश्चात् यत् जातानां एवं अवबोधं[3] [अवबोधः] उत्कृष्टभुवने) ।

॥ २ ॥ १. MLHL$_1$ अवबोधिः. २. NMRL$_4$, MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, H$_2$, MFL, EMU$_{17}$, सर्वे. २a. MLHL$_1$, TDA$_2$, NMRL$_4$, H$_2$, MFL मार्गस्य नर्कस्यच. ३. Thus M., NMRL$_4$, MLHL$_1$, H$_2$, MFL, Spiegel; TDA$_2$, कर्तुकामस्य; EMU$_{17}$ कर्ता कामस्य.

॥ ३ ॥ १. NMRL$_4$ अबोधं. २. EMU$_{17}$, NMRL$_4$, शिष्येत्. २a. EMU$_{17}$, वृद्धिं. २b. EMU$_{17}$. मनज्ञानिं (?). ३ EMU$_{17}$, NMRL$_4$ H$_2$, TDA$_2$, MLHL$_1$, अधोगामिनः EMU$_{17}$, K$_7$ अध्योगामिनः MFL अध्यगामिनः. ४. H$_2$, ब्रह्मणस्य (!).

॥ ४ ॥ १. Thus M., MLHL$_1$, others as above. २ Thus NMRL$_4$, but corrected *Secunda manu* into निकृष्टतरं, all the rest as above. ३. Thus M., MLHL$_1$, ४. TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$ सयाताः, all the rest as above.

॥ ५ ॥ १. TDA$_2$ MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ निर्वाणे. २. K$_7$, यातानां [य for ज]. ३. Thus all.

गवां विरचयिता । (पशुपाता कुटुंबिनः) । सोऽस्मभ्यं खाद्यं स्फीतयति । (किल अस्मत्तनुं वर्धयति । अहं जरथुश्त्रो भवामि एते शिष्याः मे संसर्गे भवंति) ॥

॥ ६ ॥ ६. यत् इदं सर्वेषां शुभप्रमोदं (गवां पशूनां) व्यवसायो (विचित्रो[1]) देयात् बलवतः उत्तममनसः प्रियतरम् ।

एवं तत् (यत् दक्षिणादानं गुरोः एवंदस्य गौः एका [गां एकां] प्रदद्यात्) स्वामिनः वनस्पतिं दद्यात् तेषां मुक्तात्मनां वृद्धि[1a]ः भूयात् ।

दादारस्य अंत[1b]ः उत्कृष्टभुवने जननि (जातिः[2]) [जाता] प्रथमा । (सृष्टिदातिः[3] बह्मनस्य) ॥[204]

॥ ७ ॥ ७. नितांतं कोपं नितांतं दद्यात् । प्रतिकूलं ईर्ष्यालुमनुष्यस्य (यो[ऽ] प्रमाणं[1] वधति[2] [वदति] तस्य) प्रतिकूलं शिष्यापयामि ।

यत् सर्वैः बहमनस्य दातिग्रहणाय भवितव्यम् । (किल सर्वैः शरीरं स्वीयं सुव्यापारेण धरणीयम्[3]) ।

यत् इदं पुण्यं मनोन्यं[4] [माननीयं][205] प्रकटं नरेण गुरुतरेण । (किल स्वीयस्य तनोः तत् यत् मनोन्यं[5] [माननीयं] कार्यम्) ।

एवं असौ सृष्टिः ते सृष्टिः होर्मिज्दस्य ॥

॥ ८ ॥ ८. कदा ते स्वामिनः उत्तमस्य समीहे राज्यम् । (किल राज्यं गुरुतरं त्वदीया वृद्धिः कदा) ।

कदा ते भक्तिशीलान् [०शीलानां ?] ये मनोन्यान्[1] [ये माननीयाः ?] स्वामिन् । (मे शिष्याः शीघ्रं प्रसादं[2] [ते] प्राप्नुवंति) ।

कदा ते परिस्फुटं प्रकटं [०टां] दक्षिणां समीहे । (यत्[3] दक्षिणयत्वं[206] प्रकट [०टं] कदा भविष्यति) ।

यत् बह्मनस्य कर्मणः धारणां सद्यापारेण[4] धारयिष्यंति । (यत् स्वीयेन शक्यते कर्तुम्[207]) ॥[208]

॥ ९ ॥ ९. कदा (अस्याः सिद्धेः) अवबोधनं[1] भवामि यत् (सर्वेषां) किंचित् (अभिलाषः) राज्यं (सुंदरतरं) (यत् आचारः) । (किल अयं कालः कदा प्राप्यते [प्राप्स्यते]) ।

॥ ६ ॥ १. MLHL$_1$, H$_2$, TDA$_2$ विचित्रता; K$_7$ MFL विचितां (?). १a. K$_7$, MFL . दधि. १b. K$_7$, अतः. २. MLHL$_1$, K$_7$, TDA$_2$ जननिजातः; H$_2$ जननीजातः, EMU$_{17}$ जानिनिजातः (?). ३. TDA$_2$, H$_2$ सृष्टि दीत्तिः.

॥ ७ ॥ १. M. ऽप्रमाणं or प्रमाणं. २. M. वधति or वदति. ३. M., TDA$_2$, K$_7$, NMRL$_4$, EMU$_{17}$, MLHL$_1$, H$_2$ धारणीयं. ४. Thus all, M मनेन्यं; H$_2$ मत्तोन्वं (?). ५. Thus all, M. मनेन्यं.

॥ ८ ॥ १. EMU$_{17}$, TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, MFL, NMRL$_4$ मन्योन्यान्; the last with Gujerâti મન રીઝે જેને જોઈને (by seeing which the mind is pleased). २. TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, EMU$_{17}$, H$_2$, NMRL$_4$, प्रसाद ते. ३. TDA$_2$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$, MFL, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ यत् दक्षिणा अयं त्वं. ४. Several MSS. सुव्यापारेण.

॥ ९ ॥ १. Thus corrected by Spiegel, All have अवबोधं. Mills proposes to correct it

स्वामिन् परिस्फुटं अस्मिन् समये (कदा मे शिष्याः प्रकटाः भविष्यंति अस्य समयस्य) मे संदेहः ।

सरलतया मे (यत् अस्मिन् समये) सत्येन जीवितं भवेत् यत् तत् उत्तममनसः विनाशनं भवति । (यत् सुव्यापारेण जीवितं भवेत् सर्वे निकृष्टतराः बलिष्ठाः भवंति विनाशयितुम्) ।

अवबो[1]धो भवामि लाभवतां मनुष्याणां यथा एते स्वामिनः ये भक्तिशीलाः संति ॥[209]

॥ १० ॥ १०. कदा अयं कालः स्वामिन् एषां मनुष्याणां मध्ये मानवाः प्रतिकरणता [०तया ?] भवंति । (किल अस्मिन् काले कदा प्राप्नुवंति यत् मे शिष्याः [शिष्याणां ?] प्रचलनं संपूर्णं भवति) ।

कदा उत्थापयंति उत्तमानां कदा निर्मलता [०तया] निकृष्टतरा भवंति ।

यत् अन्यायिनः संति (यत् निहंतारः संति) अश्रोतारः संति (किंचित् हानिं कर्तारः) अदर्शकाः संति रक्षकाः [अरक्षकाः ?] (यत् रक्षाकराः सृष्टीनां रक्षां न कुर्वंति) ।

यत् तत् बुद्धिः दुष्टा पार्थिवानां (आस्ते) यत् नगरेषु (ग्रामेषु) ॥[210]

॥ ११ ॥ ११. कदा इयं दातिः स्वामिन् यत् प्रकटं भवति[1] समं संपूर्णमनसा (कार्ये[1a] कर्ता)

प्राप्नोति सुमनसा सुकर्मणा ।

कदा दुर्गतिमतां आमर्षस्य[2] छेदः[3] [छेदं] पंगो[3a]ः (अक्षमस्य) दद्यात्[4] ।

यत् इदं सर्वं[5] निर्वाणे उत्तममनसः प्राप्नुवंति ॥ [211]

॥ १२ ॥ १२. एवं तेषां संति लाभमतां यत् नगरं (ग्रामम् देशं अक्षयत्वं करिष्यति) ये ज्ञातारः यत् बहमनस्य (समं मनुष्यैः सुव्यापारं) विलोकयंति ।

यत् कर्मणा सत्येन[1] (संति अन्यायिनः) तव स्वामिनः (जानंति) शिष्यंति । (दीनिः त्वदीया) ।

यतः तेषां ददंतः संति प्रतिपक्षाणां तेषां कोपेन ॥[212]

हा ४९. ॥ ४८ ॥

॥ १ ॥ १. एवं मे (सर्वेषां) यावत् (अत्र) निकृष्टतरे (युगे) रक्षां महत्तराणां (कुरु) । (किल यावत् तनोः अक्षयत्वं सर्वेषां [सर्वासां] सृष्टीनां रक्षां कुरु) ।

असौ दुष्टधर्ता (आहर्मनः[1]) आस्वादयेत् [......] स्वामिनो । (दीनिः) ।

---

into अवबुध्यमानः (?). २. EMU_{17} अवबोधा.

॥ ११ ॥ १. H_2, TDA_2 प्रकटां भवंति [प्रकटीभवंति ?]. १a. M. संपूर्णेन मनसा कार्या; $NMRL_4$ TDA_2, H_2 संपूर्गेन मनसा कार्यकर्ता. (K_7, MFL, EMU_{17}, कार्याकर्ता). २. Some MSS. अमर्षस्य. ३. M., $MLHL_1$ छेदं. ३a. $MLHL_1$ यांगा. ४. Some MSS. प्रदद्यात्. ५. H_2, सर्वे.

॥ १२ ॥ १. MFL सत्वेन.

॥ ४९ ॥

॥ १ ॥ १. Some MSS. आइमोगः.

यत् ते उत्तमस्य दातिः प्राप्नोति बह्मनस्य ।

यत् तेषां उत्तमता [......] ज्ञानता बह्मनेन । (किल उपायः आस्नोगानां यतः सुव्यापारं जानीयात्) ॥213

॥ २ ॥ २. एवं मे अयं (कर्म) यत् मांद्यस्य[1] अस्य दृष्टांतम् । (किल दीनेः मंदता [मन्दतां] करोति इदं अग्रे ब्रूमहे) ।

न्यायी[1a] दुर्गतिमान् छद्मकः यः सरलतया छेदः । (किल यो बलिष्ठः सत्यतया उपरि करोति तस्य क्लेशो भवति) ।

यत् न पूर्णया दुरागच्छन् [प्रादुरा०?] आस्ते संपूर्णमनसा । (किल किंचित् संपूर्णमनसा न कुरुते) ।

न यत् उत्तमानां दद्यात् स्वामिन् उत्तममनसः प्रकृष्टं सर्वं प्रश्नं विद्यते । (किल सर्वं प्रश्नं सुव्यापारं न करोति[2]) ॥214

॥ ३ ॥ ३. एवं अस्माकं अवबोधं स्वामिनो दातिः । (यत् दातिः आस्ते एवं अग्रे ब्रूमहे प्रकृष्टं वचसा ज्ञानं विद्यते) ।

तत् यत् पुण्यं लाभं दातिः [लाभदातिः] न्यायैः[1] (यत् प्रसाददानं) यः छिनत्ति तस्य द्रूजो (निग्रहं कुरुते) ।

यावत् अधिपतेः[2] अभिलाषः यत् बह्मनस्य ।

अंतराले सर्वे दुर्गतिगामिनः संति यत् सदैव अंतराले ब्रवीमि । (किल यत् मित्रतां [०तायाः] समं एतैः विभिन्नो भवामि) ॥215

॥ ४ ॥ ४. ते दुष्टबुद्धयो भवंति ये कोपं वर्षतः [वर्धयंतः] संति[1] संमार्जनं[2] यत् । (किल स्वामिनो अंतः तनौ प्रश्नं कुर्वतः संति) ।216

यत् स्वीयजिह्वायां विनाशनं तत् अविनाशनम् । (पुनरपि न अभीप्सयेत् विनाशयितुम्) ।217

ते शुभोदिता न वांछिताः[3] ये दुष्टसमाचरिताः संति[4] । (ते निर्मलत्वं धारयेत् [?]) ।

तेषां देवाः गुरवः संति ये (अंतः) दुर्गतिमतां दीनिः ॥218

॥ ५ ॥ ५. एवं यत् स्वामिन् उत्तमत्वं महत्तमत्वम् । (प्रसादं देहि) ।

यत् अस्याः दीनेः अधिपतिः बह्मनोऽस्ति । (किल अस्याः दीनेः प्रकटं यत् सुव्यापारं कुरु [कुरुते ?]) ।

यत् संपूर्णमनसा केभ्यश्चित् शुद्धं[1] सत्कार्यं कुरु[2] [कुरुते ?] । (किल केभ्यश्चित् कार्यं न्यायं सत्कार्यं कुरु [कुरुते ?] ।

तेषां सर्वेषां यत् त्वं राजा स्वामी होर्मिज्द । (तेषां यत् आधिपत्यं सुव्यापारं कुरु तेषां अधिपतिः पातसाहः त्वम्) ॥219

॥ २ ॥ १. MFL, EMU_{17} माद्यस्य. १a. Some MSS. आनायी. २. $NMRL_4$ writes on the line संदिग्धमना न भवतीत्यर्थः.

॥ ३ ॥ १. Several MSS. wrongly ज्ञायः [for न्यायः]; M. ज्ञायः corrected into न्यायः २. $MLHL_1$ अधिपतौ; K_7, अधिपतिः.

॥ ४ ॥ १. $MLHL_1$ कोपवर्षं संति (?). [कोपं वर्धयंति ?] २. $MLHL_1$, सन्मार्यितं TDA_2, H_2, संमार्जतं. ३. K_7, निर्वांछिताः ४ K_7, has some pages missing from here.

॥ ५ ॥ १. EMU_{17}, has शुद्धं तत् कार्यं. २. H_2, EMU_{17}, MFL, $MLHL_1$, TDA_2 कुरुते.

॥ ६ ॥ ६. प्रकृष्टं यत् ते आदेशयामि स्वामिन् कार्यं दीनेः तव परिस्फुटं यस्मात् वदामि । (किल न्यायवचनं करोमि) ।

यत् ते बुद्धिः मनसा । (दीनिः ते बुद्धिः मनसा विवेजयामि परीक्षयामि) ।

सत्येन परीक्ष्ययामि [? परीक्षयामि ?] एवं ईदृशं समुद्गिरामि । (किल दीनिं प्रवर्तमानां करोमि) ।

असौ दीनिः तव स्वामिनः ॥[220]

॥ ७ ॥ ७. एवं स्वामिन् संपादयिता बह्मनः ।

(मे) वचनं परिस्फुटं शृणु त्वं (तव) स्वामिनः । (किल यत् अहं वदामि तत् सर्वं शृणु) ।

कः आदेशः कोऽभिलाषः स्वाधीनता दातृता आस्ते । (किल अभिलाषः स्वाधीनता । आदेशो यत् करणीयः) ।

यत् तत् समाचरणं उत्तमं देहि प्रकृष्टं आशीर्वादयामि । (किल कर्तव्यं ते यत् आशीर्वादतरं धारयामि यदि स्वीयाभिलाषः) ॥[221]

॥ ८ ॥ ८. फिरशउस्त्रस्य वनस्पतेरग्नेः पुण्यं देहि ।(किल पुण्यस्य कार्यं उष्णतरं कुरु)।

अधिपतित्वं ते एवं याचयामि स्वामिन् । (द्वारे पेर्वदस्य निर्मलत्वं देहि) ।

मदीयाः (शिष्याः फेरशउस्त्रश्च [फेरशोश्त्रस्यच] यो महत्तरः तस्य त्वं स्वामित्वं (वृद्धि देहि) ।

एते सर्वे आदेशकारिणः संति [संतु ?] । (किल फिरशउस्त्रस्य अपरेषां शिष्याणां यावत् तनोः अक्षयत्वं सर्वेषां राज्यं देहि) ॥[222]

॥ ९ ॥ ९. यत् शृणु (सुंदरेण) शिष्यापणां पश्चात् लाभं अभिलाषस्य । (किल फिरशउस्त्रस्य दीनिं महत्तरं [महत्तरां ?] देहि) ।

न सत्यवचनस्य राज्यं देहि अस्य दुर्गतिमतः । (किल फिरशउस्त्रस्य राज्यं देहि । अस्य दुर्गतिमतः न दद्यात्) ।

यत् दीनेः अतःपरं नियोजयेत् प्रसादम् । (किल प्रसाददानं देहि) ।

पश्चात् पुण्यं नियोजयेत् कार्यं न्यायं जामास्पस्य । (किल यत् असौ सुव्यापारं प्रचरति) ॥[223]

॥ १० ॥ १०. एवं यत् स्वामिन् तव सृष्टिं पालयामि । (किल रक्षां करोमि तव सृष्टेः)।

बह्मनस्य (उत्तमस्य मनसः) यत् मुक्तात्मनां आत्मा (आस्ते) ।

॥ ७ ॥ १. TDA_2, H_2 स्वामिनता (?) [a slip of the pen only ?].

॥ ८ ॥ १. $MLHL_1$ द्वारेपेरजवदस्य; TDA_2, द्वारे । पेरवजदस्य corrected *seconda manu* द्वारे । एरवजदस्य; H_2, द्वारे । पेएरवजदस्य; MFL, $NMRL_4$ EMU_{17} द्वारेपुएरवदस्य. २. TDA_2, H_2, $MLHL_1$ फेरशउस्त्रसं यो.

॥ ९ ॥ १. Strangely enough, when all give जामास्पस्य, $MLHL_1$ gives here न्यायमध्यस्य ।

अस्य यत् प्रणामः आस्ते संपूर्णमनसा वृद्धेः । (किल किंचित् पुण्यं दद्यात् तस्य प्रणामः)।

यो मनसा अस्य स्वामिनः न पश्यति (अव्यापारेण) तस्य अधो नरके मृत्युर्भूयात्। (किल "अपगइअहि"[224] भवेत्)[1] ॥[225]

॥ ११ ॥ ११. एवं दुष्टपार्थिवत्वेन दुष्टकर्मणा दुष्टवचसा।

दुष्टदीन्या दुष्टमनसा दुर्गतिगामिनः (सन्ति)।

निकृष्टतरं खाद्यं संमुखं आत्मानः [तेषां आत्मनः] संमुखं प्रचरति ।[226]

यः अंतः द्रूजस्य प्रणामं कुरुते स (अंतः नरके) प्रकटाः विध्यंते [प्रकटं विंद्यते]। (ये संति प्रकटाः देवानां द्रूजानां मध्ये) ॥[227]

॥ १२ ॥ १२. यथा ते परिस्फुटं (प्रकटं जानामि) आकारयामि अहं सहायी

जरथुस्त्रो (भवामि) यथा ते बह्मनः (उत्तममनसः)।

यस्ते स्तुतिकरः तस्य सुसमृद्धत्वं भूयात् स्वामिन्।

एवं (शिक्षां) अवोचत्[1] यस्ते आराधयति (आराधनां कुरुते) (तस्य आत्मा) [आत्मनः] अतःपरं (स्वर्गभुवनं भूयात् सुसमृद्धता [च] भूयात्) ॥[228]

॥ आराधना वाक् ॥

हा. ५० ॥ ४९ ॥

॥ १ ॥ १. यथा यत् अहं आत्मानं अभिलापयामि यत् अभिलापः संवलस्य किंचित्। (कार्यं पुण्यस्य शक्तिमान् करोमि यत् प्रसादं तस्य पुण्यस्य दद्यात्)।

को मे पशून् दद्यात् को [के] मे मनुष्याः पालनां दातिं अलभंत[1] [पालनदानं अलाभयंति?]। (अपरं साहाय्यं देहि [दद्युः?])।

अन्यं यत् परिस्फुटं तव हेतोः (जानामि) स्वामिन् महाज्ञानिन्।

दीनेः उपरि सुशीलं सत्वं च कार्यं ततः अतःपरं भुवनं (स्वर्गं) मनसा आकार्यते। (पश्चात्[3] यथा अतःपरं भुवनं सर्वे जानंति) ॥[229]

॥ १० ॥ १. NMRL$_4$, MLHL$_1$ have additional gloss:—ते स [वें] अंतर्नरके प्रकटा विधंते [विद्यंते] ये संति प्रकटी देवानां द्रूजानां मध्ये. But this is the translation of the last line of para. ११ which is miswritten here.

॥ १२ ॥ १. Thus all. [Probably a miswriting for अयाचत्].

॥ ५० ॥

॥ १ ॥ १. MLHL$_1$ अलसंत. २. MFL एतत्. ३. EMU$_{17}$ पाश्चात्.

॥ २ ॥ २. यथा त्वं स्वामिन् अयं [इमां] दक्षिणां कुरु गोस्पिन्दं (पशुं) समीहे ।

इदं शीलं (यत् दक्षिणां) तत्र (कारयेत् एतत् गवां पशूनां) कर्मकारितया संतोषयेत् । (यत् संतोषं इदं [इमम्] कालं कुटुंविनः धारयेत्) ।

यत् सत्येन जीवेत् असौ पुण्यात्मा (यत् धारयेत् तत् इदं) प्रभूतं खादनं[3] रक्षां शुभां च ।

प्रकटं पृथिव्यां (यत् अयं नरकः[4]) ममोपविष्टस्य सतः (अंतः गृहे) दातिं प्रदेहि[5] । (प्रभूतं देहि) ॥[230]

॥ ३ ॥ ३. एवंच अस्माकं स्वामिन् यत् पुण्यस्य योग्यम् । (किल एतेषां क्षत्रियाणां पुण्यस्य हेतोः पशवः योग्यतराः संति) ।

यत् इदं राज्यं बह्मनस्य आस्वादयेत् । (किल स्वीयेन) ।

यत् अस्माकं भक्तिशीलानां वलं (प्राणं) वर्धेत । (किल वलं तत् भक्तिशीलानां संधारयेत्[1]) ।

यत् अंतः पृथिव्याः [पृथिव्यां] अयं दुर्गतिमान् विभंजनां [विभागं] धारयेत् । (तत् आकृष्येत्) ॥[231]

॥ ४ ॥ ४. एवं तव स्तुतिं आराधनां [आराधनं] करोमि महाज्ञानिन् स्वामिन् ।

यत् अस्ति दातिः प्रकटता बह्मनस्य । (किल समं तेन यत् आराधनां करोमि) ।

राज्यं यत् अस्य समीहे । (किल कार्यस्य[1] पुण्यस्य वाञ्छां[2] करोमि) । यत् संप्राप्तेः[3] [संप्राप्तेः] अयं मार्गः[3a] । (किल अस्य मार्गस्य सुव्यापारं आस्ते) ।

प्रकटां अयं [इमां] दक्षिणां (देहि स्वामिन् यत्) अंतः गरोत्थमानस्य[4] स्तुतिम् (आराधनां) प्रकटां करोमि ॥[232]

॥ ५ ॥ ५. संपूर्णं [संपूर्णां] यत् युष्माकं भक्तिं करोमि स्वामिन् । (किल भक्तिशीलतां युष्माकं संपूर्णं कुर्वन्नस्मि) ।

सर्वे यत् तत् अविस्तावाणी [० र्णी] तव वांछयेत् [वांछेयुः ?] प्रमोदेन (हर्षेण) । (किल दीनेः [दीनिं] तव प्रवर्तमानां करोमि सर्वे यत् आनंदं कुर्वंति) ।

(अस्माकं) उपरि आलोकयेत् [० येयुः ?] प्रकटतां एकवेलां[1] कुरु ।

यत् आरोग्यतां समीहे । (तत् आरोग्यसहायतां कुरु) यत् अस्माकं शुभं देहि ॥[233]

॥ २ ॥ १. MLHL$_1$ कुरु यत्. २. MLHL$_1$, कुटुंबिनं. ३. EMU$_{17}$, MFL, NMRL$_4$, खाद्यंत्वं. ४. MLHL$_4$, नरकः. ५. MFL प्रदिति (?); NMRL$_4$ प्रदन्ते.

॥ ३ ॥ १. TDA$_2$, H$_2$, EMU$_{17}$ MLHL$_1$ समं धारयेत्. MFL has rendered the whole line thus:—यत् अस्ति दातिः प्रकटा बह्मनस्य (किल संमतेन यत् आराधनां करोमि (!) [probably through inadvertance.]

॥ ४ ॥ १. All have कार्यं. २. EMU$_{17}$ प्रकटा संवादतां. ३. Some MSS. संत्तसेः. ३a. MLHL संत्तसे मार्गेण. ४. Some MSS. गरोथमानेऽस्य.

॥ ५ ॥ १. NMRL$_4$ एकहेलया; H$_2$, EMU$_{17}$ TDA$_2$ एकवेलं.

॥ ६ ॥ ६. यत् तत् अविस्तावार्णीं स्वामिन् कुरु। (यतस्ते[1] आराधनां करोमि)।

मित्रतां (दादारस्य) पुण्यस्य (रक्षां) नमस्कृतिं करोमि। (किल यत् कार्यं पुण्यस्य। सुसमृद्धोऽहं) जरथुश्त्रो[1a] (भवामि)।

ददामि बुद्धिं जीह्वायाः[2] मार्गस्य संस्थितिं (अस्ति प्रकृष्टहादस्य[3])।[234]

यत् अयं [इयं] समारचना मम। (शिष्याणां कुरु)। तत् बह्मनस्य शिर्ष्यां[4] [शिक्षां] देहि) ॥[235]

॥ ७ ॥ ७. एवं यत् त्वां [वां] नियोजयामि। (इदं कार्यं न्यायस्य [न्यायशास्य] तव[1])। मित्रस्य (वांछां करोमि) वेगेन। (कार्यं उपरि भवेत्)।

यत् प्राप्नोमि एतत् अंतराले प्रणामः तव हेतोः। (किल यावत् तत्र भुवने प्राप्नोमि नमस्कृतिं ते बलिष्ठां[2] करोमि)।

स्वामिन् परिस्फुटं (प्रकटं) बलिष्ठतां [० ता ?] बह्मनेन। (यत् बलिष्ठता पश्चात् बह्मनात् उत्तमात् मनसः)।

अस्य [अस्या] गृहीतारो[3] [गृहीता] भवामि यत् त्वं [ते] स्वामिन् सहायता[4] आस्ते। (किल सहायता यत् स्वयं शक्तिमान् [शक्तिमंतं] शक्नोति कर्तुम्) ॥[236]

॥ ८ ॥ ८. समं पादाभ्यां[1] [पद्याभिः ?] ते प्रकृष्टं विख्यातोऽस्मि[1a] [विख्याताऽस्मि] महत्तरोऽहम्। (यत् इदं बलं दीयमानं आस्ते ततः अविस्तावार्णीं वदामि)।

उपरि प्राप्नोमि यत् स्वामिन् उत्तानहस्तः सन्। (निवासनं [मिमांसनं ?] करोमि[2])।[237]

एवं यत् ते परिस्फुटं दक्षिणां करोमि यत् नमस्कृतिम्।

एवं यत् ते बह्मनस्य गुणाः प्रवर्तमानाः संति। (किल सुव्यापारगुणाः अस्य मध्ये भवंति) ॥[238]

॥ ९ ॥ ९. तव आराधनां संमुखं स्तुतिं प्रचरामि। (करोमि)।

स्वामिन् परिस्फुटं (प्रकटं युष्माकं) उत्तमेन मनसा। (स्तुतिं करोमि)।

एवं लक्ष्मीं मे भक्तिशीलां (देहि। यत् ते भक्तिं करोमि)। यत् अभिलाषयामि। (किल) राज्यस्य (अभिलाषं करोमि)।

एवं ते सुदानिनं अभिलाषयामि गृहीतारो [ग्रहीता] भवामि। (प्रसादम्) ॥[239]

॥ १० ॥ १०. एवं तत् समाचरामि पूर्वं यत् कर्म।

॥ ६ ॥ १. M. यत् आस्ते; MLHL$_1$, TDA$_2$, H$_2$ यस्ते. १a. EMU$_{17}$, जरथुश्त्रस्य. २. TDA$_2$, H$_2$, MLHL$_1$ जिह्वया. ३. MFL प्रकृष्ट दादस्य. ४. MFL शिष्याणां.

॥ ७ ॥ १. Some MSS. नव [a slip of the pen for तव]. २. Most MSS. बलिष्टतां. ३. Thus all. We may correct either गृहीतारो भवामः or गृहीता भवामि. ४. Most MSS. indifferently सहायता, साहायता, साहयता or सहयता.

॥ ८ ॥ १. EMU$_{17}$ पादायभ्यां. १a. TDA$_2$, H$_2$, MLHL$_1$ विख्याऽस्मि or कयामि (?). H$_2$, TDA$_2$, MLHL$_1$, कथामि (?), or कपामि (?). २. EMU$_{17}$ निवशनं करोमि.

यत् यस्य बह्मनस्य लोचने निर्मले । (किल स्वभावेन सुव्यापारेण दातिं कुरु) ।

निर्मलः सूर्यः अंतः दिवसस्य चैतन्यं अयं समारचनां [सभारचनां ?] करोति । (किल सर्वेषां मनुष्याणां शीघ्रं दातिं कुरुते) ।

तव भक्तिशीलाः मनुष्याः प्रणामं कुर्वंति महाज्ञानिन् स्वामिन् । (तेषां शीघ्रं दातिं कुरु) ॥[240]

॥ ११ ॥ ११. एवं युष्माकं स्तौमि यद् बलं आस्ते । (किल बलं तत् स्तुतिं ते प्रचुरं धारयामि) ।

यावन्मात्रं पुण्यं तावन्मात्रं शक्तिं पुण्यस्य अभिलाषं करोमि[a] (यत् गृह्णामि) ।

ददामि अंतः उत्कृष्टभुवने संपूर्णदातिं यत् उत्तमेन मनसा[b] ।

यथा प्रकटकार्मिणां योऽभिलाषः उत्कृष्टतरः[a] [प्रकृष्टतरः] । (यो अभिलाषः अपापानां प्रभूतः । स्वामिन् प्रसादं प्रसादपूरितं देहि प्रवाहेन जरथुश्त्रो भवामि) । (भवेत् यम् प्रवाहे शीघ्रं देहि जरथुश्त्रो भवामि) ॥[241]

हा ५१. ॥ ५० ॥

नमो युष्मभ्यं हे गाथाः पुण्यात्मन्यः ॥

॥ १ ॥ १. उत्तमस्वामिकामिनीं विभूतिं उपरि वर्षामि । (किल विभूतिं तस्मै ददामि यो राज्ञः शुभं वांछयेत्) ।

यत् दातिं वृद्धिं सत्येन अंतराले करोमि । (किल दातिं [दातिः] सत्यतया दीयते यत् मनुष्यः स्वामिनः शुभं अभीप्सयेत्) ।

कर्मणा स्वामिन् अतःपरं भुवनं नितांतं अस्माकं प्रबोधं कुरु । (ततस्ते दीनिं प्रवर्तमानां करोमि) ॥[242]

॥ २ ॥ २. यत् त्वं स्वामिन् पूर्वदातेः पुण्यं कुरु ।

यत् ते (सुव्यापारं पृथिव्यां संपूर्णमनसा करोमि) देहि मह्यं वांछितं राज्यम् ।

॥ १० ॥ १. MFL, EMU_{17}, H_2, TDA_2, $NMRL_4$ यस्य यत्; $MLHL_1$ यस्य तत्. २. EMU_{17}, MFL, $NMRL_4$ समरेयतां. ३. EMU_{17} शिघ्रि (?) ४. H_2 दात्यं.

॥ ११ ॥ १. K_7 which has lost some folios, resumes from this stanza. $NMRLA_4$ $MLHL_1$ किल तत् बलं तत् स्तुतिप्रचुरं धारयामि. यान् मात्रं पुण्यं तान् तन्मात्रं [H_2, तावन्मात्रं] शक्तिं पुण्यस्य अभिलाषं करोमि गृह्णामि. १a. $NMRL_4$, MFL भवामि. १b. TDA_2, H_2 उत्तमस्य मनसः. २. $NMRL_4$, K_7, EMU_{17}, MFL यत् यो. २a TDA_2 H_2, K_7 प्रकृष्टतरः. ३. K_7, $NMRL_4$, EMU_{17}, स्वामिन् यत् ......[these three letters could not be well read; कर्म यः क्रमः यः ? or कमः यः ? प्रसादः पूरितं प्रसादं दद्यात् यत् प्रवाहेन &c. $MLHL_1$, यथा प्रकटकार्मिणां योऽभिलाषः अपापानां प्रभूतः स्वामिन् प्रसादं प्रसादपूरितां देहि प्रवाहेन जरथुश्रो भवामि. ४. $NMRL_4$, K_7, EMU_{17} भवेत अयं प्रवाहे शीघ्रं भवामि.

॥ ५१ ॥

॥ १ ॥ १. K_7 सत्ये या. २. M. तत् आस्ते.

एवं बह्मनस्य (उत्तमस्य मनसः)......देहि लाभम् । (किल आराधनां कुरु[2] [कुर्यात्] लाभं गृह्णीयात्) ॥[243]

॥ ३ ॥ ३. यत् ते अयं लाभः सर्वे प्रचरंति शुभेन[1] कर्मणा ते (कर्मणा) आधिपत्यं[1a] भवेत् । (किल अहं पापस्य पुण्यस्य लेख्यकं[2] करोमि) ।[3]

स्वामिन् परिस्फुटं यत् युष्माकं जिव्हायाः वचनानि उत्तमेन मनसा (जानामि)[3] ।

येषां[4] त्वं स्वामिन् पूर्वं प्रकृष्टं दातिं पृथक् करोति [करोषि] (किल यत् अमिषार्स्पिदानां किंचित् सुव्यापारेण पूर्वं त्वया दातिः सृष्टिः कृता) ॥[244]

॥ ४ ॥ ४. कथं संपूर्णं आधिपत्यं[1] (सद्गुरवः दीनिवाहिकाः संति) । (कथं आधिपत्यं संपूर्णस्थाने कृतम् । यत् सर्वे समारचनां प्रचरंति । कथं आधिपत्यं । संपूर्णस्थाने अकरोत्)। कथं अयं प्रसादः (स्वर्गस्थाने) आस्ते ।

कथं यः प्राप्नोति पुण्यं । यत् (परिस्फुटं स्थाने) पृथिव्यां (संपूर्णमनसा) ।

कथं बह्मनस्य उत्कृष्टभुवनं । कथं[2] त्वं राजा महाज्ञानिन् स्वामिन् ॥[245]

॥ ५ ॥ ५. सर्वेषां यत्.........यथा एवं पुण्यं कथंचित् गवां (पशूनां) लब्धिम् (समं कार्येण पुण्येन) कुर्वंति ।

यत् समाचरणीयं कर्म सरलया जिव्हया सुबुद्ध्या प्रणामः करणीयम् [० यः] । (सुबुद्ध्या स्वामिनः प्रणामं कुर्यात् किल तस्य स्वामी शुभं कुरुते) ।

यो दातिं[1] सत्येन सद्गुरुं धारयेत् (अभिलाषं कुर्यात्) । किल यत् राज्यां [राज्यं] (अत्र विद्यते तनुं [तत्] एवंदानां दद्यात्) यत् तत् पुण्यं निर्वाणे । (किल निर्वाणे किंचित् सुव्यापारं जानीयात्) ॥[246]

॥ ६ ॥ ६. यः उत्तमानां उत्तमत्वं दद्यात् (प्रसादम्) च अस्य अभिलाषो[1] दक्षिणायाः [दक्षिणया] दीयते । (स्वामिन् [स्वामिना]) .

स्वामिन् राज्यं महाज्ञानिन् अस्माकं (दद्यात् अस्य) निकृष्टं[2] (आहर्मन) स्य निकृष्टतरं (कुर्यात्) । (अस्य निग्रहं [निग्रहो] विधीयते) ।

यत् (निकृष्टस्य) न दद्यात् (यावत् असौ) निर्वाणे अंतर्भुवने (परिभ्रमति) । (किल यावत्[3] तनोः अक्षयत्वं निग्रहं संपूर्णं न अकरोत्) ॥[247] [248]

॥ २ ॥ १. NMRL$_4$ कुर्यात्.

॥ ३ ॥ १. NMRL$_4$ शुभे. १a. H$_2$ शुभेन कर्मणा आधिवत्यं. २. EMU$_{17}$ लेपकं [प for ख]; H$_2$ लेखकं. ३. MLHL$_1$, H$_2$ add यत् युष्माकं कर्मणा.........TDA$_2$ writes the same as the translation of *yê shkyaothnâisch charente*. ४. K$_7$ तेषां.

॥ ४ ॥ १. EMU$_{17}$ आराधिपत्यं (?). २. Most MSS. किल instead of कथं.

॥ ५ ॥ १. EMU$_{17}$ दात्यं.

॥ ६ ॥ १. K$_7$ अभिलाष्या [द] क्षिणाया [:]. २. Some MSS. विकृष्ट. ३. EMU$_{17}$ जावत् [ज for य].

॥ ७ ॥ ७. देहि[1] मह्यं (प्रसादं प्रसादपूरितं) यत् गवां घटयिता असि। अपां च वनस्पतीनां (घटयिता असि)।
अमिर्दाद्-वनस्पतिपतेः अमिर्दाद्-अपांपतेः (अनयोश्च घटयिता असि) अदृश्यमूर्ते महाज्ञानिन्।
अध्यवसायश्च[2] [अध्यवसायस्य च] (घटयिता असि) शक्तिमतः (घटयिता असि) मनसाऽपि उत्तमेन शिक्षाम्। (किल यत् तत् सद्व्यापारिण्या शिक्षया आस्ते यत् स्वाधीनं शक्यते कर्तुम्) ॥[249]

॥ ८ ॥ ८. यत् एवं तव वचनानि महाज्ञानिन् (दीनिः ते) यस्य सुप्रबुद्धेः मनुष्यस्य वक्तव्यं (ज्ञानिनः) [वक्तव्यानि?]।
यो निहंता दुर्गतिमतां यत् शुभं पुण्यं धारयेत् (भवेत् यत् निर्भयेन)।
यत् अयं मांथ्रीं (अविस्तावार्णी) समाधानयेत्[1] सुप्रबुद्धेः मनुष्यस्य वदेत् ज्ञानिनं[2] [ज्ञानिनः] ॥[250]

॥ ९ ॥ ९. यत् प्रबोधं संवादकराणां दद्यात् अयं ते वह्निः ज्योतिष्मान्[1] दद्यात् महाज्ञानिन्।
अनुपकारिणां निश्चयेन उपरि उभयोः भुवनयोः आराधनां देहि। (यत् तत् गाढं तनोः अक्षयता)।
छेदयेत् दुर्गतिमतां लाभं कुर्यात्[2] पुण्यात्मनाम् ॥[251]

॥ १० ॥ १०. एवं एते मे मनुष्याः म्रियंते [ये (मनुष्या न) म्रियंते] एवं प्रकारं कुरु। (ये पृथिव्याः संति तेषां सर्वेषां परलोकं [परलोक्यं?] कुरु)।
अस्याः सृष्टेः द्रुजः द्रुनोशः[252] असौ दुष्टज्ञानी यो आस्ते। (अप्रतिपक्षं[1] [प्रतिपक्षं?] सृष्टीनां स्वामिनः करोति तुल्यता द्रुनस्तः [द्रुनुस्तस्य] आहर्मनस्य [०र्मनेन] विद्यते)।
मदीयं आकारयामि पुण्यं उत्तमं परिस्फुटं प्राप्नोमि ते ॥[253]

॥ ११ ॥ ११. को मित्रैः[1] स्पितमजरथुस्त्रस्य[1a] नराणां मध्ये स्वामिन्।
कस्ते पुण्यं सर्वं[2] अपृच्छत्। (किल यत् सत्यतया) संपूर्णमनसा (सर्वं अपृच्छत्)।
को युष्माकं उत्तममनाः निर्वाणे। (निर्वाणसमये किंचित् सुव्यापारं जानाति) यत् उत्तमत्वेन सत्यतया (निर्मलतया जानाति) ॥[254]

॥ ७ ॥ १. K_7 omits the translation, giving reference यथा उपरि लिखितं *i. e.* Hâ १८ para. १. २. Thus most MSS.

॥ ८ ॥ १. K_7, $MLHL_1$ EMU_{17}, $NMRL_4$ समाधाने यत्. २. Thus all. Spiegel propose to correct it into ज्ञानी, Mills into ज्ञानिनः.

॥ ९ ॥ १. $NMRL_4$ जोतिष्मान्; $MLHL_1$, K_7, EMU_{17} योतिष्मान्. २. Some MSS. क्रियते.

॥ १० ॥ १. $NMRL_4$, K_7, $MLHL_1$, TDA_2, EMU_{17}, MFL सप्रतिपक्षं [सः प्रतिपक्षं]; H_2 स प्रतिपक्षी.

॥ ११ ॥ १. Some MSS. मित्र only. १a. MFL. स्पउतम जरथुस्प्रस्य (!); H_2 स्पितमजरथुस्त्रस्य. २. Some MSS. सर्वे.

॥ १२ ॥ १२. न तत् यत् लोके द्वयं जानंति अंतराले शीतकालस्य। (खाद्यं[1a] वस्त्रं च)।
यत् जरथुस्त्रः स्पितमानोऽहं प्रमुदितो[1b]ऽस्मि।
अयं मे जातिशीतकाले[2] [जाते शीतकाले] न प्रचरति मित्रताम् ॥[255]

॥ १३ ॥ १३. उभयोः (भुवनयोः लेख्यकं) दुर्गतिगामिनः गणनां [गणनं] आस्ते दीनेः निर्मलता प्रकटता (भविष्यति)।

एतेषां आत्मा [आत्मानः] बुंबां करोति [कुर्वन्ति] पातयति[256] चिनुअद्नामसेतौ परिस्फुटम्।

यत् एतेषां स्वीयात् कर्मणः जिव्हा[1] विनाश्यते [विनाशयते] पुण्यस्य पंथानं[2] (सुव्यापारश्च विनाशितः) ॥[257]

॥ १४ ॥ १४. न मित्रस्य दत्तं अश्रोतारस्य कार्यं[1] संपूर्णं कृतम्। (किल किंचित् सुव्यापारं अभीप्सितं संपूर्णं न कृतम्)।

गवां (पशूनां) संपूर्णमनसा शिक्षापयंति[2] (निर्वाणे निहंति) यः [यत्?] स्वीयात् कर्मणः शिक्षापयंति[3] (पश्चात् अव्यापारं कुर्वंति)।

यत् ते शिष्यापयंति तेषां निर्वाणे द्रूजस्य समासन्नता [०तायां] ददाति (आत्मानं स्वीयम्) ॥[258]

॥ १५ ॥ १५. यत् प्रसादं (कुरु) जरथुस्त्रो (ऽहं भवामि) स्वर्गलोकं आस्वादयामि अग्रे। (तुल्यं पुण्यम्)।

यत् गरोत्थमाने स्वामिन् महाज्ञानिन् प्राप्नोमि पूर्वम्।

यत् ते उत्तमस्य मनसः पुण्यस्य लाभं आस्वादयामि। (किल लाभं यत् सुव्यापारं[1] कुरु) ॥[259]

॥ १६ ॥ १६. कइ गुस्तास्पो निर्मलो राजा[1] योग्यतरः।

उत्तमेन मनसा तस्य (सुव्यापारेण) राज्ञः (एवं कुरु) यत् निर्वाणे पुण्यं प्रमाणं (कुरु)। (किल निर्वाणं किंचित् सुव्यापारं एवं यथा युज्यते[2] ज्ञातुम्) ॥

गुरुतरात्[3] स्वामिनः महाज्ञानिनः एवं शक्यते शुभं ज्ञातुम् ॥[260]

॥ १२ ॥ १. Some MSS. लोकद्वयं. १a. EMU$_{17}$ पाद्यं [प for ख]. १b. Some MSS. प्रमोदितो. २. EMU$_{17}$ याति शीतकाले.

॥ १३ ॥ १. H$_2$, EMU$_{17}$, TDA$_2$, NMRL$_4$ जिव्हां विनाशयेत्. २. NMRL$_4$, MLHL$_1$ K$_7$, H$_2$, EMU$_{17}$ पन्थानां (?).

॥ १४ ॥ १. Mills proposes to read अश्रोतारम् यत् कार्यं; EMU$_{17}$ अश्रोतारः—स्य कार्यं. २. EMU$_{17}$ शिखापयंति; H$_2$, TDA$_2$ शिप्यापयंति; NMRL$_4$, K$_7$, MLHL$_1$ शिख्यापयंति. ३. EMU$_{17}$, H$_2$, MLHL$_1$, TDA$_2$ शिष्यापयंति; K$_7$, NMRL$_4$ शिख्यापयंति.

॥ १५ ॥ १. Some MSS. सुव्यापारतरं, others सव्यापारं.

॥ १६ ॥ १. NMRL$_4$ राज्ञा [राज्ञां]. २. EMU$_{17}$ युयते [य for ज्य]. ३. EMU$_{17}$, MFL, H$_2$, K$_7$, MLHL$_1$, TDA$_2$, NMRL$_4$ गुरुतरान्.

॥ १७ ॥ १७. मित्रौ[261] मे सदैव फिरशाउस्त्रः हुर्तेगुवाजः [हुओगुआजः][262] गुरुः [गुरू] अनयोः शरीरम् । (गुरुत्वं कर्तुं शक्नुतः) ।

यत् दीनेः उत्तमायाः मध्ये आस्ते यत् (दीनेः उत्तमायाः) अस्य याचनां देहि । (किल [1]सुरूपां शरीरेण स्त्रियं देहि) ।

यत् राज्यं स्वामिन् महाज्ञानिन् पुण्यस्य [2]मूलेन [मूल्येन] कुरु गृहे गृहराज्ञीं[3][263] च ॥[264]

॥ १८ ॥ १८. असौ निर्वाणज्ञः सद्गुरुत्वं जामास्पः[1] हुर्तेगुआजः [हुओग्वाजः] याचयति हस्ताभ्याम्[265] (स्वीयेन कार्येण) ।

पुण्यस्य अभीप्सया तत् राज्यं उत्तममनाः सुप्रबुद्धिना देहि । (सुव्यापारेण मन्यता [मंता?] ईदृशो विद्यते) ।

तत् मे देहि स्वामिन् महाज्ञानिन् त्वं आनंदं प्रचारयितुम् । (प्रसादं कुरु) ॥ [266]

॥ १९ ॥ १९. अस्य मनुष्यस्य मद्दीओमाहस्य स्पितमानस्यच अनयोः स्वीयं [स्वीयां] दातिं (प्रसादं प्रसादपूरितं) देहि ।

तस्य [तस्याः] दीनेः अवबोधदानं भुवनस्य उपरि समीहे । (ज्ञानं यत् दीनेः) ।

महाज्ञानी दादा[1]रः उवाच वाक्यम् (दीनेः स्वामिनः) करोति पश्चात् उत्तमं जीवितस्य द[2]धाति ॥[3][267]

॥ २० ॥ २०. यत् त्वं मया सह मित्रत्वं करोषि । (तत् सर्वं अभीप्सितं ते) सर्वं दधामि[1][ददामि] लाभंच ।

पुण्यं उत्तमेन मनसा यावत् वचनं संपूर्णमनसा[2] (करणीयम्) ।[3]

यदि मनसा[268] नमस्कृतिं स्वामिनो आनंदेन प्रमोदेन कुरुते । (ततः स्वामी करोति प्रसादम्)[3] ॥[269]

॥ २१ ॥ २१. संपूर्णेन मनसा नरो गुरुतरः यो निर्वाणज्ञः वचनं कुरुते ।

असौ दीनेः पुण्यस्य वृद्धिकर्ता । अस्य उत्तमस्य मनसः राज्यम् । (देहि) ।

महाज्ञानिन् देहि स्वामिन् (ते प्रसादं प्रसादपूरितं) समीहे यत् उत्तमं पुण्यं (भक्तिशीलम्) ॥[270]

॥ २२ ॥ २२. यो मे पुण्यसंश्लेषात् उत्कृष्टतरं (भुवनं देहि) आराधनां उपरि ।

॥ १७ ॥ १. MLHL$_1$ सरूपां. २. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ मूल्येन; H$_2$ समूलेन. ३ EMU$_{71}$ अनुगोऽ(?).

॥ १८ ॥ १. All MSS. यामास्पः [य for ज].

॥ १९ ॥ १. M. दधार (?). २. NMRL$_4$, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL जीवितव्यं विदधाति. ३. M., NMRL$_4$, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, EMU$_{17}$, MFL have an addition (किल सम्बलं यत् वचसा कर्मणा करोति). [EMU$_{17}$ has कम्बलं, instead of सम्बलं, MFL संबोल or सबलं].

॥ २० ॥ १. EMU$_{17}$, K$_7$, MFL, TDA$_2$, MLHL$_1$, H$_2$, NMRL$_4$ ददामि. २. K$_7$ NMRL$_4$ संपूर्णे [संपूर्णेन] मनसा. ३. H$_2$, TDA$_2$ have here an additional gloss (?) (प्रमादाय नमस्कारः) (?).

16

वेत्ता त्वां[त्वं?] महाज्ञानिन् स्वामिन् ये च अभवन् ये च संति। (सर्वेषां त्वं ज्ञाता)। तान् आराधये निजैः नामभिः (अपरान् अमिशास्पितान्) उपरि प्राप्नोमि सहायमत्ताम्॥ [271]

हा. ५२ ॥ ५१ ॥

॥ १ ॥ १. उत्तमा (नरा) उत्तमा (नार्यः) (तेषां) आशीर्वादयामि यत् सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये। (ये संजाताः)। २. वर्तमानानां च अतीतानां च भविष्याणां च। ३. लक्ष्मीं चक्रस्थितां (उत्तमां दक्षिणां) दीर्घां अभिलाषये। ४. यत् [या] सदैव उदयसाहाय्यैः [०साहाय्या] शुभस्य उपरि आस्ते उदयसाहाय्यः [०या] सदैव शिष्यां [शिष्याणां] दातुं शक्यते॥ [272]

॥ २ ॥ ५. भवंतु सर्वे आरोग्यकराः यत् आपः गावः (पशवश्च) वनस्पतयश्च। ६. विनाशं पीडां करोमि सर्वेषां बहूनां देवीयानां मनुष्याणाम्। ७. अच्छेदं कुरु अंतः अस्मिन् गृहे अपरेषां गृहे गृहपतीनाम्॥ [273]

॥ ३ ॥ ८. उत्तमं [उत्तमां] दातिं उत्तमं पुण्यम्। (देहि)। ९. शोभनं प्राक्तनं (एवंदं) उत्तमं [च] नरं शिष्यं चक्रस्थितं उत्तमं दीर्घं समीहे। १०. यत् अस्माकं उत्तमं अतःपरं शुभतरं पुण्यं कुरु। [274]

॥ ४ ॥ ११. अमिशास्पितानां आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय। १२. वृद्धिदानं अस्मिन् गृहे कुरु वृद्धिदानं सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये। १३. विपक्षं करोमि सर्वेषां दुर्गतिमतां पंक्तये (सृष्टये)। १४. स्तौमि पुण्यम्। (यत् इजिश्निं करोमि)।

अहुरमज्दस्य स्वीयां आराधनां करोमि॥ [275]

हा ५३. ॥ ५२ ॥

नमो युष्मभ्यं हे गाथाः पुण्यात्मन्यः॥

॥ १ ॥ १. अतःपरं भुवनं समीहे वचनं जरथुश्त्रस्य। (किल यत् इदं वांछये किंचित् एतत् अतःपरं भुवनं अविस्ताजंदंच)।

॥ २२ ॥ MLHL$_1$, EMU$_{17}$ ज्ञात्वा. २. H$_2$, EMU$_{17}$, MFL, K$_7$, TDA$_2$, MLHL$_1$, NMRL$_4$ साहाज्यमत्तम।.

॥ ५२ ॥

॥ १ ॥ १. MLHL$_1$, TDA$_2$, K$_7$, EMU$_{17}$, H$_2$, NMRL$_4$ उदयसाहाज्यः [ज for य]; Sp; उत्तमसाहाज्यः

॥ २ ॥ १. NMRL$_4$ has another rendering on the margin विनाशं विश्वान् देविसानां [देवयस्नानां] मनुषाणां [मनुष्याणां]......MFL विनाशनां.

॥ ३ ॥ १ MFL प्रकटतरं.

॥ ४ ॥ १. Spiegel proposes to read विपक्षतां.

स्पितमानस्य एवं इदं [इमां] देहि संपत्ति (आद्यताम्) । (किल विस्तास्पस्य[3] गृहपतेः गृहपतित्वं [276] देहि) ।

यत् पुण्यं संपत्ति स्वामिन् महाज्ञानिन् सर्वं देहि सर्वं यावत् धान्यं सर्वेषां गोतॄणां [गोत्राणां] देहि । (किल यावत् तनोः अक्षयत्वं एतेषां अपराणां देहि) ।

तत् यत् असौ विप्रतारयति (आहर्मन) शिष्यापयति दीनेः उत्तमायाः वचनं (कुरु) कर्मणा ॥ [277]

॥ २ ॥ २. एवं यत् असौ शिष्यापयति[1] त्वं उत्तमं मनो[1a] वाक्यं कुरु[1b] । (यत् पूर्वं अग्रे उक्तम्) ।

सुष्टुतया त्वं [त्वां] जानाति[2] तस्य स्वामिनः नमस्कृति आराधनां च कुरु[1b] ।

कइवस्तास्पस्य जरथुस्त्रस्पित्तमानस्य फिरशउस्त्रस्यच ।

देहि अयं निर्मलो मार्गः (मार्गो अयं) यतः [यत्] स्वामिनो दीनिः एतेषां लाभमतां देहि । (किल वाक्यं इदं उत्तमानां आस्वादयामि) ॥ [278]

॥ ३ ॥ ३. यत् त्वं संपूर्णं हइजदस्पस्पितमां[1] [०तमा] (आस्ते) ।

चेत् अजीजनत्[2] दुहिता जरथुस्त्रेण ।

उत्तमस्य मनसः स्थातुं (सुव्यापारं) एवं आस्ते पुण्यस्य ज्ञानं एवं यत् त्वं दातिं[3] देहि अधिपतित्वम् ।

यत् एवं सर्वं प्रश्नं ते बुद्धिम् । (दीनिः [दीनिं] ते) महत्तर (स्वामिन्) संपूर्णमनसा सुज्ञानं दातिं देहि ॥ [279]

॥ ४ ॥ ४. यत् त्वं शोभनं परिपूर्णं दानं देहि । (यत् दीनेः) अनेन पित्रा दातिं [दातिः] दत्ता । (तनुं स्त्रियोः[1a] संप्राप्तम् [संप्राप्तं]) [280]

यत् कार्यं कर्तारः[1b] कुटुंबिनः[1c] कार्यं गृहे स्वामिनः एवं स्त्रीयानाम् [०णां] । (यत् तनुं पालयति । दातिं मुक्तात्मनां प्राप्नोतु असौ मुक्तात्मा जामास्पः[1d]) ।

यत् उत्तममनाः स्वीयं (सुव्यापारं स्वीयगोत्रिणां उपरि आस्ते तस्य) सुस्वादं[2] (संपूर्णखाद्यं वस्त्रं च प्रसादं प्रसादपूरितं) गुरुकार्यं चैतन्यं (ज्ञानत्वं [ज्ञानित्वं] सुखेन देहि) ।

महाज्ञानिन् देहि स्वामिन् दीनिं उत्तमां सर्वं यावत् । (किल एतेषां सर्वेषां अपरेषां दीनेः उत्तमायाः उपरिस्थिति विद्यते) ॥ [281]

॥ ५३ ॥

॥ १ ॥ १. Several MSS. वस्तापस्य. २. H_2, K_7, $MLHL_1$, TDA_2, $NMRL_4$ जोगिणां, MFL जोगीणा.

॥ २ ॥ १. TDA_2, $MLHL_1$, H_2 शिष्यापयंति instead of असौ शिष्यापयति. १a. K_7, $MLHL_1$ त्वं उत्तममनाः १b. $MLHL_1$ कुरुते. २. All have त्वं जानाति. (?).

॥ ३ ॥ १. MFL इदंच अस्पितमा; EMU_{17}, TDA_2 हएचदअस्पितमां; $MLHL_1$ हिइचदअस्प; K_7, H_2 हइचदअस्प. २. Mills proposes to correct it अजनिष्ट; $NMRL_4$ अजीजाता जनत् (?); EMU_{17}, TDA_2, $MLHL_1$, K_7, H_2, MFL अजिजाताजनत्; ३. $MLHL_1$ ददाति.

॥ ४ ॥ १. M. दाता (?). १a. EMU_{17} तनुस्त्रिजः (?). १b. EMU_{17} कर्त्र्योरः (?). १c. K_7 कुटम्बिनः १d. EMU_{17} यामासः [य for ज, and elision of the final प as in colloquial Gujerâti]. २. $NMRL_4$, EMU_{17} सुस्वादु.

॥ ५ ॥ ५. एतानि वचनानि स्वामिकामिनीनां कन्यानां [दृश्यतराणि) वाक्यानि। (किल दीनिं प्रवर्तमानां ब्रुवंति कुर्वंति वा[1] आस्ते महत् पुण्यं भवेत्)।

त्वं ज्ञाता यत् ज्ञानता [०तां] (अयं [इमां] मे देहि)। (किल) उभयोः (भुवनयोः) मनसा दातिं देहि (यथा परलोकं[2] इहलोकं सर्वे जानंति)।

अवबोधं दातिं दीनेः उत्तममनाः देहि उभयोः भुवनयोः (अभीप्सितं कर्म अस्य मार्गस्य सर्वे जानंति)।

यत् पुण्यस्य ते अस्य लब्धि लभेत (यत् पुण्यं दद्यात् । मार्गोऽयं एकः स्यात् यत् पुण्यं कुर्यात्। पुण्यस्य मार्गः यत् सुमनसा दीयते । मार्गोऽयं) महत् [तत् हि ?] पुण्यस्य स्थानं आस्ते ॥ 232

॥ ६ ॥ ६. एवं यथा यत् एतत् द्वयम्। (किंचित् इहलोकीयं परलोकीयम्)। प्रकटं नरस्य नार्याश्च। (उत्तमं कारणं लेख्यकं यत् निकृष्टस्य भवेत्)।

द्रूजः यत् तत् द्वारम् यस्य[1] [यश्च ?] (उभेत [?]) असौ सदैव वृद्धिदात्या प्रहरकर्ता (भवेत्)। (किल एवं शक्तिमान् जीवेत् पश्चात् अव्यापारं कुर्वन् द्वारं बिभर्ति)।

यो[2] द्रूजं समीहे [समीहते] तस्य तनोः पुरतः मृत्युर्भवेत् । ("अपगइअहि" अपजीवत्वं भवेत्)।

यत् सुसिद्धं उत्तमं भवेत्। (आत्मनः स्वीयस्य) । निकृष्टखाद्यं शुभम् [अशुभं]। (अस्मिन् स्थाने खाद्यं निकृष्टं दद्यात्। किल किंचित् शुभप्रमोदोऽत्र नाऽस्ति)।

दुर्गतिमतः गुरवः घातय [घाताय ?] संपूर्णा [०र्णाः] (यत् आचार्याः संपूर्णाः हृताः[3] संति) ये अस्यै[4] दीनेः अंतः न आगच्छंति तेषां मारणं [मारणं] दद्यात् । (किल स्थानं अत्र विनाशयंति) ॥ 283

॥ ७ ॥ ७. एकं किंचित् ते प्रसादस्य (स्थानं[1]) आस्ते यत् इयं (स्त्री) निर्मला[2] (देहि) [इमां स्त्रीं निर्मलां देहि]। (किल निकृष्टायाः निग्रहं कुर्यात्)।

सर्वे लोभेन तत् प्रचरेत् [प्रचरेयुः] संपूर्णेन यत् स्त्रियाः[2a]।

तत्र प्रचरेत् (मृत्युं) यत्र अदृष्टो दुर्गतिमान् प्राप्नोति । (किल सर्वेषां यत् तनोः अंतः भवति[3] दुर्गतिमान् मृत्युं प्राप्नोति[4])।

यत् उपरि करणीयं तत् अयं [इदं] महत्तरं द्वितयं[5] (निर्मलं निकृष्टं च) आस्ते. मित्रत्वं सुखतरं निदाने वचसा ॥ 284

॥ ८ ॥ ८. असौ दीनेः अनागंता अस्ति दुष्टसमाचरणम्। (अव्यापारं किंचित् कुर्यात्)। छद्मको भवेत्।

निहंता (भवेत्) सर्वं कालं समारचनां[1] उपरि [समारचनानाम् उपरि]।

॥ ५ ॥ १. These three words ब्रुवंति कुर्वंति वा are found in M. They are wanting in NMRL$_4$, EMU$_{17}$, H$_2$, K$_7$, TDA$_2$ and MLHL$_1$. २. EMU$_{17}$, NMRL$_4$ omit this word

॥ ६ ॥ १. K$_7$, EMU$_{17}$ द्वारजस्य (?) [द्वारं यस्य? ज for य?]. २. EMU$_{17}$ K$_7$ जो [ज for य]. ३. TDA$_2$, H$_2$ संपूर्णहिताः MLHL$_1$, K$_7$ संपूर्णा हुताः ४. M. proposes अस्याः.

॥ ७ ॥ १. MLHL$_1$ कामं. २. MLHL$_1$ निर्मलो. २a. Some MSS. स्त्रियः ३. H$_2$, TDA$_2$, MLHL$_1$ सर्वेषां यदनैरंतरभवति. ४. TDA$_2$, MLHL$_1$ प्राप्नोतु. ५. K$_7$, EMU$_{17}$ द्वितीयं.

॥ ८ ॥ १. Sp. समारेचनां (?), TDA$_2$, MLHL$_1$ समारनं (?), H$_2$ समारनां (?).

सुस्वामिनः एतत् चिह्नं लेख्यकं आस्ते आनंदस्य आगमनेन छेदकर्तरि अजंगमस्य (अक्षमस्य) ददाति (यदि अयं) निवासः प्रभूतो (भवेत्)।

पतंति ते (यत् प्रसादः) छद्मेन भवेत् ये [यः] इदं घोरांधकारं मृत्युं प्रभूततरं महत्तरं (दद्यात् अपरं स्वामिन्) स शीघ्रतरोऽस्ति। (ते [तेभ्यो] "अपगइअहि" भवेत् अपजीवितं कुर्यात्)॥ 285

॥९॥ ९. दुःकृतेन [दुष्कृतेन] स्वेच्छया संति तव लब्धेन समारचना[1]। (किल पीडां लब्धि प्रवर्तमानां कुरुते [कुर्वते]) तेषां समीहितं इदं[2] आस्ते यत् निहंतारः गुरूणां संपूर्णानां। तेषां तनावरगुनाहैः[3] आस्ते।

के मुंक्तात्मनां स्वामिन् यत् निहंतारः ते प्रतिपक्षाः भवंति (तेषां पापं पश्चात् आस्ते)। यत् तेषां वांछा द्वेषय [द्वेषस्य] उपरि।

यत् महाज्ञानिन् त्वं स्वामी यैः[3a] सत्यतया। (सरलतया[3b])। जीवेत् दुर्बलस्य समाधानं दद्यात् ये [यः] शुभं (तत्र कुरुते[4])॥ 286

[इति पंच गाथा जरथुश्त्रस्य]

हा ५४. ॥ ५३ ॥

॥१॥ १. स आदेशाभिलाषः प्रमोदाय प्राप्नोतु नरेभ्यो नारीभ्यश्च जरथुस्त्रियाभ्यः। उत्तमं च प्रमोदय मनः। (किल ग्वह्मनोऽपि इदं कार्यं करोतु)। ये दीनेः अभिलाषुकाः (किल ये नारीनराः दीनिशीलाः)। अनुरूपाः प्रसादस्य। (परलोकीयस्य)। पुण्यस्य अभीप्सवो भक्तिशीलं (शिष्यम्)। येषां अभीप्सया स्वामिनो[2] महत्त्वं महाज्ञानिनः। (किल मे दीनिः तनौ प्रवर्तते)॥ 287

(चतुर्वारं वाच्यो गुजस्तः)॥[1]

आदेशाभिलाषं आराधये यं महाबलिष्ठं विजयकरं लाभदं आरोग्यकरं महत्तरं पुण्यं विख्यातोक्तम्॥ गाथां महत्तरां गुर्वीं गुरुतरां स्वामिनीं[2] पुण्यात्मनीं आराधये॥

स्तौमि-इजिस्नि आराधये। (किल देहि[3] भुवनं अतःपरं)। यत् प्रकटं गाथायाः। अस्तितत्त्वं[4a] इजिस्नि उपरि (किल आराधनां दादारस्य महाज्ञानिनः करोमि)॥

॥९॥ १. Sp. समारेचना (?) $NMRL_4$ omits this word with the three following ones, probably a slip of the pen. $MLHL_1$ लुब्धेन. २. H_2, EMU_{17}, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, $NMRL_4$ एव. ३. H_2, EMU_{17}, K_7, TDA_2, $MLHL_1$, $NMRL_4$ तनावल गुनाह. ३a. EMU_{17} स्वामिनः ३b. $MLHL_1$ सरलुतया. ४. Here abruptly end $MLHL_1$, H_2, and TDA_2. The last MS. TDA_2 has a Persian colophon here.

॥ ५४ ॥

॥ १ ॥ १. K_7, $NMRL_4$, EMU_{17} do not give this translation, giving reference for it यथा उपरि लिखितं [as written above), *i. e.* Ha २७ para ४. २. EMU_{17}, K_7 स्वामिनां. २a $NMRL_4$ अस्ति एवं. ३. $NMRL_4$ दत्ता.

हा ५५. ॥ ५४ ॥

॥ १ ॥ १. समग्रगाथायाः शरीरं (कथं? राज्ञामुपरि) शरीरं जीवं······अध्यवसायं संपूर्ण आत्मा जीवस्य वृद्धये उक्तम् ॥ २. प्रकृष्टं च ददामि तस्य च निमंत्रयामि। तेषु निमंत्रयामि (अस्मदुक्तेषु) ॥ गाथां महत्तरां गुर्वीं राजानां मुक्तात्मनां ॥ 288

॥ २ ॥ ३. याः अस्माकं संति गाथाः स्वामिभ्यः समुदीरणश्च [॰णाश्च] पालकाश्च (समुदीरणस्य) अदशानि च खाद्यानि (वस्त्राणि[1] च)। ४. याः अस्माकं संति आत्माय [आत्मने] द्वितीयं [द्वयं] खाद्यं च वस्त्रं च[2]। ५. यतः ताः एव अस्माकं संति गाथाः। (किल निर्मलतराः)। स्वामिभ्यः समुदीरणाश्च पालकाश्च समुदीरणस्य अदशानि च खाद्यानि। ६. ताः एव अस्माकं संति आत्मने द्वितयं खाद्यं च वस्त्रं च। ७. ताभिः वयं भवामः उत्तमप्रसादाः प्रभूतप्रसादाः पुण्यप्रसादाः। ८. पुरः समासन्नभुवने। (किलसुव्यापारतया पुण्यकार्यतया च)। पश्चात् तनोः जीवस्य च वियोगकालात्[3] ॥ 289

॥ ३ ॥ ९ याः अस्माकं बलिष्ठतराः याः अस्माकं विजयकराः १०. याः सुरूपत्वं आरोग्यत्वं (ददाति [ददति]). ११. याः प्रचूरं ददाति [ददति] याः पुष्टं[1] ददाति [ददति] १२. उत्तमोऽहं यस्य [उत्तम इहस्य?] शुभं करोमि मित्रो भवामि. १३. यत् या सुदाना या पुण्यदा. १४. याः प्रकृष्टं दक्षिणा [॰णां] या यत् शोभनं ददाति [ददति] ॥ 290

॥ ४ ॥ सर्वे उच्चैस्तरं प्राप्नोवंति [प्राप्नुवंति] यत् स्तुवंति इजिस्नि ये अमी (पंच गाथाः स्वीयं कुर्वंति) तस्मै [तेभ्यः] प्रकृष्टं ददाति स्वामी १६. लाभाभिलाषो विजयकरः वृद्धिदः पृथ्वीभूतेः [॰विभूतेः] १७. रक्षां[1] यत् पुण्यं पृथ्वीभूतेः [॰विभूतेः] अधिपतिपुण्यं यत् पृथ्वीव्या [पृथ्व्याः] विभूतेः लाभं लाभमत्तमं (किल यत् मनुष्याणां लाभं कुरुते) १८. सर्वेषां मुक्तात्मनां पंक्तये ॥ 291

॥ ५ ॥ १९. सर्वे यत् मुक्तात्मानः गुर्वनुज्ञाया इजिस्निकृता आस्ते। एते स्वयं प्राप्नुवंति यत् इजिस्निउपरि उच्चैस्तरं यत् भवेत् सुमतं सूक्तम् सुकृतं। पुण्यं उत्तमेन मनसा आराधये। गाथां गुरुतरां गुर्वीं स्वामिनीं मुक्तात्मनीं आराधये ॥ 292

॥ ६ ॥ २०. स्तुतौ इजिस्नि आराधये यत् देहि अतःपरं भुवनं प्रथमं। २१. संस्मरामि समाचरामि शिष्यापयामि क्षमयामि ददामि संप्राप्तिमिच्छामि उपरि अभिलाषयामि नवं नवं. २२. प्रकृष्टं संस्मराकरोमि [संस्मरीकरोमि] (यत् तत् ब्रवीमि) प्रकृष्टं आराधयामि प्रकृष्टं अभिलाषयामि यत् अतःपरं भुवनं देहि ॥

॥ ५५ ॥

॥ १ ॥ Spiegel omits this para. It seems an attempt on the part of a later person.

॥ २ ॥ १. K_7 adds यत् अस्माकं गाथाः अधिपतित्वं [॰तित्वं] सप्रसादं रक्षा सप्रसादं ददाति एवं परलोकीयं खाद्यंच वस्त्रंच ॥ २ K_7 adds यत् अस्माकं आस्ते अयं आत्मा उभयोर्भुवनयोः खाद्यंच वस्त्रंच ॥ ३. K_7 विजोगकालात् [ज for य].

॥ ३ ॥ १. EMU_{17} तुष्टिं.

॥ ४ ॥ १. $NMRL_4$ राज्ञां.

॥ ७ ॥ विभंजनां स्तुतिं इजिश्नि आराधये स्तुतिं इजिश्नि आराधये (किल अविस्ता ये उक्तौ अभ्यागताः तन्मध्ये) २४. प्रकृष्टोक्तयः [प्रकृष्टोक्ताः] प्रकृष्टायतेन [प्रकृष्टोद्ध्यायनेन]। (किल यत् नामांकितं उच्यते तन्मध्ये)। प्रकृष्टं च गाथायाः। (किल अविस्ता ये केवलं निजगाथायां तैश्च) प्रकृष्टं इजिश्नियां ॥ 293

आराधना वाक् ॥

हा ५६. ॥ ५५ ॥

॥ १ ॥ १. श्रोता इदास्तु [इह अस्तु] स्वामी महाज्ञानी इजिश्नौ लाभेप्सुः पुण्यात्मा। (किल अस्यां इजिश्नौ संप्राप्नोतु)। योऽस्मान् अभीप्सयिता। (किल अस्मभ्यं शुभं समीहते)। यथा पूर्वं तथा निदानंचित्। (किल यथा पूर्वं मनसा अंतः इजिश्नौ संस्थितोऽस्मि एवं मनसा अस्याः संपूर्णं करोमि)। २. एवं च अत्र श्रोता अस्तु स्वामी महाज्ञानी इजिश्नौ लाभेप्सुः पुण्यात्मा योऽस्मान् अभीप्सयिता ॥ 294

॥ २ ॥ ३. श्रोता इदास्तु [इह अस्तु] जलं उत्तमं इजिश्नौ मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धयः ?] यत् अस्मान् अभीप्सयिता [०यितृ ?] ....यथा पूर्वं तथा निदानंचित्। (किल यथा पूर्वं मनसा अंतः इजिश्नौ संस्थितोऽस्मि एवं मनसा अस्याः संपूर्णं करोमि) यो [यत्] ऽस्मान् शुभं समीहते ॥ ४. एवं च अत्र श्रोता इदास्तु [इह अस्तु] जलं उत्तमं इजिश्नौ मुक्तात्मनां वृद्धिं [वृद्धयः] यत् अस्मान् अभीप्सयिता 295

॥ ३ ॥ ५. श्रोता इदास्तु [इह अस्तु] अपां उत्तमानां यत् इजिश्नौ उत्तमाः नराः उत्तमाः नार्यः संति अमिषास्पितरूपाः ते सुराजानः सुदानाः उत्तमाः संति तेच भक्तिशीलाः ते सुकृतमतां इजिश्नौ शुभं कुर्वंति (किल अस्माकं संपूर्णां भक्तिशीलतां कर्तारः संति) ॥ 296 ....

श्रोता इदास्तु [इह अस्तु] जलं उत्तमां इजिश्नौ.. ...

श्रोशं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथ्वीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये आदेशपतिं ॥ 297

आराधनावाक् ॥

हा ५७. ॥ ५६ ॥

१.

॥ १ ॥ श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य भक्तिशीलस्य[1]। दृढस्य तनोः आदेशपतेः। चमत्कारस्य शस्त्रस्य स्वामिनः। प्रकृष्टं आराधनाय नमस्कृतये माननाय प्रकाशनाय।

यथा स्वामिनः कामः। (किल यथा अहुरमज्दाभिलाषः)। हे ज्योते[2] प्रकृष्टं मे ब्रूहि। एवं आदेशः पुण्यात् यस्मात् कस्मात् प्रकृष्टं पुण्यात्मानं विज्ञाय ब्रवीमि (जरथुश्त्रीयां विभिन्नदेवां होर्मिज्दन्यायवतीम्)। (किल मयि [मध्ये] पापकर्मिणां ब्रवीमि) ॥ 298

॥ ७ ॥ १. Thus K_7 and EMU_{17}.

॥ ५७ ॥

॥ १ ॥ १. EMU_{17} भक्तिशीलस्स [Mark the Prakritic form!]. २. K_7, $NMRL_4$, EMU_{11} जउत.

॥ २ ॥ १. श्रोषं भक्तिशीलं शुभोदितं विजयिनं वृद्धिदं पृथिवीविभूतेः पुण्यात्मानं पुण्यगुरुं आराधये । (आदेशपतिम्) । २. यत् प्रथमं अंतः दाद्दारस्य सृष्टीनां प्रकृष्टं बंधनीया उपरि बरिस्म । ३. आराधये स्वामिनं महाज्ञानिनं आराधये अमरं गुरुतरम् । ४. आराधये रक्षयितारं[1]..........यत् सर्वासां विनिर्मितकामानां सृष्टीनाम् (शुभानाम्) ॥ [299]

॥ ३ ॥ ५. (यत् तत्) अस्मात्[1] शुद्धिश्रिया च । (श्रोशात्) । ६. (यत् तत्) अस्मात्[2] बलिष्ठतरः विजयतरः । ७. यत् इजिश्निं आराधये तं [श्रोशं] इजिश्निं श्रूयमाणः [०णां] । (गुरुमुखेन । शुद्ध्या श्रिया च श्रोशसाहायी) । ८. श्रोशं भक्तिशीलं जोरं [जोरेण] अशिषवंघलक्ष्मीं उत्तमां महतीं नेईरिओशंघं शुभोदितम् ॥ ९. एते अस्माकं (इदं यत् सर्वं) प्राप्नुयात् सहायता विजयता यत् गुरुतरात् उत्तमात् श्रोशात्[3] ॥ [300]

॥ ४ ॥ १०. श्रोषं पुण्यात्मकं आराधये । सद्गुरुं उच्चैस्तरं आराधये यत् होर्मिज्दं स्वामिनम् । ११. यत् पुण्यं प्रधानतमं येषां पुण्यं उत्तमं संप्राप्तम् । (यत् कार्यं बलिष्ठं युज्यते करणीयं तत् अग्रे कर्तव्यम्) । १२. सर्वा [०र्वां] अपि सुकीर्तिं [०र्तिं] जरथुश्त्रस्य आराधये । (अविस्ताजंदं अविस्तार्थम्) । सर्वं अपि शुभोदितं समाचरणं कर्म कार्यं शुद्धिं आराधये ॥ [301].........

२.

॥ ५ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ ६ ॥ २. यत् प्रथमं बरेस्म प्रकृष्टं बंधनीया । ३. तिस्रता पंचता सप्तता नवता । (गृहीतव्या). ४. किं यत् [कियत्] सुइ[1] किं[2] [कियत्] मध्ये उपरिष्टात् । (पृथक् परीक्ष्य बंधनीया) । अमिशास्पितानां आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥ [302]

३.

॥ ७) १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ ८ ॥ २. यत् प्रथमं गाथायाः प्रकृष्टं विख्यातो यत् तत् पंच स्पितमपुत्रो मुक्तात्मा यः जरथुश्त्रः । ३. प्रमाणवान् वचः संप्राप्तः[1] [वचःसान्वयताप्राप्तः] जंदस्य उपरि प्राप्ताः उपरि प्रश्नम् । (पश्चात् अपृच्छत्) । ४. अमिशास्पितानां आराधनाय नमस्करणाय माननाय प्रकाशनाय ॥ [303]

४.

॥ ९ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ २ ॥ १. NMRL$_4$, EMU$_{17}$ रक्षापातारं; K$_7$ रक्षापतारं.

॥ ३ ॥ १. EMU$_{17}$ NMRL$_4$, K$_7$ अस्मान्. २. K$_7$, EMU$_{17}$, NMRL$_4$ अस्मान्. ३. EMU$_{17}$ NMRL$_4$, K$_7$ श्रोशान् [श्रोशात्].

॥ ६ ॥ १. EMU$_{17}$, NMRL$_4$ स्तइ (?); K$_7$ स्तूइ (?). २. EMU$_{17}$, K$_7$, NMRL$_4$ किंयत्

॥ ८ ॥ १. NMRL$_4$ वचःसान्यताप्राप्तः; K$_7$ वचःमान्यताप्राप्तिः २. K$_7$ अपृच्छत् नीरंगं.

॥ १० ॥ २. यत् दुर्बलानां नराणां नारीणां उत्साहिनं (बलिष्ठं) अंतरस्मिन् गृहे समग्रां [०ग्रं] सुघटिताम् [०तं) । (द्रव्यं स्वामी ददाति) । पश्चात् वृद्धिदानं ददाति अनेन समिधेन [समिधा or समिद्धेन] आस्तरणं क्रियते शस्त्रेण "गैवारुं हरं" व्यापादयेत्। ३. तस्य एवं पीडयेत् कमलदेवस्य तथा हन्यते यथा प्रणश्यते यथा बलवतोऽपि अधो भ्रियते ॥ 304

५.

॥ ११ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ १२ ॥ २. दृढं तेजस्विनं महाबलं रौद्रं शस्त्रेण विशालतरेण । (हन्यते) । ३. यत् तत् सर्वे बलिष्ठतरा ये[1a] सर्वे कार्यकुशलाः सुव्यक्ततराः प्राप्नुवंति । ४. एतेषां सर्वेषां बलिष्ठवतां उपरि अमिशास्पिताः (अमराः गुरुतराः संति) ॥ 305

६.

॥ १३ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ १४ ॥ २. यत् तत् वाक् (वचनं) बलिष्ठतमं यत् तत् वाक्यं दृढतमं यत् तत् वाक्यं व्यवसायतमं यत् तत् वाक्यं वेगवत्तमं यत् तत् वाक्यं पूर्वकार्यतमम् । ३. उपरि याचयति मज्दइअस्नानां श्रोशस्य पुण्यात्मकस्य नमस्कृतिम् । ४. यत्[1] दूरात् गृहे वीसे । (गृहतमे[2]) । जंदे महागृहे[3] एते निकृष्टतराः पूर्वे प्रणश्यंति[4] । ५. यत् अंतः अस्मिन् गृहे श्रोशः [श्रोशस्य] पुण्यात्मकस्य समृद्धो विद्यते प्रत्यकरोत् [०रोति] नरस्य पुण्यात्मनः प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्मणा ॥ 306

७.

॥ १५ ॥ १. [श्रोषं इत्यादि]

॥ १६ ॥ २. अशुभं टालयेत् बीजोप्तानां नराणां यत् अशुभं टालयेत् बीजोप्तानां नारीणां यत् व्यापादयेत् देवानां द्रूजानां महाबलानां गृहमध्ये मृत्युं कारयेत् । ३. यत् अधिपतिः (स्वामी) उपरि रक्षां धारयेत सर्वेषां प्रकृष्टं इहलोकिनाम् । ४. यत् तत् शुचेः तनो[1]ः [सुचेतनो] जीवापयेत् यत् रक्षेत् स्वामिनः सृष्टीनां यत् तत् शुचेः तनोः [सुचेतनो] जीवापयेत् यत् अधिपतिर्भवेत् दादारस्य सृष्टीनाम् । ५. यत् सर्वेषां भुवनं सृष्टिमतां सर्जितशस्त्रेभ्यः [सज्जितशस्त्रेभ्यः] रक्षेत् पश्चात् हुप्रास्मो ददाति ॥

॥ १० ॥ १. EMU_{17}, $NMRL_4$, K_7 हुफ्राष्म दद्यात्! "हुफ्रास्मो" प्रथमरात्रिविभागः कथ्यते ॥ २. K_7, $NMRL_4$ यत् कोपं तत् आस्तरणं आस्ते शास्ति करणीयं ॥ ३. K_7, EMU_{17} यत् भक्ष्यं तत् हंतव्यं पश्चात् वृद्धिदानं ददाति अनेन &c.

॥ १२ ॥ १. $NMRL_4$, K_7 हन्यते उच्चैस्तरं देवं. १a. All have यत्. २. Thus K_7 only.

॥ १४ ॥ १. K_7 यो. २. $NMRL_4$, K_7 ये दूरमार्गात्. ३. $NMRL_4$, K_7 ग्रामे देशे च. ४. K_7 समायांति ते सर्वे संपूर्णाः प्रणश्यंति.

॥ १६ ॥ १. EMU_{17}, $NMRL_4$, K_7 सुचेतनोः.

॥ १७ ॥ ६. यत् न पश्चात् सुखेन¹ स्वपिति अग्नै [अग्रे] यावत् परलोकीयायाः सृष्टेः न दीयमानः । (क्षिपति) । यत् स्पनामइनीओ अथ गनामइनीओ । ७. अधिपतिः (स्वामी) पुण्यवंतः अस्यां पृथिव्याम् । ८. यत् सर्वेषु दिवसेषु रात्रिषु च पश्येत् शुद्धत्वात् समं माजंद्रान् देवान् ॥

॥ १८ ॥ ९. यत् तत् न भयं प्रकृष्टं अनाशा । (स्थूलतया न भवेत्) । भयात्¹ देवानाम् । १०. प्रकृष्टं यत् । (यथा स्थूलतया न भवेत्) । सर्वे देवाः असंतुष्टाः भयेन अनाशातरेण अंधकारे घोरे दुर्गच्छंति ॥

८.

॥ १९ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ २० ॥ २. यत् आराधये हूमं प्रकृष्टाभिधानं प्रभूतजीवदातारं शुभं स्वामिनं सुवर्णमयम् (पवित्रतरम्) यस्य लोचनद्वयम् । ३. यः उच्चैस्तरः उपरि विशालतरः यत् मेरोः उपरि । ४. शुभवचनम् । (सुव्यापारं वदेत्) । रक्षां वाचम् [रक्षावाचं] । एवं वदेत् यत् येषां युज्यते वक्तुम् । ५. राज्यं (निर्वाणे) सर्वं निर्मितम् (ददाति) । संपूर्णज्ञानी । (सहायतायै कार्यम्) । अविस्तावाण्याः परिरक्षति (जलं च मन्यता¹ ज्ञाता असौ हूमः) ॥

९.

॥ २१ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ २२ ॥ २. यत् अस्य गृहं विजयकरं सहस्रस्तंभैः विनिर्मितमास्ते । ३. यत् उच्चैस्तरं उपरि विशालतरं यत् मेरोरुपरि । ४. यत् स्वयं निर्मलं अंतः अर्धं तारानिर्मितं अन्यत् अर्धपक्षे । (यत् प्रदेशे प्रदेशे¹ रत्नेन संमार्जितं विद्यते) । ५. यत् अनेन अहुनवरशस्त्रेण प्रतिक्षणं आस्ते विजयकारी (हूमः) इअस्तसप्तहादात् । (सप्तसर्गात्) । ६. प्रश्नः अविस्तावाण्याः विजयकारी (प्रतिकृतं आस्ते) सर्वेषां इजिश्निकर्तुकामानाम् ॥

१०.

॥ २३ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि]

॥ १७ ॥ १. EMU_{17} सुषेन [ष for ख].

॥ १८ ॥ १. K_7, EMU_{17}, $NMRL_4$ भयं.

॥ २० ॥ १. K_7, EMU_{17}, $NMRL_4$ मान्यत.

॥ २२ ॥ १. $NMRL_4$, EMU_{17}, K_7 प्रदेशे only once.

॥ २४ ॥ २. यत् तत् असौ बलिष्ठतरः विजयकरः सुजंदः (अविस्ताजंदः) रक्षाकरः (श्रोशः) प्रचरेत् अमिषास्पिदानां उपरि सप्तद्वीपवत्यां पृथिव्यां दीनेः दर्शयिता । (संतुष्टये हुसेदरस्य हुसेदरमाहस्य सओषिओषस्य) । ३. अभिलाषः स्वामिनः प्रकृष्टतरः प्राचरत् उपरि सृष्टिमत्यां जगत्यां । अस्यां दीनौ प्रसारितः दादारेण पुण्यात्मना । (ईदृशं वचनं कृतं यत् दीनौ आचार्यो गुरुः श्रोशं कृतः) । ४. उत्कृष्टतरः वोहूमनो । (उत्तममनः) । प्रकृष्टतरः अर्दबहिस्तः प्रकृष्टतरः सहरेवरः प्रकृष्टतरः स्पिन्दारमदः प्रकृष्टतरः अविर्दादः प्रकृष्टतरः अमिर्दादः प्रकृष्टतरः (उच्चैस्तरः) यत् अयं होर्मिज्दस्य प्रश्नः । (अविस्ताजंदः) । उत्कृष्टतरः असौ अहुरमज्दस्य न्यायो । (आचारः उपरिवादिनां[2] प्रतिवादनाय) ॥

॥ २५ ॥ ५. प्रकृष्टं विद्यते उभयोर्भुवनयोः स्थितिमतां परलोकिनाम् । (अंतःसप्तपंचाशत् वर्षाणाम्) । ६. यत् तत् अस्य दुर्गतिमतः मृत्युः भवः[1] अस्य दुर्गतिमतः कोपः अस्य दुर्गतिमतः दीनेः शत्रुः[2] । ७. यत् तत् उच्चैस्तराः पताकाः प्रणीतवान् यत् पूर्वं रक्षां कोपं च तेषां कोपं दुष्टज्ञानिनां धारयेत् अन्यायिनां अनाचारिणां दीयते ॥

॥ २६ ॥ ८. एवं त्वं सर्वेषां श्रोशः पुण्यात्मकः शुभोदितः प्राणम् । (ज्योरम्[1]) । ददाति [देहि?] शोभनां लक्ष्मीम् । (प्रचुरां योग्याम्) । सुपाटवं प्रवृत्तिं च शरीरस्य । ९. संपूर्णपाशवानंतां[1a] पीडाकराणां निहंतारः [०तृणां] शत्रूणाम् । १०. संमीलता अपटालिताः प्रतिपक्षाः शात्रवः पीडयेत्[2] । (पीडां कुर्यात्) ॥

११.

॥ २७ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि].

॥ २८ ॥ २. यत् इमानि चत्वारि वेगवत्तराणि आत्मा ज्योतिष्मान्[1] प्रकृष्टं प्रगटा [प्रकटाः] वृद्धिः प्रचुरपरिस्फुटं स्वर्गस्थानं हानिश्च[2] ३. वचनं तेषां इदं यत् अश्वशर्फ हेमपर्वतस्य उपरि विनिर्मितास्ते [विनिर्मितमास्ते] ॥

॥ २९ ॥ ४. वेगवत्तरो यत् तुरंगमः (पृथिव्यां) शीघ्रतरो यत् मारुतः शीघ्रतरो यत् मेघः शीघ्रतरो यत् मेघवृष्टिः [०ष्टिभिः ?] शीघ्रतरो यत् पक्षिणः शीघ्रतरो यत् एतेभ्यो बलवंतो नरेभ्यः आगच्छंति बाणाः तेषां सर्वेषां नराणां आगच्छंति[3] ॥

॥ २४ ॥ १. EMU₁₇ दीनिदर्शयितम्. २. EMU₁₇, K₇ उपरिवादिनं प्रतिवादिनो यः; NMRL₄ उपरिवादिनं प्रतिवारनयोः.

॥ २५ ॥ १. K₇ मृत्युभवन. २ EMU₁₇ adds को यः अस्य दुर्गजिमतः.

॥ २६ ॥ १. EMU₁₇, NMRL₄, K₇ जोरं. १a, EMU₁₇, NMRL₄, K₇ संपूर्णपासवानानां. २. पीडा यत् पीडा कुर्यात्.

॥ २८ ॥ १. K₇, NMRL₄, EMU₁₇ ज्योतिष्मान् [य for ज]. २. K₇ ends here having lost some pages. ३ EMU₁₇ adds here in Gujerâti इति संपूर्ण थयो उत्तम ग्रंथः NMRL₄ also ends here. But some person other than the first writer who has written up to this place begins and continues the text only up to para. ३२, where he gives the translation as given above शास्त्रं हंतरि &c. Similarly K₇ and EMU₁₇.

१२.

॥ ३० ॥ १. [श्रोशं इत्यादि].

॥ ३१ ॥ २. ....

॥ ३२ ॥ ५ शस्त्रं हंतरि अदृश्ये दुर्गतिनि । (आहर्मने)। शस्त्रं कोपे हिंसाशस्त्रेण[1] शस्त्रं मांजदरदेशीयेषु देवेषु शस्त्रं विश्वेषु देवेषु विभ्रमकरेषु च दुर्गतिषु ॥

१३.

॥ ३३ ॥ १. [श्रोशं इत्यादि].

॥ ३४ ॥ ....४. अशुभटालना आस्तादइअज्दः पुण्यात्मनः अशुभटालनां करोति अस्य आस्तादइअज्दस्य उपरि[1] प्रचुरां प्रवृत्तिं आराधये । ५. यत् तत् श्रोशः पुण्यात्मकः आस्तादश्च इअज्दः ॥

॥ ३५ ॥ ....६. सर्वेषां गृहाणां श्रोशः [श्रोशं] रक्षां कर्तुकामः [०मं] आराधये सर्वेषां पुण्यात्मनां स्थानानां श्रोशः रक्षां करोतु[1]।७. श्रोशः पुण्यात्मकः सद्गुरुनिहितः प्रतिकरोति[2] नरेण यत् पुण्यात्मकेन प्रकृष्टेन मनसा प्रकृष्टेन वचसा प्रकृष्टेन कर्मणा ॥

॥ ३२ ॥ १. K_7, $NMRL_4$ क्रोधिहिंसाशस्त्रेण.

॥ ३४ ॥ १. $NMRL_4$, K_7, EMU_{17} उपरि प्रचारं प्रवृत्ति ॥

॥ ३५ ॥ १. EMU_{17} करोति. २. K_7, EMU_{17} प्रत्यकरोत्.

NOTES.

1. इजिश्निजंद *i. e.* the translation with comments of the Yasna.

1a. हा (Av. *hâiti* Pah. *hâd*) a section, a chapter.

1b. Here Neriosangh has, I think, fallen into a mistake. The Pahlavi commentary has "*tan u âinînak.*" Neriosangh seems to have taken the last word in the sense of a mirror (*cf.* Persian "*âîneh*") and rendered it by "*bimba*" reflected image, reflection. But the original Pahlavi Commentator refers, I think, to the Gâthic line "*Hyat nē mazdâ paourvîm gaēthâoçchâ tashô daēnâoçchâ* (Y. XXXI. 11) rendering "*gaēthâoçchâ*" by "*tan*" and "*daēnâoçchâ,*" by *âînînak* religious customs (*cf.* Persian "*âîn*").

2. Note the confounding of words of masculine and feminine genders. This is inevitable in a translation from Pahlavi, which, generally takes all Amshâspands and Izads in common gender. The gender of the names of Amshâspands and Izads can only be learnt from the Avesta. Spindârmad Avirdâd, and Amirdâd are as every student of Avestâ knows, feminine Amshâspands.

3. This refers to the divinity known by the name of "*Gosh,*" which is the 14th in the catalogue of the Sîrôzâ.

4. सर्वसैन्यदाति. This is, I think, a feeble attempt to correct the original text on the part of some modern scribe, but is not successful. Neriosengh, following the Afrîn-e-Gahambâr, which has "*har dahish dâd*", must have translated it सर्वान्यदाति, *i. e.* all other creations. Examine the variants and compare Afringân-e-Gahambâr, para. १२ in Part I, page ३१. Burnouf quotes an additional gloss: इमस्यप्रथमएद्दएमध्ये सर्वेषां दत्तम्। Or perhaps, this is a mistake of Nerioseng himself, who misreading the Pahlvi *âînak* as *hîn* (Av. ***haēna***) has rendered it by सैन्य.

5. The names of the divinities presiding on the day and the month are to be spoken here.

6. अग्रहीतां. This rendering by Neriosengh is through the error of misreading the Pahlavi "*aerpat*" as "*agiraft*". The Pahlavi word stands as the rendering of the Avesta "*akhureta*" (khvareno), the invisible glory of the priests.

7. Avesta "avôkhvarenâoçcha" is rendered into Pahlavi by "âwkhûr" which can have two meanings, (1) cistern, made for cattles to drink water from (*cf.* Gujerati અખારો) from "*ap*" water, and "*khavar*" to drink, (2) stable for animals (*cf.* Pah. *âkhûr* Pers. *âkhur*). Nerioseng has adopted the latter meaning.

8. Corrected from भुवनश्च which is the reading in all copies. भू in the sense of land, ground, site, place pl. भुवः.

8*a*. This must be reversed as दिनानां च संध्यानां च. ¶ **8*b*.** Ditto.

9. This is a rubrical heading, not found in the Pahlavi version. It is, however, appropriate, for from this chapter the Zaotar places the *baresman* (the bundle of twigs or metalic wires) on the *mâhrûî* (the crescent-shaped couple of three-footed metalic stands) keeping his second and third fingers of the left hand on it throughout the whole Izashnî ceremony.

10. प्राण here means the ceremonial holy water. See Note 91 in the Part I. page 5.

10*a*. See notes **8***a*. and **8**b.

11. The student should compare the chapters 2, 3, 4, 6 and 7 with the first, and note the recurrence of the same divinities honoured, the verbs *mutatis mutantis*.

12. In the Pahlavi Dinkard the thirty days of the month are divided into 6 panjaks or collections of five days, of which panjaks the first, the third, and the fifth are said to be auspicious and the others inauspicious. But the Pahlavi translators of the Avesta seem to understand the first three auspicious and the last three inauspicious. So does Nerioseng too. There are some who take the Av. *antaremâh*, Pahlavi *Andarmâh* as the New Moon; Av. *perenomâh*, Pahlavi *pûrmâh* as the Full Moon, and Av. *Vishaptatha*, Pahlavi *Vishaptas*, as the last day of the month when the moon is completely hidden.

13. वर्समदान or बरेस्मदान receptacle for **बरेस्म**. Now-a-days it is made of metal, is three-legged crescent shaped couple of stands, and is called in Persian Mâh-rûê.

14. **हूम**, correctly **होम**, the twigs of haoma (=**सोम**). **प्राहूम**, correctly **पराहोम**, the juice of haoma (?).

15. **वृद्धि** for Avesta "fravashi" Pahlavi "fravash" or "frohar", guarding spirit.

16. **गां** (Avesta "gãm,") has properly three meanings—(1) cow, ox *cf.* Pers. "gâv," Gr. "bous" *etc.* (2) goat, ram, *cf.* Pers. "gôspand"; (3) flesh meet, *cf.* Pers. "gôsht." By **गां जीवां** (Av. "gãm jîvyâm") we understand now-a-days "milk, ceremonially extracted from a cow or a she-goat in a metallic pot of holy water. The meaning of **गांबवरां** (Av. "gãm bavryâm") is not certain. Perhaps it may be the milk of beaver, similarly prepared, from Pahlavi "bovr" the beaver, Av. *baora*, Sanskrit **बभ्रु** Pers. *babr*.

17. **हिनवा** is the Neriosengh's reading of the Pahalavi *hadanapâê* Av. "*hadhânaepâta*," which I understand as equal to **सदने-पात** watered in the seat, bed, or pot (in order to preserve it from coming in contact with any impure dead matter). Traditionally it is understood to be the pomegranate.

18. The **उक्ति** is quoted from some Avesta text. It is "Frashûsaiti sraoshô ashyô."

19. **क्ष्नूमन** or **क्ष्णूमन्** is the technical term for certain para or paras, beginning with the Avasta word "Khshnûmainê" which Neriosengh renders by **सन्मानकृत्या.**

20. **राष्पि** (Pahlavî. *Râspîk*) the assistant priest, who joins with **जोति** (Av. Zaotar = Skr. **होतृ**) in reciting certain portions of the Avesta text and keeps the fire in the ceremony *burning*. He is also called આતર-વક્ષી the fire-Kindler.

21. Parsi priests generally call the *hâs, kardas and fargards i. e.* the chapters of the yashna, the Visparad and yashts, and the Vendidad respectively by their proper names, which are generally the first words of the chapters; *e.g. Baresma* the name of the third Hâ or chapter of the yasna, which Hâ begins with the word *baresmana*. The writer of K_7 following the general custom has written at the end of each Hâ the name of that chapter. Hence **इति बरेस्मन संपूर्ण** &c.

22. Construe with **आराधनाय** &c. given above.

23. Ought to be जनिष्यमानानां च.

23*a*. अस्पितम is a later form of स्पितम.

24. EMU_{16} begins the fifth Hâ from here.

24*a*. Ought to be दिनान् संध्याः.

25. जीवनि = जीवनम् ?

26. Such strange and unusual formation of feminine gender smacks of Gujarâti rather than of Sanskrit.

27. उत्स्था is Nerioseng's rendering of Pahlavi *hâchînîdan* (Avesta *hâch* to make to follow, to make a disciple), which he seems to read as *Khêjînîdan* (Persian *Khezânîdan*) to cause to rise, to incite, &c.

28. Ought to be प्रकृष्टतमान् pre-eminent, superior, excellent, exalted.

29-29*a*. Spiegel's reading वृद्धत्वं is not met within any of the MSS. I have collated. They all give रूद्धत्वं which I have ventured to correct into रूढत्वं meaning currency, credit in money matters; hence wealthiness; in contradistinction to नास्तिक्यं the state of having nothing, bankruptcy, insolvancy; hence indigence, want, distress.

30. हूमस्तूम (correctly होमस्तोम = Sk. सोमस्तोम) means the praises of Homa, and मूलम् (Pahlavi *bûn*) origin. The heading means: Here begins the praise hymn of Homa.

31. पावयन्तम् and समुद्गिरन्तम् are used in the sense of agentive nouns, habitually purifying and habitually singing. Compare Persian "Shôyendeh" and "Sarâyendeh."

32. "To him (Hom) asked Zarathushtra: Who, O man, art thou ?"' Here the Hom drug or the diety presiding over it, the Hom yazd, is personified as man.

33. "What! was not he (Hom) before in the (preceding part of) the sacrifice ? [of course he was] as is clear from before [*i. e.* from the preceding eight chapters]. He (Zarthosht) knew that this was Hom (Yazd) coming. When he had come, he (Hom) wished to address him (by way of salutation). 'May Meher protect Zarthosht! [or may Meher make Zarathushtra victorious or May Meher rise auspiciously upon Zarthosht!]' It is indeed clear. If he (Zarthosht) remembered (સંભાર્યો) him (Hom Yazd), it was because he had coming together [*i. e.* meetings] with the Yazads, and the Yazads had become manifest to him (Zartosht). And this chapter (Hom's praises), too he (Zartôsht) knew by heart (and was going to recite). That being his desire he (Zartôsht) talked with Hom". "मिथ्रो जयात् जरथुस्त्रेम्" is in the Avestic language, which may be rendered as "May Meher make Zarthushtra victorious! or may Meher rise [auspiciously] upon Zartosht! if we take *zayât* a miswriting for *uzayât*. But the Pahlavi has *mithrôk ôpâêt Zartosht*' which as the Pahlavi transliteration of Avestâ *Mithroko pâyât Zartushtrem*' may be rendered by 'May Meher protect Zartôsht.' I take these three expressions to be the mode of salutation among the Avesta people while meeting each other. The last mode has still survived among the modern Parsis who salute each other by the words "સાહેબ મેહેરબાન, and મેહેરબાન સાહેબ." Similarly among the Irânian and other Mahomedans "*Khodâ Hâfîz*" (May God be your protector!). The second mode resembles that of the Vaishnavâs who salute each other by जय गोपाल! or जय श्रीकृष्ण! The third mode may be compared to that of the Europeans such as the English 'good morning'; the French 'bon jour'! &c.,

the expressions being used for the time of the rising of Meher or the Sun.

34. **संमार्जवान्**. I take this word as a Sanskritised form of Gujarâti સંભાર્યો remembered, recognised, which is a fit rendering of Pahlavi "*shnâkht.*"

35. **मांसं यमशेदस्य** "the flesh (given) by Jamshed." This, I think, is an allusion to the Gâthic stanzâ "*yaeshãm aenanhãm vîvanhusho srâvî yimaschid, ye mashyeng chikhshnusho ahmâkeng gâush bagâ Khvaremno*"......&c. (Y. XXXII. 8.). Throughout the Avestâ we see that before the time of Spitama Zarathushtra whole-sale slaughter of cattle was made in the sacrifices to Yazatas; but from his time, since he denounced it in the above-mentioned stanza, a reverse tendency seems to have set in the mâzdayasnian worship, Hom jovec being given preference to flesh of animals.

36. "**अन्यथा......स्नून्**". Of course, the soul, when not joined with the body, is free from death. Death happens of the body only, not of the soul. The last Avestic words may be rendered not to commit the sins of the *merez* class (such as adultery, fornication, unnatural intercourse, &c. *i. e.* purity is the pillar of life." But this is a quotation from the Meher yasht § 71, where the first word is not *amereza* but *mereza*, which I think is a synonym of **मृजा** cleaning, *i. e* purity.

37. **वींवंघानो**, Avestic *Vîvanhâo*, Vêdic **विवस्वत्**.

38. **यमशेद** Avestic *Yima Khshaeta*, Vedic **यमराजा**, Persian Jamshed.

39. **सत्कार्यता**, the performance of the most excellent or most virtuous deeds.

40. Better **वपुषि** in the body.

41. Name of a commentator.

41*a*. According to Pahlavi this gloss should be **यत् [शोषितुं न] युज्यते तन्न शुष्कम्** that which was not fit to be dried up, was not let to be dried.

42. **योति** couple, duad, Gujerâti જોડી, જોડ. According to the Avestic text the reading should be **पिता पुत्रश्च (योति= युगलं)**. cf. Hindustani "Bâp betê Kî jôdî.

43. Preferring the reading of EMU 16, which MS. is generally most correct, and consulting the Avesta and Pahlavi, I propose to amend this reading as **पुंयावत्तिथौ कौचित्** either of the two advanced as man (*i. e.* in manhood) in as many degrees.

44. Avesta *azhi Dahâka*, Pahlavi *Aji Dahâk*, Persian *Zohâk*.

45. Irânian traditions accuse *Aji Dahâk* of introducing in mankind all sorts of abominable practices of sexual intercourse, which tend the destruction of human seeds, thus helping Ahriman to kill or deprive men of their bodily and other happinesses. "*Ko thwãm*......&c. is a reference to Vendidâd XVIII. 61-66 where the *jahi*, the demon of unchastity is called the most annoying opponent of Ahura Mazda. And here, as in all other Irânian traditions, *Ajî Dahâk* is spoken of as if a material incarnation of that demon.

46. Avesta *thrito*, Pahlavi *srît*, Persian *Asrat*, is traditionally called the first physician; cf. Vendidâd XX. 2.

47. Pahlavi *Mard-mînashni* literally "having manly thinking," *i. e.* manly-minded. This is a *Bahuvrihi* compound. But owing to Neriosengh's way of extremely close translation the clumsy and incorrect rendering appears in the text which I have shown in the foot note.

48. *Pourushaspa*, the father of Zarathushtra, of the family of Spitama.

49. *Erângveja*. Avesta *Airyana Vaejah* Pahlavi *Airânvej*.

50. Paras. ૧૪-૧૫ are important as illustrating one of the most critical incidents in the life of Zoroaster. I am of opinion that the reciting of *one* Ahunvar, spoken of here, has a reference to Vendidâd XIX. 2, and Zamyad Yasht 79-81. The Pahlavi commentator, however, brings in here the performance of *Nâvar* ceremony (here as well as in Yasna XIX) which is scarcely appropriate, for the Avesta says the utterance of *one* Ahunvar only and no more. Neriosengh, too, does not speak here of the *Nâvar* ceremony. According to Avestic paras referred to above the occasion of uttering this *one* Ahunvar was the attack of the *Bûiti Daeva* and not the performance of *Nâvar* ceremony. —विनाक्रमणेन *i. e.* without the repetitions of sounds, syllables, or words (as is the case in one of the modes of repeating the *Vedâs* called क्रम), *i. e.* the whole stanza uttered straightly and without any interlocution. This is fitly explained by Pahlavi *pavan barâ gubashnih* Sk. अभाषणेन.—The Avesta *âkhtuirîm*, Pahlavî 4, seems to have escaped the notice of Neriosengh.

I propose to scan the lines of, and translate differently, the original Avestic shloka as follows:—

Tûm paoiriyô Zarathushtra
Ahû-vairîm frasrâvayô
Vîberethvantem âcha tûirîm
(*aparem*) *Khraozhdiyehiyâ frasrûiti.*"

" Thou, O Zarathushtra ! first chanted the (one) *Yathâhu-vairyo* with open tune upto the fourth (pause) (and the rest, *i. e.* the last portion) with a louder chanting."

Vîberethwantem=Sk. विवृतिमन्तम् having the विवारस्वर (Gujerâti વિવાર સ્રૂર.) —*Âcha tûirîm.* The whole Ahunvar has six pauses (1) after *variyo*, (2) after *hachâ*, (3) after *mananho*, (4) after *mazdâi* (taking the first word as *skiyaothenanãm*), (5) after *â*, and (6) after *vâstârem* (taking *dregubiyo*).—The word *Aparem* is Zend, though not less important to explain the comparative degree in *Khraozhdiyehiyâ.*—From this it is clear that *vâstârem*, the last word of the *Yathâ-ahuvairyo* formula, though originally *vâstrem*, as is clear from its metre, from its symmetry with *Khshathrem* as an abstract noun, and from the old translations which unanimously render it by *parvarashn*=पालना, has only the apparant form of an agentive noun, and consequently has led some scholars to erroneously translate it by "an employer." But the real cause of the lengthening of the last syllable is only the prolongation of voice in chanting a short syllable. Sometimes in the Vedas also, as in the Avestâ, we meet with the examples of lengthening short vowels and *vice varsa*, as also of the insertion of vowels, which apparent irregularity must be attributed to the mode or modes of chanting. The value of Avestic *y* and *v* sometimes as *iy* and *uw* respectively, especially in poetry, I have noted in many places. This mode of pronunciation was and is still prevalent among our Mobeds, and it has the support of the old Persian Cuneiform inscriptions which have the *iy* and *uw* (two letters) corresponding to Avestâ *y* and *v* respectively.

51. जगती meaning the Earth, this world, is very often used by Nêriosengh in the feminine gender. जगतीगुप्त concealed under the earth.

52. Avestâ *garô demâna*, *garo nmâna* (the house of *gar*=*asha* ऋत truth, purity, righteousness, right, &c.) means the highest heaven.

53. आश्मोग Avesta *ashemaogha* Pahlavi *âharmog*, a heretic, a deceiver.

54. हयून a misreading of Pahlavi *hînn* Avestâ *haênâ* = SK. सेना a (hostile) army.

55. Avestâ *Vahistem ahûm ashaonãm raochaṇhem vîspokhvâthrem* and its opposite *Achishtem ahûm* or *Daozhaṇhem* with its adjectives such as *temaṇhaênem temaschithrem temaṇhem* and other kindred expressions are such as suggest ideas that may lead to the opposite beliefs of metempsychosis, heaven and hell, or only the best life on this earth. The principal word in them is *Ahu*, Pahlavi *Ahu*; the latter being capable of being deciphered as *Khân*. Neriosengh's translation of this word as भुवन is also such as one might be disposed to take it as a miswriting for भवन, if he reads the Pahlavi as *Khân*, A treatise might be written on these important points, but as this is not the place to dilate upon the subject, it might be left for the future.

56. "Helpers to those who bear weapons," *i. e.* horses, charioteers, &c.

57. वर्षति here as well as in the following paragraphs for Avestâ *bakhshaiti* (he gives) can only be understood in a figurative sense.

58. "Who have not yet born (any child)" *i. e.* who have long remained expecting a child, who are very late in getting progeny. Perhaps the word may also be taken as a clerical mistake for the Iranian *âzâtak* (Avesta *âzâtas* Persian *âzâdeh*, nobly-born, high-born).

59. नस्क scripture, a sacred book; Avestâ *naska*, Pahlavi *nask*.

60. कुमार्य unmarried state (of a young woman.) The word should be कौमार्य from कुमार a boy, कुमारी a girl. कौमार्ये निषीदंति remain unmarried.

61. कलशियाका: ecclesiasticals, Christians. *cf.* Persian *Kalîsâyi* Pahlavi *Karsdâk*, an erroneous rendering of Avestic *Keresâni*, Vedic कृशानु.

62. प्रबोध awakening from ignorance *i. e.* preaching belief (in Christ ?).

63. तर्सोक Christian, Persian Tarsâ.

64. स refers to Hom (?).

65. A word or saying may be right and yet it may not be advisable to utter. The Avestic quotation is unintelligible.

66. Avestâ *aiwiâonhâ* is the term for the constant putting on of the *Sudra* and *Kusti* (the sacred shirt and girdle) with certain ceremony which is obligatory on every Zoroastrian.

67. This is an allusion to the 11th and 12th chapters of the Yasna.

68. वपुःपाश्चात्यम् Pahlavi "*tani pasîn*" (the future body), the time of resurrection.

69. Construe विनाकुरु render ineffectual, remove. कष्टं वासयतां who cause (us) to dwell miserably.

70. Most MSS. combine 12 and 13 from विश्वेषु च उपरिस्कंधेषु upto स्तूयमानः into one sentence, which also seems to be appropriate.

71. This comment is not found in the Pahlavi edition of Spiegel. It means "even the small yasht," *i. e.* even the smaller sacrifice of Hom drives away thousands of the evil spirits.

72. पाटवं=soundness, *i. e.* healthiness, energy.

73. The mutilations of the paragraph are met with in each and all MSS.

74. प्रकृति here is the rendering of Pahlavi pargard (Chapter, Section) in the text.

75. Why Neriosengh has left out to translate the comments of Mâhôdâd and Dâd-auharmazd which stand here in the original Pahlavi text, cannot be understood.

76. Some MSS. give the Avesta text here thus:—*itha nâ yo dim staoiti,* but they give no Sanskrit translation of it.

77. From ३ to ७ EMU_{15}, EMU_{17}, give a mutilated Sanskrit text, of which the variants have been noted in the collation notes at the foot of the text; Sp. also gives the same mutilated text; $MLHL_1$. K_7, MFL, omit the Sanskrit and instead of it give the Pahlavi translation; TDA_2; H_2; EMU_{16} leave a blank of nearly one and a half folio. In the original Avesta and Pahlavi texts the subject of the animal sacrifice in honour of Hom is treated of. Whether Nerioseng translated this portion of the text or not can not be ascertained. Most probably he did it not. Because he seems to have aversion towards using flesh in religious ceremonies, as we gather from his translation of the Afrîgân-e Gahambar (see Part I page २, para ३). From this it appears that the controversy as to the lawfulness of using animal flesh in religious ceremonies, is a very old affair among the Parsis. Not only the Dasâtirian sect abstained from flesh eating, but some Iranian and Indian Dasturs, such as Neriosengh and others, also disliked flesh, at least in religious ceremonies. Fifty years ago the late Mr. Sorabjee Jamshedjee Jeejeebhoy published a Gujerati book called Râh-e-Parsa, in which he recommended our Parsis to abstain from flesh eating and to become vegetarians. A controversy ensued, in which our public writers and Dasturs took part. Dastur Aspandiarji Rabâdî of Surat published a pamphlet in support of the Râh-e Pârsâ, in which he has tried to give a new translation and explanation of the paras in question. After sometime the controversy was dropped. It is again and again revived by some Parsi Vegetarians amongst us. Looking at the Zoroastrian point of view, flesh-eating is not prohibited in the Avesta, nay even beef and pork seem not positively prohibited in the Palhavi Nirangistan (see photozinco edition, by Dastur Darabji Sonjana, 1894, folios 112a to 117). Hence, for a Zoroastrian to be flesheater or vegetarian is purely a matter of option.

78. All the original Avesta words of this para ९ are spoken by the Râthwî, the subordinate priest who attends the fire in the ceremony and performs all the duties other than those of the Zoti or the principle priest.

79. Compare Part I. pp. ८ and ३५ and English Note 22 at p. 11.

80. Some MSS. translate the Pahlavi "Mahmân" as अभ्यागतो instead of अभ्यागता. This is because in latter times Spendarmad as well as some other feminine divinities were considered as angels (Yazatas) indiscriminately.

81. Compare हा ५ para. २, हा ९ para. २१ &c.

82. Neriosengh uses a feminine word जीवनि or जीवनी (living, life, subsistence) for the well-known neuter word जीवन, probably from the analogy of Pahlavi "*Zivandagih*", Persian "*Zindagi*".

83. अन्यायरत rejoicing in injustice, is the translation of Pahlavi "*a-dini-ân*" Avesta "*an-aretâish*". Spiegel ventures to correct it as अन्यायतर. But the emendation is hardly happy, for it ought to have been अन्यायितर.

84. Here Neriosengh has, probably through inadvertance, not translated the Avesta "*bûshyeintinãmchâ*" and Pahlvi "*yahvanedân.*"

85. Here also Neriosengh has not translated Avesta "*Sraeshtâchâ*" and Pahlavi "*nevak.*"

86. Here is another example of Neriosengh's being led into error on account of his implicitly following the Pahlavi. He takes the Pahlavi "*râc*" to be the sign of the dative case, which it is not. It is that of the accusative. Had he translated according to the original Avesta, his rendering would have been more correct. I have tried to amend his rendering as much as possible.

87. बहुक्लेशसहिष्णुतम "enduring much trouble" is my own emendation after collating all MSS. बहुक्लेशहणतम may mean "removing much trouble." The original Avesta word is "*ashithwozgatema*" *i. e. ashithwa zga tema*" which the Pahlavi renders by *"Kebad-yom? rasashn-tum" i. e. "kebad"* for "ash" (much, many); "*yom*" (?) = "roz" (day) and "*rasashn*" for *zga* (reaching, from *gâ* to go), the whole meaning "who is most going every day [to work ?]." The middle and the last parts, *viz. ithwa* and *zga* are very obscure. Equally unintelligible is the Pahlavi "*yom*" as the rendering of the Avesta "*ithwa.*" Neriosengh must have had before him some other Pahlavi word, which he has rendered by क्लेश.

The primitive man, the Adam of the Iranians.

89. That is, the Fravashi or the Frohar, the guardian spirit.

90. That is, the stanza beginning with the words "*yenghê hâtãm*" &c.

91. "*Fraoreti Hâiti,*" Pahlavi "*fravard hâd*" means the chapter or section of the Avesta, which a man recites as the Confession of Faith. It is the 12th and 13th chapters of the Yasna. "*Fraoreti*" from *fra + vere* to choose deliberately, to select; and "*Hâiti*" from *hâ* Sanskrit सा = सो to cut, to chop, to divide. Neriosengh has merely transcribed these two words as फ्रवरद्दति प्रक्रति from the Pahlavi, which are "*fravard*" and "*fragard*" or *pargard* (even now spoken by the Parsis as પરગરદ.).

92. उत्तमोहाय for the best reasoning. Here Neriosengh, being ignorant of Comparative Philology, evidently errs in rendering the Pahlavi "ahû" (Avesta "ahû") by ऊह reasoning reflection. The original Avesta "havanghâi" Pahlavi "hu—ahû—îh" means "for good life" (*viz.* after death). (Comp. Avesta "*vahishtem ahûm,*" Pahlavi "*vahisht,*" Persian "*behesht*" heaven, and Avesta "*daozhanghva*" Pahlavi "*dushakhva,*" Persian "*dozakh*" hall).

93. See Hâ ३ §§ २४-२५.

94. This stanza is a quotation from the Gathas. See Yasna, Ha ५१ para २२.

95. This is also a quotation from the Gathas. See Yasna, Ha ५१ para. १.

96. This para. is quoted from Yasna, Hâ ५६ para १.

97. प्राणदाना is a hybrid word, प्राण the Sanskrit for the Avesta *zaothra*, Pahlavi *zohar* or *zor*, libation of holy water, Hom, &c. and दाना (perhaps दानी *cf.* Gujarati ગુલાબદાની, અતરદાની, સુરમેદાની &c.) Iranian *dân*, a receptacle (from *dhâ* to hold). The whole is the Sanskrit rendering of "*zohrbarân*" (Avesta "*zaothro-barana*").

98. The original Avesta of this passage is: *Khvanvaitîs ashahê verezô yazamaidê, yâhu irictanãm ũrvânô shâyêinti yâo ashaonâm fravashayô. Vahishtem ahûm ashaonãm yazamaidê raochanghem viçpô-Khvâthrem*; which has been rendered into Pahlavi thus: *Zaki nêvak-Kard ahlâyîh varjishn yazbah-un-am (garôthmân); mann baen zak, zak i vadardagân rôbân âsâyend mann ahlobân frohar. Zak i pahlûm akhvân i ahlôbân yazbah-un-am rosh nîh i hamâ-Khvârîsh.* From this

Pahlavi translation we gather that two heavenly abodes, *viz.* the Garothmân and the ordinary Behesht, are spoken of. And it seems correct; for they immediately follow "*Anaghra Raochâo,*" "*Asar Roshnîh* (pointless lights) which is also a celestial locality. But when we examine each word of the text and the translation, both the Pahlavi and the Sanskrit, we find in them some unusual rendering. "Khvanvaitîs," "Nêvak-Kard," and शुभकृत well-made, beautiful, are usually applied to something concrete and not to abstract ideas. But here they are applied to "works," which is, at least, unusual. The words "*verez,*" "varjishn," and कृति undoubtedly mean "action, deed, work," but they scarcely seem to fit here in this particular place. "Brilliant deeds" is a metaphorical expression, which may be used in European idioms, but not so in the ancient Iranian. The rendering of the Avesta "fravashi" Pahlavi, "frohar" which Neriosengh always translates by वृद्धि but here by some unintelligible word corrected by Spiegel as निवह collection, heap, and which I, too, in absence of some better rendering, adopt, seems very strange. Again the Avesta "yâhu" (in which) is manifestly locative; and "shâyĉinti" "âsâyend," and समाधानयंति (of which the last is used by Neriosengh as equivalent to सुखायंति) mean "give rest, give comfort, rejoice." If we adopt the reading यास्तत्र found in EMU_{17} and परोक्षिणां found in TDA_2, H_2, (which, by the bye, is commented upon in EMU_{17} by some one in Persian thus: परोक्षाणां, *har ke rishte i dîn i mazdayasnî na mîdârand,*" those who do not keep the thread [Kusti ?] of the Mazda-worshipping religion"), and if we mend the readings पुण्यैमयचहीनः and such others as पुण्यमयवृद्धिनः, we can translate the Sanskrit passage as follows:—

"Which (works) rejoice there (in the Garothman) the souls of the invisible ones whose Fravashis are meritorious." This would imply the existence of Fravashis of a contrary kind. But that is unknown in the whole Zoroastrian literature. Hence, taking all things into consideration I propose a new reading "*varech*" = Pahlavi "varj," Pazend "varj" or "gorj," Sanskrit वर्चस् lustre, light. By adopting this reading we can translate the Avesta passage thus: "We praise the brilliant lights of Asha (*viz.* the garothman) in which they who (are) the guardian spirits of the righteous, make the souls of the departed faithful take rest."

99. गौल्यं [गौड्यं from गौड, गुड] sweetmeat in general, especially made of molasses. Compare Gujerati ગોળ molasses, ગળ્યું sweet; Marathi गुळ molasses, गोड sweet &c.—चोपं greasy, oily. fatty. Compare Gujerati ચીકણું, ચોપડું greasy, oily, ચોપડવું to besmear with something lubricating.

100. Rather inordinate desire, insatiate hunger.

101. Spiegel takes this word to be a hybrid one, made of Sanskrit प्रति and Persian रवं going, from "raftan" to go, "ravad" may go, which seems very ingenious and probable. But most MSS. suggest अभिमुखं by putting hyphens, thus - - - -, which I have adopted.

102. कर्ष is a miswriting either for कर्शन or कष्ट or द्वेष.

103. That is, as if by telling to the कष्ट in a threatening tone "Thou shalt not dare come, thou darest not budge from thy place."

104. The original Avesta text "*hâ mê maîlhanê mithnât*" has been rendered by the Pahlavi translator into "*ul-a (ulman) pavan mânashn ketrunam*" which is clear to understand.

How Nerioseng goes astray by rendering it into अहं मनसा चिन्तये, can not be understood. Perhaps he confounds the Avesta, *mith* to dwell, with *man*, to think.

105. The original Avesta name *Bereziçavangh*" is correctly rendered by the Pahlavi translator into "*bulandsûd,*" giving high benefit, and is explained by the comment "*Varharân*" *i. e.* Behrâm. How Nerioseng renders "*çavangh*"=*sûd* by ज्योतिस्=cannot be understood. Compare Dr. West's Bundahesh, ch-XVII where this fire is understood to be the subterraneous volcanic fire.

106. The original Avestic word is "*vohu-fryâna,*" which is rendered into Pahlavi by "*shapîr-franâftâr* (?)." Is Nerioseng right in rendering the last part of this compound word by सखि a friend? Compare Pahlavi Yasna, Hâ XIV. 4. I conjecture the Avesta word "*vohu-fryâna*" to be contraction of "*vohuna-frayâna,*" blood-circulator.

107. The Avestic word "*urvâzishta*" I conjecture to be a contraction of "*urvarazaêshta*" (somewhat like उद्भिजस्थ). The Pahlavi rendering "*frakhvo-zivashn*" wide living, does not appear to be correct.

108. The Avestic "*vâzishta*", Pahlavi "*vâzishta,*" is the fire of lightening which is explained in the comment as one which vanquishes the demon Spiniagar (who is supposed to withhold rain from falling on the earth). Here Neriosengh's comment is quite correct. Compare Vendidâd XIX. and Tîr Yasht and the myth about वृत्र in the Vedas, &c.

109. The Avestic "Spenishta" is rendered as usual in Pahlavi by "*avzûnik*" increasing, growing, and explained to be that (fire) which is in the 'Garoth mân' near Ahurmazd in an invisible state. But Neriosengh understands it to be a particular kind of light, residing in water and reproduced in gems. Whence this explanation of his, is difficult to trace.

110. This explanatory (?) phrase, enclosed in the brackets, and other similar ones *et sequor*, occur very often on the margins of the Pahlavi translation of the Gâthâs. Dr. Spiegel has omitted them altogether in his Pahlavi edition of the Yasna, but he has retained them in his edition of Neriosengh's Sanskrit Yasna. What do these marginal phrases indicate is not clear to me.

111. The original Avesta phrase "*apê*" *ameshanâm çpentanâm dâhîm* (*i. e.* after the creation of the Ameshâspands) has been rendered into Pahlavi by "*pavan belâ ayâwoqîhi amshâspendân dâdîho.*" (He created in the non-approaching of the Amshâspends) taking "*ape*" from "*âp*" to reach. This is unintelligible and ambiguos enough. But Neriosengh's rendering it by अनालोके (in the invisibleness) is quite unusual and inexplicable.

112. Here Neriosengh has erroneously deciphered the Pahlavi words "*dîn*" and "*Mâhyoâdâd*" as "*din myân dâsht*" and has translated accordingly. But it should have been दीनिः *i. e.* the religion, and मह्योदादेन एनां प्रकृतिं उत्कम् *i. e.* Mâhyôdâd [a certain commentator] has said, it refers to this chapter or portion of the Scripture, *viz.* "*Yathâ-ahû-vairyô.*

113. Ordinary workman, an artizan.

114. The Avestic phrase "*vîspaya irîna*" is rendered into Pahlavi by "*hamâ yom lêlya*" (all day and night), which Neriosengh renders by समग्रं इदं. How he comes to this meaning is unintelligible. If we adopt the reading of the MSS. which have समयं instead of

समग्रं, it may approximate to the Pahlavi rendering. And then we may take the Avesta phrase as "*viçpa ayarena*" (all day), as is suggested by Spiegel. Compare also the Gâthic phrase "*viçpâ yârê.*" Most probably Neriosengh's original rendering was समग्रं समयं (all times) which has lost one or other of the two words through the ignorance of careless copyists.

115. Avesta "*Raghâ,*" Greek Rheges, Pahlavi "*Ragh,*" Persian "*Raē.*"

116. From here down to the end of the Hâ, the words in the nominative and accusative cases ought to be in the genitive case. This erroneous rendering must be the interpretation of some ignorant and incompetent person, and not of Neriosengh himself; for we must remember that Neriosengh generally renders the Avestan genitive into Sanskrit genitive, unless led away by Pahlavi. This attempt of another person's incorrect rendering leads us to believe that the original codex of Neriosengh had suffered mutilation from here to the beginning of the Hâ 24.

117. In NMRL$_4$ there is a marginal note *seconda manu* thus: વીસ: તે ગાહિ હાઉઅનને કહિ ॥ જંદ ત ગાહિ રપીથવ-નને કહિ ॥ (Viç means the Hăvan Gâh, *Zand* means the Rapîthivan Gâh).

118 In the original Avesta text the single Fravashi of Ahurmazda is spoken of. The Pahlavi translation also rightly understands it as such. But Neriosengh seems to understand it as divided, differenciated and residing in all superior creations of Him.

119. स्वामिनां up to वृद्धिं. Here as well as in the following paragraph we find instances of Neriosengh's inappropriate meanings of even Pahlavi words and phrases, not to speak of the orginal Avesta, which is very strange. Or perhaps it is owing to the meddlesome hand of some other incompetent person.

120. As is well-known to all, from this Hã begins the Gâthâs of Zarathushtra. Dâstur Manekji Sanjana, the writer of K$_7$, writes here the following somewhat incorrect Shlokas, probably composed by himself, as he has composed and prefixed Persian verses at the begining of every Hâ.

इति मनुष्येश्वरस्य [श्वर] प्रभाते कुस्तिच [कुस्तिश्च] कार्या कर्म्मेण सेव्यता [कर्मणाच सेव्यः] । स [यः] स्वप्रसूतिं [प्रसूतिं] दयालुश्च तस्य जुगोप मनुष्यं विस्मर्तुं न सः ॥ सुकीर्तिवान् सम्राट् जरथुश्त्रस्या अनुचरेण विचचार धर्म्मं । आस्यादकृतनंच बिस्तास्पेन मार्गं मोक्षं मनोऽर्थं सदैवच ॥

He has also written here along with his Persian verses a somewhat incorrect Pahlavi preface from which we learn his geneology as follows:—

Ervad Maneck, son of Behramji, son of the saintly Darab, son of Ostâ Sohrab, son of Ervad Maneck, son of Ervad Peshotun, from the pedigree of Mobed Neriosengh Dhaval.

121. I propose to read this some what mutilated line as follows:—सपंक्त्यां निदर्शनाय कार्यं इदं बभूव यद् असौ विस्मर्तुं न "The object of revealing them in (metrical) lines was this that it may not be forgotton." सयतिभ्यः कोमला "to be repeated from (lines) with pauses (*i. e.* the pauses in the lines must be observed in their repeatition).

122. ताभ्यः refers to the Gâthâs alone. Some MSS. have ताभ्यां which may refer to the Gâthâs and other Avesta.

123. Pahlavi "*parhiz i gospandan,*" Gujarati ગોસ્પંદોની જતન taking care of domestic animals.

124. गुजस्त is a Persian word *guzāsta*, meaning "the foregone," *i. e.* the above-said.

125. In K7 some one has corrected the Avestic word "*dâvôi*" as "*dâo*" "*voi*" (give thou both), taking probably "*voi*" for "*uvôi*" (= उभे.)

126. गोचार "fodder for cattle": *cf.* Gujarati ગાય ઢોરનો ચારો. Some MSS. have गोचर which might be rendered as "grass-land for cattle grazing". *cf.* Gujarati ગૌચરણ = ગાય ઢોરને ચરાવવાની ખુલ્લી જગા.

127. K7 does not give the Sanskrit translation of this line, and leaves a blank for it (?). Probably the Sanjana Dastur Maneckji, the writer of the MS. has some misgiving as to the propriety of animal sacrifice (पशुयज्ञ) in Zoroastrian ritual. Though there must have been the custom of animal sacrifice among the Avestic people, as we can gather from the Beheram Yasht para-50, Yasna XI para, 7 and other parts of the Avesta, Zarathushtra Spitama himself nowhere seems to have sanctioned it. On the contrary he is reported to have performed his religious ceremonies with *haoma, jîvâm*, &c, *i. e.* ceremonies without flesh. Neriosengh seems also to have aversion towards flesh-sacrifice, as far as we can gather from his translations. Either Neriosengh himself or some one else has written. जपयज्ञ for पशुयज्ञ, which appears very ingenious. I have adopted it in the text only on the strength of Neriosengh's usual disapproval of animal sacrifice. जपयज्ञ or पशुयज्ञ cannot be the proper signification of the Pahlavi "*sînak—masâê bâjâê-masâê*," which phrase occurs in the Dâdistân-i-Dînik as a technical expression for "the share taken from the income of a property as his recompense by an appointed manager of a deceased person's property." Hence here in comment it must have the sense of "profit accruing from breeding the cattle," such as milk of the cows, oxen for tilling the earth, and so on. Compare Note 133.

128. K7 has अजाचक: for the Avestic "*an-aêsha*" (despondent, disappointed, one whose hope is not fulfilled). याचक may have another meaning, *viz.* inquisitive, cleverly asking, hence impatient, not acquiescing easily; *cf.* Gujerati જાચો clever, જાચાપણું cleverness in overdoing anything.

129. समं दुरागच्छन् they badly came to-gether. This is a strange but appropriate phrase invented by Neriosengh for the Avestic "*hĕndvârenta.*" "*Hĕn-dvar*" is used in the Avesta for the meeting of evil beings.

130. Neriosengh following his usual way of strict adherence to Pahlavi, renders "*dâ*," the Avestic termination of the adverb of time, by दाति, which is of course equivalent to "*dahishn*" in the Pahlavi text. However, दाति in such places is not to be understood to have the meaning of "creation" or "gift," or such others, but to be an Iranian word meaning "time." Avestâ "*dâiti*," Pahlavi "*dâd*," Persian "*dâd*" means "time" or "age." Avestã "*hû-frashmô-daiti*," Pahlavi "*hûfrâshmô-daṭ*" = the time of the sun's fore-night ("*frâ*" = former, early, "*shmô*" = "evening", a transposition of "*Khshap*" night; *cf.* Persian "*shâm*" evening; and "*dâiti*," Pahlavi "*dâd*," time, age; *cf.* Persian "*bâm-dâd*" the morning time; Pahlavi "*dâd-mas*"; Persian "*dâd-meh*" old in age, elder; Pahlavi "*pavan dâḍ i XV sâlak*" at the age of 15 years, &c). Perhaps the English word "tide" in "eventide," &c. along with its other Teutonic forms may be compared to this Irânian word "*dâiti*," "*dâḍ*," &c.

131. Only one MS. (EMU_{17},) gives निरीक्षणप्रमाणेन *i. e.* = प्रत्यक्षप्रमाणेन "by perceptible proof, by perceptible evidence" which is noteworthy.

132. The Avesta "*Khshayô* " has been rendered in the Pahlavi by *"shyon'* (lamentation) which must surely have been translated by Neriosengh into Sanskrit by अश्रू (tear), which seems to be possible. But by careless and ignorant copyists it was first written as अस्र, then असु and lastly अस्तु! Unfortunately this erroneous word अस्तु having occurred in the MSS. examined by the two eminent scholars, Spiegel and Mills, has led them into much difficulty. This is a striking example of the labour caused to scholars who have not great good materials available to them.

133. Compare note 127.

134. Neriosengh's rendering of this strophe seems very strange. It suggests that either he is at fault or that the original texts—both the Avesta and Pahlavi—from which he translated, were different from those that we have at present. His वचसा suggests that the Avesta and Pahlavi in his texts must have been *"vachanghâ"* and *"gobashnn"*, and not "*vaênanghê*" and "*vênashnn*"; similary "*azibyâ*" and "*az*" and not "*ashibyâ*" and "*ash*". The Avestic "*hvarechâ*" which Neriosengh renders by सूर्याभिः (with new brides) is explained by some person on the margin of $NMRL_4$ in Persian by "*dukhtar*" (daughter) and in Gujerâti by દ્વાદશી કન્યા (a twelve year's old girl). He further comments "*yâni har ke gâv yâ gosfand yâ dukhtar be darvand i bad-nayat be dehad, ân mard kharâb mî-kunad*" (*i. e.* he who gives cows or goats or a daughter to a wicked illintentioned person, commits a bad action).

135. The Avesta text of Neriosengh's codex must have been "*rafnanhô*" not "*raîkhnanghô*".

136. ज्योतर for जोतर, Avestâ "*zaotar*" (SK. होतृ), Pahlavi "*zôt*" an officiating priest. MFL has ज्योतीः; cf. Gujerati Parsî જોતી.

137. Here the Avesta "*maêkaintish*" seems by Neriosengh to have been split into "*mê*" = मे 'mine' and "*kaintish*" = रक्तरसतानाम्नीः But such gross ignorance we cannot impute to him. Perhaps this मे originally stood before वपुषि in the following comment; but ignorant and careless copyists having inadvertently written it here, subsequent copyists have perpetuated this error.

138. घृतं "ghee" here is inexplicable. EMU_{17} has वृत्तं completeness (?).

139. Here most MSS. have written जानि which would mean "a wife or a female", but that would be scarcely applicable to the context. ज is often written for य in our MSS. Taking that fact into consideration I have corrected जानि into यानि, referring it to बीजानि.

140. जगतीगात्रे in the body of the earth, i. e. under its surface.

141. This rendering of Avestâ "*ashakhvyâchâ*" and Pahlavi *"ahlâyîh"* by श्रेयस् on the part of Neriosengh is strange. Spiegel has also not taken notice of it. Compare Hâ ७ para, २५ (६४).

141. *a.* See Note 141.

142. This Hâ is an appendix to Yaçna Haptanghâiti; but Dr. Spiegel having considered it as a continuation of the preceding Hâ, includes it in the Hâ ४१. Hence the difference of marking the numbers of the Hâs. We have kept them both for easy reference.

143. अवर posterior, वार time (?) The word अवरवार seems to be merely equivalent to English Post-script; *i. e.* an appendix.

144. Here Neriosengh takes the

Avestic "*hem*", Pahlavi "*ham*", not as meaning 'together' but as = "*hama*" = "*hamâk*", meaning 'all'.

145. Correctly this word should be **अप्सचिन०**; for the Avestic word is "*afshta-chin*" and the Pahlavi is also "*âv-tachann*". But Neriosengh seems to have wrongly deciphered the first component part of the Pahlavi word as **हप्**, and hence the mistake. This is a very interesting and instructive example of the ambiguity of Pahlavi writings, and shows how they mislead even great masters.

146. **उत्तार** is another example of Neriosengh's falling into error through his misreading of Pahlavi. The Avestic word is "*taêremchâ*", which the Pahlavi translator has rightly rendered by "*u tîrak*" (and the Tirak mountain). But Neriosengh wrongly reads it as "*vadîrak*" (Persian "*guzar*") and considering it to mean "a passage" renders it by **उत्तार (!)**.

147. From this chapter some maunscripts give occasional Gujerâti translations along with Sanskrit. They being specimens of old Gujerâti current among Pârsis of India after the time of Neriosengh, I have thought it useful to transcribe them in these notes wherever they occur. *N. B.* In old Gujerâti sometime the short उ is pronounced as ઑ; *e. g.* दीठु=દીઠૉ (he saw). Similarly the short इ is pronounced as ઍ; *e. g.* इसु=ઍસૉ (such).

पुण्यमत्यीं गाथाउ तह्मोरहिं न्मस्कार हु । प्रत्यूत्तर वांणी होर्म्मिज्दतणीं प्रकृष्ट वाणीं पूछ-वातणीं जरथुश्त्रतणीं:

॥ १ ॥ सुंदर ते भलो यिहरींह केतलाइं मनुष्यनु शुभ कल्याण वर्त्तइ । किल इसइ साचइं केतलाइ मनुष्यनु यिहरहिं शुभ कल्याणनु कल्याण । कहूं एक छि । ते इम बोलइ जु शुभ भलुं सहूं ति दीनितणूं दीधुं हुइ । दीनि तुसि चडु कहूंरहिं शुभ कल्याण ॥

आपणा मनतणीं स्वेच्छां महाज्ञानि स्वामी राज्य दिइ । समीहित वांछित इह सेवकतणइ ॥

बलवंत निश्चय तणी प्राप्ति ताहारा कामतु ॥

जिं पुण्यग्रहण तणूं दान तीं मुझरहिं पृथ्वी दिउ जे पसाउ पुण्यं संग्रह दीजि ति मुझरहिं दिउ स्पिंदार्म्मद ॥

शुद्धिमंत भक्तिमंत शिष्य रहिं । उत्तम जीव-तडु । अनइ उत्तम मनडु । जिम ग्वह्मन । अनि अमर छि । किल वृथाजीवितव्य सु हु । (बिवार बोलेवुं) । प्रकृष्ट वाणीं होर्म्मिज्दतणीं प्रश्न जरथुश्त्रस्य ॥ प्रत्यूत्तर वाक् कहिवुं होर्मिज्दतणूं ॥

148. **॥ २ ॥ ईणि प्रकारि तेह रहिं विश्वनु उत्कृष्टतर । नमस्कार ॥**

शुभमति नर पुरुप रहिं । शुभ देवुं ए पसाउ ॥

जत् शुभममाननरः कः ॥ साचिं तूं प्रगट करि । तूं बोलइ शुभमंत नर कुंण ॥

तू महत्तर मोटुं अदृश्य मूर्त्ति महाज्ञानिन् । किल सत्य तूं सहू जाणि शुभमंत नर कुंण ॥

जे साचूं हि । उत्तम प्रमाण करि । मनकरीं दीन सेवि ॥

विश्व सहू दिहाडि घणिं जीवितव्य करी उत्सव तणू दाता । इसी प्रकृष्ट वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

149. **॥ ३ ॥ ईणि प्रकारि तेह उत्तम नरनि विषइ । उत्तमपणूं तेह उपरि प्रसाद पामुं ॥**

ये [जे] अह्मरहिं निर्म्मलपणूं लाभमंत पंथा मार्ग सीखवि कहिएक रहिं न्मस्कार ॥

एह भुवनमाहिं । ये [जे] इहलोकीआ अनि पर-लोकीआ रहिं । एह कारण तु सतावनमिं वरसि ॥

प्रगट बुद्धिये किल सत्य निर्म्मलतरि पाछलि सरीरिं वडपण हुइ ॥

150. अंतस्तत्र निवसति स्वामी । होर्मिज्द: This line is rendered in the above-mentioned MSS. as follows:—તીણિ વંચ સ્વામી મને વસે હોર્મજદ "In that age [the 57 years?] Lord Hormazd dwells in the mind". That is, in that age Hormazd is constantly remembered. મને વસવું = to be present in the mind, not to be forgotten.

151. **दाता देहणाहर त्वं समान् शुद्धशक्त शोभन करिता मोटु महाज्ञानी । प्रकृष्ट वाणीं जरथुश्त्रतणीं प्रत्यूत्तरवाणी होर्म्मिज्दा ॥**

152. ॥ ४ ॥ ईणि प्रकारिं ताहारूं अर्थ मि चींतव्यूं । तूं गादु मोटु । महाज्ञानीं ।

जी तिं सक्ति करी । ये तूं आफणीइं आपण पारहिं सखाई उढि सत्य कांई जीं इहलोक संबंधीउं । परलोकसंबंधीउं ति वधारिउं ॥

जीं परमेश्वर दि । तीं साचूं । दुर्म्मतिमंत अनइ मुक्तात्मा रहिं सत्य शुद्ध अनइं अशुद्ध मार्ग्ग प्रकट करि ॥

ताहारु प्रचंड वैश्वानर धर्म्मे करी बलिष्ट वत्रिइ [?] । दिव्याधिपति शोभनः ॥

ये मुझरहिं उत्तमपणिइं हढी पामिं मन करी शउशीउंश ये [जे] हढि करी आहर्म्मन तणी श्रष्ट हणि मारि प्रकृष्ट वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

153. ॥ ५ ॥ हे महत्तर हे महाज्ञानी हे स्वामी तूं मुझरहि इस्यू माने ॥

जीणिं ताहारा भुवनमांहिं पहिलु जन्म दीहु ॥

जु [जे] कर्म्म कृतक [५२तु५] मारा रहिं प्रसाद दीधु इम बोलइ ॥

घातक दुराचारी रहिं घात कर । उत्तमरहिं । उत्तम विभूति ॥

ताहारा गुण तणिं वपइं सृष्टि परिमइ । निदानि अंत्यि [અંતે] । प्रकृष्टवाणीं । पूछवातणीं वाणीं जरथुश्त्रतणीं ॥

154. ॥ ६ ॥ ईणि प्रकारि हे महत्तर तूं अदृश्य मूर्त्ति रहिं फिरतु पामइ । हीडतु [हिणतु] उत्तमनइ वपइ ॥

महाज्ञानि रहि राज्यकरी उत्तम मुक्तिरहिं मनम [मनमां] धरि ॥

जींहं रहिं कर्म्मिकरी दीन मार्ग्गि करी भू पृथ्वी तणी विभूति किहि राज्यपणि पुण्यात्मक वृद्धि देआ [देय] ॥

तेह संपूर्ण मनि करी ये [जे] गुरु सिखाव्या । शउंशीउंश ॥

ताहारी बुद्धि दीनि जीणि कीणि प्रकारि न वीआरि । अन्यथा न करि ए वाणी जरथुश्त्रतणी । पुछइवुं ग्वह्मनंतणूं ॥

155. ॥ ७ ॥ हे महत्तम हे महाज्ञानिन् हे स्वामिन् । मुझरहिं तूं इसूं माने ॥

जु महारा मनरहिं उत्तमपणूं पाम्यूं । ग्वह्मन अमरिकरी ॥

हू पुंछुं तूं कुण । अनि किहांथी उपनु ॥

कथ वासू दिहाडानूं कस्यूं चिह्नं । किशि उत्पत्ति । पूछणाहरि । येह निदर्शिति देखाड्यूं छि । सत्य चिन्हं किम करूं ॥

ताहरी भूविभूति तनु । उपरि जुआब जरथुश्त्रतणु । ए वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

156. ॥ ८ ॥ ईणि प्रकारि तेह प्रति बोलिउ । जु पहिलूं जरथुश्त्र छिउं ॥

प्रकट जितली इच्छां करी दुर्गती रहिं पीडनाहर छिं । आहार्म्मन ढुकडा रहिं इच्छां करी पीडनाहर छिं ॥

ईणि प्रकारि पुण्यात्मा रहि प्रमोद हरख कर्णाहर छिं । बलिष्टतम रहिं गुश्तास्पात् राखणहार छूं पुण्यात्मा होर्म्मिज्द रहिं प्रमोद करू । सत्य शुभ करी स्वामितु प्रचरूं ॥

येण् स्वेच्छां राज्यतणु दाता हुसि । किल सत्य पाछलि वपु शरीरि समीहित । वाढिति करी राज्य देसि ॥

ई सत्व सत्य हे महाज्ञानिन् तू स्तवीअ छ । तूं स्वाधीन भणी कार्य कारणीय छि । ए वाणी जरथुश्त्रतणी । प्रश्न होर्म्मिज्दतणूं । प्रत्यूत्तर वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

157. ॥ ९ ॥ हे महत्तम महाज्ञानिन् तूं मुझरहिं इस्यू भणी [मने] मानये॥

जु महारूं मन उत्तमपणूं पामु । ग्वह्मन पूछइ ॥

॥ ग्वह्मनइ पुछयूं । होर्म्मिज्द जु तूंझरहिं कुणि विशेष ज्ञानि । काम अभिलाष छि । सत्य तहारू गुणांतर किहि रहिं रुचि । कस्यूं जाणिसि ॥

ईणिं प्रकारिं ए तहारा अग्नि वैश्वानर रहिं प्रणामि करी प्रदक्षिणा हूं ॥

अनइं पुण्य जु हूं वांछुं ध्याउं । एह वाणी जरथुश्त्रतणीं । प्रश्न शिक्षा होर्म्मिज्दतणीं ॥

158. ॥ १० ॥ ईणि प्रकारिं तूं मूझरहिं पुण्यदिजं प्रार्थना करी मांगूछूं ॥

संपूर्ण मनि करी युक्त अपर नीजा उपरि पूर्ण सत्य तं जीं सदाचार मार्गी ईणि प्रकारिं स्वाधीन पणूं करीसकीइ । अध्ययन संपूर्ण मनकरी किजि ॥

तेह दीनि तणा प्रश्न तणि वपइं अझरहिं बुद्धि दइ ॥

जु तुझ रहिं ए प्रश्न ये प्रश्न ईणइ प्रकारिं तीणि उत्साहि उद्यम करीनि ॥

ये उत्साह उद्यम तुझरहिं राजा होर्म्मिज्द । अभीप्सां मनतणी अभिलाष करी दि । सत्य येकमहिं दीनि बोलतु तुरहिं उत्साह उद्यम हुइ । ए वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

159. ॥ ११ ॥ हे महत्तम हे स्वामिन हे महाज्ञानिन् तूं मुझरहिं इसूं मानये ॥

जु महांरूं मन उत्तमपणुं पामु । ग्वह्मन बोलि ॥

जींणीं वांणी करी तह्मा पहिलु उत्कृष्ट पणिं दीनि पमाड्यु ॥

अनइं महारि वषि विषम वांणी बोल्यु मनुष्य मांहिं प्रवृत्रिवुं देवातणी अर्थिं सत्यू इस्यु बोल्यु । दीनि प्रर्वर्त्रिमान विषम करिवा ॥

तेहेज कर्म्मनइ वषइ बुद्धि दिऊं जु माहारि वषइ उत्कृष्टतर बोल्यूं । किल सत्य तुत तिम करूं । पूछवातणीं वांणी जरथुश्त्रतणीं । प्रत्यूत्तर वाणी होर्म्मिज्दतणीं ॥

160. ॥ १२ ॥ जु तूं माहरि विषि बोल पुण्यप्राप्ति तु घणुं पद हुइ ॥

ईंणि प्रकारिं अणसांभलिवूं नथी । जु तूं इसू बोल वली वली देई न सकीइ ॥

ऊचा पद उत्छान तणइ अर्थि येतलिं ते माहरि विषइ पामइ ॥

ज्ञान देहणारु जरथुश्त्रस्यु मल्यु ॥

ये [जे] विशिष तु । साचूं प्रतिवादीरहिं लाभ दि । ए वाणी जरथुश्त्रतणी ॥

161. ॥ १३ ॥ हे स्वामिन् हे महाज्ञानिन् हे महत्तम तूं मुझरहिं इस्यू माने ॥

जु माहारूं मन उत्तमपणूं पामु । ग्वह्मन बोलि ॥

न्यायनि वदणाहरु तणु काम अभिलाष मुझ-रहिं दइ । ये पुरुष न्याय किहि रहिं नवेदइ कहिं । तिह तु पसाउ मुझरहिं दइ ॥

दीर्घ घणी प्राप्तितणीं विषइ । येविवेगिं जे पाछलि विपु शरीरि ॥

ये [जे] तह्मरहिं कहूं उपक्रमि आरंभि करी न प्रचस्यु । न बोल्युं ॥

तु पुन स्वेच्छां करी जीं तह्मरहिं राज्य बोल्युं । तीणी राज्यि सत्य येइ मरह्मिएक तिम कोइ न राह्युं । ए वाणी जरथुश्त्रतणी । भली वाणी शहिरेवरतणी ॥

162. ॥ १४ ॥ ये मित्रनर रहिं विशिष्ट-ज्ञानी रहिं लाभ दि । किल साचु लाभ करि ॥

हे महाज्ञानि मुझरहिं ते प्रमोदकारी हर्ष घणु ते मुझरहिं दि ॥

ताहारि विषइ शहिरेवरये धर्म्मयुक्त बोल्यु ॥

ये ऊचापद उत्छान तणि अर्थिये मुझरहिं स्वामि दीनि सक्त करि । किल साचिं होर्म्मिज्दि । जरथुश्त्र रहिं दिइ ॥

तिहि समग्रि सघलिं स्यूं । ये [जे] ताहरी वाणी स्रॅरइं । दींनना वाणाहर । ए वाणीं जरथुश्त्रतणीं । प्रत्यूत्तर वाणी होर्म्मिज्दतणी ॥

163. ॥ १५ ॥ हे स्वामि हे महाज्ञानि हे महत्तम तूं मुझरहिं इस्यू मानये ॥

जु माहरूं मन उत्तमपणूं पामु । ग्वह्मन बोलि ॥

व्यवसाईआ परमेश्वर तणी भक्तिइं उद्यमपर तणि मनि । चैतन्य ज्ञानि करी चिन्ह प्रकटु । ये [जे] निकृ पापीया स्यूं मुहू वलीवली रूझणार हुइ वा वांछिते वहिलु व्रहिलु स्मर्ण करु । जां येतलिं माहरिं चिन्हि रहिं । पछि जीं कांई करी सकीइ तीं करूं ॥

नर पुरुष प्रचुर घणी दुर्गति ताम [नाम] पासु [पामु] थिम माहव कष्टिं सत रुडानां करणाहर किल सत्य सानंद सहर्षित करिवान युक्त हुइ ॥

ईणिं प्रकारिं समग्र हंतु पापीया रहिं पुण्यात्मा करइं । सत्य बलिष्टतर करइ ए वाणी जरथुश्त्रतणीं ॥

164. ॥ १६ ॥ एवं ईणि प्रकारिं हे स्वामिन तंमा मानसत्वंत जरथुश्त्रस्यूं मित्र करूं । किल सत्य ग्वह्मन सत्तां अरी मित्र करूं ॥

महाज्ञानि रहिं पामिउ छि । थिम कथंचित् महा कष्टिं महत्तम गरूआ न मित्रता वांछूं ॥

देहधारी रहिं पुण्य छि जीवमं कंत्त बलिष्टतम । तं मित्र करू ॥

सूर्यतणि प्रकटत्वि आराधनि राज्य छि । संपूर्ण मानसतां किल सत्य सूर्यपदि प्रसाद छि ॥

धर्म्म पुरुष रहिं उत्तम मन दि । ग्वह्मन ॥

उस्तऊअद गाथा प्रकृतिं आराधूं ॥

आराधूं ॥ प्रश्नि जरथुश्त्रतणी । प्रत्यूत्तरवाणी होर्म्मिज्दतणीं ॥

165. ॥ १ ॥ ती तुझतु पूछूं साचूं मुझरहिं बोलि स्वामि किल सत्य साचूं पूछूं ॥

ते नमस्कारी येईणि प्रकारि तह्म दीनि नमस्कारइ ॥

हे महाज्ञानिन् मुझरहिं तुझ समान मित्र। उत्साहि करी संतोष तणी अर्थि हुइ । किल सत्य मुझरहिं तीणी काल संतोष । जि रकि त्वि करी यथा शक्ति तुझ तुल्य तुझ समान मिल्यु छूं ॥

ईंसि प्रकारि पुण्य करी ये तुझरहिं मित्र छू । साथि कर्णाहर । सत्य तुझरहिं शत सोभन व्यापारता शिख्य दिऊं ॥

तथा तिणि प्रकारिं अह्मरहिं ते उत्तम निविणि ग्वह्मनि मन करी न जईइ । प्रश्न जरथुश्त्रतणूं प्रत्यूत्तर होर्म्मिज्दातणुं प्रकृष्टवाणी जरथुश्त्रतणीं ॥

166. ॥ २ ॥ तु तुझ तु सत्य पूछूं साचूं मुझरहिं बोलि स्वामि किल हू साचूं पूछूं ॥

भुवन विश्वमांहिं पहिलूं उत्कृष्टतर सर्वोत्तम। कुण। किल सत्य पहिलू कांई जीं वाछिंती कस्यूं उत्कृष्टतर ॥

लाभनुदेहणाहर कुण कामुनां मांगणहारनि लाभ कुण दि ॥

जे तेहना हितनि अर्थि नवूं नवूं वांछि । अविभागीकृत वांणीं अविस्ता अर्थि पकार्थि वर्त्तइ ॥

तेह परमेश्वर यिह कारण तु कूर कर्म्म तु पुण्य करी विधारि । किल सत्य शोभन व्यापारतां करी पापीया तु धरि राखि ॥

सदा स्वामी परलोकि राखि ॥

भुवन द्वे यि मित्र महाज्ञानीनु मित्र दिनी क्रियावंत मित्र। प्रश्न जरथुश्त्रतणूं ॥

167. ॥ ३ ॥ तींथी तुझ तु पूछूं साचूं मुझरहिं बोलि स्वामीन् सत्य साचूं पूछूं ॥

प्रथम पहिलूं पुण्यतणा जन्म ऊपजाववा तणि अर्थि कुण पिता । किल सत्थ शोभन व्यापार दीनि पहिलूं कुणि कीधी ॥

कुणिं सूर्य अनि तारका नक्षत्र रहिं पदवी दीधी। किल सत्य तीह सूर्य तारका रहि मार्गइ कुणि दीधु ॥

येह कारण तु किहांतु चंद्रमा ऊगि अनि किहां आथमिं एह चंद्रमा रहिं वृद्धि अनिं क्षय कस्यातु ॥

तींह महाज्ञानिन् वाछूं। अनेरानु जाणनार छूं। किल सत्य जाणूं। प्रश्न प्रकृष्टवांणि जरथुश्त्रतणी ॥

168. ॥ ४ ॥ आधार पाखि पृथ्वी कुण धरइ किल सत्य पृथ्वीनु आधार नथी ॥

ए पृथ्वी कुणि नाथी पाडी । इसूं जांणूं जु पडि नहीं ॥

कुणि अप पाणीं अनि वनस्पती दींधी ॥

किहांतु वायु अनि अनुद [अबुंद] मेघ आशु शीघ्र सत् शोभन कार्य तणि अर्थइं चालइं ॥

हे महाज्ञानिन् उत्तमनी श्रष्टि कुण । अनइ ग्वह्मननी मानसी सृष्टिः कुण । ए प्रश्नवांणी जरथुश्त्रतणी ॥

169. ॥ ५ ॥ श्रष्ट शोभन निरीक्षिणी जोइवइ रोचि तेज कुणि दीधूं । अनइ अंधकार कुणि दीधूं ॥

शोभ निरीक्षण जोइवइ स्वाप सूयिवूं कुणि दीधूं। अनइ जागवानु निश्चय कुणि दीधुं ॥

कुणि हुशाईन काल रपीथ्वन काल रात्र तणु पुर्वार्द्ध काल अनइ अपरार्द्ध काल रात्र तणुं कुणि दीधुं ॥

ये [जे] प्रमाण इश्न [इषत् ?] दीर्घ अनइ एक-द्वित्यादिक संख्या तेह विचारि वानिं न्यायिं किल सत्य ते काल यिहां शुर्शीउंशः प्राप्नोति पामिं। तु कुणि दीधूं। प्रश्न ए वांणी जरथुश्त्रतणी ॥

170. ॥ ६ ॥ ती बि बोलि । काईं जीं मुक्तात्मानां रहिं अनइ दुग्रति रहिं ॥

जु ती इसूं प्रकट अनइ निर्मल पाछिलि वपु शरीरि हुइ ॥

पुण्य तणीं कर्म्मि करी स्थूलतर मोटी संपूर्ण मानसता हुइ ॥

ताहारा मन राज्य उत्तम आश्वादय किल सत्य ग्वह्मन पसाउ दइ ॥

कहि रहिं अजिनाम्नीं दक्षिणाकर गाइ घडी नीपजावी प्रश्न पुछवातणीं वाणीं जरथुश्त्रतणीं ॥

171. ॥ ७ ॥ कुणि संपूर्ण मनि करी प्रियतम् रूडुं राज्य घड्यूं । सत्कार्ये पुण्य तणु अभिलाषु कुणि घड्यु ॥

कुणिं प्रीति कीधी जु पिता पुत्र रहिं प्रतियत्न सुरक्षत करइ । मोह करि ॥

हे महाज्ञानिन् तुझतु तिहि सृष्टी तणुं प्रचुर घणूं सहाज्य सखायि तू वांछूं ॥

हे महत्तम अदृश्य मूर्त्ति तूं विश्व रहिं देहणाहर छ । सहुंरहिं शुभ दिअ । ए वांणी जरथुश्त्रतणी ॥

172. ॥ ८ ॥ हे महाज्ञानिन् मुझरहिं ते दान [दाति] दान बोलि । ते वक्रमता पराक्रम सत्य शीरीर तणूं अक्षयपणूं तेह तणि प्रभावि करी सकीइ ॥

....

ये [जे] वत्ततो ज्ञानता पुण्य तणि विषि भुवनि विश्व परिपूर्ण जांणिवूं मुक्तात्मा अनि दुर्प्रतीतणूं ॥

किंम जु माहारा आत्मानि विषि उत्तम आनंद प्रमानंद पामि ती मुक्तात्मा दुर्प्रती तणूं कांईं एक । जीं इह लोक संबंधीनुं अनि परलोक संबंधीनुं शुद्ध करू । प्रश्न जरथुश्त्रस्य प्रतिउत्तर होर्म्मिज्दा तणुं पुन वार्णी जरथुश्त्रतर्णी ॥

173. How strange! Neriosengh, who always, even as it were, blindly follows the Pahlavi translation, here, forsaking his wonted method of procedure, renders the Avesta "*men-dâidyâi*" by मे दाति, though it is rendered in the Pahlavi codex by the numeral "*panj*" (five).

174. ॥ ९ ॥ हूं जुअ तहि पवित्र दीनि । पवित्र किंम करूं किल सत्यः दीनि पवित्तमान [प्रवर्तमान] किम करूं ॥

येउ दीनि उत्तम ज्ञाननि विपइ नवूं नवूं शीखवि । अनि पार्थिवतां राज्य करी नइ सत्य ए दीनिं नवूं नवूं कांईं जीं सत शोभव [शोभन] व्यापार तणि विषि सीखवि ॥

सत्य धर्म्म राज्य नइ विपिं । तुझसमान छइ । विक्रमता करी महाज्ञानि रहिं दीनि करी होर्म्मिज्दा रहिं जे राज्य सत्य लि धरि ॥

सत्यतणी सहस्छांनतां एकत्र निवासि करी धर्म्म रहिं उत्तम वन [मन] वसिति हुइ । मन तणी सहसखायतां करीइं प्रश्न जरथुश्त्रतणू प्रत्यूत्तर वाणी होर्म्मिज्दतणीं प्रकृष्टवाणीं जरथुश्त्रतणीं ॥

175. ॥ १० ॥ ते दीनि विद्यमान वर्त्तता आचरतु अधिक बोलि ॥

....

संपूर्ण मनि करी मुझरहि वचन अनइ कर्म्म सत्य साचिं दिं । किल सत्य संपूर्ण मनि करी बोलि अनि करि ॥

मुझरहिं निवार्णज्ञान मोक्षज्ञान । कांई सत् व्यापारतां करी जांणिं मुझरहिं ये पसाउ दीजि ते ते रहिं दीजि ॥

हे महाज्ञानिन् हूं संतुष्टु छूं प्रश्न अनइ ए वांणी जरथुश्त्रतणी ॥

176. ॥ ११ ॥ किह्वारं तीह रहिं ते संपूर्ण मानसता हुसि । किल सत्य शिष्य माहरा रहिं संपूर्ण मानसता कहीइं होसि ॥

हे महाज्ञानिन् ये ताहरी दीनि ॥ तेहेने केवारि किहेशे ॥

मह्यं किहिता महने तु जे तेहिनि प्रथमं सप्रसादन ते शिवानि आपे निश्चि अमरश्यः महतरश्यः तेहना प्रथमं शुभतर आप ॥ अदृश्य मूर्तिनी प्रयत्न करु पीदानां करनारने । निश्चि आहारमननी देवनी तेहने अलगा करु ॥

177. ॥ १२ ॥ जे पुछु कुण दुर्गतिमान् ।

ति दिनोते जेमने दुर्गति तमारा लाभने विपि प्रतिस्वलं कितां माजी छि तमारा धरमनिविपि प्रति सबलं करे छे ॥

कुण थकि तिहिनि नहि आववा विपि हुते नहिमांनु निश्चि शाने अर्थे जेनी पछे देवभि नहि जांणी । जेनां मन संत्यू छे पुछे उ जरथुश्ति के कुण ते दिनपर नहि आवि जेदिननु शत्रु ते आपडि दिनपर नहि आवे । नहि मांनि नीश्चि हेतु सु अर्थ जे ते पछे देव सरखु । ते आपडि दिननी नहि जांवि तेवी वाणी देव विक्रोधानी देवनां सरखी ।

178. ॥ १३ ॥ केवारे द्रुज निकले । ते नाश पामी । ते नीज वाकनि द्रुज अन्यायरुपि छे । तेने इम जे नहि शामलवि करीने प्रतिबाशेध छे जोवोइ करि अकृत अध्ययन ते भणवु ते अनभणिआ जीहेल नरोचते नहि जाणि नहि प्रश्न नि उतमनि जे कामनी मनसा उतमनि हि पुछे निश्चि प्रस्परि पुछवुं जे रुडा कामनु ते तहि गमि संतप्त वचन पुंछवुं जरथुस्तनु ॥

179. ॥ १४ ॥ ....
....
अतिशे एजैने मारिछि पुण्यात्मावाणी पवित्राय करिनी जे जंदवाणी भुंडानि विनाशयमांडि ।

इश अने धीरजनो आपीछे मुक्तात्मने सरोश दुर थायछे दुरगध देव सघला आहारमननु तुलो ।

तेए जे आहारेमने भिवाहेला छे जे दीनथी फेरवेआछे ते भुडा निश्चि पछे जानशे जे आमनी वाहे आ समयनि वपि दिनपर नहि आवे ए दीननी वैंणीने लोपि ॥

180. ॥ १५ ॥ जे तेवारि पुण्य करि प्रकटताइ ते साथे मली राज्यपणु छे निश्चि अंते तेनि विपि ते कालने विपे राज्य संपूर्ण होइ ॥

जेवारे सवलो टोलु वेहेस्ती रुवाआंननु अंन नाश पामतु थकु रुडि परकारि अवशे निश्चि आत्मनी फरिथि देहे धरशे ॥

तिहेने विप्रसिद्धि जे तमो तिणीए महाज्ञानी प्ररोहि किता अंकोर रोपेउ निश्चि दिननि प्रकति संपूर्ण हशि अत्थे [अंते] ति कालनि विपि ॥

कुणनी निग्रहा कुणनी राज्य तमो आपसुं । प्रश्न रुडि वांणी जरथुस्तनी ॥

181. ॥ १६ ॥ कुण विजयनु करनार हंतारं किहितां शत्रु पातारं किहितां पालनार ते शत्रुथी ने पालनार राखनार ॥

जे प्रकट एनी श्रष्टि ते बने भवननी सरजी जे गुरुता कितां शक्ति करि वशरजी तिहिनी आस्वादननी हूज आपुछू जे खावानि तेनी इम गटि जे मारु न्याआ देशमां रिहे जेम रक्षानु करनार शिक्षामननो देनार ते कुण निश्चि शिक्षा दीनपि पाप कर्मनु करनारनि निखनार ते कुण ॥

असोनि हो इम ते उत्तम श्रोशनी ते असोनि पमाडु जे रुदे मनसानु निश्चि उत्तम मनसानु जे पस्तीने थयु जेम गुस्तास्प पादसहाना पामयु माहारि श्रष्टिमां पामयु सखाइ तिनि अर्थे ॥

हे महाज्ञानिन् ते श्रोश माहारा कामनि विषि हुउ ते श्रोश मंहनि मलु ते श्रोश सर्वे कोएनि विपि भेटि तमि सर्वेनां अन्यायन टालु जे सुशी उशतां रहे सर्वेनी श्रोश भेटि महने महरा पछि । प्रश्न कितां रुडिवांणी जरथुस्तनी ॥

182. ॥ १७ ॥ किमे हे महाज्ञानि एवी जे प्रकार लव्युं छे हे महाज्ञानिन् तमारि काम जेनुं काम कोइए थकि निश्चि महने मल्युं सुशीउशनु गजनु काए सर्वे अन्याय जे थकी टले प्रश्न जरथुस्त्रस्य प्रक्तवरवाक् होर्मज्दस्यनु समयानि विषि करवु तमरु निश्चि काल जेने पाछलाने केवारे पांमशि ।

तमारु निश्चि काम न्यायनां तमारां केवारे करशि नहि करसु ।

माहारा वचननां केवारि हसे ।

स्वामिनि आगल होशि खुर्दाद अमर्दाद ।

एम मांथ्रवाणीनु जे दाना धर्मनि मेलवी निश्चि इछता राहो इ निश्चि दिननि विषि दिननि प्रकत संपूर्ण प्रसादनि इम आपि जेम मांथ्रवाणिइ प्रगट प्रश्न जरथुस्त्रस्य ॥

183. ॥ १८ ॥ किम सततायें करिनि ते प्रसादनि योग्यत थाउ निश्चि माहारि अनया इवि करिनि स्वानि स्वाधीनि हुइ ।

दश गोदा सबीज अनेन ऊठ ।

जेम महाज्ञानी के जेम हु जाणु खुर्दाद अने अमर्दाद ।

यम [जेम] जे तूने हू आपु ॥

184. ॥ १९ ॥ ते आपे उत्तम जेने सत्य छे तेनी साचानो बोलनार ज [जे] नर तिनि दक्षणा देवी उत्तम जे साचानो बोलनार ज [जे] नर छे ।

सु तिनि तिनि दोपे करिनि छे तेने प्रथ निश्चि तिनी पाप करवि करि प्रथम ।

जाननारो हुं छे तेनु जे इनु छे निदान जे आद्य कारणं तिनि विषि निदान जे छिला कारण कुण ॥

185. ॥ २० ॥ कीम कदाचित केतां केवारे हे महाज्ञानि सुराजीण देवा अभवन हाता इवां एवं इदं प्रछामि एइम हेवुं पुछेउ ।

जे प्रतिस्खलंति जे भुडाए करि निश्चि मनीशानां कांमनां भांजे ।

जे अनदीथा ते जे तमारी गाइनि दुख दिईं अज्ञानि अव्यापारि दीजे ईजे अव्यापार करवाने विपि नीरवात हुइ तेने आपवाने केहि अदर्शका अभीण देवीनां देव अत प्रत्फतरवाक् होर्मजदस्य ।

जे कोइये तमारि गाइनी दुख दिई ते मोटु गुनेघार जे कोए गुनेगारने आपे अपावे ते गुनाह लागे अव्यापारि किकांन सरखु जे देव अनदेखीतु प्रकारांतरः ।

नहि ते प्रसादनि विषि पुण्य कार्यनि विषि पुण्य कार्यनि नहि आपे निश्चि जे प्रसाद तिनि आपीइ तेमेणी सु होइ ।

186. All MSS. do not give the Sanskrit Translation of this line, but some of them give the Pahlavi instead.

187. मठ, a cloister, a college.

188. ॥ १ ॥ एम रुडु बोलुछु निश्चि कानि करिनि शांभलिइ छे कोमल वांणीइ करिने ।

जेम पाशे थकी जे वेगला थके तेनी इछे एर्वदस्छाने माटे अध्ययनं करवानि ति एम करवुं जे आपाइ ।

जे निश्चि ए सर्वे प्रगट जे कारण थकु महाज्ञानि आप तुं हेवु निश्चि इनी सृष्टि सघलेनि होर्मज्द आप तु इवु ।

नहि बीजा काले दुष्ट सिखावादनो देनारो आहार्मन जगतने मारशि सरिरनि विषि पछे अक्षय अहुर्मज्द करशि ।

भुडा कामनो करनारो दुर्गतिनि जिहिनि जिबे करिनि पारेरी उत्तम वाणी जरथुस्तनी अंतर्वाक् होर्मजदनुं करिने ॥

189. ॥ २ ॥ एवानु बोलु सघला भवनने विषि अदृश्यमूर्ति प्रथमं गाथा छि ।

जेने करिनि मोटु अहोर्मज्द किहेतु वुए मारनाइ आहर्मन छे ।

निश्चि नहि हमारु मन हु नहि तेने मानु जे तू तमाहेने मांते मानेछे जे हु सद्व्यापारितरनि मांनुछू एवुं रुडु कयुं छे पृथ्वीने विषि देखितुछ आगला गाथाभवा पूर्वि छि प्रकारांतर छे ।

नहि शिक्षा सद्व्यापारितरनि शिक्षा नहि बुद्धि जे हूं बुधने सद्व्यपारिताय ।

नच काम करिने धरु छे देजेछू तु जे ते अव्यापारि जंतू अव्यापारितरने शिक्षामण दिछि ताय करिनि धरी छे नहि जे ते मारु कांम रुडु व्यापार करुच तु तो भुडु व्यापार करीच नहि बोलवुं जे हुं रुडा व्यापारनु बोलुंछुं तू अव्यापारिने बोलेछे ।

नहि कर्म जे ते माहारु काम सत् व्यापारितर तु अव्यापारी ।

नहि धरम जे मारि दिन गाथा मोठि रुडि राक्षसी नहि तु आत्माना संयोगने करिने जे उपर दिननि विषे रहेछे गाथाजप ए दिनने विषे रहे छे तेहेनो आत्मा नही एक ठांम "अशावान पिहिलम" ते सघला बहेस्तमां फरे प्रकृष्ट वाणीनु निर्देशन ॥

190. NMRL$_4$ has निदर्शनं translated into Gujerâti by पटंतरो (concealed?

191. ॥ ३ ॥ एम रुडु बोलुछु अंतर्भुवनने विषि इनि प्रथमं दिए होर्म्मज्दनि स्वाधीन पेल् शील समारवुं निश्चि सर्वे कोएनी प्रथम शीलनीयो समारवानी ।

ते हू जांणनार महाज्ञानि किल ति हिवु स्वामि ।

निश्चि जे ए वांणीनि तम थकि नहि आचरि नहि बोले जेम ए वांणी मननि विषि बोलवानी विषि नहि बोले ।

जेम ए वांणी मननि विषि बोलवानी विषि नहि बोले ।

....

192. ॥ ४ ॥ एम बोल् छे रुडु अंतर्भुवनने विषि इनि रुडु छे एनी इवु होर्म्मज्दनी स्वाधीनं उत्कृष्टतर पितुअदथ करवुं ।

पुण्यनि मलि वस्त तिनि होर्मज्द जाननारु ते आप तु इवहु पितृनदथकरि ।

आप जे रुडु आचरतु रहि मनसाय करि निश्चि सद्व्यापार पालनाय करिनि सृष्टिनि विषि पितुओद नांम करि ।

एम दुहिता जे पुत्री ते उत्तम कामनि करणारि संपूर्णमनसा पुथ्वी व्यामोहिता केहेतां मनि पांमे निश्चि खेतुओदथ करवुं तेथी बीजुं पुण्य करवुं नहि ।

सर्वज्ञानि होर्मज्दनि सघला काजे न्याययां तांहां हुइ वतरंतु जरथोस्तनु ॥

193. ॥ ५ ॥ एम रुडि वाणि जे मनि केहितु एवुं मोटु गुरुनु ग्रहन करवुं जे स्वामि ।

वचन सिपामणनि विषि आपवां जे मननि ज्ञानि अतिश रुडु निश्चि मनीशनि कइ एक एज रुडु जे उपर दिनने विषि [विषि] रहि

जे माहरा श्रोशनि आसवादीननि शरोशायनि आचार्यायनि आपि पोतानां शरिरनि आस्वादयति

च अन्येषां पोतिकि पायषि [खाहेश (?)] जा अशोनि पवाडि ।

उपर पांमि अविर्दाद अमरदाद प्रसादने ग्रहे जे पांमि ।

रुडु मन– रुडु करवु ते होर्मज्दनु इनि विपि पांमियू प्रसाद निग्रहि वानि प्रकृष्ट वांणी प्रथवियाइ मनिषनि हरप जरथुस्तथी वांणीथी ।

194. ॥ ६ ॥ यम रुडु कहुछु बोलुछु सर्वनि मोटु जे इजेश्ने इजदनी नइहते करें ।

स्तुति पुण्य करिनि उत्तम ज्ञानिने जे छे निश्चि होर्मज्दने स्वाधीन छे फरमांबरदार छि ।

हे महाज्ञानि स्वामि शांभलु निश्चि जेम मी कहु ते शांभलु ।

जेहनि नमस्कार ते उत्तमनि प्रश्नताय करिनि महनिशाहि करिनि निश्चि प्रार्थनानी स्वामि थकि रुडि व्यापारि प्रश्नताय करिनि समर्थ हुंइं जानवानी ।

ते वीध्या रुडि मारी मारी सिज्ञामन [शीखामण] दीय रुडि जे नैसर्गकीनां उपर प्रलोकनी शिखांमन दिय प्रकृष्टवाणि जरथुस्तनि प्रकृष्टतरवांणी होर्मज्दनी ॥

195. ॥ ७ ॥ इनां लाभनि इछिइछे दक्षणा दाने करि इनि होर्मज्दनी दक्षणानि करुछे ।

जेहने केवारे जे जीवता हुआ तिनि आनि इशि अनि संपूर्णतरने पोतेकाने करिछे जे पोतेकांन करिछि ।

....

....

196. ॥ ८ ॥ निश्चि जे थकि ए लोचने करिनि जुयछे ते निश्चि शुभ समस्तनि जे होर्मज्दनी पीदाइशनि ।

उत्तम मनि करि धर्मे करि वचनि करि ।

जाणनार सत्यताय करिनि हुइ जे महाज्ञानि स्वामिने निश्चि दिन होर्म्मज्दनि जांणी ।

एम तिहिने नमस्कार अंतग्रोथमान निश्चे विषि आपु ॥

197. ॥ ९ ॥ तेहेनी अमनी जे कोएक रुडु काम करी निश्चि आनंद संगाथे काम करि उत्तम मन संघाथि ।

अमारु संतोपनु अनि समाधाननु काम निश्चि तेहेनु जे समाधाननु कांम निश्चि तेहेनु जे भुडु कांम ति तेनु अने समाधान काम जे कांइ छे ते होर्मज्द थकीज अमारु संतोप जे अमनि संतोक करि समाधाने करयु हवु ।

हे होर्मज्द राजनि अमनि आपु रुदे आचारणि करी हे होर्मज्द ।

आ मने उत्तम भक्ति करि वृधिनि आपु निश्चि रुडि भक्तिय करि अमे तमारा छु ।

रुडा लशकरमि बिहमने करिनि अमने आपु ....प्रकृष्टवाणी जरथुस्त्रस्य ।

198. 199. ॥ १० ॥ and ॥ ११ ॥ ते अमने इजश्नी जे संपूर्ण मनसाथे सदा मोटि वाणि छे ते करिये ।

जे अव्ययनातया केतां मोटा अक्षय मोटा ज्ञानि तम घणां मोटा छु ।

जेर्हनी अरदीबेहेश्त बेहेमननि आश्वादननि करिछि ।

....

....

200. Neriosengh's rendering of Avesta "*Kamna*", Pahlvi "*Kam*" Persian "*Kam*" (little, few, insignificant, insufficient) by किंचितन or किंचित suggests also the origin of the word. Perhaps Avesta "*Kamna*" is the same as the Sanskrit किम् [चित्] न=not some, *i. e.* insignificant, insufficient, not full, hence little.

201. I think this last sentence is a heading upon the following stanzâ.

202. Neriosengh seems to have erred in deciphering the Pahlavi word "*frydnân*" as "frashnân"; hence he renders it by प्रश्नैः.

203. Here Neriosengh takes the Avestâ word "*Vahishtâ*" as equivalent to modern Persian "*bahisht*", paradise.

204. This rather obscure stanza of the original Gâthâ should be compared with the 21st Fargard of the Vendidâd. The Pahlvi translator seems to under-

stand by it an allusion to the story of the creation of the "*Gàv-i-Ayokdâd*" (the solecreated Cow) which we meet with in several Pahlavi-Pâzend books. Neriosengh, I conjecture, seems to refer it to the merit of **गोदान** (giving cows in charity to priests); cf. Farvardin Yasht, Kardâ XIII. $NMRL_4$ has on the margin in Persian "*Ke yak gâv be dehad ba herbad, goyâ ba Khodâ dâd*" (who gives a cow to an Ervad, it is as if he gives it to God).

205. $NMRL_4$ explains in Gujerati on the margin thus:—જેને જોઇને મન રીઝે (by seeing which, the mind becomes pleased). MFL writes in Gujerati **जे ए पुण्य अन्योन्य प्रगट नर जे गुरु तेणे करिने निश्चे पोतानि तने करी ते जे अन्योअन्ये करवुं । एम ए सृष्टि ते ताहरि जे होर्मज्दनी.**

206. ·This word has been a puzzle to both, Spiegel and Mills. Spiegel proposes to correct the line as **यत् दक्षिणा या तव प्रकटा कदा भविष्यति,** while Mills proposes to correct it as **दक्षिणोऽयं तव प्रकटः कदा भविष्यति.** I conjecture this is a word coined by Neriosengh, as he sometimes indulges in doing, as **दक्षिणयत्वं**=the quality or state of one who gives in charity; charitableness.

207. N M R L_4 explains the last words in the brackets in Persian "*Mardân fidâ i sâd i karâmât î ô shavad*" (Men would be ready to sacrifice themselves [*i. e.* would love him most] on account of the benefit of his marvellous generosities).

208. M F L gives also the Gujerati translation of this stanza as follows:—

इ स्वामी ते उत्तमनि राज्यं इछिये निश्चे राज्य घणु मोटु तमारु

केवारे तारा रुडा भक्तिनी जे परस्परीए स्वामि माहारा शीरा[शिप्य] उतावला तारा प्रसादनि पामि ।

केवारे तमारी पारीस्फुट देइदीप्यमान प्रकट दक्षणानि ए पुछु जे दक्षणां तमारी प्रगट केवारे होशे । ....करवुं हूदी [सद (?)] व्यापारी धरशे जे पोतीकी करवानि समर्थ होइ ।

209. M F L gives also a Gujerati Version of this stanza as follows:—

केवारे एने सीद्धनु जांनानारो हुउ ॥ जे वार शनि (?) कांइएक मनोरथ राज्यं सुंद [र] राजे धर्म निश्चि एकलो केवारी पांमशे ।

ए स्वामि प्रकटा ए समयनि विषे केवार मारा शिष्या प्रगट थाशे । ए संमेनु मारे संथेशं [संदेह] (?) छे ।

कोमलताए करिनि ए समिनि विषे सत्यकरिनि जिवनव [जिवन] हुइ जे ते उत्तम मनसाए करि यदि व्यापार करि जीवनव हुइ सर्वे जे ते अतिषे भुडा बलिआ हुइ ते पोतीकानि विषे

हुं ज्ञानवान हु जं लाभ जे ते तमारा मनीश जेम ए स्वामिनु भक्तिशील हुइ ।

210. It is much to be regretted that neither the Pahlavi nor Neriosengh help us to elucidate this important stanza in the Gathâs of Zarathushtra. I venture, however, to give a conjecture of my own, though with much diffidence. I compare the Avesta "*mânari*" with Skr. **मंडली** (an assembly, a congregation). "When, O Mazda! the men of the congregation will accept (my religion)?" I take "*mûthrem*" a faulty reading for "*mûrtîm*"= **मूर्ति** (idol), and "*ajên*" for *thyajên*"= **त्यजेयुः** (they forsake the urins) and "*magahyâ*"= **मखस्य** (of the sacrifice); and translate the second line as follows:—"When will they renounce idolatry of this (their) sacrifice?" And lastly taking "*Angrayâ*"= **अंगिरस्या** (followers of Angiras), and "*urûpayanti*" = **रूपयंति** (they give form to), the translation would be "Which those of the tribe of the Angiras, &c. put forth or show visibly (in their worship)." Although this stanza refers to the idolatrous practice of a certain people called "*Angiras*" (obviously the Vedic

(अंगीरसः), yet its sense may be extended and applied to idolatry in all times and places, which Zarathushtra abhors in this stanza.

M F L as usual gives the Gujerati as follows:—

केवारे ए काल इ स्वामि ए मांनीश मध्ये जे मनीश ते धर्मनु कामनां करनारा हुइ निश्चि ए काल केवारे पांमि जे माहरा शिष्य धर्मने विषे प्रचलन संपूर्ण हुइ ॥

केवारे उठि उत्तमनि केवारे निर्मलतर हुइ

जे अन्याय छे कांइएक ए वर्णननां करनारां अनदेखिता छे जेवा जे ते सृष्टिनी रक्षाना नही करे

जे ते बुधि दुष्टराजानि छे. जे नगरनि विषे अनि ग्रामनि विषे

211. MFL translation. Gujerâti कदारे ए देवुं हे स्वामि जे प्रगट हुइ संपूर्ण मन

केवारे दुर्गतिमंतनु आपांगलु अनि अक्षमो केहतां जे असमर्थ करु ॥ मर्प केतां जे अदेखाइ तेनु छेद तिने

जेने सर्व निर्वाण उत्तम मन ति पामि

212. MFL as above gives also the Gujerati version:—

इम तेने छे लाभनि पामि माननी जे नम्रने । गमननि निकरिनि कामनुं करनारुं पामि रुडि करवि । अक्षयत्व कर हमेशां वसतं ।

जे ज्ञाता जे बह्मननां सरखि मनसा मनिशनि ते रुडा व्यापारने जुइय ।

जे कर्मणा शाचि छि अन्यायि नहि तु स्वामी जाणी शिष्ये धर्म तमारु ।

जें तेने आपेछि ते अन्यायानि प्रति पक्षरे तेनी कोप ।

213. MFL adds the Gujerati version:—

इम मनि अनि सर्वेनि जेतले ए निकृष्टतर भुडा युगनि विषे मोतानि रक्षवानी करु जे पुण्यवंत निश्चि जेतली अमनी अक्षयपणुं सर्वेनि सृष्टिनि रक्षयानि करु ।

ए दुष्टनु धर्ता ते कर्ता आहर्मन तेने स्वामिनी दीननि नइ करी नहि माने ।

जे उत्तमनो देनार पमाडनार बह्मनना सरखी मनसा ।

जे ते उत्तमता अनि ज्ञानि बह्मन निश्चे आस्मोगनां जेथकी रुडु व्यापार जाणि जे अस्मोगनु भाजनारु ।

214. इम इने ए कर्म जे मादनि इनि दृष्टांत निश्चि दीननि मंदता करो । ए आगला बृमहे कितां कहिइछ ।

जे नहि पृथ्वीनें विषे दुर जाउं कोमल साचू सरलतया । अर्थ । तुंथेकेरु रहे संपूर्ण मने करी निश्चि काइएक संपूर्ण मने नहि करे ।

जे उत्तमने नहि आपी हि स्वामि उत्तम मने रुडु सर्व प्रश्न छे निश्चि सर्व प्रश्न छि निश्चि सर्व प्रश्न व्यापारनि नहि कर ।

215. MFL in Gujerati. इम मने सीपांमन [शीखामने] स्वामि देउ जे दिधुछे ॥ यम आगल कहिइ छे ॥ उत्तम वचने करिने जांन छे ॥

॥ प्रकारांतरं ॥ ते जे स्वामि पुण्यानि मापि लाभने अर्थे ते जे पुण्यनां लाभनि आपि ॥ ज्ञांनि जे छे ते प्रसादनु दानदेता तेनु मन जे छे तेनि दुज निग्र करि ॥ जेनि ज्ञाननि आपे ॥ प्रसादनि आपे ॥ जे एवां काम करवां जे तेनु मनमां जिते दुर्जननिग्रह करे ॥

जेटली राजानी इच्छा जे बह्मननां सरखी ॥

अंतराले ॥ अंतरि आल सर्व दुर्गति गमन करि छे ॥ जे सदा अंतराल बोलिछ निश्चे जे मित्रतानि सम इणि जलगा हुं उछु ॥

216. NMRL$_4$ has on the margin in Persian:—"*Ân nishân i bî-akalî Dâdâr chûno cherâ mîkunad*" i. e. It is the sign of unwisdom that he makes discussions as to how and wherefore of the Creator.

217. NMRL$_4$ has on the margin additional glosses in Sanskrit and Persian as follow:—

यो ऽन्येषां विनाशं स्वीये जिह्वायां अभिप्सेत

Persian:—"*Ân kaç ke khodâ râ shnâkhtan mîkhvâhad ân râ dushmat mîkunad.*" i. e. He makes him an evil thinker (infidel?), who wishes to know God.

218. MFL has in Gujerati:—

ते दुष्ट बुद्धी हुइ । एथकि शरीरनि विषे प्रश्नने करेछे करता छि ।

जे पोतानी जीभनि विषि विनाश ते अविनाश करि नि नहि इछे विनाश थावाने ।

जे शुभनि नहि वांछे दुष्टना आचरनार छि ते निर्मलतर नि धारे । सुं जे नहि धारे ।

तिहिनि दैत्य गुरु छि जे अंत दुर्गतिमाननि धर्म सु नहि धर्म ॥

219. MFL in Gujerâti:—

एम जे ए स्वामि उत्तमपणुं मोठापणुं प्रसादनि आप ।

एनु दीन अधिपति बह्मन छि निश्चि ए दीननि जे परगट रुडि व्यापारनि करि ।

जे संपूर्णमनसा कुनि शुद्ध रुडा कांमनि करु निश्चि कुनि कार्य न्याय सत्यकामनि करि

तिनुं सर्वनुं जे तुं राजा स्वामि होर्मिज्द तिनुं जे राज्य तिहिनी रुडा व्यापारनि करु तिन् अधिपति पातालना हु, [पालनाहरु?] अने शाहिनु करनारु ॥

220. तारी प्रगट जेथकी कहुछुं । रुडी आगनानि आपु हे स्वामि । तारी प्रगट जेथकी कहुंछुं निश्चि न्यायवचननि करुछुं

जे ताहारि बुद्धि मने करिने दीन प्रते बुद्धि मने करिने विचार करुं छे अने प्रेक्षा करुंछूं ।

ए धर्म तमारा स्वामिनु ॥

221. M F L in Gujerati:—

एम हे स्वामि संपादयिता कितां संपदाव नाहारु जे बह्मन दीननि विषि । रुडुं मन करि व्यापार बह्मन अमशास्पंद सर्व मनीशनि ।

माहारुं वचन प्रगट तूं शाभल । तमो स्वामि जे हुं बोलुं छुं ते सर्व शांभलु ।

कुण आगनानी इछि कुण मनोरथ स्वाधीनता देनारु छे । निश्चि मनोरथ स्वाधीनता । आदेश जे ते करवुं ।

जे ते रुडु आचरण उत्तमनि आप । श्रेष्ट आशिर्वादनि कहुं छुं । निश्चि करवुं जे ते आशिर्वादांतरनि धरुछुं करुछुं जे पोतानी हरपे ॥

222. M F L in Gujerâti:—

फिरसुस्रस्य । वनस्पति अग्निनु पुण्य आप । निश्चि पुण्यनु काम उत्तमने करु ।

अधिपतित्वं तमारे पाशे एम मागुछु हे स्वामि द्वारनि विषे ए निर्मलनी आप एरवदपनु म (?) आप ।

माहारा जे शिष्य फरशुस्रने मोटा तिहिनि तु स्वामि अने वृद्धने आप ।

ए सर्वे आदेशकारि छे । निश्चि फरशुस्रस्य बिजा शिस्यने जेटली तननु अक्षयपणु सर्वनि राज्यने आप । फरशोस्र ते गोस्तास्पने कहि ए [! ?]

223. M F L in Gujerati:—

ए पांभलु [सांभलो] सुदसीषांमन पछि लाभ हरपनी अर्थे निश्चि फरशुस्रस्य

नहि सत्यवचननि राज्य आप अे दुर्गतिमानने निश्चि फरशुस्रस्य राज्यनि आप ए दुर्गतिमाननि नां आप ।

जे दीन नीएप्य के पर परिरिइ ते करवी इ ।

पछि पुण्यनि अर्थे प्रेरिइ कार्य न्यायनां जामास्पस्य निश्चि जे ए रुडा व्यापारनि आचरि ॥

224. This Avesta word—"*upagayêhî*"—occurs very often in the Pahlavi comments. NMRL$_4$ gives its meaning in Persian "*ba jâe bad ravandeh*", one who goes to the bad place, hell (?)

225. MFL has in Gujerâti:—

बह्मननु उत्तम मन मुक्तात्मानु आत्मा छे ।

एनि जे प्रणाम जे नमस्कार छे संपूर्णमनसा वृद्धि निश्चि कांइएक पुण्यनि आपे तिनि नमस्कार ।

जे मनसाइ ए स्वामिनि नहि देखे अव्यापारे करि तिहिनि निश्चि नरकमां मुवा पछि निश्चि अपगतइ हुइ जे दोजप [दोजख] ।

226. MLHL$_1$, TDA$_2$, NMRL$_4$ add here in Avesta characters "*vîsâatchâ*" 'with poison' i. e. poisonous (*vîsh* = विष् poison), or 'from the entrance' (viz. of Hell, taking Av. "*viç*"=Sk. वेश a gate).

227. MFL has in Gujerati:—

एम दुष्ट राज्य करिनि भुडि कार्मि करिनि भुडे वचनि करिनि

दुष्ट दीनि करि दुष्ट मनि करि दुष्ट गत्ति दुष्ट साथि गमन करिछि

निकृष्टतर खावुं ते सन्मुख आत्मानि सन्मुख पामि

जे अति द्रूजनि नमस्कार करो ते अंते नरकनि विषि प्रगट हुइ ते जे छे प्रगट दैत्य द्रूज मध्ये ॥

228. MEL in Gujerâti:—

जेम प्रगट प्रगटनि जानुं हुं । ते हूं जे सिद्ध जरथुश्त्र हुउ जे मने विह्मन रुडी मनसानु तीम महने हुइं॰।

जे ताहारी अस्तूत करि तिहने सुसमृद्धि हुइ ।

एम शिक्षानि किहिवुं जे ते आराधनानि करि तेनु आत्मा एथकि बीजा स्वर्ग भुवन ति विषि हुइ रुडी समर्थ हुइ ॥

आराधना वाणी ॥

229. MFL in Gujerati:—जेम जे हुं आत्मानि इछु जे अभिलाप संबल कांड [कांइ] कांम पुण्यनु शक्ति करि करे जे प्रसाद ते पुण्यनि आपि जे पुण्यनां काममां आवीइ ।

कुण महनि पशू आपि । कुण मनि मनिश पालवाने देवु । पामता हेवा । एथकी आगल हाथने आप ।

कारण बिजु जे प्रगट तमारा कारथी जाणुं छुं । हे स्वामिन् हे महाज्ञानिन् ।

दीन उपर सुशील अने निश्चय करवुं ते थकी । एथी आगल भुवन अने स्वर्गने आकारि तेडीए पछि जेम एथी आगल भुवननि सर्वने जाणे ॥

230. MFL in Gujerati:—

जेम तुं ए स्वामि ए दक्षणानि कर गोस्पंद पशूनि इछूं

ए शील जे दक्षणानि तेवां करावे ए गायनु पशुनु करवुं करिने संतोषे । जे संतोष एने विला कुटंबि धराविये ।

जे सत्य करि जीवे ए पुण्यात्मा जे धरे तेओ घणुं खावुं तुं रक्षानि जनि रुडांनि आप ।

प्रगट पृथ्वींमां जे ए नस्क । एवु जे हुं ते छति धरनि विषे देवुं अप्रदेवुं घणुं आप ॥

231. M F L in Gujerathi:—एम हमने हे स्वामी जे पुण्यनि योग्य निश्चि ए जे क्षत्रियोनां पुण्यनां कारणथकी पशु योग्यतर छे ।

ए जे राज्य बह्मनने आस्वादन निश्चि पोते करिने ।

जे छे देवुं प्रगट ते बह्मनने निश्चि ते समान आराधनानि करुं ।

जे थकी पृथ्वीनु ए दुर्गतिमान् विभागनि धरि ते आसष (?) थाइ ॥

232. M F L in Gujerâti:—

स्तुति आराधनानि करु छुं हे महाज्ञानी स्वामी

....

राज्य जेनुं इछुंछूं निश्चि काम पुण्यनुं वांछता करुंछुं जे संप्राप्त ए मार्ग निश्चि ए मार्गनि सुव्यापार छे ।

प्रगट ए दक्षणानि आप ए स्वामि जे अंत ग्रोध्मानननि स्तुति अनि अराधना प्रकटवानि करुछुं ॥

233. MFL in Gujerati:—हे स्वामिन् निश्चि भक्ति शीलनि तमनी संपूर्ण करुंछुं । सर्व जे ते अविस्तावाणिमां तमने छे हर्षकरिने निश्चि दीननि विषे अस्तवन प्रवर्तमान करुं छुं सर्वे जे आनंद करिने ।

एम उपर जो प्रगट एक वार कर ।

जे हुं आरोग्यतानि इछुछूं ते आरोग्यनि अनि सहायताने करू जे आ मने शुभने आप ॥

234. Is हाद a transcription of Pahlavi "*hâd*", Avestâ "*hâiti*" a chapter, a section? Or is Pahlavi "*had*" to be compared with Greek "*hodos*", Avesta "*adhwan*", Skr. अध्वन् road, way? Or is the whole word प्रकृष्टहाद a misreading of Pahlavi "*faryâd*", the first part प्रकृष्ट the transcription of "*far*", and the second part हाद a mere wrong transcription of "*iyâd*"?

235. M F L in Gujerâti:—

....

मित्रनि दादारनि पुण्यनी रक्षानि अनि नमस्कारनि करुंछुं निश्चि जे काम पुण्यनुं शुभ रुडि समृद्ध अइ जरथुश्त हुउ ।

जे ए रुडि रचना महनि शिष्यनि करु ते बह्मननां सरखी शिखामणनि आप ॥

236. M F L in Gujerâti:—

इम जे तूने नियाजुछ्रू [नियोजुछुं] केहेतां जे प्रेरुछुं ए काम अनसाफ [इन्साफ] नवु [तव] मित्रनी वाछनाने करूछुं उतावल काम उपर हुइ ।

जे पांमिइछि ए ते अंतरालनि विषे नमस्कार तांहि ए कारणथकी निश्चि जेटलानी ए भुवनने विषे पाछु [पामु] नमस्कारनि ते व...........

बह्मननां लक्षणनु ग्रहिता जे तेवु हुउ । जेनु स्वामी तूं सहायता छे निश्चि सहायिता जे पोते शक्तिमान् समर्थ हुए करवाने ॥

237. The Pahlavi comment is "*mînashnik*" (mental). A misreading of it may have been as "*manashnic*" which may have led the Sanskrit translator to render it by निवासनं. But we can also think निवासनं a misreading of मिमांसनं (contemplation) on the part of ignorant copyists.

238. MFL in Gujerati:—

तारा पागनि समान प्रकृष्ट प्रसिद्धि छुं हुं । मोटुं हु जे । ए बल दीननुं छे । ते अविस्तावाणीने बोलुंछुं ।

उपर पामूछुं जे स्वामि उत्तानहस्त जे उचा हाथ वथकु (?) वसुंछुं करुं छुं ।

एम जे ते प्रगट दक्षणानि करुं छुं । जे नमस्कार करुंछुं ।

एम जे ते बह्मन गुण प्रवर्तमाने छे । निश्चि सुव्यापारनु गुण ए मध्ये छे ॥

239. MFL in Gujerâti:—

तमारी आराधना सन्मुख स्तुतिने पामुछुं अनि करुछुं । ए स्वामि परिस्फुटं प्रगट तमने उत्तम मनि करिने स्तुतिने करुं छुं ।

ए लक्ष्मी मने भक्तिशीलने आप । जे ताहारी भक्तिने करुं छुं । जे अभिलाषनि करुं छुं । निश्चि राज्यना अभिलाषने करु छुं ।

एम ते रुडा दानना करनारनि अभिलाषने करुं छुं । प्रसाद ग्रहीतार हुउ छुं ॥

240. MFL in Gujerati:—

जेनु जे बह्मननां लोचन निर्मलां छे । निश्चि स्वभावे करी रुडे व्यापारनि आपवानि करु ।

निर्मल सूर्य दिवसनि मध्ये चैतन्यं । ए सूर्य जे ते समारचननि करिछे । निश्चि सर्वे मनुष्यना उतावली आपवानी करी छि ।

तमारी भक्तिशील जे मनीश ते प्रणामनि करे छे । महाज्ञानि ए स्वामि तेनी शीघ्र दातिने करु ॥

241. MFL in Gujerati:—

एम तमने अस्तुतीनी वारि धणीनी करुछु ते करुछु ।

जेटलुं हेवुं पुण्य तेटली शक्ति पुण्यना अभिलाषनि । हुउछु ते ग्रहूछु ।

आपूछु मोटा भवननि विषि संपूर्ण दाति जे उत्तम मनि करि ।

जे प्रगट कर्मनु जे अभिलाष अतिशे श्रेष्ट छे जे अभिलाष अपापनि घणो छे । हे स्वामि जे कर्म जे प्रसाद पूरितं प्रसादनि आपे जे प्रवाहि करिनि हुउ जरथुश्त हुउ ॥

242. MFL has in Gujerâti:—

नमस्कार तमने ते हे गाथा हे पुण्यात्मनयः—

उत्तम गाथा. स्वामिनां कांमनि विभुति उपर वरसुछुं निश्चि विभूतिने आपूछु जे राजाने शुभने वांछूछू

जे दातिनु वर्धिनु जे सत्य अंतरालने विषे करुछु । निश्चि आपवानि सत्यताये करिने आपिये जे मनीशनी स्वामि शुभनो इछि ।

कर्मनि हे स्वामि एथकि आगल भुवननि अतिशि कर्मनी शिखामनने करु । ते माहारि जे दीननि चालनि करु ॥

243. जे तु स्वामि पीलां दातीनु पुण्यने करु

जे तमारा व्यापारनी पृथ्वीने विषे संपूर्ण मने करुछुं । आपु मने वांछता राज्यनि

तू बह्मन जे उत्तम मननो । तेनां सरखु लाभ मने आप निश्चि आराधना करु लाभने ग्रहिए

244. जे ताहारि कर्म करिनि अधिपत्य हुं ए निश्चि हुं पाप अनि पुण्यनु लेखु करु छुं

हे स्वामि प्रगट जे तहमारि जिभे करिने वचनि उत्तम मने करिने जांणु छु

जेने तु स्वामि पेहेलु देवुं अलगुं करि । निश्चि जे अमशास्पंतानां कांइएक रुडि व्यापारे करिने पूर्वे ते दिधि श्रष्टि करि ।

245. MFL has in Gujerâti:—

किल [किम] संपूर्ण अधिपत्यनि जे रुडा गुरु जे ते दीननां किनारा छे । किम अधिपत्य संपूर्ण स्छानकने विषे । किधुं जे सर्व रुडि रचना प्रचरि छे । केम अधिपति संपुर्ण स्छानकनें विषे करवुं हेवु केम ते प्रसाद स्वर्ग स्छानकनेविषे छे ।

केम जे पांमिये पुण्य जे प्रगट स्छानकने विषे पृथ्विने विषे संपूर्ण मने करिने ।
केम बह्मनने उत्तम भुवन । निश्चि तु राजा स्वामिन् ॥

246. MFL has in Gujerati:—

सर्वेनी जे जीम । एम पुण्य काम । गाइ पशुने पांमेयु । रुडि कार्ये करिने । पुण्य करिने परिणाम । जे रुडे प्रकारे आचरण करवु । कोमल जीभे करिने रुडि बुद्धि करिने । हे स्वामि नमस्कार करवुं । निश्चि तिनि । निश्चि हे स्वामि शुभने करीच ।

जे दाति केहेतां देवुं । सत्येने केहेतां सत्गुरुनि धीरे । अभिलाषनि करि । निश्चि जे राज्यइ अंहीए जेने छे एरवदनां तनने आपवुं । जे ते पुण्य निर्वाणने विषे । निश्चि नीर्वाण । कइ रुडा व्यापारनि जांण ।

247. NMRL$_4$ has on the margin in Persian:—"*tâ ke mehnat na kashî, ba râhat na rasî*" (until you do not undergo labour you shall not reach to ease). What is the propriety of this aphorism to the text or the translation cannot be seen.

248. MFL has in Gujerâti:—

जे उत्तमनी उत्तम आपे । प्रसादने इनु अभिलाप दक्षणानांनी आपिये हे स्वामि ।

हे स्वामि राज्यं महाज्ञानि हमने आपे एनी निकृष्ट आहर्मननि । निकृष्टतरनि करी । एनी निग्रहज ते करिये ।

जे निकृष्टने नहि आपवु । जेतलि ए निर्वाणने विषे । अंतर्भुवनने विषे । भ्रमि निश्चि जेटली । तनन् अक्षयपणु निग्रहपणु निपहने संपूर्ण नहि करतु हेवु ॥

249. MFL gives neither Sanskrit nor Gujerâti translation of this passage.

250. MFL has in Gujerâti:—

जे इम तमारां वचन हे महाज्ञानिन् दिन ते जीनु रुडि बुधनुं मनीशे केवुं ज्ञान थकी ।

जेह नरनार [मारनार] दुर्म्रतिमाननु जे शुभ पुण्यनी धरे । हुए जेनीमाया करिने ।
जे मांश्र अविस्तावांणी समाधाने करिने । जे रुडि बुधने करि मनीश बोले । हे ज्ञानीन् ॥

251. MFL has in Gujerâti:—

जे प्रबोधनि सेवाकरनि [संवाद करीने] करिने आपि ए ते वह्नि योतिष्मान् ददात् हे महाज्ञानिन् ।

अनुपकारिणि उपर बीजे भुवननी विषे आराधनाने आप । जे ते गाढं तन अक्षयताए करि ।

छेद कर दुर्गतिमंतनि करु । पुण्यामानी ॥

252. *Hunû* and all of his tribe were opponents of Zoroastrian religion, whom king Gushtâsp overthrew. See Farvardîn Yasht, Para 100.

253. MFL has in Gujerâti:—

एम ए ने मारां मनीश मरीछे । एवुं प्रकार कुरु जे पृथ्विने विषेथी तेने सर्वने परलोकने करु ।

ए श्रेष्ठनु द्रुज नाशने करिछे । ए दुष्ट ज्ञानि छे ते प्रतिपक्ष सृष्टि स्वामि करेछे । तुल्यता नाशनो करनारो । आहर्मन छे ।

मारानि आकर्षण करुछु । पुण्यनि उत्तमनि प्रगट पामि करोमि ॥

254. MFS has in Gujerâti:—

कुण मित्र स्पतम जरथुश्त्रस्य नर मध्ये हे स्वामि ।

कुण ते सर्व पुण्यनि कुणा [पु] छतु हवु । निश्चि सत्यताये करिने । संपूर्ण [म] ने करिनि सर्व पूण्यने पूछतु हेवु ।

कोण तमारा उत्तम [मनि] । निर्वाणने विषे निर्वाण समये काइएक सुव्यापारनि जांणि छी जे ते उत्तम [म] नि जांणे छे उत्तमताए करिने । सत्यताए करिने । निर्मलताये करिने जांणेछे ॥

255. MFL has in Gujerâti:—

नहि तेने बिजो लोक बेणे जांणे छे । अंतराले शीतकालने विषे । स्वाद वस्त्रनुं जांणे छे ।

जरथु [स्त्र] स्पतम पुत्रस्य । ते हुं हरषित छुउं ।

ए माहारि जात शीतकालने विषे प्रचरनि मित्रतानि ॥

256. बुम्बां पातयति is evidently a Sanskritized form of Gujerâti બુમ પાડે છે (he cries aloud). It is the translation of Pahlavi "*vângined*", he shrieks (=Persian "*bâng mî-zanad*"). To interpret the Avestâ text in this way, the original reading ought to have been "*Khraoçaiti*" and not "*Khraodaiti*", as it stands in the printed editions of the Avestâ which are met with now a days.

257. MFL has in Gujerât:—

बिभवनने विषे लखनारो दुर्गतिगामिनी गणना छे। दीनने विषे निर्मलता अने प्रगटता एसि।

इहीउनुं आत्मा बुवुनि करेच पाडिछे। चिनुअद नाम। एवुं जे पालवु ते प्रगट।

जेहे ते पोतानां कर्मथी जेम थकी ॥

258. MFL has in Gujerâti:—

नहि मित्रनि आपि नहि शांभली कार्य संपूर्ण कीधु। निश्चि कांइ एक सुव्यापारनीं वांछित संपूर्णनी नहि करेउ।

गाइनि पशुनि संपूर्ण मने करिने सीषामणने [शिखामण] आपे निर्वाण इणिए. । जे पोतानां कर्मथकि। शिखामण आपि जोइ ए पछे अव्यापार करे।

जे ते शिषामणने आपि द्रजनि रुडु। आवजाव करि। आत्मानी पोतीकानी ॥

259. MFL has in Gujerâti:—

जे प्रसादने करो। जरथुस्त हु हुउछु स्वर्ग लोकने विषे आस्वाद करुछु। आगल ए सरपु [सरखु] पुण्य।

जे गरोथमानने विषे हे स्वामि महाज्ञानि पांमुछु पेला जे।

जे उत्तम मननु जे पुण्यलांभनि जे सुव्यापारनि करवाइ. ॥

260. MFL has in Gujerâti:—

[कया]नि विस्तास्पा निर्मलो राज्य योग्यतरः।

उत्तम मनसाए करिने तिहिनि रुडि सव्यापारि करिने। राजानि एम करु। जे निर्वाणि पुण्य प्रमांणनी करु। कांइएक रुडा व्यापारनि। इम योग्य हुउ। जाणवाने।

मोटा ते स्वामिने। हे महाज्ञानि एम समर्थ हुई ए शुभ। जांणवाने ॥

261. Note that Neriosengh uses मित्र (a friend) in the masculine gender. The Avestic "*berekhdha*", Pahl. "*Ârzû*" is translated by him else-where as प्रियतर.

262. Gâthic "*Hvogva*", Avestic "*Hvôva*" is variously written in Sanskrit rendering as हुतेंगुआजः or हुरुगुआर्जः or हुरुग्वाजः or हुऊग्वाजः or हुआगवाजः। &c.

263. Instead of गृहराज्ञी NMRL$_4$, MLHL$_1$, K$_7$, H$_2$. TDA$_2$ write पट्टराज्ञी which is a Sanskritized form of Gujerâti પટરાણી (housewife; literally "a queen" sitting on a higher seat, i. e. governing the house, mistress of the house); TDA$_2$ पटराज्ञिच.

264. MFL has in Gujerati:—

मित्रे मारो सदा फरशुश्त्र हुउआग ज। गुरुए शरीरनि करवानी समर्थ हुए।

जे उत्तम मध्ये वगतथी छे जे उत्तम दीननी हु पास जे दिन उत्तम मध्येथी जे दिन उत्तम मध्ये जे तेनी याचनानि आप। निश्चि रुपवंती शरीरनि खिने आपो। दीननि याचनाने आपु। याचना करि। ते गुस्तास्प नांमनने विषे दिनिउ निश्चि। तेमज कतायून नामने विषे दिउं जे। दिन कबुल करि।

हे स्वामि महाज्ञानि जे गोस्तास्प पाहादशानां धरनि पटराज्ञीनां पुण्यने विषे। राजानु सरखु मूल करु। जे गरोथ्मान ॥

265. Here is a curious example of Neriosengh's implicitly and blindly following the Pahlavi, so much so as to disregard all sense. The Avestâ text has the word "*Khvenô*" which the Pahlavi translator has rightly rendered by "*gadman*" (glory). But Neriosengh having erroneously read the Pahlavi word as "*yadman*" renders it by हस्ताभ्यां!!

266. MFL has in Gujerâti:—

ए नीर्वाणनो जाणनारो सद्गुरु जामास्प हुउ-गवाज याच षति (?) हाति करिने पोतानां कामे जे फाजेल मरद जामास्प हु पासेथी पोतिके हाथे दीन कबुल करे।

पुण्यनि इछाइ करिने । ते राज्य उत्तम मन रुडि बुद्धिने । आपु रुडि व्यापारे करिने मानवु छे।

ते मने आपो हे स्वामिन् महाज्ञानिन् आनंदनि प्रचारवाने प्रसादने करु ॥

267.* MFL has in Gujerâti:—

ए मनीशनि मइदिओमाहस्य स्पेतमानस्य । ए बेहिने पोते आपवुं । प्रसाद परिपूरितं देवु ।

ते दिनने विषे ज्ञाननु दान । भुवनस्य उपर इछेछे जे दीननु ज्ञान ।

महाज्ञानि दादारस्य । जे ते दिननां वचन बोलतां हवां स्वामिनि करिछि पछी उत्तम जीवत-वतनी आपिछि निश्चि जे संबोल जे वदा करिनि ॥

268. Here is one more noteworthy example of the carelessness and fantastically wrong understanding and erroneous rendering of the Avestâ on the part of both, the Pahlavi as well as the Sanskrit translators. The original Gâthic word is "*Yazemanâongho*" (=Sk. यजमानासः=यजमानाः sacrifices) which is not an unknown or difficult and obscure word; yet the Pahlavi translator renders it by "*Yajashnô namâmi*" (I bow down to the sacrifice)', and the Sanskrit translator by यदि मनसा (if with the mind), probably taking "*Yaze*" for "*Yêzi*" (if) and "*manâongho*"=मनसा!!

269. MFL has in Gujerâti:—

जे तु हू सगांते मित्रपणांनि करिछि ते सर्व मननु इछिउ इमारु सर्व आपु लाभनि ।

पुण्य उत्तम मने करिने । जेटली वचन संपूर्ण मने करिने करवु ।

जे मने कस्नि नमस्कार स्वामिने आनंदे । अने हरषे करुछुं । तयारपछि ते स्वामि करिछि प्रसादनि

270. MFL has in Gujerâti:—

संपूर्ण मने करिने नर जे गुरुतर। जे निर्वाणनो जाणनार ते वचननि करिछि ।

ए दिनने विषे पुण्यनी वृद्धिनो करनारो ए उत्तम जे मन ते राज्यने आप ।

हे महाज्ञानि स्वामि तारा प्रसादनि परसंताइ परिपूर्णने इछुछु । जे उत्तम पुण्य भक्तिशीलने देउ ॥

271. MFL has in Gujerâti:—

जे मारु पुण्य मलेउ । उत्कृष्टतर भुवनने आप आराधना उपर ।

वेत्ता तू महाज्ञानि स्वामि जे होता हवा । जे सर्वनो जाणनार ।

तेनी आराधना करिए । पोताना नांमें करि । बिजा अमिशास्पंतनि उपर पामुछु । उत्तम साहिनि ॥

272. MFL has in Gujerâti:—

उत्तम नर । उत्तम नारि । आशिर्वाद करुछुं । जे सर्वे मुक्तात्मानि टोलीने जे छे ।

जे छे । जे थइ गया । ने जे थसे

लक्ष्मीनु घणु मेलु हु उत्तमनि दक्षणा । मोटा हरष साथे जे खरचु ।

जे असोनि सखाइत सदा कारीए जेवी सक होय । तेवि सहाय करिये । रुडि सिखामण दिजिये । जे सदा उदय सहाय सदा सिक्षाने आपे हेवाने शक्त छे ॥

273. MFL has in Gujerâti:—

हुउ सर्व आरोग्य करु । जे पांणी गाय पशु वनस्पति ए सर्वनि आरोग्यता हुउ । जे कुआमां पांणी घणां ने रुडां हुउ । जे गाइनु टोलु घणु ने आसुद हुउ । जे वाडि मध्ये वनस्पति घणि हुउ ।

विनाश पीडाने करोमि । सर्वनी बहुनी दरुजनी दुजरुपिआं मनुष्यनि

ए घरने विषे आहर्मन देवोनु घात मां हुउ । अने घरनां अधिपतिनीं घात मां हुउ । पडोसीनां घरनि घात मां हुउ । प्रकारांतरं । अछेदनि करो । हेनां घरने विषे । अंतर घरने विषे । घरइनि घरनां पतिने विषे घात मां हुउ ॥

274. MFL has in Gujerâti:—

अनि उत्तम पुण्यना आपु ए घरने विषे । उत्तम पुण्यदान घणु हुउ ।

जे शोभतो प्रथमं नर । ते एरवद । जेमाहां एरवदीनु हुनर पुरो । जे जंदनो अर्थ समजी ते

उत्तम नर सदा जांणवु । शोभतु प्रथम तन । ते एखद् । उत्तम नर शिष्यं च घणि उत्तम दीननां अर्थ समजि ते उत्तम नर सदा जांणवु ।

जे अहमे उत्तमथी उत्तमतर । अनि शुभथी जे शुभतर पुण्य करु । जे हमे उत्तमथी शुभतर पुण्यने करु ।

275. MFL has in Gujerâti:—

जे अभिशास्पंतनां पुण्ये करि आराधु नमस्कार करु । मानु । प्रकासु । प्रकासि प्रगट करु ।

वृद्धि दाननि ए घरने विषे करु वृद्धिदान सर्वेषां मुक्तात्मनां अस्मानि पंक्तिने विषे आपु । जे मुक्तात्मानि नहि अति पुण्यदान घणु करु ।

विपक्ष करुछु सर्व दुर्गतिमानननि पंक्तिने श्रष्टि जे दुर्गतिने सघलिने ।

जे पुण्यनि स्तुति करुछू । इजश्नि करिने । अहुरमज्दनि आराधना करुछूं ।

276. The Pahlavî is "*mânpadân mânpadîh.*" So far Neriosengh's rendering is right. But Spiegel and Mills suggest to read the Pahlavi. "*Maovadân maovadîh*" i. e. the office of the head of priests, &c. i. e. the high priest, which is preferable because we are not aware of any such office as "*mânpadân mânpadîh*" (the chieftainship of chiefs of houses).

277. MFL has in Gujerâti:—

हे गाथा पुण्यात्मा तमने नमस्कार करुछू ॥

ए थकि पर भुवनने इछू वचननि जरथुस्त्रनान ।

कि निश्चि जंद वाणी करे । ए जे वांछ काइएक । ए जेए थकि परभुवननि जंद अविस्ताने बले करि पांमुच वीस्तास्प ग्रह पति ग्रह पतित्वं देहि । स्पितमाननि एइम आद्या संपतिने आपु । निश्चि वस्तास्प निग्रहपतिनि ग्रहपतित्वने आपु ।

जे पुण्यनि अनि संपतनि हे स्वामि महाज्ञानि संपत सघलि । अमारानि सर्वेनि । आपु सर्व धन्यं । सर्व गोत्री आपु । निश्चि जे सरीरनि । अक्षयत्वं । एनि अपर । सर्व अमाराने आपु । अयय ते बेहेस्तने कहिये ॥

ते जे वाहिछि । आहर्मन वाहि नहि ते शिखामण मनी आपु । शिष्यनि आपु । जे उत्तम दिननि वचनने कहु कर्मि करि ॥

278. MFL has in Gujerâti:—

एम जे ए सिखामणने आपु । तमे उत्तम मने वचने करि जे आगल कहिउ छे ।

सुंदरताये करिने तू जाणे छे । ते स्वामीने नमस्कार आराधनाने करु ।

विस्तास्पनि । जरथुस्त स्पितमाननि । फरशुस्तरनि ।

आप ए निर्मल मार्गनि । मार्ग ए जे स्वामिनु दिन । एनि लाभने आपु । निश्चि ए वांणी उत्तमनी आस्वादनने करो । ए त्रेनी नाम एवां करु जे मारि पेरी जे उत्तम दीन कबुल करे ।

279. MFL has in Gujerâti:—

जे तुं सपूर्ण हिचदस्पात्माननि ।

जो अजीजाता जनता देहिता जरथुस्त्रेण जे हमारि आल उलादनि जे सर्वेनि ।

उत्तमनां मननि रेहेवानि सुव्यापारने हमे इछि । पुण्यनु ज्ञान इम जे दानने आपु । अधिपतित्वने आपु । जे ए सर्वेनि विहिस्त आपु ।

जे इम सर्व प्रश्न तारि बुधनां दिनि विपेथी मोटा स्वामि संपूर्ण मनने विषे ज्ञानने अने दानने आप संपूर्ण मनने संपूर्ण ज्ञान आपु दिनने विषे आपु ॥

280. NMRL$_1$ has in Persian on the margin:—*Yânî khetwadat kardan, i. e.* to make marriages among the kindred.' Also it writes in Persian "*kûchak*' (small) under दत्ता. Does the writer mean infant marriage? Again he writes on the margin "*In jâmâsp in kunad*" (This jâmâsp should do it). Again under तनुं पालयति he writes '*kûchak*" (small). It should be noted here that most of the manuscripts have in the orginal Gâthic "*hangheus mĕn baredush*" instead of "*hangheus mĕn beedush*". The whole original Gâthic stanza, especially the last line, is very obscure.

281. MFL has in Gujerâti:—

जे शोभन परिपूर्ण दाननि आप । जे दीन एणी बापे दान आपियुं तेने अने पांमे न ।

जे कार्ये कर्ता कुटुंबिनि इम कोत्मनानि जतनने पालि दांन जे ते मुक्तात्माने पांमु । ए मुक्तात्मा जामास्प ।

जे उत्तम मननो धणि पोते रुडा व्यापारनी पोतिका गोथ्या उपर छे । तेने सुस्वाद सघलु खावु अने वस्त्र प्रसादो प्रसाद पूर्ण मोटु करवु चेतेन्य ज्ञाभ सुखे आपो ।

हे महाज्ञानी दीउ स्वामि दिन उत्तमने सर्व निश्चि तू सर्वने ए दीनने उस्छित उपर आणु ॥

282. MFL has in Gujerâti:—

ए वचन स्वामिनी जे कामिनी कन्या तेहेने देपाइछि [देखाइछि] वाक्य निश्चि दिननि प्रवर्त्तमाननी छे मोटु पुण्य जे ते होय जे दीननां कांम जागतां करे तेनी मोटु पुण्य होय ।

तिना विषे दातिने आप जेम परलोकने विपे सर्व जांणी तू गणनारू जे ए तारू ज्ञान मने आप निश्चि बहु भवण ।

हे उत्तम मननां धणि अवबोध जे ज्ञान दिननु आप बेहु भुवनने विपे रुडा कामने इछ्छ ए मार्गनि सर्वे जाणे ।

जे पुण्वनां लाभने पामि जेवुनां अर्थे आपि मार्ग जे ते एक छे जे पुण्य करिये पुण्यनो मार्ग रूडि मन साथे आपिये ए मार्ग मोटा पुण्यनुं स्थानक छे ॥

283. MFL has in Gujerati:—

इम जेमजे एवि कांइएक इहलोक अने परलोक प्रगट नरनि अने नारिनि उत्तम कारण लखीउ जे नीकृष्ट होय भुडानी उत्तमनि रुडु लेख कहुए निर्वाण कालने विपेत परलोकमां ए दृष्टांत ॥

डुज जे ते जेनी घेर जाय ते सदा तिनां घर करनारु होय निश्चि इम शक्तिमन जीवि पछि अव्यापारने करतु थकुं तिनां बारणां निर्धार शक्तिमान ते कोण जे पुण्यवंत ॥

जे दरुजनि इ छि तेहेनां तननि आगलथी मृत्यु हुऐ अवगत होय भुडु जीवत होय मुआनो अर्थ एजे दोजखि मुउ बेहेस्ती मुउ नथी ते हमेशां जीवेच ॥

जे ते भलु पोतिका आत्माने शुछ निर्मल राखि भुडानां खानारने कांइ भलाइ होय ते नाश पांमे जे सुश्रिद्ध जे उतम जे होय भूडु खावु वै जे रूडु खावु करि एनि पेली भवनमां भूडु खावु आपि निश्चि कांइ एक रुडु हरष नही होय ॥

दुर्गति मंतनि मोटि घात संपूर्ण जे आचार्यने मारया छे जे......जे स्वामिनी ने परा नहि आवे ते जेवारे मरे तेवारे दाडा [उंडा?] दोजखमां पांमे ॥

284. MFL has in Gujerâti:—

इम कांइएक ताहारा प्रसादनु स्थानक छे तेहनि रुडि अग्नि निर्मल आप निश्चि भुडाने तू निग्रहे करू ॥

सर्व लोभ करिने प्रचरि संपूर्ण जे अग्नि ॥

तिहा प्रचरि मृत्युनि जे अदृष्ट दुर्गतीने पांमि निश्चि सर्व जे ते तननी अंति हुय दुर्गतिमानतु आपु छे ॥

निर्वाण काल जे उपर करवु ते ए अतीशे मोटु बिजु निर्मल अने भुडु......मीत्रनि सुख अतीशे निर्वाण काले जे धरम.........रुडि वचन साइ निकृष्टनि भुडि वचनि निकृष्टपणु हुए ॥

285. MFL has in Gujerâti:—

ए दीनपर नहि आविउ हुए भुडा आचरण अव्यापार कांइ एक करिशि छन्नक छल छबद करुनु हुए ॥

निहंता केतां मारनारो होय सर्व काल रुडि रचना उपर जे भुडा कामनु करनारु पोते पोतिकी रुडीं रचनानो भाजनारो हएनारु ॥

ते स्वामि ए तिनां चिन्हनु लेखनु करनार छे जे आनंदनु आगमनु केतां जे रुडा कामनु संघरु करिछि अनि रुडा कामनु छेदकरि छे ते पांगलो अक्षमा जे नाशक्त रुडा कामनां करनारने विहिस्तमां विशाल जागा दिये छे सुस्वामिनि ए चिन्ह लख्यांछे आनंदनि आवति करिने छिदनु करनारो अजंग केतां जे थावर अक्षम केतां अपंग तेने तूं दिये अपि तेने तु सर्गवास घणु होय पण न असोनि आप्यांथी ॥

यदि ते जे छन्नक हुए ते स्वामीनां प्रसादथी पपंडिते प्रसादने नहि पांमे ते दोजख अंधारां घोरनी पांमी बीजु स्वामि ते शीघ्रतर अवगति होय जीवतो ते अप्रमाण ॥

286. MFL has in Gujerâti :—

जे पोतिके मने करि भुडाइमां लब्ध थयु तेणी बेहिस्तनी जागा खोइ भुडी करिवे करी पोतानी इछाइ करिने तमारी लाभनी रुडि रचनाने निश्चे पीडा करिछे तमारि चालता घरमनी पीडा करि छे तमारि चालता घरमनी पीडा करिछे ॥

तेनुं इछिउ येम छे जे संपूर्ण गुरुनां निहंता छे तेनी तनवल गुनाइ छे केटलायेक नही जीवे तांलगे नित्य तनवल गुनाइ जे भुडा काममां लब्ध थयु ते दीननो दुशमन ॥

कुण मुक्तात्मानां हणनार छे हे स्वामि ॥

जे महाज्ञानी स्वामि स्नेता एने कोमलाताहे जीवे दुर्बलानि समाधाननानि आपि रुडु तेनी करे ॥

287. MFL has no Gujerâtî.

288, 289. MFL Gujerathi :—

जे अहमेरी स्वामिथकी गाथा छे पालक अने अद्रश्य भक्ष्य वस्त्र । जे हमारी छ गाथा स्वामिये एम कहयु । जे गाथानी दीने रुडिपरी पालिये । वलि स्वामिये एम फरमाव्यु जे अद्रश्य मूर्ति जे गाथा तिनी निर्मंति खावु अने वस्त्र ईजाविये. ॥

अहमारा भोजन अने वस्त्र हुजे अस्नने छे आत्माथी जेवि जे खावु अनि वस्त्र जे गाथा येजवनारने तांहां घणु वस्त्र भोजन होय ॥

जे अहमारी जे ए गाथा पालक अने अद्रश्य भक्ष्य दिये जे छे ते हमारी गाथा निश्चे निर्मलतर छे इम स्व स्वामि बोले जे गाथानां दीन ५ पालवा वलि स्वामि बोलिया जे ए अद्रश्य मूर्ति गाथाने खावु तथा वस्त्रने देवु ॥

तेहेने गाथा भोजन वस्त्र दिये ॥

तेनाथि करि लोक मध्ये उत्तमपुण्यवंतु लोक मांहां खावुं ॥

पछे ए शरीर छांडय तु थकी कीर्ति थाय ।

290. MFL has in Gujerâti :—

जे उत्तम हुउ जिजे शुभ करुं मित्र जे ते हुउ छूं

जे रुडां दान जे पुण्यने अर्थे आपे ॥

जे घणि दक्षणा जे रुडां दांनने आपे

291. MFL has in Gujerâti :—

सर्व उपर पामे जे स्तुति इजश्नी करे ते पांच गाथानि नइअति करावि तेने घणु स्वामि आपे ॥ पुण्यना लाभनि इच्छाने करे तेने स्वामि विजयने करे पृथ्वीनी विभूतने आपे ॥

जे गाथा नित अति जे पुण्य करे तेनी विभूतिने स्वामि रक्षा करे बेहेस्त प्रभवननि विषे यिह लोकने विषे विभूति लाभ अने अति लाभ निश्चित जेम मनीसने पुण्य करे लाभ स्वामि करे ॥

292. MFL has in Gujerâti :—

सर्व मुक्तात्माना पंक्तिने अर्थे जे सर्व मुक्तात्मानी गुरुनि आज्ञाये करीने इजश्नि करावे ते पोतिकि पुण्यने पामे जे इजश्नि उपर अति उंच मरतबो होय ॥

गाथा इजश्नि स्तुति आराधये जे गाथाने पुण्य करि उत्तम मने करि आराधये जे उत्तम गाथाने आराधे गाथानि मोटि अतीश स्वामीनी मोटी मुक्तात्मानी नहि अति आराधुं गाथाने इजश्ने करि अस्तुत करु अनि आराधु ए गाथा जे मने आप अतःपरं भुवननूं जे ग्रोथमानने आप ॥

293. MFL has in Gujerâti :—

गाथाने इजश्नि करि स्तुति करु अने आराधुं ॥

अति उत्तम अविस्ता वाणी केहेतां इम केहेउं छे अभ्यागत गाथा आवेछे. अति मोटि गाथा मुक्तात्मानी शांमि लेवा आवेछे जे नामदार गाथा निश्चे ते गाथानि नइअति घणि करिने इजश्नि करावि ॥

294. MFL has in Gujerâti :—

हे स्वामि महाज्ञानि तमे सांभलीने हरष पांमु जे हूं तमारी नइअति इजश्नि करावा इच्छुं जे लाभनि अर्थे जे पुंण्यनुं लाभ होय निश्चि जे ए इजश्नि पांमु जे अमने इछनारो निश्चि अमने शुभनी इछे जेम पेहलुं कारण निश्चि जेम पेलां मनसाइ अंतर इजश्नोनि विषे रह्युं छे एम मने करि इजश्ने संपूर्ण करयुं छे ॥

इम अइए शांबलनारो हुउ हे स्वामि महाज्ञानि जे इजश्निथि पुण्यनां लाभना मायाने इछूंछूं एजश्नेथी इछूंछूं ॥

295. MFL has in Gujerati :—

सांभलनार हु जे पांणी उत्तमनी नइअति इजश्ने करु जल जे सर्वनी वधनुं करनारो जे अमारो इछनार जेम पूर्वे तेम छेले वारे निश्चे पेहली मनसाए अंतर इजश्नी विशि रेहेउछुं इममनसाए संपूर्ण करुछुं जे मेन रुडा दाने इछि ॥

296. MFL has no Gujerâti.

297. MFL has no Gujerâti.

298. MFL has in Gujerâti:—

जेम स्वामिनुं कांम निश्चि जेम अहुरमज्दनुं हरष ए तेजवंत घणुं करि मइनि कहि ॥

इम आदेश पुण्यनी जे कोणथकी पुण्यात्मा जांणिनि घणुं बोलु जरथुस्त्रीयां देवनां न्यायथकि अलगु अहुरमज्दनुं न्याय निश्चि मध्ये पुण्यनां करनार आगल बोलूं ॥

299. MFL has in Gujerâti:—

आराधूं रक्षानां करणारने पालनारने सर्वने जे जेनी श्रष्टी निर्भय रहिनुं रक्षानु करणारने हु अने पालनार

300. MFL has in Gujerâti:—

आमने बलियाने अने जितवाने कर

301. MFL has no Gujrâti.

302. MFL has no Gujrãti.

303. MFL has no Gujrâti.

304. MFL has in Gujrâti:—

इस्म बुइ साधि अने बरस्मथ साधि जे जंद अवसच्छा पढवानि देव द्रुजनि सकस्त करवानि हथिआर छे ॥

305. MFL has no Gujrâti.

306. MFL has in Gujrâti:—

जे दुर करो ग्रहपति विसपति जंदपतिना घीरमांथी देवनी भुंडाइ दुर नशारउ करो पुर्वथी अपरतइ ॥

ERRATA.

TEXT.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
१	26	TD_2	TDA_2
”	29	”	”
”	31	”	”
”	32	”	”
”	33	SP	Sp
२	16	उजइएरिन	उजइएरिन-
”	२१	अइविश्रुथ्रिम	अइविश्रुथ्रिम
”	३०	TD_2	TDA_2
”	३०	$MLHL_4$	$MLHL_1$
”	३३	TD_2	TDA_2
”	३५	TD_2	TDA_2
३	२७	(जरथुष्ट्राय)	(जरथुश्त्राय)
”	”	जरथुष्टेन	जरथुश्त्रेन
”	३०	TD_2	TDA_2
”	३३	”	”
”	३४	”	”
”	३६	”	”
४	९	निमंत्रयामि	निमंत्रयामि, संपूर्णयामि
”	१४	जरथुष्ट्रियं	जरथुश्त्रियं
”	१६	गिरं	[गिरिं]
”	”	पुण्यशुभम्	पुण्यशुभम् [पुण्यसुखं]
”	१८	संपुर्णशुभान	[पुण्यसुखान् संपूर्णसुखान्]
”	३५	TD_2	TDA_2
”	३६	”	”
”	३७	”	”
”	”	K_7 K_2	K_7
”	”	स्वयं दत्तानि	स्वयंदत्तानि
५	१८	अयिविश्रुथ्रिम अइबिगईअच नाम्नि	अयिविश्रुथ्रिम्- अइविगईअच- नाम्नि
”	३१	भुवनश्च or भुवश्च	भुवनश्च
६	२	साऊअंघनम्न्याश्च	साऊअंधनाम्न्याश्च
”	३२	Sp.	॥ २ ॥ Sp.
”	३४	cases	cases,
”	३७	$MLHL_2$	$MLHL_1$
”	”	TD_2	TDA_2
७	३१	उत्तमस्य)	उत्तमस्य)[12]
”	३६	TD_2	TDA_2
७	३६	$MLHL_2$	$MLHL_1$
”	”	MFL_1	MFL
८	१४	(जरथुष्ट्राय)	(जरथुश्त्राय)
”	३४	TD_2	TDA_2
”	३७	”	”
१०	१८	प्रातःसंध्यायाः	(प्रातःसंध्यायाः)
”	२६	षन्धान्	बन्धान्
”	३६	सम	समं
११	६	था	या
”	”	मोहंबंदांमोबेदषु	मोइबदांमोबेदषु
”	१५	वीशस्पथतस्य	वीशप्तथस्य
”	१८	मइदिओइशेम- नाम्नः	मइदिओइशेम- नाम्नः
”	२३	इमस्यथ्म- एद्एमता	इमस्पथ्मएद- एमता
”	२६	(जरथुश्त्रेणच प्रोक्ताः)	जरथुश्त्रेणच प्रोक्ताः
”	२९	अमिशस्पिंते	अमिशस्पिंतेभ्यः
”	३०	दिनाधिपते	दिनाधिपतिं
”	३१	मासाधिपते	मासाधिपतिं
”	३२	(एकहेलैव)	(एकहेलयै)
”	३५	”	”
१२	२	भक्तिशीलस्य	(भक्तिशीलस्य)
”	८	च	च[13]
”	३६	सतिसप्तमी	सतिसप्तमी मुक्तिमति
”	१३	Do	Do
१३	९	(अस्मदुक्तेषु) ॥	(अस्मदुक्तेषु)
१६	१	मध्यान्हः संध्यां	(मध्याह्नः संध्यां
”	१६	नरसंघाश्च	नरसंघाः
१८	७	दिनान्	दिनान्[24a]
”	८	मासान्[24a]	मासान्
२१	१३	[चत्]	[यत्]
”	२४	यदि च	यदा च
२२	१६	या.	या
”	४०	कौचित्	कौचित् ?]
२३	१९	संमृद्धत्वम्	समृद्धत्वम्
”	२४	”	”
२४	८	”	”
”	११	”	”
३०	२६	EMU_{162}	EMU_{16}
३१	२३	[स्फावयसि]	[स्फाययसि]
३२	१४	प्रकाट्येल	प्रकट्येत

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.	Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
३२	१५	तूररस्का	तूरस्का	६२	३४	or	for
३३	३	प्रकष्टं	प्रकृष्टं	६३	२३	दुरागच्छन्	दुरागच्छन्[129]
३४	१	साः	सा	९३	११	तद्वितयं	तद्द्वितयं
,,	२	स्तेनेभ्य	स्तेनेभ्यः	९७	१९	तभ्येः	तेभ्यः
,,	१२	भव्यजी वनये	भव्यजीवनये	१०१	१८	जरथुस्त्रस्य) ॥	जरथुस्त्रस्य) ॥[201]
४०	११	॥ १—१० ॥	Add (ह्रा १८) ॥ १—१० ॥	१०५	७	प्रश्नेः[201]	प्रश्नेः[202]
				१२१	६	सहुरुत्वं	सद्गुरुत्वं
४२	१	च्छिदंति	छिंदंति	,,	८	अभिप्सया	अभिप्सय ॥ [अभिलाषतया]
५१	१९	———	Strike out the line.	१२५	२३	स्वामिनीं	स्वामिनीं[2]
६०	१३	आचा रितानि	आचारितानि	,,	२५	अस्तितत्वं [1a]	अस्तित्वं [2a] [अस्ति तत् त्वं ?]
६१	९	जपयज्ञविधेः	जपयज्ञविधिः[127]				

NOTES.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.	Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
4	21	jovec	juice	4	23	" Ko thwâm ....&c.	"Ko thwâm ....&c."

COLLECTED SANSKRIT WRITINGS OF THE

PARSIS.

Consisting of Old Translations of Avestâ and Pahlavi-Pâzend books as well as other original compositions,

WITH

VARIOUS READINGS AND NOTES.

Collected, Corrected and Edited,

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA,

HON. FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY.

PART III.—MAINYÔI KHARD.

PUBLISHED

BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES.

PRINTED BY B. R. GHANEKAR AT THE "NIRNAYA-SAGAR" PRESS,

23, KOLBHAT LANE,

BOMBAY.

1912. A. D.

पारसीकधर्मादिविषयकसंस्कृतपुस्तकसंग्रह

संशोधित्वा

भरुचा इत्युपनामधारिणा एर्वद इतिधर्मपदयुतेन

दादाभाईसुतेन शहिरिआरजिना प्रकटितः

तृतीयखण्डः (मइनीओइखर्द).

मुम्बापुर्यां

निर्णयसागरमुद्रालये मुद्रितः.

सन १९१२.

Office of the Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties.

The Trustees of the Parsee Punchayet Funds and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee Religion and the texts of the unpublished Pahlavi and Pâzend literature prepared and published. The work of having the texts of the Sanskrit writings prepared was undertaken at the suggestion of a few gentlemen who at first formulated a scheme to get all the Sanskrit texts published. The work was entrusted to Ervad Sheriarji Dadabhai Bharucha. The Trustees record their appreciation of the care and labour bestowed by Ervad Sheriarji on this third volume of the Sanskrit series.

BOMBAY,
8th June 1912.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI,
Secretary.

PREFACE.

The original text of the book of the Mainyôi Khard is written in the Pahlavi-Pâzend language, which has been translated into Sanskrit by the great Mobed Neryosengh, the son of Dhaval. It consists, in its present state, of sixty-two questions, said to have been put by a wise man to the heavenly Spirit of Wisdom and answered to him by that spirit. These questions and answers relate to morality, mythology, cosmology, and a few other subjects inculcated by the Zorostrian religion. It cannot be said with certainty that the book is in a complete state, for it ends abruptly without any concluding part. Its author is also not known. Nevertheless this little handy book has always been prized among the Zorostrians, in as much as it serves the purpose of a good compendium, though not complete, of their religious creeds, beliefs, ethics, tenets, philosophy, &c.

In preparing this third part of our Collection the following books and manuscripts have been collated:—

1. The book of the Mainyôi-Khard. The Pâzend and Sanskrit Texts (in Roman characters), as arranged by Neriosengh Dhaval in the fifteenth century. With an English Translation, a Glossary of the Pâzend Text, containing the Sanskrit, Persian, and Pahlavi equivalents, a sketch of Pâzend Grammar and an introduction, by E. W. West 1871.

2. TD. Pahlavi-Pâzend-Sanskrit Text of the Mainyôi Khard printed in the Fort Printing Press, by the late Ervad Tehmuras Dinshaw Anklesaria.

3. MLHL$_3$. A good manuscript belonging to Maneckji Limji Hataria Library, containing the Pâzend Text of Mainyôi Khard with Sanskrit translation; copied by Navroj, the son of Dastur Sheheriyâr, through the favour of his preceptor Jâmâspâsâ, on Samvat 1772 Ashâd vadi 9, Parsi year 1084 Roj Jamiâd Mâh Adar. An appendix consisting of a brief summary in Gujerati of the contents of Mainyôi Khard is added. Altogether folios 242.

4. K$_8$. A very good old manuscript belonging to Dastur Kaikhosro Jâmâspjee Jâmâspâsânâ, complete Pâzend text with Sanskrit translation, folios 163. It has no colophon. On some pages appear the rubber stamps of the name of Manekji Sorabji Ashburner with the effigies of Darius Hystaspes, a fire-altar, and the Sun.

5. TDA_8. A very good old manuscript belonging to the late Ervad Tehmuras Dinshawji Anklesaria, containing the Pâzend text of Mainyôi Khard with Sanskrit translation, extending from the beginning upto the folio 109. Then follow, folios 110-112, a few stray sentences of Yasna and Vispared with their Sanskrit renderings. Folios 113-129. Patêt Pashemâni Pâzend with Sanskrit translation. Folios 130-133. Dhûp Nirang with Sanskrit translation, incomplete. The manuscript is a very good one, but has no date or colophon.

BOMBAY,
11th April 1912.

SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA.

[**NOTE**:—The sentence in the Preface of Part II, page 1, line 10, should run as under:—

"Only one manuscript ($NMRL_4$) has in it the Sanskrit version of Hâs 62 and 65 which are copies of the Sanskrit translations of Âtash Nyâesh and Âbân Ardûisûr Nyâesh of which the Âtash Nyâesh has been published by us in the first part of our Collection."].

मइनीओइ खर्द.

श्री अहुरमज्दाय नमः ।

॥ श्री ॥ नाम्ना सर्वांगशक्तया च साहाय्येन च स्वामिनो अहुरमज्दस्य महाज्ञानिनः सिद्धिः शुभा भूयात् प्रवृत्तिः प्रसिद्धिश्च उत्तमदीने मांज्दईअस्न्याः वपुषि च पाटवं दीर्घं जीवितं च सर्वेषां उत्तमानां उत्तममनसां ॥ इयं पहिलवी-मइनीऊषर्दनाम्नी[1] [मइनीओइ खर्दनाम्नी] परलोकीया बुद्धिर्मया निरीऊसंघेन धवलसुतेन पहिलवीभाषायाः संस्कृतभाषायामवतारिता । विषमपारसीकाक्षरेभ्यश्च अविस्ताक्षरैर्लिखिता[2] । सुखप्रबोधाय उत्तमानां शिक्षाश्रोतॄणां सत्यचेतसां ॥ प्रणामः उत्तमेभ्यश्च शुद्धमतेभ्यः सत्यजिह्वेभ्यः सत्यसमाचारेभ्यः[1] ॥

[उपोद्घातः]

(१) १. नाम्ना मान्यतया[2] च सर्वेषां लाभस्य स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः । २. सर्वेषां च परलोक-इहलोकदायकानां[1] इअजदानां । ३. विद्यानां विद्याया दीनेश्च माज्दईअस्न्याः । ४. या इदं ईदृशं मूलनिखातं यत् ज्ञानितायाः[2] प्रकृष्टं विचारकारि[3] ।

(२) तस्य ५. श्रिया कामेन च उभयो र्भुवनयोः गुरूणां शिष्यापकस्य स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः ६. सर्वेषां च महाबलानां इअजदानां ७. संपूर्णसमाधाननिवृत्त्या इअजदानां विख्यातिमतां कारणकर्म्मिणां ज्ञानिनां ८. प्रसाददाति नैवनवा स्वाधीनं[1] कारितायां बुद्धेः । (३-४) ९. स्थूलतया [स्थूलतरा[1]] प्रसादलब्धिः उभयभुवनीया तनोः आत्मनश्च आरोग्यकरतमा ॥

(५) १०. यथा अंतः निर्म्मलाया गुरूणां गुरुतरायाः सुनिश्चितायाः शुद्धसाभिज्ञानाया उत्तमदीने मांज्दईअस्न्या वचसा स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः स्पितमजरथुश्त्रस्य च बहुषु स्थानेषु विचारितमस्ति ।

(६) ११. यत् असौ यः सर्वस्य उत्तमस्य दाता एनां सृष्टिं बुद्ध्या अददत् ॥ १२. तस्य [तस्याः] अनालोकभ्रमधारणां[1] च बुद्ध्या ॥ १३. तथा अमृत्युमतीं अप्रतिविघातां तां सदैव तथा सर्वदाप्रवृत्तेः[2] अक्षयताप्रसादमत्तमां बुद्धिशास्त्रेण[3] पुनरपि स्वीयां करोति ॥

The Heading. १. MLHL₃ K₈ पहिलवीभाषामइनीऊषर्दनाम्नी. २. MLHL₃ लिखितं.

॥ १ ॥ १. K₈ °दाविकानां २. All ज्ञामतया ३. K₈ विचारिका.

॥ २ ॥ १. MLHL₃ स्वाईानीकारतायी (?) K₈ स्वाधीनकारितायी.

॥ ३-४ ॥ १. K₈ स्थूलतरा.

॥ ६ ॥ १. MLHL₃ K₈ TDA₃ अमालोक तमा धारणाच. २. K₈, TDA₃ °प्रवृत्त. ३. K₈ TDA₃ बुद्धिः शास्त्रेण. [K₈ and TDA₃ leave each a blank page here.]

(७)१४. इति हेतोः[1] प्रकटं । १५. यत् ज्ञानी अयं [एको] बभूव येन उक्तं । १६. किल यदि इदं प्रसिद्धं किल स्वामिनो दीनिः सत्या आचारश्च सदाचारः उपरि च सृष्टीनां[2] शुभाभिलाषः प्रतिपालना च ।

(८-९) १७. किमर्थं बहवो मनुष्या बहुदर्शना[1] बहुप्रबोधा बहुमूलास्पदाः संति । १८. तथा बहवश्च ते येषां दर्शनं आचारः प्रबोधश्च ऋद्धेः स्वामिनो हानिकरश्च नो शुद्धः ।

(१०) १९. तथा इदं च चिंतनीयं किल विचारकैर्भवितव्यं । २०. अनेन कीदृशस्य-चिद्ऽर्थे क्लेशोऽधिकं विधेयः ।

(११) २१. अनेन च कीदृशस्यचित् सुप्रबुद्धैरुपयुज्यते भवितुं । २२. यतो निर्वाणकाले तनुः धूलौ संमिलति संदेहश्च आत्मनि भवति ।

(१२) २३. सर्वैश्च कैरपि आत्मार्थे क्लेशोऽधिकं विधेयः । २४. कार्याश्च पुण्याश्च सुप्रबुद्धैर्भवितव्यम् ॥

(१३) २५. यतस्तत् पुण्यं यत् मनुष्यः अप्रबुद्धतया करोति पुण्यं किंचित् । २६. तच्च पापं यन्मनुष्यः अप्रबुद्धतया करोति पापं अस्य मूले भवति ।

(१४) २७. तथा अविस्तावाग्भिः प्रकटं ॥ २८. यत्[3] "न किंचित् गृहीतं [तेन] येन न आत्मा गृहीतः ॥ २९. यावच्च इदानीं न किंचिद् गृह्णाति यो न आत्मानं गृह्णाति" ।

(१५) ३०. अत ऊर्ध्वं च । किल "(न किंचिद् गृहीष्यति यो न आत्मानं गृहीष्यति)"॥ ३१. यतः परलोकइहलोकौ ईदृशौ उपमेयौ यथा प्राकारौ द्वौ ।

(१६) ३२. एको निःसंदिग्धं प्रकटः यत् हठेन हरंति । एकं च हठेन हर्त्तुं न शक्यते ॥

(१७) ३३. पश्चात् संचयः स कर्त्तव्यो य उत्तमः यो निःसंदिग्धं प्रकटः यत् हठेन हर्त्तुं न शक्यते ॥

(१८) ३४. यदि [यदा] च अनेन प्रचर्यश्च [प्रचर्यं ?] अधिकं निरीक्षितं [निरीक्षितुं] ३५. बुद्धिकांक्षया अंतः अस्यां पृथिव्यां नगरे नगरे दिशि दिशि च पर्यटितः ।

(१९) ३६. समग्रेभ्यश्च दर्शनेभ्यः प्रबोधेभ्योऽमीषां उपरि ज्ञानतया [ज्ञानितया] ऽधिकतरं चिंतितं पृष्टं शोधितं उपरिप्राप्तश्च ॥

(२०) ३७. यदि [यदा] च दृष्टं यत् एका अंतः द्वितीयानां ईदृशाः परस्परविरोधिनः प्रतिवादिनश्च संति ३८. ततश्च परिज्ञातं यत् इमानि दर्शनानि प्रबोधाश्च विभिन्नवर्णाश्च ये अस्यां पृथिव्यां एका अंतः द्वितीयानां ईदृशाः परस्परविरोधिनः संति नो दातेः स्वामिनः शक्नुवंति भवितुं ।

(२१) ३९. यत् स्वामिनो दीनिः सत्या आचारश्च सदाचारः ॥

॥ ७ ॥ १. MLHL$_3$ हेतोः नां (?). २. MLHL$_3$ सृष्टि; नां (?).
॥ ८-९ ॥ १. MLHL$_3$ दर्शतानां.

(२२) ४०. तथा [सः] एतस्मिन् सुनिश्चितो जातः यत् सर्वे ये न अस्यां निर्म्मलायां दीनौ तेषां सर्वस्मिन् कस्मिंश्चिद् भ्रांतिः । ४१. सर्वस्मिन् अर्थे संदिग्धं पश्यंति ॥

(२३) ४२. पश्चात्ततः प्रश्नकारितायां कर्म्मकारितायां च दीनेः व्यवसायितरो जातः¹ ॥

(२४) ४३. आचार्येभ्यश्च ये अस्यां दीनौ ज्ञानितराः दीनौ च प्रबुद्धतरा जाताः¹ संति पृष्टं । ४४. यत् ग्रहणाय तनोः शुद्धये चात्मनः किंचित् किं उत्तमं अतःपरतरं च ॥

(२५) ४५. तैश्च प्रकटतया यत् अस्या दीनेः उक्तं ॥ ४६. यत् एतस्मात् शुभात् यत् मनुष्याणां प्राप्नोति बुद्धिः उत्तमा ॥

(२६) ४७. यतः पृथ्वी बलेन बुद्धेः शक्यते प्रचारयितुं ।

(२७) ४८. परलोकं च बलेन बुद्धेः स्वीयं शक्यते कर्त्तुं ॥ ४९. तथा इदं च प्रकटं यत् अहुरमज्देन इयं सृष्टिर्दातिश्च या अंतः पृथिव्यां नैसर्गिकबुद्ध्या दत्ता आस्ते। ५०. तथा इहलोकस्य परलोकस्य च प्रवृत्तिकारिणी [०कारणं] बुद्ध्याः ॥

(२८) ५१. यदि [यदा] च महालाभता मूल्यमत्ताच बुद्धेस्तेन प्रकारेण दृष्टा अंतः अहुमज्दस्य स्वामिनः अमिशास्पितानां च परलोकीयाया बुद्धेः त्रिधाप्रहरककारितरो जातः¹ ॥

(२९) ५२. परलोकीयाया बुद्धेः रक्षां अकरोत् । ५३. परलोकीयायाश्च बुद्धेः नमस्कृतिं पूजां च प्रचुरां अकरोत् अपरेभ्योऽमिशास्पितेभ्यः ॥

(३०) ५४. इदं च [तेन] परिज्ञातं यत् सर्वं कार्यं च पुण्यं च कर्म्म च यत् सदाचारि बलेन बुद्धेः स्वीयं शक्यते कर्त्तुं। ५५. व्यवसायिभिश्च उपयुज्यते भवितुं संतुष्टये परलोकीयाया बुद्धेः ॥

(३१) ५६. तस्मादूर्ध्वं च इजिस्नि अदृश्यमूर्तेः बुद्धेः कर्त्तुं व्यवसायितरो जातः ॥

(३२) ५७. पश्चात्ततः अदृश्यमूर्तिः बुद्धिः मनसे अभिलाषाय च तस्य ज्ञानिनः तनुः [तनुं] सन्मुखं [संमुखं] अप्रकटयत् ॥

(३३) ५८. तस्य सन्मुखं [संमुखं] च उक्तं । ५९. यत् "मित्रः स्तुतिकरः उत्तमः पुण्यात् अतःपरात्⁴" ॥

(३४) ६०. शिष्यां अभिलष¹ [अभिलाषय] मत्तः परलोकीयाया बुद्धेः ॥ ६१. यतस्ते मार्गदर्शयित्री भवामि संतुष्टये इअज्दानां उत्तमानां च इहलोके च ग्रहणाय तनोः परलोके च शुद्धये आत्मनः ॥

॥ २३ ॥ १. $MLHL_3$ यातः [य for ज].
॥ २४ ॥ १. $MLHL_3$ याताः [या for जा].
॥ २८ ॥ १. $MLHL_3$ यातः [य for ज].
॥ ३४ ॥ १. $MLHL_3$ अभिलाषय.

[अथ प्रथमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् कथं शक्यते अभिलषितुं ग्रहणं समृद्धिं च तनोर्विभिन्नताहानेः[1] [विभिन्नतया हानेः] आत्मनः शुद्धिं चात्मनः विभिन्नताहानेः [विभिन्नतया हानेः] तनोः ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ४. यत् तं यं त्वत्तो लघुं समानेन तुल्यं धारय समानं च तत् महत्तरेण ॥ ५. महत्तरं च तद् अधिपतिना। अधिपतिं च राज्ञा तुल्यं धारयं[1] ॥

(३-४) ६. अंतश्च स्वामिनां केवलभक्तः आदेशकारी सत्यवाक् भव ॥ ७. अंतश्च सर्वेषां सहायिनां विनयतनु मधुरश्च सुलोचनो भव ॥

(५) ८. पैशुन्यं मा कुरु ॥ ९. यतस्ते कुकीर्तिर्दुर्गतिश्च सन्मुखं [न संमुखं] प्राप्नोति[5] [प्राप्नुयातां] ॥

(६) १०. यत उक्तमस्ति ॥ ११. यत् पिशुनता महत्तरा शाकिनीतः ॥ १२. तथा अंतर्नरके सर्वासां देवीनां प्रणशनं पुरः देवी च या पिशुनता तस्या महापापत्वात् प्रणशनं पश्चात् ॥

(७) १३. लोभाभिलापं मा कुरु ॥ १४. यतः त्वां लोभो देवः न प्रतारयति [प्रतारयेत्] ॥ १५. तथा च ते शुभं यत् इहलोकीयं निरास्वादं तच्च यत् परलोकीयं अनुपकारि न भवति [भवेत्] ॥

(८) १६. कोपं मा कुरु ॥ १७. यत् मनुष्यो यदि कोपं कुरुते ततः कार्यस्य पुण्यस्य नमस्कृतेः आराधनायाश्च ईअजदानां विस्मृतो[1] भवति ॥

(९) १८. तस्य सर्वाण्यपि पापानि दोषाश्च मनसि पतंति यावत् उपशाम्यति कोपः॥

(१०) १९. कोपश्च तुल्य आहर्मनेन उक्तोऽस्ति ॥

(११) २०. चिंतां मा वह ॥ २१. यतः अस्य यश्चिंतां वहति आनन्द इहलोकीयः परलोकीयश्च अनुपकारी भवति ॥ २२. तथा क्षीणता तनौ आत्मनि च पतति ॥

(१२) २३. कामचिंतां मा कुरु ॥ २४. यतस्ते स्वीयात् कर्म्मणः हानिः पश्चात्तापश्च न प्राप्नोति [प्राप्नुयातां] ॥

(१३) २५ ईर्ष्यां असदाचारिणीं मा वह ॥ २६. यतस्ते जीवितं निरास्वादं न भवति [भवेत्] ॥

(१४) २७. लज्जाहेतोः पापं मा कुरु ॥ २८. यतः शुभं [मंडनं] ऋद्धित्वं [ऋद्धिवत्त्वं] राज्यं गुणश्च समाधानं च न कामेन कर्म्मणा च मनुष्याणां [किंतु] पूर्वनिर्मितत्वेन राशिग्रहचक्रेण कामेन च ईअजदानां भवति[6] ॥

(१५) २९. निद्राधिक्यं मा कुरु ॥ ३०. यतस्ते कार्यं पुण्यं च यत् उपयुज्यते कर्त्तुं अकृतं न तिष्ठति [तिष्ठेत्] ॥

॥ १ ॥ १. Thus all.

॥ २ ॥ १. K_8 चर, $MLHL_3$ चार.

॥ ८ ॥ १. K_8 मूषको, $MLHL_3$ मूषको.

(१६) ३१. स्त्रियं रत्नेन [सुस्वभावां?] परीक्षय ॥ ३२. यतः सा उत्तमा या निर्वाणे [अंते?] वर्णनीयतरा ॥

(१७) ३३. मौनमध्ये[7] जल्पं मा कुरु ॥ ३४. यतस्ते अंत र्जलमूर्त्ते र्वनस्पतिमूर्त्ते र्वाग्मूर्त्तेश्च दोषो महान् न प्राप्नोति [प्राप्नुयात्] ॥

(१८) ३५. केवलं सीवी[8] परिधानेन प्रचलनं मा कुरु ॥ ३६. यतस्ते द्विपदेषु चतुष्पदेषु हानिः अपत्येषु च क्लेशो न प्राप्नोति [प्राप्नुयातां] ॥

(१९) ३७. एकोपानह [एकोपानत्?] मा प्रचर ॥ ३८. यतस्ते दुःखं महत् आत्मनि न प्राप्नोति [प्राप्नुयात्] ॥

(२०) ३९. पादाभ्यां पुरः मूत्रप्रश्नावं [मूत्रप्रस्रावं] मा कुरु ॥ ४०. यत आचारस्य देवानां ग्रहीता न भवसि [भवेः] ॥ ४१. तथा च त्वां अनेन पापेन देवा नरके नाकर्षयंति [न आकर्षेयुः] ॥

(२१) ४२. व्यवसायी प्रमाणी च भव ॥ ४३. सदाचारिणश्च व्यवसायात् स्वीयाद्भक्षय ॥ ४४. ईअजदेभ्यश्च उत्तमेभ्यश्च विभागं कुरु ॥ ४५. यतस्ते एवं कर्म्मकारिताया अंतः सत्कार्यकारितायां महत् पुण्यं ॥

(२२) ४६. लक्ष्मीं केभ्यश्चित् मा हठात् हर ॥ ४७. यतस्ते सदाचारव्यवसायिता या स्वीया अनुपकारिणी न भवति [भवेत्] ॥

(२३) ४८. यत उक्तमस्ति ॥ ४९. यत् यो न सदाचारिणो व्यवसायात् स्वीयात् किंतु अन्यस्मात् किंचित् भक्षयति । तस्य ईदृशं उपमेयं यथा किल शिरः मनुष्याणां हस्ते दधाति मज्जां च मनुष्याणां खादति ॥

(२४) ५०. स्त्रीतः अन्येषां प्रयत्नकारी भव ॥ ५१. यतस्ते इदं सर्वं त्रितयं अनुपकारि शक्नोति भवितुं । सर्वा लक्ष्मीः सकलं [सकला] च तनुः सकलश्च आत्मा ॥

(२५-२६) ५२. समं शत्रुभिर्न्यायेन युध्यस्व ॥ ५३. समं मित्रैः प्रतिकूलया मित्राणां प्रचर ॥

(२७) ५४. समं मत्सरिणा मनुष्येण स्पर्द्धां मा कुरु ॥ ५५. तंच केनापि प्रकारेण मा पीडय ॥

(२८) ५६. समं लोभिना मनुष्येण समभागी मा भव ॥ ५७. तं च स्वामित्वे मा स्थापय ॥

(२९-३०) ५८. समं पैशुन्यकृता मनुष्येण द्वारे राज्ञां मा व्रज ॥ ५९. समं कुकीर्तिमता मनुष्येण वंशवृद्धिं मा कुरु ॥

(३१) ६०. समं दुष्टप्रबोधेन मनुष्येण समकार्यी समशुद्धिश्च मा भव ॥

(३२-३३) ६१. समं विकलेन मनुष्येण प्रतिवादं मा कुरु ॥ ६२. समं मत्तेन मनुष्येण मार्गं मा प्रचर ॥

(३४) ६३. निकृष्टरत्नात् [निकृष्टस्वभावात् ?] मनुष्यात् ऋणं मा आकर्ष ॥

(३५) ६४ त्रिधाप्रहरककारितायै अन्तः ईअजदानां ईअश्तये नमस्कृतये च इजिश्नये आह्वानतायै च शिष्यां च नीतिविद्यायाः कर्त्तुं व्यवसायी प्राणनिवेदी च भव ॥

(३६) ६५. यत उक्तमस्ति ॥ ६६. यत् सिद्धेः सहायतायै मनुष्याणां बुद्धिः उत्तमा ॥

(३७-३८) ६७. नामकीर्त्तनाय आत्मनश्च शुद्धये दक्षिणा उत्तमा ॥ ६८. प्रवृत्तिकारितायै कार्यस्य न्यायस्य च संपूर्णमानसता उत्तमा ॥

(३९) ६९. साभिप्रायभाषायै साधोपकाराय [साधूपकाराय ?] सत्यता उत्तमा ॥ ७०. कार्ये च प्रचरणाय व्यवसाय उत्तमः ॥

(४०-४१) ७१. सर्वस्य कस्यचित् विश्वासाय भवितुं कार्यकुशलता उत्तमा ॥

(४२-४३) ७२. शुभे च संमुखं संप्राप्ते त्रिधाप्रहरककारिता उत्तमा ॥ ७३. स्वीयं वपुश्च अनशुद्धं धरणाय प्रमाणा वाक् या सत्या उत्तमा ॥

(४४) ७४. दूरे करणाय विनाशं प्रतिघातं च स्वीयात्तनोः सत्कार्यकारिता उत्तमा ॥

(४५) ७५. पुरतश्च स्वामिनां राज्ञां च प्रमाणा वाक् हंजमनस्य च पुरतः शुद्धकथनता उत्तमा ॥

(४६) ७६. मित्राणां समाधानाय मानसी मित्रता उत्तमा ॥

(४७-४८) ७७. सर्वान् सहायिनः स्वीयान् करणाय लाभो दातृता च उत्तमा ॥ ७८. अंतः महत्तराणां मधुरता विनयतनुता च उत्तमा ॥

(४९) ७९. अंतश्च लघूनां शिष्यापना शुद्धवचनता च उत्तमा ॥ ८०. अंतश्च कृतकार्याणां त्रिधाप्रहरककारिणी वाक् प्रभुत्वकारिता च उत्तमा ॥

(५०-५१) ८१. अंतश्च एकबीजानां सुमतता उत्तमा ॥

(५२) ८२. अंतश्च तनुपटुतायाः प्रमाणाहारिता तनोश्च कार्ये धारणं उत्तमं ॥

(५३-५४) ८३. अंतश्च त्रिधाप्रहरकज्ञानिनां कर्तृता उत्तमा ॥ ८४. अंतश्च अधिपतीनां केवलभक्तिता लाभाभिलाषश्च उतमः ॥

(५५) ८५. अंतश्च केवलभक्तिभावानां दासानां च शुभा धारणा भयदर्शनता च उत्तमा ॥

(५६) ८६. अंतश्च स्वीयस्य तनोः अक्लेशधारणायै संतोष उत्तमः ॥

(५७) ८७. अंतश्च स्वामितायाः उत्तमानां उत्तमत्वं निकृष्टानां निकृष्टत्वं सम्यक् ज्ञात्वा उत्तमानां प्रसादकरणं निकृष्टानां च निंदाकरणं उत्तमं ॥

(५८) ८८. तथा सर्वेषु स्थानेषु समयेषु च स्वीयस्य तनोः पापात् परिरक्षणं पुण्यकार्ये च व्यवसायीभवनं उत्तमं ॥

(५९) ८९. सर्वेषु च दिवसेषु अहुरमज्दस्य दातृताया आहर्म्मनस्य मृत्युकारितायाश्चितनं अन्तःस्मरणे च धारणं उत्तमं ॥

(६०) ९०. अगौरवस्य च सन्मुखाप्राप्तये [संमुखाप्राप्तये] निजतनोर्ज्ञानिता उत्तमा ॥

(६१) ९१. इदं सर्वं सुन्दरं सत्यमित्येवमस्ति ॥ ९२. विशेषतः सत्कार्यकारिता रक्षितपवित्रजिह्वता च उपरि सर्वस्यापि कीदृशस्य ॥

॥ ३९ ॥ १. W. omits this word, MLHL$_3$ परिज्ञापक.........K$_3$........ ...सत्यता उत्तमा ॥
॥ ५९ ॥ १. K$_8$ अंतःकरणे MLHL$_8$ अंतःकरणे.

(६२-६३) ९३. एनां प्रतिमापूजां देवाराधनां च दूरे परित्यज ॥ ९४. यतः प्रकटं ॥ ९५. किल यदि कइखुश्रवेण [कइखुस्रवेण] राज्ञा देवायतनं यत् चयचिस्तरंघ्रे समुत्खातं नाभविष्यत् अंतः अमीषां त्रयाणां वर्षसहस्राणां हुशेदरस्य हुशेदरमाहस्य सओशिओसस्य च ये विच्छिन्नविच्छिन्नाः सर्वेषां वर्षसहस्राणां अंते अमीषां एक आयाति यः कार्यं पृथिव्याः पुनरपि घटयति मित्रद्रोहिणश्च प्रतिमापूजकांश्च यान् अंतः द्वीपे विशेषतो निहंति तदा प्रतिघात एवं बलिष्ठतरो जातोऽभविष्यत् यथा शवोत्थानं तनोः अक्षयत्वं च कर्तुं न शक्तोऽभविष्यत् ॥

(६४) ९६. सर्ववारं कर्तुं पुण्यं व्यवसायी भव ॥ ९७. यतस्ते परलोकिनां साहाय्यं प्राप्नोति [प्राप्नुयात्] ॥

(६५) ९८. कस्यचित् शुभस्य इहलोकीयस्य [10]रभसवशी मा भव ॥ ९९. यतः शुभं यत् इहलोकीयं ईदृशं उपमेयं यथा मेघः यो वृष्टिदिवसेषु आयाति । यः कमपि पर्वतं न संरक्षति ॥

(६६) १००. प्रचुरं इहलोकमण्डनो मा भव ॥ १०१. यत इहलोकमण्डनो मनुष्यः परलोकविनाशको भवति ॥

(६७) १०२. ऋद्धेर्लक्ष्म्याश्च प्रचुराया रभसवशी मा भव ॥ १०३. यतस्ते निर्वाणे सर्वं युज्यते त्यक्तुं ॥

(६८) १०४. राज्यस्य रभसवशी मा भव ॥ १०५. यतस्त्वया निर्वाणे अराज्ञा युज्यते भवितुं ॥

(६९) १०६. गौरवस्य वाल्लभ्यस्य च रभसवशी मा भव ॥ १०७. यतः परलोके गौरवो न सहायी भवति ॥

(७०) १०८. वंशवृद्धेर्गोत्रबीजस्य च महतः रभसवशी मा भव ॥ १०९. यतो निर्वाणे पक्षः कर्म्मणः स्वीयस्य भवति ॥

(७१) ११०. जीवितेन च रभसवशी मा भव ॥ १११. यतो निर्वाणे मृत्युः उपरि प्राप्नोति ॥

(७२) ११२. नसा[11]-मांसं श्वा पक्षी च खादति ॥ ११३. अच्छीनि [अस्थीनि] च भूमौ पतंति ॥

(७३-७४) ११४. यावच्च त्र्यहोरात्रं आत्मा उत्शीर्षके[12] तनोः उपविशति ॥ ११५. चतुर्थे च दिवसे अंतश्चैतन्यतेजस[13] उदये सहाय्येन स्रोशस्य पुण्यात्मकस्य आनंदई-[14]भजदस्य च उत्तमस्य आनन्दाधिपतेः बहिरामईअजदस्य च उत्साहिनः विजयाधिपतेः विपक्षतया च [15]अस्तिग्विहादयमस्य विषाददेव[16]स्य च निकृष्टस्य फ्रेजिस्तदेवस्य नीजिस्तदेव[17]स्य दुष्टकामकारितया च कोपदेवस्य[18] अन्यायकर्तुर्हिंसाशस्त्रस्य यावत् चन्दोरपुहलमामानं सेतुं यं विशालतरं[19] च भयवत्तरं च यं सर्वेषां मुक्तात्मनां च अमुक्तात्मनां च संमुखं आगन्तारं प्रयाति ॥

॥ ७० ॥ १. All पक्षकर्मणः

(७५) ११६. बहवश्च प्रतिद्वन्द्विनस्तत्रस्छिताः [स्थिताः] सन्ति ॥ ११७. अन्यायकामतया च कोपदेवः हिंसाशस्त्रः अस्तिग्वहाद्-यमश्च यः समग्रां सृष्टिं गिलति तृप्तिं च नो जानाति ॥

(७६) ११८. मध्यस्थतया च मिहिरो मैत्रीपतिः स्रोशश्च आदेशाधिपतिः रश्नश्च सत्याधिपतिः ॥ ११९. तौल्यकारितया च रश्नः सत्यः ॥ १२०. यः त्राजकं परलोकिनां कस्मिंश्चित् पक्षे अशुद्धं न करोति । नो मुक्तात्मनां न च दुर्गतिमतां न स्वामिनां न च राज्ञां ।

(७७) १२१. यावत् प्रमाणं केशमेकं अन्यथा न भ्राम्यति[1] दाक्षिण्यं[20] च नो कुरुते ॥

(७८) १२२. तांश्च ये स्वामिनो राजानः समं तैर्ये कृशतमा मनुष्या न्यायेन तुल्यान् दधाति ।

(७९) १२३. यदि आत्मा मुक्तात्मनां तस्मिन् सेतौ समुत्तरति एकयोजनतुल्यः स सेतुर्विस्तीर्णो भवति ॥

(८०) १२४. स च यो मुक्तात्मनां आत्मा साहाय्येन [समं] स्रोशेन पुण्यात्मकेन च समुत्तरति ॥

(८१) ॥ १२५. तस्य च सा या स्वीया शुभकर्म्मता कन्यामूर्त्या सन्मुखं [संमुखं] समायाति ॥ १२६. या सर्वाभ्यः कुमारीभ्यः पृथ्वीचारिणीभ्यः सुरूपतरा उत्तमा च ॥

(८२) १२७. सच यो मुक्तात्मनां आत्मा ब्रूते ॥ १२८. यत् त्वं कासि । यन्मया कदाचित् कन्या या त्वत्तः सुरूपतरा उत्तमा च पृथिव्यां न दृष्टा ॥

(८३) १२९. प्रत्युत्तरेण प्रतिवक्ति सा कन्यामूर्त्तिः ॥ १३०. यत् अहं न कन्या कर्म्मता च या शुभा तेऽस्मि ॥ हे सुन्दर शुभमानस शुभवचः शुभकर्म्मन् शुभदीने ॥

(८४) १३१. यतः त्वया यद्यपि पृथिव्यां दृष्टा या देवाराधना क्रियमाणा तथापि त्वं स्छितो [स्थितो]ऽभूः ईजिस्निमेव ईअजदानां कुर्वाणः ॥

(८५) १३२. यद्यपि त्वया दृष्टाः किल केषांचित् ये बलात्कारं अपहारं च कुर्वाणा उत्तमांश्च मनुष्यान् पीडयमानाः हीनांश्च कुर्वाणा लक्ष्मीं च पापादर्जयमानाः । तथापि त्वया बलात्कारः अपहारश्च यः स्वीयः सृष्टिभ्यो दूरीकृतः[1] ॥

(८६) १३३. त्वया उत्तमाश्च मनुष्या मेनिरे आश्रमस्थानानि प्रतिकृतयश्च कृताः । तेभ्यः त्वया दानानि च दत्तानि ॥ १३४. ये आसन्नात् समायाता ये च दूरात् ॥ त्वया लक्ष्मीः सदाचारात् अर्जिता ॥

(८७-८८) १३५. यद्यपि त्वया दृष्टा या असत्या न्यायिता लञ्चागृहीतिश्च क्रियमाणा साक्षिश्च असत्येन दीयमाना । तथापि त्वं स्छितो [स्थितो]ऽभूः वाक्यं यत् सत्यमेव सदाचारि च ब्रुवाणः ॥

(८९) १३६. अहं अस्मि अहो यत्ते सुमतं सूक्तं सुकृतं यत् त्वया चिंतितं उक्तं कृतं च ॥

॥ ७७ ॥ १. K_8 $MLHL_3$ भ्रामयति.

॥ ८५ ॥ १. Hence four pages are lost in K_8.

(९०) १३७. यतो यदि वर्णनीया जाता अस्मि । ततः त्वां विशेषेण वर्णनीयतरं कुर्वाणा अस्मि ॥ १३८. यदि च वल्लभा जाता अस्मि ततः त्वां वल्लभतरं च विशेषेण कुर्वाणाऽस्मि ॥ १३९. यदि च श्रीमत्तरा जातास्मि । ततस्त्वां श्रीमत्तमं विशेषेण कुर्वाणाऽस्मि ॥

(९१) १४०. यदिच [यदाच] तस्मात् प्रकृष्टं प्रचलति वायु र्यः सुखगंधः संमुखं समायाति यश्च सर्वेभ्यः सुगंधेभ्यः सुगंधतरः ॥

(९२) १४१. पृच्छति स यो मुक्तात्मनां [°नो] आत्मा स्त्रोशात् ॥ १४२. यत् अयं को वातोऽस्ति । मम कदाचित् पृथिव्यां वायुरीदृशः सुगंधः स्पर्शे नायातः ॥

(९३) १४३. ततः स्त्रोशः पुण्यात्मकः तं यं मुक्तात्मनां [°नो] आत्मानं प्रतिवक्ति । १४४. यत् अयं वायुः स्वर्गलोकात् अस्ति य ईदृशः सुगंधः ॥

(९४) १४५. पश्चात्प्रथमं क्रमं सुमतेन द्वितीयं च सूक्तेन तृतीयं च सुकृतेन ऊर्ध्वं निवेशयति ॥ १४६. चतुर्थेन क्रमेण तत्र यत्र अनन्त उद्योतः [उद्द्योतः] सर्वाश्च शुभऋद्धय उपरि प्राप्नोति ॥

(९५) १४७. तस्य सर्वेऽपि ईअजदा अमिशास्पिताश्च संमुखमायांति ॥ १४८. वचश्च तं प्रति पृच्छन्ति । १४९. यत् कथं तस्मात् मृत्युमतो भयवतश्च प्रचुर-अन्यायात् भुवनात् अस्मिन् अमृत्युमति भुवने अप्रतिविघाते सम्प्राप्तोऽसि हे सुन्दर शुभमानस शुभवचः शुभकर्मन् शुभदीने ॥

(९६) १५०. पश्चात् अहुरमज्दः स्वामी ब्रूते ॥ १५१. यत् मा वच एतं पृच्छथ । यतस्तस्मात् यत् वल्लभतरं वपुर्विभिन्नोऽयं तेन च यो भयवान् मार्गः समायातोऽस्ति ।

(९७) १५२. अस्य आहारान् सुखतमान् तान् यान् [21]मइदिऊजरमसमयस्य दीप्तिमतः संमुखं समानयथ । १५३. यथा सुखायते आत्मा तस्मात् त्रि-अहोरात्रात् सेतौ च यत् अस्तिग्वहाद्-यमात् अपरेभ्यश्च देवेभ्यः संमुखं आयातं ।

(९८) १५४. एनं स्थाने सर्वस्वनिर्म्मिते [सर्व-अलंकृते] उपवेशयथ ॥

(९९) १५५. यथा प्रकटम् ॥ १५६. यत् मुक्तात्मनां नराणां नारीणां पश्चात् तनो आत्मनश्च वियोगकालात् सुखतमान् आहारान् खाद्येभ्यः परलोकचारिण ईअजदाः शीघ्रं तान् यान् मइदिऊजरमसमयस्य दीप्तिमतः संमुखं समानयंति । तान् स्छाने [स्थाने] च सर्वस्वनिर्म्मिते [सर्वालंकृते] निवेशयंति ॥

(१००) १५७. तथा यावत् सदा च सदाप्रवृत्ति सर्वशुभऋद्ध्या तिष्ठति समं परलोकिभिः ईअजदैः सर्वदाप्रचारी ॥

(१०१) १५८. यदि च असौ यो दुर्गतिमान् म्रियते । तत आत्मा त्रिअहोरात्रं आसन्नतया शिरसोऽस्य दुर्गतिमतस्तिष्ठति विलपति च ॥ १५९. यत् क्व व्रजामि ननु काम् रक्षकान् करोमि ॥

(१०२) १६०. सर्वाण्यपि पापानि दोषांश्च यान् पृथिव्यां समाचरितान् अस्तस्तस्मिन् त्रिअहोरात्रं दृष्ट्या निरीक्षयते [निरीक्षते] ॥

॥ ९८ ॥ १. $MLHL_8$ सर्वसुखनिर्मिते.

(१०३) १६१. दिवसे च चतुर्थे विजरशो[२२] नामा देव आयाति आत्मानं च दुर्गतिमतां [°मतो] तेन च यो निकृष्टो बन्धो बध्नाति ॥ १६२. प्रतिपक्षी च यः स्रोशस्य पुण्यात्मकस्य नयति यावत् चन्दोरपुहलनामानं सेतुं ॥

(१०४) १६३. ततो रश्नः सत्यः तं आत्मानं दुर्गतिमतां दुर्गत्या प्रकटं कुरुते ॥

(१०५) १६४. पश्चात् विजरशो-नामा देवः तं आत्मानं यं दुर्गतिमतां गृह्णाति निर्दाक्षिण्यतया कोपकामतया च निहन्ति विनाशयति च ॥

(१०६) १६५. स च यः दुर्गतिमतां आत्मा उच्चैः स्वरेण बुंबां पातयति आक्रन्दति च । प्रचुरां च याचनां रावकारितया याचयति । प्रचुरं च युद्धं जीवः [जीवस्य ?], अशक्तिवृत्त्या कुरुते ॥

(१०७) १६६. यदि कश्चिदपि युद्धकारितया रावकारितया च न उपायः । तस्य उत्तमेभ्यो देवेभ्यश्च यदि च साहाय्यं न प्राप्नोति विशेषेण विजरशो-नामा देवः अनाशया तत्र यत् निम्नं नरकं आकर्षति ॥

(१०८) १६७. पश्चात् कुमारी एका या कुमारीभि र्न समाना संमुखं आयाति ॥

(१०९) १६८. ब्रूते स यो दुर्गतिमतां आत्मा तां दुष्टां कुमारीं ॥ १६९. यत् त्वं कासि यन्मया कदाचित् पृथिव्यां दुष्टा कुमारी या त्वत्तो दुष्टतरा निकृष्टतरा च नावलोकिता ॥

(११०) १७०. तस्य संमुखं प्रत्युत्तरेण ब्रूते सा दुष्टा कुमारी ॥ १७१. यत् अहं न कन्या [किंतु] दुष्टकर्म्मता च तेऽस्मि [रे][१] निकृष्ट दुष्टमानस दुष्टवचः दुष्टकर्मन् दुष्टदीने

(१११) १७२. यतो यद्यपि त्वया पृथिव्यां दृष्टा या इजिस्निः ईअजदानां क्रियमाणा तथापि त्वं स्छितोऽ[स्थितो]भूः देवाराधनमेव कुर्वाणः १७३. देवान् देवींश्च पूजयमानः ॥

(११२) १७४. यद्यपि त्वया दृष्टा या उत्तमानां मनुष्याणां आश्रमस्छानानि प्रतिकृतयश्च क्रियमाणा दानानि च दीयमानानि ये दूरात् समायाता[१] ये च आसन्नात् ॥ १७५. तथापि त्वया उत्तमा मनुष्या हीनाः अगौरविताश्च विहिताः दानानि च न दत्तानि द्वारं च विशेषेण बद्धं ॥

(११३) १७६. यद्यपि त्वया दृष्टा या न्यायता सत्या क्रियमाणा लंचा च न गृह्यमाणा साक्षिश्च सत्या दीयमाना वाक्यं च सदाचारि उच्यमानं १७७. तथापि त्वं स्थितोऽभूः न्यायं असत्यं कुर्वाणः साक्षिं च असत्यां ददानः वाक्यं च असदाचारि ब्रुवाणः ॥

(११४) १७८. अहं अस्मि अहो यत्ते दुर्मतं दुरुक्तं दुष्कृतं यत् त्वया चिंतितं उक्तं कृतं च ॥

(११५) १७९. यतो यद्यहं अश्लाघनीया जाताऽस्मि ततस्त्वां अश्लाघनीयतरं च विशेषेण कुर्वाणाऽस्मि ॥ १८०. यदि च अगौरव्या जातास्मि ततस्त्वां अगौरव्यतरं च विशेषेण कुर्वाणाऽस्मि ॥ १८१. यदि च स्छाने[स्थाने] अदर्शनीये उपवेशिताऽस्मि ततस्त्वां अदर्शनीयेतरं विशेषेण कुर्वाणा अस्मि ॥

॥ ११० ॥ १. K_3 रे, $MLHL_3$ हे.

॥ ११२ ॥ १. W. समागता.

(११६) १८२. पश्चात् प्रथमं क्रमं दुर्मतेन द्वितीयं च दुरुक्तेन तृतीयं च दुःकृतेन अन्त निवेशयति ॥ १८३. चतुर्थेन क्रमेण पुरतः आहर्म्मनस्य दुर्गतिमतः अपरेषां च देवानां मध्ये प्रयाति ॥

(११७) १८४. तस्य च देवा उपहास्यं अनुकरणं च तत्र कुर्वंति ॥ १८५. यत् तव अहुरमज्दात् स्वामिनः अमिशास्पिन्तेभ्यश्च स्वर्गलोकाच्च सुगंधात् शुभानन्दात् को बलात्कारोऽपराधश्च जातः यत् त्वं अवलोकयितुं आहर्म्मनं देवांश्च नरकं च यत् तमोमयं प्राविशः ॥ १८६. यतस्ते वयं अन्यायं कुर्महे न च क्षमयामः[1] । दीर्घकालं अन्यायं अवलोकयिष्यसि ॥

(११८) १८७. ब्रूतेच आहर्मनो देवान् ॥ १८८ यत् मा वच एतस्मात् पृच्छथ १८९. यतस्तस्मात् वल्लभतरात् तनोर्विभिन्नोऽयं तथा तेन निकृष्टेन उत्तारकेन आयातोऽस्ति ॥

(११९) १९०. संमुखं समानयथ मलिनतमं निकृष्टतमं च खाद्येभ्यः खाद्यं यत् नरके संचितमस्ति ॥

(१२०) १९१. आनयंति विषाणि पुरीषाणि सर्प्पान् वृश्चिकान्[1] अपरांश्च क्षुद्रजंतून् यान् नरके[2] ॥

(१२१) १९२. तस्य खादितुं च ददंति ॥ १९३. तथा यावत् शवोत्थानं तनोः अक्षयत्वं प्रचुराणां अन्यायानां निग्रहाणां च बहुप्रकाराणां नरके योग्यो भवति ॥

(१२२) १९४. बहूनि च तत्र खाद्यानि शक्नुवंति भवितुं दुर्गंधिरक्तप्रतिरूपाणि ॥

(१२३) १९५. परलोकीया या नैसर्गिका बुद्धिः एनं ज्ञानिनं प्रत्यवोचत् ॥ १९६. किल अहो यत् त्वं ग्रहणं तनोः शुद्धिं चात्मनः अपृच्छथा मया शुद्धतया संमुखं उक्तं समर्पितमास्ते ।

(१२४) १९७. सदृशं साधु वर्द्धय कार्यं च धारय ॥ १९८. यतस्ते अयमस्ति महान् मार्गः ग्रहणाय तनोः शुद्धये चात्मनः ॥

[अथ द्वितीयः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् दक्षिणा उत्तमा किंवा सत्यता ॥ ३. अथवा त्रिधाप्रहरककारिता उत्तमा किंवा बुद्धिः ॥ ४. अथवा संपूर्णमानसता उत्तमा किंवा संतुष्टिः ॥

(२) ५. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ६. यत् आत्मने दक्षिणा । समग्रायै च भूसंभूतये सत्यता । ७. अंतश्च ईअजदानां त्रिधाप्रहरककारिता वपुषि च मनुष्यस्य बुद्धिः । ८ सर्वेभ्यश्च कार्येभ्यः संपूर्णमानसता । समाधानाय च तनोर्विघाताय च आहर्म्मनस्य देवानां सन्तुष्टिरुत्तमा ॥

॥ ११७ ॥ १. $MLHL_3$ K_8 कृपयामः

॥ १२० ॥ १. W. दर्दुरान्. २. All नरकेन.

[अथ तृतीयः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् पुण्यं किं महत् उत्तमं च ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ४. यत् महत् पुण्यं दक्षिणा । द्वितीयं च सत्यता षुअएतुदर्थं [खुअएतुदर्थं][23] च ॥

(३) ५. तृतीयं च गहम्बारः । चतुर्थं च समग्रदीनेः एंजनं[24] ॥

(४-५) ६. पंचमं च इजिश्निः ईअजदेभ्यः आश्रमस्थानानां च वणिकूलोकेभ्यः करणं ॥ ७. षष्ठं सर्वेभ्यः केभ्यश्चित् शुभेच्छा ॥

(६) ८. सप्तमं सुलोचनता या उत्तमेषु ॥

[अथ चतुर्थः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् पृथ्वी का सानन्दतरा ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ४. यत् पृथ्वी सा सानन्दतरा यत्र पुरुषो यः पुण्यात्मा सत्यवाक् निवासं कुरुते ॥

(३-४) ५. द्वितीया च यत्र प्रासादं अग्नीनां कुर्वंति ॥ ६. तृतीया च यत्र गावः पशवश्च उपविशंति ॥

(५) ७. चतुर्थी च कृषिहीनां उद्वासितां भूमिं यत्र पुनरपि कृषितां निवासितां च समानयंति ॥

(६) ८. पंचमी च यत्र विवरं यत् क्षुद्रजन्तूनां समुत्खनंति ॥ ९. षष्ठी च यत्र इजिश्निः संप्राप्तिश्च ईअजदानां उपविशनं च उत्तमानां उपरि भवति ॥

(७-८) १०. सप्तमी च यत्र तां यां उद्वासां वासिनीं कुर्वंति ॥

(९) ११. अष्टमी च यत्र स्वाधीनताया निकृष्टानां स्वाधीनतां उत्तमानां प्राप्नोति ॥

(१०) १२. नवमी च यत्र पाकः फलं च यत् अस्या भवति· ईअजदेभ्य उत्तमेभ्यश्च योग्यतरेभ्यश्च विभागं कुर्वंति ॥

(११) १३. दशमी च यत्र जोरं[25] इजिश्निं च कुर्वंति ॥

[अथ पंचमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् पृथ्वी का सविषादतरा ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ४. यत् पृथ्वी सा दुःखिततरा यत्र नरकं विनिर्मितमास्ते ॥

(३-४) ५. द्वितीया च यत्र पुरुषं पुण्यात्मकमपापं निघ्नंति ॥ ६. तृतीया च यत्र देवा देव्यश्च समवायं कुर्वंति ॥

(५-६) ७. चतुर्थी च यत्र प्रतिमाप्रासादं कुर्वंति ॥ ८. पंचमी च यत्र मनुष्यो यो दुर्गतिमान् अन्यायकर्त्ता निवासं कुरुते ॥

॥ ३ ॥ १. MLHL$_3$ ॐ अजनं K$_3$ ईयजनं.

(७) ९. षष्ठी च यत्र नसा अधोनिखातीकृता आस्ते ॥

(८-९) १०. सप्तमी च यत्र क्षुद्रजन्तवो विवरं कुर्वन्ति ॥ ११. अष्टमी च यत्र स्वाधीनताया उत्तमानां स्वाधीनतां निकृष्टानां प्राप्नोति ॥

(१०) १२. नवमी च यत्र तां यां निवासिनीं उद्वासां कुर्वंति ॥

(११) १३. दशमी च यत्र अश्रुपातं केशत्रोटनं च कुर्वंति ॥

[अथ षष्ठः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् स्वर्गलोकं च कीदृशं कियत्प्रमाणं ॥

(२-३) ३. मध्यभुवनं च कीदृशं कियत्प्रमाणं ॥ ४. नरकं च कीदृशं कियत्प्रमाणं ॥

(४-५) ५. मुक्तात्मनां अन्तः स्वर्गभुवने न्यायः कः शुभं च तत्र किं ॥ ६. दुर्गतिमतां अन्तर्नरकेऽन्यायः प्रतिघातश्च कः ॥

(६) ७. अमीषां च ये मध्यस्थभुवनिनः संति न्यायः कः कीदृशः ॥

(७) ८. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ९. यत् स्वर्गभुवनं प्रथमं तारापदात् यावत् चन्द्रमण्डलपदं ॥ १०. द्वितीयं च चन्द्रमण्डलपदात् यावत् सूर्यमंडलं ॥ ११. तृतीयं च सूर्यमंडलपदात् यावत् गरोथ्मानं यत्र स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी उपरि उपविशति ॥

(८) १२. स्वर्गभुवनं च प्रथमं सुमतं द्वितीयं च सूक्तं तृतीयं च सुकृतं ॥

(९) १३. मुक्तात्मानः अन्तः स्वर्गभुवने अजरा अमरा अभया अदुःखिनः अप्रतिविघाताः संति ॥

(१०) १४. सर्वकालं च सम्पूर्णश्रीकाः सुगंधाः सुखिनः संपूर्णानन्दाः संपूर्णशुभाः संति ॥

(११) १५. सर्वकालं च वायु र्यः सुगंधः गंधश्च यः सुगंधकुसुमसमानः संमुखं समायाति ॥ यः सर्वेभ्यः सुखेभ्यः सुखतरः यश्च सर्वेभ्यः सुगंधेभ्यः सुगंधतरः ॥

(१२) १६. तेषां संस्छितैः [संस्थितैः] स्वर्गभुवनस्य तृप्तिर्नास्ति ॥

(१३) १७. तेषां आसनं प्रचरणं आलोकश्च आनंदश्च समं ईंअजदैः अमिशास्पिन्तैर्मुक्तात्मभिश्च यावत् सदा च सदाप्रवृतिं च ॥

(१४) १८. मध्यस्थभुवनिनां हेतोः प्रकटं यत् भूमंडलात् यावत् तारापदं । १९. विना शीतेन उष्णेन च अन्यथा अमीषां किंचिदपि प्रतिघातो नास्ति ॥

(१५-१६) २०. नरकं च प्रथमं दुर्मतं द्वितीयं च दुरुक्तं तृतीयं च दुःकृतं ॥ २१. चतुर्थेन क्रमेण दुर्गतिमान्मनुष्यस्तत्र यत्र घोरांधकारं नरकं प्राप्नोति ॥ २२. तं च पश्चात् आसन्नतायां आहर्म्मनस्य दुर्गतिमतो नयंति ॥

(१७) २३. तस्य आहर्म्मनो देवाश्च उपहास्यं अनुकरणं च कुर्वंति । २४. यत् ते अहुरमज्दात् अमिशास्पिन्तेभ्यश्च स्वर्गलोकाच्च सुगन्धात् शुभानन्दात् को बलात्कारः अपराधश्च जातः । यत् त्वं अवलोकयितुं अस्मान् नरकं च यत् तमोमयं समायातः । २५. यतस्ते वयं अन्यायं कुर्म्महे न च क्षमयामः दीर्घकालं च अन्यायं अवलोकयिष्यसि॥

॥ ११ ॥ १. W. अश्रपातं.

॥ १७ ॥ १. K_3 कृपयामः

(१८) २६. तस्य पश्चात् निग्रहान् अन्यायांश्च बहुप्रकारान् कुर्वंति ॥

(१९) २७. तथा अस्ति स्थानं किल शीतता एवं यथा तत् यत् शीतलतरं हिमं हिमोपलाश्च ॥ २८. तथा अस्ति स्थानं किल निदाघता च एवं यथा स यो निदाघतरः ज्योतिष्मान्तरश्च [°मत्तरश्च] वह्निः ॥ २९. तथा अस्ति स्थानं यत् तेषां क्षुद्रजन्तव एवं आकर्षंति यथा श्वा अस्थिपंजरं ॥ ३०. अस्ति च स्थानं यत् दुर्गंधिश्च एवं यथा उद्वमंति च पतंति च ॥ ३१. तथा सर्ववारं तेषां अन्धकार एवं उपमेयः यथा किल हस्तैः शक्यते गृहीतुं ॥

[अथ सप्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् स्वामी महाज्ञानी एनां सृष्टिं दातिं च कीदृशां केन प्रकारेण अददत् ।

(२) ३. असौ च अमिशास्पिन्तान् शून्यचारिणीं च यां बुद्धिं कीदृशां केन प्रकारेण अघटयत् अददत् ॥

(३) ४. आहर्म्मनेन च दुर्गतिमता देवा देव्यश्च अपरे च क्षुद्रजन्तवः कथं विनिर्म्मिताः सन्ति ॥

(४-५) ५. सर्वं शुभं च अशुभं च यत् मनुष्याणां अपरासां च सृष्टीनां कथं प्राप्नोति ॥ ६. किंचिच्च यत् विभक्तमास्ते परिभ्रामयितुं शक्यते किंवा नहि ॥

(६) ७. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ८. यत् स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी एनां सृष्टिं दातिं च अमिशास्पिन्तांश्च परलोकीयां च यां बुद्धिं तस्मात् यः स्वीय उद्द्योतः आशीर्वादेन च समयस्य अनंतस्य असृजत् ॥

(७) ९. इति हेतोर्यतः समयोऽनंतः अजरोऽमरश्च अदुःखी अक्षुधावान् अतृषावान् अप्रतिविघातः तथा यावत् सदा च सदाप्रवृत्ति एनं कश्चिदपि बलात् गृहीतुं स्वकार्यतायाश्च अराजानं कर्त्तुं न शक्नोति ॥

(८) १०. तथा आहर्म्मनो दुर्गतिमान् देवान् देवीश्च अपरांश्च क्षुद्रजन्तून् अपानमैथुनात् स्वीयात् असृजत् ॥

(९) ११. स च नव वर्षसहस्राणां समयस्य अनंतस्य समं स्वामिना महाज्ञानिना सीमां अकरोत् । १२. तथा यावत्परिपूर्णो भवति तावत् कश्चिदपि परिभ्रामयितुं अन्यथा कर्त्तुं न शक्नोति ॥

(१०) १३. यदि [यदा] नव वर्षसहस्राः संपूर्णा अभवन् [भविष्यंति] आहर्म्मनः परिक्षीयति अक्षमो भवति [भविष्यति] । १४. स्रोशश्च पुण्यात्मकः कोपदेवं निहंति । १५. मिहिरश्च मैत्रीरूपः कालश्च योऽनंतः शून्यचारी च यो न्यायः यः किंचिदपि न प्रतारयति दातिश्च पुनर्दातिश्च[26] समग्रां सृष्टिं दातिं च आहर्म्मनस्य निर्वाणे आजिं च देवं क्षुधारूपं विनिघ्नंति ॥

॥ १९ ॥ १. All have here *et sequor* ज्ञानिन् as the translation of Pâzand "dânâ" which is a wrong deciphering of the Pahhari "*jâvâk*" (Persian "jâ" place).

॥ ६ ॥ १. W. सृष्टा.

॥ ८ ॥ K_3 अपानमथनात्.

(११) १६. समग्रा च सृष्टिर्दीतिश्च या स्वामिनो महाज्ञानिनः अप्रतिविघाता एवं पुनः स्यात् यथा सा या प्रथमं विनिर्मिता दत्ता च ॥

(१२) १७. सर्वं शुभं अशुभं च यत् मनुष्याणां अपरासां च सृष्टीनां प्राप्नोति सप्तभ्यो द्वादशभ्यश्च प्राप्नोति ॥

(१३) १८. ते च द्वादश राशयः दीनौ द्वादश सैन्याधिपतयः पक्षे स्वामिनो महाज्ञानिनः उक्ताः संति । १९. ते च सप्तग्रहाः सप्त सैन्याधिपतयः पक्षे आहर्म्मनस्य उक्ताः संति ॥

(१४) २०. समग्रां च सृष्टिं दांतिं च एते सप्तग्रहाः पीडयंति तथा मृत्योः सकलस्य च अन्यायस्य समर्पयंति[1]। २१. यथा एते द्वादश राशयः[2] स्रष्टारः प्रचारयितारश्च भूसंभूतेः संति ॥

(१५) २२. स्वामी महाज्ञानी शुभकामी कदाचिदपि अन्यायं न प्रतिकरोति न च ईहते ॥ २३. आहर्मनश्च अन्यायकामी किंचिदपि शुभं न चिंतयति न च प्रतिकरोति॥

(१६) २४. स्वामी महाज्ञानी यदि ईहते सृष्टिं आहर्म्मनस्य आहर्मनोऽप्यस्ति यदि ईहते सृष्टिं स्वामिनो महाज्ञानिनः परिभ्रामयितुं शक्नुतः । २५. परं एवं शक्नुतः परिभ्रामयितुं यथा निर्वाणकाले स्वामिनो महाज्ञानिनो हानिर्न स्यात् । २६. यतो निर्वाणे विजयता[1] [विजयिता] स्वामिनो महाज्ञानिनः स्वकीया ॥

(१७) २७. यतः प्रकटं यत् स्वामिना महाज्ञानिना यमशेदफ्रेदूनकहोशा[27] राजानः अक्षया दत्ता आसन् । २८. आहर्म्मनेन च एवं परिभ्रामिता यथा प्रसिद्धं ॥ २९. तथा आहर्म्मनेन बएवरास्प-फ्रासिआक-अरक्सदरा[23] राजान एवं वांच्छिताः यत् अनश्वराः संति ।

(१८) ३० स्वामिना महाज्ञानिना महालाभतायै एवं परिभ्रामिता यथा तत् यत् प्रकटं ॥

[अथ अष्टमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् द्वीपात् द्वीपे शक्यते गंतुं किंवा नहि ॥

(२-३) ३. आकाशं च केन रत्नेन कृतमास्ते ॥ ४. सन्मिश्रता [संमिश्रता] च सलिलस्य अंतः पृथिव्यां कीदृशा केन च प्रकारेण ॥

(४) ५. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ६. यत् द्वीपात् द्वीपे विना साहाय्येन ईअजदानां अथवा साहाय्येन च देवानां अन्यथा गंतुं न शक्यते ॥

(५-६) ७. आकाशं च रत्नेन तीक्ष्णलोहेन कृतमास्ते यत् पांडरसिकमिति आकथ्यते ॥

(७) ८. सन्मिश्रता [संमिश्रता] च सलिलस्य अंतः पृथिव्यां एवं यथा रुधिरं अंतस्तनोः मनुष्याणाम् ॥

॥ १४ ॥ १. MLHL$_3$ समर्थयंति. २. K$_8$ leaves a blank space for a word or two here both in Sanskrit as well as in the original Pazand.

॥ १६ ॥ १. K$_8$ निर्वाणविजयता.

[अथ नवमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् आहर्म्मनस्य दुर्गति मतस्तस्य देवानां च दुष्टसृष्टीनां च समं स्वामिना महाज्ञानिना अमिशास्पितैश्च काचित् सम्प्रपत्तिर्वल्लभता च एकस्य समं द्वितीयेन भवितुं शक्नोति किंवा नहि ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् केनचिदपि लेख्यकेन भवितुं न शक्नोति । ५. यतः आहर्म्मनो मिथ्योक्तिं यां निकृष्टां चिंतयति तस्य कार्यं कोपो द्वेषश्च असंप्रपत्तिश्च ॥

(३) ६. स्वामी महाज्ञानी पुण्यं चिन्तयति तस्य कार्यं च पुण्यं उत्तमता च सत्यता च ॥

(४) ७. तथा सर्वं किंचित् परिभ्रामयितुं शक्यते विना[20] रत्नेन शुभेन निकृष्टेन च ॥

(५) ८. रत्नं च यत् शुभं केनचिदपि उपायेन निकृष्टतायां रत्नं च यत् निकृष्टं केनापि प्रकारेण उत्तमतायां परिभ्रामयितुं न शक्यते ॥

(६) ९. स्वामी च महाज्ञानी शुभरत्नत्वात् कांचित् निकृष्टतां असत्यतां च न प्रतिकरोति । १०. आहर्म्मनोऽपि निकृष्टरत्नत्वात् कांचित् उत्तमतां सत्यतां न प्रतिकरोति ॥

(७) ११. तयोः इतिहेतोः एकस्य समं द्वितीयेन काचित् संप्रपत्तिर्वल्लभता च भवितुं न शक्नोति ॥

[अथ दशमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् बुद्धिरुत्तमा किंवा गुणः (वा उत्तमता) ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् बुद्धि र्या उत्तमतया नहि सह बुद्धि र्नो श्रेया । ५. गुणोऽपि यो बुद्ध्या नहि सह गुणोऽपि नो श्रेयः ॥

[अथ एकादशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. किल किमर्थं शुभं यत् परलोकीयं ईदृशं सत्यं तच्च यत् इहलोकीयं ईदृशं असत्यं विभक्तमास्ते ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् शुभं यत् इहलोकीयं मूलदाने ईदृशं सत्यं विभक्तमासीत् यथा तत् यत् परलोकीयं ॥

(३) ५. तथा स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी समग्रं यत् शुभं अस्याः सृष्टेर्यातैश्च मूले मिहिरस्य चन्द्रस्य अमीषां च द्वादशराशीनां ये दीनौ द्वादश सैन्याधिपतय उक्ताः संति अकरोत् । ६. तैश्च सत्यतया यथानुरूपतया च विभक्तुं अहुरमज्दात् प्रतिकृतम् ॥

(४) ७. पश्चात् आहर्म्मनेन ते सप्त ग्रहा यथा सप्त सैन्याधिपतय आहर्मनीया उक्ताः संति विनाशयितुं अपहर्तुं च तत् शुभं सृष्टेः स्वामिनो महाज्ञानिनः प्रतिघाताय मिहिरस्य चन्द्रस्य तेषां च द्वादशराशीनां प्रदत्ताः ।

॥ ३ ॥ १. W. सृष्टा.

(५) ८. तथा समग्रं शुभं यत्ते मिहिरचन्द्रराशयः सृष्टिभ्यः स्वामिनो महाज्ञानिनो विभजंते । ९. ते च सप्त ग्रहा यत् कियत् शक्नुवंति तदेताभ्यः[1] अपहरंति । १०. शक्तये च देवानां देवीनां निकृष्टानां च ददंति ॥

(६) ११. शुभं च यत् परलोकीयं इति हेतोः ईदृशं सत्यं यतः अहुरमज्दः स्वामी समं समग्रैः ईजदैः अमिशास्पितैः अप्रतिविघातोऽस्ति । १२. तथा युद्धं च यत् समं आहर्म्मनेन देवैश्च लेख्यकं च यत् आत्मनां मनुष्याणां सत्यतया कुरुते ॥

(७) १३. यस्य च पुण्यं समधिकं स्थितिः स्वर्गभुवने । १४. यस्य च पुण्यं पापं च संमिश्रं तुल्यं स्थितिर्मध्यभुवने । १५. यदि च पापं समधिकं ततः मार्गे नरकस्य ॥

[अथ द्वादशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. किल किमर्थं यत् गावः पशवश्च पक्षिणो मत्स्याश्च एकैकं तेन येन स्वीयेन ज्ञानेन यथानुरूपतया ज्ञानमंतः [ज्ञानवंतः] संति ॥

(२) ३. मनुष्याश्च यावत् अमीषां शिष्यां उपरि न क्षेपयंति प्रचुरं क्लेशं व्ययं[1] च न कुर्वंति ज्ञानतां [ज्ञानितां] यां मानुषीं संप्राप्तुं परिज्ञातुं च न शक्नुवंति ॥

(३) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् मनुष्या मूलदातौ ईदृशा ज्ञानिनो जाता अभविष्यन् [अभवन्] यथैते मनुष्याः पुण्यानि पापानि च यान्यकरिष्यन् तेषां प्रसादं यत् पुण्यस्य निग्रहं च यत् पापस्य निजैर्लोचनैः अद्रक्ष्यन् । ६. तथा किंचिदपि पापं मनुष्येभ्यो न प्राचरिष्यत् [प्राचरत्] ॥

(४) ७. पश्चात् आहर्म्मनो दुर्गतिमान् प्रसादं यत् पुण्यस्य निग्रहं च यत् पापस्य अधिकं आच्छादयत् ॥

(५) ८. इति च हेतोः अंतर्दीनौ उक्तमास्ते[30] । ९. "यत् एतेभ्यः समग्रेभ्योऽन्यायेभ्यो यान् निकृष्टः गनामइनीऊ [गनामइनीओ] दुर्गतिमान् सृष्टीनां स्वामिनो महाज्ञानिनः अकरोत् चतुष्टयं किंचिदिदं निकृष्टतरं भारितरं च । १०. यत् [१] पुण्यस्य प्रसादं [२] पापस्य च निग्रहं [३] मनश्च मनुष्याणां [४] निर्वाणं च कार्य्याणां अधिकं आच्छादयत्" ॥

(६) ११. इति समस्तैः कारणैर्बहूनि दर्शनानि प्रबोधांश्च असदाचारिणः अंतः पृथिव्यां प्रवर्त्तमानान् अकरोत् ॥

(७) १२. मनुष्याश्च अज्ञानत्वात् कार्यस्य पुण्यस्य सर्वे केऽपि तत् बहुतरं प्रतिबुध्यंति उत्तमं च गृह्णंति यस्य शिष्या दर्शनस्योपरि जाता आस्ते ॥

(८) १३. नामतश्च तद् दर्शनं पवित्रतरं यत् राज्येन सह भवति ॥

॥ ५ ॥. १. Some MSS. तदेव ताभ्यः

॥ २ ॥. १ $MLHL_3$ क्लेशव्ययं.

(९) १४. विना तेनैकेन स्वामित्वेन राज्येन यत् गुहतास्पस्य राज्ञां राज्ञः । १५. यो दीनिं सुन्दरां सत्यां वाणीं यां स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः सुनिश्चिततया सम्यक्तया च ज्ञात्वा एकस्मात् जरथुश्त्रात् स्पितमपुत्रात् प्रकर्षेण प्रत्यकरोत् । १६. यो सर्वप्रकारं शुभं यत् इहलोकीयं परलोकीयं अस्या दीनेः उत्तमाया माज्दईअस्न्या निर्म्मलं विभक्तं सुनिश्चितं अप्रकटयत्[31] ।

(१०). १७. अन्यथा [अन्यो] कोऽपि प्रबोधो नास्ति येन शुभं यत् इहलोकीयं परलोकीयं ईदृशं सुविभक्तं निर्म्मलं शक्यते प्राप्तुं परिज्ञातुं च ॥

(११) १८. अधिकं बह्वालोकनत्वात् जडीभूता आवमर्दिता च एवं संति यथामीषां वाक्या आद्या सा मध्ये मध्या च सा निर्वाणे अतीव असदृशा[1] ॥

[अथ त्रयोदशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् रक्षकः कः प्राकार इव । ३. मित्रश्च क उत्तमः ॥ ४. नामकीर्त्तयिता च क उत्तमः ॥ ५. आनंदस्य सहायी क उत्तमः ॥ ६. लक्ष्मीश्च का सौख्यकरा ॥ ७. आनंदश्च यः समस्तेभ्य आनंदेभ्यः प्रकृष्टतरः कः ॥

(२) ८. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ९. यत् रक्षकः ईजदः प्राकार इव ॥ १०. मित्रश्च भ्राता यो भव्य उत्तमः ॥ ११. नामकीर्त्तयिता च पुत्रो यः सुंदरः दीनिप्रचारी च उत्तमः ॥ १२. आनन्दस्य सहायिनी भार्या या भव्या सुशीला उत्तमा ॥ १३. लक्ष्मीश्च सा उत्तमा सौख्यकरा च या सदाचारादर्जिता आस्ते समं च कार्येण पुण्येन च भक्षयति धारयति च ॥ १४. आनन्दश्च यः समस्तेभ्य आनन्देभ्यः प्रकृष्टतरस्तनोः आरोग्यता निर्भयता च सुकीर्त्तिश्च पुण्यं च (उत्तमं) ॥

[अथ चतुर्दशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् दुर्बलता उत्तमा किंवा शक्तिमत्ता किंवा राज्यं ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् दुर्बलता या सदाचारेण [सदाचारिणी] उत्तमा शक्तिमत्ताया या विभूतित्वात् केषांचित् ॥ (३) ५. यत उक्तमास्ते । ६. यत् असौ च यः दुर्बलतमोऽजंगमश्च[1] कश्चित् सर्वदा यदि अस्य मनः वचः कर्म्म च सदाचारितरं कार्येण च अहुरमज्दस्य धत्ते सर्वेभ्यः कार्येभ्यः पुण्येभ्यश्च यानि मनुष्या अंतः पृथिव्यां कुर्वंति अस्य च आचारतया विभागो मध्ये भवति ॥ (४) ७. असौ च यः शक्तिमान् प्रभूतलक्ष्मीकश्च मनुष्यः चेत् लक्ष्मीर्न सदाचारात् कृता आस्ते यद्यपि कार्ये पुण्ये च पुण्यदाने च व्ययं कुरुते तथापि पुण्यं स्वाधीनं न स्यात् । ८. यतः पुण्यं अस्य स्वाधीनं यस्मात्[1] हठात् हृता आस्ते ॥ (५) ९. तथा अनेन प्रभूता लक्ष्मी या [ऽ] सदाचारिव्यवसायात् अर्जिता आस्ते समं कार्येण

॥ ११ ॥ १. MLHL$_3$ विसदृशा.

॥ ३ ॥ १. MLHL$_3$, K$_8$ ऽयंगमश्च. [य for ज].
॥ ४ ॥ १. MLHL$_3$ जस्मात् (ज for य).

पुण्येन आनन्देन च भक्षयति धारयति च सापि अस्मादुत्तमा न स्यात् । (६) १०. यतः सा अतिउत्तमतया युज्यते धर्तुं ॥ ११. विना अनेन [परंतु सः] यः प्रभूत-लक्ष्मीको मनुष्यो येन लक्ष्मीः सदाचारिव्यवसायादर्जिता आस्ते समं कार्येण पुण्येन आनन्देन च भक्षयति धारयति च सा च [लक्ष्मीः] महत्तरा उत्तमतरा अतः-परतरा[32] च ॥

(७) १२. तच्च यत् राज्यस्यार्थे ब्रुवंति । १३. किल ग्रामैकस्यापि सुराज्यं उत्तमं द्वीपैकस्यापि कुराज्यात् । १४. यतः स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी रक्षाकारितायै सृष्टीनां सुराज्यं अददत् । १५. आहर्म्मनेन च दुर्गतिमता दुष्टराज्यं प्रतिघाताय सुराज्यस्य दत्तमास्ते ॥

(८) १६. सुराज्यं च तत् स्यात् यत् नगरं निवासि दुर्बलांश्च निरुपद्रवान् न्यायं आचारं च यत् सत्यं दधाति आदेशयति च । १७. न्यायं आचारं च यत् अव्यापारि [असद्व्यापारि] प्रतिस्खलयति । १८. उदकानि अग्नींश्च भव्येन शुद्धान् धारयति । १९. इजिश्नि च ईअजदानां कार्यं च पुण्यं च प्रवर्त्तमानतया दधाति । २०. दुर्बलेभ्यश्च साहाय्यमत्तां [साहाय्यवत्तां] याचकत्वं च कुरुते । २१. दीनेःउत्तमाया माज्दईअस्न्या हेतोः तनुः [तनुं] तच्च यत् [तं च यं] निजं जीवं अधिकं समर्पयति । (९) २२. यदि च अस्ति कश्चित् यो मार्गात् अहुरमज्दीयात् व्यस्त आस्ते तथापि तस्य संमार्जनां कर्त्तुं आदेशयति । २३. तं गृहीतारं [गृहीतं] च कुरुते पुनरपि मार्गे अहुरमज्दीये समानयति । २४. लक्ष्मीयाश्च या अस्य अस्ति विभागं ईअजदेभ्यो योग्यतरेभ्यश्च पुण्याय च दुर्बलेभ्यो विभजते । २५. तनुश्च [तनुंच] आत्मा ऽर्थे अधिकं समर्पयति ॥ (१०) २६. सुराजा यो ऽनेन प्रकारेण तुल्यः अहुरमज्देन अमिशास्पिंतैश्च उक्त आस्ते[33] ॥

(११) २७. दुष्टराज्यं च तद्भवति । २८. यत् न्यायं आचारं च यत् सत्यं सदाचारि विनाशयति ॥ २९. बलात्कारं अपहारं अन्यायं च अंतः कार्ये आनयति । ३०. शुभं यत् परलोकीयं विनाशयति । ३१. कार्यं पुण्यं च लोभे [लोभेन] पीडितं धत्ते ॥ ३२. पुण्यकारिणं च मनुष्यं पुण्यकर्म्मत्वात् अन्यथा दधाति । ३३. तथा तस्य हानिकर्त्ता च भवति ॥ (१२) ३४. अस्य समग्रापि उपार्जना देहाय निजाय । ३५. मंडनं च विभूतेः इहलोकीयायाः । ३६. पुष्टिः वर्णना च निकृष्टानां । ३७. विघातो निंदा च उत्तमानां । (१३) ३८. विलयश्च दुर्बलानां ॥ ३९. कुराजा य इत्येन प्रकारेण तुल्यः आहर्म्मनेन देवैश्च उक्त आस्ते ॥

[अथ पंचदशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् इदं खाद्यं यन्मनुष्याः खादंति वस्त्रं च यन्मनुष्या प्रावृण्वंति किं मूल्यमत्तरं उत्तमं च ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् इदं खाद्यं यत् मनुष्याः खादंति क्षीरं च यत् अजामेषीगवां उत्तमं दत्तमास्ते ॥ (३) ५. यतो मनुष्या-

---

॥ ११ ॥ १. K_8 MLHL$_3$, लोभपीडितं.

॥ २ ॥ १. K_8 आजं.

चतुष्पदानि च यदि [यदा] मातृतो जायंते यावत् तत् यत् किंचित् खाद्यं शक्नुवंति खादितुं तावदमीषां समुत्सृतिः[34] प्रतिपालना च क्षीरात् । ६. तथा क्षीरेण च उत्तमं शक्नुवंति जीवितुं ॥ (४) ७. अन्यच्च यदि मनुष्यान् क्षीरात् मातुः अन्यथा कुर्वंति क्षीरस्य च अजामेषीगवां शिष्यां कारयंति[35] । ८. तथाप्येषां धान्यं अंतः कार्येण[1] [कार्ये न] युज्यते[36] ॥ ९. यतः प्रकटं । (५) १०. यत् मनुष्या ये अर्झहि सवहि फ्रदद्फ्सु विदद्फ्सु वोउरुवर्श्ति वोउरुजर्श्ति द्वीपेषु षट्सु संति तेषां खाद्यं क्षीरं यत् अजामेषीगवां च । ११. नान्यत् खाद्यं खादंति ॥ (६) १२. तथा अस्य च यः क्षीरखादनो मनुष्यः वपुः सुरूपतरं प्राणमत्तरं जननिश्च या जातकानां अकुष्टतरा [अक्लिष्टतरा] भवति ॥

(७) १३. धान्येभ्यश्च गोधूमो महान् उत्तमश्च उक्त आस्ते । १४. यतो गुरुर्धान्यानामस्ति । १५. तथा एताभ्यः अविस्तावाग्भ्यः अस्य नाम गुरुर्धान्यानामस्ति प्रकटं[37] ॥

(८) १६. अन्यत् फलेभ्यश्च खर्जूरो द्राक्षा च महान् उत्तमश्च उक्त आस्ते ॥

(९) १७. यदि च धान्यं न प्राप्तमास्ते फलेनापि द्रूनं[38] युज्यते एजितुं[39] । १८. फलं च यदि खर्जूरोऽथ द्राक्षा एजितं[40] समग्राण्यपि फलानि स्वामी[41] [शक्यंते] भक्षयितुं । १९. यदि च तत् न प्राप्तमस्ति तदा तदेव फलं युज्यते भक्षयितुं यत् एजितमस्ति ॥

(१०) २०. मद्यस्यार्थे च प्रकटं किल रत्नं [शीलं] यत् शुभं निकृष्टं मद्येन प्रकटतां शक्नोति आयातुं ॥ (११) २१. उत्तमता या मनुष्यस्य अंतः कोपे बुद्धिश्च या मनुष्यस्य अंतः असदाचारिणि कामे [असदाचारिकामे] प्रकटायते ॥ (१२) २२. यतो यं कोप उत्तापयति तस्य निजं वपुः संमार्जयितुं शक्नोति उत्तमता । २३. यं च काम उत्तापयति तस्य निजं वपुः संमार्जयितुं शक्नोति बुद्धिः । २४. यं च आसव उत्तापयति तस्य निजं वपुः संमार्जयितुं शक्नोति रत्नं [शीलं] । २५. परीक्षणेन न प्रयोजनं[42] ॥

(१३) २६. यतो ऽसौ यः शुभरत्नो [शुभशीलो] मनुष्यो यदि मद्यं भक्षयति एवं तुल्यो यथा पात्रं यत् सुवर्णमयं रौप्यमयं च यत् यावत् किंचित् अधिकं निमार्जते[1] पवित्रतरं निर्म्मलतरं च भवति । २७. [स मनुष्यो मद्यं भक्षितोऽपि] मनश्च वचश्च कर्म च सदाचारितरं दधाति । २८. अंतः कलत्रेषु जातकेषु च समस्तेषु सहायिषु [साहाय्यिषु] मित्रेषु च गौल्यतरः चोक्षतरश्च[2] [चोपरतरश्च][43] भवति ॥ २९. तथा समग्रेषु सत्कार्येषु पुण्येषु च व्यवसायितरो भवति ॥

(१४) ३०. असौ च यो निकृष्टरत्नो [निकृष्टशीलो] मनुष्यो यदि मद्यं भक्षयति निजं वपुः प्रमाणादधिकं मन्यते धारयति च । ३१. समं च समग्रैः सहायिभिः [साहाय्यिभिः] स्पर्द्धां करोति बलिष्ठतां च दर्शयति उपहास्यं अनुकरणं च कुरुते । ३२. उत्तमं च मनुष्यं हीनं विधत्ते । ३३. कलत्राणि जातकानि च दासान् कर्म्मकरीश्च [कर्मकरांश्च] यान् निजान् पीडयति । ३४. हर्षं च उत्तमानां विनाशयति । ३५. संप्रपत्तिं च विघटयति असंप्रपत्तिं च मध्ये समानयति ॥

॥ ४ ॥ १. MLHL$_3$, K$_8$ कार्यै न.

॥ १३ ॥ १. K$_3$ निमार्यते [य for ज]. २. All चोपतरश्च, but TD$_2$ चोपरश्च.

(१५-१६) ३६. सर्वैः कैरपि प्रमाणभक्षणाय मद्यस्य चैतन्यतरैर्युज्यते भवितुं ॥ ३७. यत् [यतः] प्रमाणभक्षणात् मद्यस्य इदं एतावत् शुभं संमुखं संप्राप्नोति। ३८. यत् आहारो जीर्यते। ३९. अग्निश्च उद्दीपयति। ४०. चैतन्यं स्मृतिश्च वीर्यं रक्तं च प्रवर्द्धयति। ४१. चिंता च प्रच्छाद्यते। ४२. वर्णश्च उज्ज्वलायते। ४३ किंचिच्च यत् विस्मृतिं [विस्मृतं] तस्य स्मृतिं करोति। ४४. उत्तमता च मनसि स्थानं गृह्णाति। ४५. आलोकश्च लोचनयोः श्रुतिश्च श्रवणयोः वक्तृता च जिह्वायां प्रवर्द्धयति। ४६. कार्यं च यत् कर्त्तुं प्रचारयितुं योग्यं प्रवर्त्तमानतरं भवति। ४७. शयनकाले च सुखेन स्वपिति लघुश्च उत्तिष्ठति। ४८. अस्य इति विभूतित्वात् श्लाघा तनोः पुण्यं चात्मनः मान्यता च उत्तमानां अधिकं प्रवर्द्धयति उपरि प्राप्नोति ॥

(१७) ४९. अन्यत् यो मद्यं प्रमाणादधिकं भक्षयति इदं एतावत् अशुभं तस्य प्रकटं भवति ॥ (१८) ५०. यतो बुद्धिश्चैतन्यं च स्मृतिश्च वीर्यं च रक्तं च क्षयति[1]। ५१. क्लेशं च अर्ज्जयति। ५२. वर्ण्णश्च व्यस्तयतिं। ५३[2]. प्राणः शक्तिश्च क्षयति। ५४. नमस्कृतेः स्तुतेश्च ईअज्दानां विस्मृतिं [°तिः] भवति। ५५. आलोकश्च लोचनयोः श्रुतिश्च श्रवणयोः वक्तृता च जिह्वायां किंचित्[44] [क्षीणा न्यूना] भवति। ५६. जलमूर्तिं वनस्पतिमूर्तिं च पीडयति। ५७. निद्रां च स्वेच्छया कुरुते। ५८. अस्य तच्च यत् वक्तुं कर्त्तुं योग्यं अकृतं तिष्ठति। ५९. दुष्टशयनेन स्वपिति असुखेन च उत्तिष्ठति। ६०. [अस्य] इति विभूतित्वात् निजं वपुः कलत्राणि जातकानि च मित्राणि च गोत्रिणश्च पीडिता विषादिताः[3]। ६१. बलात्कारिणो रिपवश्च सानन्दाः। ६२. ईअज्दाश्च नास्मिन् संतुष्टाः। ६३. तथा अस्य अश्लाघा तनौ दुर्गतिश्च आत्मनि संप्राप्नोति ॥

(१९) ६४. अन्यत् इदं प्रावरणं यन्मनुष्याः प्रावृण्वंति तनोः पट्टसूत्रं[45] आत्मने च कर्पाससूत्रं[1] उत्तमं ॥ (२०) ६५. इति हेतोर्यतः पट्टसूत्रं क्षुद्रजंतुभ्यः समुद्भवति। ६६. कर्प्पासस्य च पालना सलिलेन उद्गमश्च पृथिव्याः शुभाय च आत्मनां महान् उत्तमश्च मूल्यमत्तरश्च [मूल्यवत्तरश्च] उक्त आस्ते ॥

[अथ षोडशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् का सा सानंदता या विषाददपि निकृष्टतरा ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् या लक्ष्मीः पापादर्जिता आस्ते यद्यपि तया सानन्दो भवति तथापि सा सानन्दता विषाददपि निकृष्टतरा ॥

॥ १८ ॥ १. MLHL$_3$ K$_8$ क्षयति. २. MLHL$_3$ विसारको भवति—K$_8$ मूषको भवति. ३. K$_8$ विखादिताः [ख for ष].

॥ १९ ॥ १. MLHL$_3$, K$_8$ कपाससूत्रं

[अथ सप्तदशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. किल किमर्थं मनुष्याः इदं चतुष्टयं किंचित् यत् चिह्नेन [चिंतने?] अधिकं युज्यते स्मर्तुं तद् इदं किंचित्तर-मेव[46] [न्यूनतरम् एव] स्मरंति । ३. परिभ्रमता या किंचनस्य इहलोकीयस्य मरणं च तनोः लेख्यकं[47] च आत्मनः भयं च नरकस्य ॥

(२) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् वैकल्यात् लोभदेवस्य असंतोषस्यच ॥

[अथ अष्टादशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् भयेन मिथ्योक्तया च जीवितं निकृष्टतरं किंवा मृत्युः ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् भयेन मिथ्योक्तया च जीवितं मरणादपि निकृष्टतरं । (३) ५. यतः सर्वस्य कस्यचित् जीवितं आनंदाय सुखाय च इहलोकीयाय रोचते । ६. यस्य आनंदः सुखं च इहलोकीयं नास्ति । भयं च मिथ्योक्तिश्च सहवर्तिनी [तस्य जीवनं] मृत्योरपि निकृष्टतर उक्त [निकृष्टतरं उक्तं] आस्ते ॥

[अथ नवदशः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् राज्ञां किंचित् किं लाभमत्तरं किं च हानिकारितरं ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् राज्ञां काचित् या अन्योन्यप्रश्नता समं ज्ञानिभिः उत्तमैश्च लाभमत्तरा ॥ ५. तेषां वाक् अन्योन्यप्रश्नता च या समं पिशुनैर्द्विजिह्वैः हानिकारितरा ॥

[अथ विंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् इहलोकमण्डनस्य परलोकविनाशकस्य च मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ (२) ३. अस्य च उपहास्यकृतो मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ (३-४) ४. अस्य च असत्कार्यिणो मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ ५. अस्य च द्वेषकृतो मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ (५-६) ६. अस्य च अलसस्य मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ ७. अस्य च मिथ्योक्तिमनसो मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥ (७) ८. अस्य च हीनमनसो मनुष्यस्य निर्वाणं किं ॥

(८) ९. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । १०. यत् असौ य इहलोक-मण्डनः परलोकविनाशको मनुष्यः अंतर्निग्रहे त्रिरात्रीये[48] एवं परिक्षीयते यथा वह्निर्यो ज्योतिष्मान् यस्य सलिलं उपरि प्राप्नोति ॥

(९) ११. अस्य च उपहास्यकृतो मनुष्यस्य तनौ आत्मनि च श्री र्न स्यात् । १२. सर्ववारं यदि मुखं प्रसारयति तदा अस्य दुर्गतिरेव प्रवर्द्धते ॥ (१०) १३. अस्य च सर्वा अपि देव्यः वपुषि एवं अभ्यागता भवंति यथा कांचित् उत्तमतां तनौ न त्यजंति । १४. उत्तमानां च अनुकृतिं निकृष्टानां च स्तुतिं करोति ॥ (११) १५.

अस्य च इहलोके वपुः अश्लाघ्यं परलोके च आत्मा दुर्गतिमान् भवति ॥ (१२) १६. एनं च अंतर्नरके निग्रहं करणाय देवी च या उपहास्यकरी[1] नाम्नी तस्याः समर्पयंति। १७. इयं च देवी सर्वानपि निग्रहान् उपहास्यतया अनुकरणतया च तस्य विदधाति ॥

(१३) १८. अस्य च असत्कार्यिणो मनुष्यस्य ऋते[49] च दुर्गतित्वात् बहवोऽपि यदि [यदा] इहलोके विघातो [विघाता] मृत्युश्च उपरि प्राप्नोति। तस्य तस्मात् द्वितीयं[50] सुखं जायते ॥

(१४). १९. अस्य च द्वेषकृतो मनुष्यस्य सेतौ[51] आत्मना [आत्मनि] भारितरं [निग्रहं कुर्वंति] अपरेभ्यो दुर्गतिमद्भ्योऽपि यान् नरकलोकेन[1] [°लोके] (१५) २०. इति हेतोर्यतः द्वेषो वंशे प्रवर्त्तयति। २१. तथा सर्वाण्यपि पापानि सम्मार्जयितुं साधु शक्यते विना[52] द्वेषेण ॥ (१६) २२. यतः द्वेषो वंशे संतिष्ठति। २३. अस्ति च यत् यावत् सओशिओसं[53] प्रवर्त्तयति ॥

(१७) २४. यत् अस्या निर्मलाया दीनेः सुव्यक्तं प्रकटं। २५. यत् अनादेशाचरता या रूमीनां तुरुक्वाणां[1] [तुरुष्काणां] च सैमं परानिकं मूले तस्मात् द्वेषात् संभूता येषां यो [द्वेषो] वधेन एरजस्य फ्रेदूनपुत्रस्य संजातः। २६. यावच्च सओशिओसं सर्वदा प्रवर्त्तयति ॥

(१८-१९) २७. असौ च योऽलसो मनुष्यः अयोग्यतरो मनुष्येषु उक्त आस्ते॥१८. यतः अस्या दीनेः प्रकटं। २९ यत् स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी असौ आलस्यकृते मनुष्याय धान्यानि नासृजत् ॥ (२०) ३०. असौ च आलस्यकृते मनुष्याय किंचिदपि जीवनदानं पुण्यदानं च नो देयं ॥ (२१) ३१. असौ आश्रमस्थानानि प्रतिकृतयश्च नो विधेयाः ॥ ३२. इतिहेतो र्यतस्तत् खाद्यं यत् मनुष्यो योऽलसः खादति अव्यापारात् अन्यायाच्च खादति ॥ (२२) ३३. अस्य अलसत्वात् अन्यायखादनत्वाच्च वपुः अश्लाघ्यं आत्मा च दुर्गतिमान् भवति ॥

(२३) ३४. असौ च यो मिथ्योक्तिमनो [°मनाः] मनुष्यः उत्तमैरपि एवं भ्रांतिकृत् यथा निकृष्टैः। ३५. शुभेन च इहलोकीयेन परलोकीयेन इजिश्न्या आव्हानतया च पूजया च इअजदानां भ्रांतिमान् ॥ (२४) ३६. अस्य इति विभूतित्वात् इअजदा अमिशास्पिंताश्च इजिश्नि आव्हानतां च यां कुरुते किंचित्[54] प्रतिकुर्वंति। ३७. अभिलषितं च यत् याचते किंचित्[55] ददति। ३८. मुखैश्च उत्तमानां सर्ववारं अश्लाघ्यः। ३९. अस्य आत्मा च दुर्गतिमान् भवति ॥

(२५) ४०. अस्य च हीनमनसो मनुष्यस्य मित्राः स्तोका रिपवश्च बहवः। ४१. दानं च यत् केभ्यश्चित् दत्ते इजिश्नि च यां इअजदेभ्यः कुरुते हीनमानसत्वात् किंचित्[56] प्रतिकुर्वंति। (२६) ४२. अभिलषितं च यत् याचते किंचित्[57] ददति ॥ ४३. ॥ अस्य आत्मानं अंतर्नरके निग्रहं करणाय देवी या हीनमानसी नाम्नी तस्याः समर्पयंति। ४४. देवी च या हीनमानसीनाम्नी नवं नवं निग्रहं तस्य कुरुते न च सुखयति ॥

॥ १२ ॥ १. MLHL$_3$, K$_3$. उपहास्यकरा.
॥ १४ ॥ १. W. नारकीयते लोकेन. MLHL$_3$ यान् नरकलोके.
॥ १७ ॥ १. MLHL$_3$, K$_3$. तुरुष्काणां.

[अथ एकविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् अध्यवसायेन विभूति [°तिं] र्लक्ष्मीश्च [लक्ष्मीं च] या इहलोकीया हस्ते शक्यते कर्त्तुं किंवा नहि ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् अध्यवसायेन तत् शुभं यत् न निर्मितमास्ते स्वीयं कर्त्तुं न शक्यते । ५. तच्च यत् विनिर्मितमास्ते अध्यवसायेन शीघ्रं संप्राप्नोति ॥

(३) ६. अध्यवसायश्च[1] यदि इअजदा नो सहवर्त्तिनः इहलोके निःफलं [°फलः] तथापि परलोकीये साहाय्ये संप्राप्नोति त्राजके[58] च प्रवर्द्धते ॥

[अथ द्वाविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् बुद्ध्या ज्ञानितया च समं भाग्येन योद्धुं शक्यते किंवा नहि ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ॥ ४. यत् सहवर्त्तिन्यापि दृढतया प्रमाणमत्तया बुद्धेर्ज्ञानस्य च तथापि समं भाग्येन योद्धुं न शक्यते ॥

(३) ५. यतो यदि निर्मितं शुभेन अथ [वा] अशुभेन संप्राप्नोति ज्ञानी कार्ये विकलो भवति दुष्टज्ञानी च कार्यज्ञाता भवति । ६. दुश्चेतनश्च चैतन्यतरो [सचैतन्यो] भवति चैतन्यतरश्च [चैतन्यितरश्च] दुश्चेतनो भवति । ७. अध्यवसायी च अलसो भवति अलसश्च अध्यवसायी भवति ॥ (४) ८. एवं यथा [यदि] तत् किंचित् यत् विनिर्मितमास्ते कारणं तस्य मध्ये समायाति । ९. अपरं सर्वं किंचित् प्रच्छाद्यते ॥

[अथ त्रयोविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् अभीष्टयाचनायै [च] पुण्यकारितायै [च] योग्यतायै च इअजदा मनुष्याणां द्वितीयं किंचित् विभजंते किंवा नहि ॥

(२-३) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् विभजंते ॥ ५. यत एवं यथा ब्रुवंति यत् "भाग्यं पुनर्भाग्यं च" ॥ (४) ६. भाग्यं च तद् भवति यत् प्रथमत एव विभक्तमास्ते । ७. पुनर्भाग्यं च तत् यत् द्वितीयमपि विभजंते ॥ (५) ८. इअजदाश्च तां विभजनां इति हेतोः किंचित्तरां[59] कुर्वंति परलोके च किंचित्तरां[60] प्रकाशयंति यत् आहर्मनो दुर्गतिमान् [......] बलेन सप्तग्रहाणां लक्ष्मीं अपरं च सर्वं शुभं यत् इहलोकीयं उत्तमेभ्यो योग्यतरेभ्यश्च बलादपहरति निकृष्टेभ्योऽयोग्यतरेभ्यश्च अधिकतरं ददाति ॥

[अथ चतुर्विंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् शक्तिमत्सु को दुर्बलतरः दुर्बलतरेषु कः शक्तिमत्तरः ॥

॥ ३ ॥ १. MLHL$_8$ अध्यवसायस्य.

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् शक्तिमत्सु असौ दुर्बलतरः यस्तेन यदस्य अस्ति न संतुष्टः । ५. अधिकसंभूतये च कीदृशस्य चित् चिंतां कुरुते ॥

(३) ६. दुर्बलतरेषु च असौ शक्तिमत्तरः यस्तेन यत् प्राप्तमस्ति संतुष्टः । ७. अधिकसंभूतये च कीदृशस्य चित् चिंतां न कुरुते ॥

[अथ पंचविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् अंधलोचनो निकृष्टतरः किंवा अंधचेतनः[1] ॥ (२) ३. दुष्टज्ञानी निकृष्टतरः किंवा दुष्टशीलः ॥

(३) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् असौ यः अंधलोचनो यदि ज्ञानिता किंचिदस्ति शिष्यां च कुरुते स सुंदरलोचनो ज्ञेयः ॥ (४) ६. अस्य च यः सुंदरलोचनो यदि ज्ञानिता कीदृशस्य चित् नास्ति तथा तच्च यदस्य शिष्यापर्यंति न प्रतिकुरुते तदा स अंधलोचनादपि निकृष्टतरः ॥

(५-६) ७. दुष्टशीलश्च उत्तमतरो दुष्टज्ञानिनः ॥ ८. यतो दुष्टशीलो विना न्यायेन कस्मादपि किंचित् हठात् हर्तुं न शक्नोति । ९. दुष्टज्ञानी च मनुष्यः सर्वेषु स्वेच्छया बलात्कारी अपहारी च । (१० .. .. ..)[1] ॥

[अथ षड्विंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किमर्थं मनुष्या ये गईउमर्दात् ते च ये हउशिअंघात् राज्ञः [61]प्राक्सृष्टात्[1] स्वामिभ्यो राजभ्यश्च यावत् गुश्तास्पं राज्ञां राजानं ईदृशाः कामकारिणः संभूता अभविष्यन् [अभवन्] । ३. ते च अहुर्मज्दात् शुभं प्रभूतं अलभंत ॥ (२) ४. बहवश्च ते येऽन्तः इअजदेषु न त्रिधाप्रहरकिणः संजाता अभविष्यन् [अभवन्] । ५. अस्ति च यत् केचित् अतीव अत्रिधाप्रहरकिणः मित्रद्रोहिणः पापकर्मिनश्च [°र्मिणश्च] संभूता अभविष्यत् [अभवन्] ॥ (३) ६. अथ ते प्रत्येकं कस्मै शुभाय दत्ता आसिष्यन् [आसन्] । ७. तेभ्यः फलं लाभश्च कः प्रवर्त्तितः ॥

(४) ८. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ९. किल तत् यत् अमीषां शुभं अथ अशुभं पृच्छसि सुप्रबुद्धो भव अधिकं च जानीहि ॥ (५) १०. यतः कार्यं पृथिव्याः सर्वेषु भाग्येन समयेन न्यायेन च छिन्नं प्रचरति । यः स्वयं अस्ति समयो राजा दीर्घस्वामी ॥ (६) ११. यथा अंतर्युगे युगे सर्वस्मै कस्मैचिद् विभक्तमास्ते यथा [तथा]

॥ १ ॥ १. Some MSS. अंधहृदय (Pâzend " Kor-dil ") $MLHL_3$ अंधलोचनहृदयः

॥ ५-६ ॥ १. Omitted in all MSS.

॥ १ ॥ १. $MLHL_8$ K_8 प्राक्सृष्टेः

तत् यत् योग्यं प्राप्तं उपरि प्राप्नोति ॥ (७) १२. यथा एतेषु समस्तेषु आम्नायेषु तेषां पूर्वपुरुषाणां ये परोक्षीभूताः प्रकटः । १३. निर्वाणे तत् शुभं यत् तेभ्यः सृष्टिषु स्वामिनो महाज्ञानिनः प्राप्तुं योग्यं संप्राप्तं च ॥

(८) १४. यतः गइउमर्दात् लाभः अयं संभूतः । १५. यत् प्रथमं व्यापादनं आज्जुरस्य[62] समर्प्पणाकरणं च निजतनोर्महालाभतायै आहर्मनस्य ॥ (९) १६. द्वितीयश्च लाभः अयं संभूतः । १७. यत् मनुष्याः समग्राश्च वृद्धयो[63] या वृद्धिकर्मताकरिणां मुक्तात्मनां नराणां नारीणां शरीरादस्य सृष्टाः ॥ (१०) १८. तृतीयश्च अयं लाभः यत् सप्तधातवश्च शरीरादस्य निर्मिताः ॥

(११) १९. हउशिअंगाच्च राज्ञः पूर्वोचारकृतः लाभः अयं संभूतः । २०. यत् त्रिविभाग्येभ्यो देवानां माजंदरदेशिनां भूसंभूतिविनाशकृतां विभागद्वयं निजघान[64] ॥

(१२) २१. तह्मूरफाच्च राज्ञः शुभोदितात् लाभः अयं संभूतः । २२. यत् निकृष्टं गनायं[65] दुर्गतिमंतं त्रिंशत् वर्षाणि वाहनं अकरोत्[66] ॥ २३. सप्तप्रकाराश्च अक्षराणां सिद्धयः या अनेन दुर्गतिमता निखातीकृताः प्रकटतायां समानयत्[67] ॥

(१३) २४. शुभचयिनश्च यमात् राज्ञो दीप्तिमयात् वीवंघानस्य पुत्रात् लाभः अयं संभूतः । २५. यत् षट् वर्षशतानि षण्मासान् षोडश दिवसान् अमृत्युमत्तां समग्रायै सृष्टयै दातये च स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः अघटयत् ॥ (१४) २६. अक्लेशिनी च अजरामती च अप्रतिविघाता च कृता आसिष्यन् [आसीत्] ॥ २७. द्वितीयश्च अयं लाभः यत् गुफां च यां यमकृतां नाम्नीमकरोत् । २८. यतो यदि [यदा] सा वृष्टिर्या मरकोशराक्षसीया भविष्यति यथा दीनौ प्रकटं यत् मनुष्यं अपरा च सृष्टिर्दातिश्च या अहुमज्दस्य स्वामिनः प्रभूता [°ताः] प्रलयिष्यति । २९. पश्चात् तस्या गुफाया यमकृताया द्वारं समुद्घाटयंति[1] । ३०. मनुष्याणि [मनुष्याः] चतुष्पदानि अपरा च सृष्टिर्दातिश्च या स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः तस्या गुफायाः समायांति । ३१. भूसंभूतिं च पुनरपि सम्मार्जयंति [संमार्जयिष्यंति] ॥ (१५) ३२. तृतीयश्च अयं लाभः । ३३. यत् प्रमाणं यत् पृथ्वीभुवां अनेन दुष्टदातिना दुर्गतिमता आहर्मनेन गिलितमासीत् असौ च अस्योदरात् व्यावृत्य[1] समानयत् ॥ (... ... ...)

(१७) ३४. अहेर्दहाकात् वएवरास्पात् राज्ञो निकृष्टाच्च फ्रासिआकात् तुरष्कात् राज्ञः लाभः अयं संभूतः । ३५. यत् यदि स्वामिता बएवरास्पे राज्ञि फ्रासिआके च राज्ञि न प्राप्ता आसिष्यत् तदा निकृष्टेन आहर्मनेन सा स्वामिता कोपदेवाय दत्ता आसिष्यत् । ३६. यदि च कोपदेवे संप्राप्ता आसिष्यत् यावत् शबोत्थानं तनोः अक्षयत्वं[68] नाशकिष्यत् एतस्मादपहर्तुं । ३७. इति हेतो र्यतस्तस्यतनुमत्ता नास्ति ॥

(१८) ३८. फ्रेदूनाच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः । ३९. यथा हननं बंधनं च अहेर्दहाकस्य वएवरास्पस्य यः ईदृशो महापापी ॥ (१९) ४०. अनेन अन्याश्च बहवो माजंदरदेशीया देवा हताः जंबुद्वीपाच्च[69] दूरीकृताः ॥

॥ १४ ॥ १. W. समुद्घाटयंति.

॥ १५ ॥ १ K_3 व्याघुष्य.

(२०) ४१. मनोश्चिहराच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ४२. यत् सल्मः थोजश्च[70] यौ अस्य पितृभ्रातरौ अभूतां द्वेषेण एरजस्य निहतौ। ४३. एतयोः प्रतिघातश्च यः पृथिव्यां अन्यथा कृतः। ४४. तथा पदसघुआरगरदेशात् [पदषखुआरगर°] यावत् मूलं नरकस्य यथा प्रमाणं फ्रासिआकेन राज्ञा कृतमासीत् फ्रासिआकात् व्याघुट्यं [व्याधृत्य] हठात् हृतं स्वाधीनतायां च परांन्नगरस्य समानीतं ॥ (... ... ...)

(२१) ४५. कइकवादाच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ४६. यत् अंतः इअजदेषु त्रिधाप्रहरककारी बभूव ॥ (२२) ४७. स च स्वामित्वं शुद्धं चकार। ४८. तथा आम्नायो बीजं च यत् राज्ञां एतस्मात् पुनरपि प्राचरत् ॥

(२३) ४९. सामाच्च [सामस्य वंशे जातात्] करेसास्पात् राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ५०. यत् सर्पं च यं श्रुवरनामानं व्याघ्रं च यं कपूतनामानं यं च पेहिनमिति आकारयंति देवं च यं पयसि चारिणं गंदर्प्पि [गंधर्वं] पक्षिणं च यं कमकूनामानं देवं च यं वैकल्यरूपं निजघान। ५१. अन्यानि च बहूनि कार्याणि च महांति मूल्यमत्तराणि अकरोत् ॥ ५२. बहूंश्च प्रतिघातान् अस्या भूसंभूतेः अन्यथा व्यदधात्। ५३. यदि च प्रचुरेभ्यः एतेभ्यः प्रतिघातेभ्यः एकोऽपि व्याघुट्यं स्थितः आसिष्यत् शबोत्थानं तनोः अक्षयत्वं च कर्त्तुं नाशकिष्यत् ॥

(२४) ५४. कहोसाच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ५५. यथा राजा सिआवक्षः शरीरादस्य सृष्टः। ५६. अन्याश्च बहवः सत्कर्मप्रवाहा एतस्मात् प्रचरिताः ॥

(२५) ५७. सिआवक्षाच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ५८. यथा जननिः कइखुस्रवस्य [कएखुस्रवस्य] राज्ञः करणं च कंदिजप्रासादस्य ॥

(२६) ५९. कइखुस्रवाच्च [कएखुस्रवाच्च] राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ६०. यथा व्यापादनं फ्रासिआकस्य। ६१. उत्खननं च प्रतिमाप्रासादस्य यत् चयचिस्तगुफायां। ६२. संमार्ज्जनं च कंदिजप्रासादस्य। ६३. तथा शबसंमार्ज्जयिता सउशिउसः विजयकारी शबोत्थानं तनोः अक्षयत्वं च साहाय्येन अस्य साधु शक्नोति कर्त्तुं ॥

(२७) ६४. राज्ञो लहुरास्पाच्च लाभः अयं संभूतः। ६५. यत् स्वामित्वं शुद्धं चकार। ६६. अंतः इअजदेषु च त्रिधाप्रहरककारी बभूव। (............) ६७. दीनेः प्रतिकर्त्ता च राजा गुश्तास्पः शरीरादस्य सृष्टः ॥

(२८) ६८. गुश्तास्पाच्च राज्ञः लाभः अयं संभूतः। ६९. यथा प्रतिकरणं यजनं च दीनेः उत्तमाया माज्दइअस्न्याः। ७०. विभंजना [विभंजनया] च केवलं अहुनवरवाचः स्रष्टुः स्वामिनोः महाज्ञानिनः ७१. विनाशनं भंजनं च कलेवरस्य देवानां देवीनां च। ७२. आनंदः समाधानं च अपां अग्नीनां सर्वेषां च इअजदानां परलोकीयानां इहलोकीयानां च। ७३. संपूर्ण्णा आशा उत्तमानां योग्यतराणां च। ७४. स यः सदाचारी कामः [सदाचारिकामः] तत्र यत्र स्वीया रुचिः। ७५. मान्यता च प्रमोदकारिता च अहुरमज्दस्य समं अमिशास्पितैः। ७६. पीडा विघातश्च आहर्मनस्य अस्य दुष्टसृष्टीनां च[71] ॥

॥ २० ॥ १. W. व्यावृत्य.
॥ २३ ॥ १. W. व्यावृत्य.

[अथ सप्तविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् कः सहिष्णुतरः । ३. को बलवत्तरः । ४. कः शीघ्रतरः । ५. कः सानंदतरः । ६. को विषादितरः कोऽनाशातरः [अनाशतरः] ॥

(२) ७. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ८. यत् अहुरमज्दः स्वामी सहिष्णुतरः । ९. यो नववर्षसहस्राणि अन्यायं सृष्टिषु स्वीयासु आहर्म्मनात् अवलोकयति तथापि विना न्यायेन सहिष्णुतया च अन्यथा नो निहंति ॥

(३-५) १०. चक्रं[72] च बलवत्तरं ॥ ११. मनश्च मनुष्याणां शीघ्रतरं ॥ १२. आत्मा च मुक्तात्मनां सानंदतरः ॥ (६) १३. स यो दुर्गतिमतां [आत्मा] विषादितरः अनाशातरश्च [अनाशतरश्च] ॥

[अथ अष्टाविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किं निरीक्षिततरं रक्षिततरं च युज्यते धर्त्तुं[1] ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युतरमकरोत् । ४. यत् डिंभं यं असंपूर्णतरं नारीं च चतुष्पदं च अग्निं च रक्षिततरं निरीक्षिततरं च युज्यते[1] धर्त्तुं ॥

[अथ नवविंशतितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् जीवितं कस्य निकृष्टतरं । ३. बुद्धिश्च कस्य अप्रतिकरणीयतरा ॥

(२) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् जीवितं अस्य निकृष्टतरं यो भयेन मिथ्योक्त्या च जीवति ॥ (३) ६. बुद्धिश्च अस्य अप्रतिकरणीयतरा यः परलोकं न प्रबुध्यति इहलोकं च मण्डयति ॥

[अथ त्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् आचार्याणां क्षत्रियाणां कुटुंबिकानां[1] च प्रत्येकं सत्कार्यता का ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् आचार्याणां सत्कार्यता दीनेः शुद्धं धारणं । ५. इजिश्नेः आह्वानतायाश्च[2] इअजदानां शुद्धं ज्ञात्वा च करणं । ६. विचारस्य न्यायस्य आचारस्य च यथा निर्म्मलाया उत्तमदीनेर्म्माज्दइअस्न्याः प्रकटं सत्यं धारणं । ७. मनुष्याणां च पुण्यस्य पापस्य प्रबोधनं । ८. मार्गस्य च स्वर्गलोकीयस्य भयस्य प्रतिविघातस्य[3] च नरकलोकीयस्य दर्शनं ॥

॥ १ ॥ १. W. सहितरः

॥ २ ॥ १. MLHL$_3$ जुद्यते for युज्यते.

॥ ३ ॥ १. K$_8$ MLHL$_3$ कुटंबिकानां २. ALL आह्वाननायाश्च. ३. K$_8$ प्रतिविधानस्य.

(३) ९. क्षत्रियाणां च सत्कार्यता विरोधिनां व्यापादनं। १०. नगरस्य सीमायाश्च स्वीयाया निर्भयं समाधानतया धारणं ॥

(४) ११. कुटुंबिकानां च सत्कार्यता कृषेर्निवासतायाश्च करणं। १२. शक्त्यनुरूपतया च गोविभूतेः पोषणं निवासीकरणं च ॥

[अथ एकत्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् सुव्यवसायिनां विद्यावतां सत्कार्यता का ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् विद्यावतां सत्कार्यता इयं। ५. यत् तस्य कार्यस्य यत् न जानंति हस्तं संमुखं न प्रसारयंति। (३) ६. तच्च यत् जानंति शुद्धं[१] ज्ञात्वा च कुर्वंति। ७. भाटकं[73] च आचारतया याचंते ॥ ८. यतोयः तत् यत् न जानाति कर्तुं प्रकुरुते अस्ति च यत् तत् कार्यं विनष्टं अनुपकारि च भवति। ततो यद्यपि प्रचुरतया एनं मनुष्यं यं कार्यं स्वीयं संतुष्टं कुरुते तथापि तत्पापं अस्य मूले भवति ॥

[अथ द्वात्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् राजा को निकृष्टतरः। ३. अधिपतिश्च को निकृष्टतरः। ४. मित्रश्च को निकृष्टतरं। ५. गोत्री च को निकृष्टतरः। ६. भार्या च का निकृष्टतरा। ७. पुत्रश्च को निकृष्टतरः। ८. नगरं च किं निकृष्टतरं ॥

(२) ९. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। १०. यत् राजा स निकृष्टतरः यो नगरं निर्भयं मनुष्यांश्च निरुपद्रवान् कर्तुं न शक्नोति ॥ (३) ११. अधिपतिश्च स निकृष्टतरः यस्य गुणो निकृष्टः अंतश्च कृतकार्याणां अत्रिधाप्रहरकी अनुजीविनां च नो सहायी न च याचनाकरः ॥ (४–५) १२. मित्रश्च तत् निकृष्टतरं यस्मिन् विश्वासिंको[१] भवितुं न शक्यते ॥ १३. गोत्री च स निकृष्टतरं यः संदेहे न सहायी ॥ (६) १४. भार्या च सा निकृष्टतरा यया समं सानंदं जीवितुं न शक्यते ॥ (७–८) १५. पुत्रश्च स निकृष्टतरः यो न नामकीर्तिकः ॥ १६. नगरं च तत् निकृष्टतरं यत्र शुभस्य निर्भयत्वस्य समयस्य च मध्ये जीवितुं न शक्यते ॥

[अथ त्रयस्त्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं ॥ २. यत् स्रष्टा स्वामी महाज्ञानी कांचित् तां दातिं अददत् यत्र आहर्मनः प्रतिघातं संमुखं क्षिप्तुं न शक्नोति ॥

॥ ३ ॥ १. W. सत्त्वं K_8 नसक्तं (?) $MLHL_3$ सक्तं (?).

॥ ४–५ ॥ १. K_8 विश्वासिकैः

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्।४. यत् एतस्मिन् बुद्धिमति संतोषमति मनुष्ये प्रतिघातं क्षिप्तुं किंचित्[74] शक्यते ॥

[अथ चतुस्त्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धि ॥ २. यत् कियंतस्ते मनुष्या ये शक्तिमंतः कियंतश्च ते ये दुर्बलतमा ज्ञातुं योग्याः ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् एते एतावंतो मनुष्याः शक्तिमंतो ज्ञातुं योग्याः। ५. एकः असौ यो बुद्ध्या संपूर्णः। ६. द्वितीयश्च यस्य वपुः आरोग्यं निर्भयतया च जीवति। ७. तृतीयश्च यस्तेन यत् प्राप्तमस्ति संतुष्टः। ८. चतुर्थश्च असौ यस्य भाग्यं सुव्यापारे सहायी। ९. पंचमश्च यो लोचनैः इअजदानां जिह्वाभिश्च उत्तमानां सुश्लाघ्यः। १०. षष्ठश्च यस्य प्रबोध उपरि अस्यां एकस्यां निर्मलायां उत्तमदीनौ माज्दइअस्न्यां। ११. सप्तमश्च यस्य शक्तिकारिता सद्व्यापारात् ॥

(३) १२. एते एतावंतो मनुष्या दुर्बलतमाः परिज्ञेयाः। १३. एकः स यस्य बुद्धिर्नास्ति। १४. द्वितीयश्च यस्य वपुः अनारोग्यं। १५. तृतीयश्च यो भयेन मिथ्योक्त्या च जीवति। १६. चतुर्थश्च यः स्वीये वपुषि न स्वामी। १७. पंचमश्च यस्य भाग्यं न सहायि। १८. षष्ठश्च यो लोचनैः इअजदानां जिह्वाभिश्च उत्तमानां अश्लाघ्यः। १९. सप्तमश्च यो वृद्धः पुत्रो वंशश्च नहि ॥

[अथ पंचत्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिः। २. यत् पापं किं भारितरं ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्।४. यत् पापेभ्यो यानि मनु[illegible] कुर्वंति अपानमैथुनं भारितरं ॥ (३) ५. द्वितीयं च यत् मुखमैथुनं वीर्यपानं[75] च [मुष्टिमैथुनवीर्यपातनं]॥ (४) ६. तृतीयं च यो मनुष्यं मुक्तात्मानं निहंति ॥ (५) ७. चतुर्थं च यः ख़ुअएतुअदथं[76] [ख़ुअए°] विनाशयति॥ (६) ८. पंचमं च यः स्तरप्रवृत्तिकारितां भनक्ति[77] (किल कश्चित् अपत्यहीनः स्वर्गी भवति तस्य द्रव्येण तन्नामकीर्त्तनाय तद्वंशवृद्धये च कमपि पुरुषं प्रतिष्ठीयते तच्च भनक्ति) ॥ (७) ९. षष्ठं च यः अग्निं बहरामं निहंति ॥ (८) १०. सप्तमं च यो जलसूसुआरं[77a] निहंति ॥ (९) ११. अष्टमं च यः प्रतिमां पूजयति ॥ (१०) १२. नवमं च यः समग्राणि दर्शनानि प्रतिबुध्यति अर्चयितुं च ईहते ॥ (११) १३. दशमं च यः किंचित् कस्यचित् रक्षाकारितायै प्रतिकृतं भक्षति अवलुप्ता च भवति ॥ (१२) १४. एकादशमं च [illegible] पापकारितायै पक्षं अनृतस्य कुरुते ॥ (१३) १५. द्वादशमं च यः कार्यं न कुरुते अत्रिधाप्रहरकतयां अनाचारतया च खादति ॥ (१४) १६. त्रयोदशमं च यो जन्दीकदर्शनतां[78] कुरुते। (किल आहर्मनात् देवेभ्यश्च शुभं मन्यते) ॥ (१५) १७. चतुर्दशमं च यो राक्षसीविद्यां कुरुते ॥ (१६) १८. पंचदशमं च यो आस्रोई[79] कुरुते । (किल अविस्ताऽर्थं सम्यक् ज्ञात्वा छद्मी भवति) ॥ (१७) षोडशमं च यो देवाराधनां कुरुते ॥ (१८) २०. सप्तदशमं

॥ ३ ॥ १. W. मुषमैथुनं [मुष्कमैथुनं] वीर्यपातनं च. ॥ १३ ॥ १. K_8 अत्रिप्रहरकतया.

च यः चोरतां अथ [वा] चौरितं हस्ते करोति ॥ (१९) २१. अष्टादशमं च यो मित्रद्रोहं करोति ॥ (२०) २२. एकोनविंशतितमं च यो द्वेषं कुरुते ॥ (२१) २३. विंशतितमं च यः किंचित् केषांचित् स्त्रीयं कर्त्तुं बलात्कारं कुरुते ॥ (२२) २४. एकविंशतितमं च यः पुरुषं मुक्तात्मानं पीडयति ॥ (२३) २५. द्वाविंशतितमं च यः पैशुन्यं कुरुते ॥ (२४) २६. त्रयोविंशतितमं च यो हीनमानसतां कुरुते ॥ (२५) २७. चतुर्विंशतितमं च यो नारीं केषांचित् प्रयाति ॥ (२६) २८. पंचविंशतितमं च यो न त्रिधाप्रहरकतां करोति ॥ (२७) २९. षड्विंशतितमं च यः असत्यं अनास्तिकं च जल्पति ॥ (२८) ३०. सप्तविंशतितमं च यः तस्मात् यत् वेचितं [व्यतीतं?] विगतं[80] किंचित् असंतुष्टिं कुरुते ॥ (२९) ३१. अष्टाविंशतितमं च यः सानंदः पीडनात् उत्तमानां ॥ (३०) ३२. एकोनत्रिंशत्तमं च यः पापं प्रवृत्त्या पुण्यं च दिनस्खलनतया दधाति[81] ॥ (३१) ३३. त्रिंशत्तमं च यस्तेन शुभेन यत् कस्मिंश्चित् कृतं अनुतापी भवति ॥

[अथ षट्त्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यन्मनुष्याः कतिभिर्मार्गैः हेतुभिश्च पुण्यस्य स्वर्गलोकं अधिकं प्रयांति ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् प्रथमं पुण्यं दक्षिणा ॥ (३) ५. द्वितीयं च सत्यता ॥ (४) ६. तृतीयं च त्रिधाप्रहरककारिता ॥ (५) ७. चतुर्थं च संतुष्टिः ॥ (६) ८. पंचमं च शुभस्य करणं [करणाय] वांच्छा च उत्तमेषु मित्रीभवनं च सर्वेषु केषुचित् ॥ (७) ९. षष्ठं च अनेन सुनिश्चिती भवनं यत् आकाशं पृथ्वीं सर्वं च शुभं यत् इहलोकीयं परलोकीयं स्रष्टुः अहुरमज्दात् ॥ (८) १०. सप्तमं च सुनिश्चयता या अनेन यत् सर्वेऽपि अन्यायाः प्रतिघाताश्च आहर्मनात् दुर्गतिमतो निकृष्टात् ॥ (९) ११. अष्टमं च सुनिश्चयता या शबोत्थाने च तनोश्च अक्षयतायां ॥ (१०) १२. नवमं च यः आत्मनो वाल्लभ्याय पुअएतुअदथं[82] [खुअएतुअदथं] समाचरति ॥ (११) १३. दशमं च यः स्तरीं[83] प्रचारयति । (किल कश्चित् अपत्यहीनः स्वर्गी भवति तस्य द्रव्येण तन्नामकीर्तनाय तद् वंशवृद्धये कमपि पुरुषं प्रतिष्ठीयते अथ एवं आत्मार्थे च पुण्यवृद्धये) ॥ (१२) १४. एकादशमं च यः सदाचारिणं व्यवसायं कुरुते ॥ (१३) १५. द्वादशमं च यः अस्यां निर्मलायां उत्तमदीनौ माज्दईअस्न्यां सुनिश्चयी ॥ (१४) १६. त्रयोदशमं च यो गुणेषु साधनेषु संपत्तिषु सर्वस्य कस्यचित् सुलोचनो भवति ॥ (१५) १७. चतुर्दशमं च यः सुलोचनतां उत्तमानां आकांक्षति स्वयं च उत्तमतायां तां अंतः उत्तमेषु अवलोकयति सुलोचनो भवति ॥ (१६) १८. पंचदशमं च यो वाल्लभ्यं उत्तमानां वांच्छति ॥ (१७) १९. षोडशमं च यो द्वेषं निकृष्टवाल्लभ्यं च मनसो दूरे दधाति ॥ (१८) २०. सप्तदशमं च यः ईर्षां [ईर्ष्यां] अव्यापारिणीं [असदाचारिणीं] नो वहति ॥ (१९) २१. अष्टादशमं च यः कामचिंतां नो कुरुते ॥

॥ २७ ॥ १. W. अनास्तिक्यं.

(२०) २२. एकोनविंशतितमं च यः असंप्रपत्तिं समं केनापि न कुरुते ॥ (२१) २३. विंशतितमं च यः केनचित् विगतेन[1] वेचितेन [व्यतीतेन][84] चिंतां न वहति ॥ (२२) २४. एकविंशतितमं च यः कोपं वपुषि न दधाति ॥ (२३) २५. द्वाविंशतितमं च यो लज्जाहेतोः पापं न कुरुते ॥ (२४) २६. त्रयोविंशतितमं च यः अलसत्वात् निद्रां स्वेच्छया नाचरति ॥ (२५) २७. चतुर्विंशतितमं च यः अहुरमज्देन सुनिश्चयी ॥ (२६) २८. पंचविंशतितमं च यः अस्तित्वेन[1] स्वर्गलोकस्य नरकस्य च लेख्यकेन[85] च आत्मनः शुभेन च स्वर्गलोकस्य निग्रहेण च नरकस्य सुनिश्चयी ॥ (२७) २९. षड्विंशतितमं च यः पैशुन्यात् लोचनेर्षायाश्च स्वीयं वपुः परिरक्षति ॥ (२८) ३०. सप्तविंशतितमं च यः स्वयं शुभं समाचरति केभ्यश्चित् शिष्यां च शुभां ददाति ॥ (२९) ३१. अष्टाविंशतितमं च य उत्तमानां सहायी निकृष्टानां च प्रतिद्वंद्वी भवति ॥ (३०) ३२. एकोनत्रिंशत्तमं च यः छद्मतः स्वेच्छाचारित्वाच्च निजं वपुः परिरक्षति ॥ (३१) ३३. त्रिंशत्तमं च यः असत्यं अनास्तिकं च न जल्पति ॥ (३२) ३४. एकत्रिंशत्तमं च यो मित्रद्रोहात् स्वीयं वपुः गाढं परिरक्षति ॥ (३३) ३५. द्वात्रिंशत्तमं च यो लाभस्य शुभस्य च इहलोकीयस्य अभिलाषाय अन्यायात् केषुचित् रक्षां कुरुते ॥ (३४) ३६. त्रयस्त्रिंशत्तमं च यः क्लेशिभ्यः पङ्गुभ्यो वाणिज्यकरेभ्यः आश्रमस्थानानि विदधाति ॥

[अथ सप्तत्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किमर्थं शुभं यत् इहलोकीयं न अनुरूपतया विभजंते आत्मानं च परलोकीयायाः कर्मानुरूपताया ग्रहीतारं कुर्वंति ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् पालना या अहुरमज्दस्य स्वामिनः उपरि सृष्टीनां सर्वेभ्यः उत्तमेभ्यः सर्वेभ्यश्च निकृष्टेभ्यः सर्वं शुभं विभंजयति। ५. यदमीषां न एकहेलया [एकवेलया] उपरि प्राप्नोति बलात्कारत्वात् [°रित्वात्] आहर्मनस्य देवानां च अपहाराच्च तेषां सप्तग्रहाणां ॥ (३) ६. परलोकीयाया इति हेतोः आत्मानं कर्मानुरूपताया ग्रहीतारं कुर्वंति यतः सर्वस्य कस्यचित् दुर्गतिः कर्मणा स्वीयेन कृता भवति ॥

[अथ अष्टत्रिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् शक्तिः कस्य आकांक्षनीयतरा [आकांक्षणीयतरा]॥ (२) ३. बुद्धिश्च कस्य संपूर्णतरा ॥ (३) ४. शीलं च कस्य प्रवीणतरं ॥ (४) ५. वाणी च कस्य शुद्धतरा ॥ (५) ६. उत्तमता च मनसि कस्य प्रभूततरा ॥ (६) ७. मैत्री च कस्य निकृष्टतरा ॥ (७) ८. आनंदश्च कस्य मनसि किंचित्तरः ॥

॥ २१ ॥ १. W. विभक्तिवेचितेभ्यः.

॥ २६ ॥ १. K_8 $MLHL_8$ सत्तया.

(८) ९. मनश्च कस्य स्पृहणीयतरं ॥ (९) १०. भारधारणा[1] च कस्य प्रतिकरणीयतरा[2] ॥ (१०) ११. कश्च प्रवीणो न परिक्षेयः ॥ (११) १२. किं तत् यत् समं सर्वैः कैश्चित् युज्यते कर्त्तुं ॥ (१२) १३. किं च तत् यत् समं केनापि नो विधेयं ॥ (१३) १४. किं च अन्योन्यप्रश्ने विधेयं ॥ (१४) १५. के ते ये साक्षिणो न प्रतिकरणीयाः ॥ (१५) १६. अंतश्च केषां आदेशकारिभिर्युज्यते भवितुं ॥ (१६) १७. किं च अधिकं युज्यते सर्त्तुं त्रिधाप्रहरकतया च धर्त्तुं ॥ (१७) १८. किं च तत् यत् केनापि हेतुना अगौरवितं नो विधेयं ॥ (१८) १९. कः स यः पदेन स्वीयेन तुल्यः अहुरमज्दस्य अमिशास्पिन्तानां च उक्त आस्ते ॥ (१९) २०. कः स यः पदेन स्वीयेन तुल्यः आहर्मनस्य देवानां च उक्त आस्ते ॥

(२०) २१. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । २२. यत् अस्य शक्तिः आकांक्षनीयतरा [°णीयतरा] यश्चेत् कोपं कुरुते कोपं उपशामयितुं पापं च नो कर्त्तुं स्वीयं च वपुः सानंदयितुं शक्नोति ॥ (२१) २३. बुद्धिश्च अस्य संपूर्णतरा यस्तं यं स्वीयं आत्मानं छोटयितुं[86] शक्नोति ॥ (२२) २४. शीलं च अस्य प्रवीणतरं यस्मिन् किंचिदपि छद्म कारणं[87] च नास्ति ॥ (२३) २५. वाणी च अस्य शुद्धतरा यः सत्यतरं वक्ति ॥ (२४) २६. उत्तमता च विनयमनसि मनुष्ये प्रभूततरा ॥ (२५) २७. मैत्री च द्वेषकृतो मनुष्यस्य हिंसकस्य निकृष्टतरा ॥ (२६) २८. आनंदश्च मनसि अस्य ईर्ष्यालोः मनुष्यस्य किंचित्तरः[88] ॥ (२७) २९. मनश्च अस्य स्पृहणीयतरं यः इहलोकं मुंचति परलोकं च गृह्णाति । ३०. तथा अभिलाषं च यं स्वाधीनं पुण्यस्य एनमेव प्रतिकरोति ॥ (२८) ३१. भारधारणा च अस्य प्रतिकरणीयतरा यः अन्यायं प्रतिघातं च यं आहर्मनात् देवेभ्यश्च निकृष्टेभ्यश्च उपरि संप्राप्तं संपुष्ट्या साभिलाषतया च एनमेव प्रतिकरोति ३२. तथा केनापि हेतुना आत्मानं निजं न पीडयति ॥ (२९) ३३. असौ च प्रवीणो न परिक्षेयः यः इअजदेभ्यो भयं मनुष्येभ्यश्च लज्जां न कुरुते ॥ (३०) ३४. तच्च यत् समं सर्वैः कैरपि युज्यते कर्त्तुं संप्रपत्तिर्वाल्लभ्यं च ॥ (३१) ३५. तच्च यत् समं केनापि न करणीयं द्वेषः असंप्रपत्तिश्च ॥ (३२) ३६. इदं त्रितयं अन्योन्यप्रश्ने[1] विधेयं । सुमतं सूक्तं सुकृतं च मनसि वचसि कर्मणि च यत् स्वीये ॥ (३३) ३७. एते त्रयः साक्षिणो न प्रतिकरणीयाः । स्त्री डिंभश्च यो असंपूर्णनरः दासश्च मनुष्यः ॥ (३४) ३८. अमीषां एतावतां वपुषा आदेशकारिणा भवितुं शुश्रूषां च कर्त्तुं युज्यते । ३९. स्त्रियः अंतर्भर्त्तरि । ४०. पुत्रस्य च अंतः पितरि मातरि अधिपतौ गुरौ च कर्म्मप्रवीणे च अग्नौ च स्तरीप्रतिष्ठिते[89] च वंशे च पंगौ । ४१. अंतश्च स्वामिनां अधिपतीनां कर्म्मप्रवीणां [°प्रवीणानां] च आदेशकारिभिर्भवितव्यं ॥ (३५) ४२. इअजदांश्च अधिकं युज्यते सर्त्तुं त्रिधाप्रहरकतया च धर्त्तुं ॥ (३६) ४३. आत्मानं च स्वीयं कार्स्मिश्चित् पदे अगौरवितं नो विधेयं । ४४. तथा सर्वदैव अंतः स्मरणे धरणीयं ॥ (३७) ४५. न्यायद्रष्टा च यो न्यायं सत्यं कुरुते लंचां च न गृह्णाति पदेन स्वीयेन तुल्यः अहुरमज्दस्य अमिशास्पिंतानां च उक्त आस्ते ॥ (३८) ४६. स च यो न्यायं असत्यं कुरुते पदेन स्वीयेन तुल्य आहर्मनस्य देवानां च उक्त आस्ते ॥

॥ ९ ॥ १. K_8. भरधारणा. २. $MLHL_8$ प्रतिकारीयतरा.
॥ ३६ ॥ १. $MLHL_3$ पक्षे.

[अथ एकोनचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किं शीतलतरं किं च उष्णतरं ॥ (२) ३. किं उद्द्योततरं । किं तिमिरतरं ॥ (३) ४. किं संपूर्णतरं किं च स्वल्पतरं ॥ (४) ५. किं निर्वाणं निष्फलतरं ॥ (५) ६. किं तत् किंचित् येन कस्यापि तृप्तिर्न स्यात् ॥ (६) ७. किं तत् यत् केनापि अपहर्त्तुं न शक्यते ॥ (७) ८. किं तत् किंचित् यत् मूल्येन क्रयितुं न शक्यते ॥ (८) ९. किं तत् किंचित् येन सर्वोऽपि कश्चित् संतुष्टः ॥ (९) १०. किं तत् येन कश्चिदपि न संतुष्टः ॥ (१०) ११. कः स एकः कामः यं अहुरमज्दः स्वामी मनुष्येभ्योऽभिलषते ॥ (११) १२. कः स एकः कामः यं आहर्मनो दुर्गतिमान् मनुष्येभ्योऽभिलषते ॥ (१२) १३. किं निर्वाणं यत् इहलोकीयं किंच निर्वाणं यत् परलोकीयं ॥

(१३) १४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । १५. यत् हृदयं मुक्तात्मनां उष्णतरं । तच्च यत् दुर्गतिमतां शीतलतरं ॥ (१४) १६. मुक्तिश्च[1] निर्म्मलतरा । दुर्गतिश्च तिमिरतरा ॥ (१५) १७. आशा रक्षा च या इअजदानां संपूर्णतरा । सा च या देवानां स्वल्पतरा ॥ (१६) १८. इहलोकमण्डनस्य परलोकविनाशकस्य च मनुष्यस्य निर्वाणं निष्फलतरं ॥ (१७) १९. ज्ञानिता अस्ति यया कश्चिदपि तृप्तिं न जानाति ॥ (१८) २०. विद्या च गुणश्च अस्ति यः केनापि अपहर्त्तुं न शक्यते ॥ (१९) २१. चैतन्यं स्मृतिश्च अस्ति यत् मूल्येन क्रयितुं न शक्यते ॥ (२०) २२. बुद्धिश्च अस्ति यया सर्वोऽपि कश्चित् स्वीयं च वपुर्निरुपद्रवं संतुष्टं च [......] (२१) २३. जडता दुष्टज्ञानता च अस्ति यया सर्वोऽपि कश्चित् स्वीयं च वपुः सोपद्रवं न–संतुष्टं [असंतुष्टं......] ॥

(२२) २४. स एकः कामः यं अहुर्मज्दः स्वामी मनुष्येभ्योऽभिलषते अयं । २५ यत् मां सुष्ठुतया[1] जानंतु । यतः सर्वोऽपि यो मां सुष्ठुतया जानाति पश्चात् मयि आयाति संतुष्टये च मम प्रारोहति ॥ (२३) २६. स एकः कामः यं आहर्मनो मनुष्येभ्योऽभिलषते अयं । २७. यत् मां मा जानंतु यतः यो मां दुर्गतिमंतं जानाति पश्चात् मम कर्मणि न प्रयाति । २८. मयि कश्चिदपि लाभः साहाय्यं च एतस्मात् मनुष्यात् न संप्राप्नोति ॥

(२४) २९. तच्च यत् त्वं परलोकस्य इहलोकस्यार्थे च पृच्छसि । इहलोकस्य निर्वाणं मृत्युः अप्रकटता च । ३०. परलोकस्य च निर्वाणं स यो मुक्तात्मनां आत्मा अजरोऽमरश्च अप्रतिविघातः संपूर्णश्रीकः संपूर्णानंदः यावत् सदा च सदा प्रवृत्तिं[1] सह इअजदैरमिशास्पिंतैः वृद्धिभिश्च[90] मुक्तात्मनां ॥ (२५) ३१. छेदो निग्रहश्च दुर्गतिमतां नरके यावत् सदा च सदा प्रवृत्तिं । ३२. तथा स यो दुर्गतिमान् आत्मा विना[91] विग्रहभवनेन विना च आलोकेन यः समं देवैर्देवीभिश्च ईदृशो दुःखायते यथा इहलोके मनुष्यः पटुशरीरः समं तेन यो भारितरो रोगी ॥

॥ १४ ॥ १. W. सुभक्तिश्च.

॥ २२ ॥ १. W. सुष्टतया. K_4. सुष्टतया.

॥ २४ ॥ १. W. प्रवृत्तिः.

[अथ चत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् मनुष्यः कः शूरतरः ॥ (२) ३. मार्गश्च को भयवत्तरः ॥ (३) ४. लेख्यकं किं चमत्कारितरं ॥ (४) ५. बंधश्च कः सुखतरः ॥ (५) ६. कार्यं च किं अनुतापितरं ॥ (६) ७. दानं च किं अलाभतरं ॥

(७) ८. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ९. यत् मनुष्यः स शूरतरः यः समं द्रूजिभिः [द्रुजीभिः] स्वीयाभिर्योद्धुं शक्नोति। १०. नामांकिताश्च या एताः पंच द्रूज्यं स्तनोर्दूरे [द्रूजीस्तनोर्दूरे] दधाति। ११. यथा अस्ति लोभः कोपश्च कामश्च लज्जा[92] च असंतुष्टिश्च ॥ (८) १२. मार्गश्च अंतः समुत्तारके यः चंदोरपुहलसेतोः भयवत्तरः ॥ (९) १३. लेख्यैकं च यत् आत्मनां दुर्गतिमतां चमत्कारितरं ॥ (१०) १४. बंधश्च यः अपत्यानां सुखतरः स्पृहणीयतरश्च ॥ (११) १५. कार्यं च तत् अनुतापितरं यत् अत्रिधाप्रहरकिणां कुर्वंति ॥ (१२) १६. दानं च तत् अलाभतरं यत् अत्रिधाप्रहरकिभ्योऽयोग्यतरेभ्यश्च ददंति [ददति] ॥

[अथ एकचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् मनुष्याः कतिभिर्जातिभिः संति ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् मनुष्यास्त्रिभिर्जातिभिः संति। ५. एको मनुष्यः एकश्च अर्धमनुष्यः एकश्च अर्धदेवः ॥

(३) ६. मनुष्यश्च स भवति यो दातृतायां [धातृतायां] अहुर्मज्दस्य मृत्युकारितायां च आहर्म्मनस्य भविष्ये च शवोत्थाने तनौ च पाश्चात्ये अपरेषु च सर्वेषु शुभेषु अशुभेषु च इहलोकीयेषु परलोकीयेषु सुनिश्चयी। ७. यत् मूलं एताभ्यां द्वाभ्यां अहुरमज्दात् आहर्मनाच्च॥(४) ८. अस्य प्रबोधश्च अस्या एकस्या निर्म्मलाया दीनेः उत्तमाया माज्द्ईअस्याः। ९. कयाचित् विभिन्नदर्शनतया न संबोध्यते न च शृणोति ॥

(५) १०. अर्धमनुष्यश्च स भवति यः किंचित् यत् इहलोकीयं परलोकीयं रुच्या स्वीयया कुरुते स्वबुद्ध्या स्वेच्छाचारतया च। ११. अस्ति कार्यं पुण्यं च यत् कामेन अहुरमज्दस्य अस्ति च यत् कामेन आहर्मनस्य एतस्मात् प्रचरति ॥

(६) १२. अर्धदेवश्च स भवति यस्य यथा नाम मानुषीयं मनुष्यजननेश्च अन्यथा पुनः सर्वं कार्यं कर्म च देवस्य द्विपदस्य समानं। १३. न इहलोकं जानाति न च परलोकं। १४. नो पुण्यं जानाति न च पापं। १५. न स्वर्गभुवनं जानाति न च नरकं। १६. लेख्यकं च यत् आत्मनो न चिंतयति ॥

॥ ७ ॥ १. K_8 W. द्रूजीः

॥ ११ ॥ १. K_8 अत्रिप्रहरकिणां.

[अथ द्विचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् अहुरमज्दं अमिशास्पिंतान् स्वर्गभुवनं च यत् सुगंधं शुभानंदं कथं अतीव स्वीयं शक्यते कर्तुं । ३. आहर्म्मनं च दुर्गतिमंतं देवांश्च क्षिन्नान् [खिन्नान्][93a] कर्तुं नरकाच्च दुर्गंधिनस्तमोमयात् शोद्धुं[2] [मोचयितुं][93b] कथं शक्यते ॥

(२) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् अहुरमज्दं स्वामिनं अमिशास्पिंतान् स्वर्गभुवनं च यत् सुगंधं शुभानंदं स्वीयं कर्तुं आहर्म्मनं च दुर्गतिमंतं देवांश्च क्षिन्नान् कर्तुं नरकाच्च तमोमयात् दुर्गंधिनः शोद्धुं एवं शक्यते । ६. यदि परलोकीयां बुद्धिं पृष्ठिरक्षकां[1][94] [पृष्ठरक्षकां] । ७. शून्यचारिणीं च संतुष्टिं सर्वसन्नाहसमानां[95] वपुषि प्रावृण्वंति । ८. शून्यचारिणीं च सत्यतां फरिका[96]समानां । ९. शून्यचारिणीं च त्रिधाप्रहरककारितां वज्रतुल्यां । १०. शून्यचारिणीं च संपूर्णमानसतां धनुःसमानां । ११. शून्यचारिणीं च दक्षिणां शरसमानां । १२. शून्यचारि च यत् प्रमाणं कुं[97]तत्तुल्यं कुर्वंति । १३. शून्यचारिणं च सद्व्यवसायं हस्तावलंबि[98]नं । शून्यचारि च यत् भाग्यं रक्षकं कुर्वंति ॥ (३) १४. अनेन प्रकारेण स्वर्गलोके आलोके च इअजदानां संप्राप्तुं आहर्म्मनाच्च दुर्गतिमतो नरकाच्च दुर्गंधिनः शोद्धुं शक्यते ॥

[अथ त्रयश्चत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् आकाशं पृथ्वी च कथं विनिर्मितमास्ते ॥ (२) ३. पयसश्च अंतः पृथिव्यां प्रवाहो विनिर्म्मणा च कथं ॥ (३) ४. मेघश्च क्व समुपविशति ॥ (४) ५. शीतकर्त्ता च देवः कुत्र स्वामितरः ॥ (५) ६. नगरं च किं अप्रतिघाततरं ॥

(६) ७. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ८. यत् आकाशं पृथ्वी च पयश्च अपरं च सर्वं किंचित् अंतराकाशे एवं विनिर्मितमास्ते यथा पक्षिणां अण्डकं ॥ (७) ९. आकाशं उपरि पृथिव्या अधश्च पृथिव्या अण्डकतुल्यं हस्तकारितया स्रष्टुः स्वामिनो महाज्ञानिनः विनिर्मितमास्ते ॥ (८) १०. पृथ्वी च अंतराकाशे एवं तुल्या यथा गोलकं मध्ये अण्डकस्य ॥ (९) ११. पयश्च अंतः पृथिव्यां आकाशे च एवं यथा जलश्च अंतः अण्डके ॥

(१०) १२. सर्वासां च अपां अंतः पृथिव्याः प्रवाहोऽर्जहिद्वीपात् । १३. तत्र च यत् सूर्यः ऊर्ध्वमायाति संहतिः सवहिद्वीपे । १४. तत्र च यत् सूर्यः अधः प्रयाति संहतिः अपां अंतः समुद्रे पुइतीके । १५. समुद्राच्च पुइतीकात् पुनरपि क्षीरसमुद्रे प्रयाति ॥

(११) १६. मेघस्य च निवसतिरुपविशनं च मेरौ ॥

(१२) १७. शीतकर्त्ता च देवः परांग्वेजदेशे स्वामितरः ॥

॥ १ ॥ १. W. क्षितान्. [correctly खिन्नान्—क्ष for ख]. २. Omitted and place left for it in K_8.

॥ २ ॥ १. W. पृष्ठे रक्षकां

(१३) १८. तथा अस्या दीनेः प्रकटं। १९. यत् एरांग्वेजदेशे दशमासान् शीतकालः द्वौ मासौ च उष्णकालः। २०. तयोश्च द्वयोर्मासयोः उष्णकालीययोः शीतलं पयः शीतला भूमिः शीतलो वनस्पतिः॥ (१४) २१. तेषां प्रतिघातः शीतकालः॥ २२. सर्पाश्च तत्र प्रचुरतराः। २३. अन्यथाऽमीषां अन्ये प्रतिघाताः किंचित्तराः॥

(१५) २४. तथा च प्रकटं यत् अहुरमज्दः एरांग्वेजदेशं अपरेभ्यः स्थानेभ्यो देशेभ्यश्च उत्तमं अददत्॥ (१६) २५. तस्य उत्तमता च इयं यत् मनुष्याणां जीवितं त्रीणि वर्षशतानि। २६. गवां च पशूनां च वर्षशतैकं सार्द्धं॥ (१७) २७. तेषां दुःखं मांद्यं च किंचित्। २८. असत्यं च न जल्पंति। २९. अश्रुपातं केशत्रोटनं च न कुर्वंति। ३०. आजिदेवस्य च क्षुधारूपिणो वपुषि अमीषां स्वामिनः किंचित्तरा॥ (१८) ३१. दश मनुष्या एकं मण्डकं [मोदकं?] यदि भक्षयंति तृप्ताः संति॥ (१९) ३२. तथा सर्वस्मात् चत्वारिंशद्वर्षेभ्योऽनंतरं स्त्रियः पुरुषाच्च अपत्यं जायते॥ (२०) ३३. तेषां आचार उत्तमो दीनिश्च पूर्वन्यायवती॥ ३४. यदि [यदा] म्रियंते मुक्ता भवंति॥ (२१) ३५. तेषां गुरुर्गोपतिशाहः स्वामी राजा च स्रोशः॥

[अथ चतुश्चत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् आहर्मनो मनुष्यान् कथं अधिकतरं प्रतारयति नरके च नयति॥ (२) ३. तस्य आनंदश्च कीदृशात् [कस्मात्] अधिकतरः। ४. मूलं च क्व स्थाने दधाति॥ (३) ५. तस्य समं देवैश्च संप्राप्तिः क्व प्रचुरतरा॥ (४) ६. तस्य खाद्यं च [कीदृशं]॥

(५) ७. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ८. यत् आहर्मनो मनुष्यान् बहुसंभूत्या अतिविपत्या च देव्या च आ[99]श्मोईनाह्वया भ्रांत्या च ईर्षया[1] च अधिकतरं प्रतारयति॥ (६) ९. तस्य आनंदश्च असंप्रपत्तित्वात् मनुष्याणां अधिकतरः॥ (७) १०. तस्य खाद्यं च अप्रमाणभक्षणत्वात् अप्रकटत्वाच्च मनुष्याणां। ११. मूलं च पिशुनेषु द्वेषकरेषु च दधाति॥ (८) १२. तस्य संप्राप्तिः प्रचरणा च समं कोपालुभिः प्रचुरतरा॥

[अथ पञ्चचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् आहर्मनो मनुष्येषु बलात्कारं किं [कं] हानितरं [हानिकरतमं] महत्तरं च विदधाति॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् आहर्मनो यदि मनुष्यात् जीवितं कलत्रं अपत्यानि सर्वं च शुभं यत् इहलोकीयं अपहरति न इदं जानाति यत् काचित् हानिः अस्य कस्यचित् कृता। ५. यदि तं यं केवलं आत्मानं अपहरति दुःखिनं च कुरुते तदा इदं जानाति यत् मया हानिः संपूर्णा अस्य कृता (... ...)॥

॥ ५ ॥ १. K_8 ईर्क्षया [क्ष for ष].

[अथ षट्चत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किं तत् किंचित् यत् अस्याः सर्वस्या लक्ष्म्या अतःपरतरं ॥ (२) ३. किं च तत् यत् उपरि सर्वस्य कीदृशस्य स्वामी ॥ (३) किं च तत् यस्मात् कोऽपि प्रणष्टुं न शक्नोति ॥

(४) ५. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ६. यत् बुद्धिरस्ति उत्तमा या अस्याः सर्वस्या लक्ष्म्या इहलोकीयायाः [......]॥ (५) ७. भाग्यं अस्ति यत् उपरि सर्वस्य कस्यचित् सर्वस्य कीदृशस्यचित् स्वामी ॥ (६) ८. कालश्च विषादरूपी निकृष्टोऽस्ति-यस्मात् कोऽपि प्रणष्टुं न शक्नोति ॥

[अथ सप्तचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् मनुष्याणां चैतन्यस्य स्मृतेर्वीर्यस्य च संनिवासोऽन्तर्वपुषि कथं ॥

(२) ३ परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् चैतन्यस्य स्मृतेर्वीर्यस्य च मनुष्याणां स्थानं मज्जायां मस्तकस्य ॥ (३) ५. यदि मज्जा मूर्ध्नि सुपाटवा चैतन्यस्य स्मृतेर्वीर्यस्य च बुद्धिर्भवति ॥ (४) ६. यदि [यदा] मनुष्यस्य वार्द्धकं [वार्द्धक्यं] संप्राप्नोति मज्जा मूर्ध्नि क्षीणतया संतिष्ठति ॥ (५) ७. असौ च यो वृद्धो मनुष्यः क्षीणत्वात् चैतन्यस्य स्मृतेश्च तच्च यत् बुद्ध्या योग्यं कर्तुं किंचित् पश्यति किंचिच्च जानाति ॥ (६) ८. तथा बुद्धिश्च प्रथमं मज्जासु हस्तांगुलीनां मनुष्याणां संमिश्रीभवति । ९. तस्याः पश्चात् संनिवेशस्य संस्थितेः स्थानं हृदयं ॥ (७) १०. आत्मनश्च संनिवासोऽन्तःसमग्रेऽपि वपुषि एवं भवति यथा पादौ कलेवरं च अंतः सन्नाहे ॥

[अथ अष्टचत्वारिंशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् एतास्तारा या आकाशे प्रकटाः तासां संख्या एवं प्रभूततरा । अथ एतासां कार्यं प्रवृत्तिश्च किं ॥ (२) ३. प्रवृत्तिश्च या सूर्यस्य चंद्रस्य तारकाणां च कथं ॥

(३) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ५. यत् एतेभ्यस्तारकेभ्यः यानि आकाशे प्रथमं तारकं यत् तिश्तरं महत् उत्तमं मूल्यमत्तरं च श्रीमत्तरं च उत्क्रमास्ते । (४) ६. सर्वेषां च फलमत्ता [फलवत्ता] संभूतिश्च या पृथिव्या मार्गात् तिश्तरतारकस्य ॥

(५) ७. ताराश्च याः पयश्चिह्नाः वृद्धये पयसः । ८. ताराश्च या भूमिचिह्ना वृद्धये भूमेः । ९. ताराश्च या वनस्पतिचिह्ना वृद्धये वनस्पतीनां । १०. ताराश्च या गोचिह्ना वृद्धये गवां पशूनां । ११. तथा पयःपृथ्वीवनस्पतिगोचिह्ना वृद्धये मनुष्याणां दत्ताः संति ॥

॥ ४ ॥ १. K_3, $MLHL_3$, वार्द्धिक्यं.

(६) १२. तारकं च यत् वनंतं उत्तारकेषु द्वारेषु च मेरोर्विनिर्मितमास्ते। १३. यतो देवा महाराक्षस्यो देव्यश्च तेषु द्वारेषु उत्तारकेषु च परिभ्रमयंति। १४. तद्देता मार्गे उत्तारकं च यत् सूर्यस्य चंद्रस्य तारकाणां च विदारयितुं भक्तुं च न शक्नुवंति ॥

(७) १५: तारकं च यत् हप्तोईरंगं समं नवनवतिनवशतनवसहस्रनवबएवर-[100] वृद्धिभिः[101] मुक्तात्मनां द्वारे उत्तारके च नरकस्य विनिर्मितमास्ते। १६. विनाकरणाय तान् ये नवनवतिनवशतनवसहस्रनवबएवरं देवा देव्यश्च महाराक्षस्यः शाकिन्यश्च प्रतिद्वंद्वितायै चक्रस्य राशीनां च संति ॥ (८) १७. तस्य प्रचारश्च परिवर्तुलं नरकस्य ॥ (९) १८. तस्य मुख्यतया[1] कार्यं इदं यथा द्वादश गृहाणि राशीनां हस्ते दधाति सुंदरं गंतुं आगंतुं च ॥ (१०) १९. एते च द्वादश ...यः इत्येवं बलेन साहाय्येन च हप्तोईरंगस्य प्रचरंति ॥ (११) २०. सर्वं च राशीगणं यदि मेरोर्मध्ये आयाति हस्तं हप्तोईरंगस्य गृह्णाति। २१. रक्षां च हप्तोईरंगात् याचयति।

(१२) २२. अपराश्च असंख्या अगणनीयास्तारा या प्रकटाः संति वृद्धयः पृथ्वीचारिणां उक्ताः संति। २३. यत् समग्राः सृष्टयो दातयश्च याः स्रष्टा अहुरमज्देन पृथिव्यां दत्ता या जाता याश्च अज्ञाताः संति सर्वासामपि तनोः समग्रं रत्नं वृद्ध्या स्वीयया प्रकटं ॥

(१३) २४. प्रवृत्तिश्च या सूर्यस्य चंद्रस्य मुख्यतया उद्द्योतकारितायै जगतः। २५. परिपाकाय च सर्वासां फलसंभूतीनां उद्गतीनां च। २६. सुंदरज्ञानाय दिनस्य मासस्य वर्षस्य उष्णकालस्य शीतकालस्य वसंतस्य शरदः अपरेषां च सर्वेषां संख्यालेख्यकानां यानि मनुष्याः शक्नुवंति प्राप्तुं द्रष्टुं ज्ञातुं च। २७. नवरोजश्च[102] सूर्यात् चंद्राच्च अधिकतरं प्रकटः ॥

[अथ एकोनपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् कः स शक्तिमान् यः सुसमृद्धः कश्च स यो दुष्टसमृद्धिः परिज्ञेयः ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् स येन शक्तिमत्ता सुव्यापारिव्यवसायात् कृता आस्ते सुसमृद्धः स च येन अव्यापारात् कृता आस्ते दुष्टसमृद्धिः परिज्ञेयः ॥

[अथ पञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् किमर्थं यत् अलसस्य दुष्टज्ञानिनो निकृष्टस्य मनुष्यस्य अस्ति यत् किल श्लाघ्या [श्लाघा] शुभं च महत् प्राप्नोति। ३. अस्य च यः सानुरागो ज्ञानी उत्तमश्च मनुष्योऽस्ति यत् किल गुर्वी अन्यायतां महाक्लेशतां च नास्तिकतां च प्राप्नोति ॥

॥ ९ ॥ १. K_8 मुख्यतया [ष for ख].

॥ १३ ॥ १. $MLHL_3$ adds वृष्टि above *seconda manu.*

(२) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ५. यत् अस्य योऽलसो दुष्टज्ञानी निकृष्टश्च मनुष्यो यदि भाग्यं सहायि भवति तदा सा अलसता व्यवसायतुल्या सा च दुष्टज्ञानता ज्ञानतुल्या [सुज्ञानतुल्या] सा च निकृष्टता उत्तमतातुल्या भवति ॥ (३) ६. अस्य च यो ज्ञानी सानुराग उत्तमश्च मनुष्यो यदि भाग्यं प्रतिद्वंद्वि तदा सा ज्ञानिता अज्ञानतायां ग्रहिलतायां[1] सा च सानुरागता दुष्टज्ञानतायां व्यस्तयति । ७. ज्ञानं च गुणश्च अनुरागश्च अजंगमत्वे प्रकटो भवति ॥

[अथ एकपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् इजिश्निः इअजदेभ्यस्त्रिधाप्रहरककारितां शुभस्य च यत् इअजदेभ्यः कथं युज्यते कर्तुं ॥ (२) ३. पश्चात्तापश्च आत्मनः शुद्धये कथं कार्यः ॥

(३) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ५. यत् इजिश्निः इअज्देभ्यः सा उत्तमा या अनया निर्मलया उत्तमदीन्या माज्दइअस्न्या कुर्वंति ॥ (४) ६. तस्या मूलं उत्तमता सत्यता सुनिश्चयता च या इअजदानां ॥ (५) ७. अल्पं च बहु च यत् प्राप्तमस्ति अंतः इअजदेषु त्रिधाप्रहरककारी भवति (... ... ...) ॥ (६) ८. यदि च आहर्म्मनात् देवेभ्यश्च महत्कष्टं अन्यायं च उपरि प्राप्नोति शुभे च इअजदानां अनिश्चयी न भवति । ९. त्रिधाप्रहरककारितां च अंतः इअजदेषु न क्षीणयति ॥ (७) १०. सर्वा हानयश्च याः प्राप्नुवंति व्यावृत्य बलात्काराय आहर्मनस्य देवानां च ददाति ॥ (८) ११. शुभाय लाभाय च स्वीयाय हानिं अन्यस्य कस्यापि नाभिवांच्छति। १२. सृष्टीनां अहुरमज्दस्य प्रतिपालको भवति ॥ (९) १३. कार्यं पुण्यं च व्यवसायितया युद्धतया च करोति । १४. नामांकितश्च [नामतश्च] रक्षायै पयसां बह्वीनां वनस्पतीनां अधिकं व्यवस्यति ॥ (१०) १५. तथा एतस्मिन् सुनिश्चयी भवति यत् इअजदा मनुष्येभ्यो विना शुभेन अन्यथा किंचित् अशुभं न ददंति [ददति] अहर्मनो देवाश्च विना अन्यायेन अन्यथा किंचित् शुभं न ददंति [ददति] ॥

(११) १६. पश्चात्तापभवनाय मुख्यतया किंचित् इदं यत् पापं न कुरुते निजया वांच्छया ॥ (१२) १७. यदि अज्ञानत्वात् अथ [वा] व्याकुलत्वात् अथ [वा] दुष्टज्ञानत्वाच्च पापं प्राप्नोति ततः पुरतो गुरोः उत्तमानां च पश्चात्तप्तो भवति ॥ (१३) १८. ततः पश्चात् चेत् न कुरुते तदा तत् पापं यदनेन कृतमास्ते तनोः अस्य एवं दूरे भवति । १९. यथा वायुः स यः प्रचण्डक्रमः शीघ्रतरश्च गाढतरश्च आयाति अरण्यं ईदृशं संमार्जेति [संमार्जयति] यत् सर्वं तृणसंचयं किंचिच्च यत् तत्र स्थाने पतितमास्ते परिस्फोटयति ॥

[अथ द्विपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् नमस्कृतिः स्तुतिश्च ईअजदेभ्यः कथं कार्या ॥

॥ ३ ॥ १. MLHL$_3$, K$_8$ ग्रथिल; TD गहिल [Compare Gujerati घेलुं insane, mad].

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् सर्वेषु दिनेषु त्रीन् वारान् संमुखं सूर्यस्य मिहिरस्य यथा संमिश्रौ प्रचरंतौ तिष्ठतः[104] नमस्कृतिः स्तुतिश्च कार्या। ५. इत्येवं संमुखं चंद्रस्य अग्नेश्च बहरामस्य[105] अथ [वा] अग्नेश्च आदरोयस्य[106] प्रत्यूषे मध्याह्ने दिनावसाने च नमस्कृतिः स्तुतिश्च करणीया। ६. त्रिधाप्रहरककारिभिश्च भवितव्यं ॥ (३) ७. यदि किंचित्[107] अंतः ईअजदानां परलोकचारिणां इहलोकचारिणां मनुष्याणां गवां पशूनां शुनां शुनकजातीनां अपरासां च सृष्टीनां दातीनां च या अहुरमज्दस्य स्वामिनः पापं प्राप्तमस्ति। ८. पुरतः सूर्यस्य मिहिरस्य चंद्रस्य अग्नेश्च अहुरमज्दस्य पुत्रस्य पश्चात्तापिभिर्भवितव्यं। ९. पापस्य च शुद्धये यावत् साधु शक्यते पुण्यं विधेयं ॥

[अथ त्रिःपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २ यत् किमर्थं यो दुष्टज्ञानी मनुष्यो यस्य शिष्यां संमुखं ददंति [ददति] विद्यां शिष्यां च यां ज्ञानिनां उत्तमानां च एवं पीडितां दधाति यथा संमुखं शिष्यापयितुं महत्कष्टं ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् इति हेतोर्यतो दुष्टज्ञानी मनुष्यो दुष्टज्ञानतां यां स्वीयां मनसि एवं उत्तमां मन्यते यथा ज्ञानी ज्ञानितां स्वीयां मनसि ॥

[अथ चतुःपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् किमर्थं असौ यो निकृष्टरत्नो मनुष्य उत्तमानां नो मित्रः अशिक्षितायुधश्च शिक्षितायुधानां ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् इति हेतोर्यतः अस्य यः अशिक्षितायुधो मनुष्यः सर्ववारं शिक्षितायुधेभ्यो भयं ५. यत् मा कथंचित् गुणं शस्त्रकौशल्यं च यदस्य नास्ति अवलोकयंति [॰यं तु] तस्य ततः पुरतः उत्तमानां सर्वेषां च सहायिनां लज्जा उपरि प्राप्नोति ॥

(३) ६. निकृष्टरत्नाश्च मनुष्या इति हेतोः उत्तमानां नो मित्रा भवंति यतः अमीषां समयो यो विनाशस्य विघातस्य च हस्तात् उत्तमानां भवति ॥

[अथ पञ्चपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं २. यत् एते पर्वताः समुद्राश्च [108]ये पृथिव्यां किमर्थं कृतास्तिष्ठंति ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् ४. यत् ते पर्वता ये पृथिव्यां अस्ति यत् वायोः अदृढयितारः [आवहयितारः][109] टालयितारश्च ५. अस्ति च यत्

॥ १ ॥ १. K_8 शिख्यां [ख for ष].

॥ २ ॥ १. TD अदर्हयितारः (?), W. अदर्हयितारः moderators.

संस्थानं प्रवृत्तिकरां च [प्रवृत्तिकराश्च] आसनं च उत्थानं च मेघस्य वार्षीयस्य। ६. अस्ति च यत् निहन्तारः आहर्म्मनस्य देवानां च। धर्त्तारो जीवनिकर्त्तारश्च सृष्टीनां दातीनां च अहुरमज्दस्य स्वामिनः ॥

(३) ७. एते च समुद्रा ये पृथिव्यां रक्षाकारितायै जीवनिकारितायै च सृष्टीनां दातीनां च स्वीयानां स्रष्ट्रा स्वामिना महाज्ञानिना मेरोस्तटेभ्यः कृतास्तिष्ठंति ॥

[अथ षट्पञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं २. किल किमर्थं यत् परलोकीयानां इहलोकीयानां च ज्ञानं कार्यावबोधश्च द्वावपि बंधौ त्वयि प्रवर्तितौ ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् इति हेतोः यतः प्रथमतः अहं या नैसर्गिका बुद्धिरस्मि एतेभ्यः परलोकीयेभ्यः इहलोकीयेभ्यः समं अहुरमज्देन संजाता[1] अभविष्यम् [अभवं] ॥

(३) ५. तथा दाता स्वामी महाज्ञानी परलोक-इहलोकदायकान् इअजदान् अपरां च समग्रां सृष्टिं दातिं च बलेन दार्ढ्येन ज्ञानेन कार्यावबोधेन च नैसर्गिकबुद्धेः अददत् [अदधात्] दधाति च प्रचारयति च ॥

(४) ६. तथा[110] वृद्धिकारिताप्रांते विनाशं विघातं च य आहर्म्मनस्य तस्य सृष्टीनां च बुद्धेर्बलेन अधिकतरं शक्यते कर्तुं ॥

(५) ७. तथा सउशिउसः पुरुषः समं कईपुश्रवेण [कइखुस्रवेण] ते च ये शवोत्थानं वपुश्च पाश्चात्यं कुर्वंति बलेन साहाय्येन च बुद्धेः अधिकतरं कर्तुं शक्नुवंति ॥

(६) ८. ज्ञानं कार्यावबोधश्च यः पृथिव्यां विद्या शिष्या च या सर्वेषां वर्णानां[1] सर्वाः प्रवृत्तिकारिताश्च याः समयानां बुद्ध्या भवति ॥

(७) ९. आत्मानश्च ये मुक्तात्मनां संशुद्ध्यं[1] नरकात् गरोथमाने स्वर्गे बलेन रक्षया च बुद्धेः अधिकतरं प्राप्नुवंति ॥

(८) १०. मनुष्येभ्यश्च इहलोके उत्तमं जीवनं आनंदं च श्लाघां[1] च समग्रं च शुभं बलेन बुद्धेः शक्यते अभिलषितुं ॥

(९) ११. वीर्यस्य च मनुष्याणां गवां पशूनां अपरासां च सर्वासां सृष्टीनां दातीनां अहुरमज्दस्य स्वामिनो धारणे शक्तिं[1] यां अंतः उदरे यच्च क्षुधया तृष्णया नो म्रियंते प्रकटीकरणं च यदमीषां आहारस्य अंतः उदरे विभक्तिं परिपाकं च यं अवयवानां महाशक्त्या प्राणेन च बुद्धेरधिकतरं शक्नुवंति कर्तुं ॥

(१०) १२. घटना च या पृथिव्याः संमिश्रता च या पयसः अंतः पृथिव्यां उद्गतिः वृद्धिश्च या वनस्पतीनां रागश्च[1] यो वर्णवर्णतया गंधः स्वादो रसश्च[2] यो बहुप्रकारो बुद्ध्या अधिकतरं विभक्तः कृतश्च आस्ते ॥

॥ २ ॥ १. W. संयाता; MLHL$_3$ सजाता.

॥ ६ ॥ १. MLHL$_3$ has समग्रं गुणं विद्यायाः instead of सर्वेषां वर्णानां.

॥ ७ ॥ १. W. संशुध्या.

॥ ८ ॥ १. K$_8$ श्लाघ्यं.

॥ ९ ॥ १. K$_8$ धारणाशक्तिः

॥ १० ॥ १. MLHL$_3$ रंगश्च. २. W. रमश्च pleasantness;

(११) १३. संमार्जना च या मेरोः परिवर्तुलं पृथिव्याः प्रकटयनं च यत् सप्तद्वीपानां पृथिव्यां आकाशं च उपरिष्टात् यत् मेरोः प्रवृत्तिश्च या सूर्यस्य चंद्रस्य द्वादशराशीनां च षट् समयाश्च ये गहंबाराणां पंच गाथाश्च या फ्रऊर्दिआन्-समयस्य स्वर्गभुवनं च यत् सुमतस्थानं च सूक्तस्थानं च सुकृतस्थानं च सर्वशुभसमृद्धि च गरोथ्मानं यत् अतःपरं उत्तारकश्च यः परलोकिनां इहलोकिनां सेतुश्चंदोरो बलेन बुद्धेः कृतो विभक्तश्च[1] आस्ते ॥

(१२) १४. मेघस्य च काचरत्नाकृतेः समुद्रात् पयोग्रहणं आकाशे च प्रचारणं प्रमाणतया च कणैः कणैः पृथिव्यां प्रक्षेपणं परिज्ञानं च यत् सृष्टीनां अहुरमज्दस्य आहर्म्मनस्य च कीदृशतां च यां स्वर्गभुवनस्य नरकस्य च प्रतिपालनां च यां अहुरमज्दस्य अभिशासितानां च अपरेषां च इअजदानां उपरि सृष्टिषु तीयासु विघातं मृत्युकारितां च यां आहर्म्मनस्य देवानां च उपरि सृष्टिषु अहुरमज्दीयासु बलेन बुद्धेः अधिकतरं शक्यते परिज्ञातुं ॥

(१३) १५. दीनेः[111] उत्तमाया माज्दईअस्न्या गिरां आस्वादो यः इहलोकिनां भंजनं च यत् देवानां कलेवरस्य पृथिव्यां अप्रकटीकरणं च यत् आलोकात् मनुष्याणां अत्युत्तमशस्त्रेण बुद्धेः अधिकतरं कृतमास्ते ॥

(१४) १६. युद्धं च संग्रामं च यत् समं अनादेशिभिः अग्दीनै[1] विघातं च यत् आहर्म्मनस्य देवानां च बलेन बुद्धेः शक्यते कर्तुं ॥

(१५) १७. पयश्च यत् प्रच्छन्नं अधः पृथिव्याः सूर्यावलोक्यं कर्तुं कृषिं च निवासतां च लाभं च समाधानं च आनंदं च मनुष्याणां गवां पशूनामर्थं बलेन बुद्धेः शक्यतेकर्तुं ॥

(१६) १८. पीडां व्याधिं च मनुष्याणां गवां पशूनां अपरेषां च जीवमतां परिज्ञातुं औषधं पथ्यं च तनोः पाटवं च समाधानं च कर्तुं बलेन बुद्धेः अधिकतरं शक्नुवंति ॥

(१७) १९. सर्वेऽपि मनुष्या येषां बुद्धित्वात् [बुद्धिप्रभावात्] समृद्धिः अधिका ते स्वर्गसमृद्धिं अधिकतरां लभंते ॥

(१८) २०. गुश्तास्पश्च जरथुश्त्रो गइउमर्दश्च अपरे च ते ये स्वर्गलोकात् समृद्धिं अधिकतरां अलभंत प्रचुरं सह संप्राप्तित्वात्[1] बुद्धेः ॥

(१९) २१. यमशेदः फ्रेदूनः कहोशश्च[112] अपरे च ते राजानो ये अहुरमज्दात् कर्म्मकारितां शक्तिमत्तां च अधिकतरां अलभंत (......) नोसंप्राप्तिर्या अमीषां स्वर्गभुवने तथा तच्च यत् अंतः स्वीये स्वामिनि अत्रिधाप्रहरकिणः संजाता[1] अभविष्यन् [अभवन्] स्वल्पं सह संप्राप्तित्वात् बुद्धेः ॥

(२०) २२. आहर्म्मनो देवाश्च एनं मनुष्यं अधिकं प्रतारयंति नरके च नयंति यो बुद्धित्वात् दुर्बलतरः शीलेन च स्वल्पतरः ॥

(२१) २३. प्रकटं च यत् असौ यः शीलसुंदरः प्रचारसुंदरश्च तस्य त्रिधाप्रहरको बुद्धित्वात् परिज्ञेयः ॥

॥ ११ ॥ १. MLHL$_3$ कृता विभक्ताश्च.

॥ १४ ॥ १. W. K$_8$ अदीनैः

॥ १८ ॥ १. W. संप्राप्तत्वात्

॥ १९ ॥ १. W. संयाताः

(२२) २४. यतः प्रकटं यत् आहर्म्मनो जरथुश्त्रं प्रत्यवोचत् यत् यदि[113] अस्या दीने-रुत्तमाया माज्दईअस्न्या अन्यथा भवसि ततस्तुभ्यं वर्षसहस्रं राज्यं पृथिव्या ददामि। २५. यथा वदगनराज्ञे दहाकाय दत्तं ॥

(२३) २६. जरथुश्त्रः संपूर्णबुद्धित्वात् शीलस्य प्रचारस्य च सदाचारत्वात् तेन वैकल्येन यत् निकृष्टस्य आहर्मनस्य दुर्गतिमतः छद्मकस्य विकलो न बभूव ॥

(२४) २७. स च आहर्म्मनं प्रत्यवोचत्। (२८) यत्[114] भंजयामि टालयामि कृशं करोमि कलेवरं यत् युष्माकं देवानां देवीनां शाकिनीनां महाराक्षसीनां च हूमेन बरश्मेनेन दीन्या सत्यया उत्तमया यां स्रष्टा अहुरमज्दो मह्यं आस्वादयत् ॥

(२५) २९. आहर्म्मनो यदि [यदा] तद् वाक्यमशृणोत् मंदः खिन्नश्च[1] [क्षीणश्च] बभूव नरकं च प्राविशत् दीर्घं कालं मंदः आसीत् ॥

(२६) ३०. इदं च प्रकटं किल अहुरमज्दो यत् आहर्म्मनेन समं समस्तायाः सृष्टेर्दातेश्च अवधिप्रमाणं अकरोत् पश्चात् समं समग्रैः इअजदैः अमिशास्पिंतैश्च हंजमनं चकार स तस्मात् यत् स्वीयं बुद्धिप्रभुत्वं अवोचत् अगणयत् ॥

(२७) ३१. तथा इदं च प्रकटं यत् नववर्षसहस्रान् यान् वृद्धिकृतेः[115] यावत् शबोत्थानं वपुश्च पाश्चात्यं समग्रां सृष्टिं दातिं च बुद्ध्या दधाति प्रचारयति च ॥

(२८) ३२. तथा इदं च प्रकटं यत् असौ यो दुष्टज्ञानी कपटशीलश्च मनुष्यो यदि प्रभूतायामपि श्लाघायां शक्तिमत्तायां स्वामितायां च संप्राप्नोति तथापि तत् शुभं स्वामित्वं च श्लाघितुं न युज्यते ॥

[अथ सप्तपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। (२) यत् किमर्थं स्वामी यो दुष्टज्ञानी स्वामित्वात् या अस्य अस्ति दुष्टज्ञानता ग्रहिलता च व्यावृत्य ज्ञानतायां गुणमत्तायां च परिभ्रमति। ३. दुर्बलश्च यो ज्ञानी अपापश्च दुर्बलत्वात् ज्ञानिता कार्यावबोधता च या अस्य अस्ति व्यावृत्य ग्रहिलतायां अलाभतायां च परिभ्रमति ॥

(२) ४. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ५. यत् प्रतारणात् बलात्काराच्च आजिदेवस्य[116] क्षुधारूपिणो लोभदेवस्य च। ६. मनुष्याश्च सर्वस्य यस्य लक्ष्मीः शक्तिमत्ता च अधिकतरा पौरुषीयं यदस्य वचः अधिकतरं श्रुवंति कर्म्म च कर्तृतां च अधिकतरां गणयंति ॥ (३) १. लोचनेषु च पुनः ईअजदानां अमिशास्पिंतानां च दुर्बलो यः अपापो ज्ञानी च उत्तमो वल्लभतरश्च राज्ञोऽपि शक्तिमतोऽपि दुष्टज्ञानिनः ॥

[अथ अष्टपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् को दोषः आचार्याणां। ३. कश्च दोषः क्षत्रियाणां। ४. कश्च दोषः कुटुंबिकानां[1]। ५. कश्च दोषः प्रकृतिकर्म्मिणां ॥

॥ २५ ॥ १. W. क्षिप्तश्च.

॥ १ ॥ १. K_8 कुटंबिकानां.

(२) ६. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ७. यत् दोषो यः आचार्याणां आस्मोई[117] ईर्षा च विस्मृतिकारिता च अलसता च सूक्ष्मनिरीक्षणा च दुष्टप्रबोधश्च दीनेः ॥

(३) ८. दोषश्च यः क्षत्रियाणां बलात्कारो हिंसा च मित्रद्रोहश्च अप्रतिपालना च वेश्यारतिश्च उद्धतशरीरता च हीनमानसता च ॥

(४) ९. दोषश्च यः कुटुंबिकानां दुष्टज्ञानता लोचनेर्षा विरुद्धेच्छा द्वेषकारिता ॥

(५) १०. दोषश्च यः प्रकृतिकर्म्मिणां दुष्टप्रबोधः अत्रिधाप्रहरकता अव्यापारजल्पो जड़ता कर्कशं च वाक्यं ॥

[अथ नवपञ्चाशत्तमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं। २. यत् मनुष्य उत्तमतया निकृष्टतया च कः प्रकटतरः ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ४. यत् मनुष्यस्य यस्य प्रचुरतया कार्यं समं उत्तमैः यस्य नाम्नश्च श्लाघां उत्तमतां ब्रुवंति मनुष्य उत्तमतया स प्रकटतरः ॥

(३) ५. यस्य च प्रचुरतया कार्यं समं निकृष्टैः यस्य नाम्नश्च निंदां निकृष्टतां ब्रुवंति मनुष्यो निकृष्टतया स प्रकटतरः ॥

(४) ६. यत उक्तमास्ते। ७. यत् यः समं उत्तमैः प्रवर्तयति उत्तमतां सह आनयति। ८. यश्च समं निकृष्टैः प्रवर्त्तयति निकृष्टतां सह आनयति ॥ ९. एवं यथा वायुर्यो दुर्गंधं स्पृशति दुर्गंधं च सह आनयति। १०. यश्च सुगंधं स्पृशति सुगंधं च सह आनयति ॥

(५) ११. पश्चात् शक्यते परिज्ञातुं। १२ यत् यस्य कार्यं समं उत्तमैः उत्तमतां प्रतिकरोति। १३ यस्य च कार्यं समं निकृष्टैः निकृष्टतां प्रतिकरोति ॥ १४. तथापि द्वयोः परिणामः परिज्ञेयः ॥

[अथ षष्टितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं २. यत् गुरु र्नराणां कः। गुरुश्च नारीणां कः। । ३ गुरुश्च अश्वानां कः। गुरुश्च पक्षिणां कः। ४. गुरुश्च गवां कः। गुरुश्च मृगाणां कः। गुरुश्च धान्यानां कः ॥

(२) ५. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत्। ६. यत् नरो यो ज्ञानी दीनिनिश्चयी शुद्धत्रिधाप्रहरकी सत्यवाक् उपरि सर्वेषां सहायिनां [सहायानां] गुरुः ॥

(३) ७. नारीच या वाक्चतुरा उत्तमरता कर्म्मकुशला श्लाघावती सुशीला गृहसंमार्ज्जका यस्या लज्जा भयं च भव्यं निजस्य च पितुः पितृभ्रातुः भर्त्तुः अधिपतेश्च मित्रा शुभरूपा उपरि नारीणां स्त्रीयानां सर्वासां सहायिनीनां गुर्वी ॥

॥ २ ॥ K_8 ईर्ष्या.

॥ २ ॥ १. MLHL$_3$ सुष्टत्रिधाप्रहरकी K_8 सुष्टत्रिधाप्रहरक.

(४) ८. गौश्च या श्रीमत्तमा रूपश्विनी[118] [रूपवती] अपत्यबहुला उपरि गवां गुर्वी॥ ९. चक्रवाकः पक्षिणां गुरुः ॥

(५) १०. अश्वश्च यः श्वेतः अश्वानां गुरुः ॥

(६) ११. शशकश्च मृगाणां गुरुः ॥

(७) गोधूमश्च धान्यानां गुरुः ॥

[अथ एकषष्टितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् कंदिजः प्रासादः क्व स्थाने संतिष्ठति ॥ (२) ३. गुफा च यमकृता क्व स्थाने संतिष्ठति ॥ (३) ४. तनुश्च केरेशास्पस्य क्व स्थाने संतिष्ठति ॥ (४) ५. निवसतिश्च स्रोशस्य क्व ॥ (५) ६. खरश्च त्रिपादः क्व स्थाने संतिष्ठति ॥ (६) ७. हूमश्च यः शवसंमार्जयिता येन शवं संमार्जयंति वपुश्च पाश्चात्यं कुर्वंति क्व उदितस्तिष्ठति ॥ (७) ८. गोपतिशाहः पुरुषः क्व स्थाने संतिष्ठति ॥ (८) ९. खरमाही च मत्स्यः कस्मै कार्याय विनिर्म्मितस्तिष्ठति ॥ (९) १०. सीनमुरुपक्षी आश्रमं क्व विधत्ते ॥ (१०) ११. चम्रोशः पक्षी क्व स्थाने उपविशति तस्य कार्यं च किं ॥

(११) १२. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । १३. यत् कंदिज प्रासादः पूर्वदिक्पक्षे आसन्नः सतवएसतारकस्य विनिर्मितस्तिष्ठति । १४. सीमया एरांग्वेजदेशस्य ॥

(१२) १५. गुफा च यमकृता एरांग्वेजदेशे पृथिव्या अधः संतिष्ठति॥ (१३) १६. सर्वप्रकारं बीजं यत् सर्वासां सृष्टीनां दातीनां अहुरमज्दस्य स्वामिनो मनुष्येभ्यो गोभ्यः पशुभ्यः पक्षिभ्यः सर्वं यत् उत्तमतरं प्रवीणिततरं[1] [प्रविनीततरं] च तत्र प्राक्षिप्तमास्ते ॥ (१४) १७. तथा सर्वेभ्यः चत्वारिंशत्तमे वर्षे नारीभ्यो नरेभ्यश्च ये तस्मिन् स्थाने संति अपत्यं जायते । १८. तेषां जीवितं त्रीणि वर्षशतानि । १९. तेषां पीडा प्रतिघातश्च किंचित्तरः ॥

(१५) २०. वपुश्च केरेशास्पस्य पुस्त-गुस्तास्पंनाम्नि[1] वने आसन्नं गिरेः दमावंदस्य संतिष्ठति ॥ (१६) २१. तथा तस्मिन् वने विना धान्येन खाद्येन च किंचित् यत् वपंति लुनंति येन च जीवंति अन्यथा अन्यो मूर्दो[119] वृक्षो वनस्पतिर्वा नास्ति । २२. तस्मिन् सुवर्णवर्णः प्रचुरो दमनकः[120] (१७) २३. तथा इअजदैः अमिशास्पितैश्च तनोः केरेशास्पस्य नवनवतिनवशतनवसहस्रनवबएवरसंख्या वृद्धयः[121] मुक्तात्मनां रक्षायै विनिर्म्मिताः संति । २४. यतो देवा देव्यश्च नो विनाशयंति ॥

(१८) २५. निवसतिश्च या स्रोशस्य प्रचुरतया अर्जहिद्वीपे पश्चाच्च सवहिद्वीपे समग्रायां च पृथिव्यां ॥

(१९) २६. खरश्च यः त्रिपादः अंतः क्षीरसमुद्रे संतिष्ठति॥ (२०) २७. समग्रमपि पयो यत् नसासु रजस्वलारुधिरेषु च अपरेषु च कुत्सितेषु मलिनेषु वर्षति यदि खरे त्रिपादे संप्राप्नोति सर्वं निरीक्षणेन पवित्रं निर्मलतरं च कुरुते ॥

॥ ४ ॥ १. MLHL$_3$ रूपश्निनी (?).

॥ १३ ॥ १. MLHL$_3$ K$_8$ वीणिततरं (Gujerati वीणेलुं ?) selected, choicest (?).

॥ १५ ॥ १. MLHL$_3$ पुश्तास्पां.

(२१) २८. हृमश्च यः शवसंमार्जयिता क्षीरसमुद्रमध्ये तत्र यत्र अस्थाघतमं[122] स्थानं उदितः आस्ते ॥ (२२) २९. तस्य नवनवतिनवशतनवसहस्रनवबपवरसंख्या वृद्धयो मुक्तात्मनां रक्षार्थै विनिर्म्मिताः संति ॥ (२३) ३०. तस्य खरमाहीमत्स्यः परिवर्तुलं सर्वदा परिभ्रमति तस्मात् दर्दुरान् अपरांश्च क्षुद्रजंतून् सदैव अन्यथा विधत्ते ॥

(२४) ३१. गोपतिशाहः पुरुषः एरांग्वेजदेशे जंबूद्वीपमध्ये संतिष्ठति । ३२. पादात् यावत् अर्धं शरीरं गोरूपः अर्द्धात् तनोर्यावत् ऊर्ध्वं मनुष्यरूपः । ३३. सर्ववारं समुद्रतटे उपविशति । ३४. इजिश्निं च ईअजदेभ्यः सदैव कुरुते जोरं[123] च समुद्रे सर्वदा प्रवाहयति । ३५. तेन च जोरप्रवाहेन असंख्याः क्षु. जंतवो अंतः समुद्रे म्रियंते ॥ (२५) ३६. यतो यदि प्रचुरां असौ तां इजिश्निकर्म्मतां न कुरुते तं च जोरं समुद्रे न प्रवाहयति ते च असंख्याः क्षुद्रजंतवो न विनश्यंति ततः सदैव यत् वर्षा वर्षति क्षुद्रजंतवश्च एवं वर्षति यथा वर्षाः ॥

(२६) ३७. सीनम्रूपक्षिणश्च विश्रामो वृक्षे व्यथाहीनं सर्वबीज [व्यथाहीने सर्वबीजे] । ३८. सदैव यदि उपरिष्टात् उत्तिष्ठति सहस्रं शाखानां तस्मात् वृक्षात् उदेति । ३९. यदि च उपविशति सहस्रं शाखानां भनक्ति तस्मात् बीजानि च पातयति[124] ॥

(२७) ४०. चम्रोशः पक्षी सदैव तस्य सान्निध्ये उपविशति । ४१. तस्य कार्यं च इदं यत् तानि बीजानि यानि वृक्षात् सर्वबीजात् व्यथाहीनात् पतंति असौ च चिनोति तत्र च यत्र तिश्तरं तारकं पयो गृह्णाति नयति । ४२. यावत् तिश्तरं तारकं पयः समं तैः समग्रैः बीजैर्गृह्णाति समं च वृष्टिभिर्भूमौ वर्षति ॥

[अथ द्वाषष्टितमः प्रश्नः]

(१) १. अपृच्छत् ज्ञानी एनां परलोकीयां यां बुद्धिं । २. यत् किं तत् पुण्यं यत् समग्रेभ्यः पुण्येभ्यो महत् उत्तमं मूल्यमत्तरं च लाभमत्तरं च यत्र किंचिदपि कष्टं व्ययं च मध्ये न युज्यते ॥

(२) ३. परलोकीया या बुद्धिः प्रत्युत्तरमकरोत् । ४. यत् सर्वस्मै कस्मैचित् शुभस्याभिलषणं । ५. अंतश्च ईअजदेषु उत्तमेषु च त्रिधाप्रहरककारिता । ६. अंतश्च सर्वेषु स्थानेषु समयेषु च अहुरमज्दस्य दातृताया आहर्म्मनस्य च मृत्युकारितायाश्चिंतनं अंतः स्मरणे च धारणं । ७. आस्तिकत्वे अहुरमज्दस्य दीनेः आत्मनश्च स्वर्गभुवनस्य च लेख्यके[125] च त्रिरात्रस्य भविष्ये च शवोत्थाने तनौ च पाश्चात्ये सुनिश्चितीभवनं ॥ (३) ८. मुख्यतया इदं पुण्यं यत् समग्रेभ्यः पुण्येभ्यो महत् उत्तमं मूल्यमत्तरं च यत्र किंचिदपि कष्टं व्ययं च मध्ये न युज्यते ॥

॥ २१ ॥ १. MLHL$_3$ अछ्येतम स्थानं.

॥ २३ ॥ १. K$_8$ MLHL$_3$ दुर्दरान्.

॥ २६ ॥ १. TD. पातति (?) W. पायति.

॥ २ ॥ १. K$_8$ अभिलखनं [ख for ष]; MLHL$_3$ अभिलाषनं.

परिसमाप्ता इयं मैनीऊषर्दनाम्नी [मईनीऊखर्दनाम्नी] परलोकीया बुद्धिः । शुभा सिद्धिः समृद्धिः सानंदता च भूयात् ॥ शोभनं च भवतु लेखकपाठकयोः ॥ ([a])

Postscript.

१. परिसमाप्तं प्रणामेन समाधानेन प्रमोदेन पार्थिवत्वेन च सर्वेषां उत्तमानां सदाचारिणां । २. तस्मै च यदर्थं समालिखितं सुसिद्धिः सुवकृत्वं भूयात् । ३. पश्चात् वर्षशतैकात् सार्द्धात् पुत्राणां पुत्रेभ्यो दीनीयेभ्यः संपादयिता भूयात् । ४. स्वामिनः कामेन ॥

५. यस्य च सा या महागुणा न बुद्धिः तस्य च सा महागुणा एतस्मात् भवति । ६. बुद्धिश्च अपेतविद्या दुर्बला । ७. विद्या च अपेतबुद्धिः अजंगमा ॥ ([b])

Colophons.

संवत् १५७७ वर्षे कार्तिक सुदि अष्टमी वार शुक्रे अद्यीह [अद्य-इह] श्रीनागमण्डलकरणे[126] । पारसी संवत् ८९० साल् हश्त् सद् नवद् अज्ञ शाहिंशाह इज्दजर्दशहरीआर रोज्ञ रश्ना माह बह्मन् उ०[127] पज्ञपौत्र [पज्ञपौत्रेण] उ० महीआरसुतेन उ० महिर्पान् [मिहिरआपानेन] पुस्तकं मइनीउषिरद् [मइन्योइ खर्द] लिखितं । ए०[128] पाल्हणसुत-ए० विहिराम् [०मेण] लेखायितम् । यदि कोऽपि पठयति यदि कोऽपि गुणयति[129] यदि कोऽपि उत्तारयति[130] तस्य कार्ये मया लिखितं । शुभं भवतु । हुमत हूख्त हूरिश्त ॥ This colophon is given in the printed texts of Dr. West and Tehmuras Dinshah Anklesaria.

संवत् १६१० वर्षे माह अविद्दाद रोज रश्न फागुण सुद ११ एकादसी भूंमदने द्वितीयायां तिथौ भूंम दीने अदेह श्रीः दमणवंदरे अमल अमानत हवालि मलीक अ सद्व्यापारे अदेहः श्रीः दमणबंदरे श्रीः श्रीः श्रीः गूयरातः जनमपदे श्रीः श्रीः श्रीः श्रीः श्रीः शुलतांन मांहांमूदशाहः विजयराये सर्वे मुद्राव्यापारे परिपंथीअतीत्येवंकाले प्रवर्त्तमाने सत्य श्रीः दमणबंदरे एर्वद कांमदीन शुत एर्वद जालकेन्य बुहुतरिंमानं लिखियापतं कागलं च श्रदाय श्रीः पारसी ज्ञाइतीय श्रीः एर्वद जाल कांमदीन शुत्येन पुण्यार्थं एतसै पारस्वात् पुस्तकं लखियासं मयनीउषर्द जंदप्रकट वेजंदनामय कोडं पुस्तक मयद्य रक्षति पठिति वा तेन एर्वद जाल कांमदीनस्य पूर्वजानां लख्यापतं ॥

अक्षरमात्रपदस्वरहीनं । व्यंजनसंधिविवर्जतरेफं । साधुभिरेवम् मंक्षमितव्यं ॥ को नव मुह्यति साश्व समुद्रे ॥ १ ॥ यावत् स्वयंभुमर्णे । यावद्रुधिमंडलामेरु यावद् चंद्रादितौ तावदियं पुस्तंकाजयेत ॥ २ ॥ भग्न प्रष्टि कटिर्ग्रीवा सूबृहष्टर द्वेयमुषं । कष्टेन लिखितं सास्त्रां जतनेन प्रपालयेत् ॥ ३ ॥ तोलाद्रक्षेत् धृताद्रक्षेद्रमाच्छथिलबंधनात् । परहस्तगतात् रक्षेदेवं वदति पुस्तिका ॥ ४ ॥ कन्याकोटि सत्यि दांनं हस्तीनां वाजिनां ग्वां शास्त्रदानं तथा षव्यं षर्वकोटि न लभ्यते ॥ ५ ॥ यादशं पुस्तके दृष्टं तादशं लिखतं मया ॥ युद शुदमशुदं वा मम दोषो न्यदीयति ॥ ६ ॥

(a) Here end the two MSS. K_8 and $MLHL_3$ without any postscript or colophon.

(b) This postscript, printed in West's and Tehmuras's editions, is the translation of an original Pázend postscript.

The above colophon, evidently very incorrect, is printed *verbatim* in Ervad Tehmuras's edition. With necessary corrections, I try to reproduce it as follows:—

संवत् १६१० वर्षे "माह अविर्दाद रोज रश्न[1]" फाल्गुण सुदि ११ एकादश्यां भौमदिने (द्वितीयायां तिथौ भौमदिने[2]) अद्य इह श्री दमण बंदरे[3] "अमल अमानत हवालि मलेक असद[4]" व्यापारे अद्य इह श्रीदमणबंदरे श्रीगुर्जरातजनपदे[5] श्री सुलतान महमुदशाह विजयराजे (?) सर्वमुद्राव्यापारे (?) परिपंथीयति[6] [illegible]नि एवं काले प्रवर्तमाने सति श्रीदमण बंदरे एर्वद-कामदीनसुतेन एर्वद-जालेन बहुतरं [illegible]मं लिखापितं कागलं च प्रदाय। श्रीपारसीज्ञातीयेन श्रीएर्वदजालेन कामदीनसुतेन पुण्यार्थं एतस्य पार्श्वात्[7] पुस्तकं लिखापितं मइनीऊखर्दजंद प्रकटे पाजंद [इति] नाम। यः कः इदं पुस्तकं अधीय (?) [अधीते] रक्षति पठति वा तेन एर्वदजालकामदीनस्य पूर्वजानां................. लिखापितं.................

अक्षरमात्रापदस्वरहीनं। व्यंजनसंधिविवार्जितरेफं।
साधुभिरेवं मम क्षमितव्यं। को नहि मुह्यति शास्त्रसमुद्रे॥ १॥
यावत् स्वयं भूमरुत्। यावदुदधिर्मेरुः।
यावच्चन्द्रादित्यौ च। तावदीयं पुस्तकं॥ २॥
भग्ना पृष्ठकटीर्ग्रीवा। शुष्कमोष्ठद्वयं मुखं।
कष्टेन लिखितं शास्त्रं। यत्नेन प्रतिपालयेत्॥ ३॥
तैलाद् रक्षेद् घृताद् रक्षेत्। रक्षेन् मात्स्यकबन्धनात्।
परहस्तगमाद् रक्षेद्। एवं वदति पुस्तकः॥ ४॥
कन्यादानं कोटीशतं। वाजिनां हस्तिनां गवां।
शास्त्रदानं वरं तस्मात्। खर्वकोटि न लभ्यते॥ ५॥
यादृशं पुस्तके दृष्टं। तादृशं लिखितं मया।
यदि शुद्धमशुद्धं वा। मम दोषो न दीयते॥ ६॥

---

1. The month Khordad (3d) and the day Rashna (18th). 2. This *second tithi* is unintelligible. 3. In the port Damon. 4. During the administration of the government (*Subedari*) of Malek Asad. 5. In the country or province of Gujerat:

6. Sultan Mahmudshah (King Mahmud)......................... 7. With his own expense (એની પાસેથી or એના પૈસાથી).

NOTES.

1. This is the usual and stereotyped heading of Neriosengh, which he prefixes to every translation of his. Compare Part I. and II. of this Collection.

2. मान्यता=माननीयता adoration, honorification, propitiation; Pahlavi "*Shnâyishn*" from the Avestic root "*Khshnû*" to propitiate.

3. The original texts of these words is nowhere met with in the extant Avesta, they being probably lost.

4. Compare Part II. Hâ १० para. ९ of this Collection.

5. Note that all MSS. use the Present instead of the Potential in the clauses beginning with यत:

6. The Author seems to believe in the doctrines of Predestination, Astrology, and the Will of gods, simultaneously.

7. मौन = Silence at the time of eating.

8. सीव्रि means the *Sudreh*, the religious garment of the Parsis; Pahlavî "Shavîk." To put on only the shirt without the "Kustî" (the religious waist band) is considered a sin.

9. It should be अनुपानत् without shoes.

10. This is Nerioseng's rendering of Pahlavî "*viçtâkhv*," Pâzend "*gustâkh*," arrogant, presumptuous. MLHL$_3$ has in some of the following sentences भरवशी instead of रभसवशी. It seems to be something like Gujerati ભરોસે relying upon.

11. नसा dead body.

12. उत्शीर्षक = Gujerati ઓશીકું pillow.

13. Thus Nerioseng renders the Pahlavi-Pâzend "*hoshbām*" *i.e.* morning dawn (!).

14. This rendering of Pahlavi-Pâzend "*Vâe-i-veh*" by Nerioseng is equivalent to Râm Yazad. *Râm* meaning आनन्द.

15. Avesta "*Açtovîdhotush*" the separator of bones.

16. This is Nereoseng's rendering of Pahlavi-Pâzend "Vâe-i-vatar", the worse air.

17. *Frehzisht* and *Nizisht*, these two demons are not found in the extant Avesta.

18. The "*Aêshma*" of the Âvesta.

19. Wide for the holy souls, and dreadful for the sinful ones.

20. This is Nerioseng's rendering of Pahlavi—Pâzend "*âzarm*", respect, honour.

21. Avesta "*maidhyô-zarema,*" mid-spring.

22. Avesta "*Vîzaresho*", a demon who draws the sinful soul to hell.

23. Next-of-kin marriage.

24. Pahlavi "*Hamâk-dîn-yashtann,*" name of a particular ceremony of the Parsi religion.

25. Pahlavi "*zôhar*", Avesta "zaothra" = होत्र offering, sacrifice, oblation, consecrated water, &c.

26. दातिश्च पुनर्दातिश्च.—This is Nerioseng's rendering of the original Pahlavi-Pazend "*Bakht u Bagho-bakht*" (Fate and destiny of gods). West translates these two terms by "destiny and divine providence", or "perhaps "divine inter-

position or miracle" or "divine appointment or allotment." See also Question XXIII. paras. २-३.

27. Jamshed, Fredûn, and Kaûs.

28. Zohâk, Afrâçyâb, and Alexander.

29. विना = except.

30. Whence does the Author of the Mainyoi Khard quote this passage, is not known. According to Dr. West, this passage is also met with in the Pand-nâmeh of Buzurg Mihir.

31. This allusion to the carriers of Gushtâsp and Zarathost can be substantiated from the Farvardîn Yasht, paras. 99–100, and some of the Pazend recitals of the Parsis.

32. "The meaning of the passage (9–11), if the text be not corrupt, appears to be that the proper use of wealth does not make the wealth itself any better, but only the rightful possessor of it". Dr. E. W. West.

33. Compare Gatha *Ahunavaiti*, Hâ *Tâ-vê-urvâtâ*, Yasnâ XXXI§16.

34. समुत्सृति (Pahlavi-Pâzend "*rô-yishn*") growth. Compare Gujerati ઉછરવું and ઉછેરવું to rise up, to raise, to rear.

35. "They order (to give to the weaned ones) the milk of the she-goat or sheep or the cow."

36. तथापि = यद्यपि although (?); or = यतः because.

37. What Avesta does the Author refer to, is not known. I suspect Neriosengh has read the Pâzend "hasta" (= Persian "hast" is) as Pahlavi "Avasta", and consequently the wrong meaning. If we read the Pâzend word as "hast", the whole would be rendered as follows:— "For it (wheat) is the chief of the corns; that is its name is well-known in the chieftainship of corns."

38. द्रून sacred unleaven bread of wheat.

39. पुजितुं to consecrate:-This alludes to the ceremony of pronouncing grace before eating any thing.

40. पुजितं consecrated.

41. स्वामी is here inappropriate rendering of the Pahlavî—Pazend term "*pâdakhshâh*" in the original text, which means "is allowable."

42. That is, if a man after drinking wine can control himself, there is no further need of examining his disposition by other means.

43. चोक्ष may be compared with Gujerâti ચોખો pure. But the original text has "*charvatar*" more glib-tongued.

44. किंचित् is not the proper rendering of "*Kîm*" in the original text. "*Kîm*" (Persian "*Kam*") means less.

45. पटसूत्र or पट्टसूत्र silk. The original text is "*parnîn*" Persian "*parniân*". Compare Gujerati પટોળું, પટોલાં.

46. किंचित्तरम् (Pázend "*Kamtar*") less.

47. लेख्यकम् (Pâzend "*amâr*") accountability.

48. त्रिग्रहे त्रिरात्रीये (Pâzend "pâdafrâh i çêdôsh") punishment of the three nights [after death].

49. ऋते besides, over and above' apart, also, from.

50. द्वितीय सुखं (= असुखं) that which is another [feeling] than happiness, *i. e.* unhappiness.

51. सेतौ on the Bridge, *i. e.* punishment after death.

52. विना except.

53. यावत् सओशीओसं until [the time of] Saoshyôsh, *i. e.* the resurrection of the world.

54.-55.-56.-57. किंचित् (Pâzend Kam") least; *i. e.* not.

58. श्राजक balance, *i. e.* estimation of good and evil deeds in the next world on the morning of the fourth day after death.

59.-60. किंचित् (Pâzend "Kam") little, less, least, not, &c.

61. प्राक्सृष्ट (= Pahlavi-Pâzend "*Péshdâd*," Avestâ "paradhâta," Skr. पुरोहित) the most ancient kings of Iran.

62. आर्जुर name of a demon.

63. वृद्धयो the Farohars (Av. *fravashayo*), the guardian spirits of the holy; the spiritual counterparts of the holy.

64. Compare Âbân Yasht, para. २२.

65. गनाय Ganâ Mînô, Ahriman, the Devil.

66. Compare Yasht XV. para. 11; XIX. para. 28.

67. Compare the Shâhnâmeh.

68. शवोत्थानं (Pâzend "*Ristâkhêz*") the rising of the dead. तनोः अक्षयत्वं (Pazend "*tan-i-pasîn*") the future body.

69. जंबुद्वीप (Pâzend "*Khvaniras*") the seventh continent of the Earth.

70. सल्मः थोजश्च Salam and Tûr, the two wicked brothers of Erach, who treacherously murdered him.

71. The Author of the Mainyo-i Khard, narrating the acts of Gushtâsp, has loosely mixed some acts of Zoroaster with his. Compare Yaçnâ IX. para. 13, 14, 15; and Farvardîn Yasht § 87-95 99-100; Zamyâd Yasht§ 79-87.

72. चक्रं the celestial sphere.

73. भाटकं wages—Compare Gujerati ભાડું.

74. किंचित् See Notes 54, 55, 56, 57, 59, 60.

75. मुखमैथुनं वीर्यपानं च should be rectified as मुष्टिमैथुनं वीर्यपातनं च masturbation and causing the virile seed to fall; suffering and performing unnatural intercourse.

76. खुअएतुअदथ next-of-kin marriage; marriages (of first cousins.)

77. स्तरप्रवृत्तिकारितां भनक्ति annulment of adoption (Pâzend "*Star-shikanashnî*;" "*Sti*..." adopted child, preferably a male one).

77 *a.* जलसूसुआर water-crocodile, aligator, water otter (Gujerati જલ-સૂસવાટ).

78. जन्दीक (Persian "*zandîk*") a heretic.

79. आस्मोई deception, cheating, deluding (from Avesta "*ashemaogha*" a hypocrite, a deceiver).

80. वेचितं [व्यतीतं] विगतं passed and gone.

81. "who has sin in continuance, and one impulse of good works in a day."—West.

82. Next-of-kin marriage; marriage of first cousins. See Note 76.

83. See Note 77. स्तरी (Pahlavî "*starîh*") the act of making or causing the adoption of a child (?), preferably a son.

84. वेचितं should be व्यतीतं, as the original Pahlavi text is "*anjafta*" = Part. "*anjâmîde*" ended, past, which by misreading is rendered into Pâzend as "*khazîd*". Compare Note 80.

85. लेख्यक accountability.

86. आत्मानं छोटयितुं—Pâzend "*Khvish ruân bôkhtan*", to get the salvation of one's own soul.

87. कारणं—Pâzend "*vahâna*" (Persian "*bahâneh*") subterfuge, pretext.

88. किंचित् here, as in many other places, is equivalent to Iranian *"Kam"* meaning "little, less, least."

89. स्तरीप्रतिष्ठित = one who is appointed as *"Satar"* to perform the obsequies of a person who died childless.

90. वृद्धि (Pazend *"Frohar"*, Avesta *"Fravashi"*) the guardian spirit.

91. विना (Pazend *"jad ez"*) besides, over and above.

92. लज्जा (Pazend *"nang"*) *i. e.* to commit sins through fear of shame.

93 (p.35 l. 9) लेख्यकं (Pazend *"âmâr"*) reckoning, giving account of one's own deeds after death.

93.*a.* क्षिन्नान् (Pazend *"stôh"*) correting it into खिन्नान्, tired, desponding [क्ष for ख].

93.*b.* शोद्धुं (Pazend *"bhokhtan"*) to relieve.

94. पृष्ठरक्षक (Pazend *"posht-pânâî"*) protecter from the back, a shield for the back.

95. सर्वसन्नाह (Pazend *"zîn u zarch u gurdî"*) complete armour.

96. फरिका (Pazend *"separ"*) shield.

97. कुंत (Pazend *"nêzha"*) javelin, lance.

98. हस्तावलंबिन (Pazend *"achdast"*) gauntlet.

99. आश्मोई infidality.

100. बएवर ten thousand (10000).

101, वृद्धि = *Frohar* (Av. *Fravashi*).

101.*a.* शरद् (Pazend *"pâdezh"*) Autumn.

102. नवरोज (Pazend *"vahezha"*) Intercalation and New Year's Day.

103. ग्रहिल (Pahlavi *"halakîh,"* Pazend *"halaê"*) senseless, silly, foolish, stupid, absurd. Compare Gujerati घेलुं insane, mad.

104. तिष्ठत: standing, *i. e.* in standing posture.

105. Âtash Baherâm, the consecrated fire of the Greater Fire-Temple.

106. Âtash Âderân, the consecrated fire of any ordinary Fire Temple.

107. किंचित्—better कदाचित्, for the original Pahlavi-Pâzend word is *"pargast"*.

108. अदृढयितार: those who make unfastened, who unloose (from अ and दृढ fastened, firm, tight). The Pazend *"anasakhtâr"* seems to be a misreading of the original *"angekhtâr"*, one who raises (*viz.* the wind).

109. Better नद्यश्च (rivers); for the original Iranian word "Daryâwîhâ" is used in the sense of "rivers".

110. वृद्धिकारिता (Pâzend *"frashokard"*) Renovation of the world, प्रांते (Pâzend *"sar"*) at the end.

111. This paragraph alludes to many acts of the Prophet, Spitama Zarathushtra. Compare Yasna, Hâ IX § 14-15; the Zamyad Yasht, § 79-81; Vendidad, Fargard XIX. &c.

112. The stories of the rise and fall, or rather back-slidings and consequent disgrace, of Jamshed, Fredun, and Kâus, are related in several traditional writings of the old Parsis.

113. See Vendidad, Fargard XIX.§6.

114. See Vendidad, Fargard XIX.§5. and the Pâzend Nirang to be recited after the Hom Yasht.

115. वृद्धिकृति (Pâzend *"Frashokard"*) Renovation of the world.

116. आजिदेव (Pâzend "Âzh Dev") the demon of inordinate desire, avarice.

117. आश्मोई (Pazend *"Âshmôî"*) hypocrisy.

118. **रूपश्विनी**—(Dr. West **रूपश्विनी** and **रूपाश्विनी**)—(Pazend "*burzgôsh*, Pahlavî "*bûrj-gosh* (?), or *bûrj-înîh*, or *burj-ânî*, most probably *bûrjâvandâ* = handsome, pleasant to look at"). West's translation is "long-eared ". (?)

119. **मूर्द** is a transcription of Pâzend "*mûrd*" (Pahlavi "*mord*") myrtle. Compare Persian "*murd*" or "*mavard*" myrtle, and Gujerati મેંદી. MLHL$_3$, has in Gujerati વેલો (creeper) written above the line.

120. **दमनक** a kind of shrub, Gujerati દમનો.

121. **वृद्धि** Fravashi, a guardian spirit.

122. **अस्थाघ** deep. Compare Gujerati, અથાગ.

123 **जोर** (Avesta "*zaothra*", Sk. **होत्र** Pahlavi "*zohar*", Pâzend "*zor*") libation, consecrated offering of holy water, Hom, &c.

124. **पातयति** sheds. The Pâzend "*khusânêd*" is, I think, a mis-deciphering of Pahlavi "*nusahânêd*" (= Persian "*pêzad*") scatters.

125. **लेख्यके च त्रिरात्रस्य** (Pâzend "Sêdosh") the future account of one's actions in this life, on the morning after the third night of one's death.

126. **अद्वीह श्रीनागमण्डलकरणे.—अद्वीह** is, I think, a miswriting for the documentary old Gujerati **अदेह**, a corruption of Sanskrit **अद्येह**, *i. e.* today here.—**नागमण्डल** is sometimes found as a synonym of **नवसारी**.—The meaning here of **करण** is not known.

127. **उ०** is an abbreviation of Pâzend "*Ostâ*", son of a priest, but not ordained as priest (Avesta "*hâvishta*" a disciple).

128. **ए०** is an abbreviation of Pâzend "*Ervad*", an ordained priest (Avesta "*aêthrapaiti*" master of sacrificial science, a reverend).

129. **पठयति-गणयति** (Gujerari પઢે ગણે) reads and recites.

130. **उत्तारयति** (Gujerati ઉતારે, ઉતારો કરે) copies or translates.

ERRATA.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.	Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
३५	10	लेख्यैकं	लेख्यकं	,,	24	[०यं तु]	[०यंतु]
३९	17	शरदः	शरदः 101 *a.*	,,	33	109	108
४१	7	प्राप्तमस्ति ।	प्राप्तमस्ति	४२	4	समुद्रा	समुद्रा 109

COLLECTED SANSKRIT WRITINGS OF

THE PARSIS,

Consisting of Old Translations of Avestâ and Pahlavi-Pâzend books as well as other original compositions,

WITH

VARIOUS READINGS AND NOTES.

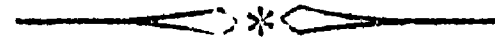
Collated, Corrected and Edited,

BY

ERVAD SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA,

HON. FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY.

PART IV.—SKANDA-GUMÂNÎ-GUJÂRA.

PUBLISHED BY

THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES.

PRINTED BY R. Y. SHEDGE, AT THE NIRNAYA-SAGAR PRESS,

23, Kolbhat Lane,

BOMBAY.

1913. A. D.

पारसीकधर्मादिविषयकसंस्कृतपुस्तकसंग्रहः

संशोधित्वा

भरुचा इत्युपनामधारिणा एर्वद् इतिधर्मपदयुतेन

दादाभाईसुतेन शहिरिआरजिना प्रकटितः

चतुर्थखण्डः

(स्कंद-गुमानी-गुजार).

मुम्बापुर्यां

निर्णयसागरमुद्रालये मुद्रितः

सन १९१३.

OFFICE OF THE TRUSTEES OF THE PARSEE PUNCHAYET FUNDS AND PROPERTIES.

The Trustees of the Parsee Punchayet Fund and Properties have made arrangements to get the texts of Sanskrit writings on the subject of the Parsee Religion and the texts of the unpublished Pahlavi and Pazend literature prepared and published. The Pazend Texts have been published. Some of the Pahlavi texts have been already published and some are being prepared and published. The work of having the texts of the Sanskrit writings prepared was undertaken at the suggestion of a few gentlemen who had at first formulated a scheme to get all the Sanskrit texts published. The work was entrusted to Ervad Sheriarji Dadabhai Bharucha. The Trustees record their appreciation of the work of Ervad Sheriarji and hope that this fourth volume of the Sanskrit series will be of as much interest and importance to those interested in their study as the preceding volumes.

Bombay,
19th January 1914.

JIVANJI JAMSHEDJI MODI,
Secretary.

POSTSCRIPT NOTE.

It is a pity that this work of Mardân Farrokh, the champion of Magian Dualism, breaks off abruptly. None of its MSS. examined by me gives any date or colophon. The two Gujerati Versions K_9 and K_{10} subjoined to this edition, seem to me to have been attempted by some person or persons who frequently appear more or less ignorant, not only of the Pazend version of the text but also of the Sanskrit translation. We have printed them in their original form, retaining their orthography, without any correction on our part, with a view to *preserve them in print*, as they are useful for philological and historical purposes. To take only one example of old Gujerati रूडुं अने पाडवुं (Good and Bad). The last word is now obsolete in our present Gujerati. As far as my experience of manuscripts goes, I see that many words and phrases and style of the language and even of writing of these two MSS (K_9 and K_{10}) suggest to me that they must have been in use among our Parsees at least some four centuries ago. This is but a conjecture on my part. I cannot give any positive opinion in this matter.

Bombay,
16th January 1914.

S. D. BHARUCHA.

PREFACE.

स्कंद्-गुमानी-गुजार, the Sanskrit title of this the fourth part of our Collection of Sanskrit Writings of the Parsis, is the decipherment by Mobed Neryoseng Dhaval of the Pâzend name of the book *Shkand Gûmânî Vazâr*, originally Pahlavi *Shikand Gûmânîk Vijâr*, and now generally known among the Parsis by its short modern Persian name of *Shikan Gûmânî.* The original text of the book must have been composed by its Author in the Pahlavi language, which was afterwards transmuted into Pâzend and subsequently translated into Sanskrit by Mobed Neryoseng Dhaval. Unfortunately the complete original Pahlavi text has not survived upto now. A very little fragment of it, commencing from the beginning, is now only met with, and hence the Pâzend transcription of a larger part of it stands as the extant text of the book, which is rendered into Sanskrit by Neryosengh in his usual manner of word for word translation. The meaning of the original Pahlavi name, if we decipher it *Shak-i-Gûmânîk-vijâr*, would be "convincer of the sceptic's doubts (regarding the truthfulness of Zoroastrian religion)."

This is a very interesting controversial and polemical book, chiefly aiming at establishing the doctrine of Dualism, believed and followed in practice by the Magian priests of Irân, which teaches that good and evil arise from two independent sources. The Author, however, not contenting himself with proving the problem he undertakes to establish, attacks widely and severely other religious scriptures and philosophical systems, at times appropriately and sometimes by way of digression.

"Shikand-Gûmânîk-Vijâr, the Pâzend-Sanskrit text together with a fragment of the Pahlavi, edited with a comparative vocabulary of the three versions (Pâzend, Sanskrit and English) and an Introduction" was first edited conjointly by the late Shams-ul-ulama Dastur Hoshangji Jamaspji Jamâspâsânâ and the late Dr. E. W. West, and was published by the order of the Government of Bombay in 1887. In its Introduction the learned editors have given an excellent exhaustive summary of the contents of the book. An English translation of the whole book by the late Dr. E. W. West has also been published in the series of the Sacred Books of the East, Vol. XXIV.

The name of the Author of the book is Mardân-Farukh, son of Auharmazd-dâd. According to the investigations of Dastur Hoshangji & Dr. West he lived about a thousand years ago, and the date of the composition of this book is not earlier than A. D. 850. He must have been a staunch orthodox Zoroastrian, which appears not only from his name but also from the whole tendency of his writing, which displays strong dislike and intolerance towards the religions and philosophical teachings of non-Zoroastrians. In his attacks on alien religions and philosophies he spares neither the Muhammaden, Jewish and Christian religions, nor the Manichæan and other heretical doctrines. He also condemns the philo-

sophies of others such as irrational atheists, pantheists, Daharias of Persia, Digambars of India and Sophists of the western and other countries. He seems to be a tolerably good logician according to the scientific and metaphysical knowledge of his times, and a keen, unbending and uncompromising controversialist. Eager in search of truth, he not only studied the Zoroastrian and other contemporary religions and philosophies, but he also travelled from Persia to India and probably also to other countries for the same end. Whether he was a priest or a layman is not clear. Most probably he was a layman, as we find from the reference of his Jewish opponents who stated that he was only an investigator and not a high priest. He was a great admirer of the Dînkard, a great repository of religious, philosophical and other topics and suggestive ideas. Very often he refers his readers to that voluminous collection of various controversies contained in it. Whether the Dînkard referred to by him is the Pahlavi book of that name which is now extant or some other work, we cannot assert positively. But this much is probable from his references to Âdarbâd Pâdyâvandân, Âdar Farobag Farôkhzâdân, and Roshan, that the Pahlavi Dînkard now extant in its imperfect condition, is the work to which he alludes. His quotations from the Dinkard in this book are not found in the existing text of the Pahlavi Dînkard, of which the first and second books are lost or at least have not yet been discovered. Yet it is not improbable that they may have been taken from them. These are interesting points which remain to be further investigated and established.

The above-mentioned edition of *Shîkand-Gûmânîk Vijâr* edited by Hoshangji and West is really a scholarly work of its kind prepared with a patient labour of collating nearly a dozen manuscripts. The extant Pâzend-Sanskrit text found in all manuscripts, is written as one whole without any division into chapters. It is, however, divided by Neryosengh into smaller verses or rather sentences in his usual way of translating Pahlavi-Pâzend books into Sanskrit, but Hoshangji and West have arranged them into sixteen appropriate chapters, each chapter subdivided into several large paragraphs. They have also numbered Neryosengh's verses or smaller paragraphs according to their own chapters. I have adopted the same division of chapters and their numbering, as also their larger paragraphs and smaller verses. But in order to facilitate the reading of the book, I have introduced further punctuations in this our Sanskrit text. In some places the double perpendicular fullstops (॥) uniformly used by Hoshangji and West have been wholly dispensed with, while in other places a single perpendicular stroke (।) is substituted or newly introduced by me as commas or semi-colons in one whole sentence.

In preparing this text I have examined and collated the following manuscripts and printed works:—

1. HW. Shikand-Gûmânîk-Vijâr, the Pâzend-Sanskrit text together with a fragment of the Pahlavi, edited with a comparative vocabulary of the three versions and an introduction by Hôshang Dastur Jâmâspji Jâmâsp-âsânâ and E. W. West. Published by order of the Government of Bombay, Bombay Government Central Book Depôt, 1887.

2. EMU_{19} (L. 8⅝, Br. 8. Th. ½). A modern Indian manuscript lent by Ervad Maneckji Rustomji Unwala, the text consisting of Pâzend and Sanskrit. It is not paged and is incomplete. It is written on Indian paper.

3. K_9 (L. 11¾. Br. 6¾. Th. ⅞). An Indian manuscript belonging to Dastur Kaikhushru Jâmâspjee Jâmâsp-âsâna, containing Shikand Gûmânîk Vîjâr with Gujerâti translation only. It is incomplete, extending from the beginning upto folio 104.—Then follows an Avestâ-Sanskrit Glossary, having 48 folios. It has neither date nor colophon.

4. K_{10} (L. 11¾. Br. 8¼. Th. 1¼). A good old-looking manuscript belonging to Dastur Kaikhushru Jâmâspji Jâmâsp Âsânâ containing the Pâzend text of Shikand Gûmânîk Vijâr with Sanskrit and Gujerâti translations. It is incomplete, extending from the beginning upto 150 folios, having no date nor colophon.

5. K_{11} (L. 8½. Br. 6. Th. 1½). A manuscript belonging to Dastur Kaikhushru Jâmâspji Jâmâsp-âsâna, containing (1) Nisâbul Sibîan in Persian (2) Kisseh Behrâmgôre va Bânu Hasan in Urdu, (3) Persian and Urdu sentences, (4) *Nipâyôish Mashim* and *Ardibehesht Yasht* with Pahlavi translations, (5) Epistle of Dastur Jâmâsp-âsâ, (6) *Skand-Gumânî-Gûjâr*, imperfect, (7) some Persian poems, (8) Desâtîr; imperfect, and (9) Five folios of Persian astrology. The fragmentary stray folios of Skand-Gûmânîk-Gûjâr which are bound together in this manuscript, are only thirty seven in all. Unlike other manuscripts of Skand-Gûmânîk-Gûjâr these fragmentary folios have the ground text in Pahlavi, the Pâzend text written word for word upon the Pahalvi, and the Sanskrit translation following the Pahlavi. There is no date, nor colophon.

Some portions of the two manuscripts K_9 and K_{10} have the Pâzend and Sanskrit texts translated into old Gujerati. Considering them useful for those who take a general interest in old Gujerâti, and especially in that form of it which was in vogue among our nearer Indian forefathers, they are both subjoined in their original form as appendicies to this part of our *Collection*.

In addition to the peculiarities of writings of certain copyists given in Part I and II of this our *Collection*, the following more are found in the above manuscripts examined by me.

द्द for ज्द as मद्दिईअस्न्या = मज्दिईअस्न्याः.
प्र ,, कु ,, प्ररुते = कुरुते.
त्र ,, कृ ,, नित्रष्टानां = निकृष्टानां.
द्र ,, ऋ ,, द्रते = ऋते.
जृ ,, ऋ ,, जृते = ऋते.

Bombay,
1 November 1913. } **SHERIARJI DADABHAI BHARUCHA.**

ERRATA.

Page.	Line.	Incorrect.	Correct.
२	32	निरीक्षेध्वं	निरीक्षध्वं
१३	17	[ऽन्या ?]	[०ऽन्या ?]
१४	19	विमार्जयित्री ॥	विमार्जयित्री
२४	10	किंचिज्ज्ञानां[95]	किंचिज्ज्ञानां[65]
३८	4	२.[66]	२.[69]

स्कंद-गुमानी-गुजार.

नाम्ना सर्वांगशक्त्याच साहाय्येनच स्वामिनो अहुरमज्दस्य महाज्ञानिनः सिद्धिः शुभा भूयात् प्रवृत्तिः प्रसिद्धिश्च उत्तमदीने मज्दइअस्न्या वपुषिच पाटवं दीर्घं जीवितंच सर्वेषां उत्तमानां उत्तममनसां ॥ इदं स्कंदगुमानीगुजारनाम पुस्तकं मया नयरिओसंघेन धवलसुतेन पहिलवीभाषायाः संस्कृतभाषायामवतारितं विषमपारसीकाक्षरेभ्यश्च अविस्ताक्षरैर्लिखितं सुखप्रबोधाय उत्तमानां शिक्षाश्रोतॄणां सत्यचेतसां ॥ प्रणामः उत्तमेभ्यः शुद्धमतेभ्यः सत्यजिव्हेभ्यः सत्यसमाचारेभ्यः ॥ ॥

[१.]

१. नाम्ना होर्मिज्दस्य स्वामिनो महाज्ञानिनः सर्वराज्ञः सर्वावगतेः सर्वशक्तेः ॥ २. यः अंतश्च अदृश्येषु अदृश्यतरः ॥ ३. असौ स्वत्वात् एकस्मात् एकतयाच सूत्रधार[1]ः समारचनाय ॥ ४. असौ ददौ [दधौ] स्वीयेन अप्रतिमल्लेन[2] प्राणेन [बलेन] उत्कृष्टतरान् सप्त [षट्?] अमरान् गुरून् समग्रांश्च इअजदान् परलोकचरान् पृथ्वीचरान् ५. सप्त भूमौ चिह्नानिच[3] यानि संति मनुष्याः गोपशवश्च अग्नयश्च धातवश्च भुवश्च[4] आपश्च वनस्पतयश्च ॥ ६. असौ ददौ [दधौ] मनुष्यं आधिपत्येन सृष्टीनां कामप्रवृत्तित्वेन ॥ ७. असौ [5]आयाते युगे युगे स्वीयया करुणया पालनाकरः स्वीयानां सृष्टीनां दीनेश्च ज्ञानस्यच यत् निर्म्मलतायाः समलतायाः रूपस्य[6] कामस्य ८. एवंच चैतन्यस्य[7] स्मृतेश्च बुद्धेश्च ज्ञानस्यच जीवस्यच[8] वृद्धेश्च[9] । यानि संति आत्मनः शस्त्राणि । यानि च संति अवगतिं अभिलाषुकानि अमीषां शस्त्राणां अदृश्यानां पंचानां । यानि संति निरीक्षणंच श्रवणं च आघ्राणं च आस्वादनंच स्पर्शनं च ९. पंचभिश्च शस्त्रैः दृश्यैः यानि संति चक्षुश्च श्रोत्रंच नासिकाच मुखं च समग्राच तनोः त्वक् ॥ १०. असौ अमीभिः शस्त्रैः सम्मिश्रं[10] मनुष्यं ददौ [दधौ] प्रवृत्तिकारितायै सृष्टीनां ॥ ॥

११. असौ ददौ [दधौ] दीनिं सर्वज्ञानिनीं महावृक्षस्य समानां ॥ १२. यस्याः एकः प्रकांडः द्वौ स्कंधविकाशौ तिस्रः शाखाः चतस्रो जटाः पंच मूलानि[11] ॥ १३. अस्याः एकः प्रकांडः प्रमाणं ॥ १४. द्वौ स्कंधविकाशौ कर्म्मंच प्रतियत्नश्च ॥ तिस्रः शाखाः सुमतं सूक्तं सुकृतं यदस्ति सुमनसः सुवचसः सुकर्म्मणः ॥ १६. चतस्रो जटाः चतस्रो विद्या दीनेः याभिश्च भूसंभूतिः दीनिश्च सम्माज्यते ॥ १७. या अस्ति आचार्यता क्षत्रियता कुटुंबिकता प्रकृतिव्यवसायता ॥ १८. पंच मूलानि पंच पतयो येषां दीनेर्नामानि गृहपतिः वीसपतिः जंदपतिः ग्रामपतिः जरथुस्त्रोतिमश्च १९. एकश्च शिरसां शिरो योऽस्ति राज्ञां राजा स्वामी पृथिव्याः[11a] ॥ २०. अस्य अंतर्भूमौ कीर्त्तनं[12]

(१—७) १. Thus all; H & W. आयायते.

यदस्ति मनुष्यं[12a] प्रकटीकृतं प्रतिरूपतया एतासां चतसृणां विद्यानां याः पृथिव्याः ॥ २१. यथा उपरि शिरसि आचार्यता ॥ २२. उपरि हस्तयोः क्षत्रियता ॥ २३. उपरि उदरे कुटुंबिकता ॥ २४. उपरि पादयोः प्रकृतिव्यवसायिता ॥ २५. एवंच चत्वारो गुणाः ये अंतर्मनुष्येषु यदस्ति शीलंच शौर्यंच बुद्धिश्च अध्यवसायश्च ॥ २६. उपरि शीले आचार्यता यथा महासत्कार्यता आचार्याणां शीलं यत् लज्जया भयेनच पापं न कुर्वंति ॥ २७. उपरि शौर्ये क्षत्रियता यदस्ति सुप्रसिद्धतरं[13] भूषणं क्षत्रियाणां शौर्यं यत् विचार्यते पौरुषं स्वतायाः ॥ २८. उपरि कुटुंबिकानांच बुद्धिः या अस्ति बलिष्ठकार्यिणी कर्षयितुं पृथिव्याः प्रवर्त्तितुं च यावत् शओसीओशं[14] ॥ २९. उपरि प्रकृतिव्यवसायिनां अध्यवसायो योऽस्ति महाप्रवृत्तिकारी तेषां विद्यायाः ॥ ३०. इयं सर्वप्रकारं [सर्वप्रकारा] समारचना उपरि एकस्य स्तंभस्य सत्यस्य प्रमाणस्यच प्रत्यभिमुखं द्रुजस्य[14a] अस्य शस्त्राणांच यानि प्रतिद्वंद्वीनि संति ॥ ॥

३१. इदं अस्माभिः समवज्ञातं बहुप्रकारतया बहुजातितया यथा [यत्] प्रचुरदीनीयाः प्रचुरप्रबोधीयाः ये अंतर्युगे ये सर्वेऽपि अन्योन्यं संवादिनः प्रतिद्वंद्विनो[15] भंक्तारः कदर्थयितारः संति ॥ ३२. सह संवादेन भंक्तृत्वेन विघातेनच यद्येते [यद्येते] अन्योन्यं तथापि एकहेलया एकत्रप्राणतया [ऐक्यबलतया] प्रत्यभिमुखं एकं सत्यं युध्यंति ॥ ३३. सत्यंच स्वयं एकबलं प्रावीण्येन एकतयाच सत्यस्य ॥ ३४. अनृतंच बहुप्रकारं बहुवेषं संवादि शक्नोति भवितुं समग्रतया एकस्मात् मूलात्[16] यत् अनृतस्य अस्ति ॥ ॥

३५. सोऽहं मर्दांफ्रोषो[17] [मर्दांफ्रोखो] होर्मिज्ददादस्य पुत्रोऽस्मि एनां आरचनां चकार यथा अहं ददर्श अंतर्युगे बहुजातित्वं बहुदीनित्वं बहुसमालोचनत्वं यत् दर्शनानां॥३६.सोऽहं अंतः समग्रायां अपूर्णनरदातौ[18] सर्ववारं सुचेतनमनः[°मनाः] ईप्सिता शोधयिताच सत्यस्य संयातो[18a]ऽस्मि ३७. इति हेतोः प्रचुरतरद्वीपे[18b] समुद्रसीमासुच पर्यटितोऽस्मि॥ ३८. मया इदं परिमितवचसां या एतेषां अस्ति प्रश्नता सत्यकामिनां तेभ्यो लिखितेभ्यः प्रबंधेभ्यश्च प्राक्तनेभ्यो ज्ञानिनां सत्यानां आचार्याणां नामांकितस्य तस्य हूफरवर्दस्य[19] आदरपादिआवंदस्य[20] अवचीय विविच्यच अस्मिन् प्रबंधे स्कंदगुमानीगुजार इति नाम निर्मितं। ३९. यथा भ्रांतिविचारणतया नूतनशिक्षावतां अतीव वांछा भवति उपरि परिज्ञातुं सत्यतायाः प्रसिद्धतायाः सत्यस्यच उत्तमदीनेः अंतः समूहेषु विभिन्नप्रतिवादिनां ॥ ४०. अहं न ज्ञानिनां शास्त्रवतां किंतु विद्यार्थिनां नूतनशास्त्राणां हेतवे चकार आरचयंश्च [आरचयंच] ४१. यत् यावत् प्रचुरतरा उपरि महत्तायां प्रसिद्धतायां उत्तमदीनेः पूर्वन्यायवत्याश्च वाचः सुनिश्चिततरा भवंति [भवेयुः] ॥ ४२. विविक्तज्ञातृभ्यो याचकोऽस्मि ४३. यत् यो निरीक्षितुं समीहते मा दीनिं लक्ष्म्याः[21] वक्तुः विरचयितुः किंतु गरिमतां सत्यतायाः प्रसिद्धतायाः सीमावत्याश्च वाचः प्राक्तनायाः ज्ञानिनां निरीक्षेध्वं ॥ ४४. य-

(१—३८) १. Thus H & W; K_9 and K_{10} परिमितवचसां.

(१—४३) १. K_{10} लक्ष्मनाः (written below *seconda manu*).

तो ऽहं यः आरचिता [आरचयिता] अस्मि नो पदं शिक्षापनायाः किंतु तत्र यत् शिक्षायाः दधामि ॥ ॥

४५. अहं दानमानसतया वाचं तस्याः दीनेः ज्ञानिन्याः नूतनशिक्षावक्त्रो विभक्तवान् कारणं च अभीप्सितवान् ॥ ४६. यतो यः स्वल्पतरादपि ज्ञानात् यदस्य अस्ति यो-ग्यतरेभ्यो विभजते प्रतिकरणीयतरः तस्मात् यः प्रभूततरं जानाति योग्यतराणां यस्माद्-लाभो ऽसहायताच ॥ ४७. यथा तैर्विचारितं प्राक्तनैः ज्ञानिभिः ॥ ४८. यत् द-क्षिणा त्रिप्रकारा मनसा वचसा कर्म्मणा ॥ ४९. मनसा दक्षिणा सा यत् केभ्यश्चित् एकरत्नेभ्यः[1] शुभं अभिवांछयते एवं यथा आत्मने । ५०. दक्षिणाच या वचसा सा यत् सर्वस्मादपि सद्यापारतरज्ञानात् परिचयात् यदस्य प्राप्तमस्ति योग्यतरान् शिक्षा-पयति ॥ ५१. यथा तत् यत् ज्ञानिभिः समुदीरितं ५२. यत् कामयामः किल विज्ञः समग्रां अवगतिं लाभस्यच फलस्यच शिक्षापयामश्च मित्राणां प्राप्नुमः फलं अव-बोधतायाः ॥ ५३. दक्षिणाच या कर्म्मणा सा यत् शुभात् यदस्य प्राप्तमस्ति केषांचित् योग्यतराणां शुभं ॥ ॥

५४. द्वितीयाच स्मरणकारिता उत्तमानां शुद्धात्मतायां ॥ ५५. इति हेतोः अहं आरचितवान् यत् मां यावत् ज्ञानिनः स्वीयया करुणया सुचक्षुर्निरीक्षणतया अनश्व-रात्मतायां संस्मरंति [संस्मरेयुः] ॥ ५६. यतः उक्तमास्ते यत् यः समग्रां सृष्टिं उत्तमां सुलो-चनतया निरीक्षते लोचनं अस्य लोचनं यत् सूर्यस्य आस्ते ॥ ५७. यतः सूर्योऽपि समग्रायाः सृष्टेः सुलोचनतया निरीक्षिता द्योतयिताच ॥ ॥

[२.]

१. पादः आद्यः ॥ २. उपरि प्रश्नेषु यत् कियतो यां [यान्] सदाविजयी मिहि-रइआरो महमादस्य पुत्रो अस्पाहनात् उत्तममनसा नच ग्रहिलेच्छया अपृच्छत् प्रत्युत्तरं ॥

३. तत् यत् अपृच्छत् यत् आहर्म्मनः किमर्थं तेजसि विक्रांतः । कथं अशक्नोत् अभूत् यदि न एकरत्नः । यतो वयं सदैव पश्यामो यत् सर्वं किंचित् यत् न एकरत्नं विभिन्नरत्नात् एवं प्रयत्नीयति यथा जलं ज्वलनात् ॥ ॥

४. प्रत्युत्तरंच इदं यत् आहर्म्मनस्य विक्रांतेः यत् तेजसि स्वयं कारणं विभिन्नरत्नत्वं ॥ ॥ ५. विघातकामत्वं यदस्य सदैव रत्नेन अभूत् अतो विभिन्नरत्नतायाः हंता ॥ ॥

६. विरोधता [विरोधिता] विक्रांतिः सर्वा यथा भवति विभिन्ना [विना ?] विभिन्न-रत्नत्वात् विभिन्नरत्नेभ्यश्च अन्यथा न भवति ॥ ७. यतः एकरत्नानां अन्योन्यं एककामत्वं एकारचनत्वं भवति नच विक्रांतिः विरोधता [विरोधिता] ॥ ८. विभिन्नरत्नाश्च प्रतिद्वंद्वि-रत्नत्वात् सर्वे यथैव [यदैव] एकत्र प्राप्नुवंति अन्योन्यं हंतारो विरोधयितारश्च भवंति ॥ ९. एकरत्नाश्च एकारचनत्वात् एकरत्नत्वात् यदि एकत्र प्राप्नुवंति जीवीयंति कार्यीयंति

(१—४९) १. K_{10} शाकभूत्तेभ्यः (?)

सर्वे सहायीयंति ॥ १०. विनाशत्वं विभिन्नत्वं यत् एकरत्नानां अनैक्यात् विभिन्नरत्नानां ॥ ११. एवं यथा उष्णं च शीतंच यत् प्रतिद्वंद्विरत्नत्वात् सदैवरत्नतया अन्योन्यं निहंतृतरं विरोधितरं कलहितरं विनाशितरंच अस्ति ॥ १२. यतः सर्वमपि विनाशत्वं शैत्यात् रूक्षत्वाच्च उष्णे सार्द्रेच संवासिनां १३. अन्योन्यं निहंतृता विरोधिता प्रतिद्वंद्विता ॥ १४. यतो विनाशत्वं यत् तनूनां सदैव युद्धात् उष्णत्वस्य शैत्यस्य रूक्षत्वस्य सार्द्रत्वस्यच ॥ १५. युद्धाच्च तेषां अन्योन्यं वपूंषि विनश्यंति विलिनंति ॥ १६. जलस्य ज्वलनस्यच[1] स्वरत्नतया काचिदपि विरोधिता न प्रकटा ॥ १७. किंतु शैत्यं यत् आद्रोदस्य[22] सार्द्रत्वेन जलस्य संयोजितमास्ते प्रतिद्वंद्वितरं उष्णतायाः अग्नेः ॥ १८. रूक्षत्वं यत् आद्रोदस्य उष्णत्वेन अग्नेः संयोजितमास्ते प्रतिद्वंद्वितया सार्द्रत्वस्य पयसो विभेत्तृतरं ॥ ॥

[३.]

१. तच्च यत् अपृच्छत् ॥ २. यत् किमिति दाता [धाता] अहुरमज्दः आहर्म्मनं निकृष्टकरणात् निकृष्टाभिलषणात् अन्यथा न दधाति । चेत् शक्तः कर्त्ता अस्ति ॥ ३. चेत् ब्रवीमि यत् न शक्तः कर्त्ता । पश्चात् न संपूर्णो ऽप्रधानतरश्च अस्ति ॥ ॥

४. प्रत्युत्तरंच इदं ॥ ५. यत् आहर्म्मनस्य निकृष्टता निकृष्टरत्नत्वात् निकृष्टकामत्वात् यदस्य सदैव द्रूजेन ॥ ६. दाताच अहुरमज्दः सर्वशक्तः तत्र यत् उपरि सर्वस्मिन् शक्नोति भवितुं सीमावत् ॥ ॥

७. तस्मिन् यत् न शक्नोति भवितुं शक्तोऽशक्तो वा उपरि नावलंबति ॥ ८. यो ब्रूते नांतः सीमायाः वचसो ज्ञानी ॥ ९. यतश्चेत् उक्तं यत् न शक्नोति भवितुं । पुनः ब्रूते यत् इअजदः तत्र शक्तः । ततः सीमायाः या न शक्नोति भवितुं उदीरितं[23] ॥ १०. यतः पश्चात् न न शक्नोति किंतु शक्नोति भवितुं ॥ ११. कथं शक्तः सीमावान् । एवमस्य कामः ॥ १२. यतो निर्वाणज्ञः ॥ १३. कामश्च निर्वाणज्ञस्य सर्वस्मिन् तत्र यत् शक्नोति भवितुं ॥ १४. असौ कामं तत्र यत् न शक्नोति भवितुं न प्रेरयति ॥ १५. यतः सर्वं तत् कामयति यत् शक्नोति संयुज्यते भवितुं ॥ ॥

१६. यदिच ब्रूमहे यत् दाता अहुरमज्दः आहर्म्मनं निकृष्टत्वात् यदस्य सदैव रत्नीयं अन्यथा कर्तुं शक्तः ॥ १७. ततो रत्नं यत् देवीयं इअजदत्वं तच्च यत् इअजदीयं देवत्वे परिभ्रामयितुं शक्यते । १८. तिमिरंच तेजः तेजश्च तिमिरं कर्त्तुं शक्यते ॥ ॥

१९. रत्नस्य स्वतया व्यत्ययं रत्नस्य अज्ञातारो ब्रुवंति ॥ २०. ये परीक्षायाः रत्नस्य अंतः कर्म्मणि चलनेच अज्ञातारः । २१. दुष्टश्वापदान् क्षुद्रजंतून् शुभतया गणयंति ॥ २२. यथा अन्यायो निकृष्टत्वं यत् मनुष्येभ्यो गोजातिभ्यो नच स्वीयरत्नतया किंतु विध्वंसनात् विप्रतारणात् नास्तिक्यात् व्यामोहनात् द्रूजस्य २३. सर्वस्माच्च नि-

---

(२—१६) १. K_{10} ज्वालनस्यच.

कृष्टत्वात् अपरेषां दूजानां यथा द्वेषश्च क्रोधश्च कामश्च सम्मिश्रितो मनुष्येषु ॥ २४. यथा खादनं यत् औषधस्य कटुकतरस्य विषावलिप्तस्य नच शुभस्य विस्फीतये किंतु प्रच्छादनाय दुःखस्य मांद्यस्य यत् विभिन्नरत्नात् ॥ २५. यथा वचः सत्यंच अनृतं च ॥ २६. यद्विचास्ति समग्रं तनुः वचसा अनृतेन मुक्तात्मनो मनुष्यस्य प्रभूततरात् अन्यायात् शुध्यति तेनैवच सत्येन अशुध्यति । २७. प्रभूतं तत् शुभं नच अनृतात् वचसः किंतु प्रच्छादनात् विघातस्य निकृष्टत्वस्य यत् सम्मिश्रितं निकृष्टेषु । २८. सच अन्यायो नच सत्यात् वचसः किंतु निकृष्टत्वात् यत् सम्मिश्रितं निकृष्टेषु ॥

२९. तस्माच्च यत् प्रतिद्वंद्विनः एकैकशः स्वार्थं प्रतिद्वंद्विनं प्रच्छादनाय रूपिताः संति । ३०. सर्वे एकं तं यं स्वीयं प्रतिद्वंद्विनं अन्यथा धर्त्तुं शक्ताः संति ॥ ३१. यथा तेजश्च तमश्च सुगंधश्च दुर्गंधश्च पुण्यंच पापंच शुभज्ञानंच दुष्टज्ञानंच ॥ ३२. तत् न शक्तं तेजो दुर्गंधेः नच सुगंधः तमसोऽन्यथा धर्त्तुं । ३३. किंतु विभिन्नं विभिन्नं तं यं स्वीयं प्रतिद्वंद्विनं अन्यथा धर्त्तुं रूपिताः संति ॥ ३४. तच्च यत् ब्रुवंति यत् निशया तमस्विन्या मुक्तात्मा मनुष्यो व्याघ्रेभ्यो दुष्टश्वापदेभ्यः शुनकेभ्यः चौरेभ्यः शुध्यति । ३५. दिनेनच तेजस्विना अंतः हस्तेषु तेषां ग्राह्यो भवति । ३६. तत् न शुभेन यत् तिमिरात् नच अन्यायेन यः उद्योतात् परिज्ञातुं उपयुज्यते ॥ ३७. यतस्तेजः प्रच्छादनेन तिमिरस्य दत्तमास्ते नच अन्यथा विधानेन व्याघ्राणां दुष्टश्वापदानां क्षुद्रजंतूनां अपरेषांच प्रभूतानां ये अमीभिः प्रतिमाः ॥ ॥

३८. दीर्घत्वात् संक्षिप्तत्वं निदर्शितं युष्माकं विजयिनां शुभं परिज्ञानाय ॥ ३९. एवं किल दीनित्वात् प्रभूततरं निरीक्षेत ॥ ॥

[४.]

१. तच्च यत् अपृच्छत् ॥ २. (१) यत् किल सदैव पश्यामो यत् सर्वं किंचित् चक्रात् तारकाभ्यश्च सदैव भवति ॥ ३. इदं चक्रं यो ददौ [दधौ] पश्चात् सर्वं तत् अस्ति यत् ग्वीरोददीनीयाः[24] ब्रुवंति यत् शुभंच अशुभंच स ददौ ॥ ४. (२) चेत् आहर्म्मनो ददौ [दधौ] । इदं महत्तरं किंचित् कार्यं असौ कथं शक्तोऽभूत् दातुं ॥ ५. किमर्थं यत् संति तारकाः याभिश्च शुभं सम्मिश्रं सदैव विभज्यते ॥ ६. (३) यद्विच होर्म्मिज्दः आहर्म्मनश्च अन्योन्यप्रश्नतया ददतुः [दधतुः] । पश्चात् एवं परिस्फुटमेव यत् होर्म्मिज्दः पापेन निकृष्टत्वेनच यत् चक्रात् सदैव भवति समं आहर्म्मनेन समग्रस्य पापस्य समभागी ॥ ॥

७. प्रत्युत्तरंच इदं ॥ ८. (१) यत् चक्रं स्थानं दातॄणां शुभविभक्तॄणां ये समग्रां शुभविभजनतां अस्मात् सदैव विभजंते सत्यतया ॥ ९. सप्तच ताराकलेवराः दुष्टग्रहाः अधस्ति तेषां दुर्गच्छंति अपहर्त्तारो विभिन्नविभक्तारः ॥ १०. येषां दीने नाम

(३—२३) १. K_{10} दूयानां [य for ज].
(३—२४) १. K_{10} षादनं [ष for ख].
(३—२६) १. K_{10} मनुखस्य [ख for ष].

गदूगा[25] इति ॥ ११. दाताच होर्म्मिज्दः विवेकतया [विवेकितया] निर्वाणज्ञतया आरचयिता अस्याः सृष्टेः दातेश्च प्रवर्त्तयिताच अक्षयकृतेः ॥ ॥

१२. (२-३) यथा [यदा] गनामईनिओ अंतराकाशे संपृक्तः । असौ द्रूजो दुष्टज्ञानतया निकृष्टमिथ्योक्त्या समं प्रभूतजातिभिः पापिभिः द्रूजैः तमोबीजैः रोचिषि प्रसृतः सम्मिलितः यत् एनां सृष्टिं होर्म्मिज्दस्य असतीं करोमि अथवा स्वीयां शक्नोमि कर्त्तुं । १३. तेच रोचिष्मंतः अधिकतमोत्तमाः समग्रज्ञानत्वात् तस्याः द्रूजस्य दुष्टकार्यतायाः निकृष्टमिथ्योक्तेः ज्ञातारो बभूवुः । १४. इदंच यत् अयं प्राणो [बलं] योऽस्य अस्याः दुष्टकारितायाः हानिकारितायाः एतस्मात् अपयास्यति यत् कियानपि । १५. एवं यत् तस्मादूर्ध्वं कश्चिदपि प्राणः पुनरारचनतया संपूर्णमार्ज्जनात् बंधस्य दुःखस्य संपर्कस्यच यः अंतराकाशे न भविष्यति ॥ ॥

१६. ततो निर्वाणज्ञानतया यथासौ द्रूजो रोचिषि प्रविष्टः संपृक्तः तथैव समग्रान् प्राणान् शस्त्राणिच तेषां पापिनां द्रूजानां ये प्रभूतजातयः विभिन्नविभिन्नाः स्वेच्छाचारतया न विमोक्तुं अस्ति पंक्तिश्च रोचिष्मतां समाश्लिष्टाः [०ष्टा ?] । १७. यथा द्रूजीयानि विषाणि क्षुद्रजंतूनां [क्षुद्रजंत्वीयानि] यानि चतुर्भिः संभूतिभिः होर्मिज्दीयैः परिवेष्टितानि दधति ॥ १८. यतो यदि इमानि द्रुजीयानि विषाणि क्षुद्रजंतूनां [क्षुद्रजंत्वीयानि] चतुर्भिः संभूतिभिः तनुकृद्भिः होर्म्मिज्दीयैः यदस्ति जलं ज्वलनश्च मृत्तिकाच पवनश्च संपृक्तानि नासन् । तत् तथैव आकाशे अदृश्यतायां संप्राप्ता अभूवन् ॥ १९. यदिच अदृश्यतया अतनुतया संजाता आसन् । ततः सृष्टिर्या होर्म्मिज्दीया प्रयतितुं शोद्धुं तस्मात् यत् तेषां विषं देवीयं नाशक्नोत् । २०. अंतर्ग्राहे[26] पवनेच एवं समाश्लिष्टमासिष्यत् यत् मनुष्याणां अपरासांच सृष्टीनां श्वासाकृष्टिः विमुक्तिश्च वृद्धिश्च विस्फीतिश्च भवितुं नाशकिष्यत् ॥ ॥

२१. एवंच तान् दुष्टग्रहान् रोचिषा परिवेष्टितान् दधति यथा द्रूजीयं विषं यत् क्षुद्रजंतूनां अंतः पंक्तिषु रोचिष्मतां । २२. तेन हेतुना सर्पजातिभ्यो विषवर्षिणीभ्यो ऽपरेभ्यश्च श्वापदेभ्यः क्षुद्रजंतुभ्यः प्रभूतेभ्यो लाभः किंचिदस्ति प्रकटः ॥ २३. एवंच दुष्टग्रहेभ्यः सहसंपर्कात् अधो रोचिषो रोचिष्मतां शुभं तेभ्यः प्रकटायते ॥ २४. निदर्शनमेतेषां दुष्टग्रहाणां शुभं यत् ते सदैव विभजंते २५. एवं यथा क्रूराः मार्ग्गरक्षकाः ये अंतर्वाणिज्येषु वाणिज्यकृतां मार्ग्गं छिंदंति २६. प्रभूतानांच किंचित् संचितार्थं अपहरंति २७. नच सत्कार्यिभ्यो योग्यतरेभ्यः किंतु पापकर्म्मिभ्योऽसत्कार्यिभ्यः परदारेभ्यो विटेभ्योऽयोग्यतरेभ्यश्च विभजंते ददतिच ॥ ॥

२८. इदंच यत् एनां पुण्यकृतिं यां तारागणकाः तेभ्यो ग्रहेभ्यो गणयंति ब्रुवंतिच इति हेतोः २९. यत् तैः यथास्थत्वं यत् दातृतायाः शुभविभजनायाः ताश्च पंच

(४—१२) १. K_{10} द्रूयः [य for ज].

(४—१७) १. H. & W. put this para. 17 into brackets, stating that it is omitted in three manuscripts.

(४—२२) १. EMU_{19} सर्पयातिभ्यो [य for ज].

तारकाः होर्म्मिज्दीयाः याः संति महत्यः उच्चैस्तराः दृश्यतराः हफ्तोइरिंगमज्द्दातवनंतसतवपशतिस्तरतारकाः अंतर्ग्रहेषु अन्यायविभक्तृषु न विविक्ताः संति ॥ ३०. तेच पंच ग्रहाः ये तारकाकलेवरतया अधसि तेषां दूर्गच्छंति रोचिषाच [रोचिषं च] परिवेष्टितां दधति ये संति शनैश्चरबृहस्पतिमंगलशुक्रबुधाः॥ ३१. यथा तारकाः उच्चैस्तराः महत्यः अवाखूतरिणां प्रतीपाः ॥ ३२. हफ्तोइरिंगः प्रतीपः शनैश्चरस्य ॥ ३३. हफ्तोइरिंगः (?) [फ्राप-सूर ?] [27] मज्द्दातिश्च प्रतीपौ [प्रतीपः] बृहस्पतेः ॥ ३४. वनंतश्च क्षुद्रजंतुहंता प्रतीपो मंगलस्य ॥ ३५. तारकंच यत् सतवईशं [सतवपशं] प्रतीपं शुक्रस्य ॥ ३६. तिस्तरंच तारकं प्रतीपं बुधस्य अवाखूतरिणः ॥ ३७. शुभंच यत् तेभ्यो ग्रहेभ्यो वदंति तेभ्यः पंचतारकेभ्यो होर्म्मिज्दीयेभ्यः ॥ ३८. यथा प्रभूतप्राणत्वे स्वल्पविध्वंसत्वे विजयं अवाप्नुवंति ॥ ३९. एतेच पंच ग्रहाः दात्रा होर्म्मिज्देन स्वेच्छाचारतया न विमोक्तुं एकैकशो द्वाभ्यां रज्जुभ्यां सूर्ये चंद्रेच निबद्धाः संति ॥ ४०. तेषां पुरः प्रवृत्तिः पश्चात् व्यावृत्तिश्च इति हेतोः ॥ ४१. अस्तिच कस्यचित् दैर्घत्वे रज्जु दीर्घतरं यथा शनैश्चरस्य बृहस्पतेः ॥ ४२. अस्तिच ह्रस्वतरं यथा बुधस्य शुक्रस्य ॥ ४३. सर्वेच यदि निर्वाणं रज्जोः प्रयांति पाश्चात्येन व्यावृत्य आकर्षंति ॥ ४४. एतान् स्वेच्छाचारतया पर्यटितुं न विमुंचंति ॥ ४५. यथा सृष्टिं न विभ्रंशयंति ॥ ४६. तौच द्वौ दूर्जौ महाबलौ यौ स्तः सूर्यचंद्रौ अवाखूतरिणौ[28] प्रतिलोमतया अधो रोचिषो द्वयोः रोचिष्मतोः प्रचरतः ॥ ४७. अन्याच सा[29] या आकार्यते उत्तमत्वात् या अस्ति तारका गदूगा समं अधः तेजसा सूर्यस्य निबद्धा आस्ते ॥ ४८. यदिच बंधात् दूरे भवति तस्मिन् नक्षत्रे यस्यांतः प्रयाति प्रदेशेच तस्मिन् यत्र तत् नक्षत्रं सत्कार्यतायाः हानिं अन्यायंच कुरुते ॥ ४९. यावत् पुनः व्यावृत्य बंधग्राहे सूर्यस्य भवति ॥ ५०. वचश्च तं [तत्] प्रति उदीरितं ॥ ५१. "अयं अस्ति संग्रामः उपरिष्ठानां अंतस्तारापदे" ॥ ५२. अधस्ताच्च तेषां संग्रामः तिस्तरतारस्य [तिस्तरस्तारस्य] स्पेजग्रदेवस्य[30] ५३. अग्नेश्च वाजिस्तस्य[31] अवाउशदेवस्य[32] ॥ ५४. अपरेषांच उत्तमानां अदृश्यानां समं तमिस्रीयैः वृष्टिकारितया लाभविभक्ततया सृष्टिभ्यः ॥ ॥

५५. अधस्ताच्च तेषां [संग्रामः] मनुष्याणां गोपशूनां क्षुद्रजंतूनां नृशंसानां अपरासांच सृष्टीनां उत्तमानां निकृष्टानां ॥ ५६. यतो लोलता समं मनुष्यैः संश्लिष्टा आस्ते ॥ ५७. या अस्ति लोभश्च कामश्च द्वेषश्च कोपश्च बूशिआस्पश्च[33] ५८. बुद्धिश्च सत्यंच शौर्यंच ज्ञानंच चेतनाच स्मृतिश्च ॥ ५९. यथा गुणाः उत्तमाः गुणाः निकृष्टाश्च उच्यंते ये हेतवः संति पुण्यस्य पापस्यच ॥ ६०. इयं समग्रा शुभता सृष्टीनां प्रचुरतरा दातुः [धातुः] सृष्टेः ॥ ६१. योऽस्ति स्वयं वैद्यः आरोग्यपतिः पाता धर्ता प्रतिपालयिता प्रयत्नयिता शोधयिता स्वीयानां सृष्टीनां ॥ ६२. अनेन स्वीयाभ्यः सृष्टिभ्यः उपायं अन्यायात् शोद्धुं शक्यंच पापात् प्रयत्नयितुं संपूर्णतया दत्तं शिक्षापितमास्ते ॥ ॥

(४—४७) १. Is there some word or words omitted here?
(४—६२-६६) १. EMU_{19} omits §§ 62-66, having a blank page for them.

६३. अस्यच निदर्शनमेव [एवं] यथा आरामस्वामी आरामपाता ज्ञानी यस्य श्वापदः पक्षी वा यः पापकर्मा हंता विलोपनेन फलानां वृक्षाणां आरामं अपेक्षेत विध्वंसितुं ॥ ६४. असौच आरामपाता ज्ञानी सानुरूपं स्वल्पक्लेशस्य स्वीयस्य अन्यथा धर्त्तुं तं श्वापदं पापकर्म्माणं स्वीयात् आरामात् शस्त्रं येन ग्रहीतुं शक्यते तं श्वापदं आरचयति ॥ ६५. यथा कीलका वागुरा चीनकश्च[33a] पल्लवानां [प्लुवानां ?] ॥ ६६. यदिच श्वापदः चीनकं पश्यति असौ आयासतया [आयासितया] समीहते समुद्धर्तुं । अनवबोधतया [°धितया] कीलकानां वागुरायाश्च अंतर्ग्राहीयते ॥ ६७. इदं परिस्फुटमेव यत् श्वापदो यदि वागुरायां निपतति नच उत्कटप्राणता [उत्कटबलं] वागुरायाः किंतु वागुरायाः आरचयितुः ॥ ६८. तेन श्वापदः अंतः वागुरायां ग्राहीयते ॥ ६९.मुख्यश्च आरामस्वामी वागुरारचयिता ज्ञानतया [ज्ञानितया] वेत्ति यत् तस्य श्वापदस्य प्राणो यावत् कियन्मर्यादो यत् कियत् कालं ॥ ७०. तस्य श्वापदस्य बलं प्राणो यः अंतस्तनौ युद्धकारितया अक्षमायते रिक्तायते यावत् शक्तो वागुरोत्खननेन कीलकानां विमर्दनेन विलोपनेन युद्धं कर्त्तुं ॥७१. यदिच [यदाच] अपूर्णप्राणत्वात् प्राणो युद्धेन व्ययति विलिनाति । पश्चात् स आरामपाता ज्ञानी स्वीयेच्छया परिपाकाय फलानां स्वीयानां ज्ञानतया [ज्ञानितया] तं श्वापदं वागुरायाः बहिरवकिरति रक्तसत्तया[34] विलीनप्राणतया ॥ ७२. स्वीयां वागुरां कीलकांश्च पुनरारचनतया अहानितया व्याघुट्य गंजे संपादयति ॥ ॥

७३. अनेन प्रतिमोऽस्ति दाता होर्म्मिज्दः सृष्टीनां शोधयिता वागुरायाः आरचयिता निकृष्टमूलस्थानस्य अक्षमयिता आरामंच स्वीयं विध्वंसयितुः पाता ॥ ७४. श्वापदश्च पापकर्म्मा आरामविलोपयिता निकृष्टः आहर्म्मनः सृष्टीनां संतापयिता प्रतिघातयिता ॥ ७५. वागुरा उत्तमा आकाशं यस्य उत्तमा सृष्टयः अंतः अभ्यागताः संति ॥ ७६. यस्य गनामईनिओ दुष्टसृष्टिप्रभृतयश्च अंतर्ग्राहे संति ॥ ७७. स्तंभाः[35] वागुराच श्वापदस्य पापकर्म्मिणः स्वेच्छाचारित्वात् अक्षमयित्री ॥ ७८. कालश्च युद्धकारितया आहर्म्मनस्य अस्य प्राणानां शस्त्राणांच दीर्घराजा ॥ ७९. येन युद्धकारितया श्वापदस्य अंतः स्तंभेषु वागुरायांच विलिनाति योऽस्य प्राणः ॥ ८०. दाताच [धाताच] सृष्टीनां संशुद्ध्य प्रतिघातात् अनंतकालं शुभप्रवृत्तिं संघटयन् पुनरारचयति असौ आरामस्वामी ज्ञानी स्वीयां वागुरां स्तंभांश्च ॥ ॥

८१. अन्यथा नु [तु] स्वल्पप्राणता असत्वता अस्य द्रुजस्य अंतर्युद्धे रोचिष्मत्सु एतस्मात् प्रकटा ८२. यत् यथा [यद्यपि] निकृष्टमिथ्योक्तया अमंस्त यत् एनं आकाशं पृथ्वींच होर्म्मिज्दस्य सृष्टिं असतीं करोमि अथवा स्वीयात् रत्नात् व्यस्तयामि स्वीयत्वे नयामि । ८३. तत् सहापि[1] [तथापि] द्रुजप्राणतया विघातकामतया सदैवयुद्धतया शक्तिमर्यादं काचिदपि न विमर्द्दना देवानां अस्ति अस्याः पृथिव्याः आकाशस्यच अस्याश्च सृष्टेः ॥ ८४. स्वल्पात् प्रभूतोपचितिः यथा प्रकटा ॥ ८५. अनेकानांच तेन प्रत्ययः ॥ ८६. यतो

(४–८३) १. K_{10} साहाथि.

यदि अस्य अंतर्युद्धे काचिदपि उत्कटप्राणता प्रभूता आसिष्यत। स्वल्पात् प्रभूतत्वे प्राप्तुं नाशकिष्यत् ॥

८७. यदिच जननीनां जगत्याः प्रभूता तेन मृत्योः प्राप्तिः प्रकटा। ततो दृश्यतेच यत् सा मरणता नच सत्तायाः संपूर्ण विलयित्री किंतु दरिद्रत्वं यत् स्थानात् स्थाने कार्यात् कार्ये ॥ ८८. यतो यथा सर्वासां सृष्टीनां समुत्पत्तिः चतसृभ्यः संभूतिभ्यः। तासांच भुवि तनोः व्यावृत्य चतसृषु संभूतिषु समाश्लेषणं दृश्यतरं परिस्फुटंच ८९. अदृश्यानिच तनोः प्रवृत्तिकराणि जीवादीनि शस्त्राणि आत्मनि संयुंजंति ९०. एकरूपत्वात् न विनश्यंति ९१. आत्मानंच ~~पात् यत् स्वीयं कर्म्म गणयंति ९२. अस्यच गंजफलानि यानि पुण्यपापयोः सहस्रमर्पितानि परलोके प्राप्नुवंति कलहकारितया ॥ ९३. यदिच गंजफलानि पुण्यस्य महाबलानि ततः। उत्कटप्राणतया विपक्षाणां हस्तात् शुध्यति महास्थानतां रोचिष्मतां सर्वसुखतामासादयति ९४. अनंतकालं शुभप्रवृत्या सहायीयते ॥ ९५. यदिच गंजफलानि पापस्य महाबलानि। ततः उत्कटप्राणतया सहायिनां हस्तात् आकृष्यते ९६. स्थानेच तृषाक्षुधामये रोगिणि पीडाकरे संपाद्यते ॥ ९७. अस्य तत्रापि स ह्रस्वतरोऽपि धर्म्मो यः इहलोकतया समनुष्ठितो न विलिनाति ॥ ९८. यतः इति हेतोः सा क्षुधा तृषाच निग्रहश्च पापमर्यादतया नच अन्यायतया ॥ ९९. यतो निग्रहकरणस्य पाता[36] ॥ १००. निर्वाणेच दयालु दाता [धाता] सृष्टीनां रक्षाकर्त्ता कामपि सृष्टिं उत्तमां अंतः हस्तग्राहे दुष्टमनसो न विमुंचति ॥ १०१. सच यः पापकारितरः समवाये मुक्तात्मनां शुद्धिकारितया पापस्य पवित्रतयाच आत्मनः पावनकर्तॄणां हस्तात् शुध्यति शुभप्रवृत्तिं अनंतामारोहति[37] ॥

१०२. संक्षेपात् इदं यत् दाता [धाता] वैद्यः आरोग्यपतिः धर्त्ता प्रतिपालयिता पाता शोधयिता सृष्टीनां नच व्याधिकरो दुःखकर्त्ता निग्रहकरश्च स्वीयानां सृष्टीनां ॥ १०३. अस्ति सुव्यक्ततरं अधसि लिखितं समं द्विमूलास्पदप्रकाशकारितया अंत र्नास्तिकर्त्तेति ब्रुवाणानां एकतासमालोचिनांच ॥ ॥

१०४. यथा युष्मभ्यं समादिष्टं समीहितं प्रकाशितमास्ते। सुलोचनतया समादिशेत पश्येत ॥ १०५. यतो यथाहं उपरि समालिखं नच पदं शिक्षापनायाः किंतु तच्च यत् शिक्षायाः दधामि ॥ १०६. इयं दीनिशिक्षा अस्माभिः दीन्या बुद्धेः लिखितेभ्यश्च आदरपादिआवंदस्य अवाप्ता अत्रच साभिज्ञानिता ॥ १०७. इयं शिक्षावद्भ्यः अंतर्दीनिकर्द्दलिखितेषु अग्र्यनिर्व्वाणज्ञस्य आदरफरोबगस्य फ्रोषजादपुत्रस्य [फ्रोखजादपुत्रस्य] यः उत्तमदीनिमतां पुरःसरो ऽभूत् दीनेः ज्ञानत्वात् [ज्ञानित्वाद्] विविक्ता या अस्ति सहस्राबंधा [सहस्रनिबंधा] ॥ १०८. तच्च यत् यूयं उपरि निःसीमतायां सीमावत्तायां अपृच्छत अधसि संलिखामः स्वामिकामेन ॥ ॥

[९.]

१. अन्यश्च निबंधः अंत नास्तिकर्त्तेति ब्रुवाणानां उपरि सत्तायां कर्त्तुः इअजदस्य तस्य[च] प्रतिपक्षस्य ॥

२. सत्तायाः [सत्ता या] इअजदस्य तस्य विपक्षस्यच बुद्धिप्रतिकरणतया परिज्ञेया ससाक्ष्यससीमवाक्येनच [साक्ष्यस्य सीमवाक्येनच] ॥ ३. संक्षेपात् इदमेकं समादिष्टं जानीयात् यत् उत्कृष्टतरं आदौ सूक्ष्मतरं ज्ञानं इअजदावबोधनमस्ति ॥ ४. यस्य इदं ज्ञानं न पुरःसरं ज्ञानानां। तस्य अपरं ज्ञानं असहायि ॥ ५. इअजदंच अवबोद्धुं स्मृत्या अनाविलया चैतन्येनच तीव्रतरेण बुद्ध्याच विविक्तया शक्यते ॥ ॥

६. यतः इअजदावबोधने नच इदं एतावत् भूरि यत् जानाति किल इअजदोऽस्ति ॥ ७. यतो यो वर्त्तमानं किंचित् सत्तया वेत्ति तंच यथास्थत्वात् न वेत्ति। इदं किल तत्किंचित् उत्तमं किंवा निकृष्टं शुभज्ञानि किंवा दुष्टज्ञानि अमृतं किंवा विषं शीतलं अविद्रवं किंवा उष्णं सद्रवं शुष्कं कर्कशं किंवा [सार्द्रं] मृदु । ८. यद्यसौ यथास्थत्वात्[1] अवेत्ता। ततोऽस्य अस्तीति केवलज्ञानेन अलाभः ॥ ९. यतः स्तुतिं निंदां च कस्यचित् न सत्तया किंतु यथास्थतया शक्यते कर्त्तुं ॥ १०. इदंच ननु समादिष्टं जानीयात्[1] यत् ज्ञानं कस्यचित् वस्तुनः त्रिभिः प्रकारैः ॥ ११. [१] अनुमानज्ञानतया अथवा [२] दृष्टांतज्ञानतया अथवा [३] शक्नोति युज्यते भवितुमित्यनेन ॥ ॥

१२. [१] अनुमानज्ञानताच एवं यथा एकविभागेन एकः एकेन द्वौ विभागौ द्वाभ्यां चत्वारः [यथा एकवारं एकः=एकः। द्विवारं द्वौ=चत्वारः] [38] ॥ १३. यतः अंतः सीमायां अनुमानस्य किं न शक्यते वक्तुं [?] ॥ १४. यत् अभूत् भविष्यतीति कालैकः स्थानैकं वा [?] द्वौ विभागौ द्वाभ्यां पंच अथवा त्रयः उच्यते [?] [39] ॥ ॥

१५. [२] दृष्टांतज्ञानताच सा यत् प्रकटत्वात् कस्माच्चित् किंचित् यत् न प्रकटं प्रकटायते ॥ १६. दृश्याच्च कस्माच्चित् अदृश्यं किंचित् दृष्टांतेन हस्तोपरिन्यस्तेन समायाति समासन्नतां निरीक्षणस्य बुद्धेः १७. पूर्णोपमानेन उपमानेन उपमानविभागेन ॥ ॥

१८. पूर्णोपमानं एवं यथा मनुष्यः पारसीको मनुष्यो ऽन्यनगरस्य ॥

१९. उपमानंच एवं यथा पनीरः[40] स्पेद्कः[41] अंडकस्य ॥

२०. उपमानविभागश्च एवं यथा पनीरः सुधा[42] ॥

२१. यतः इदं सीमायाः उपमानविभागस्य यथा पनीरः सुधा केवलं धवलत्वेन उपमानं २२. स्पेद्कः अंडकस्य धवलत्वेन खाद्येनच ॥

२३. अस्तिच यत् उपमानं उपमानतरं उपमानविभागः उपमानविभागतरश्च उच्यते २४. तस्यच यत् पूर्णोपमानं तरप्रत्ययः उपरि नोदीर्यते ॥ २५. यतः पूर्णं पूर्णतरं न भवति ॥ ॥

(५—८) १. EMU$_{19}$, K$_{10}$ यथास्छत्वात् [स्छ for स्थ].
(५—१०) १. EMU$_{19}$ यानीयात् [य for ज].

२६. एतस्मात् प्रकारात् विस्तीर्णं बहुतरं दीर्घत्वात् समुज्झितं ॥ ॥

२७. दृश्याच्च कस्माच्चित् अदृश्यस्य दर्शनं एवं यथा कृतात् धृताच्च कस्माच्चित् यस्य कर्त्ता धर्त्ताच न सन्निधः २८. लिखिताच्च कस्माच्चित् यस्य लेखको न प्रकटः २९. प्रकटायते कर्त्ताच तस्य कृतस्य धर्त्ताच तस्य धृतस्य लेखकश्च तस्य लिखितस्य अनुमानेन ॥ ३०. यथास्य [यथा अस्य] दृष्टं किंचित् यत् प्रकटं दृश्यंच । सोऽपि योऽदृश्योऽप्रकटश्च [सोऽपि यो अप्रकटोऽदृश्यः] ॥ ॥

३१. [३] तच्च यत् अंतः शक्नोति युज्यतेच भवितुमित्यस्य वार्त्ता संविवित्तिः ॥ ३२. यथा कश्चित् वक्ति यदहं ददर्श मनुष्यमेकं येन व्याघ्रैकः अथवा व्याघ्रमेकं येन मनुष्यैको व्यापादितः ॥ ३३. इदंच तत् यत् अंतः शक्नोति युज्यतेच भवितुमिति सीमायाः भवितुं शक्नोति अनृतं ॥ ३४. यदि च तां वार्त्तां मनुष्यो वक्ति यः सत्यतया सुकीर्त्तिः वचोगुरुतयाच विख्यातः । तत् अंतः सत्यस्य सत्तायाश्च सीमायाः ॥ ३५. यदिच मनुष्यो वक्ति योऽनृतया दुष्टकीर्त्तिः अवचोगुरुतयाच विख्यातः । तत् अंतः सीमायाः अनृतस्य असत्तायाश्च ॥ ॥

३६. अन्यप्रकारं यत् एतस्मात् बहिः अंतः सीमायाः अनुमानस्य नाभूत् नाधिकरोति ॥ ३७. यथा कश्चित् वक्ति यत् पृथ्वी गुह्यतया अंतः अंतराले अंडकैकस्य निक्षेप्तुं शक्यते ३८. अथवा हस्ती अंतश्छिद्रे सूचिकायाः संक्रमितुं शक्नोति ३९. एवं किल एकमपि न महत्तरं भवति नच ह्रस्वतरं ॥ ४०. अथवा रत्नं किंचित् यत् निरामूलं ४१. संग्रामश्च यो नावधिमत्तया ॥ ४२. सत्तात्वं किंचित् यत् न कालवत् नच स्थानवत्[१] ४३. अथवा स्थानवत् नच सीमावत् ॥ ४४. अवलंबनंच यत् तालिकया [नालिकया[१]] आकाशे ॥ ४५. अपरंच यत् एतदनुरूपात् वदतां चिंतयतां कुत्सितं अनृतं नाधिकरोति ॥ ॥

४६. अन्यथा तु [अन्यत् ?] सत्ता या आदेष्टुः इअजदस्य—विभिन्नं तस्मात् यत् रूपस्पर्शनत्वं अन्यत् साक्षित्वं—अनुमानेन दृष्टांतेन परिज्ञेया ४७. पुरो दृष्टेः बुद्धेः एवं दृश्यतरा । यथा समृद्धिमत्त्वात् कृतत्वात् आरचितत्वात् बहुप्रकारात् । विभिन्नवचनाच्च कस्माच्चित् कृतत्वात् पृथिव्याः । मनुष्येभ्यश्च येषां समृद्धयः शस्त्राणिच एतस्मात् यथा तनोः जीवस्य संभूतयः याः अनेन आरचिताः कृताः संति । ४८. यदस्ति [येच संति ?] [१] ज्वलनो [२] जलंच [३] पवनश्च [४] पृथ्वीच । ४९. ये विभिन्नविभिन्नाः स्वकार्यप्रवृत्त्या एवं रूपिताः प्रकाशिताः संति ५०. यत् अग्नेः निजरूपतया प्रकाशतयाच कार्यं एवं यदसौ कार्यं यत् पयसः पवनस्य पृथिव्याः न क्षमः प्रचारयितुं । ५१. एवंच पयसः निजरूपतया कार्यं एवं यदस्य कार्यं यत् पवनस्य पावकस्य पृथिव्या नहि । ५२. एवंच पवनस्य कार्यं यत् पावकस्य पयसः पृथिव्या नहि । ५३. एवंच पृथ्वी कार्यं एतेषां प्रचारयितु न क्षमा । ५४. किंतु विभिन्नविभिन्नाः तेनैव यत् स्वीयं कार्यं यथा प्रकाशिता रूपिताः संति । ५५. एतस्मात् यो रूपयिताऽऽरचयिता प्रकाशयिता

(५—४२) १. K_{10} स्छानवत् [स्छ for स्थ].

(५—४३) १. Thus K_{11}.

निर्व्वाणज्ञतया विवेकज्ञतया[1] ५६. यथा तस्मिन् कार्ये अभीप्सानुरूपारचिताः सम्मार्ज्जिता रूपिताः प्रकाशिताश्च ॥ ॥

५७. एवंच मनुष्याः अपराश्च सृष्टयो याः जननिमत्यः एतासां संभूतीनां। ५८. यासां आरचितत्वं अस्थिमेदोमांससिराचर्म्मादीनां विभिन्नविभिन्नं ५९ अन्योन्यं अनैक्यंच सम्मिलितानां दृश्यतरं ॥ ६०. एवंच प्रकाशितत्वं रूपितत्वं यत् अंगानां अंतर्गतानां ॥ ६१. यथा जिगिरं[43] कालखंडं[44] बुक्कं[45] औरुरिका[46] पित्तं[47] अंत्रं अपराणि शस्त्राणि येभ्यः एकैकशः सत्कार्यता एका प्रकटा ॥ ६२. सहैतानि [सर्वैतानि ?] प्रतिरक्षकाणि रूपितानि प्रकाशितानि संति तेन यदमूनां[1] स्वीयं कार्यं ॥ ॥

६३. एवंच चक्षुः श्रोत्रं नासिका जिह्वा मुखं दंताः हस्तौ पादौ अपराणि शस्त्राणि बहिर्गतानि येषां विभिन्नविभिन्नं सत्कार्यत्वं रूपितत्वं ६४. दृश्यतरं। तैः प्रकटं एवं। यदि एकं एतेभ्यः अंगेभ्यो ऽक्षमं। तत् यत् द्वितीयं कार्यं अस्य द्वितीयस्य यदर्थं न रूपितमस्ति नोपकरोति ॥ ॥

६५. यदिच केवलं आरचितत्वं एकस्य अंगेभ्यः तनोः निरीक्षते। यत् [तत्] यथा [कथं] महानिर्व्वाणज्ञानतया विरचितमस्ति ॥

६६. यथा चक्षुः। यत् बहुप्रकारेभ्यो विभिन्ननाम [विभिन्नानां] विभिन्नकार्यं ॥ ६७. यथा भ्रूच पुटेच पक्ष्मच अंडकंच तारकाच [ताराच] बिंबंच ॥ ६८. एवं यत् पक्ष्म व्यजनं अस्ति ॥ ६९. तारकाच जलं[1] [तारका चपला ?] यत् सिरया वसाया एवं स्थितमस्ति [स्थिताऽस्ति ?] यत् भ्रमणं चक्षुषः पक्षात् पक्षे तेन भवति ॥ ७०. बिंबं स्वयं निरीक्षणं अस्ति यथा निरीक्षणं अंत जले ॥ ७१. तारकाच सिरया पक्ष्मणः संतिष्ठति यथा स्थितिः पयसः सिरया वसायाः ॥ ७२. बिंबं अंतस्तारकायां यथा निरीक्षणं कस्यचित् अंत निर्म्मले जले ७३. स्तंभश्च [स्थंभश्च] कलेवरस्य अंत दर्प्पणे निर्म्मले ॥

७४. पक्ष्मणश्च उभयोः स्थानयोः विरचनं तेन हेतुना यत् पांशुभ्रमो यः शून्यात् यदिच चक्षुषि प्रायाति तं न प्रावृणोति ७५. गोलकश्च चक्षुषः परिभ्रमति ७६. निरीक्षणंच चक्षुषः न विनश्यति ॥ ॥

७७. एवं यथा [एवंच] सिरायाः श्रोत्रस्य वक्रतरं विरचनं तेन हेतुना ७८. यत् पांशुभ्रमः उत्पतंतश्च क्षुद्रजंतवः सरलतया तत्रांतराले न संचरंति ॥ ७९. स्वांगस्वेदो मलश्च यः श्रोत्रस्य विषंच यत् क्षुद्रजंतूनां अतः प्रकटं ॥ ॥

८०. यदिच शस्त्राणि जीवस्य आत्मनो निरीक्ष्यंते ८१. यथा आघ्राणं श्रवणं निरीक्षणं आस्वादनंच स्पर्शनंच यत् अवबोधकरं जीवमतां। ८२. एवंच बुद्धिः या सर्व्वेषां गुर्व्वी विचार्यतेच विवेजनकरा। ८३. ज्ञानंच अवलोकयितृ। ८४. चै-

---

(५—५५) १. K_{11} विवेजनतया.
(५—५८) १. EMU_{19} अस्छि [स्छ for स्थ].
(५—६२) १. K_{11}, K_{10} जदमूना [ज for य].
(५—६९) १. EMU_{19} यलं [य for ज].

तन्यंच ईप्सयितृ संपादयितृ। ८५. स्मृतिश्च गंजस्य फलस्यच रक्षाकरा। ८६. जीवश्च निजस्य निरीक्षणं आत्मनः। ८७. वृद्धिश्च[47a] निजरूपधात्री तनोः। ८८. प्रज्ञोन्मेषश्च[47b] निर्म्मलः। ८९. अपरे अदृश्या ये तनो धातारो [धर्तारो] येषां विभिन्न विभिन्नं कार्यं सत्कार्यतायैच तेन प्रकारेण रूपिताः संति ९०. सत्कार्यतया यथा प्रकाशिताः रूपिताः संति। स्वीयेन कार्येण संपूर्णाः संति॥ ९१. तेन यत्र न रूपिताः संति नोपकुर्व्वंते॥ ॥

९२. विस्तीर्णंच पृथक् पृथक् अंतः दीनिकर्ह्प्रबंधेषु यथा अग्न्यनिर्व्वाणज्ञस्य दीने ज्ञानत्वात् विभक्तं अत्र दीर्घत्वात् परित्यक्तं॥ ९३. यस्य कामः किल महत्तां दीने मांज्दइअस्याः पूर्व्वन्यायवत्याश्च वाचः परिज्ञातुं ९४. तेन महादृष्टांतलिखितेन तां पश्येत् ९५. महत्तां सत्यतांच दीनेः अधिकतरं ज्ञास्यति॥ ॥

[६.]

१ अपराच विप्रतारणता [०णिता] तेषां नास्तिकर्त्तेति ब्रुवाणानां। २. ये दिगंबरान् [०रा] आकार्यंते। ३. ये उत्कर्षात् दीनीयात् आयासाच्च यः पुण्यानुष्ठानेन भ्रष्टाः संति। ४. प्रलापंच अमर्यादं प्राचुर्येण प्रजल्पंति॥ ५. इदंच ननु निरीक्षतां॥ ६. यत् अस्याः जगत्याः यत् समं बहुप्रकारपरिवर्त्तनेन आरचनायाश्च या अंगानां शस्त्राणां प्रतिद्वंद्विताया॒श्च या अन्योऽन्यं [ऽन्या ?] समाश्लेषस्यच यो ऽन्योऽन्येन अनंतकाले[47c] मूलास्पदं गणयंति। ७. इदंच यत् नच पुण्यस्य प्रसादो नच पापस्य निग्रहो। नच स्वर्गो नरकश्च। नच प्रचारयिता पुण्यस्य पापस्य च अस्ति। ८. इदंच यत् किंचित् केवलं पृथ्वी। परलोको नास्ति॥ ॥

९. यथा मया उपरि समालिखितं साभिज्ञानिनंच [साभिज्ञानितंच] १०. यत् कृतं ऋते कर्त्तुः विविक्तं ऋते विविक्तुः भवितुं एवं न शक्नोति यथा लिखितं ऋते लेखकात् समारचनंच गृहस्य विना सूत्रधारेण धात्राच। ११. सर्व्वमपि कृतं किंचित् विना कर्त्रा भवितुं न शक्नोत्येव॥ ॥

१२. इदं जगत् समाश्लेषात् द्वयोः प्राणयोः प्रतिद्वंद्विनोः। १३. एवंच प्रभूताः संभूतयः विभिन्नरूपाः विभिन्नवर्णाः विभिन्नगंधाः विभिन्नचिह्नाः विभिन्नजातयः एवमारचिताः विविक्ताः कृताः संति। यथाऽहं उपरिष्टात् उपरि वपुषि अवोचम् १४. यत् प्रभूतात् कस्माचित् यत् यथा अस्थि मेदश्च मांसंच सिराच चर्म्मच रक्तंच पवनश्च रसश्च निष्ठाच[47d] [विष्ठाच] हस्तौच पादौच शिरश्च उदरंच अपरेभ्यश्च अंगेभ्यः अंतर्गतेभ्यो बहिर्गतेभ्यो रचितं कृतमास्ते [०मस्ति]॥ १५. अंतर्द्वयोः स्तंभयोः [स्थंभयोः] यत् बहुप्रकारं किंचित् विभिन्नरत्नत्वात् विभिन्नप्राणत्वात् सदैव [स्वयमेव?] न कृतं १६. अथवा विना कर्त्ता [कर्त्रा] भवितुं न शक्नोतीति सुनिश्चितमेव॥ ॥

(६—१४) १. K_{10} निष्काच [निष्कासः issue ?].

१७. सर्व्वप्रकाराः अपराश्च सृष्टयो वनस्पतयो वृक्षाश्च आपश्च अग्नयश्च भुवश्च वायवश्च एतेषां प्रवृत्ति नैच स्वयमेव स्वीये कार्ये। नच प्रवृत्तिकराः संति। १८. किंतु तेषां प्रचारयिता धर्त्ता कर्त्ताच अस्ति ॥ १९. हट्टव्यवहारश्च[48] येषां प्रवृत्तेः प्रवृत्तौ वाक्यात् वाक्ये कालात् काले परिवर्त्तमानः प्रवर्त्तमानो न यथा कामो रुचितंच कृतानां किंतु यथा तस्य यः प्रचारयिता कर्त्ताच ॥ २०. एवंच परिवृत्तिः या संवत्सराणां मासानां दिवसानां मुहूर्त्तानां चिह्नवती। भ्रमणं च चक्रस्य तारकाश्च आरचिताः। सूर्यः चंद्रश्च विनिर्म्मितः शोभनश्च प्रचारिरूपतया परिभ्रमी ॥ २१. इदंच दर्शयनाय यत् समग्राण्यपि रूपचंचलानि रूपयितुः पुरुषात्। येनैषा रूपचंचलता रूपिता ॥ ॥

२२. अपरस्मात् विभेदत्वात् विभिन्नप्रवृत्तेः यदंत जगति २३. जगतश्च मुहूर्तेन मुहूर्तेन कालेन कालेन शक्यते परिज्ञातुं यत् इदं जगत् न विना प्रवृत्तिकर्त्ता [०कर्त्रा] ॥ २४. अथ चेत् प्रवृत्तिकर्त्ता नहि इअजदो यो निर्व्वाणज्ञः कारणकर्म्मा अनंतप्राणः आकाशकर्त्ता। तत्किमिति जगतः वृद्धिमत्ता जरामृत्युश्च। एवं दृश्यतरं यत् सर्व्वेषां मनुष्याणां गोपशूनां सर्व्वेषांच रूपाणां वृक्षाणां युवत्वात् वार्द्धक्ये वार्द्धक्याच्च मृत्यौ समागंतुं रूपं ॥ २५. वार्द्धक्यात् पुनः युवत्वे मरणाच्च पुनः जीवितत्वे समागतः कोऽपि न दृश्यते वक्तुंच न शक्यते ॥ ॥

२६. नच इदं मंतुं वक्तुंच प्रतीतयितुं युज्यते २७. यत् प्रसादः पुण्यस्य निग्रहश्च पापस्य नास्ति। २८. नच रूपस्य समग्रायाः सृष्टेः अवलोकता [०किता] दातुः विनाशकर्त्तुश्च विमार्ज्जयित्री ॥ २९. इदंच यत् तेषां वात्सल्यं निर्धनमपि मित्रतरं ऋद्धत्वात् दुष्टनामनिकृष्टात् ॥ ३०. यतस्ते शुभं तत्र कुर्व्वन्ति रक्षकाराश्च। ३१. यदिच उपद्रुतं पश्यंति क्रंदितारो भवंति। ३२. एतस्माच्च भाग्यात् दानात् यत् ऋते अदृश्येभ्यो ऽदृश्यीयं भवितुं न शक्नोति। ३३. एवंच रूपेण सर्व्वेषां क्षुधातृषावतां। ३४. सर्व्वासु आपत्सु हानिषु अभीष्टयाचना आशावृत्तिः ऊर्ध्वतरनिरीक्षणे उपरि मनुष्याणां उपरिच मृगाणां पक्षिणां चतुष्पदानां प्रकटा ॥ ॥

३५. इदंच यत् सुवस्तायीका[49] ब्रुवंति ३६. यत् केषांचित् एकापि सूत्रधारता नास्ति ॥ ३७. यतः सर्व्वाण्यपि कटुकानि संति ॥ ३८. यतः कश्चित् वक्ति यत् मधुः कटुः [मधु कटु] मधुश्च [मधुच] मधुरः। द्वितयमपि तुल्यौ ॥ ३९. यतः कटुः पित्तप्रकोपिषु मधुरश्च अपरेषु ॥ ४०. धान्यं स्वादु[1] धान्यंच अस्वादु[2]। द्वितयमपि तुल्यं ॥ ४१. यतः स्वादु बुभुक्षितानां अस्वादु तृप्तानां ॥ ४२. अपरंच प्रभूतं अनेनोपमं ॥ ४३. तत्रेदं समुच्यते प्रत्युत्तरेण तेषां प्रलापं [प्रलापस्य] प्रति संक्षेपात्। ४४. यथा ते अवोचन् ज्ञानिनः ४५. यत् इदंच वाक्यं युष्माकं सुवस्तायीकानां उपरि कटुकत्वे यत् सर्व्वं किंचित् सर्व्वकटुकं अस्ति तस्य तुलयता नास्ति ॥ ॥

(६—४०) १. K_{10} सुस्वादि. 2. K_{10} अस्वादि.

४६. अपरंच प्रभूतं अंतस्तेषां समीरितमास्ते ॥ ४७. अस्माभिरिदं यत् साभिज्ञानिनं [०नितं] अनुरूपं परिज्ञानस्य युष्माकं विजयिनां । ४८. किल दीनित्वात् प्रभूतं पश्येत ॥ ॥

[७.]

१. अपरंच उपरि सत्तायां विपक्षस्य विभिन्नरत्नस्य यथा उपरि निदर्शितं २. यत् एवं निर्व्वाणज्ञतया आरचितत्वात् प्रकाशितत्वात् रूपितत्वात् केषांचित् पदार्थानां समृद्धिभ्यश्च संघटिताभ्यो निर्म्मलतरो [०तरा] ऽनुमानेन हस्तोपरिन्यस्तः [न्यस्ता] प्रकटः [प्रकटा] यदसौ कर्ता रचयिता संघटयिता रूपयिता निर्व्वाणज्ञः ॥ ३. असौ निर्व्वाणज्ञतया आरचितत्वं विभिन्नविभिन्नात् स्वीये विभिन्नविभिन्ने कार्ये रूपयन् प्रकाशयन् प्रकटः ॥ ४. अस्य निर्व्वाणज्ञतया कर्म्मता [कर्मिता] दर्शयित्री किलास्य कर्म्म अर्थीयं कारणीयंच ॥ ५. यतो निर्व्वाणज्ञेभ्यः कर्म्म सर्व्वं अर्थीयं कारणीयंच संयुज्यते भवितुं ॥ ६. पूर्वं अर्थः कारणंच[1] कर्म्मणो भवति पश्चात् कर्म्म ॥ ॥

७. बहुप्रकाराश्च अस्य कर्म्मणः प्रकटमेव यदस्य कर्म्म कामीयं रुचितीयंच ॥ ८. यतः कर्म्मच कर्त्तुः द्विप्रकारं भवति ॥ ९. अथवा कामीयं बहुप्रकारं यत् कामस्य १०. अथवा रूपीयं एकप्रकारं यत् यथा रूपितमस्ति ॥ ११. बहुप्रकारात् कर्म्मणो दातुः प्रकटमेव यदस्य कर्म्म कामीयं रुचितीयं १२. अस्य कामो रुचितात् विभिन्नसीम्नः ॥ १३. यतः कामो बलेन मूलास्पदस्य रुचितस्य ॥ ॥

१४. अर्थः[1] कारणंच कर्म्मणः पूर्व्वं रुचितात् ॥ १५. यतो यावत् अर्थो रुचितस्य कर्म्मणो न प्राप्नोति रुचितं न भवति ॥ १६. अर्थश्च कर्म्मणः कारणात् भवति यस्य तत् कर्म्म रुचितंच सम्मुखं विरोधीयति ॥ १७. रुचिः कामश्च कस्यचित् वस्तुनः कारणेन भवति १८. कारणंच रुचेः कस्यचित् पदार्थस्य स्वत्वात् न सुरूपयते ॥ १९. यतो विभेदप्राप्तित्वात् कारणं भवति ॥ २०. यदर्थं दर्शयिता अर्थीयं कर्म्मत्वं निर्व्वाणज्ञः ॥ २१. अर्थश्च कारणात् कारणंच उद्वेगात् उद्वेगश्च विभेदात् विभेदश्च विरोधयितुः विरोधताच [विरोधिताच] प्रतिपक्षात् अनुक्तापि[1] ॥ ॥

२२. अहं अनेन संबंधेन अदर्शयं अनुमानज्ञानतया उपमानतया कृतत्वं रूपितत्वं जगतः । अस्य समृद्धीनां शास्त्राणांच २३. कृतत्वात् रूपितत्वात् जगतः प्रकटायते कर्त्ता रूपयिताच ॥ २४. अर्थकर्म्मतया कृतत्वं निर्व्वाणज्ञस्य दातुः ॥ २५. अर्थकर्म्मतया कृतत्वात् प्रकटायते सत्ता विरोधयितुः यो विभेदात् ॥ ॥

[८.]

१. द्वितीयंच उपरि सत्तायां विपक्षस्य विभिन्नमूलास्पदस्य इदं २. यत् शुभात् अशुभाश्च यदंत जगति प्रकटं ३. नामांकिताश्च शुभकर्त्तुः स्वीयसीम्नः ४. एवं

(७—६) १. K_{11} अर्थकारणं च.
(७—१४) १. EMU_{19} अर्थकारणं.
(७—२१) १. EMU_{19} K_{10} अथानुक्ति (?).

यथा तिमिरंच तेजश्च ५. शुभज्ञानंच दुष्टज्ञानंच ६. सुगंधिश्च दुर्गंधिश्च ७. जीवितंच मरणंच ८. मांद्यंच आरोग्यंच ९. न्यायश्च अन्यायश्च १०. विपत्तिश्च संपत्तिश्चः ११. अपराणिच प्रतिद्वंद्वकराणि येषां सुनिश्चिता सत्ता दृश्यतरा समग्रेषु नगरेषु भूमिषुच समग्रेषु कालेषु १२. एवं यत् नावलोक्यते किमपि नगरं भूमिश्च नचाभूत् भविष्यतिच कोऽपि कालः १३. यदिदं नाम नामांकितंच शुभस्य अशुभस्य नाभूत् नचास्ति। १४. नच केनापि स्थानेन कालेन वा शक्यते वक्तुं यत् शुभस्य अशुभस्यच स्वीययथास्थत्वात् स्वतया व्यतयो भवति ॥ ॥

१५. एवंच अपरेषां प्रतिद्वंद्विनां येषां विभिन्नत्वं न विभिन्नकार्यतया विभिन्नजातितया विभिन्नरूपतया ॥ १६. यथा विभिन्नत्वं एकरत्नानां अन्योन्यांत एवं यथा नरत्वं नारीत्वं ॥ १७. गंधानां स्वादानां वर्णानां सूर्यचंद्रतारकाणां येषां विभिन्नत्वं न विभिन्नरत्नतया किंतु विभिन्नकार्यतया विभिन्नरूपिततया विभिन्नारचिततया यस्य यथा कार्ये कार्ये अभीप्सा ॥ १८. शुभस्य अशुभस्य तेजसस्तमसश्च अपरेषांच विभिन्नरत्नानां। तेषां विभिन्नता न विभिन्नकार्यतया किंतु विभिन्नरत्नतया ॥ १९. असंसर्गरूपत्वं विरोधत्वं [विरोधित्वं] येषां अन्योन्यं प्रकटं २०. एवं यत् यत्र शुभं तत्र अशुभस्य असत्ता असंदिग्धा ॥ २१. यदिच रोचिः[50] संप्राप्ता तमिस्रं प्रतिस्खल्यते ॥ २२. एवंच अपराणि प्रतिद्वंद्वीनि येषां असम्मार्जनत्वं विरोधत्वं [विरोधित्वं] अन्योन्यं विभिन्नरत्नत्वहेतोः ॥ २३. यथा अंतः पृथिव्यां प्रतिद्वंद्विरत्नत्वं विरोधत्वं [विरोधित्वं] पदार्थानां अन्योन्यं प्रकटं ॥ ॥

२४. पृथ्वी फलं परलोकस्य। अस्याः परलोको मूलं ॥ २५. यतः फलं अवाप्यते मूलेन ॥ २६. अमुना प्रकारेण संजातं साक्ष्यदायकं अंतर्ज्ञानिनां निर्म्मलतरं ॥ २७. पृथ्वी फलं परलोको मूलमिति संभूतेः प्रकटत्वं इदं २८. यत् समग्रस्य दृश्यस्य स्पृश्यस्य पदार्थस्य अप्रकटत्वात् प्रकटत्वे प्राप्तिः सुव्यक्ततरा प्रकटा ॥ २९. यथा मनुष्यस्य अपरायाश्च सृष्टेः दृश्यायाः स्पृश्यायाः परलोकात् अदृश्यात् अस्पृश्यात् संभूतिः परिस्फुटा एव ॥ ३०. एवं यथा कलेवरं दर्प्पणे दैर्घ्येण पृथुकत्वेन पिंडेन स्वीयेन ३१. तनोः मनुष्यस्य अपरायाश्च सृष्टेः प्रकटता अंत बीजे यत् धातृभ्योऽप्रकटा अदृश्याच अभूत् ३२. स्वयंच बीजं अंतस्तत्र यत् पितॄणां चर्म्म[51] [पृष्ठात्] प्रकटत्वे दृश्यत्वे स्पृश्यत्वेच संप्राप्तं ॥ ३३. इदानीं अनुमानेनैव शक्यते परिज्ञातुं यत् इदं जगत् दृश्यं परलोकात् अदृश्यात् अस्पृश्यात् दत्तं संभूतंच आस्ते ॥ ३४. अमुना प्रकारेण दृश्यत्वात् स्पृश्यत्वात् अदृश्यत्वे अस्पृश्यत्वे निजे परलोकीये भवितुं न संशयः ॥ ॥

३५. यदहं ददर्श इहलोकतया प्रतिद्वंद्विरत्नत्वं संस्पर्द्धनत्वं विरोधत्वं [संस्पर्धनित्वं विरोधित्वं] अन्योन्यं परलोकीयैश्च द्रव्यैः ॥ ३६. यो मूलं अस्ति इहलोकस्य ३७. अस्य इहलोकीयद्रव्याणां फलस्य अमुना प्रकारेण संभूतौ नहि संदेहः ॥ ३८. इदंच तत् यत् प्रतिद्वंद्विरत्नत्वात् प्रकटं ॥ ॥

३९. अन्यथाहं [अन्यत् यथाऽहं] उपरि अदर्शयं अर्थः कारणंच निर्व्वाणज्ञतया कर्म्मणो दातुः [धातुः]। ४०. यो ददौ [दधौ] सृष्टिं या दर्शयित्री अस्ति सत्तायाः प्रतिपक्षस्य॥ ४१.यतः परिस्फुटमेव यत् कर्म्म कर्म्मकर्त्तुः द्विप्रकारं। कामीयं अथवा रूपीयं॥ ४२.तच्च यत् कामीयं त्रिप्रकारं॥ ४३.द्विधा। ज्ञानिभ्यो निर्व्वाणज्ञेभ्यः। ४४. अथवा आकांक्षया स्वीयकरणे लाभस्य शुभस्यच ४५. अथवा प्रतिस्खलितुं अन्यथा-धर्त्तुं हानिं अन्यायंच यो विभेदात्॥ ४६. एकंच। दुष्टज्ञानिभ्यो ऽज्ञानिभ्यः। ४७. ग्रहिलतया निरर्थकतया॥ ४८. ज्ञानिभ्यो निर्व्वाणज्ञेभ्यः कर्म्म निरर्थकं निःकारणं न शक्नोति भवितुं॥ ॥

४९. यथा दाता [धाता] निर्व्वाणज्ञः सर्व्वावगतिः संपूर्णशक्तिः स्वतया संपूर्णः संपन्नः तच्च यदस्य न निहीनं [विहीनं?] लाभे वृद्धौच विभेदात् इयेष।५०. पश्चात् शक्यते परिज्ञातुं यत् अर्थस्य कारणानांच यानि अस्य कर्म्मणां स एकः प्रकारः॥ ५१. हानि र्या हाने र्या ऽस्य प्रतिपक्षात् विरोधिनो या विभेदात् शक्नोति भवितुं प्रतिस्खलनं अन्यथा-विधानं [निजः] अर्थः कारणंच सृष्टिदातेः॥—५२. इदंच यत् निर्व्वाणज्ञः उत्तमकामी। ५३. अस्य कामः समग्रा उत्तमता। ५४. असौ ददौ [दधौ] सृष्टिं अनुरूपां स्वीयकामस्य॥—५५. संपूर्णप्रवृत्तिकामी असौ उत्तमकामस्य निर्व्वाणज्ञः निरसनेन नास्तिकरणेन निकृष्टतायाः॥ ५६. यतो यावत् निकृष्टता न विहन्यते। असौ उत्तमकामी न संपूर्णकामी॥—५७. इदं यत् असौ दाता [धाता] निर्व्वाणज्ञः उत्तमतायाः दातृत्वात् पालनत्वात् रक्षणत्वात् मार्गं अन्यायस्य अपनेतुं प्रतियत्नं च पापात् कर्त्तुं उपायं आदेशयन् शिक्षापयन् प्रकटः। ५८. रूपावयवेभ्यः प्राणेभ्यश्च तनोः यत् पीडया मांद्येनच बाह्यात् ५९. कारणेनच तनोः ६०. प्रतिपक्षस्य यो वपुषि प्राप्नोति प्रतिस्खलनेन अन्यथा-धारणेन धारणं परिपाचनं विकाशनंच जीवमतां वनस्पतीनां धान्यानांच प्राणेन धात्रा प्रतिपालयित्रा रूपस्य सर्व्वेषु कार्येषु या दीनीयेषु वृद्धिरिति[52] आकार्यते ६१. तैश्च चतुर्भिः प्राणैः योऽस्ति प्राणः आकृष्टा धर्त्ता विहारयिता पोष्टाच ६२. यश्च सर्व्वेभ्यो दातुः निर्व्वाणज्ञानेभ्यः सर्व्वेषु कार्येषु प्रमाणतया प्राणो ऽन्यथा-धरणेन पीडायाः मांद्यस्यच पृथक् पृथक् जातेः यत् प्रतिपक्षात् ग्रहिलकर्म्मणो ऽन्यायकामिनः ६३. अपरेच सहप्राणाः सहसहायाः संति। प्रकटाः [प्रकटा] उत्तमकामतायाः [०ता या] दातुः [धातुः]॥ ॥

६४. इदं च यत् इदं दुःखं मरणं च यत् तनोः विघाटयितृ न दातुः उत्तमकामिनः तनुधातुः प्रतिपालयितुः॥ ६५. प्रकटताच एतस्मात् यदि [यद्] दाता निर्व्वाणज्ञो न विषादिकार्यी अनुतापिकर्म्मा ६६.नच विनाशयिता विलाययिता [विलययिता] स्वीयानां सृष्टीनां॥ ६७. यतो निर्व्वाणज्ञः सर्व्वज्ञानीच॥ ६८. इदं एवं विषादत्वं [विषादित्वं] अनुतापत्वं [अनुतापित्वं] यत् स्वीयात् कर्म्मणः उपरि एतस्मिन् किंचिज्ज्ञे अपूर्णबुद्धौ अनिर्व्वाणज्ञानिनि युज्यते वक्तुं॥ ६९. यथा ज्ञानिभ्यो निर्व्वाणज्ञेभ्यः कर्म्म निःकारणं निरर्थकं न भवति ७०. इत्येवं अज्ञानेभ्यो दुष्टावबोधेभ्योऽनिर्व्वाणदर्शिभ्यः कर्म्म समग्रं ग्रहिलं निरर्थकं निःकारणंच॥ ॥

७१. असौच निर्व्वाणज्ञः अन्यथा-विधानेन तस्य ग्रहिलकर्म्मिणो ऽनिर्व्वाणज्ञानिनः स्वीयाभ्यः सृष्टिभ्यो निर्व्वाणज्ञतया विवेकतयाच [०कितयाच] कर्म्मणो दर्शयिता ७२. एनंच ग्रहिलकर्म्माणं [०र्णं] गुफितं आवमर्द्धितं [अवमृदितं] अंतः सृष्टौ आलेखी-चकार ॥ ७३. यतः इदं परिस्फुटं यदेनं चंचलं जीवितरत्नं अंतः निःसीम्नि शून्ये एवं न शक्यते अन्यथा-धर्त्तुं संकोचयितुं विरोधत्वात् [विरोधित्वात्] निर्भयी-भवितुं ७४. यदिच आवमर्द्धितो [अवमृदितो] गुंफितो ग्राहीकृतो न स्यात् ॥ ७५. अंतः आवमर्द्दनत्वे [अवमर्दनित्वे] ग्राहेच दुःखस्य विमार्ज्जनं महतो विग्रहस्यच उपायः ॥ ७६. किंतु यावत् संपूर्णविमार्ज्जता या दुःखस्य संपूर्णावगतिश्च अस्य दुष्टावबोधकर्म्मणो न भवति तावदस्य प्रवर्त्तने निकृष्टमिथ्योक्त्या चिंतितं ॥ ७७. संपूर्णशक्तिः सर्व्वशक्तेः दातुः [धातुः] दुःखविमार्ज्जना ॥ ७८. संपूर्णविमार्ज्जनात् दुःखस्य अंतः सर्व्वशक्तौ निर्व्वाणज्ञो दाता [धाता] अक्षमतया पुनरवकिरति अंतस्तस्मिन् निःसीम्नि शून्ये ॥ ७९. साच या उत्तमा सृष्टिः एतस्मात् निर्भया अनश्वरा अदुःखाच भवति ॥ ८०. संपूर्णविवेकतया निर्व्वाणज्ञत्वं उपायावलोकनंच अस्य सर्व्ववेत्तुः दातुः [धातुः] उत्तमानां ॥ ॥

८१. लोचनग्रहणाच्च द्रव्याणां प्रकटं विभिन्नत्वं पदार्थानां ॥ ८२. विभिन्नत्वं द्विप्रकारं यथा उपरि उदीरितं ॥ ८३. एकंच विभिन्नकार्यत्वं द्वितीयंच विभिन्नरत्नत्वं ॥ ८४. विभिन्नकार्यत्वं ऐक्यसहायत्वात् ऐक्यप्राणत्वात् ॥ ८५. विभिन्नरत्नत्वं च असंसर्गत्वात् प्रतिपक्षत्वात् ॥ ८६. एकस्थानतया न संस्थितिः द्रव्याणां प्रकटा ॥ ८७. यदि किंचित् एकमेव स्यात् एकं नास्ति नाम स्यात् ॥ ८८. परिज्ञानत्वं पदार्थानां एकस्य द्वितीयात् नामग्रहणत्वाच्च ॥ ८९. अशुभानांच विभिन्नतया शुभेभ्यः सत्ता मूलास्पदतया एवं यत् एकमपि न अर्थाय अस्ति अस्य द्वितीयस्य ॥ ९०. यतः एकैकशः स्वीयस्वतया स्थितानि संति ॥ ९१. सदैव विरोधत्वात् [०धित्वात्] प्रतिघातत्वं [प्रतिघातित्वं] येषां अन्योन्यं प्रकटं ॥ ॥

९२. चेत् कश्चित् वक्ति यत् यथा विरोधिनां विरोधत्वं [विरोधित्वं] प्रभूतं ९३. यथा शुभस्य अशुभस्य तेजसस्तमसश्च सुगंधस्य दुर्गंधेश्च जीवितस्य च मरणस्य मांद्यस्य आरोग्यस्यच आनंदस्य विषादस्यच। ९४. अपराणि प्रभूतानि एवं मूलास्पदानि प्रभूतसंख्यानि प्रभूतजातीनि संवदंति [संभवंति] भवितुं। ९५. अपरेच प्रत्युत्तरं ददति। ९६. यत् यद्यपि विरोधिनां प्रभूतानि नामानि प्रभूताश्च जातयः संति तथापि [समग्राः] अंतः समुद्गतानि द्वयो र्नाम्नोः ॥ ९७. एतेषां इमे द्वे नाम्नी बीजं समुत्पत्तेः यदस्ति शुभंच अशुभंच ॥ ९८. तानि विभिन्ननामानि विभिन्नजातीनि चिह्नानि संति एतयो र्द्वयो र्बीजयोः ॥ ९९. न किंचित् वस्तु यत् न प्रवर्त्तितं एतयो र्द्वयो र्नाम्नोः ॥ १००. नाभूत् न भविष्यतिच किंचित् यत् न शुभं अथवा अशुभं अथवा समाश्लिष्टं द्वाभ्यां ॥ १०१. यस्मात् प्रकटं सुव्यक्ततरं यत् मूलास्पदं द्वितयमेव नहि बहु ॥ ॥

(८—७४) १. K_{10} आवमर्दितो गुफितो.
(८—९४) १. K_{10} प्रभूतसंज्ञानि ! [ज्ञ for ख्य !].

१०२. इदं च यत् शुभं अशुभात् अशुभंच शुभात् भवितुं न शक्नोति १०३. एत-स्माच्च शक्यते परिज्ञातुं १०४. यत् तत् किंचित् यत् शुभेन संपूर्णं संपन्नं[१]। अशुभं अस्मात् भवितुं न शक्नोति ॥ १०५. चेत् शक्नोति । पश्चात् न संपूर्णं ॥ १०६. यतः एकं किंचित् चेत् संपूर्णं उक्तं । अपरस्य कस्यचित् स्थानं न भवति ॥ १०७. चेत् स्थानं अपरस्य कस्यचित् न भवति । अपरंच किंचित् एतस्मात् न प्रभवति ॥ १०८. चेत् इअजदः उत्तमतया ज्ञानतयाच [ज्ञानितयाच] संपूर्णः । ततो ऽज्ञानत्वस्य निकृष्टत्वस्य एतस्मात् असंभूतिः परिस्फुटा एव ॥ १०९. चेत् एतस्मात् भवितुं शक्नोति । पश्चात् न संपूर्णः ॥ ११०. चेत् असंपूर्णः ततः इअजदत्वेन संपूर्णेन उत्तमेन स्तोतुं नाधिक्रियते ॥ १११. चेत् इअजदः उत्तमः निकृष्टंच एतस्मात् प्रभवति । उत्त-मतया असंपूर्णः ॥ ११२. चेत् उत्तमतया असंपूर्णः । उत्तमज्ञानतया असंपूर्णः ॥ ११३. चेत् उत्तमज्ञानतया असंपूर्णः । एवंच बुद्ध्या चैतन्येन अवबोधेन स्मृत्याच अपरैश्च विज्ञानशास्त्रैः असंपूर्णः ॥ ११४. चेत् बुद्ध्या चैतन्येन स्मृत्या अवबोधेनच असंपूर्णः । आरोग्येनच असंपूर्णः ॥ ११५. चेत् आरोग्येन असंपूर्णः । मांद्यवान् संवदति [संभवति] भवितुं ॥ ११६. चेत् मांद्यवान् संवदति भवितुं । जीवितेनच असंपूर्णः ॥ ॥

११७. चेत् कश्चित् वक्ति किल सदैव पश्यामि यत् एकस्मात् रत्नात् यथा मनुष्यः सर्वं शुभं सर्व्वंच अशुभंच कर्म्मणा एतेभ्यः सदैव प्रभवति ॥ ११८. तत् इति हेतोः यत् मनुष्यः एकेनापि न संपूर्णः ॥ ११९. असंपूर्णतया शुभस्य । अशुभं एतेभ्यः प्रभ-वति ॥ १२०. असंपूर्णतयाच आरोग्यस्य । मांद्यीयंति ॥ १२१. इति हेतोः म्रियंते ॥ १२२. यतो हेतुः मृत्योः युद्धं यत् द्वयोः प्रतिद्वंद्विप्रचरयोः अंतः एकरत्ने ॥ १२३. तत्र च यस्मिन् द्वौ प्रतिद्वंद्विप्रचारौ अंतः एकरत्ने स्यातां । मांद्यस्य मृत्योश्च संभवः परिस्फुट एव ॥ ॥

१२४. चेत् कश्चित् वक्ति यत् शुभानि अशुभानि कर्म्माणि संति । अन्यथा तु कारको नास्ति । १२५. अपरेच प्रत्युत्तरं ददति १२६. यत् कर्म्म विना कर्त्तुः भवितुं एवं न शक्नोति यथा कोऽपि प्रचारो विना रत्नात् रत्नेनच ॥ १२७. अन्यथा तु स्वतया स्वसंस्थितेः सम्मार्ज्जनायाश्च[१] असंभवः परिस्फुट एव ॥ १२८. यतश्चेन्मनुष्य क्रोधं-कुरुते । ग्वह्मनः तस्मात् दूरे ॥ १२९. चेत् ग्वह्मनः स्थानं गृह्णाति । क्रोधस्तत्र नहि ॥ १३०. चेत् मनुष्यो ऽलीकं वक्ति । सत्यं तस्मात् दूरे । सच पुमान् अलीकः आकार्यते ॥ १३१. चेत् सत्यं वक्ति । अलीकंच तत्र स्थानं न गृह्णाति । सच पुमान् सत्यः आकार्यते ॥ १३२. एवंच चेत् व्याधिः संप्राप्ता । आरोग्यं तत्र नहि ॥ १३३. चेत् आरोग्यं समागतं । व्याधिः विप्रनष्टा[१] [विप्रणष्टा] ॥ १३४. यथा रत्नं यत् अचंचलं भवितुं शक्नोति । १३५. चंचलताच विना रत्नेन भवितुं न शक्नोति ॥ ॥

(८—१०४) १. K_{10} संपूर्णसंपन्नं.

(८—१२७) १. K_{10} संमार्जतायाश्च.

(८—१३३) १. K_{10} विप्रननष्ट (?).

१३६. उपरि अयं निबंधः संपूर्णत्वे निदर्शितः ॥ १३७. सूक्ष्मतया विवेकृतया तेन पश्येत समादिशेत ॥ ॥

[९.]

१. अपरंच उपरि सत्तायां विपक्षस्य सर्व्वसाक्षितया दीनिकर्द्दप्रबंधेभ्यो ऽव-बोधार्थे[1] युष्माकं अत्र साभिज्ञाननिनं [०नितं] शुद्धं ॥ २. यतः इदं च उपरि समालिखितं तच्च यत् आलेखिष्यते सर्व्वं बीजात् समारूढं हूफरवर्द्देन आदरपादिआवंदेन उप्तात् ॥ ३. मूलरक्षणाच्च अस्य अग्र्यनिर्वाणज्ञस्य आदरफरोबगस्य फ्रोषजादपुत्रस्य [फ्रोखजाद०] सक्तात्[1] ॥ ॥

४. बलिष्ठो मे [चतुर्थो][53] निबंधो दीनिकर्द्दात्—[54] "उपरि [१] सत्तायां सृष्टिविपक्षस्य [२] पूर्व्वत्वेच [३] विपक्षस्य सृष्टेः सन्निवेशाच्च । उत्तमदीनेः" ॥ ५. "स्यात्[55] [१] सत्ता सृष्टिविपक्षस्य अंतस्तमात्[1] मनुष्यस्य तनोः यावत् बीजं अस्य दृष्टिसंस्पृश्या ज्ञानावाप्त्या । ६. उपरि च तस्मिन् अंतः उपमानसीम्नि सुनिश्चिते । ७. अंतस्तमे मनुष्यस्य अंतस्तमे जीवस्य भवति[1] । ८. निरीक्षतेच संपूर्णनिरीक्षणतया अंतः सर्व्वसीमासु" ॥ ॥

९. "अहो [एतद्][56] यथा दुष्टज्ञानं शुभज्ञाने। १०. विप्रतारणंच शुभशीले। ११. अनृतंच सत्ये । १२. अपरेच दोषाः गुणानां सुज्ञानसुशीलसत्यैकबीजानां प्रतिपक्षाः। १३. आत्मनो दुर्गतिहेतवः ॥ १४. अन्यथा[1] [अन्याः] एताः अंतस्तनोः प्रचारिण्यो व्याधयः[57] अंतरंगानां तनुसम्मार्ज्जनायाः प्रतिपक्षाः तनो र्विनाशहेतवः" ॥ ॥

१५. "अन्यच्च इदं अंत र्जननीनां शैत्यं उष्णस्य रूक्षं सार्द्रस्य अपराणि विनाशकराणि संभूतिकार्याणां प्रतिपक्षाणि ॥ १६. अंतश्च युगे तमिस्रं तेजसः दुर्गंधिश्च सुगंधस्य दुष्टरूपं च सुरूपस्य दुःस्वादश्च सुस्वादस्य विषंच अमृतस्य क्षुद्रजंतवो दुष्टश्वापदाश्च उत्तमदानिनां गोपशूनां निकृष्टनराश्च उत्तमनराणां प्रतिपक्षाः ॥ १७. उपरिच युगे दुष्टग्रहाः दानविभक्तॄणां कार्यस्य प्रतिपक्षाः" ॥ ॥

१८. "उपरिच सर्व्वस्मिन् एतस्मिन् सैन्ये दृष्टिसंस्पृश्या ज्ञानावाप्त्याः तेच ये अंतः उपमानसीम्नि असंख्यानां संवित्तौ सुनिश्चितायां देवाः इअजदानां प्रतिपक्षाः" ॥ ॥

१९. [२-३] "प्रतिपक्षस्य सत्ता या पूर्व्वे सृष्टिदानात् । अस्य संप्राप्ति र्या सृष्टौ २०. पश्चाच्च सृष्टिदानात् । इयंच दात्रा [धात्रा] ज्ञानेन कारणेनच अभीप्सायाः दानस्य

(९—१) १. K_{10} सर्वसाक्षतया. २ K_{10} अवबोध्यच (?).
(९—३) १. K_{10} सत्कार्यात्.
(९—५) १. K_{10} अंतस्तस्मात्.
(९—७) १. K_{10} भवितुं.
(९—१४) १. K_{10} अन्यच्च.

उपायकर्म्मतयाच दत्ता सृष्टिः या कार्ये। २१. इदंच एकं वाक्यं दधाति पंच सीमाः॥ २२. (१) एका ज्ञानेन ददौ [दधौ]॥ २३. (२) एकाच कारणेन ददौ॥ २४. (३) एकाच कारणं दानेप्सायाः सृष्टेः संजातं॥ २५. (४) एकाच उपायार्थे ददौ सृष्टिं॥ २६. (५) एकाच कार्ये ददौ दाता सृष्टिं॥ २७. सत्ता या एतेषां पंचानां सीम्नां स्वयमेव दातिभिः सृष्टिभिश्च प्रकटा॥ २८. (१) ज्ञानेन दानं ज्ञानतया [ज्ञानितया] समारचनं सृष्टेः उपरि विपुलत्वे॥ २९. (२) कारणेन दत्तस्य सर्व्वज्ञानत्वात् [०ज्ञानित्वात्] प्रकटता॥ ३०. (३) कारणंच अभीप्सायाः यत् सृष्टेः जातं॥ ३१. सहैवं विवेकतया [विवेकितया] समारच॰ त्वं [०नित्वं] सृष्टेः अभीप्सायाः सृष्टेः भवितुं संवदति॥ ३२. अभीप्साकारणस्य स्वयमेव सृष्टिः रूपेण दधाति साक्ष्यं[1]॥ ३३. (४) उपायेन दत्तस्य ज्ञानेन दातिः दर्शयित्री॥ ३४. यतो ज्ञानं कामीयं। कामश्च रूपीयो भवति॥ ३५. (५) कार्ये दत्तं सत्कार्यतया सृष्टेः पृथक् पृथक् यथा-कामिन्या यथा-रूपीन्या प्रकटं" ॥ ॥

३६. "सत्तायाः प्रतिपक्षस्य पूर्व्वं सृष्टिदानात् प्रकटताः प्रभूताः॥ ३७. अस्य एका तावत् अभीप्सा या सृष्टिदानस्य॥ ३८. यथा सीमा अभीप्सायाः न सुरूपा-यते वस्तुनि कृते[1] निम्नत्वात्। ३९. ततोऽभीप्सायाः निम्नत्वं। निम्नत्वाच्च उद्वेगः। उद्वेगाच्च प्रतिपक्षस्य सत्ता पूर्व्वं अभीप्साकार्यात् यदस्ति सृष्टेः" ॥ ॥

४०. "संप्राप्तेः प्रतिपक्षस्य सृष्टौ पश्चात् सृष्टिदानात् प्रकटत्वे शस्त्रारचनं यत् दातुः [धातुः] प्रत्यभिमुखं प्रतिपक्षस्य प्रागेव प्रतिपक्षप्राप्तेः ४१. यत् सर्व्वज्ञानतया [०नितया] प्राक् सृष्टेः दातुः [धातुः] अनुरूपं ४२. समग्राणिच शस्त्राणि सृष्टेः दर्शयिता अस्ति यानि समारचितानि प्रतिपक्षाभिमुखं युद्धये [युद्धाय] रूपारचनतया [०नितया] ४३. कार्यंच सृष्टीनां रूपस्य तुल्यं कष्टावलोषितेन[1] [कष्टावलोपितेन?]॥ ४४. आसां समारचनं सैन्यं यत् प्रत्यभिमुखं प्रतिपक्षस्य शत्रोः सेनारचनोपमं॥ ४५. आसांच कार्यं रूपीयं कामीयं सर्व्वोपतापप्रतिस्खलनं अस्ति" ॥ ॥

[१०.]

१. अन्यश्च[57a] निबंधः उपरि समालोचे एकत्वसमालोचिनां यस्मात् समारचनंच द्वित्वस्य[1] प्रकटायते॥ ॥

२. अहो ज्ञायते[1] यत् यो दातारं [धातारं] समीहते समाज्ञातुं। यदिच आयासं निजे जीवे ददाति। ३. सूक्ष्मतया ननु चिंतेत॥ ४. आदौ तनुं आत्मानं च निजं

(९—३२) १. K_{10} साक्षं.
(९—३८) १. K_{10} सुरूपा या ग वस्तु निज ते (?).
(९—४३) १. K_{10} कष्टावलोसतेन.

(१०—१) १. K_{10} द्वितस्य.
(१०—२) १. K_{10} ज्ञायात.

अवलोकेत। ५. यत् [१] कः [२] कस्मात् [३] केनच कार्येण दत्तः ॥ ६. [४] अस्य प्रतिपक्षः प्रतिघातीच कः ॥ ७. [५] अस्य मित्रः सहायीच कः ॥ ८. [६] एनंच कल्मुखं [कल्मषं] कर्तुं कः क्षिपति। ९. [७] कस्माच्च रत्नात् ॥ १०. [८] असौ शोद्धुं कथं शक्नोति ॥ ॥

११. अन्यथा न समर्थो दातारं [धातारं] यथास्थतया परिज्ञातुं अस्यच स्वीयत्वे समागंतुं ॥ ॥

१२. यतो यदि दातेति [धातेति] नाम विहितं। ततो ऽस्य इमानि त्रीणि नामानि सममेव सन्निहितानि ॥ १३. दानं दीनिश्च आत्मा च ॥ १४. यतो [१] दाता [धाता] नाम दानात् भवतीति परिस्फुटमेव ॥ १५. [२-३] इदंच यत् दाता [धाता] सृष्टेः। सृष्टीः सत्कार्यत्वे [०त्वाय] ददौ [दधौ] ॥ १६. ऋते सत्कार्यत्वात् न विमुंचति ॥ १७. सत्कार्यताच सृष्टीनां कामं दातुः [धातुः] परिज्ञाय विधेया १८. अकामाच्च परिरक्षणीया ॥ १९. कामात् दातुः [धातुः] समाचरणं अस्य अकामाच्च परिरक्षणं आत्मनः शोधनं ॥ २०. कामंच दातुः [धातुः] ऋते दीने दातु [धातु] न परिज्ञायते ॥ २१. दीनिश्च दात्रा (धात्रा) विनिर्म्मितेति निर्व्विकल्पमेव ॥ ॥

२२. इदानीं[४,५,६] शक्यते परिज्ञातुं यत् इअजदो निर्म्मितवान् दीनिं परिज्ञानाय अस्य कामं [कामस्य] ॥ २३. परिज्ञानात् अस्य कामस्य शुद्धौ [शुद्ध्यै?] आत्मनः प्रकटायते दयालुत्वं पालनत्वं इअजदस्य ॥२४. शुद्धेश्च दीनेः आत्मनि [०नो?] प्रकटायते महत्त्वं मूल्यमत्त्वं दीनेः ॥२५. संशोधनात् समीहनाच्च आत्मनः प्रकटायते विप्रतारणं विमोहनंच आत्मनः ॥ २६. विप्रतारणात् विमोहनाच्च आत्मनां प्रकटायते विप्रतारको विमोहकश्च मनसां वचसां कर्म्मणां मनुष्याणां ॥ २७. सर्व्वत्र प्रकटायते विध्वंसकर्त्ता आत्मनां ॥ ॥

२८. (७) अस्माकं इह युज्यते संशोधयितुं परिज्ञातुं च यत् स विप्रतारकः आत्मनां विध्वंसकर्त्ता कस्मात् रत्नात् ॥ २९. यतो यदि एकरत्नात् दानं अपहारश्च इअजदस्य उदीर्येत। ततः कथं इअजदो दीनिं शुद्धये आत्मनो विनिर्म्मितवान् ॥ ३०. तस्मात् न युज्यते विप्रतारकं विमोहकं आत्मनां स्वीयेन ज्ञानेन कामेन उदाहर्त्तुं ॥ ३१. यदि चासौ स्वयं अस्ति दाता [धाता] स्वयंच विप्रतारको विध्वंसयिताच आत्मनां। ऋते कामात् अस्य किमपि न भवति। ३२. ततश्च यदि मे इअजदात् शुद्धि संयुज्यते समालिखितुं रक्षकं क करोमि ॥ ॥

३३. (८) इदानीं सर्व्वेषां सुचेतनानां मनुष्याणां इदं एतावत् संयुज्यते समवलोकितुं समाज्ञातुं ३४. यत् मे कस्मात् प्रनष्टं [प्रणष्टं] परिरक्षितुं च योग्यं ३५. मेच रक्षकः कः आशाच क धर्त्तव्या ॥ ३६. उपायो ऽस्य कार्यस्य अपरः कोऽपि नास्ति इअजदं यथास्थतया परिज्ञातुं ॥ ३७. यतो यथाहं उपरि समालिखं यत् न केवलं सत्ता परिज्ञातुं किंतु यथास्थत्वं अस्य कामंच उपयुज्यते अवलोकितुं ॥

(१०—११) १. K_{10} यथाः स्छ तथा [स्छ for स्थ].
(१०—३०) १. K_{10} युध्यते [ध्य for ज्य !].
(१०—३२) १. K_{10} रक्षयां (?) [रक्षां].

३८. अहं आलोकयं अंत जगति सर्व्वेषां दर्शनधारिणां दर्शनप्रबोधं यं दधति मूले इमे द्वे एव ॥ ३९. एकंच तत् यत् ब्रुवंति यत् समग्रं शुभं अन्यायश्च पृथिव्यां इअजदात् ॥ ४०. एकंच तत् यत् ब्रुवंति यत् समग्रं शुभं पृथिव्याः आशाच आत्मशुद्धौ [०शुद्ध्यै] इअजदात् ४१. समग्रश्च अन्यायस्तनोः भयंच आत्मनः आहर्म्मनहेतोः ॥ ४२. सर्व्वेपि विभक्तित्वात् अनयो र्द्वयो र्मूलयोः खंडं खंडं भेदं भेदं प्रसारिताः संति ॥ ॥

४३. इहाहं सर्व्वेषु स्थानेषु इअजदपरिज्ञानेन यथा उपरि समालिखितं उष्णतरमनः [०मनाः] संशोधनतया अस्य दीनेः कामस्य च प्रष्टा समभवं ४४. इत्येवं संशोधनाय द्वीपे हिंदुस्थाने भूमौच बहुषु विभिन्नजातिषु पर्यटितो ऽहं ॥ ४५. यतो ऽहं दीनिं न तां या पारंपर्येण मैत्रीचकार ४६. किंतु तां अभीप्सये या बुद्ध्या साक्षितया च विवेकितरा प्रतिकरणीयतरा । ४७. संसर्गत्वे [संसर्गे] प्रभूतानां विभिन्नजातीनां गतो ऽहं ॥ ४८. यावत् एकवारं ४९. यदहं तस्याः स्वामिनो रक्षायाः दीनेः उत्तमायाः शक्तेः श्रियश्च प्राणाच्च प्रभूतेभ्यो दुष्टागमेभ्यः तमस्विभ्यः संदिग्धेभ्यो दुष्टविचारेभ्यः शुद्धो ऽभूवं ॥ ५०. सर्व्वप्राणात् दीनिज्ञानस्य ५१. प्रबंधसमालोचाच्च ज्ञानिनां ५२. महादृष्टांतेभ्यः प्रबंधेभ्यो निर्व्वाणज्ञस्य आदरपादिआवंदस्य ५३. तस्माच्च निबंधात् यः कृतो हूफरवर्द्धन रोशनेन आदरफरोबगपुत्रेण ५४. यस्य "निर्म्मलनिबंधः" इति नाम निहितं ५५. तस्माच्च योऽस्य अग्र्यनिर्व्वाणज्ञस्य मुक्तात्मनः आदरफरोबगस्य फ्रोपजादपुत्रस्य [फ्रोखजादपुत्रस्य] ५६. उत्तमदीनिमतामग्रेसरस्य ५७. दीने र्विविच्य "दीनिकर्द्दनिबंधः" इति नाम विहितं ५८. शुद्धो ऽभूवं बहुभ्यः संदेहेभ्यो ऽजयेभ्यः छद्मभ्यो दुष्टत्वेभ्यो दर्शनानां ५९. नामांकिताच्च तस्मात् यत् विप्रतारकाणां महत्तरस्य मुख्यतरस्य दुष्टशिक्षातरस्य गुरोः मस्तर्गमानस्य[58] ६०. यस्य दर्शनं राक्षसीयं दीनिश्च विप्रतारका शिक्षाच विदुष्टा वेषश्च गुप्तप्रचारी[59] ॥

६१. सुनिश्चिती यातो ऽहं [ज्ञानितया] तेन बुद्धिप्राणेन दीनिज्ञानबलेन ६२. नच निविडप्रवाहतया किंतु निर्म्मलया विभिन्नदेवया दीन्या होर्म्मिज्द्न्यायिन्या ॥ ६३. यां दाता [धाता] होर्म्मिज्दः पुण्यात्मने जरथुश्त्राय समास्वादयत् ॥ ६४. जरथुश्त्रश्च सत्यदूततया एकाकी द्वारे कलावतो राज्ञो गुस्तास्पस्य समाजगाम ॥ ६५. असौच बलवत्या जिव्हया बुद्धिसाक्षितया हस्तोपरिविन्यस्ततया[१] ससीमवाक्यतया बहुसंदेहविभेदनतया अमिशास्पितानां परिस्फुटसाक्षिदातृतया दीनिं राज्ञो गुस्तास्पस्य निर्व्वाणज्ञानिनां च समास्वादयत् समं प्रभूतमहत्त्वेन ॥ ६६. महत्त्वं च अंतः शक्तेः शरीरिणां न विध्वस्तं ये ऽस्य गाढतरां वृद्धिं[60] ददृशुः ॥ ६७. राजा स्पुदाख्तो[१][61] जरगरश्च[62] अपरेच द्वीपीयाः बहुषु युद्धावलंबेषु रक्तप्रवाहेषु जातेषु[२] दीनिं एतस्मात् प्रत्यकुर्व्वन् ६८. यावच्च रूमस्थानं हिंदूस्थानं द्वीपे [द्वीपे] दीनेः प्रवृत्तिकारितायै पर्यटिताः संति ॥ ६९. अनंतरंच आम्नायेन महत्सु राजसु राजबीजेषु क्रियावत्सु

(१०—६५) १. K_{10} हस्तोपरिविन्यसनतया.
(१०—६७) १. K_{10} स्युदाष्ट्रो. २. K_{10} यातेषु [य for ज].

संप्राप्ता ॥ ७०. यावच्च यावच्च महादिव्यं यत् उत्तमधातुना उपरि हृदये रेचितेन अस्य हूफरवर्ह्रस्य आदरपादस्य मारस्पिंदानपुत्रस्य अंतः राज्ये अस्य दातुः[63] साहपुरस्य[1] राज्ञां राज्ञो होर्मिज्दपुत्रस्य संवादेन समं प्रभूतजातिभिः विभिन्नजातियैः आश्मोगैः[64] ७१. तेभ्यो मुख्यतमेभ्यः आश्मोगेभ्यो ये अभीप्सुभिः [अभीप्सवः?] आकारिताः संति शुद्धश्च [शुद्धं ?] ॥ ॥

७२. रूमीयाश्च ये युगे युगे नास्तिकनामानो याताः संति बहून् प्रश्नान् दुष्टविचारान् एतस्याः दीनेः पप्रच्छुः ॥ ७३. नाभूत् कस्मिन्नपि प्रश्ने भ्रांतिः यः [या] एतस्याः दीनेः [न] विभेदितः [विभेदिता] ॥ ७४. निर्व्वाणज्ञाश्च परां-नगराणां सदैव अंतस्तेषां विजयधर्त्तारो बभूवुः । ७५. न यथा अपरे दर्शनीयाः येषां दीनिः गुह्यप्रचारकतया विप्रतारितानांच विमोहकारितया असत्कार्यतया अंतः वर्णेषु वृंदेषु किंचिज्ज्ञानां[65] अप्रबुद्धानां देवरूपिणां येषु ज्ञानात् बुद्धेश्च अवबोधाच्च कापि परिचिति र्न बभूव ॥ ७६. ततश्च कियतांचित् वृंदो यो बहुगुह्यतया विप्रतारितो विमोहितः तनुं प्रकटत्वे न ददौ ॥ ७७. पश्चात् प्रभूतेभ्यश्च समुदायः किंचिज्ज्ञानो ऽपरिचितन्यायो ऽमीभिः विप्रतारितः परिस्फुटो बभूव समं बह्वबद्धवाक्यतया अनृततया विभिन्नतया एतेषां दर्शनस्य ॥ ७८. बह्वबद्धत्वात् विभिन्नत्वात् न्यायपरिचितये नूतनशिक्षावज्ञो ऽत्र चिह्नयामः । ७९. तस्मात् हेतोः यत् निबंधान् निर्व्वाणज्ञानां पूर्वपुरुषाणां प्राप्तवारीकैः दारमीयैः[66] दुष्टज्ञानत्वे [प्रभूतवारिकैः सूक्ष्मत्वैः दुष्टज्ञानत्वे ?] वाचितान् उत्तमज्ञानत्वे प्रतिपादनाय ८०. सुलोचनतया समादिष्टं पश्येत ॥ ॥

[११.]

१. इतः संलिखामो[1] ऽबद्धत्वं एतेषां प्रलापस्य सत्यनिरीक्षणत्वंच ॥ २. अहो पश्येत तेन ज्ञानलोचनेन ३. आदौ अमून् ये एकमूलास्पदसमालोचिनः॥ ४. येच प्रलपंति यत् एको ऽस्ति इअजदो यः पुण्यकरो ज्ञानी शक्तिमान् रक्षकः क्षमापरश्च ५. यत् पुण्यं पापं सत्यं अनृतं जीवितं मरणं च उत्तमत्वं च निकृष्टत्वं च सर्व्वं एतस्मात् ॥ ॥

६. इह एतेभ्यः पृच्छेत ७. यत् इअजदः सदैव रक्षकः क्षमापरः पुण्यकरो न्यायी सर्व्वं वर्त्तमानं अतीतं भाव्यं च वेत्ति सकलेन केनचित् कामेन कामचरः । तत् क न्यायत्वं [न्यायित्वं] माध्यस्थं[1] अथवा यत् एवं एवं नो ॥ ८. यतश्चेत् रक्षकः पुण्यकरः क्षमापरश्च । ततः आहर्म्मनं देवान् नरकं च एवं सकलमपि निकृष्टमाम्नायं स्वीयया रक्षया पुण्यकारितया क्षमापरतया स्वीयासु सृष्टिषु किमिति अवाकिरत् ॥ ९. चेत् न विज्ञातवान् । ततो ऽस्य ज्ञानत्वं [ज्ञानित्वं] सर्व्वावबोधत्वं कुतः ॥ १०. चेत् न

(१०—७०) १. K_{10} सहेपुर.

(११—१) १. K_{10} संल्लिखामः

(११—७) १. K_{10} माध्यस्छं [स्छ for स्थ].

समीहितवान् अन्यायं निकृष्टत्वंच सृष्टिभ्यो विना कर्त्तुं सर्व्वस्मै कस्मैचित् केवलं शुभं दातुं । ततो ऽस्य न्यायत्वं [न्यायित्वं] माध्यस्थं कुतः ॥ ११. चेत् नाशक्नोत् यत् न दत्तमास्ते । ततो ऽस्य सर्व्वशक्तित्वं कस्मात् ॥ १२. यत् सर्व्वं यथा निरीक्षामहे समालोचामः ॥ ॥

१३. सदैव यदि सर्व्वं शुभं अन्यायं च इअजदात् यातं वदंति । ततश्चेत् [ततश्चते] अमून् चतुरो गुणान् ये इअजदत्वेन अंतः संयुज्यते यदस्ति सर्वज्ञानित्वं सर्व्वशक्तित्वं उत्तमत्वं क्षमावत्त्वं एतस्मात् पृथक् कुर्व्वंति ॥ १४. अन्यथा उपायो नास्ति ॥ १५. चेच्च एकमपि एतेभ्यः चतुर्भ्यो गुणेभ्यः एतस्मात् पृथक् कुर्व्वं । तथापि [ततोऽसौ] इअजदत्वेन न संपूर्णः ॥ १६. यतश्चेत् इअजदः स भवति यः सर्व्वज्ञानी सर्व्वशक्तिश्च उत्तमश्च क्षमापरश्च । ततो ऽसौ यो न सर्व्वज्ञानी न सर्व्वशक्तिः नोत्तमो न क्षमापरो न इअजदः ॥

१७. द्वितीयं च इदं यत् चेत् सर्व्वेषु केषुचित् पदार्थेषुच कामचरः स्वामी । ततो ऽसौ नगरं राज्यं च स्वीयं समग्रेभ्यः शत्रुभ्यः प्रतिघातेभ्यो ये [?] स्वीयात् कर्म्मणः किमिति एवं निरुपायं [निरुपद्रवं?] न दधौ यत् कस्यापि अंतः राज्ये कोऽपि उपद्रवो बलात्कारो ऽन्यायश्च आक्रंदश्च न भवेत् ॥ १८. यतः स्वामी राजाच नरः स्वामित्वे राज्ये च ततः श्लाघ्यो यदि स्वीयं नगरं राज्यं च स्वीयया बुद्ध्या एवं पातुं धर्त्तुं च क्षमो यथा स्वीयात् कर्म्मणः शत्रवः कदर्थयितुं पापं हानिंच कर्त्तुं न समर्थीयंति ॥ १९. अथ चेत् स्वीयात् कर्म्मणो दुष्टान् क्षीणयति । ततो ऽसौ स्वतो मनोमित्रान् [मनसो मित्राणि उपद्रवेभ्यो] विनानिधाय सर्व्वं कमपि निरुपद्रवं कर्त्तुं समर्थीयति ॥ ॥

२०. द्वितीयंच इदं यत् चेत् अधिकशक्तिः बलिष्ठः प्रधानतरः । २१. ततो ऽस्य अधिकशक्तित्वं बलिष्ठत्वं प्रधानत्वं उपरि कस्मिन् ॥ २२. यतो ऽधिकशक्तित्वं बलिष्ठत्वं उपरि शत्रुषु प्रतिद्वंद्वि भवति ॥ २३. प्रतिद्वंद्वी शत्रुश्च स्वयं न स्वीये संयुज्यते भवितुं ॥ २४. यावत् चेत् शत्रुः प्रतिपक्षी नास्ति कस्योपरि [यस्योपरि] अधिकशक्तिः बलिष्ठश्च भवति । २५. ततो ऽस्य अधिकशक्तित्वं बलिष्ठत्वं उपरि न समुदीर्यं ॥ २६. यतः उपरि स्वीये वपुषि गावः पशवश्च येषां प्रतिपक्षो विरोधी नास्ति बलिष्ठः अधिकशक्तयः संति [?] ॥ ॥

२७. द्वितीयं च इदं यत् इअजदत्वेन महत्त्वेन निजेन ज्ञानी संतोषी किंवा नो ॥ २८. चेत् ज्ञानी संतोषी । ततो निजेन ज्ञानेन कामेन शत्रून् पापकर्म्मिणः कुर्व्वन् समग्रानपि नगरांतः विध्वंसिनो ऽवकिरन् शुभेन नगरस्य सृष्टीणां च [०नांच] संतोषी बभूव [?] ॥ २९. पापं अन्यायंच एषामाकांक्षा । स्वयंच उपर्येषां शत्रोः शापकरस्य संजातस्य अस्य [शत्रुः शापकरश्च संजातः ?] । मनुष्यान् अन्यायरतान् नरकीयान् कर्त्तुं कथं संयुज्यते ॥ ॥

३०. द्वितीयंच इदं किल सर्व्वं यत् वक्ति सत्यतया शुद्धंच वक्ति किंवा नो ॥

(११—१९) १. K_{10} उपद्रवं [?].
(११—२३) १. K_{10} स्वीयं.

३१. चेत् सत्यतया शुद्धंच वक्ति तत्र यत् वक्ति किल पुण्ये मित्रः पापे शत्रुरसि
३२. सदैव पापं पापकर्म्मिभ्यः प्रभूतं [प्रभूततरं] ददाति पुण्येभ्यः पुण्यकर्म्मिणां।
३३. ततो ऽस्य सत्या वाक् क ॥ ॥

३४. द्वितीयंच इदं यदस्य कामो निकृष्टत्वे किंवा उत्तमत्वे ॥ ३५. चेत् अस्य कामो मिकृष्टत्वे । ततो ऽस्य इअजदत्वं कुतः ॥ ३६. चेत् कामः उत्तमत्वे । ततः किमिति निकृष्टाः निकृष्टताश्च प्रभूताः संति उत्तमेभ्यः उत्तमताभ्यश्च ॥ ॥

३७. द्वितीयंच इदं यत् क्षमाधरो [क्षमाकरो] ऽस्ति किंवा नो ॥ ३८. चेत् न क्षमाकरः । ततोऽस्य इअजदत्वं कुतः ॥ ३९. अथ चेत् क्षमाकरः । ततः किमिति वक्ति यदहं हृदयं श्रोत्रं लोचनेच मनुष्याणां विमुद्रितवान् यथैते न शक्नुवंति अवमंतुं वक्तुं कर्त्तुंच विना तेन यन्मे रोचते । ४०. संति केचित् अनिम्नत्वेन महाढ्याः[1] कृताः । ४१. संति केचित् प्रचुरप्रकारेण मृत्युना निहताः । अवशीर्णाः नरकेच दीर्घकालं निक्षिप्ताः । ४२. किल यावत् ते यान् पृथक् करोमि सुंदरं पुण्यकारितराः भवंति । ४३. इह तेच ये पृथक् कृताः पुनः अपकारं कुर्व्वंति । ४४. तस्मात् प्राक्तनीयात् प्रचुरं दोषकरतराः पापकारितराश्च संति ॥ ॥

४५. द्वितीयंच इदं । चेत् सर्व्वं यत् कुरुते ज्ञानतया [ज्ञानितया] कारणेनच कुरुते । ४६. ततश्चेत् कोऽपि प्रतिपक्षः प्रतिघातो नाभूत् । किमिति सृष्टयः प्राक्तनीयाः याः समारचिताः समाराधकाः देवीये अकृतादेशत्वे यदंतः मनुष्येषु दुर्गतित्वे नरकीये विपर्ययिताः संति ॥ ४७. अथ चेत् असौ न विज्ञातवान् यत् विपर्ययिष्यंति । ततो ऽस्य कार्यं विमृश्य संयुज्यते समादेष्टुं । ४८. यत इह वहवः सहस्रधाच लक्षधाच ये विनिर्म्मिताः किल अर्च्चयिष्यंति तेच राज्येन मार्यंति सर्व्वेऽपि अकृतादेशाः अशुभोपदेष्टारः संयाताः संति ॥ ४९. यतः समं तेन किंचिज्ज्ञानेन येन मनुष्यो न एवं समारच्यते विनिर्म्मीयते यथा मनुष्यस्य कामः ॥ ५०. अथ चेत् भविष्यति किंचित् यत् समारचिष्यति निर्म्मास्यति यत् न एवं उपरि आयाति भवति यथैषां कामः । द्वितीयेच पुनः समारचने तस्य कस्यचित् न स्थास्यति तस्माच्च रक्षिष्यति ॥ ॥

५१. तदसौ स्वामी सर्व्वशक्तिः सर्व्वज्ञानी यावत् इदानीं बहून् असंख्यान् कांश्चित् आरचत् एकोऽपि न एवं उपरि आयाति भवति यथास्य कामः । तथापि आरचनात् दानात् नवनवस्य सदैव न परिरक्षति ॥ ॥

५२. यथा यदि तान् प्राक्तनीयान् गणान् दाता [धाता] प्रियत्वाय पावकात् समारचत् कियंति चित् वर्षसहस्राणि ५३. यत् यथा वदंति किल पूजा अस्य सदैव चक्रिरे । ५४. निदाने एकेनैव आदेशेन अकृतेन यं ददौ यत् प्रणामं एतस्मै मनुष्याय प्राक्तनाय अस्माभिः कर्द्दमात् समारचिताय कुरुत । ५५. असौ शुद्धिं अयोग्यकरणेन[1] किमित्यवोचत् । ५६. ततश्च कर्द्दमेन शापेन कोपेन हीनान् लघून्

(११—४०) १. K_{10} माढयाः
(११—५५) १. K_{10} अजोग्यकरणेन [ज for य].

चकार । ५७. देवत्वे दूजत्वेच व्यावर्त्तयत् स्वर्गलोकाच्च बहिश्चकार । ५८. सहस्रतयाच जीवितं राज्यं दीर्घकालं ददौ। ५९. यत् प्रयामि दासान् आराधकान् मे अमार्गिणो विमोहितान् करोमि । ६०. असौ स्वीये कामे विरोधिनः प्रतिद्वंद्विनः चक्रे ॥ ॥

६१. निर्व्वाणे च तस्य नरस्य यः प्रियत्वाय हितत्वाय अस्याराधको महान् समं बहुभिः आराधकैः प्रणामं [न ?] कृतवान् समादिदेश ६२. उद्यानेच स्वर्गभुवनस्य चक्रे ६३. यत् विचरेः समग्राणि च फलानि भक्षेः ६४. विना तेनैकेन वृक्षेण यः समादिष्टो यत् मा भक्षेः ॥ ६५. असौ समं तं विप्रतारयितारं विमोहयितारंच समारचत् ६६. अंतश्च उद्याने सन्निहितवान् ६७. यं कश्चित् सर्प्पं वक्ति कश्चित् आहर्म्मनं ॥ ६८. असौ रूपंच स्वादनतायाः तृष्णायाः सर्व्वं स्वयं एतस्मै मनुष्याय ददौ ॥ ६९. पश्चात् तेन विमोहकर्त्रा विप्रतारिताः यत् तस्मात् वृक्षात् भक्षेत ॥ ७०. अस्ति कश्चित् आदमं वक्ति ॥ ७१. तेच तेन रूपेण स्वादनतायाः अस्वादन् ॥ ७२. पश्चात् स्वादनात् एवं ज्ञानवंतो बभूवुः यदेतैः उत्तमं निकृष्टंच अवलोकितं परिज्ञातंच ॥ ७३. तस्माच्च एवं प्रियत्वात् वात्सल्यात् तेनैकेनादेशेन ते विस्मृताः ७४. तस्याश्च विस्मृतेः सर्व्वं एतस्मात् कारणं ॥ ७५. समं कलत्रैरमून् महाक्रोधेन अप्रियत्वेन स्वर्गोद्यानात् बहिश्चकार ७६. हस्तेचास्य दुष्टमनसो विप्रतारकस्य विमोहकस्य समर्पितवान् ७७. यदेषां कामः स्वीय उपरि प्रचारितः उपर्येषांच कारितः ॥ ॥

७८. ननु किमस्ति अन्यायत्वं [अन्यायित्वं] निःकारणादेशत्वं अनुतापिबुद्धित्वं किंचिज्ज्ञानत्वं यदेतस्मात् निकृष्टतरं अन्यायितरंच ॥ ॥

७९. इदंच यत् तत् उद्यानं किमिति एवं सुप्राकारं सुदक्षतरंच न चकार यत् स विमोहनाकरः अंतर्नागमिष्यत् ८०. ननुच बहून् दासान् अर्च्चनाकरान् असौ विमुग्धान् चक्रे करोतिच ॥ ८१. असौ तेन हेतुना प्रचुरान् आचार्यान् विदग्धान् युगे युगे जगति असृजत् ८२. यत् दासान् मे हस्तात् अस्य विमोहयितुः शोधयंति ८३. मार्ग्गे प्रवाहेच सत्ये समानयंति ॥ ८४. असौ तानपि अर्च्चकान् आचार्यान् स्वीयान् येसत्कार्यत्वं [सत्कार्यत्वे] मनुष्यंच मार्ग्गे शिक्षायांचे सदाचारिण्यां समानीतवंतः समग्रानपि निजेच्छया विकृष्टेन मृत्युना निजघान ननाशच ८५. स यः आद्यो विमोहयिता अमार्ग्गनेता अनंतकालं जीवन् विनिर्म्मुक्तः आस्ते ॥ ८६. यावच्च इदानीं कामोऽस्य विमोहनतया अमार्ग्गनयनतया अधिकशक्तितरः कामचरतरश्च तस्मात् यः इअजदस्य ॥ ८७. यतो विमुग्धाः अमार्ग्गिणः प्रभूताः स्फीततराः संति सत्यमार्ग्गिभ्योऽमुग्धेभ्यः ॥ ॥

८८. द्वितीयंच इदं किल सर्व्वं यत् कुरुते कारणेन कुरुते किंवा नो ॥ ८९. चेत्

(११—८४) १. K_{10} सिष्यायां [स for श, and ष्य for क्ष, Quite a Prakrit form].
(११—८७) १. K_{10} विमुग्ध्याः So often !

अकारणं कुरुते । पिशाचकर्म्मा ॥ ९०. असौच यः पिशाचकर्म्मा इअजदत्वेन निर्व्वाणज्ञेन [०ज्ञत्वेन] न युज्यते स्तोतुं ॥ ९१. चेत् कारणेन कुरुते । ९२. ततश्चेत् अस्य कोऽपि प्रतिपक्षः प्रतिद्वंद्वी नाभूत् । अस्याः समग्रायाः सृष्टेः या यथा देवाश्च मनुष्याश्च ये अकृतादेशाः प्रत्यभिमुखं कामस्यास्य योद्धारो विमोहयितारः असंख्यायाश्च सृष्टेः अलाभवत्याः आरचनेन किं ॥ ॥

९३. द्वितीयंच इदं यत् चेत् सर्व्वं वर्तमानं अतीतं भाव्यंच वेत्ति । तदस्य न युज्यते निजेन ज्ञानेन कामेनच किंचिदपि आरचितुं [आरचयितुं] यस्मात् पश्चात्तापः प्रतिकुलंचास्य कामस्य आदेशस्यच आस्ते ९४. अस्यच आचार्याणां कामकर्तॄणां प्रतिघाति भवति ॥ ९५. चेत् ब्रुवंति यत् इदं प्रतिद्वंद्वि मूलात् उत्तमं शुभंच समारचितं पश्चात् निकृष्टत्वे सृष्टीनां अमार्गकारित्वे व्यत्ययितं । ९६. तदिदं प्रतिवदेत यत् चेत् असौ सर्व्वशक्तिः । किमिति कामः प्रतिद्वंद्विनः व्यत्ययेन निकृष्टत्वे सृष्टीनां अमार्गकारित्वे बलिष्ठतरः प्रधानतरश्च तस्मात् यः इअजदस्य । ९७. किमिति निकृष्टत्वं अंत युगे बलिष्ठतरं उत्तमत्वात् ॥ ॥

९८. द्वितीयंच इदं यत् चेत् पापकर्म्मिणः सर्व्वेऽपि कामेनास्य । ९९. असौ मनः पापकर्म्मिणां स्वयं व्यामोहयत् । १००. असौ बीजं पापस्य स्वयं ववाप [उवाप]॥ १०१. चेत् समारूढं । कस्य मूले दधौ ॥ १०२. एकेच[1] निहताः एकेच[2] प्रसादपूरिताः कस्मात् प्राणात् न्यायमत्तायाः ॥ ॥

१०३. द्वितीयंच इदं यदसौ एनां भूविभूतिं कारणेन आनंदाय निजाय समाधानाय शुभायच मनुष्याणां चक्रे ददौच किंवा निःकारणं विषादाय निजाय उद्वेगाय अशुद्धये दुःखाय मरणायच मनुष्याणां ॥ १०४. यतः चेत् असौ निःकारणं चक्रे । पिशाचकार्यो ॥ १०५. निःकारणं किंचित् ज्ञानिनां अप्रतिकरणत्वात् ॥ १०६. चेत् कारणेन चक्रे असौ आनंदाय निजाय समाधानाय शुभायच मनुष्याणां ददौ । १०७. ततोऽसौ सुनिवासां संपूर्णशुभां किमिति नाकरोत् ॥ १०८. चेत् अस्य समारचनात् मनुष्याणां सृष्टेश्च आनंदः शुभंच । ततोऽस्य अपघातात् विध्वंसात् लाभः कः ॥ १०९. चेत् असौ मनः पापि न स्वयं मनुष्येषु ददौ । ततः कोऽस्ति यः ऋते आदेशात् कामाच्च अस्य मनः पापि ददाति [दधाति] ॥ ११०. चेत् असौ स्वयं ददौ [दधौ] अमीषामिह दोषं उपरि दधाति । ततोऽस्य सत्यं माध्यस्थं कुतः ॥ १११. यतो यद्यपि मनुष्याः समं किंचिज्ज्ञानेन किंचिद्बुद्ध्या तथापि व्याघ्रान् विरून्[1] [वृकान्] अपरांश्च क्षुद्रजंतून् यावदेते समर्थाः डिंभेषु गोस्थानेषु[2] निजेषु अंतर्न निक्षिप्यंति [निक्षिपंति] ॥ ११२. नो चेत् एते विनाशयंति ॥ ११३. ननु इअजदश्च पालनाकरः आहर्म्मनं देवान् स्वीयासु सृष्टीषु किमिति मध्ये निचिक्षेप ११४. यदेनां अश्रोत्रीं व्यामुग्धां दुर्गतिनीं नरकीयांच चक्रिरे ॥ ११५. चेत् विमर्शनाय चक्रे यथा

(११—१०२) १. K_{10} एकाश्च. २. K_{10} एकाश्च.
(११—१११) १. K_{10} विरू [Gujarati वरु]. २. K_{10} गोस्छानेषु [स्छ for स्थ].

तत् यत् ब्रुवंति यदसौ अशुभं विमर्शनाय उपरि सृष्टीनां ददौ । ११६. तदसौ पूर्व्वं तस्मात् मनुष्यान् सृष्टिंच किं न विज्ञातवान् ॥ ११७. किमसौ आचार्यो विमर्शकः सर्व्वज्ञानी अनाकार्यः ॥ ॥

११८. संक्षेपात् इदं यत् इअजदस्य चेत् कोऽपि प्रतिपक्षः प्रतिघाती नाभूत् । ततोऽसौ अनुपद्रवतया समग्रां सृष्टिं दातिंच दातुं शक्तोऽभूत् । किमिति न ददौ [दधौ] ॥ ११९. [अथ] चेत् समीहितवान् । न शक्तोऽभूत् ॥ १२०. चेत् समीहितवान् नच शक्तवान् । नच संपूर्णशक्तिः ॥ १२१. अथ चेत् असौ शक्तवान् न समीहितवान् । नच पालनाकरः ॥ १२२. चेत् असौ विज्ञातवान् ... अस्याः सृष्टेः दातेश्च यां ददामि किंचित् भविष्यति यत् न अंतः कामे मम । १२३. निदानेतु चकार । १२४. तन्ननु अयं सकलोऽपि असंतुष्टया निजेन करणेन प्रवर्तनेन कोपः शापश्च निक्षेपश्च यो निग्रहे नरकस्य निःकारणः ॥ ॥

१२५. द्वितीयंच इदं यच्चेत् समग्रं पापमनसा पापकर्म्मणा पापं यत् मनुष्याः मन्यंते ब्रुवंति कुर्व्वंतिच एवंच दुःखं मांद्यं दौष्ठ्यं[1] निग्रहोऽन्यायश्च नरकस्य विना कामेन आदेशेनच इअजदस्य भवितुं न शक्नोति । १२६. इअजदस्य कामः शक्तो नित्यश्च । १२७. यतोऽसौ स्वयंच नित्यः । १२८. इह कस्यापि नित्यात् अन्यायात् निग्रहात् शोद्धुं अनाशा [अनाशता] सुनिश्चिता एव ॥ ॥

१२९. यतः प्राचुर्येण प्रकटं यत् कोऽपि विद्याधिपतिः प्रवीणश्च नास्ति यः एतस्मात् अन्यायात् निकृष्टकामत्वात् अन्यथा दधाति ॥ १३०. चेत् आराधितः । तत्-प्रतिम एव तेषां आराधकानां आचार्याणां ये मनुष्येषु निरोपं इदं चक्रिरे यत् दोषं पापंच मा कुर्यात । १३१. यतः कामं आदेशंच इअजदस्य प्रतिस्खलितुं कामयंति ॥ १३२. इदंच यत् यथास्य द्वे ऽपि कामः । सकलंच पापं सकलंच पुण्यं । न प्रकटं यत् पुण्यं पुण्यकर्म्मिणां प्रभूतं प्रतिकरोति किंवा पापं पापकर्म्मिणां ॥ ॥

१३३. ननु तेच वैद्याः ये आशाये आत्मनो रोगिणां औषधानि विदधते १३४. अमीषां दुःखं मांद्यं प्रतिस्खलंति प्रेरंतिच १३५. यत्तेषां तस्मात् कर्म्मणः पुण्यं स्वीयायते । १३६. परं निग्रहे नरकस्य निःसंदिग्धं तिष्ठंति ॥ ॥

१३७. तेच ये आत्मनो वाल्लभ्याय दुर्बलेभ्यो नास्तिकेभ्यो दुःखितेभ्यो मनुष्येभ्यः किंचित् ददति १३८. तेषां नास्तिक्यं दौर्बल्यं तेभ्यो ऽपहरंति प्रेरंतिच १३९. यत्तेषां तस्मात् कर्म्मणः पुण्यं स्वीयायते । १४०. परमेषां पापं भारितरं भवति निश्चयेन ॥ ॥

१४१. चेत् वदंति यत् तेच वैद्याः औषधानि[1] ये विदधते तेच ये दुर्बलेभ्यो दुःखितेभ्यः किंचित् ददति सर्व्वेऽपि कामेन इअजदस्य । १४२. तच्चेत् इअजदो प्रतिघाती अप्रतिपक्षः । ततोऽस्य मांद्यस्य दौर्बल्यस्यच अदानं समाधानितरं सकारणतरं इअजद-

(११—१२५) १. K_{10} दौस्छ्यं [स्छ for ष्ठ].
(११—१४१) १. K_{10} ऊैषधानि [ऊै for औ].

त्वेच अनुरूपितरं १४३. तस्मात् यदमून् स्वयं रोगिणो दुर्बलान् कृत्वा मनुष्येषु समादिदेश यत् यूयं एतामेतान् [यूयमेव तान्] अरोग्यान् अपनास्तिक्यान् कुर्यात् ॥

१४४. चेत् वदंति यदस्य कामोऽयं यत् तेषां वैद्यानां दातॄणां तेन प्रसाददानेन शुभं तेभ्यः तत्र कुरुते १४५. एतांश्च स्वर्ग्गशुभेषु अनंतकालीयेषु प्रापयति । १४६. तदेतत् पश्येत यत् कथं अन्यायी अशक्तश्च यत् शुभं प्रभूतत्वंच उपरि अन्यस्मिन् संपूर्णकामे याते सति [यातुं] प्रभूतान् अपापान् उपद्रुतान् दुर्बलान् नास्तिकान् रोगिणो ऽन्यायागतान् कुरुते ॥ ॥

१४७. इदंच यत् चेत् शुभं प्रभूतत्वं उपरि एकस्मिन् विना उपद्रवेण दुःखेन कष्टेनच अपरस्य कर्त्तुं न शक्नोति । १४८. ततोऽसौ शक्तिकर्तृतायाः कामकारितायाः अप्रतिपक्षतायाः अननुरूपः ॥ ॥

१४९. चेत् वदंति यत् तान् रोगिणो दुर्बलान् परलोकीयेन तेन प्रसाददानेन स्वर्ग्गशुभेषु अनंतकालीयेन प्रापयति । १५०. तश्चेत् असौ प्रसाददानं यत् परलोकेन विना अन्यायेन इहलोकस्य दातुं न शक्तः । नच संपूर्णशक्तिः ॥ ॥

१५१. इदंच यदस्य उपद्रवकारित्वं यत् इहलोकेन निःसंदिग्धं प्राक् प्राप्तं निःकारणंच । १५२. प्रसाददानंच यत् परलोकस्य संदिग्धं अप्रतिकरणीयंच पश्चात् उपद्रवकारित्वात् ॥ १५३. यथा उपद्रवः आद्यो निःकारणः प्रसाददानं यत् पाश्चात्यं सकलमपि निःकारणतया ग्रहिलतयाच १५४. इदंच यत् किमपि ऋद्धत्वं पाश्चात्यं उपद्रवे आद्ये निःकारणतया नावलोक्यते ॥ ॥

१५५. द्वितीयंच इदं यत् एतेभ्यः त्रिभ्यः प्रकारेभ्यः एकस्यापि भवितुं अनुपायः ॥ १५६. [१] एकंच किल यत् किंचित् अंतरस्मिन् जगति वर्त्तमानं अतीतं भाव्यं सकलमपि कामेनास्य किंवा [२] [अथवा] नो । १५७. [३] अथवा अस्ति यदस्य कामेन अस्ति यत् नो ॥ १५८. [१] यथा किंचिदपि नावलोक्यते यत् न शुभं अथवा अशुभं अथवा सम्मिश्रं द्वाभ्यां । १५९. चेत् वदंति यदस्य समग्रमपि कामः । ततोऽस्य शुभं अशुभंच द्वेऽपि कामः ॥ १६०. चेत् अस्य शुभं अशुभंच द्वेपि कामः । अपूर्णकामी ॥ १६१. यतः एकेनापि न संपूर्णः ॥ १६२. असौच अपूर्णकामी अपूर्णस्वयं शक्नोति भवितुं १६३. यथा उपरि निदर्शितं ॥ १६४. [२] चेत् अस्य किमपि न कामः । १६५. कस्यापि कामस्य अभावान् नास्तिकामः ॥ १६६. असौच यो नास्तिकामो रूपकर्म्मा ॥ १६७. असौ यो रूपकर्म्मा रूपितश्च कृतश्च ॥ १६८. [३] चेत् अस्ति यदस्य कामः अस्ति यदस्य न कामः । १६९. किंचिदपि अंतर्जगति नावलोक्यते यत् न शुभं नच अशुभं ॥ १७०. तश्चेत् इअजदस्य शुभं कामः । ततो ऽसौ अशुभस्य अकामी परिस्फुट एव ॥ १७१. तच्च यत् अशुभं न कामेनास्य ॥ १७२. चेत् अस्य अशुभं कामः । ततो ऽसौ शुभस्य अकामी अनुमानेन ॥ १७३. तच्च यत् शुभं न कामेनास्य ॥ १७४. चेत् तच्च यत् शुभं कामः इअजदस्य । तच्च यत् अशुभं अन्यकामात् समुद्भूतं परिस्फुटमेव ॥ १७५. चेत् तत् यत् अशुभं कामोऽस्य ।

तच्च यत् शुभं अन्यकामात् यातं अनुमानेन॥ १७६. अनुमानतया एव प्रकटीयते प्रतिद्वंद्वी कामस्य इअजदस्य॥ ॥

१७७. चेत् अशुभं मनुष्यात् प्रभवतीति ब्रुवंति। १७८. तद्यथा मनुष्यो न नित्यः। स्वयं तत् अनुमानेनैव अथवा अशुभं प्राक् मनुष्यात् समुद्भूतं अथवा पश्चात् १७९. अथवा समं मनुष्येण समुत्पन्नं॥ १८०. चेत् प्राक् मनुष्यात् समुद्भूतं ब्रुवंति। १८१. तद्यथा ऋते इअजदात् अन्यः कोऽपि आरचिता दाता [आरचयिता धाता] नाभूत्। १८२. तत् अशुभं अथ इअजदो ददौ [दधौ] अथवा स्वं स्वयं ददौ [दधौ] अथवा स्वयं सदैव अभूत्॥ १८३. चेत् पश्चात् मनुष्यात् संजातं वदंति। १८४. तच्चेत् रत्नं मानुषीयं सकलमपि दातिः इअजदस्य। १८५. मनुष्यस्यच अशुभं इअजदः अंतः रत्ने न ददौ। १८६. कर्म्मणा कथं एतस्मात् प्रभवति॥ १८७. चेत् एते अशुभं कर्म्मणा चक्रुः ऋते कामात् इअजदस्य १८८. इअजदस्यच परिज्ञानं कारणेन तेषां समुत्पन्नं। १८९. ततः इअजदो निजेन कामेन असंपूर्णः १९०. मनुष्याश्च कामेन आदेशं इअजदस्य प्रतिस्खलितुं प्रतिद्वंद्वि कामस्य इअजदीयस्य अशुभं कर्त्तुं बलिष्ठा अधिकशक्तयश्च संति। १९१. इअजदश्च अंतः निजे कामे निजदासानांच प्राणे अप्रधानतरः प्रकटः॥ १९२. चेत् वदंति यदमून् पश्चात् नरकनिग्रहेषु घोरतरेषु प्रापयति। १९३. तच्चेत् इअजदः शक्तः कर्त्ता पापकरणस्य न विमोचनं मनसश्चैषां अपहरणं लाभितरं रक्षायाश्च इअजदस्य अनुरूपितरं कर्त्तुं विमुक्तात् १९४. अनुमानेनैव तेन संतुष्टोऽभूत्॥ १९५. पश्चात् संतुष्टोऽपि स्वीयां सृष्टिं निगृह्णाति॥ १९६. कार्येनैकेनापि यत् विमृशामः अथ अशक्तित्वं अथवा किंचिज्ज्ञानत्वं अथवा हीनोत्तमत्वं एतस्मात् प्रकटायते॥ ॥

१९७. चेत् वदंति यत् इअजदो ऽशुभं ददौच [दधौ च] आरचत् [आरचयत्] तेन हेतुना यत् यावत् मनुष्याः उत्कर्षमत्तां शुभस्य अधिकं जानंति। १९८. तदेतत् पश्येत यच्चेत् अशुभं परिज्ञानाय शुभस्य अभीष्टं लाभवच्च। ततोऽस्य अशुभं अस्ति उत्तमः कामः॥ १९९. चेत् अस्य अशुभं अस्ति उत्तमः कामः अभीष्टं लाभवच्च। तस्य यत् वदंति यदस्य अशुभं न कामः निराकर्त्तुं॥ २००. तच्च यत् वदंति यदसौ मरणं दुःखं दौष्ठ्यं तस्मै हेतवे ददौ [दधौ] यत् यावत् मनुष्याः उत्कर्षमत्तां जीवितस्य आरोग्यस्य शक्तेश्च अधिकतरं अवगच्छंति २०१. अंतश्च इअजदे त्रिधाप्रहरककारितरा भवंति। २०२. तदेतत् पश्येत यत् यथा [कथं] निःकारणं कर्म्म। तेन प्रकारेण असौ यो मूल्यविक्रयी विषौषधस्य वृद्धये विषं मनुष्येभ्यो ददाति। २०३. किल यावत् विषौषधं महत्तरं मूल्यमत्तरंच विक्रीणाति [विक्रीणीयात्] ॥ २०४. इयं कस्मात् मध्यस्थकर्म्मता [०तः] यत् परिज्ञानाय मूल्यमत्तां शुभस्यापरस्य दुःखं मरणं अन्यायंच उपरि अन्यस्मिन् प्रतिक्षिप्स्यति॥ ॥

२०५. द्वितीयंच तत् यत् समुदायीकाः एके तेभ्यो वदंति यत् इअजदः सकलाभिः सृष्टिभिः दातिभिश्च पार्थिवः। २०६. यतः सृष्टयः समग्राः तस्य स्वाधीनाः संति।

२०७. यथास्य रोचते यदस्य रोचते उपरि तासां कुरुते नच बलात्कारकरः। २०८. यतो बलात्कारः स यं उपरि कस्यचित् अस्वाधीनस्य कुर्वंति। २०९. ततः स यः केषांचित् सर्व्वस्वाधीनानां यथास्य रोचते उपरि तेषां कुरुते नच बलात्कारकरः। २१०. तदहो अवबुध्येत यच्चेत् पार्थिवत्वात् यो बलात्कारं कुरुते नच बलात्कारी आकार्यः। २११. तत् असौच यः पार्थिवो ऽनृतं वक्ति सत्यवाक् अस्ति। २१२ असौच यः पार्थिवत्वात् दोषं पापं चौर्यं अपहारंच कुरुते नच पापकारी आकार्यः॥ २१३. एवं यथा तत् यत् हूफरवर्द्दरोशनः आदरफरोबगस्य पुत्रः प्रतिरूपतया प्रत्यवोचत्। २१४. यत् तैः मनुष्यैको दृष्टो यो गर्द्दभीं सदैव मश्नाति॥ २१५. यदिच तैः तस्मात् पृष्टं यदिदं गर्ह्यतरं कार्यं किमिति कुरुषे। २१६. असौच शुद्ध्या प्रत्यवोचत् यत् गर्द्दभी मे स्वाधीना॥ ॥

२१७. द्वितीयंच इदं एतेभ्यो ननु पृच्छेत। २१८. यत् इअजदः एताः सृष्टीः दातीश्च याश्चकार सन्मुखं [संमुखं] तासां मित्रः किंवा शत्रुः॥ २१९. चेत् सृष्टिमित्रः। ततोऽस्य न युज्यते अशुभं अन्यायंच सृष्टीनां समीहितुं दातुंच॥ २२०. स्वीयानां सृष्टीनां विधूननात् अन्यायाश्चासां कदाचित् तृप्तो न बभूव॥ २२१. चेत् सृष्टिशत्रुः। ततो ऽस्य न युज्यते निजबलिष्ठज्ञानेन तत् किंचिदपि समारचितुं दातुं यदस्य शत्रुं [शत्रु] असानुकूलंच। असौच सम्मुखं कामं युद्ध्यति॥ ॥

२२२. इदंच ननु पृच्छेत। २२३. यत् इअजदः सदैव शुभज्ञानी सुराजा समृद्धिकरः २२४. किंवा दुष्टज्ञानी कुराजा बलात्कारकरः २२५. अथवा अस्ति कदाचित् यत् शुभज्ञानी सुराजा समृद्धिकरः २२६. अस्ति कदाचित् यत् दुष्टज्ञानी कुराजा बलात्कारकरः॥ २२७. चेत् सदैव शुभज्ञानी सुराजा समृद्धिकरः। २२८. ततोऽस्य न स्यात् अंत नगरे राज्ये बलात्कारः उपद्रवः आक्रंदश्च॥ २२९. अस्य सृष्टिमित्रता सृष्टेश्च सम्मुखमस्य मित्रता केवलैव। २३०. इति हेतोः उपरि स्वीयानां सृष्टीनां पालनाकरः। २३१. अस्य सृष्टिश्च त्रिधाप्रहरककारिणी सम्मुखंच स्तुतिकरा केवलं मित्राच। २३२. अस्य नामच इअजदीयं अनुरूपं आत्मनः॥ २३३ चेत् दुष्टज्ञानी कुराजा बलात्कारकरः। १३४. ततः स्वयमेव सृष्टिषु केवलः शत्रुः अस्य सृष्टिश्च सम्मुखं एवंविधा। २३५. इति हेतोः सृष्टीनां विभ्रंशयिता विनाशयिता विमोहनाकरः। २३६. अस्य सृष्टिश्च एतस्मात् आक्रंदिनी सम्मुखं युद्धकारिणी केवला विरोधिनी। २३७. अस्य नामच इअजदीयं अननुरूपनाम–सन्निभं॥ २३८. अस्य नित्यत्वाच्च सृष्टीनां अनंतकालीयात् उपद्रवात् अन्यायात् निर्भयी–भवितुं अनाशा एव॥ २३९. चेत् अस्ति कदाचित् यत् सुराजा शुभज्ञानी समृद्धिकरः अस्ति कदाचित् यत् अन्यथा व्यत्ययितः एतस्मात्। २४० ततो ऽस्य मित्रता सृष्टीनां समला॥ २४१. समलमित्रत्वाच्च समलकर्म्मा॥ २४२. समलकर्म्मत्वाच्च समलः स्वयमपि प्रकटायते॥ २४३. अस्य सृष्टिश्च सम्मुखं समलमित्रा॥ २४४. समभागात् नो चेत् [नच] मित्रा अस्य नच विरोधिनी। नच त्रिधाप्रहरकरा अस्य नचाक्रंदिनी। नच स्तुतिकरा अस्य नच निंदाकरा॥ अमुना प्रकारेण उपरि सर्व्वासां सृष्टीनां चित्रकृत् प्रकटः॥ ॥

२४५. द्वितीयंच इदं यत् यथा सर्व्वं किंचित् यदंत जगति एतस्मात् नामद्वयात् शुभस्य अशुभस्य नो बहिः। २४६. तच्चेत् शुभं अशुभंच सर्व्वं इअजदात् कामेनच इअजदस्य उद्गीर्यंते। २४७. तत् वराकः आहर्म्मनो निरर्थकं अपकीर्त्तितः अपापो ऽमूलास्पदश्च कदाचिदपि विरुद्धोऽ पहारीच नाभूत् नच भविष्यति ॥ ॥

२४८. तच्च यत् अंतः आगमे वक्ति यत् आहर्म्मनो ऽपहर्त्ता बभूव अमून् [तैश्च] स्वर्गात् बहिः कुरुते [कृतः]। निरर्थकं। २४९. यतस्तच्च अपहारित्वं अकृतादेशत्वं सर्व्वं कामेन इअजदस्य ॥ ॥

२५०. चेच्च शुभं इअजदात् कामेनच इअजदस्य अशुभंच मनुष्यात् उद्गीर्यंते। ततः आहर्म्मनस्य अमूलास्पदस्य अपापस्य अस्य शापो निंदाच निरर्थकं ॥ ॥

२५१. चेत् प्रवृत्तोऽयं सकलोऽप्यन्यायो ऽशुभं न विभिन्नरत्नत्वात् किंतु स्वत्वात् एकरत्नत्वाच्च आत्मनः इअजदस्य। २५२. तत् इअजदः स्वीयाभिमुखं शत्रुः प्रतिघातीच अस्ति ॥ २५३. इदंच यत् ऋते रत्नात् पापस्य पापं समुद्भूतमिति वक्तुं अतीव विमूढता ॥ २५४. यथा पापस्य रत्नात् उत्तमात् गणना विमूढा तथा आहर्म्मनस्यापि यो मूलं मूलास्पदं अस्ति सकलस्य पापस्य दातेः सृष्टेश्च इअजदस्य गणनं विमूढतरं ॥

२५५. संक्षेपात् इदं यच्चेत् आद्यं किंचित् अस्ति यत् न अंतः कामे इअजदस्य। चेत् सर्व्वं किंचित् कामेन इअजदस्य। कोऽपि न पापकर्म्मा। २५६. गुरुश्च दीनिश्च विनिर्मिता निरर्थकं ॥ २५७. चेत् पापकारितया कश्चित् अवलोपितुं युज्यते। तदसौ अवलोपितुं योग्यतरो यो मूलं कर्ता धर्त्ता आरचयिताच सकलस्य अशुभस्य पापस्यच ॥

२५८. चेत् अशुभं पापंच आहर्म्मनात् अथ [वा] मनुष्याच्च उद्गीर्यंते। तद्यथा ते सर्व्वेऽपि आरचिता दत्ताः इअजदेन संति। ततो मूलनिधानं सर्व्वं [सर्वस्य] असौ यो मूलकारणं अशुभस्य २५९. अशुभात् अशुभतरं ॥ ॥

२६०. इदंच ननु पश्येत यत् समग्राण्यपि दर्शनानि स्वीयेभ्यो गुरुभ्यः प्रवृत्तानि इदं वदंति यत्तैः उक्तं आदिष्टंच निजेषु गृथेषु यत् पुण्यं कुर्यात् [कुरुत] पापात् परिरक्षेत। २६१. विमोहनत्वात् इदं न विमृशंति यत् पापं यदादिष्टं यत् मा कुर्यात् [कुरुत] यः कुरुते नरके अनंतकालं निक्षेपयामि। तत् कुतः कस्मात् मूलात् युज्यते भवितुं ॥ २६२. यतश्चेत् सकलमपि इअजदात्। ततोऽस्य अदानं समाधानतरमाशिष्यत पश्चात् दानात् प्रकटत्वे समानीतात् एतस्माच्च परिरक्षितुं समादिष्टात्। २६३. यदिच किमपि लाभं हेतुंच दानस्य आरचनस्य अशुभस्य नावलोकामहे ॥ ॥

२६४. द्वितीयंच अंतस्तेषां आगमेषु उपरि पुण्यस्य पापस्यच असंबद्धतया वक्ति २६५. यत् [१] पुण्यं पापंच द्वितयमपि मत्तः। २६६. न देवाः नच राक्षसाः समर्थाः संति कस्यापि विपत्तिकरणे। २६७. न कश्चित् दीनिं प्रत्यकरोत् पुण्यंच चकार न कश्चित् अगदीवित्वेन[67] प्रचचार पापं च चक्रे विना कामेन मे ॥ २६८. अंतः सर्व्वेषु आगमेषु प्रभु-

रतया प्रचर्य आलिखेत् [आलिखति?] शापं सृष्टिषु कुर्यात् [करोति?] २६९. यत् किमिति मनुष्याः तत् पापं यदहं तैः [न ?] कामयामि कामयंति कुर्व्वंतिच ॥ २७०. अधिकं कामेन कर्म्मणाच स्वीयहस्तीयेन भवति तेषां निग्रहः [निग्रहं] उपरि वपुषि [करोति ?] आत्मानंच [आत्मनश्च तेषां ?] त्रासयति ॥ २७१. अन्यस्मिन् स्थानेच वक्ति यत् [२] अहं स्वयमस्मि विमोहनाकरो मनुष्याणां । यतश्चेत् मे कामे स्यात् ततोऽहं मार्गं सत्यं दर्शयामि। विना मे कामेन यत् नरकं प्रयांति ॥ २७२. अन्यस्मिन् स्थानेच वक्ति यत् [३] मनुष्याः स्वयं संति कर्त्तारः पापस्य ॥ २७३. अमीभिस्त्रिभिः प्रकारैः इअजदः उपरि स्वीयासु सृष्टिषु विभिन्नरीत्या साक्ष्यं ददाति ॥ २७४. [१] एकंच इदं यत् स्वयं आहर्म्मनः ॥ २७५. [२] एकंच इदं यत् स्वयं अस्ति विमोहनाकरः सृष्टेः ॥ २७६. अन्येनच शृंगारेण स्वीयां सृष्टिं समं आहर्म्मनेन विमोहकारितया समभागिनीं कुरुते किल अस्ति यत् अहं करोमि अस्ति आहर्म्मनः ॥ २७७. [३] तेन यत् वक्ति यत् मनुष्याः पापं स्वयं कुर्व्वंति । तदसौ स्वीयं वपुः दूरतया पापात् समं आहर्म्मनेन समभागि चक्रे ॥ २७८. यतश्चेन् मनुष्याः पापं कुर्व्वंति निजरत्तत्वात् निजव्यामूढत्वात् । ततः इअजदः समं आहर्म्मनेन पापात् दूरे ॥ २७९. यतो यथा न इअजदात् नच आहर्म्मनात् ॥ ॥

२८०. द्वितीयंच तेभ्यो ये मुथजरीकाः[63] आकार्यंते ननु पृच्छेत २८१. यत् इअजदस्य समग्रान् मनुष्यान् स्वतंत्रकामतया पापात् परिरक्षितुं नरकाच्च शोधयितुं स्वर्गंच नयितुं [नेतुं] कामः किंवा नो ॥ २८२. चेत् वक्ति यत् नो । २८३. तदसौ निर्व्विवेज उपरि हीनोत्तमत्वे इअजदस्य । निकृष्टत्वं अस्य कामः । २८४. इति हेतोः इअजदत्वेन स्तोतुं न योग्यः॥ २८५. चेत् वक्ति यदस्य कामः। २८६. तदसौ निर्व्विवेज उपरि उत्तम कामत्वे इअदस्य। २८७. इति हेतोः इअजदत्वेन स्तोतुं योग्यः ॥—२८८. इदंच यदसौ कामकर्त्तुं शक्तः किंवा नो ॥ २८९. चेत् वक्ति यत् नो। २९०. ततो ऽसौ निर्व्विवेज उपरि अशक्तत्वे इअजदस्य तेन योऽस्य कामः । २९१. इति हेतोः इअजदत्वेन सर्व्वशक्तिना स्तोतुं न योग्यः ॥ २९२. चेत् वक्ति यत् कामकर्त्तुं शक्तः । २९३. तदसौ निर्व्विवेज उपरि शक्तित्वे [शक्तिमत्त्वे] तस्य योऽस्य कामः।२९४. इति हेतोः इअजदत्वेन सर्वशक्तिना स्तोतुं योग्यः॥ —२९५. द्वितीयंच इदं यश्चेत् असौ कामंकर्त्तुं शक्तः कुरुते किंवा नो ॥ २९६. चेत् वक्ति यत् कुरुते । २९७. ततः प्रकटीकृतं स्यात् उपरि सर्व्वेषु मनुष्येषु प्रतिरक्षणं यत् पापात् शोधनंच यत् नरकात् समानयनं स्वर्ग्गलोके ॥ २९८. इदं तत् यदस्य सत्तायाः अप्रकाशयितृ निजदीनेश्च असत्यकारं ॥ २९९. चेत् वक्ति यदसौ कामं कर्त्तुं शक्तः परं न कुरुते । ३००. ततोऽसौ निर्विवेज उपरि अप्रतिपालकत्वे इअजदस्य मनुष्यशत्रुत्वं निजकामाप्रवृत्तित्वे ॥ ३०१. यतश्चेत् कुरुते । अस्यात्मनो न हानिः मनुष्याणांच लाभः अस्यच निजकामप्रवृत्तिः ॥ ३०२. चेत् न कुरुते । अस्यात्मनो न लाभः मनुष्याणांच हानिः अस्यच निजकामाप्रवृत्तिः ॥—३०३. द्वितीयंच इदं यत् कामेन न कुरुते किंवा अकामः ॥ ३०४. चेत् वक्ति यत् कामेन न कुरुते । ३०५. ततोऽसौ निर्व्विवेज यत् इअजदः शुभकामी अस्य शुभं कर्त्तुं न कामः ॥ ३०६. इदं असंबद्धत्वात्

अवमंतुमपि कुत्सितं ॥ ३०७. चेत् वक्ति यत् अकामः इति हेतोर्न कुरुते । ३०८. ततोऽसौ निर्विवेज उपरि कृशत्वे इअजदस्य अंतः स्वतायां अथवा सत्तायांच विध्वंसयितुः अस्य कामं ॥ ॥

३०९. संक्षेपात् इदं यदस्य जगतः प्रवृत्तिकर्त्ता अप्रतिपक्षो ऽप्रतिद्वंद्वी संपूर्णो ज्ञानत्वेन [ज्ञानित्वेन] उत्तमत्वेन [शक्तिमत्त्वेन] शक्तित्वेन स्यात् । इदं सकलमपि अननुरूपकर्म्मत्वं उपद्रवो ऽन्यायश्च दुःखं कष्टंच प्रभूतं मनुष्याणां अपरासां च सृष्टीनां न भवेत् ॥ ३१०. यतश्चेत् प्रवृत्तिकर्त्ता अप्रतिपक्षो ज्ञानत्वेन च [ज्ञानित्वेनच] संपूर्णः । अशुभस्य असंभवने उपायं औषधंच अशुभं अपनेतुंच जानाति ॥ ३११. चेत् उत्तमत्वेन संपूर्णः प्रतिपालकश्च । अशुभसंभवने प्रथमत एव अकामी अभाविकामश्च ॥ ३१२. चेत् शक्तित्वेन [शक्तिमत्त्वेन] संपूर्णः । अशुभं लवस्यापि असंभवने शक्तः ॥ ३१३. ननु यथा अंत र्जगति यस्य प्रवृत्तिकर्त्ता इअजदो ऽस्ति अशुभस्य सत्ता निःसंदेहतया दृश्यतरा । पश्चात् एतस्मादपि एतावत् न पृथक् यदथवा प्रवृत्तिकर्त्ता प्रतिपक्षवान् अथवा अप्रतिपक्षः ॥ ३१४. चेत् अशुभस्य असंभवने उपायं औषधंच अशुभं अपनेतुं न जानाति । प्रकटायते ततो ऽपूर्णज्ञानत्वं इअजदस्य ॥ ३१५ अथ चेत् अस्य अशुभं अस्ति उत्तमः कामः । प्रकटायते अपूर्णोत्तमत्वं यदस्य कामस्य ॥ ३१६. अथ चेत् अशुभस्य असंभवने अपनयनेच न शक्तः । प्रकटायते असंपूर्णशक्तित्वं इअजदस्य ॥ ३१७. चेत् ज्ञानत्वेन [ज्ञानित्वेन] अथवा उत्तमत्वेन अथवा शक्तित्वेन [शक्तिमत्त्वेन] एकेनापि न संपूर्णः । ततः इअजेदत्वेन सर्व्वशक्तिना सर्व्वोत्तमेन सर्व्वज्ञानिना स्तोतुं अर्चितुंच न योग्यः ॥ ॥

३१८. इदंच ननु जानीयात यत् यथा कश्चिदपि विद्यमानः पदार्थो यः कर्त्ता कामवान् विना यथास्थकियत्तया न शक्तो बभूव । ३१९. तच्चेत् दातुः [धातुः] मूलसत्ता इअजदत्वं अस्य यथास्थताच उद्योतत्वं सुरूपत्वं सुगंधत्वं पवित्रत्वं उत्तमत्वं ज्ञानत्वं [ज्ञानित्वं] । ततस्तत् यत् यथा तिमिरत्वं कुरूपत्वं दुर्गंधित्वं मलिनत्वं निकृष्टत्वं अज्ञानत्वं स्वयं देवीयं यथास्थत्वं एतस्मात् दूरे उपयुज्यते भवितुं ॥ ३२०. चेत् अस्य मूलसत्ता काचित् देवत्वं अस्य यथास्थताच तिमिरत्वं कुरूपत्वं दुर्गंधित्वं मलिनत्वं निकृष्टत्वं अज्ञानत्वं । ततस्तत् यत् इअजदीयं यथास्थत्वं एतस्मात् बहिरास्ते ॥ ३२१. चेत् एको ऽस्ति यस्येदं सकलं अस्यैव अंतः स्वतायां अविक्तायां समाश्लिष्टं । ततो ऽस्य अविभक्तत्वात् शुभेन अंत र्निजे ऽन्याये विभक्तत्वं नास्ति ॥ ३२२. ननुच आशाकराणां आशा विलीना ॥ ३२३. यतो ऽसौच यः पुण्यकर्म्मत्वात् स्वर्गे प्रयाति तत्रापि अशुभेन अन्यायेन ॥ ३२४. यतस्तत्रापि शुभस्य अशुभात् पृथक् विभक्ति र्नास्ति ॥ ३२५. चेत् किंचित् शुभं अस्ति यत् विभिन्नं अन्यायात् । ततो ऽन्यायो ऽप्यस्ति यः शुभात् पृथक् विभक्तः ॥ ३२६. इदंच प्रसिद्धमेव यत् शुभस्य अन्यायस्यच विभिन्नत्वं विभिन्नरत्नात् ॥ ३२७. यत्तयोः विभिन्नत्वं विभक्तिश्च द्वितीयाद्विभिन्नरत्नत्वात् द्वयो-

मूलयोः। प्रकटा ततः आशाकराणां आशा सत्या ॥ ३२८. तेषांच ज्ञानता [ज्ञानिता] सहायिनी ॥ ॥

३२९. इदंच ननु जानीयात यत् सकलमपि वाक्यं यत् न निजेन सीम्ना । अशृंगारं अनभिलषणीयंच ॥ ३३०. इदंच यत् सीमा इअजदत्वस्य मुख्यतरा ज्ञानता [ज्ञानिता] ॥ ३३१. सीमाच ज्ञानतायाः [ज्ञानितायाः] एका लाभवत्कर्म्मता ॥ ३३२. लाभवत्कर्म्मता अहानिकारिता ॥ ३३३. हानिकारिता प्रकारैस्त्रिभिः ॥ ३३४. एकाच सा यदात्मनो न लाभः अन्येषांच हानिः ॥ ३३५. एकाच सा यदन्येषां न लाभः अस्यात्मनो हानिः ॥ ३३६. एकाच सा यदात्मनश्च हानिः अन्येषांच हानिः ॥ ३३७. इअजदस्यच ज्ञानकार्यिणः आरचनात् आहर्म्मनस्य देवानांच आत्मनो न लाभः अन्येषांच हानिः ॥ ३३८. अस्यैव निजकामस्य निजकर्म्मत्वात् अप्रवृत्तिः सदैव प्रकटायते ॥ ॥

३३९. इदंच यत् चेत् इअजदस्य कामः उत्तमत्वं। ३४०. अस्यच कामो नित्यः। ३४१. अनुरूपिणाच कामेन शक्तः आस्ते । ३४२. किल मूलात् यावत् निर्व्वाणं अंत जगति सर्व्वं उत्तमत्वं सदाचारत्वं [०रित्वं] इअजदकामस्य प्रदास्ते [प्रदत्तमास्ते]। ३४३. तन्ननु प्रकटमेव यत् निकृष्टत्वं अनाचारत्वं [०रित्वं] प्रभूतं विस्फीतं सदैव प्रचरति। ३४४. पश्चात् अस्मादेकस्मादेव। अथवा कामेन इअजदस्य सदैव प्रचरति अथवा अकामेन ॥ ३४५. चेत् कामेन इअजदस्य सदैव प्रचरति । तत् स्पष्टमेव यदस्य कामश्च निकृष्टत्वे एवं यथा उत्तमत्वे। ३४६. अथवा कामेन शक्तो विपर्ययीच॥ ३४७. यथा कामः ऋते हेतोः अथवा ऋते विभ्रामयितुः न विपर्ययति । ३४८. तत् एतस्मात् द्वितयात् एकं । अथवा हेतुत्वात् अथवा अन्योऽस्ति विभ्रामयिता अस्य कामं ॥ ३४९. चेत् न कामेन इअजदस्य सदैव प्रचरति । ३५०. ततः स्पष्टमेव यत् इअजदः अंतः स्वीये कामे पीडितः। अस्य कामो न पूर्णः। ३५१. अथवा अस्य अस्ति विरोधी यो निबंद्धा कामं ॥ ॥

३५२. इदंच ये वदंति यत् इअजदः आदमाय आदिदेश यत् अस्मादेकस्माद्वृक्षात् यः अंतः स्वर्गे मा भक्षेः। ३५३. तेभ्यो ननु पृच्छेत ३५४. यत् आदेशो यं इअजदः आदमाय ददौ किल एतस्मात् वृक्षात् मा भक्षेत शुभो ऽभूत् किंवा अशुभः ॥ ३५५. चेत् आदेशः शुभो ऽभूत्। तत् स्पष्टमेव यत् वृक्षो ऽशुभो ऽभूत् ॥ ३५६. तन्न युज्यते इअजदस्य किंचित् अशुभं आरचितुं ॥ ३५७. चेत् वृक्षः शुभोऽभूत् आदेशश्च अशुभो ऽभूत्। तन्न युज्यते इअजदस्य अशुभं आदेशं दातुं ॥ ३५८. चेत् वृक्षः शोभनो ऽभूत् असौ आदेशंच अखादने ददौ। तत् उत्तमत्वे प्रतिपालत्वेच इअजदस्य अननुरूपं शुभं दासेभ्यो ऽपापेभ्यः स्वीयेभ्यो ऽवगोपितुं ॥ ॥

३५९. इदंच ये वदंति यत् इअजदः सर्व्वं यं समीहते प्रबोधे मार्ग्गेच सत्ये समानयति असौ तेनच प्रसाददानेन शुभप्रवृत्तौ अनंतायां प्रापयति ३६०. यंच न समीहते

तं अदीनित्वेन इअजदापरिज्ञानत्वेन समुत्सृजति। असौच तेन हेतुना नरके अभ्यायेच अनंते अवकिरति [अवपतति]। ३६१. तेभ्यो ननु पृच्छेत। ३६२ यत् असौ उत्तमो यस्य रुचितं कामश्च दीन्या प्रबोधेनच इअजदस्य मार्गेणच सत्येन। किंवा असौ यस्य रुचितं कामश्च अमार्ग्गत्वेन अदीनित्वेन इअजदापरिज्ञानत्वेन॥ ३६३. चेत् वक्ति यदसौ उत्तमो यस्य रुचितं कामश्च दीन्या इअजदस्य मार्ग्गेणच सत्येन। ३६४. तन्ननु एतं मनुष्यं यस्मिन् इअजदस्य कामो ऽयं यत् अदीनित्वेन अमार्ग्गत्वेन इअजदापरिज्ञानत्वेन समुत्सृजति आचार्यः अथवा अन्यो मनुष्यः सखा दीनौ इअजदस्य मार्ग्गेच सत्ये आव्हानयति। ३६५. ततः इअजदस्तस्य उत्तमो लाभमत्तरः किंवा स आचार्यो ऽसौच मनुष्यः॥ ३६६. चेत् वक्ति यत् कामः इअजदस्य तस्य उत्तमः। ततः उक्तं भवति यत् इअजदापरिज्ञानत्वं दीनेः अप्रतिकरणं अमार्ग्गत्वंच उत्तमं॥ इदं कुत्सितत्वात् अप्रतिकर्त्तव्यं आस्वाद्यंच [अनास्वाद्यंच]॥ ३६७. चेत् वक्ति यत् दीनौ सत्यायां समागमनं इअजदपरिज्ञानं तस्य उत्तमं लाभमत्तरंच। ३६८. ततः परिस्फुटं उक्तं भवति यत् आचार्यो मनुष्यश्च तस्य उत्तमः इअजदात्॥ ३६९. यतो मनुष्यो यः उपरि मनुष्ये सत्यमार्ग्गत्वं इअजदपरिज्ञानत्वं च समीहते अस्य कामः तस्य बहुतरं उत्तमः एतस्मात् यः इअजदस्य॥ ३७०. यस्य अपमार्ग्गत्वं अपरिज्ञानत्वंच अदीनित्वंच उपरि तेषु कामः। इअजदः प्रचुरं निकृष्टतरः एतस्मात् मनुष्यात्॥ ॥

३७१. इदंच यच्चेत् पापि मनः पापिकर्म्मत्वं मनुष्यस्य कामेन इअजदस्य। तन्ननु यः इअजदः पापि मनो ददौ असौ पापं अंत र्मनसि वापयामास। ३७२. असौ आहर्म्मनं [आहर्मनः] केवलं पापकरणे आघोषयति विरुद्धयतिच। तत् पापि मनः इअजदस्य रुचितंच तस्य अलीकमत्तरं निकृष्टतरं च आघोषात् आहर्म्मनस्य॥ ३७३. चेत् कर्णश्रावणंच यत् आहर्म्मनात् करणंच पापस्य सर्व्वं पापिमनसः इअजददत्तात् रुचिताच्च तस्य। तन्ननु परिस्फुटमेव यत् इअजदः आहर्म्मनात् प्रचुरं निकृष्टतरः पापकारितरश्च॥ ॥

३७४. उपरि एतस्मिन् वाक्ये अस्माभि र्विमर्शितं। ३७५. एतस्मात् द्वितयात् एकं शक्नोति भवितुं॥ ३७६. अथवा यत् सर्व्वं सत्यं। अथवा यत् सर्व्वं अनृतं। ३७७. अथवा अस्ति यत् सत्यं अस्ति यत् अनृतं॥ ३७८. चेत् सर्व्वं सत्यं। सर्वं वाक्यं एतस्मिन् वाक्ये न शोभते अनृतं किंचित् द्वितयंच सत्यं अनृतं॥ ३७९. चेत् सर्व्वं अनृतं। सर्व्वं वाक्यं एतस्मिन् वाक्ये न शोभते सत्यं किंचित् सम्मिश्रं द्वितयं॥ ३८० चेत् अस्ति यत् सत्यं अस्ति यत् अनृतं। ३८१. ततः तच्च यत् सत्यं रत्नात् नाभेश्च सत्यतायाः। ३८२. तच्च यत् अनृतं रत्नात् नाभेः मूलास्पदाच्च अनृतस्य॥ ३८३. मूले द्वे। एवं एकं यस्मात् सत्यं एकं यस्मात् अनृतं॥

---

[१२]

१. अन्यच्च उपरि परस्परविरोधिन्यां तेषां वाचि वाक्यं कियच्चित् दीनिकर्दलिखितात् ॥

२.[66] "तच्च यत् ब्रुवंति यत् इअजदस्य परिवर्त्तुलं सर्व्वं किंचित्। किंचिदपि नांतराले ऽस्य ॥ ३. अंतश्च सर्व्वं किंचित्।किंचिदपि न परिवर्तुलं अस्य ॥ ४. उपरिष्टात् सर्व्वं किंचित्। किंचिदपि न अधस्तादस्य ॥ ५. अधस्तात् सर्व्वं किंचित्। किंचिदपि न उपरिष्टादस्य॥ ६. उपरिच आसने उपविशति नच स्थानवान्॥७ अंतश्च आकाशे नच किंवान् [कवान्?]॥ ८. अंतश्च कस्मिंश्चित् स्थाने नास्ति अस्तिच ॥९. सर्व्वास्मिंश्च स्थाने ऽस्ति। अस्य स्थानं नास्ति ॥ १०. अस्य सर्व्वं किंचित् कामेन स्वीयेन स्वीयं भवति ॥ ११. मूलास्पदं द्वेषः उत्तमश्च॥ १२. अनंतकालं अक्षमी कृपालुश्च ॥ १३. बलात्काररचयिता नच बलात्कारकरः ॥ १४. अनेनादिष्टो यः कर्त्तुं स्खलितुं अशक्तः इअजदीयमादेशं ॥ १५. असौ तं यं अपापं नरकीयमारचत् [आरचयत् ?] नच बलात्कारकरः ॥ १६. दुर्गतित्वात् नरकिभूतान् मनुष्यान् वेत्ति। अस्य कामश्च तेषु ॥ १७. उत्तमकामी अथवास्य न कामो ऽभूत् ॥ १८. उपायेन ददौ [दधौ]। नच स्वयं आबाधी ॥ १९. अथवा न उपायेन किंतु अनुपायेन ददौ [दधौ]। नच प्रतिपक्षवान् ॥ २०. विमर्शदरिद्री। सर्व्ववेत्ताच ॥ २१. आदेशस्खलिता असौ स्वकामस्य। २२. एनंच यः स्खलति बंधग्रहीतं [० गृहीतं] कुरुते। सुराजाच ॥ २३. अस्यादेशः सर्व्वप्रवृत्तः। २४. आदेशस्खलिताच योऽस्यापेक्षी ॥ २५ अस्य कामोऽस्ति यत् न प्रवृत्तः। २६ अस्य स्खलिता कामस्य न विरोधी कामस्य ॥ २७. अनेनादिष्टः स [आदेशो]यस्य [योऽस्य] न कामः ॥ २८. अस्य कामः आदेशे नान्योन्यविरोधी। अस्यादेशश्च कामे अन्योन्यविरोधी। द्वितयमपि सदाचारि ॥ २९. असौ शुभकामी न अप्रवृत्तकामः। ३०. असौ अशुभकामीच यश्च किंचित् अशुभं कुरुते। सो ऽस्ति न्यायी ॥ ३१. अन्यच्च प्रभूतं परस्परविरोधत्वं [०धित्वं] यदंत वचसि दर्शनानां ॥ ३२. चेत् प्रमाणतो। दीनिः एतस्मात् बहुप्रकारात् परस्परविरोधिवाक्यात् न शक्नोति भवितुं स्वभावेनैव ॥ ३३. अन्यथातु तच्च यत् वदंति यत् द्विमूलास्पदसमालोचिनां कार्यं इअजदस्य कृशं अप्रधानवच्च। ३४. न यथा महत्त्वेन इअजदस्य अनुरूपं ब्रुवंति" ॥ ॥

३५. उपरिच एतस्मिन् निवेशे अस्ति यत् ब्रवीमि निर्म्मलतया ननु समादिष्टं परिज्ञातंच ३६. किल किंचित् यत् इअजदीयं असौ कृशतरं अप्रधानवत्तरंच कुरुते ३७. यत् यो ब्रूते यत् सृष्टयः स्वीयाः याः अनेन आरचिताः सर्व्वाः अंतः अकृतादेशे ऽश्रुतनिरोपे संजाताः संति ३८. अन्यथा तु लघुतनुतमापि सृष्टिः प्रत्यभिमुखं कामस्यास्य युध्यति। ३९. एवंच तान् प्रभूतान् प्रवीणान् आचार्यान् असौ यान् विनिर्म्मितवान् निजघान शूले चकार ४०. अस्तिच यत् हीनान् लघून् अगौरवितान् चकार। ४१. इदंच यत् न केवलं राज्यं निजं निकृष्टेभ्यः स्वयमारचितेभ्यो

न पपौ किंतु राजानंच स्वं स्वयमेव सप्रतिघातिनं कुरुते ४२. कर्त्तृत्वंच निजं स्वभावेनैव स्वयं विध्वंसते ४३. सृष्टिंच स्वीयां स्वयं विनाशयति ४४. पापकारितयाच निजया दासान् अपापान् स्वीयान् स्वयं निहंति ४५. मित्रान् केवलभाविनो निजान् स्वयमेव दुर्बलान् दरिद्रिणः पापकर्म्मिणो विमोहितान् कुरुते ४६. कोपेनैकेन दासस्य अपापस्य यथा आहर्म्मनस्य असंख्यां सृष्टिं स्वीयां विकलां विमुग्धां कुरुते ४७. उपरि पापे सीमावति यत् स्वीयात् कर्म्मणः अन्यं निग्रहं निस्सीमं उपरि अपापेषु निदधाति ४८. द्वारंच क्षमायाः पर्यंतमत्तया निबध्नाति ४९. अस्यच छेदात् दुःखात् अन्यायाच्च स्वीयानां सृष्टीनां ऽतिः नास्ति ५०. सदैव अंतः कर्म्मणि प्रवृत्तौच दधाति ५१. मूले मध्ये निर्व्वाणेच आदेशस्य यं ददाति उपरि स्थातुं न शक्यते। ५२. अथवा असौ यो वक्ति यत् असौ इअजदो यः सदैव राजा सर्व्वज्ञानी सर्व्वशक्तिश्च ५३. यस्य राज्यं ज्ञानं शक्तित्वंच [शक्तिमत्त्वंच] नित्यं अनंतकालं ५४. यस्मात् शुभं उत्तमत्वमेव ५५. यस्य कर्म्मच कारणेन आदेशाश्च लाभमत्तया ५६. उपरि स्वीयानां दासानां दयालुः क्षमाकरश्च ५७. एतस्मिन् यो विजयत्वविधाता दासः संपूर्ण प्रसाददाता ५८. उपरि एतस्मिन् यः पापकारी यः स्वीयपापकारित्वात् हस्तग्राहे दुष्टमनसो भवति संशोधनेन पातकत्वस्य [पातकित्वस्य] स्नापयनेन दोषत्वात् [सदोषत्वात्] मलिनत्वाच्च क्षमाकरः ५९. निदाने कांचिदपि उत्तमां सृष्टिं अंतः हस्तग्राहे दुष्टमनसां न विमोक्ता ६०. आसां अंतः सैन्ये संग्रामेच यः समं शत्रुभिः तनो जीवस्यच पाता धर्त्ता पालयिताच ६१. राज्यस्यच निजस्य प्रतिपक्षात् पृथक्कृरत्वात् संपूर्ण प्रहरककर्त्ता [पाता] ॥ ६२. अस्य वृंदं सैन्यंच संग्रामेण सम्मर्दन विजयितरं जायते ६३. निर्व्वाणेच विजयत्वविधाता [विजयविधाता] स्वीयानां सृष्टीनां समस्तेभ्यः पातकेभ्यः ॥ ॥

६४. यदिच रोचिः ज्ञानं विलोकनत्वं [विलोकनित्वं] जीवितं आरोग्यंच अपराच इअजदीया दातिर्निरीक्षते। [विजयति] उपरि तमिस्रे अज्ञाने अंधत्वेच मृत्यौच मांद्येच अन्यस्मिंश्च देवीये चंचलत्वे संपूर्ण प्रधानवती गुर्व्वीच ॥ ६५. यतः इदं प्रसिद्धमेव यत् रोचिः प्रस्थापका अस्ति समग्रस्य तिमिरस्य। ६६. ज्ञानंच उपरि अज्ञाने विजयि ६७. जीवितंच उपरि मृत्यौ बलवद्बृहच्च। ६८. यतो बलवत्त्वात् बृहत्त्वाच्च जीवितस्य असंख्या प्रवृत्तिः सृष्टेः द्वाभ्यां मनुष्याभ्यां बभूव। ६९. अनेकानांच तेन प्रत्ययः। ७०. एवंच विलोकनस्य आरोग्यस्यच उपरि अंधत्वे मांद्येच कियतीच विजयताच बलवत्ताच प्रकटा ॥—७१. इदंच निरीक्षितुं युज्यते यत् प्रतिपक्षो द्रूजः किं समीहते सैन्यानिच इअजदस्य उपरि कस्मिन् युध्यंति ॥ ७२. असौच यः प्रतिपक्षः इदं समीहते यत् एनां जगतीं आकाशंच सृष्टिंच रोचिष्मतां असतीं करोमि ७३. अथवा स्वकीयत्वे समानयामि स्वीयरत्नात् विभ्रामयामि। ७४. किल मा इअजदः शवोत्थानं अक्षयत्वंच कर्तुं सृष्टिं स्वीयां पुनः समारचितुं शक्तो भूयात्। ७५. सैन्यानिच इअजदस्य उपरि एतस्मिन् युध्यंति यत् असौ प्रतिपक्षो रुचितेन कामे मा प्रयातु। ७६. इदंच यत् सैन्यं होर्मिज्दस्य मूलस्थित एव युद्धेन बलिष्ठं कामेनच विजयि ॥ ॥

७७. एतस्मात् प्रकटं यत् अस्ति इयं जगती आकाशंच विनिर्म्मितं ॥ ७८. चेत् समग्रां सृष्टिं दातिंच असतीं कर्त्तुं शक्तः । तर्तिक एकामपि लघुतनुतमां सृष्टिं इअजदस्य असतीं कर्त्तुं न शक्नोति ॥ ७९. यतो यद्यपि हेतुना मृत्योः तनु जीवात् विभिन्नायते । न असत्ता व्यत्ययताच रत्नस्य स्वत्वात् । किंतु क्षीणत्वं लोलतायाः ऊनत्वंच पृथक् स्थानात् स्थाने कार्यात् कार्ये ॥ ८०. अन्यथा तु तनुजीवरत्नस्य एकैकशो निजरत्नतया पुनः अन्यस्मिन् सत्कार्ये संस्थानं कथं प्रकटं ॥ ८१. अस्याः सृष्टेः दातेश्च संपूर्णप्रवृत्तितया नित्यकार्यतयाच यावत् कालं अभीप्सायाः लाभमत्तया सत्ता प्रकटा ॥

८२. यावच्च अत्र उपरि एतस्मिन् निवेशे संपूर्ण रुचितं ॥ ॥

---

[१३].

१. द्वितीयंच उपरि मिथोविरोधिन्यां कुत्सितवाचि पूर्व्वागमीकानां ॥ २. ये स्वतंत्रं आकार्यंते ॥ ३. एते सर्व्वेऽपि तेन एकमताः संति यत् इअजदः स्वहस्तेन लिखितं मूशाय ददौ ॥ ४. यत् यथा संपूर्णं अजयत्वं सर्व्वदुष्टत्वात् प्रभूताश्च यदंतः स्वल्पे । प्रबोधाय युष्माकं अत्र प्रकटयामः ॥ ॥

५. ब्रूते मूलागमेन ६. यत् "प्रथमं आसीत् पृथ्वी या पयोरुधिरा विस्तीर्णा तमिस्रंच उदकंच कृष्णं । ७. लोचनाभ्यां इअजदः उपरि ह्रदे तस्योदकस्य कृष्णस्य सदैव पश्यति ॥ ८. पश्चात् इअजदः उक्तवान् यत् भूयात् रोचिः ॥ ९. समुद्भूताच रोचिः ॥ १०. असौ अधोऽधोमुखः समीहे तां रोचिषं ॥ ११. असौ विवेज रोचिषं दिने तमिस्रंच निशायां ॥ १२. असौ षड्भिश्च दिनैः समारचत् [समारचयत्] इदं जगत् आकाशंच जगतींच ॥ १३. यतः अंतः सप्तमे अह्नि विश्रामः समाधानंच बभूव ॥ १४. तेन सर्व्वरहस्यतया [ननुच] जुहूदानां दिने शनैश्चरीये विश्रामि [विश्रामः] ॥ १५. इदंच यत् आदमं नारींच निजां हउआनाम्नीं आरचत् [आरचयत्] १६. अंतश्च उद्याने स्वर्गलोकस्य चकार ॥ १७. किल आदमः अंतस्तत्र उद्याने कृषिं करोतु प्रहरकेणच निपातु ॥ १८. आदीनः यः स्वयं इअजदो ऽस्ति आदमाय अवोचत् १९. यत् सर्व्वेभ्यो वृक्षेभ्यो ये अंतरस्मिन् उद्याने भक्षेः । ऋते तस्मात् वृक्षात् यो ज्ञानस्य । २०. यतश्चेत् एतस्मात् खादिष्यसि मरिष्यसि ॥ २१. असौ पश्चात् सर्प्पमेकं अंतः उद्याने चकार ॥ २२. सच सर्प्पो हउआं विप्रततार । उक्तवान् यत् एतस्मात् वृक्षात् चिनु । भक्षाम आदमायच ददाम ॥ २३. साच इत्येवमकरोत् ॥ २४. आदमोऽपि सर्व्वं तथैव अखादत् ॥ २५. ज्ञानंच एवं समुत्पन्नं यदेते विवेजुः शुभं अशुभात् । नच मृताश्च ॥ २६. एतैर्दृष्टं परिज्ञातं यत् विनग्नाः संति ॥ २७. अधस्तात् वृक्षस्य गुप्ताः बभूवुः ॥ २८. एते पत्रैश्च वृक्षस्य स्वीयं वपुः समावृण्वन् लज्जया विनग्नत्वस्य ॥ २९. पश्चात् आदीनः उद्याने समाययौ आदमंच नाम्ना समाकारयत्

यत् कासि ॥ ३०. आदमश्च प्रत्युत्तरं ददौ यदयं अस्मि अधस्तात् वृक्षस्य। इति हेतोः यतो विनग्नोऽस्मि ॥ ३१. आदीनश्च क्रोधं चक्रे ॥ ३२. उक्तं यत् केन परिज्ञातं ते यत् विनग्नोऽसि ॥ ३३. मा कदाचित् त्वया तस्मात् वृक्षात् ज्ञानस्य यस्मादस्माभिरुक्तं यत् मा भक्षेः भक्षितं ॥ ३४. आदमश्च उवाच यत् अनया नार्या या त्वया मे दत्ता विप्रतारितो ऽहं अखादं ॥ ३५. आदीनश्च हउआं अपृच्छत् यत् त्वमपि किमिति एवं चकृषे ॥ ३६. हउआच उवाच यत् अनेन सर्प्पेण विप्रतारिताहं ॥ ३७. असौ आदमं हउआंच सर्प्पंच त्रितयमपि शापेन स्वर्गोद्यानात् बहिश्चक्रे ॥ ३८. असौ आदमाय अवोचत् यत् ते[70] खाद्यं आस्तरणेन निद्रायाः श्वासेनच नासिकायाः भूयात् ३९. यावत् निर्व्वाणं ते जीवितस्य ॥ ४०. तवच पृथिव्यां सर्व्वं मूत्रं पुरीषंच प्रवहतु ॥ ४१ असौ हउआयैच अवोचत् यत् ते गर्भो दुःखेन विषादत्वेन [विषादित्वेन] जननिश्च ते महोपतापत्वेन भूयात् ॥ ४२. असौ सर्प्पायच अवोचत् यत् मध्ये चतुष्पदानां मृगाणां अरण्यीयानां पार्व्वतीयानांच गर्हितो भव ॥ ४३. तेच पादाः मा भवंतु ॥ ४४. तेच प्रवृत्तिः उदरेण खाद्यंच पांशु भूयात् ॥ ४५. मध्येच जातकानां ते समं कलत्रेण द्वेषो दुष्टंच मानसत्वं एवं भूयात् यत् तेषां जातकानां शिरांसि खादेत् [खादेयुः] ॥ ४६. इदंच वदंति यदिदं जगत् समं सकलेन केनचित् अंतः सर्व्वस्मिन् कस्मिंश्चित् मनुष्येभ्यः कृतं दत्तंच ॥ ४७. असौ मनुष्यं उपरि सर्व्वासु सृष्टिषु दातिषु सार्द्रे शुष्केच राजानं चकार" ॥ ॥

४८. ननु ब्रवीमि किंचित् उपरि अंतश्च एतेषां प्रलापस्य कुत्सिततायांच एतेषां वाचि ॥ ४९. यत् सा पृथ्वी या पयोरुधिरा विस्तीर्णा तमिस्रंच इअजदश्च अस्यच चक्षुषी उदकं च कृष्णं। क्व केन सीम्ना आसीत् ॥ ५०. अथवा स्वयं इअजदश्च केन प्रकारेण आसीत् ॥ ५१. प्रकटंच यत् न रोचिष्मान् आसीत् ॥ ५२. यतश्चेत् रोचिषं ददर्श। ५३. तस्मात् यत् न दृष्टा आसीत् अधोमुखं समीहे ॥ ५४. चेत् वदंति यत् तमोमान् आसीत् तत् परिस्फुटमेव यत् तमो मूलं वचः शिक्षापनायाः रोचिष्मत्याः अस्ति ॥ ५५. चेत् वदंति यत् न तमोमान् किंतु रोचिष्मान् आसीत्। ५६. तच्चेत् स्वयं रोचिष्मान् आसीत् किमिति यत् रोचिषं ददर्श सचमत्कारं समीहे ॥ ५७. चेत् वदंति यत् न रोचिष्मान् आसीत् न तमोमान्। ५८. तत्तेषां तृतीयं प्रकटयितुं युज्यते यत् न रोचिष्मान् नच तमोमान् ॥—५९. अन्यथा तु यस्य स्थानं निवासश्च अंतस्तमसि उदकेच कृष्णे आसीत् येनच सदैव रोचिः न दृष्टा आसीत् स रोचिषं द्रष्टुं कथं शशाक ॥ ६०. अस्य इअजदत्वं कस्मात् ॥ ६१. यतो ननु सर्व्वोऽपि यः अंतस्तमसि निवसति स रोचिषं द्रष्टुं न शक्नोति ॥ ६२. इदं च यच्चेत् मूलं निवासश्च तमिस्रमासीत्। ततः प्रत्यभिमुखं रोचिषं स्थातुं कथं शशाक ॥ ६३. यतः इदं प्रसिद्धमेव यत् तमिस्रं प्रत्यभिमुखं रोचिषं स्थातुं न शक्नोति। यतः प्रतिस्खल्यते प्रच्छादयतेच ॥—६४. द्वितीयंच इदं यत् सा जगती या पयोरुधिरा विस्तीर्णा सीमावती आसीत् किंवा निःसीमा ॥ ६५. चेत् सीमावती आसीत्। ततो बहिरस्याः

किमासीत् ॥ ६६. चेत् निःसीमा आसीत्। ततो निःसीमत्वं क ययौ ॥ ६७. किल यथा सदैव पश्यामः इयं जगती जगच्च न तत् यत् आद्यमस्ति ॥ ॥

६८. तच्च यत् आदीनेन उक्तं ६९. किल भूयात् रोचिः । समुद्भूताच ॥ ७०. पश्चात् परिज्ञातुं युज्यते यत् आदीनः प्राक् तस्मात् [यत्] रोचि र्बभूव ॥ ७१. चेत् रोचिषं सदैव समीहे कर्त्तुं । असौ आदेशंच संभवने ददौ । पश्चात् मनसा अमंस्त यत् रोचिः केन प्रकारेण । सुरूपा भविष्यति किंवा दुष्टरूपा ॥ ७२. चेत् रोचिः स्वीययथास्थतया अंत र्ज्ञाने स्मरणेच आदीनस्य अभीप्सिता । तत् परिस्फुटमेव यत् रोचिः सदैव आसीत् सर्व्वत्र अंत र्ज्ञाने मनसिच्च आदीनस्य ७३. सर्व्वत्रच बहिरे-तस्मात् ॥ ७४. यतः किंचिदपि न शक्यते परिज्ञातुं अभीप्सितुंच विना सत्तायाः प्रकटत्वेन ॥ ७५. चेत् रोचिः सदैव आसीत् । ततः आरचितं आदीनस्य अस्ति ॥ ७६. चेत् वदंति यत् रोचिः स्वीययथास्थतया अंत र्ज्ञाने नासीत् । ततः रोचिषं समीहे याच्च [यन् न] विवेद यत् केन प्रकारेण । अतीव अज्ञानतरः ॥ ७७. अथवा कथं शक्यते तत् यत् न कदाचित् मतं ज्ञातंच मनसा अवमंतुं ॥ ॥

७८. इदंच यत् तमादेशं यं संभवनेन रोचिषः कस्यचित् ददौ किंवा न कस्यचित् ॥ ७९. यतः इदं अवितर्क्यमेव यत् आदेशं आदेशकरे शक्यते दातुं ॥ ८०. चेत् सत्तायै ददौ या रोचिष्मती । ततो रोचिष्मान् स्वयं आसीत् ॥ ८१. चेच्च आदेशं असत्तायै ददौ । ततो ऽसत्ता आदेशं आदीनस्य कथं अशृणोत् ८२. अथवा कथं विवेद किल आदीनस्य एवं कामो यत् रोचिष्मती भवामि ॥ ८३. यतो ऽसत्ता आदेशं आदीनस्य सर्व्वं एवं न शुश्राव यथा किल न ददौ ॥ ८४. यतो ऽसत् केनापि प्रकारेण अवमंतुमपि न शक्यते ॥ ८५. तच्च यत् असत् विनिर्म्मितं किल असत् [.....?] अस्ति ज्ञानिनः पुरो दृष्टेश्च बभूव येनच परिज्ञातं किल आदीनः केन प्रकारेण सदैव समीहते किल भवामि तेन प्रकारेण येन समीहितं समुद्भूतंच ॥ ८६. चेत् वदंति यत् रोचि र्वाचः आदीनस्य समुद्बभूव यत् उक्तं किल भव समुद्भूताच । ८७. तच्चेत् आदीनोऽस्य स्वताच तमोवती आसीत् । अनेन कदाचित् रोचि र्न दृष्टा आसीत् । तत् रोचि र्वाचः केन प्रकारेण शक्नोति भवितुं ॥ ८८. यतः इदं प्रसिद्धमेव यत् वाचो जननि र्मनोऽस्ति ॥ ८९. चेत् वदंति यत् वाक् रोचिष्मती आसीत् । ततः अतीव अद्भूतं । यतः पश्चात् रोचिः फलं तमसः । तमश्च बीजं । अस्य रोचिश्च चिह्नं । अथवा इदं यत् रोचिः अंतस्तमसि पिहिता आसीत् ॥ ९०. यथाहं अवोचं किल आदेशं विना आदेशकरेण दातुं न शक्यते । परिस्फुटमेव ९१. यत् तत्कालं रोचिः समुद्बभूव पश्चात् आदेशंच अनुरूपे ददौ ॥ ॥

९२. द्वितीयंच इदं यत् एनां सृष्टिं दातिंच आकाशंच पृथ्वींच किमिति मध्ये षड्दिनानां समारचत् ददौ ९३. सप्तमेच विश्रांतः एतस्मात् ॥ ९४. तच्चेत् इदं जगत् न कस्माच्चित् ददौ [दधौ] किंतु केवलं आदेशात् समुद्बभूव किल भव समद्भूतंच ।

९५. तत् षड्दिनदीर्घत्वं कस्मात् ॥ ९६. यतो यस्य कष्टं केवलं एतावन्मात्रं भवति यावन्मात्रं भवेति उक्तेन तस्य षड्दिनदीर्घत्वं संजातमिति भूरि विसदृशं ॥ ९७. अस्य कष्टंच एतस्मात् न युज्यते भवितुं ॥ ९८. चेत् असत् सत् कर्त्तुं शक्नोति शक्तश्च। विना दीर्घत्वेनच दातुं शक्नोति ॥ ९९. चेत् विना दिनेन कालं दातुं अशक्तः। ततोऽसत्तायाः दत्तमिति वक्तुमपि न युज्यते ॥—१००. द्वितीयंच इदं यश्चेत् गणना दिनानां सूर्यात् परिज्ञायते । ततः पूर्व्वं आरचनात् सूर्यस्य दिनसंख्या नामच दिनानां कस्मात् परिज्ञायते। १०१. यतो वदंति यत् सूर्यं दिने ननर्थे स्वयं चतुःशनैश्चरीये[71] ददौ ॥— १०२. इदं च यत् दिने सप्तमे समाधानं विश्रामं च कस्मादियेष कर्त्तुं ॥ १०३. चेत् आरचनेन दानेन जगतः दीर्घत्वं कष्टंच एतावन्मात्रं बभूव यावन्मात्रं उक्तं यत् भव। १०४. ततो दिनं कथं गण्यते किल विश्रामं इयेष कर्त्तुं येन कष्टं विजीर्यते ॥ १०५. यतश्चेत् भवेति तत्कालेन उक्तं। ततः कष्टंच समाधानंच तत्कालमेव युज्यते भवितुं ॥ ॥

१०६. द्वितीयंच इदं यत् आदमं समं हउअया किमर्थं कस्मै हेतवे ददौ॥ १०७. यश्चेत् कामं समाचरंति। तत्किमिति एवं न ददौ यदस्य कामकारित्वात् न विपर्ययंति ॥ १०८. यतश्चेत् पूर्व्वं कर्म्मणो ऽजानीत यत् आदेशश्रोतारो न भविष्यंति। असौ निदानेच ददौ। तन्ननु विलक्षीभवितुं क्रोधंच उपरि तेषां कर्त्तुं निरर्थकं॥ १०९. यतः परिस्फुटमेव यत् स्वयं आदीनः संपूर्णप्रवृत्तौ नासीत् निजेन कामेन। कामवान् निजे कामेच प्रतिद्वंद्वी प्रतिघातीच प्रकटः॥ ११०. चेत् पूर्व्वं कर्म्मणो नालोकत। असौ नचाजानीत यत् आदेशमस्य नश्रविष्यंति। पश्चात् अज्ञानोऽशुभावलोकीच अस्ति॥ १११. चेत् वदंति यदस्य स्वकामो ऽकरणेन आसीत्। तत् पश्चात् आदेशं करणेन किमिति ददौ ११२. अस्यच अकरणेन किं पापं कथंच प्रचरति ॥ ११३. अश्वंच यं रशनाभरेण नियोजयंति तंच चर्म्मलतया उत्तापयंति ११४. एतस्मात् वाक्यात् साभिज्ञानं लक्षणं विप्रतारकाणां प्रकटायते ११५. येषां कामः आदेशश्च अन्योन्यं विरोधी अननुरूपश्च ॥ ११६. चेत् कामो रुचितंच इदं आसीत् यत् कामात् न विपर्ययंति। ११७. तन्ननु प्राणो [बलं] रुचितंच तेषां विपर्ययेणास्य कामात् भूरि बलवत्तरं प्राधान्यवत्तरंच तस्मात् योऽस्य अविपर्ययेण॥ ११८. चेत् कामः तेषां विपर्ययेणास्य कामात् ज्ञानाच्च तस्यासीत्। असौ आदेशमेव अविपर्ययेण ददौ। तन्ननु वराकः आदमः कथं शक्नोति यत् न विपर्ययंति। ११९. अस्य मूलसृष्टिश्च न युज्यते भवितुं ॥ १२०. यतो विपर्ययेण आदेशात् केवलं आदेशो द्रुह्यते। अविपर्ययेण तु कामो ज्ञानंच द्वितयमपि द्रोहितं भवति ॥ ॥

१२१. द्वितीयंच इदं यत् तत् उद्यानं समारचत् [समारचयत्] किमर्थं कस्मैलाभायच ददौ ॥ १२२. स्वयंच वृक्षं ज्ञानस्य यः आदिष्टो यत् मा भक्षेः असौ निरोपंच अखादनेन चक्रे। तमारचितुं किमिति समीहे॥ १२३. अस्य निरोपात् आदेशाच्च परिस्फुटमेव यत् किंचिज्ज्ञानत्वं अज्ञानत्वंच मिश्रितरं। १२४. कामश्च तस्मिन् प्रभूतो

ज्ञानात् ज्ञापनत्वाच्च। १२५. अस्य लाभश्च अज्ञानत्वात् भूरिरासीत्॥ १२६. यतो यावदेते वृक्षं ज्ञानस्य अखादंतः आसन्। अज्ञानाश्च समभवन्। अंतरस्य अकृतादेशे अशुभेच नो १२७. यथैते ज्ञाने समुत्पन्ने अंतरकृतादेशे बभूवुः॥ १२८. असौ अज्ञानत्वात् तेषां विषादितो नाभूत् यथैषां ज्ञानात् बभूव॥ १२९. उपरि एषां विलक्षः कोपालुश्च बभूव॥ १३०. असौ महदशुभत्वेन अवल्लभत्वेनच स्वर्गलोकात् बहिश्चक्रे भूमौच न्यपातयत्॥—१३१. संक्षेपात् इदं यत् इदं ज्ञानोत्पत्ते मनुष्याणां अंत जगति कारणं सर्प्पात् विप्रतारणत्वात् बभूव॥—१३२. इदंच वदंति यत् सर्व्वं किंचित् मनुष्येभ्यः आरचत् [आरचयत्]। ततः परिस्फुटमेव तमपि वृक्षं मनुष्येभ्यः समारचितं॥ १३३. असौ मनुष्यं सकलासु सृष्टिषु दातिषु राजानं चकार॥ १३४. चेत् इत्येवं। तन्ननु तस्मात् वृक्षात् यो ऽमीषां स्वाधीनो ऽभूत् कामविभ्रंशनं किमिति॥ ॥

१३५. एतस्मात् वाक्यात् इदंच प्रकटं यदस्य स्वल्पमपि ज्ञानं नाभूत्॥ १३६. यतश्चेत् उद्याने समागतो ऽसौ शब्दं चकार आदमंच नाम्ना समाकारयत् यत् क्वासि। एवं यथा किल क्वस्थाने सत्ता इति अवेत्ता आसीत्॥ १३७. चेत् अप्रत्युत्तरो जातो ऽभविष्यत्। क्वस्थाने सत्ता आदमस्येति अवेत्ताभूत्॥ १३८. चेत् अस्य शब्दः पुरो दृष्टे नाभूत् किल तस्मात् वृक्षात् अखादन् किंवा नो। इदंच यत् कः कथं कश्च अखादत् कश्च विप्रततार इति अवेत्ताभूत्॥ १३९. यतश्चेत् वेत्ता आसीत्। ततो मा कदाचित् त्वया तस्मात् वृक्षात् यस्मादस्माभिः समादिष्टं यत् माभक्षेः भक्षितमिति प्रश्नकरणं किमिति॥ १४०.तथा प्राक् यत् समागतः न विलक्षो ऽभूत्। पश्चात् चेत् परिज्ञातं। उपर्येषां विलक्षो बभूव कोपालुश्च बभूव॥ १४१. अस्य किंचिज्ज्ञानत्वंच एतस्मात् यत् सर्प्पं यं आत्मप्रतिद्वंद्विनं समारचत् [समारचयत्] समंतैश्च उद्याने चकार॥ १४२. अथवा किमिति उद्यानं एवं सप्राकारं नाकरोत् यत् सर्प्पो ऽन्योऽपि वा दुष्टमनाः तत्रांत र्न प्रयाति॥ १४३. अस्य अलीकत्वंच एतस्मात् प्रकटं यदुक्तं किल चेत् एतस्मात् वृक्षात् खादिष्यसि मरिष्यसि। एतेच अखादन् परं न मृताः किंतु ज्ञानवंतश्च बभूवुः १४४. एते शुभं अशुभात् विवेजुः॥ ॥

१४५. इदंच यत् कथं विरोधि द्वंद्विच ज्ञानंच समं कामेन आदेशेनच॥ १४६. यतश्चेत् इयेष खाद्यं तस्मात् वृक्षात्। असौ आदेशंच अखादनेन ददौ। ज्ञानंच तेन समुद्बभूव यत् खादितं॥ १४७. तन्ननु प्रकटमेव त्रितयमपि अन्योन्यं विरोधि। कामो ज्ञानंच आदेशश्च॥—१४८. इदंच यत् किल आदमः पापं चक्रे शापश्च यः कृतः उपरि सर्व्वेषु मनुष्येषु युगे युगे प्राप्नोति। अन्यायतया॥ १४९. सर्व्वप्रकारतया यत् समालोचामहे। अचेतनो ऽज्ञानो ग्रहिलवाक्च॥ १५०. अनेन संबंधेन दीर्घत्वात् इदं एतावदेव पूर्णमीहितं॥ ॥

[१४.]

१. मे कामः किल किंचित्तरं सर्व्वस्मादसंबंधत्वात् संपूर्णादशुद्धित्वात् सर्व्वांगानां संलिखामि २. यत् पूर्णं सर्व्वपापत्वात् देवत्वाच्च सहस्रादेकं यत् तेभ्यः प्रकटं संक्षेपेण निगदामि ॥ ३. तैश्च समादिष्टं निरीक्ष्य ॥ ॥

४. आदौ इदं यदुद्गिरति उपरि निजे यथास्थत्वे ५. यदहं अस्मि आदीनो द्वेष-कांक्षी ६. द्वेषशोचयिताच [शोधयिताच] । ७. द्वेषंच सप्तैवयत्यं[72] [सप्तैतावत्यं?] जातकेषु शोधयामि ॥ ८. मे मूलद्वेषो न विलीयते ॥—९. अन्यस्मिन् स्थानेच निगदति यत् अभीप्सितः क्रोधो गरिष्ठंच मनः ॥ १०. अस्यौष्ठः संपूर्णविषः । ११. जिव्हा यथा वह्नि ज्योतिष्मान् । १२. लोचनं[73] यथा स्रोतः सरत्प्रवाहः ॥ १३. अस्याघोषः आक्रंदोपमो देवाघोषतुल्यतरश्च ॥ १४. अस्य सन्निवेशनं अंतस्तमसि धूमलत्वे अग्नेच ॥ १५. अस्यवाहनं वायु र्यः शोषकः ॥ १६. अस्य प्रवर्त्तनात् पादयोः पांशुभ्रमः समुदेति ॥ १७. चेत् प्रचरति । ततः पश्चात् उत्थानं अग्नेः ॥—१८. अन्यच्च उपरि क्रोधत्वे [क्रोधित्वे] निजे निगदति १९. यत् चत्वारिंशत् वर्षाणि उपरि असरासरेषु[74] कोपेन अभूवमहं ॥ २०. अनेन उक्तं यत् विमुग्धचेतसः संति असरासराः ॥—२१. अन्यच्च निगदति यत् योऽस्ति दरिद्री । चेत् दासो मे २२. यश्च ऋद्धः [समृद्धः] आराधको । यं सदैव संसृजामि ॥ २३. योऽस्ति दरिद्री चेत् यथा राजा। प्रकटंच यत् राजा तेषां स्वयं आदीनः ॥—२४. अन्यच्च इदं निगदति यत् आराधकाः अग्नेः विमुग्धाः संति ॥—२५. इदंच यदस्य कर्म्म धूमं अंगारकान् समुद्वहति २६. युद्धंच रक्तं प्रवाहि ॥—२७. इदंच यत् मनुष्यं एकं उपरि द्वितीये उत्सारयामि ॥ २८. उपर्याकाशे सन्निविशामि उपर्येषामंगेषुच ॥—२९. इदंच यदसौ एकया निशया शतषष्टिसहस्राणि समूहात् सैन्यात् माजंदरीयाणां निकृष्टेन मृत्युना निजघान ३०. अन्यस्मिंश्च समये षट्शतसहस्राणि मनुष्याणां विना नारीभिः डिंभैश्च अपूर्णनरैः असरासरेभ्यः अंतः शून्ये निजघान ३१. विना द्वाभ्यां मनुष्याभ्यां यौ अशुधतां [अशुध्यतां] ॥ ॥

३२. द्वितीयमपि निदर्शयति यत् निर्व्वाणकाले सकलमपि पश्चात्तापत्वं [पश्चात्तापित्वं] ॥ ३३. यथा इदं यदुद्गिरति यत् जरीगाः[74a] यावत् बभूवुः तेच ऊचुः यत् पश्चात्तापिनः स्मः [सच उवाच यत् पश्चात्तापी अस्मि] करणेन मनुष्याणां जगत्यां ॥ —३४. इदंचोद्गिरति यत् उपरि आसने सन्निविशति यं चत्वारो गणाः उपरि स्कंधे धरंति येभ्यः शिलाभारात् एकैकशो नदी ज्वलनीया सदैव प्रवहति ॥ ३५. ननु चेत् असौ अदृश्यो ऽस्ति न तनुकृतः । ततस्तेषां चतुर्णां वराकाणां लघूनां महाभारः कष्टधारणेन किं ॥—३६. द्वितीयंच इदं यत् सर्व्वेषु दिनेषु स्वीयेन हस्तेन नवतिसहस्राणि आराधकानां समारचति [०रचयति] एनंच यावत् निशावसानं सदैव समाराधयंति अमून् पश्चात् स्रोतसा ज्वलनीयेन नरके समुत्सृजति ॥ ३७. चेत् इष्टो

बलात्कारी अनाचारीच अनेन प्रकारेण। कार्ये पुण्येच सुकर्म्मत्वेच संसारिणां भवितुं कथं संयुज्यते ३८. चेद्यासौ वराकान् आराधकान् भक्तिशीलान् आदेशश्रोतृन् निर्म्मलकर्म्मिणः सह अपरैः पापकारिभिः नरके अनंतकालीये अवकिरति ॥ ३९. यथा तथ यत् अपरे समुदायीकाः समुद्गिरंति यत् इअजदो दिने शवोत्थानीये सूर्यं चंद्रंच सह अपरैः पापकारिभिः नरके ददाति तेन हेतुना यदस्ति मनुष्यैः तेषां प्रणामः सम्मुखं कृतः ॥ ॥

४०. अन्यस्मिन् स्थाने इदं निगदति यच्चेत् मेहादरो[75] ऽब्राहीमो मिश्रः आदीनस्य लोचनव्यथापीडितः। ततः स्वयं आदीनः प्रच्छनत्वे [प्रश्नित्वे] समाययौ ॥ ४१. अस्योच्छीर्षकेच उपविवेश कुशलंच पप्रच्छ ॥ ४२. अब्राहीमः आसीनकं[76] यमस्य सहोदरं पुत्रं प्रच्छन्नतया आकार्य अवोचत् ॥ ४३. यत् स्वर्गे प्रयाहि मधुं लघुतरं पवित्रतरंच समानय ॥ ४४. गतो ऽसौ समानीतश्च ॥ ४५. अब्राहीमश्च प्रचुरां प्रार्थनां आदीनाय चकार ४६. यत् अंत गृहे मे मधुं क्षणेन[77] भक्ष ॥ ४७. आदीनश्च प्रत्यवोचत् यत् न खादामि। यतो न स्वर्गात् नच पवित्रतरः ॥ ४८. पश्चात् अब्राहीमः साक्ष्यं ददौ यत् पवित्रो ऽयं मधुः स्वर्गात् आसीनकेन मत्पुत्रेण समानीतः ॥ ४९. पश्चात् आदीनः असंशयत्वात् यत् आसीनकेन साक्षित्वात् यत् अब्राहीमेण मधुं क्षणेन अखादत् ॥ ५०. पश्चात् चेत् प्रयातुं समैहत। न विनिर्म्मुक्तो। यावत् असौ शपथै र्बहुभिः एकं द्वितीयं अखादत्[78] ॥ ५१. पश्यत एनं संपूर्णं अशुद्धं प्रलापं यं एकमपि इअजदे न योग्यं ॥ ५२. यथा समागमनं यदस्य तनुमत्तया गृहे अब्राहीमस्य अन्नखादनंच मधुखादनंच यदस्य एकमपि सम्मुखं नानुरूपायते ॥ ५३. इदंच एतस्मात् प्रकटं यत् तत् दुःखं यत् अब्राहीमस्य न आदीनात् समुद्भभूव ऋते ऽन्यस्मात् कर्त्तुः ॥ ५४. अस्य वैकल्यंच ज्ञानात् अचैतन्यंच एवं समुद्भभूव यदसौ पवित्रत्वं कस्माच्च मधुरिति न विवेद ॥ ५५. अस्य अनृतत्वंच इदं यदसौ नखादनाय मधोः उवाच निदानेच खादितः ५६. पश्चाच्च सुनिश्चितीकृतो यत् निर्म्मलः पवित्रश्च आस्ते ॥ ५७. नन्वसौ यस्येदं यथास्थत्वं इअजदत्वेन सर्व्वज्ञानिना सर्व्वशक्तिना समाराधितुं कथं युज्यते ॥ ॥

५८. अन्यस्मिन् स्थानेच निगदति यत् अभूत् एको रोगिभ्यो यः समं स्वीयैः कलत्रजातकैः अतीव दुःखितो दुर्बलश्च अपेतर्द्धिरभूत् ॥ ५९. सर्व्ववारं नमस्करणे नक्के[79] आराधनायांच इअजदस्य अतीव व्यवसायी कर्त्ताच अभूत् ॥ ६०. असौ एकस्मिन् दिने अंत र्नमस्करणे गुप्तमभीप्सितमयाचत यन्मह्यं समृद्धत्वमर्थेन देहि ६१. मेच जीवितं समाधानितरं भूयात् ॥ ६२. अस्यच गणकः उपरिष्टादधः समाययौ उवाचच यत् तुभ्यमर्थः एतस्मात् बहुः चक्रपादे[80] इअजदेन न विभक्त आस्ते ६३. नूतनाच्च विभक्तुं न शक्यते ॥ ६४. परं मया तुभ्यं प्रसाददानेन पूजायाः प्रणामस्यच आसनमेकं यस्य चत्वारः पादाः रत्नात् अंतः स्वर्गे दत्तमास्ते ॥ ६५. चेत्

रोचते। तत् तुभ्यं तस्मात् आसनात् एकं पादं ददामि ॥ ६६. सच आराधकः शिक्षापकः तस्मात् यत् स्वीयं कलत्रं प्रार्थयत् ॥ ६७. कलत्रं अवोचत् यन्मे किंचित्तरेणापि अर्थेन दुःखितेनच जीवितेन इहलोकतया संतोषीभवितुं उत्तमं ६८. यच्चेत् मे स्वर्गलोके मध्ये सहायिनां आसनं त्रिपादं ॥ ६९. चेत् शक्नोषि तन्मह्यमर्थे अन्यस्मात् स्थानात् समादेशय ॥ ७०. पुनः स गणः समागत्य निजगाद यच्चेत् चक्रं विघटयामि आकाशंच जगतींच नूतनत्वात् ददामि प्रवृत्तिंच तारकाणां नूतनत्वात् समारचामि [०रचयामि] ददामिच तस्मादूर्ध्वमपि न प्रकटं यत् तुभ्यं भाग्यं उत्तमं निपतति किंवा निकृष्टं ॥ ७१. एतस्मात् वाक्यात् एवं प्रकटं यत् न स्वयमसौ अस्ति विभक्ता अर्थस्य भाग्यस्यच ॥ ७२. विभंजनमपि न कामेनास्य भाग्यंच व्यस्तयितुं न शक्नोति ॥ ७३. परिभ्रमणंच चक्रस्य सूर्यस्य चंद्रस्य तारकाणांच नांतः प्रवर्त्तितं ज्ञाने कामे आदेशेचास्य ॥ ७४. इदंच यत् आसनं यत् निवेदितं यत् अंतः स्वर्गे ददामि न कर्म्मणो दानाच्चास्य ॥ ॥

७५. अन्यस्मिन् स्थानेच उपरि प्रलापे निजे निगदति ७६. यदहं सह संघातेन पापकारिणां कियतो ऽप्यसंख्यान् अपापान् निजघान ॥ ७७. यदिच आराधकैः निःकारणकर्म्मत्वं प्रभूतैः उक्तं। तदसौ उवाच यदहं अस्मि आदीनः कामराजा ७८. उत्कटतरो ऽप्रतिपक्षः कामकारी। कोऽपि न समर्थीयति उपरि मत्प्रलापे वक्तुं ॥ ॥

७९. विस्फीतं प्रभूतं प्रलापं यत् पूर्णाशुद्धितया अस्माकं लिखितुं प्रलंबतरं प्रतिभासितं ॥ ८०. यो ऽवलोप्ता व्यस्ताचारः एतस्मात् वाक्यात् तस्मै वाक्स्वतंत्रस्य गुरो भूयात् ॥ ८१. यावत् भवति सुप्रबुद्धो यथास्थत्वात् सर्व्वागमानां सत्याच्च तस्मात् यदस्माभिरुक्तं ॥ ८२. ननु चेत् स इअजदो यस्येदं साभिज्ञानं लक्षणंच। ततः सत्यं एतस्मात् दूरे ८३. प्रतिपालनंच एतस्मात् वहिस्तरं ८४. अस्य ज्ञानत्वंच उपरि न विभक्तं ॥ ८५. यतो ऽयं स्वयं अस्ति द्रूजो यो नरकाधिपतिः तिमिराकरः तमोबीजः ८६. यस्य व्यामुग्धाः देवत्वदुष्टाः आदीननाम्ना स्तुवंति प्रणामंच कुर्व्वते ॥ ८७. उपरि एतस्मिन् पदे अत्र परिपूर्णं ॥ ॥

---

[१५].

१. अन्यच्च उपरि अनिबद्धत्वे निःसीम्नि वाक्ये निरलंकारप्रतिवादे [81]तर्शाप्रबोधिनां स्तोकं किंचित् प्रकटयामि ॥ २. यतो यथा त्रयोऽपि एकस्मात् मूलात् [82]जुद्दतायाः ॥ ३. तच्चेत् अंतः एकस्मिन्नुक्तं। ततस्ते सर्व्वेऽपि एकयसहायतया अशुद्धस्वाधीनाः ॥ ४. अहो पश्येत यत् मूलदर्शनं तर्शाकजातीनां कस्मात् मूलात् समाययौ ॥ ५. यत् अंतः [83]दुरशर्म्मग्रामे सर्व्वजुद्देभ्यो योषिदेका दुश्चारितया प्रसिद्धा आसीत् ६. गर्भश्च तस्यां प्रकटीबभूव ॥ ७. यदिच ते पप्रच्छुः यत् तवायं

गर्भः कस्मात् ८. साच प्रत्युत्तरेण अवोचत् यन्मे स्परगरो[84]गणः उपरि समाययौ। अनेनोक्तं यत् वायोः पवित्रात् गर्भितासि ॥ ॥

९. तदहो पश्येत यत् स्परगरो गणः ऋते तस्याः योषितः केन दृष्टः कस्माच्च सा योषित् सत्या युज्यते परिज्ञातुं ॥ १०. चेत् निगदंति यत् तं गणं अदृश्यत्वात् कोऽपि द्रष्टुं न शक्नोति। ११. तच्चेत् कारणं अनिरीक्षणस्य तस्य गणस्य अदृश्यरूपित्वं अस्ति। इति हेतोः साच योषित् द्रष्टुं न क्षमा ॥ १२. चेत् निगदंति यत् इअजदः तस्यै योषिते दृश्यतरमकरोत्। अनुरूपंच तस्यै योषिते १३. असौ अन्यस्मै कस्मैचित् अनुरूपं न चक्रे। १४. इदंच यत् सा योषित् सत्यमुवाचेति प्रकटता कस्मात् ॥ १५. अथ चेत् सा योषित् सत्यतया प्रकटाभूत्। ततः अन्येभ्यः केभ्यश्चित् निदर्शयितुं युज्यते यथा तेषां तस्मात् साक्षित्वात् अधिकतरं सत्यतरा परिज्ञाता भवेत् ॥ १६. अस्य ननु केवलं तस्यैव [तस्यायैव] योषिते निदर्शनं कोऽपि सत्येन न दधौ ॥ १७.ननु इदंच पश्येत यत् मूलं यत्तेषां दीनैः सकलमपि एतस्मात् साक्षित्वात् योषितः एकस्याः समाययौ यत् इयं उपरि आत्मनि ददौ ॥ ॥

१८. द्वितीयंच यच्चेत् मशिआकं[85] वायोः पवित्रात् इअजदस्य समुद्भूतं निगदंति। तच्चेत् केवलं वायुः पवित्रो यः इअजदात् स एकोऽस्ति। तदपरे वायवो ये ऋते तस्मात् न इअजदात् न पवित्राः। १९. अन्यश्चारचयिता प्रकटायते अनुमानेनैव ॥ २०. चेत् वायवः सर्व्वे इअजदात् इअजदीयाः संति। सर्व्वैरपि पवित्रैः संयुज्यते भवितुं ॥ २१. चेत् केवलं स एको वायुः पवित्रः अपरे वायवो मलिनाः न इअजदीयाः। २२. यथा विना इअजदेन कोऽपि आरचयिता नास्ति। तत् मलिनत्वं अपवित्रत्वं यत् अपरेषां वायूनां सर्व्वं इअजदात् ॥ २३. चेत् अपरे वायवः तेऽपि इअजदस्य इअजदीयाः संति। सर्व्वैरपि पवित्रैः संयुज्यते भवितुं ॥ २४. ननु तमेकं पवित्रतया दधौ अपरेच मलिना बभूवुः किमिति ॥ ॥

२५. द्वितीयंच इदं यच्चेत् मशिआकः पुत्रः इजजदस्य अभूत्। तेन हेतुना यत् इअजदः पिता सर्व्वेषां दातृतया आरचनतया पालनतयाच। २६. ततो मशिआकः पुत्रतया इअजदस्य न विभिन्नो लघुतरायाः अपि सृष्टेः या इअजदेन दत्ता आरचिताच ॥ २७. चेत् शश्वत्वात् नरीयात् नारीयात् समुत्पन्नः। २८. तच्चेत् उपरि इअजदे जननिः नरत्वात् नारीत्वात् अनुरूपायते। ततश्च उपरि अमराणां गुरूणां अदृश्यानां इत्येवं जनने जातायाः मरणस्यच संभूतिरनुरूपायते ॥ २९. एवंच उपरि सर्व्वे [०स्मिन्] इअजदे भवितुं नहि संदेहः ॥ ३०. यतस्तत्र यत्र जननिस्तेन प्रकारेण खाद्यं खादनं मरणंच निःसंदिग्धं ॥ ॥

३१. अस्ति यत् कश्चिच्च वक्ति यत् मशिआकः स्वयं इअजदोऽस्ति ॥ ३२. ननु इदं अद्भुततरं यत् इअजदो यो महान् उभयो र्भुवनयोः धाता पालयिता रूपेण मानुषीयेण समुद्बभूव, उदरेच योषितः क्षुद्रायाः ययौ ॥ ३३. राज्यं स्थानं आ

काशं जगतीं चक्रंच अपरंच सर्व्वं प्रवृत्तिकारित्वात् रक्षणत्वात् समुत्सृज्य प्रच्छन्नतया मलिने विषमे स्थाने निपपात ३४. निदानेच निजां तनुं निरसनाय शूलावेशनाय हस्ते दुष्टमनसां संपादयामास ३५. यावत् ते ऋते मृत्योः प्रभूतां कष्टतां अनाचारतां उपरि समारचयन् ॥ ३६. यदि चांतः उदरे योषितः समुद्बभूव । तेन हेतुना निगदंति यत् इअजदः सर्व्वेषु स्थानेषु अस्ति । ३७. तत् सर्व्वेषु स्थानेषु सत्ता अंतः उदरे तस्याः योषितः न विभिन्ना मलिनतमात् दुर्गंधितमात् स्थानात् ॥ ३८. समं तेन यत् सर्व्वेषु स्थानेषु सता इअजदस्य बभूवेति वक्तुं कुत्सितत्वं भूरितरं ॥ ३९. यतश्चेत् इत्येवं । ततः किंचिदपि ऋते इअजदात् अस्ति इति ब्रुवंति अनृतं ॥ ॥

४०. द्वितीयंच तत् यत् निगदंति यत् मरणं शूलावेशनंच शवोत्थानं मनुष्याणां निदर्शयितुं असौ प्रत्यकरोत् । ४१. तच्चेत् शवोत्थानं मनुष्याणां निदर्शयितुं विना तेन रज्जुबंधेन मरणेन कष्टेन निजेन अन्यथा न शक्तो ऽभूत् तदसौ [तदस्य] सर्व्वशक्तेः अननुरूपं ॥ ४२. अथ चेत् कोऽपि प्रतिपक्षः प्रतिघाती नाभूत् । ततो मनुष्यान् किमिति एवं निर्म्मलज्ञानिनः शवोत्थाननिरीक्षणे निःसंदिग्धान् न चकार यथा अस्य निहीनत्वं अमुना प्रकारेण कष्टतया रज्जुबंधतया हानितया दुष्टमनसां कामतया निदर्शयनं न संभूतमभूत् ॥ ४३. चेत् तं मृत्युं नूतनप्रकारतायै निजेन कामेन असौ प्रत्यकरोत् । ४४. ततो ननु निंदया शापेनच अवघातकेषु आकारणं तेषां जुहूदानांच क्रोधेन धारणं निःकारणं ॥ ४५. नच शापं निंदांच उपरि तेषां कर्त्तुं किंतु तेषां तेन कर्म्मणा प्रसाददानवद्भिः युज्यते भवितुं ॥ ॥

४६. द्वितीयंच इदं यत् पिता पुत्रश्च वायुश्च पवित्रः त्रीणि नामानि अन्योन्यस्मान्न विभिन्नानि ४७. न पूर्व्वमेकमपि ॥ ४८. इदंच यच्चेत् पुत्रो न लघुः पितुः सर्व्वज्ञतया तुल्यः पित्रा । ततो ननु नाम्ना विभिन्नेन आकारणं किमिति ॥ ४९. चेत् त्रयः एकः शक्नोति भवितुं । ततः त्रयो भवितुं नव । नवच त्रयो भवितुं शक्नुवंतीति निर्व्विकल्पमेव ॥ ५०. अपराच गणना अनेन प्रकारेण निर्म्मर्यादतया शक्यते वक्तुं ॥ ५१. इदंच यच्चेत् पुत्रो न लघुः पितुः । तत् पिताच पुत्रात् न महान् ॥ ५२. तच्चेत् पिता पुत्रात् अथवा पुत्रो न पितुः उद्दीर्यते अधिकरोतिच । ५३. इदं निःसंदिग्धमेव यत् सर्व्वं एतस्मात् तस्मात् यस्य अस्येति यत् स्वमातु र्बीजं लघु शक्नोति भवितुं । ५४. यदि कालेन यदि वान्वयेन ॥ ५५ चेत् पुत्रो न लघुः पितुः । तत्कर्त्ताच कृतात् नादि र्न महान् । द्वावपि मूलास्पदं शक्नुतः भवितुं ॥ ५७. सृष्टिश्च स्रष्टु र्न लघ्वी स्रष्टाच सृष्टे र्न महान् ॥ ५८. सर्व्वं यथा उद्दीर्यते उपमर्यादितरं ॥ ५९. इदंच यच्चेत् पुत्रः सकलेन ज्ञानेन तुल्यः पित्रा । तत् पिताच एवं अज्ञानी यथा पुत्रो यो मरणात् शूलावेशनाच्च स्वीयात् अवेत्ता बभूव ॥ ६०. याव त्तै र्विंधृत्य निकृष्टेन मृत्युना कष्टतयाच निबंध्य निहतः ॥ ६१. न विज्ञातवान् तेन यतस्तैः एतस्मात् पृष्टं यत् दिनं उत्थानस्य कदा असौ प्रत्यवोचत् यत् इदं न को ऽपि वेत्ति विना पित्रा ॥ ६२. यथा किल पुत्रो ऽज्ञानत्वेन सुनिश्चितः पिताच तथैव ॥ ॥

६३. इदंच यदसौ समग्रां सृष्टिं दातिंच आत्मनिच प्रतिघातं न-कस्माश्चित् आरचत् [०रचयत्] ददौच अपघातकांश्च यान् अस्य पुत्रं विनाशितवतः ॥ ६४. चेत् इअजदो ऽपघातकान् यानस्य पुत्रस्य आत्मनिच प्रतिघातं निरर्थकं निष्कारणं स्वयं ददौ। ६५. तेच पुत्रं सर्व्वज्ञानतया अस्य निजघ्नुः। ६६. तन्ननु निःसंदिग्धं युज्यते भवितुं यत् अपहंता यो ऽस्य पुत्रस्य स्वयं बभूव ॥ ६७. चेत् विवेद यत् पुत्रं यदि संसृजामि ततो हनिष्यंति निदानेच असृजत्। ग्रहिलतरो ऽज्ञानतरश्च ॥ ६८. चेत्न विवेद। किंचिज्ज्ञतरः ॥—६९. द्वितीयंच इदं यच्चेत् इअजदः एनां सृष्टिं दातिंच न-कस्माश्चित् आरचत् [०रचयत्] असौ प्रतिघातंच सर्व्वं न-कस्माश्चित् आरचत् [०चयत्] ददौच। तत्तेषां रत्नं एकं युज्यते भवितुं ॥ ७०. ननु किमिति प्रतिघातं एवं नाशोधयत् यथा अपरां सृष्टिं ॥ ॥

७१. अन्यच्च उपरि अनिबद्धत्वे यत्तेषां वाचः आचार्यनिबंधेभ्यश्च ॥ ७२ तच्च यत् निगदति यत् न निपतति न किंचित् वृक्षात् न भवेदाघोषो नगरे न द्वौ विहंगौ अन्योन्यं युध्यतः विना आदेशेन पितुः ॥ ७३. यो निदर्शयिता अस्ति अस्याः वाचः यत् मूलास्पदं एकं। अस्य सर्व्वं कामेन ॥ ७४. ननु मशिआकः यो ऽस्य पुत्रः केन कार्येण विनिर्मितः। असौ कं मार्गं निदर्शयितुं यमस्य न कामः ॥ ७५. चेत् सर्व्वं कामः। असौ किमपि अकामि नावोचत् ॥ ७६. इदंच सर्व्वस्मात् विचारात् यत् जुहूदाः मशिआकं यमस्य पुत्रं कामेन पितुः निजघ्नुः ॥ ॥

७७. द्वितीयंच अनिबद्धतया उपरि स्वतंत्रकामत्वे प्रवीणतरं निगदति ७८ यत् मनुष्याः स्वतंत्रकामाः दत्ताः संति ॥ ७९. एवं दोषाः पापानां यान् मनुष्याः कुर्व्वंति स्वतंत्रकामीयाः संति ॥ ८०. असौ स्वतंत्रकामत्वं स्वयं मनुष्येभ्यो ददौ । ८१. तत् सर्व्वत्र एनं पापकारिणं युज्यते परिज्ञातुं यो मूलकारणं पापस्य ॥ ८२. चेत् मनुष्याः पापं दोषं स्वतंत्रकामत्वेन निजेन कुर्व्वंति न कामेन इअजदस्य। ८३. तद्व्याघ्रव्यालवृश्चिकमत्कुणादिक्षुद्रजंतवो[86] ये दंशकाः अपघातका रूपकर्म्माणः पापं दोषश्च यत्तेभ्यः सदैव प्रभवति केन स्वतंत्रकामत्वेन कस्यच पापं ॥ ८४. एवंच विषस्य यत् अपहंतृणो यदंत विषवृक्षे अपरेषुच वनस्पतिजातिषु यत्तेषां न स्वतंत्रकामत्वात् कारणं। कस्य मूले दधौ ॥ ८५ चेत् निगदंति यत् तत् विषं प्रभूतानां औषधेन रोगिणां रोगस्खलयितृ लाभवत् अभीष्टंच। ८६. तदहो पृच्छत यत् स्वयं मांद्यं हानिंच अस्य को ददौ तस्यच का अभिप्सा ८७. यस्य पश्चात् अनेन औषधं विषं यत् अपहंतृ समारचितमभीप्सितं ॥ ८८. अथवा तत् मांद्यं चेत् अपनेतुं अमृतौषधं दत्तमासिष्यत अनुरूपितरमभविष्यत् विषौषधात् ॥—८९. इदंच यत् स्वयं नाम हानिकारितेति कस्मात् मूलात् कस्याश्च लाभवत्कार्यतायाः प्रत्यभिमुखं अभिप्सा ॥ ९०. उपरि एतस्मिन् संबंधे बाहुल्येन शक्यते वक्तुं संक्षेपत्वे निदर्शितं ॥

९१. अन्यच्च वाक्यात् पावरोशस्य[87] यत्तेषामाचार्यः ९२. तत् यत् तेषां निजे मूले अनिबद्धं इदं निगदंति ९३. यत् न पुण्यं यत् कामयामि विना पापेन ॥ ९४. यत्

न कामयामि करोमि ९५. नाहं करोमि किंतु स कुरुते योऽन्तर्मे उदरे आस्ते ॥ ९६. यतः सदैव पश्यामि यन्मे अहश्च रात्रिश्च समं युद्धेन ॥ ॥

९७. द्वितीयंच वाक्यात् मशिआकस्य निगदंति यत् इअजदो मूलास्पदं रोचिषः उत्तमतायाश्च। ९८. निकृष्टत्वं तमिस्रंच एतस्मात् पृथक् ॥ ९९. इदंच यत् यथा पशुपाता यः पशूनां शतैकस्यांतः रक्षां कुरुते १००. एकं तस्मात् दुष्टश्वापदाः अपहरंति १०१. पश्चाच्च तस्यैकस्य धावति दुष्टश्वापदापहृतस्य यावत् व्यावृत्य यूथे समानयति १०२. असौ तान् नवति-च वने विमुंचति। १०३. एवं चाहमनुग्रहीतुं व्यामुग्धानामागतो ऽस्मि नच सत्यानां ॥ १०४. यतो ऽसौ यः सत्यो मार्ग्गे समानयतामनाबाधकः [समानयितुमनाबाधकः] ॥ १०५. चेत् मूलास्पदं एको ऽस्य सर्व्वं कामः। तत् मूलास्पदं कोऽपि न अपमार्ग्गेण व्यामुग्धः १०६. दुष्टश्वापदेन पशुनिर्द्दशनंच सर्व्वमस्यकामः ॥ १०७. असौ दुष्टश्वापदं स्वयमारचत् [आरचयत्] ॥ ॥

१०८. वाक् मशिआकस्य प्रभूतानिबद्धतया उपरि द्वयो र्मूलास्पदयो र्निदर्शयित्री ॥ १०९. यथा निगदंति सर्व्वस्मात् वचसो मशिआकस्य इदमेव एकं यत् अस्ति अन्यो मूलास्पदं शत्रुश्च मत् पितुः। अहमस्य इअजदस्य पुण्यकरस्यास्मि ॥ ११०. एतस्मात् वाक्यात् स्फुटमेव यत् निजं पितरं एतस्मात् शत्रोः विविनक्ति पृथक् कुरुते। १११. इदंच यत् इअजदेन सत्यत्वे सत्यतयाच विनिर्म्मितोऽहं। ११२. मां आहर्म्मनः पातककरो व्यत्ययितुं समागतः। ११३. अनेनच बहुप्रकारतया प्रतारयितुं समीहितो ऽहं ॥ ११४. ननु चेत् मूलास्पदं एको ऽस्य कोऽपि प्रतिपक्षो नास्ति। आहर्म्मनः किमिति एवं समर्थो यत् पुत्रं इअजदस्य समीहे व्यामोहयितुं ॥ ११५ चेत् स्वयं इअजदो ददौ तं पातककरं। ततस्तत् व्यामोहनकरणं ज्ञानेन कामेन निजेन। ११६. व्यामोहकर्त्ताच पुत्रस्य सर्व्वथा स्वयं ॥ ॥

११७. इदंचोद्गिरति यत् यदि जुहूदाः प्रत्यभिमुखं संवादं संतस्थुः। ततो जुहूदान् जगाद यत् यूयं एतस्मात् अधश्चरात् अहं ऊर्ध्वचरादस्मि। ११८. यूयं एतस्मात् नगरात् स्थ। अहं न तस्मादस्मि ॥ ११९. असौ इदं च जगाद किल जानामि यत् यूयं बीजात् अब्राहीमस्य स्थ। स यः आदितो मनुष्यहंता बभूव १२०. मांच समीहे निहंतुं ॥ १२१. अहं तदेव विदधामि यन्मे पिता ददर्श। यूयं तन्नु कुरुथ यत् युष्माकं निजेन पित्रा दृष्टं ॥ १२२. इदंच यच्चेत् इअजदो ऽस्ति स पिता यो युष्माकं। तत् यूयं मन्मित्राः स्थ ॥ १२३. इति हेतोः यतो ऽहं इअजदात् समुद्गतो ऽस्मि नच निजकामादागतो स्मि ॥ १२४. अनेन इअजदेन पुण्यकरेण विनिर्म्मितो ऽस्मि। तत् यूयं किमिति वाक्यं मे न शृणुथ ॥ १२५. किंतु इति हेतोः यतः पापकरात् स्थ। तत् यूयं न शक्ताः श्रोतुं १२६. कामंच निजस्य पितुः कामयथ कर्त्तुं ॥ १२७. अनेनच सत्यं नोक्तं। सर्व्वंच यत् निगदति तदनृतं निगदति। इति हेतोः यतो ऽलीकाः स्थ निजेन समं पित्रा यूयं। १२८. अहं यः सत्यं समुद्गिरामि तन्मे प्रधानं न विधत्थ ॥ १२९. सत्र यः

इअजदात् वाक्यंच इअजदस्य शृणोति। यूयं इति हेतोः यतो न इअजदात् स्थ वाक्यं मे न शृणुथ ॥ १३०. असौ अनया गिरा सर्व्वं तत् यत् न्यदर्शयत् यदस्ति द्वौ मूलास्पदे। एको येनाहं विनिर्म्मितः एकश्च येन जुहूदाः। १३१. असौ तन्न पुण्यकरं किंतु पातककरमाकारयत् ॥ ॥

१३२. असौ इदंच निजगाद यत् न क्षमो वृक्षं [वृक्षः] पुण्यस्य फलंच पापस्य नच तं [सः] पापस्य फलंच पुण्यस्य प्रदातुं ॥ १३३. इदंच यत् अथवा समग्रं वृक्षं समं फलेन पुण्यस्य कुरुते अथवा समग्रं वृक्षं समं फलेन पापस्य कुरुते ॥ १३४. यतः सर्व्वेऽपि वृक्षाः फलात् प्रकटीभवंति यदि पुण्यस्य यदिवा पापस्य ॥ १३५. असौ समग्रं वृक्षं जगाद नचार्द्धं वृक्षं ॥ १३६. ननु कथं संभवति अर्द्धो वृक्षः तेजसः अर्द्धश्च तमसः १३७. अर्द्धः पुण्यस्य अर्द्धश्च पापस्य १३८ अर्द्धश्च सत्यस्य अर्द्धश्च अनृतस्य ॥ १३९. यदि इमानि द्वितयानि अन्योन्यं प्रतिद्वंद्वीनि संति । १४०. एको वृक्षो भवितुं न शक्नुवंति ॥ ॥

१४१. असौ द्वितीयंच जुहूदानां सर्प्पाः पार्व्वतीया जुहूदा इत्याकारयत् ॥ १४२. तान् उवाच यत् कथं यूयं पुण्यं शक्ताः कर्त्तुं यदि पातककरा जुहूदाः स्थ ॥ १४३. असौ न निजं पितरं पातककरमाकारयत् ॥ १४४. इदं चोद्गिरति यत् सर्व्वेऽपि वृक्षाः ये पित्रा न उप्ताः। खनिष्यंते अग्नौच अवकरिष्यंते ॥ १४५. यस्य एतस्मात् वाक्यात् शक्यते परिज्ञातुं यत् संति वृक्षाः ये पित्रा न उप्ताः खनितुं अवकरितुंच योग्याः ॥ १४६. द्वितीयंच इदं यत् स्वीयेभ्यः समागतो ऽहं स्वीयैः न प्रतिकृतो ऽहं ॥ १४७. यस्मात् शक्यते परिज्ञातुं यत् स्वीयत्वं अस्वीयत्वंच द्वितयमास्ते ॥ ॥

१४८. इदंचोद्गिरति यत् पित मे आकाशे। ते भूयात् राज्यं। तवैवं भूयात् कामो जगत्यां यथा आकाशे ॥ १४९. मह्यं देहि अन्नं संततीयं। मां मा समुत्सृज संशयत्वे ॥ १५०. एतस्मात् वाक्यात् परिस्फुटं यदस्य कामो जगत्यां न एवं विमलं [विमलः] यथा आकाशे । १५१. इदंच यत् संशयत्वं मनुष्याणां न इअजदात् ॥ १५२. असौ इदंच निजगाद आदौ यत् न तेन आगतो ऽस्मि यत् आचारं मूशाकस्य[३३] विभ्रंशयामि। १५३. किंतु तेन आगतोऽस्मि यत् संपूर्णतरं करोमि ॥ १५४ अस्य समग्रा वाक् आदेशश्च स यः आचारे ज्ञातौच [नीतौच ?] मूशाकस्य विभ्रंशयिता प्रतिद्वंद्वीच बभूव ॥ १५५. उपरि एतस्मिन् पदे यावत् अत्र परिपूर्णं ॥ ॥

---

[१६].

१. द्वितीयंच समालेखिष्यते उपरि अशुद्धौ मानेयस्य[३४] सहस्रात् दशसहस्रेभ्यश्च एकं ॥ २. यतो ऽशुद्धिं प्रलापंच प्रतारणंच मानेयस्य मानेयीयानांच[३५] संपूर्णतया समालिखितुमशक्तोऽहं ॥ ३. अहं क्लेशेन बहुना दिवसैश्च दीर्घैः मध्यं अवाप ॥ ॥

४. ननु जानीयात माज्दइअस्नाः जरथुस्त्रीयाः यत् मूलवाक् मानेयस्य उपरि निःसीमत्वे मूलास्पदयोः ५. मध्याच उपरि समाश्लेषे ६. निर्व्वाणेच उपरि विभक्तित्वे रोचिषस्तमिस्नात् ॥ ७. तत् यत् अविभक्तिकर्तृत्वे बहुप्रतिमतरं ॥ ॥

८. द्वितीयंच इदं यत् पृथ्वी शरीरकृत्ता [०कृता ?] आहर्म्मनादीनां ॥ ९. शरीरकृत्ता [०कृता] सृष्टिः आहर्म्मनस्य ॥ १०. अस्याः व्यक्तिश्च इयं यत् आकाशं अजिनात् ११. पृथ्वीच पिशितात् १२. अद्रयश्च अस्थिभ्यः १३. वनस्पतयश्च केशेभ्यः कूनीदेवस्य[01] ॥ १४. वृष्टिश्च वीर्यं माजंदरदेवानां ये चक्रपदे निब... संति ॥ १५. मनुष्याः देवाःद्विपदाः गोपशवश्च चतुष्पदाः ॥ १६. कूनीदेवश्च सैन्याधिपतिः आहर्म्मनस्य १७. यो नखैः प्रथमं संग्रामे रोचिषं होर्म्मिज्दात् दातुः अवालिख्य अगिलत् ॥ १८. तैश्च द्वितीये संग्रामे कूनीदेवः समं बहुभि र्दैवैः गृहीतः ॥ १९. अस्तिच यत् चक्रपदे निबद्ध्य कूनीदेवो निहतः ॥ २०. इयं सृष्टिः गुर्व्वी तस्मात् धृता कृताच ॥ २१. सूर्यश्चंद्रश्च बहिराकाशे उच्चैस्तरं विनिर्म्मितः । २२. यत् यावत् तां रोचिषं देवै र्गिलितां स्तोकस्तोकं आकर्षणेन गालनेन सूर्यचंद्रयोः गालयंति आकर्षंतिच ॥ २३. पश्चात् आहर्म्मनः पुरोनिरीक्षणतया विवेद यत् एनां रोचिषं सूर्यचंद्रयोः आकर्षणेन क्षिप्रं गालयिष्यंति विवेजयिष्यंति ॥ २४. क्षिप्रं न विभक्तये रोचिषस्तमिस्नात् एनां सृष्टिं लघ्वीं या यथा मनुष्याः गोपशवश्च अपराणि जीवमंति समग्राणि तथैव प्रतिरूपाणि सृष्टेः गुर्व्याः समं अपरया सरिण्या [शरीरिण्या] सृष्टया समारचत् [०रचयत्] । २५. जीवं रोचिषंच अंत र्वपुषि बबंध गुह्यां चिक्षेप । २६. यत् यावत् सा रोचिः या सूर्येण चंद्रेण आकृष्यते पुन र्मैथुनेन जननेनच जीवमतां प्रतिस्खलयते । २७. विभक्तिश्च दीर्घतरा भवेत् ॥ ॥

२८. वृष्टिश्च वीर्यं माजंदरदेवानां बभूव २९ तेन हेतुना यत् माजंदरदेवाः चक्रपदे निबद्धाः संति ३०. ये रोचिषं अगिलन् ३१. नवप्रकारतया विवेकतया विचित्रतया कालस्य रोचिषं तेभ्यो विभक्तुं द्वादशराशीः [०राशयः] दुहितरः कालस्य उपकंठं माजंदरदेवानां नराकृतीनां निदर्शयंति ३२. यत् यावत् तेषां माजंदरदेवानां दर्शनात् तासां कामः समुदेति ३३. वीर्यंच तेभ्यो विभज्यते ॥ ३४. सा रोचिः या अंत र्वीर्ये जगत्यामवकीर्यते । ३५. वनस्पतयो वृक्षाः धान्यानिच तेभ्यः समुद्भवंति ॥ ३६. रोचि र्या अंत र्माजंदराणां वीर्येण विभज्यते ३७. साच या अंतर्जगतीषु हेतुना वनस्पतीनां जगतीभ्यो विभज्यते ॥ ॥

३८. द्वितीयं उपरि विभिन्नरत्नत्वे जीवस्य तनोश्च इदं यत् जीवः अंत र्वपुषि निबद्धो गुह्यां क्षिप्तः ॥ ३९. यथा दाता धाताच [धर्ताच] सर्व्वेषां सृष्टिमतां शरीरिणां आहर्म्मनो ऽस्ति ४०. इति हेतो र्न युज्यते जननिं कर्त्तुं अन्वयं प्रचारयितुं ॥ ४१. यतः सर्व्वं सहायि समं आहर्म्मनेनास्ति धातृतया मनुष्याणां गोपशूनां स्खलनकारितयाच जीवस्य रोचिषः अंतस्तनूनां नचोप्तव्यानि वनस्पतिधान्यानि ॥—४२. द्वि-

तीयंच अनिबद्धतया इदंच निगदंति ४३. यत् मृत्युकर्त्ता सृष्टेः सदैव आहर्म्मनो ऽस्ति ४४. इति हेतो र्न युज्यते कामपि सृष्टिं निहंतुं ॥ ४५. यतः आहर्म्मनकर्म्मता अस्ति ॥ ॥

४६. द्वितीयंच इदं यत् यथा सृष्टिं आहर्म्मनो दधौ निर्व्वाणे विजयी इअजदो ऽस्ति ४७. विभक्तिकर्तृतया जीवानां तनुभ्यः ४८. इयं पृथ्वी निदाने विलयिष्यति ४९. पुन र्न आरचयिष्यते ५०. नच भविष्यति शवसम्मार्ज्जनत्वं तनोः अक्षयत्वं ॥—५१. द्वितीयंच इदं यत् तयो र्द्वयो र्मूलास्पदयोः समग्रतया संस्थितिः समसीमतया एवमभूत् यथा आतपस्य छायायाश्च ॥ ५२. तयो र्नाभूत् किमपि आसनत्वं विश्लेषत्वंच मध्ये ॥ ॥

५३. ननु ब्रवीमि आदौ उपरि भवितुं अशक्यं यत् किमपि संतिष्ठमानं किंचित् अमर्यादं ५४. विना केवलं तेन यत् अमर्यादमाघोषयामि रिक्तत्वं कालंच ॥ ५५. तेच ये संति अंतः स्थाने कालेच विद्यमानाः। पदार्थाः सीमावंतो दृश्यंते ॥ ५६. इदंच यत् यदि तयोः एकत्वं द्वित्वंच उपरि समुद्गीर्यंते। तस्मात् यथा एकत्वं विना सर्व्वप्रवर्त्तनतया कस्यचित् अन्यथा भवितुं न शक्नोति ॥ ५७. यतः एकं इदं यत् अद्वितीयं ॥ ५८ द्वेच इमे यत् मूलमेकं विभिन्नं अन्योन्यतः ५९. यत् न द्वे आकार्यंते ॥ ६० यदि एकं विना सर्व्वप्रवर्त्तनतया एकत्वस्य न परिज्ञायते। ६१. द्वित्वंच विभिन्नत्वेन एकैकस्य न शक्नोति भवितुं ॥ ६२. एकं तत् यत् एकत्वेन एकं प्रवीणतरंच एकत्वेन ॥ ६३. एकं द्वितयंच अंतर्बीजं कियत्तायाः संख्यामत्तायाश्च ॥ ६४. कियत्ताच संख्यामत्ताच समताच विभिन्नताच यथाहं अवोचं विना सीमामत्तया भवितुं न शक्नोति ६५ मध्येच ज्ञानिनां निर्म्मलतरं ॥ ॥

६६. द्वितीयंच इदं यत् निःसीमत्वं तत् भवति यत् ज्ञानेन न प्रवर्त्तते ॥ ६७. यदिच केनापि ज्ञानेन प्रवर्त्तितुं न शक्नोति। अंत र्ज्ञाने इअजदस्य प्रवर्त्तितुं न शक्तमनुमानेन ॥ ६८. तत् इअजदस्य स्वत्वं स्वीयं तच्च यत् तमोमूलास्पदस्य समग्रतया अंत र्ज्ञाने न प्रवर्त्तते ॥ ६९. चेत् अस्य स्वीयं स्वत्वं अंत र्निजे ज्ञाने न प्रवर्त्तते। तत् विश्वोत्तमो विश्वदर्शीति वदतामनृतं ॥ ७०. यत् विश्वं सर्व्वत्वं विभनक्ति ॥ ७१. सर्व्वत्वं हि सर्व्वपक्षप्रवर्त्तनत्वात् सर्व्वं समाकार्यंते ॥ ७२. सर्व्वपक्षप्रवृत्तस्य सीमामत्ता स्वभावेन ॥ ७३. तत् इअजदश्चेत् सर्व्वप्रवर्तनत्वात् स्वीयात् वेत्ता। सीमामान् संयुज्यते कलयितुं ॥ ७४. चेत् निःसीमो। न वेत्ता ॥ ७५. आदौ ज्ञानं ज्ञानिनो ऽस्य सूक्ष्मतरं। परिज्ञानं यत् स्वीयस्वतायाः यथास्थतायाः कियत्तायाश्च ॥ ७६. यश्च तस्याः स्वीयायाः समग्रायाः स्वतायाः यथास्थतायाः कियतायाश्च अवेत्ता उपरिच अपरायाः यथास्थतायाः कियत्तायाश्च ज्ञानी बभूवेति वदतामनृतं ॥ ७७. इदंच यत् यथा निःसीमः अप्रवर्त्तनत्वात् ज्ञानेन न प्रवर्त्तते। ७८. तत् इदं यदसौ समग्रः स्वयं ज्ञानी किंवा अस्ति अज्ञानः। समग्रो रोचिष्मान् किंवा अस्ति तमिस्री। समग्रो जीवन् किंवा अस्ति मृतः। इदमपि अवेत्ता ॥ ॥

७९. द्वितीयंच इदं यत् रोचिषं जीवंच यदत्र अवलोकयामि विभागः सर्व्वकालादस्ति किंवा नो ॥ ८०. चेत् विभागः स्वत्वात् कालस्यास्ति [सर्वकालादस्ति] । तदहो विचारयथ यत् किंचित् यस्मात् विभागं विभक्तुं शक्यते विभागवान् शक्नोति भवितुं ॥ ८१. विभागवान् चेत् सम्मिलितः । अन्यथा नाधिकरोति ॥ ८२. सम्मिलितश्च ऋते मेलयितुः येन स सम्मिलितो मिलितः अन्यथा न संवदति ॥८३ चेत् विभागः खंडं सीमावान् अवलोक्यते । मूलेनापि यस्मात् विभागः अमुना प्रकारेण खंडेन सीमावता भवितव्यं न हि संदेहः ॥ ८४. तेन यतो निगदंति यत् सर्व्वे ऽपि फलभागाः मूले साक्ष्यदातारः । तच्चेत् विभागं खंडं सीमावंतं पश्यामि । तत् मूलमपि चेत् खंडं विभागेभ्यः सम्मिलितं सीमावत् । अन्यथा भवितुं न शक्नोति ॥ ८६. इदंच यत् निःसीमो न विभज्यते ॥ ८७. यतो विभागः समवायात् विभज्यते । ८८. समवायश्च उपरि सीमामत्तायांसाक्षी । ८९ यथाहं उपरि न्यदर्शयं ॥ ९०. यत् सत्तां यथास्थतांच मूलस्य ऋते उपमानात् प्रतिरूपाच्च फलस्य अन्यथा नावलोकयामि । ९१. सर्व्वं किंचित् फलेनावलोक्यते ९२. मूलेनापि अमुना प्रकारेण भवितव्यमेव ॥ ९३. तच्चेत् खंडत्वं सीमामत्त्वंच [सीमावत्त्वंच] फलेन दृश्यतरं । सर्व्वस्मात् विचारात् मूलमपि यस्मात् फलं सीमामत्तया निःसंदिग्धं ॥ ॥

९४. द्वितीयंच इदं यत् निःसीमः स भवति यो ऽपरिरेषितस्थानो ऽमर्यादस्वरूपः ॥ ९५. अस्य अन्यत् स्थानं आसनंच अस्य परिरेषणे नास्ति ॥ ९६. तच्चेत् द्वौ मूलास्पदीयौ निःसीमौ अमर्यादस्वरूपौ उच्यते । आकाशपृथ्वीप्रभृतीनि तनुकृतानि वर्द्धिष्णूनि जीवाश्च रोचिषश्च दातारश्च अमराः गुरुतराः प्रचुराः सहसंचाराः येषां विभिन्ननामत्वं विभिन्नत्वात् एकैकस्य अन्योन्यतो न सीमामंतः [सीमावंतः] शक्नुवंति भवितुं ॥ ९७. तत् सर्व्वं अंतः कस्य कुत्रच ददौ ॥ ९८. चेत् द्वौ मूलास्पदीयौ सर्व्वकालं अपरिरेषितस्थानौ बभूवतुः । ९९. चेत् तौ स्वतां निःसीमां सीमावतींच चक्रतुः स्थानंच इदं सर्व्वेषां वर्त्तमानानां भविष्याणां चक्रतुः । भवितुं कथं शक्नोति ॥ १००. चेत् रत्नं यत् सदैव निःसीमं सीमावत् भवितुं शक्नोति । तत् नास्तिच भवितुं शक्नोत्येव । १०१. तत् यत् उपरि अपरिवृत्तौ रत्नस्योद्गिरंति अनृतं ॥ ॥

१०२. इदंच अहो आनीयात यत् निःसीमः स भवति यस्मात् परिरेषा पूर्व्वं न विभक्ता १०३. किंचिदपि वस्तु ऋते तस्मात् पृथक् तस्मात् भवितुं न शक्नोति ॥ १०४. ऋते सीमायाः निःसीमत्वस्य न परिज्ञायते ॥ १०५. अथवा स्तब्धतया तत् किंचित् यत् न वेत्ति यत् किं सदैवोद्गिरति युध्यति वचश्च उपरि प्रचारयति लघून् लघुज्ञानिनः तं प्रति विमोहितमार्गं कस्मै ॥१०६. यदिच जडतया इदंचोद्गिरति यदसौ स्वयं निःसीमः अस्य ज्ञानंच निःसीमं निःसीमज्ञानतया वेत्ति यत् निःसीमो ऽस्ति । १०७. तत् अनृतं द्विवारंच अनृतं ॥ १०८. एकंच इदं यत् ज्ञानं उपरि कस्यचित् तस्य यत् ज्ञानेन

अवलोकितं अंतर्ज्ञानेच प्रवर्त्तितं ॥ १०९. किंचिदपि विना तत् यदंतर्ज्ञाने समग्राय प्रवर्त्तितं दृष्टंच अन्यथा संपूर्णं न परिज्ञायते ॥ ११०. कस्यचित् पदार्थस्य परिज्ञानं समग्रावलोकनेन पदार्थस्य भवति ॥ १११. समग्रावलोकनंच पदार्थस्य समग्राप्रवृत्त्याच पदार्थस्य अंतर्ज्ञाने भवति ॥ ....

[All MSS. hitherto examined break off here].

NOTES.

1. (I. 3). सूत्रधार (Pâzend *ôstyâ*)= प्रवीणतर, प्रावीण्य, विवेकिन्. Nerioseng seems to connect the Pâzend word with "ôstâd"= प्रवीण, proficient.

2. (I. 4). अप्रतिमल्ल (Pâz. *anahambidî*)=अप्रतिद्वंद्विन्, अप्रतिपक्ष, unrivalled. —If we take the Pâzend word as a misreading of Pahlavi *ahamnabard*, Nerioseng's rendering would be correct.

3. (I. 5). चिह्नानि (Pâz. *dashagân*, a misreading of Pahlavi *dakhshakân*, Avesta *dakhshtanãm*)=लक्षणानि tokens. If we read the original Pahlavi as *dahashkân*, it may mean creations.

4. (I. 5). भुवश्च (Pâz. *zamîkân*) lands or minerals.

5. (I. 7). (आयाते Pâz. *âmad*) having arrived, *i. e.* at the appropriate time.—If we read the original Pahlavi as *shadunta* (and not as *yâtunta*), it may mean "he sent" *i. e.* revelations through Divine Messengers. (Compare The *Nâm-Sitâyeshna*). But then the word पालनाकरः would have to be changed to पालनाकरान्.

6. (I. 7). रूपस्य कामस्य (Pâz. *chihrî* or *chatrî kâmî*). It would be more appropriate to understand the original Iranian texts in the sense of "natural (*i. e.* involuntary) and voluntary."

7. (I. 8). चैतन्य (Pâz. *vîr*) perception, conception.

8. (I. 8). जीव (Pâz. *bôi*) consciousness (Av. *baodhah*).

9. (I. 8) वृद्धि (Pâz. *fravash*) the *Frohar* (*Av. Fravashi*), the guardian spirit. The Author seems to take it as a mental faculty.

10. (I. 10). संमिश्रं.—Pâz. *âvâgî*= association, assistance, accompaniment. The Pâzend word may be explained as (1) a misreading of Pahlavi "*hachâkîh*" company, or (2) derived from Avesta *upa* with, together, Persian *bâ* with.

11. (I. 12). प्रकाण्ड (Pâz. *stûnaa*) ste... स्कन्ध (Pâz. *bakhshashni*) branch. शाखा (Pâz. *azg*) bough. जटा (Pâz. *dîshaa*) a misreading of Pahlvi *shâk*=Persian *shâkh*) twig. मूलानि (Pâz. *barîshaa*, a misreading of Pahlavi "*bargîhâ*" leaves) leaves. Is मूलानि a miswriting for पत्राणि?

11. *a.* (I. 18-19). Note that in the Zoroastrian Sciptures the fourth head is the fifth, and the fifth head the fourth. But the Author has changed it here.

12. (I. 20) कीर्त्तनं is probably a miswriting for कृतं (Pâz. *karda*) made.

12 *a.* Better मनुष्यत्वं condition of man, manhood.

13. (I. 27). सुप्रसिद्धतरं (Pâz. *vâspuhrak*) more princely, more noble.

14. (I. 28). यावत् शओसीओशं (Pâz. *ô frashêgard*) till the last day of the world.

14*a.* (I. 30). द्रुज Aharman; the original falsehood.

15. (I. 31). प्रतिद्वंद्विन् (Pâz. *anbasâ*) विरोधिन्, संवादिन्, अन्योन्यविरोधिन्, परस्परविरोधिन्, निराकर्तृन्, अनिबद्ध, mutually afflictive, inconsistent, contradictory.

16. (I. 34). Allusion to Ahriman?

17. (I. 35). मर्हांफ्रोष=मर्दांफ्रोख (ष for ख) the name of the Author of this book.

18. (I. 36). अपूर्णनरदाति (Pâzend *awarnâêdârî*, a misreading of Pahlavi "*apûrn-sâlîh*") time of youth, youthful career. Is दाति used here by Nerioseng, confounding it with Pahlavi "*dât*"

meaning *age, time?*—K_{10} has in Gujerati (*secondâ manu*) અધુરૂં દહાપણ, એટલે નાદાનપણું.

18 *a.* (I. 36). संयात=संजात—य for ज.

18 *b.* (I. 37). Better प्रचुरतरद्वीपेषु.

19. (I. 38). हूफरवर्द (Pâz. *hûfarward*, Pahlavi *hûfarvard*[=Av. *hufravashi?*] saintly, glorified.—This word is generally used as an adjective. Does Neriosеng use it here as the name of a person? In the Gujerati versions of K_9 and K_{10} હુફરવરદ is taken as the name of a person.

20. (I. 38). आदरपादिआवंद Name of an ancient author.

21. (I. 43). लक्ष्म्याः (Pâz. *mâdagî*) particular, important (Hoshengji and West). Is this word a clerical blunder for लक्ष्य or लक्ष्मन्=Gujerati લાછણ a stigma, a spot?

22. (II. 17). ब्रादरोद is a Pahlavi word, generally used in the sense of the opposite production of Ahriman, which destroys the particular good production of Auharmazd. Some times it is used as a name of Ahriman himself. Hoshangji and West give the meaning of "*brâdarôdî*" and "*brâdarôda*" (Pâz.) as *fraternization.* I think the meaning *fratricide* would be etymologically more appropriate (Av. *brâtar*, brother, and *vadh*, to smite).

23. (III. 9). उद्दीरितं (Pâz. *burd*) thrown out, excluded.

24. (IV. 3). ग्वीरोद्दीनीयाः (Pâz. *vîrod-dîniân*, a misreading of Pahlavî *viroyishnîkân*, which is a translation of the Arabic *môminûn*, the believers, the faithful, an appellation commonly assumed by Muhammadans).

25. (IV. 10). गदूग (Pâz. *gadûg*) from Pahlavî *gadak*, Avesta *gadha*, a brigand.

26. (IV. 20). अंतर्ग्रोहे (Pâz. *andar grohî*). The Pâzend is, I suppose, a misreading of Pahlavî *andarvâê*, mid-air, atmosphere, firmament.

27. (IV. 32). The repetition of Haftoiringa as an opponent also of Brihaspati as of Shanî, seems to be erroneous, as it increases their number by one, making it six instead of five, which in fact it is. Compare§ 29. Again, Mazdadâta is not the name of a star in the original Sirozâ of the Avesta, but an adjective of "*Frâpa*" which I think is the name of the Hormazdian star.

28. (IV. 46). (सूर्यचन्द्रौ अवाख्तरिणौ) (Pâz. *Mihir u Mâh i awâkhtarî*). Is this an allusion to राहु and केतु?

29. (IV. 47). Is this an allusion to the demoness called in Pahlavî "*Mûsh-par*" and in Avesta "*aranhâo mûsh, aranhâo pairikayâo,*" (cf. yasna XVI. 8; LXVIII. 8.)?

30. (IV. 52). The demon who keeps off rain from falling.

31. (IV. 53). The fire of lightning

32. (IV. 53). The opponent of Tishtrya, the demon who prevents rain from falling by drying up its water. Avesta "Apaosha." See Tir Yasht.

33. (IV. 57). Idleness, sloth, procrastination, laziness.

33 *a.* (IV. 65). चीनक (Pâz. *chinaa*, Pahlavi *chînak*) a snare; H. & W.—I think it is a clerical blunder for धान्यक or धाना or कण (Persian *'dâneh,'* Pahlavî *'dânak,'* Avesta *'dâna'*) grain, corn.

34. (IV. 71). स्वसत्तया (*Pâz. hast-gôhariha*) with (its) existing nature.

35. (IV. 77). स्तंभाः (Pâz. *tharaa* for *talaa*, Pahlavî *talak*) springe, trap.—H. & W.

36. (IV. 99). To whom does the Author allude here is not known. Is it Mithra's Mace (khurshed Yast, § 5, *vazrem.........Mithrahê*)? (?).

37. (IV. 101). It seems the Author Mardânfrokh is a believer in the Ristâkhîz, the final resurrection of all.

38. (V. 12). Nerioseng has through his misreading of Pahlavi *"bâr"* (times) as *"bahr"* (portion) produced a confused rendering of the text, which I have ventured to correct in the brackets.

39. (V. 13-14). Translate interrogatively:—"For, what is there which can not be said as inevitable inference? Is *was and will be* one time or one place? Can twice two be said to be five or three?" [of course *not*].

40. (V. 19). पनीर (Persian *"panîr"*) cheese.

41. (V. 19). स्पेदक (Persian *"safîdeh"*) the white fluid surrounding the yolk of an egg.

42. (V. 20). सुधा (Pâzend "gach," Pahalavî *"gach"* Avesta *"vîchicha"*) chalk.

43. (V. 61). जिगिर (Pâz. *"jigar,"* Pahl. *"jigar,"* Pers. *"jigar,"* Avesta *"yâkare"* Sanskrit यकृत्) liver.

44. (V. 61). कालखंड (Pâz. *"dawur,"* a misdeciphering of Pahlavi "spur" Persian "supurz") spleen. [Compare Gujerati કાલજું.]

45. (V. 61). बुक्क (Pâz. Pah. Pers. *"sush"* lungs) the heart. [Compare Gujerati બુક્કો and Sanskrit वृक्कक kidney].

46. (V. 61). " औरुरिका So all; perhaps औरसं वृक्का, or उरसो वृक्का."—H. & W.

47. (V. 61). पित्तं अंत्रं (Pâz. *"zahar póshashni"* gall bladder). [Compare Gujerati પિત્તો and આંતરડું].

47 *a.* (V. 87). वृद्धि (Pâz. *fravash*) the Fravashi, the Frohar, the guardian spirit.

47 *b.* (V. 88). प्रज्ञोन्मेष (Pâz. *vh* or *wwh* for Avestic *ahu*) spiritual life.

47 *c.* (VI. 6). This is an allusion to the sect of the Zervanites.

47 *d.* (VI. 14). निष्ठा (Pâzend *dar-yam"*) = Gujerati નીટ snot ? or = Pahlavi *"darîm,"* Avesta *"driwi,"* spot ?

48. (VI. 19). हट्टव्यवहार (Pâz. *"vâzâr,* Pahlavi *"vâjâr,"* Persian *"bâzâr"*) usage of the market; *i. e.* inference by men or common sense.—I think Nerioseng has misread the Pahlavî word *"w achâr"* in the original text, which means "and it is inevitable (conclusion) that........" Hence his farfetched rendering.

49. (VI. 35). सुवस्तायीक (Pâz. *"suwastâî")* Sophistical.—H. & W.

50. (VIII. 21). Nerioseng always uses रोचिस् as feminine.

51. (VIII. 32). The Pâzend text having an erroneous reading *"post,"* (the skin) instead of the correct word *"posht,"* (the back), Nerioseng renders it by चर्म. But it should be rendered by पृष्ठ, which gives the proper meaning of the original text.

52. (VIII. 60). वृद्धि (Pâzend *"fravash,"* Avesta *"fravashi"*) *the Faroher*, usually interpreted as a guardian spirit, is understood, it seems, here by the Author as a physical power.

53. (IX. 4). Here we meet with a remarkable instance of a mistake of Nerioseng, caused by his misdecipherment of the Pahlavî word *"Arbâûm,"* the Semitic substitute of the Iranian *"Chihârum"* (the fourth). He reads and renders *"arbâ"* into Pâzend *"ardi"*, and consequently into Sanskrit बलिष्ठ (strongest), and the ordinal termination *"ûm"* by the pronominal adjunct *"ûm"* = मे (!!). We have corrected the mistake by चतुर्थः in the text.

54. (IX. 4). उपरि......स्यात् &c......to the end of the whole chapter is a quotation from the Pahlavî Dînkard. "We

have-shown its Sanskrit translation of Nerioseng by putting it into the inverted comas.

55. (IX. 4). स्यात् is the rendering of Pâzend "*hâd,*" (Persian "*hast*") equivalent of Pahlavî "*hoât*" (usually appearing as "*hômanât*") at the commencement of chapters or paragraphs of the Pahlavî Dinkard. Compare similar commencement by अस्ति in the Panchatantra, Hitôpadêsha, &c.

56. (IX. 9). It seems better here to render the Pâzend "*ê*" (=Pahlavî "*âê*," this) by एतद् than by अहो.

57. (IX. 14). Nerioseng uses व्याधि in the feminine gender also.

57 *a.* (X. 1). It does not appear clearly that this "Other Essay" from here up to para. 38 is a quotation from the Pahlavî Dinkard or the writing of Mardânfarokh himself.

58. (X. 59). मस्तर्ग-मान (Pâzend "*mastarg-mâna*"). मान is certainly the well-known pseudo-prophet *Mânî*; मस्तर्ग is probably some epithet of his.

59. (X. 60). It seems Mardânfrokh has much dislike of esoterism.

60. (X. 66). वृद्धि (Pâzend "*fravash*") the *Frôhar.*

61. (X. 67). स्पुदाखत (Pâzend "*Spudâkht*") a misreading of Pahlavî "*Spanddât,*" Avesta "*Spentôdâta,*" Persian "*Ispandyâr,*" the son of Gushtâsp.

62. (X. 67). जरगर (Pâzend "*Zargar*") a misreading of Pâhlavî "*Zarîr*", Avesta "*Zairivairi,*" the brother of Gushtâsp.

63. (X. 70). दातृ (Pâzend "bagh") divine lord.

64. (X. 70). आश्मोग heretic, infidel.

65. (X. 75). किञ्चिज्ज्ञ knowing very little.

66. (X. 79). प्राप्तबारीकैः दारमीयैः Nerioseng's transcription of his own imperfect Pâzend.—H. & W.

67. (XI. 267). अगद्दीनित्व (Pâzend "*agdînî,*" Pahlavi "*akdînîh*", Av. "*aghâ daênâ*") evil religion, infidelity.

68. (XI. 280). मुथजरीक (Pâzend "*Muthzarî*") of the Mutazalî sect.—H. & W.

69. (XII. 2—34). It is not clear whether the quotation from the Dinkard ends at the para 34 or at the end of the chapter twelfth.

70. (XIII. 38—39). ते खाद्यं आस्तरणेन निद्रायाः श्वासेन च नासिकायाः भूयात् । यावत् निर्वाणं ते जीवितस्य॥ (Pâzend "*kut khvarashni pa hustarashni i khvaê u damashni i vînî bâd, aṅdâ farzhâm yat ziṅdaî.*") Compare the Old Testament of the Bible, Genesis, III. 19: "In the sweat of thy face shalt thou eat bread, till thou return unto the ground."—Nerioseng's rendering of "*hustarashni i khvaê*" (profuse flow of sweat) by आस्तरणेन निद्रायाः is erroneous. "*Hustarashni*" is used in the sense of "flowing (of some liquid thing)," and not in that of a layer (Gujerati અસ્તર or even a તરાઇ bedding) or lying, or a cover. "*Khvaê*" is not akin to "Khvâb" (निद्रा) sleep, but is the Pahlavi "*Khvâê*," morden Persian "*Khôê,*" from a possible Avestic word "*hvaêdha*" = Skr. स्वेद = Eng. sweat.

71. (XIII. 101). चतुःशनैश्चरीय (Pâzend "*Chârshunbad,*" Persian "*chihârshuṅbeh*") = the fourth from and including the Saturn's [day], *viz.* the day of the Sun according to the order of the planets among the *Sipâsîs*; who reckoned the succession of them as did the Sabians, *viz.* (1) Saturn, (2) Jupiter, (3) Mars, (4) the Sun, (5) Mercury, (6) Venus, and (7) the Moon. Compare the Dasâtîr, the Dabestân, and other writings of the Sipâsi sect. In the modern Persian *Chihâr-shuṅbeh* means Wednesday.—The Author, Mardân-farrokh

here criticises the Old Testament of the Bible, Genesis I. 14-19:—

"14 And God said, Let there be lights in the firmament of the heaven to divide the day from the night; and let them be for signs, and for seasons, and for days, and years:

15 And let them be for lights in the firmament of the heaven to give light upon the earth: and it was so.

16 And God made two great lights; the greater light to rule the day, and the lesser light to rule the night: *he made* the stars also.

17 And God set them in the firmament of the heaven to give light upon the earth,

18 And to rule over the day and over the night, and to divide the light from the darkness: and God saw that *it was* good.

19 And the evening and the morning were the fourth day."

72. (XIV. 7). **सप्तत्वैंयत्यं** (Pâzend '*haft-anbâdua*)" [?]. Possibly a clerical mistake for **सप्तैतावत्यं** and "*haftânbârua,*" sevenfold.

73. (XIV. 12). **लोचनं** (Pâzend "*vakhsh*") Neriosеng has misread the Pahlavi "*râya*" breath, as "*u ash*" and the eye. Hence this erroneous rendering.

74. (XIV. 19). **असरासर** (Pâzend "*asarâsarân*") a misdecipherment of Pahlavi "*asarâêlîãn*"), the Israelites.

74 *a.* (XIV. 33). **जरीग** (Pâzend "*zarî*" for "*zaradaa*") pale, dispondent.

75. (XIV. 40). **मेहादर** (Pâzend "*mehâdar,*") a transcript of the Pâzend "*mehâdar,*" which is a contraction of Pahlavî "*mas-dâḍ-var*" or "*masdâḍtar*" (="*dâḍmastar*") aged, venerable.

76. (XIV. 42). **आसीनक** Isaac.

77. (XIV. 46). **मधु** *m.* (Pâzend "*maê,*" Pahlavî "*maê,*" Avesta "*madhu*") wine.—**क्षण** (Pazend "*shê*" [?]) (1) leisure, or (2) festival.

78. (XIV. 50). **शपथैः.........अखादत्** (Pâzend "sawgand.........khord) took oath.

79. (XIV. 59). **नक्त** (Pâzend "*rozhaa*") fasting.

80. (XIV. 62). **चक्रपाद** (Pâzend "*akhtar*") constellation.

81. (XV. 1). **तर्शा** (Pâzend "*Tarsâ*") Christian.

82 (XV. 2). **जुहूदता** (Pâzend "*Zuhûdî*") Judaism.

83. (XV. 5). **हुरुशर्म्म** (Pâzend "*Hurûsharm*") Pahlavî "*Hûrûsharm*" or "*Hûrsâlem,*" Jerusalem.

84. (XV. 8). **स्परगर** (Pâzend "*Spargar,*" a misdeciphering of Pâhlavî '*Gêwriel*") Gabriel.

85. (XV. 18). **मशिआक** (Pâzend "*Mashyâe*") Messiah.

86. (XV. 83). **विरु** (Pâzend "*gurg*") wolf (Gujerati વરૂ)—**मत्कुण** a bug, a flea (Gujerati માકણ).

87. (XV. 91). **पावरोश** ("Pâzend *Pâvarosh*") Paulos; St. Paul.

88. (XV. 152). **मूषाक** (Pâzend "*Mûshâê*") Mûsâ; Moses.

89. (XVI. 1) **मानेय** (Pâzend "*Mânâê*") Mânî.

90. (XVI. 2). **मानेयीय** (Pazend "*Mânâêigãn*") Manichaean.

91. (XVI. 13). **कूनीदेव** (Pâzend "*Kûnî-dêw*") According to Dr. West, a misreading for Pahlavi "*Kûnd-dêv,*" the demon Kund. Compare Avesta "*daêum Kundem,*" Vendidad, XI. 12, XIX. 41. W. [?].—I guess the Demon of Adultery, Sodomy, or of human and other sorts of animal excreta. Compare Pahlavî & Persian "*Kun,*" anus, pudenda; Sanskrit **कौपीन,** also Avesta Gâthic "*Kevînô*" [?]. Or, perhaps the Kunda Daêwa may be the Iranian name of **केतु,** the mythological name of the descending node. Compare also **धूमकेतु, राहु** and **केतु** who are supposed to cause the eclipses. [?].

Old Gujerâti Version of स्कंद्-गुमानी-गुजार, according to K_{10}.

[१]

१. नाम होर्म्मंज्द स्वामि माहाज्ञानी सरवनो राजो संगलि वातनी विगत संगलि सकटिनो ॥१॥ २. ये अदश्य मध्य अदश्य ॥ २ ॥ ३. तेणे अपोते एक पोतानें मेले एक बीजु कोइ नही सुत्र धरीउ सरव सरजीउ शमारीउ ॥ ३ ॥ ४. तने सरजेउ जे पोताने तथा प्राण मोटि करी शात अमशासपंद मोटा तथा सघला ईअज्द अमशासपंद स्वर्ग बेहेशतनां रेहेनार तथा प्रथ्वीना चलवनार ॥ ५. जे सात लक्षण छे मानश तथा गाऐचतुशपद तथा वईशवनर तथा साते धात तथा प्रथवी तथा पांणि तथा वनस्पति ॥

६. तेने सरजीउ जे माणस मधे एक राजा जे प्रथविना काम प्रवर्त्तने किधि चलावाने किजे ॥ ७. तेने सरजीउ जे जे वार श्रष्टिने पोतानि करिने अने जांणपणू निर्म्मल तथा रूडि भावे करी रूप आकार ईछाए करि ॥ ८. एवुं चीतवुं शांभलवुं बुध डाहापण जीव वृधं जे छे ॥ जेछे । ए आतमाना हथीआर छे ॥ तेहेनु जांणवू हरखनि कीधि तेहेनेज छे । ते अदश्यज छे पांच शस्र जोवूं शांभलवूं सुघवुं खावूं । सवाद लेवुं डिले लगाडवुं ॥०॥ ८ ॥ ९. पांच जे छे हथीआर दखईती छे ॥ आंख कांन नाख मोहो संगला दिलनि चांमडि ॥०॥९॥ १०. तेणि ए हथीआर लिदां छि मांणसने दिधां प्रथ्वीनां काम चलावाने वास्ते ॥१०॥

११. तेणे दिधूं दिनने संघलि दाहापण मोटूं वृक्ष सरिखुं ॥०११॥ १२. जेने एक थडः बि वकास । त्रंन डाल चार वडवाई। पांच मूल ॥१२॥

१३. जे एक ठड सरीखुं ॥ १३ ॥ १४. बे वकास करवु । ते अेने तजवुं ॥१४॥ १५. त्रण डाल रूडि मत । रूडि वांणी । रूडि कर्णि ॥ जे छे रूडि मत । रूडि वचस रूडि क्रणी ॥ १५ ॥ १६. जे चेहार वडवाई । चेहार विद्या दिननि जे छि । हुई अने छि अनि होसे दिन नश्चय । प्रगट थाई छि ॥१६॥ १८. जे छि आचार्यना गुरू राजा खिम्रि कुणबि । बिजि जात विवसाईआ ॥१७॥ १८. पांच मूल पांचे ठाकुर । जेहेनां दिन मध्य नांम छि ॥ घरनु धणि तथा सावजनो धणि तथा जलनु ठाकुर ग्रामनु ठाकुर जरथुश्त्र अतिज्ञाणि ॥१८॥ १९. एक सिरज छि प्रथविनु ॥१९॥ २०. ए प्रथ्विन् वखांण जे छि मानस प्रगट किधां । पोतानां रूप सरिखुं मांनस प्रगट किधूं । ए चेआरे वीद्या प्रथविमांही छि ॥२०॥ २१. जे सिरं ते जे आचारजे गुरू ॥२१॥ २२. तथा हात जे षत्रि ॥२२॥ तथा पेट ते कुणबि ॥२३॥ २३. तथा पर्गत् अनेरा जे लोक व्यवसाएआ ॥२४॥ २५. ए च्याहारे गुण मांणस्मांहा छे सिलपंण । तथा शुरपण । तथा बुध । तथा उदमि ॥ व्यवसाईआ ॥२५॥ २६. जे सिलपंण गुरनि जिम घणां साचा कामनि सिलपण जे लाजने भुई पाप नहि करे ॥२६॥ २७. जे शुरपण क्षित्रानी छि । ते प्रगट छि । श्रंगार क्षित्रिनि शुरपण जे कहिई छि । तेहे तेहेनी शुभा ॥ २७ ॥ २८. पछि कणबि बुद्धि अनि बलि करि काम । करसणं । प्रथ्वि माहे करे । तांहां लगण करे जांहां लगे । शऊसिओश लगे ॥२८॥ २९. पछि अन्य लोको विवसाईआ ने उदमसु विवसाइ जे छि मोटि प्रवरत कारि चलाववूं तेहेवी विद्या ॥२९॥

३०. य सगलि प्रकारे सर्व रचीउ छि । ते उपर एक थांभ साचूं सरिखूं सहाम करि । द्रूज छि तेहेनां हथीआर ॥ ते वईरपणू करे छि ॥ ३० ॥

३१. ए अह्मि सर्व विज्ञान बहु घणि प्रकारि तथा घणि जातकू जेम घणा मार्ग जेम घणि प्रकारि प्रीछववू जे जोग मध्ये सहूको माहोमांहु संवाद । एक कहि । आ मारग रूडु बिजो कहि एमा रहु ते मार्गना वगोनार । तथा भाजनार छि ॥ ३१ ॥

३२. माहोमाह संवादयं । भांजवि । नास करवि । जे एक एक मध्य । माहोमाह तुहे एक वेला मध्ये एकमति सामा थई साचा ते रहि ॥३२॥

३३. साचू छि ते पोताने बलि इछ पणि करि जे साचू ते एक मारग छि खोटा ते घणा मारग छि ॥३३॥ ३४. जूडू छि ते घणा प्रकारे। घणा वेख संवाद करि सकतु छि। सर्व तोलता एक मूल जूडू छि। तेथी घणा प्रकार छि जूठा थाई थाइ छि ॥३४॥

३५. ते हू मर्दांफ्रोखि होर्म्मज्ददाद तेणु पुत्र ते हुंए जे रचन किधि ते मे दीठी जे जुग मध्य घणि जात तथा घनि दिनि घणी समालोचत्वं यत् दिठी मे ॥३५॥

३६. ते अह्मि एतलामांठि संघला प्रकारनि सोधन शुचं तेहेने जोउ छूं। सोधू छूं। साचूं पांमिउ अह्मि ॥३६॥ ३७. एह तिहेने थकि आजू बूद्धिपे। समुद्र सिमालगे करि सर्व जोएउ ॥३७॥ ३८. अह्मो ए वचंन प्रमाण एहनु छि। तेहेनू पूछवूं साचूं काम छि। तेहेनां लख्या जे ग्रंथ छि। जूनां ते थकि लख्या छि। जे ग्रंथ ज्ञानि तथा साचा गुरु तेना नाम छि। जे हूफ्रवर्द तथा आदरपादीआवंदस्य तेना वचंन। नश्चय करि ए ग्रंथ नि विखि स्कंदगुमानी नाम किधूं। ते पुस्तक लखिउ छि ॥३८॥ ३९. जे भ्रांत विचारवानि घणा नवा सीखवानि घणि ईछ्या थाई पछि जांणिउ जे साचू छे। जे तेहेनू जांणवूं प्रसध छि साचूं उत्तम दिन घणां समोहे मध्ये जूई मतना करनार। त समा बोलता हूआ ॥३९॥

४०. अह्मो न ज्ञानि छि। शस्त्रवति छि तेहेने किधि नहि जे वद्याअर्थि नवूं शिवा [सिखवा] वाछ्या कर्त्ता। तेहनां हितनि काजि मि कीधूं ॥४०॥

४१. पछि मोटानि सघलि प्रसिध्य थावानि उत्तम दिनिः पूर्व वखि पहिल्या न्याइवत पुरख हूआ तेहेना वचन सूधू करवा हुई ॥४१॥

४२. विवेकी जांनवूं। तेहेनु मागनार अह्मि ॥४२॥

४३. जे जोवानि किधूं उद्यम करिछि। तेहेमांहां लखिउ छि। अनि बोलीउ पण छि। रचवानि काजे ते संघत साची करि प्रगट खघलि माजदिअस्नि बोलि छि। आगे लगे ते ज्ञानिने जोवूं ॥४३॥ ४४. तह्मि नि अह्मे पदनु कहिनार। सिखवनार तेटला माठे सिखामण देउ छूं ॥४४॥

४५. अह्मो दानमान साचू मागू छूं। दीननू। जांणपणू। नवा सिख्यावत् जे छे तेहेने वेहिचवाने कारणनी ईछय करु छूं ॥४५॥ ४६. थोडा गनाना जाणनार छि। जोगतर छे। तेहेने विताग [विभाग] करि आपिइ छे। साहमाटे पगारनि कीधि ते घ[illegible] जाणि जोगतरनि। ते सा माटि जे लभ सखाईउ तेने हुई ॥४६॥ ४७. जेम आगे जाणनारे विचारिउ छे ते जांणवाने किजे ॥ ४७ ॥

४८. जे देवूं त्रण प्रकारनूं छे। मनसा। वचसा। कर्म्मणा ॥४८॥ ४९. मनश्नी देवूं ते। जो काएनि रूडां मनसनी रूडुं वांछि। एहवूं जे पोताना सरिरने ॥४९॥ ५०. तथा वचनूनि दक्षणा ते जे सघलांने रूडा व्यापारे जांणिने घणू विचारी जोई ने जेहेने जेहेवि घटि तेहेने तेहेवि सिखावि ॥५०॥ ५१. जेम जे ज्ञानिइ कहिंउ होइ तेम। पतगरीउ ॥५१॥ ५२. जे अह्मे वांचूं छूं। सघलुं जांणू निश्च जांणू जे लाभ तथा फल सीखवूं एकठू हुइ ते रूडू तथा पाडवूं तेना फल जांणूं छूं ॥५२॥ ५३. देवू कुनइनीनूं ते जे रूडू पामिइ ते जोग्यतरनि रूडुं आपीइ। तथा वांछीइ ॥५३॥

५४ बीजू ए जे सांभरवू करवूं जे उत्तमनि आत्मा पवित्र हु ॥५४॥ ५५. एण हितकरि। अह्मि एहवि वांछा करूछूं जे ए ग्रंथ जांणनारनी दया करी। जांणपणूं पोतानि करि। प्रमेश्व जोवूं नित नित समारू छेउ ॥५५॥ ५६. जें उत्तम छि ते सघलि पृथ्वीनि उत्तम रूडी दृष्टइं जोइ। ते आंखि सूर्यनां तेज बराबर छे ॥५६॥ ५७. जे सूर्य छि ते लघलि पृथ्वीनि रूडि दृष्टि जोइ। जेवूं तेज छि ॥५७॥

[२]

१. पेहेलुं पत् ॥५८॥ उपर पूछूं जे केतला एक प्रकार सदा जई तेनु धणी मेहिरीआर महमादनु पुत्र अस्पहानि रूडि मनसा करी पोतमंनी ईछ्या करि पूछूं। अने वलतु उतर सांभलिउ ॥५९॥

३. ते जे पूछिउ जे आहर्म्मन सिअर्थे इजे तेजवि करिउ छे। सा माटि एहवूं थईसि रहिउ। जे अह्मे एकरले जोउ छेउ ॥ तेहेने भांजे छे। नास पमाडे छे। किम विर आने छे। जेम पाणि अने वेविश्वनरं ॥६०॥

४. वलतु उतर ए जे आहर्म्मन छे तेहनि विक्रांत। जे तेज छे। ते पोताने कारणे भाजवूं नास करवूं ॥ ६१ ॥ ५. वीघात् कामनि इछया जे ए सदा। ऐहनू भांजवूं भांजवानि इछया सदा ॥६२॥

६. वीराधीउ। विक्रिउ छे। सघलि वाति छे। जे हांन तथा विनासवर। यां बीजी वात् न जांणि ॥ ६३ ॥ ७. जे एकरलनि माहोमाह एक वुध्य करी। एक रचना करी हुति। बीजू कांई वरोध वक्रांत न हुतु ॥६४॥ ८. पछि भाजवूं वनसाडवूं। माहोमाह साम प्रतवादि हूआ सर्व जिम एक ठार। हूता। जेम विरोधी थया हूआ ॥६५॥ ९. परथमं एक रत्न साचूं। एकठार हूता जिवत् किं क्रता मङ्हू एक एक सिखाइत हुता ॥६६॥ १० वनसाडवूं। तथा भांजवूं। एक-रत्नने बीजूं भाजवानू रत्न ॥६७॥ ११. इम जेम उहनू अनि टाहडू। जे ऐक एक मध्ये वरोध जे ऐक रत्न। छे। ते तेसु सदाइननू मारिवू। तथा विरपणूं तथा कलेसवणास करवूं छे ॥६८॥

१२. जे सघली वाते वणसाववूं जिभ चोपडूं अने रूखू। कोरडू। जेम। उहनूं। अने टाढ़ वरोध छि ॥६९॥ १३. एक एकनि मारि वरोध करि एक बीजासूं सदई ॥७०॥ १४. जे वनशाववूं सरिरसु सदाइ युध्य करवूं जेम उनू अने टाढ़ूं। तथा चोपडूं अने कोरडू ॥७१॥ १५. संग्रांम सहना जे सदा सरीर नास पांमे वणसी नास पामे ॥७२॥ १६. पांणि अने विस्वानर। जेम विरोधता प्रगट। ऐक रत्न ते सुको। ए वरोधनु कर्नार प्रगट नही ॥७३॥ १७. जेम जे टाहडू जे भीनू ते पाणीसुं। संजोग पामीउ छि तेहेनू। वइरउ नही। शुं जेम। अग्नि ॥७४॥ १८. लुखूंज जिम भललू उहनासू जि अग्न समध पामी वैचिनूदूघ विरोधनू विरोधन टले ॥७५॥

१. ते जे पुछीउ ॥७६॥ २. जे सामाटि दाता सवामि माहाज्ञानि आहर्म्मन निकृष्ट करनार पाडूवानु वछनार अन्यथा बीजू नही। दीइ। जे ऐ वातूनी सकत छि ॥७७॥ ३. जे कहिउ। जे। समर्थ नही। करवानि पछि जे। नर संपूरु। सघलाथी। उणु। जे नर पृ ॥७७॥

४. वलतु उतर इम आप्यु ॥७८॥ ५. जे आहर्म्मनू। छे। ते भूडूं अने भूडि जात्। अनि भूडा कांमनु धणी। छि। अनि। सदाई दरूज ॥७९॥ ६. दाताइ सवामि माहाज्ञानि संघली सकतनु धणी तेज। पछे। ते समर्थ छि पण मजदि लगि ॥८०॥

७. ऐ कार्यने वेखे समर्थ नही होवानि विहिरि। सक्तु हु। अथवा असक्त पछे करी न सकि ॥८१॥ ८. बोलु जे माहाज्ञानी छे। ते मजदि वचननि लगे बोले नही ॥८२॥ ९. ज बोलु ते हुवानि समर्थ नही। वली। कहीउ जे प्रमेस्वर तां लगे ते समर्थ जां लगे मयदि होवानि समर्थ नही कहीउ ॥८३॥ १०......॥८४॥

११. किम सक्त मर्याद तेहेनू। ए कांम छे ॥८५॥ १२. जे नर्वाणनो जांणनार ॥८६॥ १३. कामने नर्वणीनु जांणनार संघली सक्तनु धणि छि ॥८७॥ १४. तेनां काम ऐ छे जे न सकिनु आदर करि ॥८८॥ १५. जे सर्वे ते कामनी। ईछा करि तेहनु करवानु समर्थ समंध पामे ॥८९॥

१६. जर्आत कहुछूं जे दाता अहुर्म्मउद। समर्थ। अने जे आहर्म्मन भुडु जे छे। रूडाने भूडु करे छे। ज बीजू। शाई ॥९१॥ १७. जे रत्न देवीनू छि। तेनि ऐजद फेरवी तथा ऐजदनू छि ते देवी फेरवी सके ॥९२॥ १८. अंधारू थकी उजवालूं। अने। उजवलूं थकी। अंधारू करी शके ॥९३॥ १९. रत्नने नही उलखे ते रत्नने विस्तार करी बोले ॥ ९४ ॥ २०. जे रतनी परिक्षा अंतर कर्मणो नही जाणे तेहेनू चलण। अजांणपणू ॥९५॥ २१. भूडां क्षुद्र जंतुने रूडा माहि लखवी ॥९६॥ २२. जे अन्या तथा भूडा ते मासण [माणस] तथा गाई पशु जात

तिहनि पोताना करी जांणें तेहेने माहारि तथा भ्रंम करी नास्तबध्य करी भ्रमथी भूलवे तेवा द्रूज ॥ ९७ ॥ २३. सघलि थकी भूडां जे द्रूजथी जि अदेखाई तथा क्रोध तथा कंद्रप। पुरुष मध्ये महल्यू ॥ ९८ ॥ २४. जे खावूं। जे उसड कडवूं भारी ते मध्ये विख भेलू नही। रुडाना लाभनि काजे पाभवाने। जे दुखने तथा मांदने नास कर्वाने कीजे ते उसड कीधा ॥ ९९ ॥ २५. जेम साचू बोलवूं। अने जूठू बोलवूं ॥१००॥

२६. अने जे छे ते सर्व सरीर माहे छे । जे जूठू बोलवूं जे सवर्गी पुरुष घणा अन्या थकु मूकाऐ साचू बोलवूं अजांणीउ करे ॥१०१॥ २७. [illegible]। जे रूडू। जूठि बोलवि करी। केम ढांक्यूं। [illegible]इ भूडानु नास जेटलू भूडू ते भूडासू मित्र भव पामेउ ॥१०२॥ २८. जे अग्राध्य। ते साची वांणी संयाते समंध नही पमि। केम जे भूडासू भूडू मित्रभाव पांमेउ छे ॥ १०३ ॥

२९. तेतला माठे। एक ऐकने विरभाव माटि ढांके माहोमाह ऐक ऐने वरोध माटि ढांके छे ॥१०४॥ ३०. सघली वाते। ऐक। ऐकने। वप्रित करवाने। करवाने। सबल छे ॥ १०५ ॥ ३१. जेम तेज अने अंधारू सुगंध तथा दुर्गंध अने पुण्य अने पाप। रूडु दाहपंण। तथा भूडु जांणपणूं जे छे ॥१०६॥ ३२. सुं भांजवूं ते जे। पोतानां। वीरवनां बीजू कांई धरवूं नही। ऐहवूं करवा कीधा छे ॥१०७॥ ३३...३४. ते जे कहीउ छे। रात्रनुं अंधारू पोते मुक्तात्मा जे। माणस शुध्य पामे वाघ तथा वीजां खरवस्त्र थकी चोर थकी कूतरा थकी संघले थकी मूकाइ ॥१०८॥

३५. दस उजवाले तेज माहि । हाथे ते साहीआं जाइ ॥ १०९ ॥ ३६. जे रूडू जे अंधारू तथा अन्या। ते उजवाले डाहपंणे करी जाणीइ ॥ ११० ॥ ३७. जे तेज धांकवाने कीजे। अंधारू प्रगट। कीधू। पण कांई बीजूं परिकार नही। वाघ तथा वरू। तथा भूडां सावज। तथा क्षूद्रजंत्तनां पछे घणां एणे बले प्रांणे करी सके ॥१११॥ ३८. घणां मठि तहमारे मीत्रपणू। जेत। तथा रुडू जांणवू ॥११२॥ ३९. हवे ऐ नीश्च तमारी मध्ये घणूकरी जोवूं ॥११३॥

[४]

१. ते जे पूछयू ॥ ११४ ॥ २. जे नक्षत्र सदाऐ देखीइछि। जे सघला तारानू जे कांई चक्र ते सदाऐ छे ॥ ११५ ॥ ३. ऐहवणां चक्रं जेणे कीधूं पछे सर्वत थकी छे जे ग्वीरोद्दीनी-आइ। इम कहिउ ॥ जु। रूडूं तथा पाडवूं तेहनि दीधू ॥ ११६ ॥ ४. जे अहाम्र्मने दीधू इ मोटू [illegible] जे काम ऐ केम समर्थ। आपवाने केम सम हूउ ॥११७॥ ५. संअर्थ जे छे। तारा जे छे ते मधे। रूडू सदा भलेउछे भलू श्रवी हमाघाइ छे ॥११८॥

६. जु। हुर्म्मिझ्द। आहर्म्मन माहोमाह प्रश्न करी। आपी। पछे ऐहेवू प्रगट थाइ। जे होर्म्मिझ्द। पाप तथा गुनाह। तथा। भूडा थकी वेगलु। पण। जे तारचक्र छे। ते सदा। ऐ। आहर्म्मनसु पाप समभागी। आहर्म्मनसु समभागी ॥ ११९ ॥

७. वलतु। उतर इम ॥ १२० ॥ ८. जे चक्र स्छानक आकास समंधी रूडानु वेहचनार जे रूडू सर्व वेचेउ। आहाने आइ। आहाने आइ। सदाऐ वेहेची आपीउ साचे करीने ॥ १२१ ॥

९. सात तारा सरीरवंत पापीहा तेने हेठे। पाडवागेतने पामे। जे चोरीना करनार तथा भंजक पीआरू ॥ १२२ ॥ १०. जेहेना नांम दीन मध्ये ग्रहना ॥ १२३ ॥ ११. सवामी माहाज्ञानी विवेकी। नेवणेनु जाणनार। रचनानु करनार पोतानी सरजतने पालनार अखई कीधी ॥१२४॥ १२. जेम गनामेनीउं आकास मध्ये प्रगट थाइउ। तेहेना द्रूज भूडाज्ञानी। तथा भूडा जूठानां बोलनार। घणी जात तथा पापी ते द्रूज। अंध्मराणू बीजू। उजवालाना ढांकनार ऐहवा ऐकठा थवर तेणाइ होर्म्मिझ्द सरजतने अंनछती करवा हटे अथवा पोताने कसू ॥ १२५ ॥ १३. ते उद्योत अने उत्तम थकी उत्तम सर्व ज्ञानना धणी तेणाइ द्रूजनु भूडु काम। भूडा जूठाना बोलनार। ज्ञाने करी जांणेआ ॥ १२६ ॥ १४. ऐ जे ऐ प्राण ऐहेनां ऐ भूडां कामना कर्नार हानना करनारे ऐ ते माटे ते नास पाभे थोडा समध मध्य ॥ १२७ ॥

१५. ऐ जे ते माटे कोऐक प्रण जे वली जे मंडांण संपूरू जे बंध तथा दुख तेना समंध टालवे करीने ते सर्व अंतना आकास मध्ये थकी प्रगट थासे ॥ १२८ ॥

१६. तेतला माटे नर्वाण जांणपणूं जेम ते द्रूज ते जे मध्ये पेदु समंध पामेउ। तेम सर्वे प्राण। तेना हथीआर। ते जे पाप साहत जे द्रूजनी जे घणी जात् जूडी वीइछा करी ते मूकाइ नही। ते उजवालाने अंधारू करे॥ १२९॥ १७. जम द्रूजनू वख तथा क्षूद्र जातना च्यार प्रकारे भेलीने स्वामी नीजे भेलीने धरी छे॥ १३०॥ १८. जे थकी जे ऐ द्रूज जे वीख तथा क्षुद्रजात चारे सरीरना करनार। जे स्वामीनी छे पाणी तथा वेश्वानर। प्रथ्वीनी माटि तथा वाइ। तेसु मलेआ छे। वली तम आकास माहे अद्रश्य छे पामि रेहा छे॥ १३१॥ १९. जु अद्रस्य छे सतरी खेन छे ते हुआ। तु जे शर स्वामी छे ते वध्मर्वो केम व्यरथ हुइ ते मोटि वेख। देवी। कसी वाते समर्थ नही॥ १३२॥ २०. छेह ग्रहेनि वाइ मध्ये इम भली रहेसे। जे मुनुपने तथा बीजी सरजत्ने ऐकठाम कर्वी। मुकाववूं। वधारवूं नाना प्रकार। तु ते ऐतला वाना करवा नसक्त न हुइ॥ १३३॥

२१. ऐम ते पापी ग्राहा ते उद्योतने वीटी रेहे छे। जेम द्रूजनू विष। जे क्षूद्रजंत टाला मध्य उद्यात्॥ १३४॥ २२. तेणे हेत करी सर्पजात थकी। अने वीष वृखोभ्य। अने दुष्ट सावज घणा छे। तेथी कांई लाभ जोवुं छे॥१३५॥

२३. इम पापी ग्रह थकी मलेआ हूआ। तेहे थे था। उजवालानू सूरुहू। प्रगट थाइ॥१३६.

२४. ऐणे द्रष्टांते करी पापी ग्रहा ते रुडू सदा ऐडी वनसावे॥ १३७॥ २५. ऐम जो भूडा वाटना पाडनार। जे वंणजाराने वाट मध्य थकी वाट पाडे॥ १३८॥ २६. घणानां साचा अर्थने लीइ। उदाली॥ १३९॥ २७. नही रूडा कामनां कर्नार। तथा जोगतर तथा पापवेना तेनू लेई जूठा कांमनां करनारने। तथा पराई स्त्री सू वल्धु हुइ। तथा वटल तथा अंघटताने वेहेची आपी दीइ॥ १४०॥

२८. ऐ जेम ऐहेनै पुनना करनार। जे जोतकी जेम ग्रहा जोईने केहे। जे आ रुडु। आ पाडवूं॥ १४१॥. २९. जे तेणे जेम छे। जे दीधूं। रूडू। वेहेचीउ। तेह पांचे तारा हुसे सवामीनां छे। माहा मोटा तेथी उंचा दीसे छे ते भ्रानां मांहे हसोरंग मझ्ददात। वनंत सतवेस। तेस्त्रीअं तारो ग्रह मध्ये अन्याने टालेछे। अन्याथी राखे छे॥ १४२॥ ३०. ते पांचे तारा जे सरीरना धरनार। तेने हेठे द्रष्ट ग्रहा छे। ते उजवालाने पखल वीटाई रेहेआ छे। शनीश्वर ब्रहस्पति। मंगल। शुक्र। बुध॥ १४३॥ ३१. जे तारा उचा तथा मोटा ते अवाखतरसू सामी रही जुध करे॥ १४४॥ ३२. हसोइरिंग सं पाछू मोहु करे शनीसरश्न॥ १४५॥

३३. हसोइरंग मज्ददात ते बृहस्पतसं साहमु रही जुधा करे॥ १४६॥ ३४. वनंत सताह खवखनो मार्नार ते जुधा करे मंगलसू॥ १४६॥ ३५. सतवेइस तारो जुध करे शूक्रसू॥ १४७॥

३६. तेसतरं तार जुधा करे बुध साथे पापी ग्रहा॥ १४८॥ ३७. जे रूडू छे। जे ते ग्रह थकी बोलेयुो छे। पांचे तारा स्वामी माहाज्ञानीनां छे॥ १४९॥ ३८. जेम घणो प्राण थोडू नास करी व्यजय पांमे॥ १५०॥

३९. ऐ संघाते पांचे ग्रह दाता स्वामी पोतानी ईछा करी। मूकावे सही सके। ऐककने विखे बंध करीने। सूर्य चंद्रमा साथे बांध्या छे॥ १५१॥ ४०. तहेने। आगल पेहेल्। बले कीधूं पछे पाछू वले ते ऐ माटे॥ १५२॥

४१. को ऐक ने घणां लगे जेम शनीशर बृहस्पत॥ १५३॥ ४२. इम छे थोडू। जेम बूध अने शुक्र छे॥ १५४॥ ४३. सघला जे छेहेडु दोरडांनु पामीने ताणीइ। पाछा वाली ताणे॥ १५५॥ ४४. ऐहेने पोतानी ईछया चालवा नही दीइ॥ १५६॥ ४५...

४६. ते बे २ द्रुज भारे बलेवंत। जे छे। ते दुष्ट सूर्यनी तथा चंद्रमाने वईरपणूं। करी हेठेथा तेजने नास करे॥ १५७॥ ४७. बीजी छाया करे। उतम जे छे॥ तारा ते ग्रह संघातइ हेठथी। सूर्यनू तेजथी बांधाछे॥ १५८॥

४८. जे ते बांधणे थकी वेगला थाइ। ते नक्षत्र तथा राश मध्ये जाइ। वक्रीने। जे नक्षत्र ते थारने प्रवेशे ते नक्षत्र रूडा कामने हान करे। अन्या करे॥ ५९॥ ४९. तां लगे हांन करे

जां लगी सूर्यनां बंधमां आवे ॥ १६० ॥ ५०. ऐ वचना साचा मे कहेआ छे ॥ १६१ ॥ ५१. ऐ जे छे जुध्य उपर थकी हेठला ताराना स्छांनक लगे ॥ १६२ ॥ ५२. हेठ छे । तेहने जुध्य तेस्तर तारा संघाते स्पंजगर देवसू ॥ १६३ ॥

५३. वीजनो वेश्वांनर छे ते अवाउस देवसूं ॥ १६४ ॥ ५४. बीजा अद्रश्य छे उत्म छे । ते सामा जोग थाइ । ते वरसातूने व्यापार लाभने वेक्रत करे प्रथ्वीने ॥ १६५.

५५. अने जे ग्रह हेठा छे । ते मानसने तथा गाइने पशुने क्षद्र जंत्तर्नी व्याघ्रनी अनेरी श्रष्ट ऊत्म तथा मध्यम ॥ १६६ ॥ ५६. जे त्रष्ट मांणसे संघाते भेलें छे ॥ १६७ ॥ ५७. जे छे लोभ तथा कंद्रप ; तथा अदेखाई । तथा रीस । तथा नीद्र ॥ १६८ ॥ ५८. तथा बुध तथा साचू क्षत्रपणू । जांणवूं वीचारसुधूं प्रमस्वरने सांभरवूं ॥ १६९ ॥ ५९. जे गुणा उत्तमा तथा गुण नक्रष्ठ छे । ते कहीआछे पुण्यना हेतने तथा पापनां ॥ १७० ॥ ६० ऐ सघलू रुडू । ते सघली सरजत धणी स्वामिनी । श्रष्ट ॥ १७१ ॥

६१. जे पोते छे ते वैद्य आरोग्यपणनु धणी । पालनार तथा धरनार पलावनार जतंननु करनार न्या तथा अन्यानु जणनार पोतानी सर्यतने ॥१७२॥

६२. इने पोतानी जे श्रष्ट उपाय कीधुो जे अन्याथी सुध थाइ । जे हथीआरे करी पाप छे-दाइ ॥ संपुरु शस्त्र आप्यू । ते सीखवीउ छे । जाणीउ छे ॥ १७३. ॥

६३. ऐहेनू दृष्टांत इम छे जेम वाडीनु धणी वाडीने पाले जांणपणे करी । स्वपाद तथा पंक्षी जे पापना कर्नार २ फलने तथा वृखने वाडी भाजवा हीदे । १ तथा वेनसनां करनार लोपे ॥ १७४ ॥

६४. ते जे वाडीनु पालनार जांणवंत जेहने जेहेवू घटे तेहेने थोडे अपराधइ थोडु डंड । अने जु घणु अपराध हुइ तु पोतानी वाडीने राखवाने कीधे ते सावजने धरे बांधे अथवा मारे ॥ १७५ ॥ ६५. जेम पारधी वागरी तथा जाले करी धरे ॥ १७६ ॥ ६६. जु श्वापद तथा पंक्षी जु देखे तेने घणु आडू करी धरे मारवाने कीधे पक्षी स्वापदन जेणे तेम वागुरा तथा खीली चुहुडी पछे ते हाणना करनार फांदा मांहे पाडे ॥ १७७ ॥ ६७. ऐ प्रगट छे जु स्वापद वागर मध्ये नही पडे । अथवा मोटे प्राणे करी । वागरी तांणी लीइ समर्थ ॥ १७८ ॥ ६८. ते स्वापद वाग्री मध्ये नहीं धराइ ॥ १७९ ॥

६९. जे डाहेउ आरामस्वामि जे वाग्री र॒॑ जांणे ते स्वापदनूं प्रांण केतलू छे तेहेनीं मर्याद ।था केटला लगे ॥ १८० ॥ ७०. जे स्वापदनू बल जां सरिर मध्ये युध्य करीने । नबल थ्यु । फेरा खाइ । जां लगे पोतानी सकत । वाग्री त्रोडवा अने खील भांजवाने । तथा उखर्वांने जुध्य करे ॥ १८१ ॥ ७१. जु प्राण पूरु नही । ते माटे प्राण करी थाके नास पामे । पछे वाडीनु धनी ज्ञानवंत पोतानी ईछा करी जे फल पाकां नीपनां पोते तांनी ते स्वापदने वाग्री मध्येथी बाहेर काडे । तेहनां प्राण नीसरेआ ॥ १८२ ॥

७२. पोतानी वाग्री तथा खीला वाली समारे । तथा खाड खणे ते मध्ये स्वापदने पाडे मारे ॥ १८३ ॥

७३. एहे इम छे दाता स्वामि श्रष्टनु सोधनार । वाग्रीनु करनार । भूडां मूल स्छानक भाजे टाले । पोतानी वाडी ते भाजवा थकी । राखे । पाले ॥ १८४ ॥ ७४. जे दुष्ट जीव । पापना कर्नार । वाडीनां भाजनार पापी आहर्म्मन जे सरजतुनो संतापनार तथा पीडनाहर ॥ १८५ ॥

७५. जेनी वागुरा उत्म आकास । जेनी उत्म श्रष्ट माहेथीं पहरुणांनी जे छे ॥ १८६ ॥

७६. जे गनामइनींउे भूडी श्रष्ट घणि थाई छे । ते ग्रह मध्ये छे ॥ ॥ १८७ ॥ ७७. थाभा तथा वागुरा । जे वस करी नही सके । स्वापद पाप कर्म्म । ते पोतानी ईछया हीडे ॥१८८॥

७८. जुध्यनी वेला आहर्म्मन । ते प्राणे करी । तथा ते हथीआरे करी घणू राज पाकरे ॥ १८९ ॥ ७९. जे युध्यना करनार । स्वापद । अंतस्तुंभ तथा वाग्रीमिहि बांधे तेना प्राण लगे ॥ १९० ॥ ८०. देहेनार सर्जतनु । धणी ते राखे जे पीडा । तथा दुथा [दया?] राखे । पछे ते घणा काल लगे रूडू करे । वली वाली॰ रचना

करे । ते वाडीनु धणी डाहेउ ते पोते वागुरा तथा थाभ कीधा ॥ १९१ ॥

८१. बीजी प्रकारे थोडे प्राण थकी तथा जूठा ते द्रूज माहोमा युध्य तेज संघाते । एटला माटे तेहेनू थोडु प्राण प्रगट थउ ॥ १९२ ॥ ८२. जे जेम भूडा जूठानां बोलनारने । इम वाढेछे । जे ऐना आकास तथा प्रथ्वी जे स्वामिनी छे ते श्रष्ट अनछति करे । अथवा पोतानां आचारथी नास पमारवूं । पोतानू चलन करवूं ॥ १९३ ॥

८३. सरीर संघाते । ते द्रूज वलवंतपणे करी । तथा वेघात् काम करी । ते सदा युध्य करी शके । सीमा लगे । जे तेणे देवता । तथा श्रष्टि तथा आकासने प्राभव दुख देखवूं छे । श्रष्टिने ॥ १९४ ॥ ८४. थोडूं थकी घणांनी वृध हुइ । जे प्रकटी ॥ १९५ ॥ ८५. घणां तेणे कारणे करी पतरगी [पतगरी] ॥ १९६ ॥ ८६. जेतला माटे ऐ युध्य माहे कोऐक बोली जे सबली घणी हुइ ते जेवाने समर्थ न हुइ ॥१९७॥

८७. जु माता पृथ्वी माहे घणां जणे छे । ते मारे छे । ते पृगट देखीइ छे ॥ जे मरवाने कीधे घणू जीववूं कीजे । पण मरवू छे ॥ केम दारद्रपणूं टामेटाम अने कांमे कांम पृकट दीसे ॥ १९८ ॥ ८८. जे संघली श्रष्टनी उत्पत चार जे छे । जे पांणी वेश्वांनर । तथा वाइ । पृथ्वी । तेसु समंध देखीइ छे ते प्रकट छे तेसु समंध देखीइ ॥ १९९ ॥ ८९. श्वगरी [स्वर्गी] लोकनां सरीर । तेनी प्रकट जीवा छे । तेहेनां हथीआर आत्मा संघाते समंध पामे ॥ २०० ॥

९०. ते मुक्तात्मानां आत्मा वेनस नही पांमे ॥ २०१ ॥ ९१. आत्मा जे ते माटे पोतानां करी गने छे ॥ २०२ ॥ ९२. ऐहेनां घणां फल जे पुण्यनां तथा पापनां कहेआथां हुता । ते परलोक मांहे पांमे ॥ सुखी तथा दुखी ॥ २०३ ॥ ९३. जु घणां फल पुण्यनां हुइ मोटा बलवंत मोटे प्रांणे करी वेरीने हाथथी छूटे । सुध्य पांमे पछे माहारुद्र स्थानके उजवाले । सघलां सुख पामे ॥ २०४ ॥ ९४. घणां काल लगे रुद्र पामे । ते रुद्र सखाइत थाइ॥२०५॥

.९५. जु घणां फल पापनां मोटा बलवंत् हुइ मोटे प्राण सखाइ । तेनु हात मांहेथी ताणी लीइ ॥ २०६ ॥ ९६. तेहे स्थानक । केहेवूं । जे भूख । तथा त्रष । रोग । तथा पीडा । भोगवे ॥ २०७ ॥ ९७. ऐहेणे तांहां नरकने स्थानक थोडू पण जे धर्म प्रथ्वी मांहे जे आवेरेउ हुइ । तु कांई ऐक छूटक हुइ ॥ २०८ ॥ ९८. ऐ थोडे हेते करी क्षुधा त्रखा थ्रु पापनी मर्याद लगे । नह नही थाइ ॥ २०९ ॥ ९९......

१००. जे छे दयानो करणार । आपणार सरजतनो राखनार कोऐ । उत्तम श्रीष्टीनो राखणार उत्तम श्रष्ट । एटला माटे दुषमनना हाथ थकी न मुकाइ । तु पोते श्राप हरे ॥ २१० ॥ १०१. ते जु मोटो पापी हुइ । शुध्य उत्तम पुरुष पाप थकी । सुध्य करी सके ॥ पाप थकी पवीत्र करे । तेहेनां आत्माने पवित्रना करणार । तेहेनां हाथे रुद्र प्रवत्री । अनंत सुख पामे ॥ २११ ॥

१०२. ऐ जे मे थोडा कहीउ । देवानु थाऊर जे वेद्य आरोग्यनु धणी । धरणार । पालनार । दुखनु लेनार सोधनार । खराग्योटानु व्याध्य तथा कु ढोडवे । पोतानी श्रष्टीने ॥ २१२ ॥

१०३. छे ऐ प्रगट हेटल जे लखीउ छे । नाना वेधनां सुख । जेहनु छेहे नही । ऐहेवूं जे बोले । समदृष्टने काजे ॥ २१३ ॥

१०४. जेम । तहमुने कहीउ । तेम । कीधूं । ऐहेवूं विसे छे । त सोमदृष्टे ते ॥ २१४ ॥ १०५. जे ऐतला माटे । लेंहूं । ऐकरू । नवूं लखनु नथी । ऐकू पतनुसूं ते जे सीख ते जे आगे कही छे । ते करुछूं ॥ २१५ ॥ १०६. ऐ दीननी सीखामण अहमे । अने दीननी जे बुध्य ते लखीछे । आद्रपादीआवंदस्य पामवूं तथा जाणवूं ॥ २१६ ॥ १०७. ऐ सीखवाने काजे दीन मधे कीधूं ते लखीइछे । आगलनो जे निरवाण । जांणवाने काजे । आद्रफरोबग फरोखजाद पुत्रश्र । उत्तम दीनवंत आगल हता । दीन मध्ये घणा ज्ञान माटे वेवेक संघाते समध छे । सहश्र बंध छे ॥ २१७ ॥ १०८. ते जे । तहमे । सीमा अंत संसारनु । नवणेने कीधे । जे पूछेउ । ते हेठे लखेउ छे ॥ प्रमेश्वरने काजे ॥ २१८ ॥

[५]

१. बीजु कोऐ ग्रंथ मध्ये ऐ वात नथी । कनरे नथी । बोलेउछे छ आगे संसारे कीधूं छे स्वामीइ तेना जे वरोधी ॥ २१९ ॥ २. ऐज वत्त जे स्वामिपणुं । तेनु जे विरिभाव करवु । तेनी बुध्य फेरवी जांणीइ छे । जे पेहेली मर्या मूके ते करी जांणीइ ॥ २२० ॥ ३. ऐ ठोडेऐके कही उ । ते जांणवुं । जे मोटू प्रथंम थोडु स्वामी थकी जांणीउ छे ॥ २२१ ॥ [...२२२] ४. जे कोईने । ऐहेवुं जांणे । प्रथंम जांणपणुं । तेहेनु । पछे जांणपणुं बीजानू सेहेवुं नही ॥ २२३ ॥ ५. जे ऐजदने उलखवूं : चंत नेर्मल । तथा चीतवूं । तीव्र उतावली बुध्यु । वेवेके करी उलखाई ॥ २२४ ॥

६. जेवुं ऐजदने उलखे ते ऐणी प्रकारे । जे चंत मध्ये इम जांणे जे ऐजद छे । ऐहेवूं मनमांहां हांणे ॥ २२५ ॥ ७. जेहेनु नाम । न जाणीइ । बुधकरी जाणीइ ते कोई ऐक छे ॥ ते जे जाणे । अथ्वा कोई नही जांणे । ते केम जे कोई इम जांणे जे उत्तम । अथ्वा नेक्रष्ट रुडु ज्ञान । अथ्वा भूडु ज्ञान । अमृत । अथ्वा वीख । काचूं । अथ्वा उहूनूं । कोरडूं अथ्वा चोपडूं ॥ २२६ ॥ ८. कोए ऐ साचूं बोलवूं । न जांणे । तेहेने छत तथा कवल ज्ञान नही पामीइ ऐ जांणवूं ॥ २२७ ॥ ९. जे त्रधा पुर न करे । के तेने मोटपणू नही करी जांणीइ तेहेनूं जांणपणूं पण नही जाणीइ ॥ २२८ ॥

१०. ऐ नश्चे करी ज्ञांन जाणवूं । कोई ऐकने जे त्रंण प्रकार करी जांणवूं ॥ २२९ ॥

११. जे केतलाऐक विचार करी ज्ञांन करे । अथ्वा देखी ज्ञान करे । अथ्वा एहेवू घटे संजोग हुइ । इणी प्रकारे ॥ २३० ॥

१२. जे अनुमान संध्येने कहीइ । केम । जे ऐक छे । के २ बे छे । के ३ त्रण छे अथ्वा च्यार छे ॥ २३१ ॥ १३. जे कार्ण छे इमज । देउ ते संदेहे । अनुमान करी कही न सकीइ ॥ २३२ ॥

१४. जे हेवूं अथवा होसे । अथ्वा हुइ छे अथ्वा बेभाग । अथ्वा पांच भागे । करी कालनू ज्ञान करी सूवूं । अथवा जवूं अथवा त्रंण प्रकारे प्रसध्य बोल्या छे ॥ २३३ ॥

१५. देखीतू तथा जांणपणे करी जे प्रकट देखीइ छे । जे अप्रकटने प्रकट करी मांने ॥२३४॥

१६. देखीतू पदाअर्थ अथ्वा अनदेखीतूं । पदार्थ । छतूं अथ्वा अनछतूं । समंसाग पामे । ऐ सघलु प्रकार । बुधे करी देखीइ ॥ २३५ ॥

१७. पूरू जे उपमांन सद नही पद । ते हीन पाण करी वेहेचीइ ॥ २३६ ॥ १८. पूरू अपमान । इहेने कहीइ । जेम पारसी मनष । तथा बीजा न... ॥ २३७ ॥ १९. उपान तेहेने कहीइ । ते उजल पनीर । तथा । ईंडूं पंखेरुनू ॥ २३८ ॥

२०. उपमाननू वीभाग । ऐ जे ईंडूं । तथा छु होइ । उजली ॥ २३९ ॥ २१. जऐ मर्यादा उपमाननी । जेम पनीर । छूइ । ऐखलुं उजलू तेने उजलानी उपमान दीजे ॥ २४० ॥ २२. उजलूं ईंडूं । बीजू जे कांई उजलू खाइ तेहेने कहीइ ॥ २४१ ॥ २३. इम छे जे उपमान । उपमान थकी अध्यक तथा उपमानने वीभागेथी अध्यक बोलू छे ॥ २४२ ॥ २४. ते जे पूरु उपमांन अधक ते थकी नही बोलीइ ॥ २४३ ॥

२५. जे पूरु ते थकी पूरु अधक नही हुइ ॥ २४४ ॥ २६. ऐतला माटे प्रकारे करी । पोहुलू घणू करे । लांबू घणू बोल्यू छे ॥ २४५ ॥

२७. दीठू छे जे कोऐने चित अनदीठू छे । ऐ जे देखाडीउ छे । जे कीधूं छे तथा धरीउछे । अने कोऐने चंति ऐम आवे । जे कीधूं धरीउ । ते संदेहे छे ॥ २४६ ॥ २८. लखिउ छे । कोऐने चंत । ऐ जे लखीउ ते कांई प्रकट नथी ॥ २४७ ॥

२९. ऐ प्रकट थाइउ जी कीधूं तेने करनारे धरीउ अने धरीउ । तेने लखीउ । अने जेणे लखीउ ते जे मापहीण ॥ २४८ ॥ ३०. जे छे । ते दीठू अने । को एके प्रगट । अने जेणे दीठूं नही । तेने लेखे अप्रगट छे ॥ २४९ ॥

३१. ते जे छेइ ......॥ २५० ॥ ३२. जे जे कोए इम कहे जे मे दीठूं जे मानस एक जे वाघ ऐक अथवा वाघ ऐक १ माणस ऐकने मारेउ ॥ २५१ ॥ ३३. एहेवूं छे जे । ऐ वात मध्ये संकिजे घटतू छे । पण मजदे पुहूचे तांलगे सकवू अनूत जे जूठूं ॥ २५२ ॥ ३४. जु ते वात मानस केहे साची रूडां करणीनी बोल जे गुरनां वखांणी ते मध्ये । साचूं छे । ते साचूं मजदे लगे ॥ २५३ ॥

३५. जु मानस इम केहे जे जूठा। तथा। भूर्डा कीरतनां धणी। अने गुरने वचनवेना। तेनू जे वखांन करे ते मजादे लगे जूठू अने अस्त छे ॥ २५४ ॥

३६. तेणे प्रकारे जे ते माटे बाहेर तथा मध्य सीम लगे हीण मापे न हुइ। नही घटे। नही करे ॥ २५५ ॥ ३७. जेम कोई ऐक केहेजे प्रथ्वी ढांकी छे। छेहे लगे। जे मध्ये ईंडूं छे। ते संतापी सके छे ॥ २५६ ॥

३८. अथवा हस्ती सुइना नाका माहे पेसी सके ॥ २५७ ॥ ३९. ऐ केम ऐक नही मोटू हुए अने नही नाहनु ॥ २५८ ॥ ४०. अथ्वा रखं। केम जेहेनू मूल नही हुइ ॥ २५९ ॥
४१. जे संग्राम युध्यश्च जेने अवध नही ॥ २६० ॥
४२. तथा साचू छे। किंचेत जे कालपणनू नही। अने स्थानक पण नही ॥ २६१ ॥ ४३. अथ्वा स्थानवत। अने मजदे पण नही ॥ २६२ ॥
४४. अथवा इलवूं। जे तालीकाया आकाशे ॥ २६३ ॥ ४५. तथा पछे जे ऐ-तदनुरूपात बोल्यू छे। चीतयू छे। भूडूं। जूठूं। नाथेकरोति ॥ २६४ ॥

४६. अनेरा साचि आदेष्टएअजद। भाजवूं। ते माटे। जे रूप लगाडवूं पराइउ। साखे करी नमाजने करी तथा दृष्टान्ते करी ते जांणवूं ॥२६५॥
४७. प्रथंम दीठूं बुधे करी ऐहेवूं दीठूं। जे प्रगट दीठूं तथा कीधूं रचना घणा प्रकारे। भाजवी वयन करी काएने। चंत कीधूं हुइ। प्रथ्वी मध्ये मानस जेने......हथीआर तेने केम छे। जे सरीर तथा जीव साथे समंध धरे छे। इनी प्रकारे रचना कीधी छे ॥ २६६ ॥ ४८. इम छे। जे वीशवानर तथा पाणी। तथा वाय ॥ २६७ ॥
४९. जे भाजवूं भाजनार पोताने काजे प्रवत्या। ऐवं हुआ तथा प्रकाता छे ॥ २६८ ॥
५०. जे आतस पोतानू रूपे करै प्रकास्ये छे। जे काम। ऐहवूं जे सर्व काम। जे पांणी तथा वाइ तथा प्रथ्वी थकी नही थाइ। न परचरे ॥ २६९ ॥
५१. ऐहे पांणी पोताने रूपे करी। तेहेनूं काम ऐहेवूं जे। वाइ तथा आतस। तथा प्रथ्वीइ करी नही थाइ ॥ २७० ॥ ५२. ऐ वाइ। ऐहेनूं काम वाइनूं छे। जे अग्नी तथा पांणी तथा प्रथ्वी न हुइ ॥ २७१ ॥ ५३. ऐहे प्रथ्वीनां कांम। ऐहेवां जे बीजा प्रचरी न सके ॥ २७२ ॥
५४. केम जे भंजवूं। अने भांजवूं। ते। नही पोताने कामे। जेम। कहीउ छे ॥ २७३ ॥
५५. ऐतला माठे। जे रूपे करी। रचना कीधी। प्रकासी छे इलगे वेवेके करी। ॥ २७४ ॥
५६......

५७. जे ऐहेवूं पुरुस्य। तथा बीजी सरजत दादारनी जे जनीइ। माइथी ऐ सर्व समंध धरे छे ॥ २७६ ॥ ५८. जे आ रचना कीधी जे छे। ते सामु तथा मास तथा नस तथा चांबडी। ऐक ऐकसूं समंध धरे छे ॥ २७७ ॥
५९. ऐ ते बीजाने जोवाने। ऐकटु मेल देखीतु छे ॥ २७८ ॥ ६० ऐहेवूं प्रकाशेउ छे। जे रूप सरीर मध्य छे ते ऐहेवा छे ॥ २७९ ॥
६१. जेम रब [रग ?] तथा काललज तथा बुको। तथा फेफसूं। तथा पंत ते ऐवरायां हथीआर जे छे ऐकक रूडां कामने कीधे प्रगट छे ॥ २८० ॥ ६२. सामु प्रतिवाद राखवाने रूपने कीधे प्रकासीउ छे ॥ २८१ ॥

६३. इम जे आंख तथा कान तथा नाख तथा जिभ तथा मुख तथा दांत तथा हाथ तथा पाग तथा बीजा हथीआर। तथा बाहेर। ऐके ऐकने रूडे काजे तथा रूपे करी ॥ २८२ ॥ ६४. देखई-तू छे। तथा प्रगट छे। ऐ जे ऐकक सरीरे अक्षम कीधू छे। ते जे बीजूं। तेने रूप छे। ते अर्थ नही थाऐ। नही कांई ते थकी उपगार थाइ। ऐ जांणवूं ॥ २८३ ॥ ६५. जे छे ऐकलूं ऐ रचिउ छे। ऐक सरीरे जोवूं। जे यथा [यथा ?] माहाज्ञानीइ छेहे लगे सरजीउ छे। शही ॥ २८४ ॥
६६. इम छे जे आंख तथा कांन तथा नाख जीभ मांहांत ॥ २८५ ॥ ६७. जे प्राण। जीव तथा ऊजलूं ईंडूं तथा तारेका ढांकवूं बेवंच ॥२८६॥
६८. ऐ जे पंखेरू उजलूं जेयित छे ॥२८७॥
६९. तारकाच पांणी मस वसाया ऐहेवूं सरजीउ छे। जे फरती फाफंन आंखने छे ते पाखल राखवाने कीधी छे ॥२८८॥ ७० ते बेंब पांणीनू पोताने जोवाने छे। जेम पांणी मध्ये जोइ॥२८९॥

७१. तारकाच जे विदवूं । तथा नस स्वेत रेहे छे । जेम छे पांणी रगमांहां मास मध्ये ॥२९०॥ ७२. ऐतला माटे जे रूप जे सरजीउ । प्रकासिउ छे । छेहे लगे विवेक करी सर्यूं ॥ २९१ ॥ ७३. थाभ सरीर ते । इम छे । जेम आरसि मध्ये निर्म्मले ॥ २९२ ॥ ७४. तथा उजलूं कीकी म ठांम विरचनं तेणि हिते करी सरजीउ जे आंख मध्ये धूल पांशु रवाइ करी नही पिसि ते माठे सरजीउ छे ॥ २९३ ॥ ७५. ते गोल । आंख मध्ये कीरी छे ते जांणवूं ॥ २९४ ॥

७६. जेहेवूं आंख......२९५ ॥ ७७. ऐ जे रग ... मध्ये वांकु वेहे छे ते ऐतला माटे सरजु २९६ ॥ ७८. जे धूल उडति ते तथा नाहनी खरवस्तर सामां पेसी नही सके ॥ २९७ ॥ ७९. तथा पोताने प्रसवे करी मेल कांननुों ते वीख छे । जेम । खरवस्तर नही पेसे ॥ २९८ ॥ ८०. जेम हथीआर । जीवने तथा आत्माने जुइ ॥ २९९ ॥ ८१. जेम सूंघवूं तथा सांभलवूं । तथा देखवूं । तथा खावूं । तथा दीले लगाडवूं । ते जांणवूं । जीवमतां ॥३००॥

८२. ऐवं जे बुधि सघली प्रकारे वडी छे । विचारी तथा विवेक करी ॥ ३०१ ॥ ८३. डाहापणे करी । जोवूं । देखवूं ॥ ३०२ ॥ ८४. तथा डाहापण......करवूं ॥ ३०३ ॥ ८५. ते भंडार ते फलनु राखणाहार ॥ ३०४ ॥ ८६. जे वजे छे ते देखनार आत्मानु ॥ ३०५ ॥ ८७. मुक्त पोता रूपने धरे सरीरने ॥ ३०६ ॥

८८. तथा प्रज्ञा... निर्मल ॥ ३०७ ॥ ८९. बीजां जे अदीठ छे । सरीर मध्ये । जेने जूजवूं जूजवूं काम साचां काम तेहेने प्रकारे सरज्यां छे ॥ ३०८ ॥ ९०. तथा रूडा कांम । जेम । प्रकासीइ । रूप छे । ते पोतानां कामे काजे संपूरु भरीउ छे । ते जांणवूं ॥ ३०९ ॥ ९१. ते जेहां रूप छे ते लोप करे शके ॥ ३१० ॥

९२. तथा वीस्तार जूजूवा दीन मध्ये कीधा ये ग्रंथ मध्ये । आगल । तथा छेहे लगे । जांणी । ते दीननां जांणनाहर । जे आगलथी चालता ॥ ३११ ॥ ९३. जेहेने काम । जे मोटां दीन माजदीईअबी प्रथंम जे ज्ञानी थाऐआ तेना जे वचन ते पूढे जांणवां ॥ ३१२ ॥ ९४. तेणांइ मोटि दृष्टांतइ करी लख्यां छे ते प्रीछवूं ॥ ३१३ ॥

९५. जे मोटु तथा साचु छे ते दीन अभेक करी जांणवां ॥ ३१४ ॥

[६.]

१. पछे तेहेनां चंत मध्ये विरोधने नास्त पमाडे । बोलेउ छे ॥ ३१५ ॥ २. जे कोऐ नागु तेनु धर्म ॥ ३१६ ॥ ३. जे थकी...दीन...जे पुण्य.... ३१७ ॥ ४. जे बालवूं छे तेना मर्याद । ......॥ ३१८ ॥ ५. ऐहे छे ते जोवूं ॥ ३१९ ॥ ६. जे ऐ प्रथ्वी जे घणी प्रकारे करी । प्रवृति छे अने रचना कीधी छे । जे सरीरना हथीआर । ते ऐक एक मध्ये युध्य छे॥ ते ऐक बीजासू भलीउ छे । तथा ऐक बीजानु छेहे नही । तेहेनां मूलथी पद गणि छे ॥ ३२० ॥

७. ए छे जे नही पुन्यनु पसाइ । तथा पापनु नघर नही । नही बहेस्त तथा नरक प्रगट करवूं ते पुन्ये तथा पाप ते केम छे ॥ ३२१ ॥ ८. इम छे जे केम ऐकली प्रथ्वी छे । स्वर्गनु चातु नास्त ॥ ३२२ ॥ ९. य उप्र लखिउ छे । ते ज्ञानि करी लखीउ छे ॥ ३२३ ॥ १०. जेम कीधूं ते उतावलू कीधू बोलेउ ते उतावले । उठी सोधीउ छे । लखिउ ते उतावले लखिउ छे ॥ समारचनं ॥ ३२४ ॥ ११ सर्व मे कीधूं । केम जे वण कीधूं हूतू ते नही सकीइ ॥ ते इम ॥ ३२५ ॥

१२. तथा ऐ प्रथ्वी सामी भेटे छे । ते प्राण बेहीने वेरभावे ॥ ३२६ ॥ १३. ऐहेव घणा समर्थ । जूजूआं रूप जूजूआ वर्ण जूजी गंधा जूजूआ चहिनं । जूजूई वात् ऐहेवा रचिआ । विवक्त कीधा छे । जे मे उपर सरीर बोलिउ छे । तेम लखिउ छे । ते जांणवउ ॥३२७॥

१४. जत ऐवा घणा कोऐने चंत जे छे । जेम द मास तथा नस तथा चांबदी । तथा लोही तथा वाइ । तथा रस तथा नेष्टा तथा हाथ तथा पग तथा माथूं तथा पेट । बीजूं सर्व सरीर । बाहेर तथा मध्ये । रचिउं तथा कीधूं छे ॥ ३२८ ॥ १५. मध्य बे थांभ जे घणा प्रकार । जूजूआं रतन । जूजूआं प्राण सदैव भूजेछे । तेहेने ॥ ३२९ ॥ १६. अथवा वण कीधूं हुइ । नही सके ते ऐ निश्च ॥ ३३० ॥

१७. तथा सर्व प्रकारे अनेरी सरजत फलीतू जाड तथा पांणी । तथा । आतश तथा धरती तथा वाइ । ऐ सघलाए प्रवृति नही । जे पोतानू काम नही परचरीआ छे ॥ ३३१ ॥ १८. के ते परचरे तथा धरे । तथा करेछे ॥ ३३२ ॥ १९ तथा ते वचार जेहेनां प्रवृत । जे प्रवृत्ती वांणी ते वांणी तथा जे वला ते वेला चालती अथवा अनचाती जेम काम ते रचीउ छे तथा कीधूं छे । जांणवूं ॥ ३३३ ॥ २०. ऐम जे चालतां जेम वरस तथा मास वाठा [?] तथा दीन तथा वेलानां लखंण ते फरतां चकर छे । तारा सरजेआ । तारा तथा सूर्य । तथा चंद्रमा । नम्मंता सरजेआ सोभयीता पराईड्ने कीधे फरेछे ॥ ३३४ ॥

२१. ऐ छे जे दीठूं ते सघलां रूप फरतां जे रूप छे । जेहेने खातर रूप चंचलत रूप छे ॥ ३३५ ॥ २२. पछे माटि विभेद तथा जूजूआ प्रवर्त जे प्रथ्वी मध्ये ॥ ३३६ ॥ २३. जे छे ते लावेली कालेन कालेन नही सके । पछे । जांणवुं जे ऐ प्रथ्वी वण प्रवर्ति चालती कीधी ॥ ३३७ ॥ २४. जे किं । जु चालती नही होते । तो सवामी जे नर्वाणनु जांणनार । कामनु कतरिअत घणि प्राणे करी दिन तथा आकास कीधू तेम तेने प्रथ्वी मध्य वृध जरा मृत ते इम छे जे देखींतुं जे सघलां माणसने तथा गाइ पशू तथा सघलां रूप तथा वृख युवत्यात व्याधके व्याधत्वात मृत्तौ समागं रूपं ॥३३८॥ २५. इम जे वडपण जुआंन पछी मरवूं जीवत पछी पछे वली जीवतां । ते गत कहू नही सकीइ ३३९

२६. नही ऐमे तूने कहेवाइ तू पतगरे ॥ ३४० ॥ २७. जे पसाइ पुण्यनि करी नेधरू पापनु नास्त पामे ॥ ३४१ ॥ २८. नही रूप सघल श्रीष्टी देखवूं स्वामि माहाज्ञामी विनासनो करनार जे विरीभाव छे ते विनास करे ३४२

२९. इम छे जे कोऐने वाहालु होइ अने निर्धन हुइ पण ते मित्र रुइ । अने पामितु वेरी भूड़ो ॥ ३४३ ॥ ३०. जे ते रुइं ते नेक करवूं ॥ ३४४ ॥ ३१. ....॥ ३४५ ॥

३२. ....॥ ३४६ ॥ ३३. एवं रूपे करी सघले भूख तथा तरस छे ॥ ३४७ ॥

३४. पछे सर्वको दुख तथा अभिष्टा याचना जे आस करे छे तेने उंचूं भारी करी जुइ छे । पछे माणसने तथा बीजा सावज पंखिरू । तथा । चुपद प्रगट ॥ ३४८ ॥

३५. ऐ जे सुवखाइ बोलूं छे ॥ ३४९ ॥

३६. जे कोऐ निचिंत । ऐके सूत्र धरिउं नहीं ॥ ३५० ॥ ३७. केम जे सर्व कडुउ छेउ ॥ ३५१ ॥ ३८. जे कोऐ इम बोले मध तथा कड़वूं । मध ते मीठूं तथा कडवूं ते पण मिठूं बेही सरीखां छे ॥ ३५२ ॥ ३९. केम कडवूं ते थकी पितनु प्रकोप थाइ मीठा थकी कांई बीजू ॥ ३५३ ॥ ४०. तथा धान्य तथा धान निसवादि । बीजू धान्यनु सवाद धाननु अस्वाद बीजू जांणवूं ॥ ३५४ ॥ ४१. केम जे स्वाद ते भूख्याने । अने । नस्वादू धरायाने ॥ ३५५ ॥ ४२. पछे घणू अनेनोपमं ॥३५६॥

४३. ते इम ^हेछे । पाछु उतर ऐ जे तेने प्रलापं प्रति......थोडु थाइ ॥३५७॥ ४४. केमे जे बोलेछे ड़ाहाया छे ॥ ३५८ ॥ ४५. जे इम वाक्य तहमाजु रुडी वस्त उपर कडवी मेहेलीइ तु पछे सघल कडवू थाइ । तेहेनू तोलवूं नहीं थाइ ॥ ३५९ ॥ ४६. पछे घणू ते मध्ये बोलेउछे ॥ ३६० ॥ ४७. अहमारे रदय जे घणू ज्ञान जे अनुरूप छे ज्ञान ते तहमनि जिवंत हुं ॥ ३६१ ॥ ४८. जे थकी दीन ते इमनि वणी करी देखुं ॥ ३६२ ॥

[७]

१. पछे उपर............संवादि भाजवानू रतन छे ते न देखीइ ॥ ३६३ ॥ २. जे ऐवं निर्वाण जाणवानि रचना कीधी.........प्रकासवूं कोण्नि । चंन......रुडी वस्त ॥ ३६४ ॥ ३. तेने निर्वाणने जांणी सर्व रचना कीधी ते भाजवाने भाजवा पोते भाजवूं अनि भाजवानू काम रुप जे पकासयत प्रगट ॥ ३६५ ॥ ४. तेनि निर्वाणने जाणनारे काम देखीइति तथा अर्थीने कारणें करी ॥ ३६६ ॥ ५. जे निर्वाणनु जांणनार ते सर्व काम करे ॥ ३६७ ॥ ६. प्रथम अर्थनि कारणे कीधूं छे । अने पछे पण कामा ॥ ३६८ ॥ ७. जे घणी प्रकारे करी तेणे कीधूं प्रगट जे तेहेना काम छे जे रचना कीधी ॥ ३६९ ॥ ८. जे काम तेथी थया

ते बी प्रकारे हूआ ॥ ३७० ॥ ९. अथवा काम घणा प्रकारना जे काम छे ॥ ३७१ ॥

१०. अथवा रुप छे ते ऐक प्रकार जे छे जेवू रुप छे ॥ ३७२ ॥ ११. जे घणां प्रका [र] कीधा सवामीइ प्रगट कीधा क......काम रचिअं ॥३७३॥

१२. तेहेना कांम रचिआ छे ते भागी सीम ॥ ३७४ ॥ १३. येना काम प्राणे मूल ॥ ३७५ ॥ १४. ....॥ ३७६ ॥

१५. जत जां लगे अर्थ......॥ ३७७ ॥

१६. जे अर्थने कांमे करवूं इ जेहेने ते कांम रचिउ हुइ वांछयते साहमुः.........॥ ३७८ ॥

१७. वांछया कोऐकने मोट कारण थकी हुइ ॥ ३७९ ॥ १८. कार्णे वांछयानि कामे कोऐकने रुडी वस्त पोताने नही उत्तम रूप ॥३८०॥

१९. जेवी भेद पामवूं......हुइ ॥ ३८१ ॥

२०. जे अर्थ देखीइ अर्थ........निर्वाण जांणवूं ॥ ३८२ ॥ २१..........॥ ३८३ ॥

२२............॥ ३८४ ॥ २३. जे कीधू ते रूप तारे करी प्रथ्वी प्रगट कीधी रूपताच ॥ ३८५ ॥ २४. तथा अर्थ कांमने कीधे ॥ ३८६ ॥ २५. तथा अर्थ कामने कीधे कीधी प्रगट साची वीरोधयतु यो विभेदात्३८७

[८]

१. बीजु उपर साचू समवादि भाजवूं मूलंथी देखीइ ॥ ३८८ ॥ २. जत रुडू तथा पाडूंवूं प्रथ्वी मध्य प्रगट छे ॥ ३८९ ॥

३. नामता कीधूं जे रुडू कीधूं पोतानी सीम लगे ॥ ३९० ॥

४. इम जिम उजवालूं ने अंधारू ॥ ३९१ ॥

५. रूडू ज्ञान तथा भूडू ज्ञान ॥ ३९२ ॥

६. रूडू सोरम तथा भूडी गंधी ॥ ३९३ ॥

७. जीववूं तथा मरवूं ॥ ३९४ ॥

८. मांडु तथा आरोग्य ॥ ३९५ ॥ ९. जांणनार अजांणनार ॥ ३९६ ॥ १०. वेइ करवूं तथा वामवूं ॥ ३९७ ॥ ११. उपर प्रतिद्वंद्वना कर ते नक्षत्र देखीइछे। सघले नगरे तथा भूमि सघले काले ॥ ३९८ ॥ १२. ऐ जे अनदेखनार केमहे नगर तथा म नही हूती अने होसि कोऐ काले ॥ ३९९ ॥ १३. तथा ...रुडु पाडवूं छे ते अछत ॥ ४०० ॥ १४. नही कोऐ थानक। तथा कले न सक्येते वसं [?] जे रुडु तथा पाडवूं पोते जेम छे तेम ज्ञाता लगे हुइ छे ॥ ४०१ ॥ १५. ऐवं च अनेरा सिंवादि जे तेहेनां जूजूआ जूजू कांम जूजूई जात तथा [जूजू] आं रुप ॥ ४०२ ॥ १६. इम जूजूआ जे ऐकरलसू बीजू सामूइ ऐम जेम नर तथा नारी छे ॥ ४०३ ॥

१७. जेम गंध तथा स्वाद । सूर्य चंद्रमा तारा जे जूजूआं रुप । केम जूजूआं रुप जूजूआ काम जूजूआ चंत जे जेम काम। तथा काम॥४०४॥

१८. रुडू तथा विरवूं उजवालूं तथा अंधारु वलि बीजा जूजूआं रत्न तेना जूजूआं तथा अणजूजूआं ॥ ४०५ ॥ १९. वेलूं रुप ते विरोध जेने ऐकऐक मध्ये प्रगट छे ॥ ४०६ ॥ २०. इम जे जे रुडु तथा पाडवू ॥ ४०७ ॥ २१. जु कभि उजवालूं पामीइ तथा अंधारु तजीइ ॥ ४०८ ॥ २२. इम छे बीजां संवादनां कर्नार कोऐक वेगलु तथा विरोधी ऐकऐक मध्ये जूजूआं रुप तीणे हेति ॥ ४०९ ॥ २३. जेम प्रथ्वी मध्ये समवादी विरोधरुपिउ सवस्तन अन्यो अन्य प्रगट ॥ ४१० ॥ २४. जे प्रथ्वीमांनां फल लीजे स्वर्गलोकी ते परलोकनां मूल ॥ ४११ ॥ २५. जे फल पामिइ ते मूल थकी ॥ ४१२ ॥ २६. सर्व प्रकारेण संजात साक्ष स्वामी ज्ञाणपणा मध्ये नर्म्मलतर छे॥४१३॥

२७. प्रथ्वीनां फल छे ते स्वर्गना मूल छे प्रगट छे ऐ जांणवूं ॥ ४१४ ॥ २८. जे सर्वस्व देखीइ छे । तथा लागे छे। रुडी वस्त क्रीय प्रकट ते प्रगट कीधूं ते वीगत करी प्रगट कीधी ॥ ४१५ ॥ २९. जेम माणस तथा बीजी सरजत। दीठी छे तथा लागी छे हुई छे प्रगट छे थ्या छे इणी परे ॥ ४१६ ॥ ३०. ऐणी प्रकारे सरीर आरसी मध्ये लांबू पोहुलु पीडा पोताने ॥ ४१७ ॥ ३१. सरीर मांणसनां तथा बीजी सरजतनां प्रकट बीज मध्ये जे धरे छे ॥ अप्रकट अद्रस्य अभूत् ॥ ४१८ ॥

३२. पोते ते बीज बापनी मध्ये चाबडी मध्ये पेदा थाया दीठा लागा तथा पांम्या ॥४१९॥

३३. ऐ जांणवूं जे अनुमान नही सके ते उप जांणवूं। जे प्रथ्वी दीठी स्पृश्यं स्वर्गी लोक ते अदीट। अस्पृश्यात् दिधी हूई छे ॥ ४२०

३४.. सर्व प्रकारेथी न जोवूं न स्पृश्य स्वर्गी लोकने होवानु सास नही ॥ ४२१ ॥

३५. जे मे दीठूं जे प्रथ्वीना लोकसूं संवाद रतन तथा स्पृर्द्धनत्वं विरोध एके बीजासूं द्रव्यने कीधे ॥ ४२२ ॥ ३६. जे मूल छे प्रथ्वी ते अहेलोक छे ॥ ४२३ ॥ ३७. जे प्रथ्वीनां लोक द्रव्यानां फल सर्व प्रकारे संभूतौ नही संदेह ॥ ४२४ ॥ ३८. इम ते जे संवाद रूप ते प्रकट छे ॥ ४२५ ॥ ३९. बीजू जू हूं उपर अणदीठूं अर्थने कामे नीर्वाण सघणि काम दादारनां ॥ ४२६ ॥ ४०. जेणे दीधी सरत देखीती छे । सचि प्रगट छे ॥ ४२७ ॥

४१. जे प्रगट कामथी कांम दीधूं बी प्रकारे काम अथवा रूप ॥४२८॥ ४२. ते जे काम छे ते त्रंण प्रकारे ॥४२९॥ ४३. बे ऐ जे डाहेआ। तथा जोतकी ॥ ४३० ॥ ४४. जे अथवा ......पोताना कर्णीथी लाभ तथा रुडू हुइ ॥४३१॥

४५. अथवा आखवूं ते वराधयां धरवूं नही। हाण अन्या जे भेदे छे ॥ ४३२॥ ४६. ऐम भूडा जाणपणांना धणी ते अजांण ॥ ४३३ ॥ ४७. ते जे हेवा गहेलो तेथी कांई अर्थ न हुइ ॥ ४३४॥ ४८. जांणवंत निर्वाण जांणवंत ते काम निरर्थके नही करि । तथा नही सके ॥ ४३५ ॥ ४९. जे स्वामि निर्वाण जाणनाहार सर्व विगतनु कर्नार पोते जे संपूरु संपज ते एहेवूं जे नही त्रखा। अने लाभ वाधवो कीधे विभेद । इऐख ॥ ४३६॥

५०. पछे सके ते जाणवूं जे अर्थनि कारणे जे ऐ काम छे जे तेहनु एक प्रकार छे ते जाणवुं ॥ ४३७ ॥ ५१. जे हाण छे ते ऐ थकी जे संवादि तथा विरोधी तथा विभेद ऐतला काम मध्ये सक्त छे आखडवू ते विना बीजु अर्थ नही। कारण ऐ जे सरजत स्वामी ॥ ४३८ ॥ ५२. इम छे जे ते स्वामी निर्वाण जांणी रूडां कांम करे छे ॥ ४३९ ॥ ५३. तेहेनां काम सघलां रूडां छे ॥ ४४० ॥ ५४. ......॥ ४४१ ॥ ५५. सूं पूरु परवरत काम ते उत्तम काम छे तेनु वणी जाणवूं ते अलगूं नथी करवूं...भूडां छे तेनि ॥ ४४२ ॥ ५६. जेम जावत् जां लगे भूडाने हीण करी जांणेउ ते उत्तम काम संपूरु जांणेउ ॥४४३॥ ५७. ऐ जे स्वामीनि नर्वाण जांणे जे उत्तमनु देनार तथा पालनाहर तथा राखनाहर भूडा मार्ग जाता राखनाहर । तथा पापकर्त्तानि उपाइ करी वारे । ऐ वातु केतलीऐकने सीख दीइ। जे प्रगट छे ॥ ४४४ ॥

५८. ऐवत रूप ते बले करी सरीरने जे पीडा तथा मांडवाड नही करे वाहे राखे ॥४४५॥

५९. जे उत्तमना सरीरनि राखे ॥ ४४६ ॥

६०. प्रगट थाइ छे । जे सरीरने पामे आखडडू ते परु राखवूं। पाकवूं तथा विकाशवूं छे। ते जीवमताने कीधे वनस्पति तथा धान्यनांच प्राणे करी धरवूं प्रतिपालवूं रूप जे छे। सर्व काम जे दीन जे छे वरधी केहेवूं ॥ ४४७ ॥ ६१. ऐ चारे प्राण जे छे ते प्राण आत मोटु धरे छे ॥ ४४८ ॥ ६२. जेहेने सर्व प्रकारे दादार निर्वाणनु जांणनार सघले कांमे प्रमाणी छे । ते प्राणे करी । प्रहू रास्ते पीडा तथा माद्य छे। ते साम । सामआ । जाते जे प्रतिपक्षात । जे गेहेलां कांम कर्वा तथा अन्यानां कांम ॥ ४४९ ॥ ६३. पछे ते प्राण ते सखाईआ छे। ते प्रगट छे। जे रूडा कामनु धणी दादार होर्मिमज्द स्वामी माहाज्ञानि छे ॥ ४५० ॥ ६४. ऐ जे दुख तथा मरवूं छे शरीरने कीजे। जूउ कीधूं नही दादार रूडां कांम सरीरने पालवाने कीधे ॥४५१॥

६५. ऐ प्रगट छे। जे ऐटला माटे। जे दादार निर्वाण ज्ञानी नही विखाद कामने पशेमांन करे ॥ ४५२ ॥ ६६. नही वनसावे तथा विना नही करे पोतानी श्रष्टने ॥ ४५३ ॥ ६७. जे निर्वाण जांणी सर्व ज्ञानीच ॥ ४५४ ॥ ६८. इम जे दुष्टनु उतापु । जे पोताने कामे पूछे ते काम जांणीई छे । बुध्ये अने निर्वाण जांणपणें करी जोवूं। ऐहवूं बोलेउछे ॥ ४५५ ॥ ६९. केम जे डाहे थकी तथा पढनार्थकी कर्णी ते नरास नही हुइ। ऐ जांणवूं ॥ ४५६ ॥ ७०. सर्व प्रकारे अजांणथी तथा भूडी बुध्यथी जे नरवाण नही देखे तेहेनू सघलूं गेहेलू नसवादु कारण छे ॥ ४५७ ॥

७१. ते जे निर्वाणनु जांणनार । बीजू अलगूं करवूं ते गेहेलां काजे न जाणे । पोतानी श्रष्टि छेहे लगे जांणी वैवेके करी कर्म पोतानां देखेछे ॥ ४५८ ॥ ७२. इम छे जे कर्णी गूथ तथा

भाडवूं जे प्रथ्वी मध्ये लखीउछे ॥ ४५९ ॥
७३. ऐहेवूं प्रगट प्रसध्ये जे चंचल जिव तरत ने ते मध्ये ते सीमा वना वालूं ऐ नही शके । नश्चल। पछे धरवूं ऐकठूं करवूं ते विरोघ थकी नरभेइ थाइ ॥ ४६० ॥ ७४. जत भाजवूं तथा राखवूं। धरवूं नही सके ॥ ४६१ ॥ ७५. मध्ये भाजवूं तथा आभडवूं सहेवूं दुखाव-मांजनं माटुं न घरु ए उपाइ ॥ ४६२ ॥

७६. केम जां लगे संपुरु......दुःख संपूर्ण विगत छे । तेहेनी भूडी वृधी करनार न हुइ। तां लगे प्रवर्त्तने वरूआ तथा जूठाना बोलनार मन ... ॥ ४६३ ॥ ७७. संपूर्ण सक्ति सघली सक्तनो धणी दुखनु टालनार ॥ ४६४ ॥

७८. इम संपूर्ण द्रव्य धरे तथा दुख मध्ये सघली सकत। निर्वणनु जाणनार दाता स्वामीनो । अक्षयवंत......सीमा सून्या ॥ ४६५ ॥ ७९. साची भली श्रष्ट ऐतला माटे नरभय तथा अमृ दुखहीन हुइ थाइ ॥ ४६६ ॥ ८०. सघली विवेके करी । तथा निर्वाण डाहापंणे करी । तथा उपाइ करी देखवूं । ते सघली प्रकार । दादार उत्तम छे ॥ ४६७ ॥

८१. तथा जे आंखे द्रव्य लेवाने समर्थ । ते प्रगट छे जूजू उपरकार ॥ ४६८ ॥ ८२. अने भांजवानां बे प्रकार छे । ते उपर लखीउ छे ॥ ४६९ ॥ ८३. ऐक ते जे कंम भाजवूं। बीजू जूजूउ ऐ रतन ॥ ४७० ॥ ८४. भांजवानू कांम ते जे ऐक सखाइत छे । अने ऐक प्राण ॥ ४७१ ॥ ८५. जूजूऐ तन ॥ ४७२ ॥
८६. के ए स्थानक तूने रहेउ द्रव्य छि ते प्रकटं ॥ ४७३ ॥ ८७. जु कोऐक । ऐक छे ऐक नथी नाम धरीउ छे ॥ ४७४ ॥ ८८. पछे जांणवूं । रुडी बुध्ये करी । ऐक बीजाने नांमे करी प्रहेवूं तेनू ॥ ४७५ ॥ ८९. अशुभ छे ते जूउं छे ॥ रूडु छे तेहेनू मूल साचू छे । ऐवं जे ऐकमपिन अर्थाय छे ते बीजूं छे ॥ ४७६ ॥
९०. जे ऐक ते पोतानू छे ॥......४७७ ॥
९१. सद ऐ वीरोध तथा ऐकक प्रघात । जे ऐक मध्ये प्रगट छे ॥ ४७८ ॥

९२. जु को बोले जे वरोधीआथी वरोध प्रभूतं दाणूं ॥ ४७९ ॥ ९३. जिं रूडू तथा पाडवूं उजवालू अंधारू तथा रूडू सोरम अने भूडी गंध जीवतक अने मरेवूं मांड अने नराई हरख तथा वीखाद ॥ ४८० ॥ ९४. बीजा घणां ऐहेवां मूल दीधा घणीं जे संक्ष्याथी घणां जात ते बोली छे । हुइ छे ॥ ४८१ ॥ ९५. ऐ वातपर इम उतर दीधुं ॥ ४८२ ॥ ९६. जो कदाच विरोध घणां छे अने घणी जात छे। ते मध्ये बे मोटा नांम छे ॥ ४८३ ॥ ९७. ऐ सघला मध्ये बि नाम। ते मोट जे छे रूडू तथा पाडवूं ॥ ४८४ ॥
९८. तेहेना जूजूआ नांम जूजूई जात चिन्हानी छे । ते मध्ये बे ते बीजा छे ॥ ४८५ ॥ ९९. ......॥ ४८६ ॥ १००. नही हूतू न हीसी कोऐक जे बेही जे रूडू तथा पाडवूं । ऐक ऐक मध्ये भलीउ । ऐ बेही ॥ ४८७ ॥ १०१. जे मोटि प्रगट ते व्यक्तं मूलथी वृद्धि बेथकी पछे घणां थाइआं ॥ ४८८ ॥ १०२. इम छे जे रूडूं तेथी पाडवूं अने पाडवाथी रूडू करी न शके ॥ ४८९ ॥ १०३. ते माटे सकीइ जे जांणीइ ॥ ४९० ॥ १०४. जे ते कोऐक जे रूडूं संपूरु पामे तेहेने पाडवूं थई नही सके । ऐ जांणूयू जोईइ ॥ ४९१ ॥ १०५. केम जे सके ते पछे न संपूर्ण ॥ ४९२ ॥ १०६. जे ऐक कींचीत् संपूरू बोलयू उपर को एक ने चिंत स्थानं न हुइ ॥ ४९३ ॥ १०७. तथा जे थानक पीआरू न हुइ पछे कोऐक एतला माने न हुइ ॥ ४९४ ॥ १०८. जु एजद उत्तम तथा ज्ञान संपूरुं ते जे अज्ञान छे तथा भूडू छे ऐतला माटे अनछतु छि परकट थायु ॥ ४९५ ॥ १०९. जु ऐतला माटे छे तु थाई शके पछे ते संपूरू नही ॥ ४९६ ॥ ११०. जु नही संपूरु तथा न भलु तु तेहेनी वखांण करवा घटे नही ॥ ४९७ ॥ १११. जु ऐजद रुडू तथा पाडवूं ऐतला माटे प्रभवति तु ते उत्तमपणू अधूरु ॥ ४९८ ॥
११२. जु उत्तमपणूं । असंपूरु । तथा जांणपणूं । अधूरु ॥ ४९९ ॥ ११३. जत रुडू ज्ञान अधूरू हुइ । ऐवं बुध्य तथा चितवूं तथा बुध्य । समूल्य । तथा बीजां वीज्ञान हथीआर अधूरां ॥ ५०० ॥ ११४. जात बीजू......॥५०१॥ ११५. जे असंपूरी तेहेनि आरोग्यपणू असंपूरु । त मांदु कहीइ हुइ छे ॥ ५०२ ॥ ११६.

जत जेंहेने मादु करीइ छे तेहेनू जिवत छि । ते असंपूरु कहीइ ॥ ५०३ ॥

११७. जु कोएे इम बोलि के मसदाए सर्व देखू जे एक रत्न मानस सर्व रुडू सघलू छे अने तथा पाडवू कर्वू एतभ्य । सदाइ हूइछि ॥ ५०४ ॥ ११८. जे इणि प्रकारे जे माणस ऐक नही न संपूरु ॥ ५०५ ॥ ११९. तथा नही संपूरु तेहेने भलू तथा पाडवूं ताहेनि हुइ छे ॥ ५०६ ॥ १२०. जे संपूरु नही ते नरोग्य काहानु ते मांडु कहीइ ॥ ५०७ ॥ १२१. इणि प्रकारे मरि ॥ ५०८ ॥ १२२. ऐणि हेति मूडपंण कलेस बे प्रकारे चालवूं ऐक रत्न मध्ये ॥ ५०९ ॥ १२३. तेहेनि जेहेनि बे प्रकारे कलेस ते ऐ रत्न मध्ये । ताहा माच्य तथा मृत्यु हुइ पछे ऐ प्रगट छे ॥ ५१० ॥

१२४. जु कोएे इम केहे जे रुडूं तथा पाडवूं कीधूं छे ऐ विना करवूं नही ॥ ५११ ॥ १२५. पछे पाछो उतर इम आप्यु ॥ ५१२ ॥ १२६. जे कर्णी पाखि वना कीधि ए तु नही सके । केम कोऐक चालवेना रत्नात् । रत्न नही ॥ ५१३ ॥ १२७. ऐ विना पोताने पोते सामू आवे तथा देखे पछे ऐ प्रगट छे ॥ ५१४ ॥ १२८. केम कोए पुरुष मानस करोध करे बह्मंन तेथी दूर ॥५१५॥ १२९. जे चेत् ग्वह्मन स्छानक ग्रहवा मागि तेहेने करोध वेगलु जोईइ ॥ ५१६ ॥ १३०. जत मानुष्य जे जूठूं बोले साचू ते थकी वेगलूं ऐ वात् प्रमाण छे ॥ ऐ जांणवूं ॥ ५१७ ॥ १३१. ज ...तथा कोऐ साचूं बोलि । ते जूठूं स्छानक नही धरे ॥ साचे प्रमाणि । ते पुरुषने साचू कही ॥५१८॥ १३२. इम छे जे मांदु पुरुष हुइ तेहेने आरोग्य ते नही ॥ ५१९ ॥ १३३. तथा कोए नरु हुइ अने मांदु हुइ ॥ ५२० ॥ १३४. तथा जे रतन छे ते अचंचल थाई सके ॥ ५२१ ॥ १३५. चंचलपणू ते रत्न पापि न हुइ ॥ नही सके ॥ ५२२ ॥

१३६. ऐहेनि उपर ग्रंथ पूरु थाइ ते वार देखे ॥ ५२३ ॥ १३७. गहडी सूखम प्रकारे तथा विवेक प्रकारे हुइ ते देखि । समाद्रष्टे ॥ ५२४ ॥

[९]

१. पछे उपर साचि पक्ष्य करी । सघली वातनी शाक्ष देई दीन कीधी । ग्रंथ बुधे करी कीधूं हवे तह्मने रुडू ज्ञान उपजवाने । शुधां ॥ ५२५ ॥ २. यद ए उपर लखीउ छे ते जे सर्व बीज वावेउ छे जे हूफर्वरद आदरपादीआवंद तेणि ए उपजावीउ ॥ ५२६ ॥ ३. तथा मूल राखवानू ते प्रथम तथा निर्वाण । जाणवा आदरफरोबगस्य फरोखजाद् पुत्रस्य सत्कार्याय ॥ ५२७ ॥

४. बले करी एहे बधं दीनि अर्थ कीधू उपर साचा सरजानि पासि प्रर्थम ते छे । ते पिसवूं जे उत्तम दीन माजदीअश्नी ॥ ५२८ ॥ ५. हुइ छे साची सरजत्नि पासा मध्ये छे ते माटि माणसिने सरीरे जां लगे बीज तेहेनू देखवूं तथा संसपृस्य ॥ ५२९ ॥ ६. तथा साभरीऐ मध्ये घणू रूप छे ते नश्चल छे ॥ ५३० ॥ ७. मध्ये तेने मनुख तथा ते मधे जीव छे हुइछे ॥ ५३१ ॥ ८. जोवू छे संपूर्ण नरीक्षण तथा सर्व सीमासु ॥ ५३२ ॥

९. सर्व जेम दुष्ट ज्ञान तथा रुडू ज्ञान ॥५३३॥ १०. संवादी छे रुडी सीलपण ॥ ५३४ ॥ ११. जूथू तथा साचूं ॥ ५३५ ॥ १२. जे बीजा दोख तथा गुण । रुडी ज्ञानी रुडी सीलपणे साचूं बीज प्रगट थाइ छे ॥ ५३६ ॥ १३. आत्मा नरकी थाइ छे । ते ईणि हेति ॥ ५३७ ॥ १४. बीजू ऐ जे सरीर मध्ये परचरे छे ॥ व्याध्य अंग मध्ये तनने रुडा वस्त्र परगट तेनो विनास हेतवः ॥ ५३८ ॥

१५. बीजू ऐ जे माता सीतल तथा उहूनूं । लखूं तथा चोपडूं । बीजा हुआ काम ते प्रगट छे ॥ ५३९ ॥ १६. जे युग मध्ये अंधारू तथा उजवालूं भूडी गंध तथा रुडी सोरम तथा भूडू रुप तथा सुरूप दुस्वादस्य सुस्वाद विखंच अमृतंच क्षुद्र जंतवो दुष्ट श्वापदु । उत्तम दीधा गाइ बोकडा भूडा पुरुख उत्तम नर ते सर्व प्रगट छे ॥ ५४० ॥ १७. उपर जुगे भूडा ग्रहा जे विहिचनार तेना काम प्रगट छे ॥ ५४१ ॥

१८. ऐ उपर छे । सर्व ऐहमि सैन्ये देखवूं । संसपृश्या । लागवूं डाहपण ॥ ५४२ ॥

१९......॥०॥ २०......॥०॥ २१......॥०॥ २२......॥०॥ २३......॥०॥ २४......॥०॥ २५......॥०॥ २६......॥०॥ २७......॥०॥ २८......॥०॥ २९......॥०॥ ३०......॥०॥ ३१......॥०॥ ३२......॥०॥ ३३......॥०॥ ३४......॥०॥ ३५......॥०॥

३६......॥०॥ ३७......॥०॥ ३८......॥०॥ ३९......॥०॥

४०......॥०॥ ४१......॥०॥ ४२. सघलां हथीआर प्रथ्वीनां दीठां छे जे समारैउ छे ॥ ५६६ ॥ ४३. कांम जे प्रथ्वीनां रूप ते सरीखां घणां ॥ ५६७ ॥ ४४. तेहेने जोवाने काजे ये रचीउ छे वाद करवा र [?] ते विरी थै कटक रचीउ ॥ ५६८ ॥ ४५. तेणि कार्य रूपीउ काम जे सर्व छे। दुख तथा अखडावूं थाइ छे ॥ ५६९ ॥

[१०.]

१. जे पीआरु द्वार उपर रूडी द्रष्टि ऐक द्रष्टि। रुडीइ जेहेनि रूडी रचना बि तेहेनी परकट छे ॥ ५७० ॥ २. ऐ जाणवूं जे स्वामीना कामनु उदम करे ॥ उलखे। जे होसे। जे दोहेल ते पोतानु जीव देवूं ॥ ५७१ ॥ ३. काम हीणूं करी चीतवै ॥ ५७२ ॥ ४. परथम सरीर तथा आत्मा पोतानु जीवु। देखवु ॥ ५७३ ॥ ५. जे केम के एकनि कार्य न दीइ ॥ ५७४ ॥ ६. तेहेनि प्रतिवाद ७......॥०॥ प्रतिघात ॥५७५॥ ८. ते पाप करवा नही वांछे ॥ ५७६ ॥ ९. को एक रत्व ॥ ५७७ ॥ १०. ते शुध्य केम थाऐई सके ॥ ५७८ ॥

११. विप्रीत नही समर्थ। दादार साचूं बोलवूं ते प्रथम जांणवूं अपोताने सरीरे इ पामवूं ॥५७९॥ १२. जे ते स्वावीनूं नांम कीर्त्तते ऐहेवां त्रननां समा ऐहेवा कीरत थाइ ॥५८० ॥ १३. देवूं दाननि कीधी आत्मानि कीधी ॥५८१॥ १४. जे दादार नांम ने दान देवूं छे ऐ प्रगट छे ॥५८२॥ १५....॥ ५८३ ॥ १६...॥ ५८४ ॥ १७. सत्य साचूं काम प्रथ्वीनि काम दीधूं पोतानूं धूंमाकदी ॥ ५८५ ॥ १८. जत जे न करवूं ते तजवूं अपोपू राखवूं ॥ ५८५ ॥ १९. इम काम सघला देवानां ते करवूं। अने भूडा कामथी आपोपूं राखवूं तथा आत्मा के पोतानु पवित्र राखवु ॥ ५८६ ॥ २०. काम दादारनू ते दीन दीधी छे ते जांणवूं ॥ ५८७ ॥ २१. दीन छे ते दीधी संदेहे ऐ वाति नही ॥ ५८८ ॥

२२. इम जे दीईं सकीइ ते जांणवूं जे सवामी निम्मत ˋ करनार दीन उपर जांणेउ ते ए काम ॥ ५८९ ॥ २३. तथा उपर जांणवूं जे ऐ कामथी आत्मा शुध्य थाइ प्रगट छे जे दयालूं ते पालनार ते यज्दा ॥ ५९० ॥ २४. तथा ऐ शुध्य छि दीन आत्मानि प्रगट ते मोटी तथा अमूलक दीन ॥५९१॥ २५. जत सोधवूं कवूं त्रख्ता [त्रख्ता, त्रष्टा ??] आत्माने प्रगट छे। जे विरिभाव मोहनु करनार आत्मानि ॥ ५९२ ॥ २६. ऐ विरी भगविमोहनाच। आत्मा प्रगट छे ते विरीभाग तथा विमोहकश्च मनसा वचसा कर्म्मणां ॥ ५९३ ॥ २७. ते सर्व प्रगट छे। जे भाजनार मनुष्यनि आत्मानु ॥ ५९४ ॥

२८. अह्मारि करोध शोधे छे ते जाणवूं। सर्व प्रकारे आत्मानि विध्वंस करि कोऐक रतननि ॥ ५९५.॥ २९. यत केवार एकं रव्रात। दान लेवूं बले करी एजद बोलेछे जे केम ईअजदे दीन शुध्य। आत्मानि सरजेआ ॥ ५९६ ॥ ३०. ते माटि नही जोवूं जां विरीभागव मोहकं पोतानि आत्मा पोतानि डाहापणे कामे करी सर्या [सर्ज्या] ॥५९७॥ ३१. जो ते पोति छि विरीभग तथा बिध्वंसयिताच आत्मानां उते कामात। ऐके मेहे नही हुई न भवति ॥ ५९८ ॥ ३२. तेहेने यदीपी ईअजद शुधि संयुज्यते समालिखितुं तथा रक्ष्या करि ॥ ५९९ ॥

३३. ऐ सर्व प्रकारि हुसीआरी करवी माणसिनि। इदं ऐ सघली पिरि जोवूं सर्व देखवूं सर्व जांणवूं ॥ ६०० ॥ ३४......॥ ६०१ ॥ ३५. अह्मने राखवाना आस धरीइ छे ॥ ६०२ ॥ ३६. उपाइ ए कांनु। पछे कोऐ नथी। वरायां स्वामी साचा बोलवाथी जांणवूं ॥ ६०३ ॥ ३७. जेम किम उपर मे लखिउ छे। जे न. केवलं

परि जांणेवूं । किम जेम छे ते काम जोई करी दीठूं छे ॥ ६०४ ॥ ३८. वली मे ए जोईउ जे प्रथ्वी मध्ये सवलां दर्शन धरि छि । तेहेनां दरशन जाणनार । तेहेनां मूल बि छे ॥ ६०५ ॥ ३९. ऐक इम बोलेछे । जे सघलूं रूडू तथा अन्या प्रथ्वी मध्ये एजद थकी ॥ ६०६ ॥ ४०. एक इम केहेछे जे सघलूं रूडू प्रथ्वी मध्ये तथा आसा आत्मा पवित्र हुइ ते यजदथी ॥६०७॥ ४१. तथा सर्व अन्या तथा सरीरनि तथा भय आत्मानि ते आहर्म्मनथी ॥ ६०८ ॥ ४२. सर्व जे वेहेचण ते बि मूलथी । जे खंडे खंडे कडका कडका भेदे छीनडां छीनडां परसरीउछे ॥०॥

४३. एहां मे सर्व स्छानक यजद पर जांणपणूं जिम उपर लखिउछे । उहनू मन संदेहे ते । ऐहे दीननां काम पूछनार थेउ हू ॥ ६०९॥ ४४. ......॥०॥ ४५......॥०॥ ४६......॥०॥ ४७......॥०॥ ४८......॥०॥ ४९...... ॥०॥ ५०......॥०॥ ५१......॥०॥ ५२ ......॥०॥ ५३......॥०॥ ५४......॥०॥ ५५......॥०॥ ५६......॥०॥ ५७...... ॥०॥ ५८......॥०॥ ५९......॥०॥ ६० ......॥०॥

६१......॥०॥ ६२......॥०॥ ६३... ॥०॥ ६४......॥०॥ ६५......॥०॥ ६६ .॥०॥ ६७......॥०॥ ६८......॥०॥ ६९......॥०॥ ७०......॥०॥ ७१...॥०॥ ७२......॥०॥ ७३......॥०॥ ७४... ॥०॥ ७५......॥०॥ ७६......॥०॥ ७७ ......॥०॥ ७८......॥०॥ ७९......॥०॥ ८०......॥०॥

[११.]

१......॥०॥ २......॥०॥ ३...॥०॥ ४......॥०॥ ५......॥०॥ ६......॥०॥ ७.—९३......*

(* નોંધ—આ પ્રકરણનાં ૯૩ માં વાક્ય સુધીનો ગુજરાતી તર્જુમો અસલમાં બીલકુલ આપવામાં આવ્યો નથી તેથી અનુક્રમે સંખ્યા માંડી જવાની અગત્ય જોવામાં આવતી નથી.)

९४. ते आचारनां धणी काम तेना मोटा मारवाना छे हुइ ॥०॥ ९५. जे बोल्यूं छे । जे ए प्रतिद्वंद्वि मूल रूडूं भलू सरजेउ । पछे भूडी सरजत अमारग किधूं । जे ऐहवूं ॥०॥ ९६. इम बोलिउ छे जे ते सर्व वाते सक्त ऐसी करु । किम ते कामः । संवादनु कर्नारि असभावते पाडवी सरजतने अमार्ग करि ते बलवंत प्रधान-तरश्च । तस्मात् । स्वामी छे ॥०॥ ९७...॥०॥

९८. बीजू ऐ छे जे पापनां कर्णार सघलि कामनस्य ॥०॥ ९९. तेनी मनसा पापना कर्नां [र] पोतानि मुख मैथन ॥०॥ १००. तेषां जीजू [बीज] पापनू पोते वावी [उं] छे ॥०॥

१०१. जे उचूच छेउ जे मूल दीधूं ॥०॥

१०२. एक छे तेहणि एक छे ते प्रसाद पूरि छे कोएनि प्राणे करी न्यायवंत ॥०॥

१०३. बीजू ऐ जे छि हूउ अनि होसी ते कारणि हर्ष प्रकार पोतानां मुख तथा भलाईनूं । मानसुंनि चक्र दिधूं अथवा नीकार्ण विषादाइ अथवा उद्वेग अशुध तथा दुख मरवूं मांणसनि ॥०॥ १०४. किम जु ते हेत कार्णे चक्र पिशाच काम ॥०॥ १०५. विना कार्ण किंचित् जाणवूं पतगरवूं ॥०॥ १०६. जु ते पी जते तथा विनाद पोतानि उतपवूं रूडू सर्व माणसनि दीधू छे ॥०॥ १०७. ते ऐहेनि वस्तू पूरु । रूडू ते कहींइ नही करि ॥०॥ १०८. जत् ऐ समारनार माणसनु सर्जनार तेथी आनंद तथा रूडू ते ऐ तथा अपघात वधवू तेथी नही पांमीइ ॥०॥ १०९. यत ते पापि मन अपोपि मानसनि दीधूं ते कोए छे जे कोए तेनु आदश तथा काम तेना मनमां पाप दीइ छे ॥०॥

११०. जत तेणि अपोपि दीधूं माटू दोख दीधूं ते उपर धरीउ । ते ए साचूं वचमाहि ते रूडू ॥०॥ १११. जे कदाच माणस कोएक थोडी जाणपणि कोएक थोडि बुधि तथापि वाघ तथा वरू तथा बीजा क्षुद्र जात केतलाऐक तेहेनि सकतां ते सांकडा गाइनां स्छांनकमां अपोपि नही संताप ॥७॥ ११२. ते जे एतला विनास पामे ॥०॥ ११३ स्वामि पालनार आहर्म्मन त [तथा] देवां पोतानी सर्जत मध्ये करावि छे ॥०॥ ११४.

जु अश्रोष्टि श्रीमुष मैथुन दुर्गति नरक जे चक्रे ॥०॥ ११५. जु वमासणना कर्णार किम ते किहिछि जे भूडी विमासण करि ते प्रथ्वी मध्ये दीधा छि ॥०॥ ११६. ते आगल इम माणसउ प्रथ्वी ऐसि करु ॥०॥ ११७. किम ते आचार्यो विचारनु करनार सर्वज्ञानी न कार्य ॥०॥

११८. थोडूं ऐ जे एजदस्य जत कोए समवादी तथा प्रतिघातना कर्नार हुइ । ते जे उचाट हीन सघली श्रष्टिनि देवूं ते दीधूं ए वाति सकत छे । केम ति न दीधूं छे ॥०॥ ११९. अथवा समीहितवान् नही सकि ऽभूत ॥०॥ १२०. जु ते समहितवांन नही । तु । ते नही संपूरूं थाई सकि ॥०॥ १२१. अथवा जु ते सक्तवान् न समिहितवान् नही पालना कर्नार ॥०॥ १२२. जु ते विज्ञानतवान् जे एहनी श्रष्टि दिधी छे जे मे दीधी । किंचित् । होसै जे मध्ये नही काम मारू ॥०॥ १२३......॥०॥ १२४ ......॥०॥

१२५. बीजू ऐ जे सघला पाप मन थाकी तथा करचि थकी पाप जे माणस मानि सांभरि । तथा बोले तथा करे इम दुख तथा मांद्य तथा अनथी तथा अन्या करि नरक विना काम । तथा आदेस ऐजदनां मध्य होवूं तु ते नही सके ॥०॥ १२६. स्वामीनां काम ते सक्ता छि सदाइ ॥०॥ १२७. किम ते पोति छि सदाइ ॥०॥ १२८. इम कोए सदाइ अन्या थकी नघरु तथा । वा नरास ते नश्च सही ॥०॥ १२९. यत् घणां प्रगट वद्यावंत प्रवीणे नही । एतला माटे अन्या तथा भूडा पापी कांम वताना बीजू नही करि काम ॥०॥ १३०. जु पूजा सघली प्रकारि ते करि जे आराधना जे आचारना धणी पूरुष ते सीख दीइ । जे पाप तथा अपराध्य अन्या करता वारि । जू अर्नाआ मु करु ॥०॥ १३१. जत काम तथा आदेश यज्दनू वाक्य कांम करवूं ॥०॥ १३२. ए जे इम छे बे प्रकारे छे सर्वे पाप तथा सर्वे पूण्य । नही प्रगत । जे पून्य पून्यना करनार ते घणूं करी पुतगरे ' तथा पापनां करनार घणू करी पाप पोतगरि ॥०॥

१३३. नश्च ते वईदनी आस करे जे आत्मानि कीधी उखध करि ॥०॥ १३४. तेहेने दुख तथा मांद्य तथा आपडवूं परेहेरि ॥०॥ १३५. जे तेहेने ते माटि ॥०॥ १३६......॥०॥ १३७...—॥०॥ १३८......॥०॥ १३९... ॥०॥ १४०......॥०॥ १४१......॥०॥ १४२......॥०॥ १४३......॥०॥ १४४... ॥०॥ १४५......॥०॥ १४६......॥०॥ १४७......॥०॥ १४८......॥०॥ १४९... ॥०॥ १५०......॥०॥ १५१......॥०॥ १५२......॥०॥ १५३॥......॥०॥ १५४ ......॥०॥ [નોંધ.—૧૫૫ થી ૧૯૬ સુધીનો ગૂજરાતી તર્જુમો બીલકુલ આપ્યો નથી અને તે પછી એ ચોપડીનો બાકીનો ભાગ તફરરકે થયલો છે. એ ચોપડીમાંના (૧૬૯=) ૧૪૭માં વરકની સેતર પાંચમીની ૧૫૦માં વરક (ખ) ની સેવટ સુધીનો ભાગ કોઈ તરાહેત ધણીને હાથે લખાયલો જાણાય છે.]

Old Gujerâti Version of स्कंद-गुमानी-गुजार according to K[p].

નાંમે કરીનિ શરવ અંગની શકતીની મદત સવામી એવા જે હોરમઝદ જે મોટા ગનાની તેહુનિ શીધી શોજા જેતે હુઈ છિ પરશીધી પરગટતા ઉતમ દીનનિ વીસિ માઝદ ઈઅશની તિણિ પોતાનાં શરીરનિ વીધિ બલ તથા ઘણૂં જીવવૂ સઘળા જે ઉત્તમ જે તેહુનિ ઉત્તમ મનિ કરીનિ એ શકંદ ગૂમાની ગુજારનાંમ પૂસ્તક જે તિનુ હૂ નિરીઉશંઘેન ધવલનુ દીકરૂ તેણિ પિહિલવી જે તેનિ પરાકરત ભાખાઇ કરીનિ ઉતારેઉ ભારે ફારશી આખેરેથી અવસ્તા આખેરે લખેઉ છિ સૂખનિ અરથિ ઉતમ એવા જે શીખે શભલે સાચાં છિ મન જેનાં તેનિ નમશકાર ॥ ઉતમ થાઃ શૂધ છિ બૂધી જેની સાચી છિ જીવ[જીભ] જેની સાચુ છિ આચાર જેનૂ ॥

૧. નાંમ હોર્મજદન્ સવામી માહ ગનાની સરવનુ રાજા સરવ અકલનુ ધણી સરવ શકતીનુ ધણી ॥ ૨. અદરશમાંહિ અદરશ જે પરલોકમાંહિ અદરશ છિ ॥ ૩. એકલુ એક જે પોતિ તે થકી એકલુથકુ ભાંતભાંતનાં ખેઆલ કરે છિ નરતકારની પઠિ ૪. અશો એ દીધુ છિ પોતિ પોતાનાં શાધૂ એવા જે પરાંણુ તેણિ કરીનિ મોટા એવા જે ૭ સાતે અમશાસ્પંદ શઘલા ઈજદ એવા પેલી જાંહાંન એ જાંહાંનનાં ફરનારા ॥ ૫. જે સાત પરથવીનિ વિસિ ચીજ જે છિ મનુશ[૧] ગાઇ[૨] પશૂ, આતશ[૩], ૭ ધાત[૪] જમી[૫] પાંણી[૬] વનશપતી[૭] ॥ ૬. જે એ દીધા આદમી મોટારાજા જાંહાંનમાં કાંમ ચલાવે ॥ ૭. એઆવી.........૮. ઇણિ પરકારે ચેતવૂ શાસ્તરનૂ બૂધીનૂ ગનાંનનૂ જીવનૂ વરધીનું જે છિ પોતાનાં આતમાનાં હથીઆર જેટલાં છિ ભૂડી ગતીનાં ટાલનારાં એ હથીઆર અણદેખદતાં પાંચ છિ જોવૂ[૧] શાભલવૂ[૨] શૂઘવૂ[૩] ખા[૪]વૂ અડકવૂ એની મુરાદ એ જે પાંચે ઇંદરી છિ ॥ ૯. એ, પાંચ હથીઆરે કરીનિ પાંચ જે છે હથીઆર દેખીતા છે આંખ[૧] કાન[૨] નાખ[૩] મુહ[૪] સઘલા શરીરનાં ત્વચા ॥. ૧૦. તેણિ એ હથીઆર લાગાં છિ માંણસનિ દીધાંછિ પરથવીનાં કામ ચલાવાનિ ॥

૧૧. ઐ દીધુછિ દીન શરવગનાનીઃ મોટા ઝાડ શરખુ ॥ ૧૨. જેનુ ઐક થમભ[૧] બિ ૨ મોટી ડાલ તરણ ૩ નાધલી ડાલ ચાર ૪ વડવાઈ પાંચ ૫ મૂલ ॥ ૧૩, ઃનિ ૧ પરકાંડનૂ પરમાંણ ॥ બિ ૨ ખભાંનુ ફેલાવ ॥ ૧૪. એક ૧ કરવૂ ધરમનૂં બીજૂ તેનુ તજવૂ ॥ ૧૫. ત્રન ડાલ રૂડી મત રૂડી વાંણી રૂડી કર્ણી જે છિ રૂડી મનસા રૂડી વચસા રૂડાં કરવૂ ॥ ૧૬. જે ચાર ૪ વડવાઈ ચારે વીદયા દીનની જે છે હૂઈ અનિ છે અને જે હોશે દીન નક્ષ પ્રગટ થાઈ છિ ॥ ૧૭. જે છિ ધરમનાં કરાવનારા ગુરૂ ૧ રાજનાં કરનારા ૨. ખેતીવાડીનાં કરનારા ૩. વિપારના કરનારા ૪. ૧૮. પાંચ ૫. મૂલ તેજ પાંચ શવામી જે દીનનાં નાંમ ઘરનું શવાંમી ૧. વીસનુ શવાંમી ૨. જંદનુ શવામી ૩. ગામનુ શવાંમી ૪. જરથૂસ્તનિ તેમજ જાંણવૂ ॥ ૧૯. ઃનિ જે મધે કેવૂ છિ મનૂશનૂ પિદા કરવૂ પોતા રૂપ શરખુ ॥ ૨૦. એક સર જે છિ રાજા પ્રથ્વીનુ રાજા એ પ્રથ્વીને મધે કીધાં છિ માણુશ પિદા પોતાનાં રૂપ સરીખૂ ઐ ચાર વદેઆ પ્રથ્વીમાંહિ છિ ॥ ૨૧. ઐ ઉપર માંથાને અધારુ ॥ ૨૨. ઐ ઉપર હાથને રાજલોક ॥ ૨૩. ઐ ઉપર પેટને ફૂલમી લોક ॥ ૨૪. પગ ઉપર બીજા વેપારના કરનારા ॥ ૨૫. ઐણે પરકારે ચાર ગૂણુ જે મનૂશનિ વિશે છિ શીલ ધરમનુ કરવૂ ૧. પ્રાકરમ રાજનુ કરવૂ ૨. બૂધી ખેતીનૂ કરવૂ ૩. શારો વેપાર કરવૂ ૪. એ આદમીમાં ગુણ છે. ૨૬. શીલનિ ઉપર રૂડાં શારાં ઠરમ શરમ તથા બીક ગુનાહનૂ ન કરવુ ॥ જે શીલપણુ ગુરને કિમ ઘણાં સાચાં કામની

સીલપણ જે લાજે અને બીઇ પાપ નહિ કરે ॥ ૨૭. પરાકરમનિ ઉપર રાજ લોક જે છિ તેનૂ દેખઈતૂ ગરેણૂ ખતરીનૂ સૂરપણ જે કહીએ છિ તે તેની શોભા શૌરજ જે તે તેજ પોતાની મેલે ॥ ૨૮. ઊપર કલમી લોકનિ બૂધી જે છિ બલની કરનારી પરથવી ખેડવાની ॥ પરવરતક જાંહ શૂધી હમેશાં ॥ ૨૯. ઊપર હતોખશાંની ભાંત ભાંતનાં વેપારનાં કરનારા શારા વેપાર જે છિ ॥ મોટા ફેલાવના કરનાર......વીદ્યા ઐજ ॥ ૩૦. ઐ શરવ પરકારે ઘડેઊ ઊપર શાચા થાંભલાનિ શામૂ દરૂજનાં જે હથીઆરનાં શાંમાં વડનારાં છિ ॥

૩૧. એવૂ શંઘલૂ ગનાન્ ઘણે પરકારે કરીનિ ઘણી જાતે કરીનિ જિમ ઘણે ધરમે કરીનિ ઘણી બૂધીએ કરીને જે જૂગને વીસે જે સરવ કોઈ ઐ ક ઐકકમાંહે શાંમાં વડનારા માહોમાંહે વડનારા ઐક ક[હે] અમારા મારગ રૂડૂ ॥ બીજુ કેહે અમારા મારગ રૂડૂ તે મારગનાં વગોનારા તા૦ વેચનારા નંદાના કરનારા છે ભાજનારા છે ॥ ૩૨. શંઘાતિ બોલવૂ વડવાનૂ ભાંજવૂ મારવૂ ઐકઐક શાથિ જૂધને કરે છે તુઊપણુ ઐકહેલા માતરમાં શામૂ એક શાચૂ જૂધ કરેછે ॥ ૩૩. શાચૂ તેનિ અશાચૂ તે પોતાનિ એકબલિમિ ઐક બલ તેનૂ જે ડાપણ તેણે કરીનિ ઐકતા જે શતની ઢાપણિ કરી જે સાચૂ તે એક મારગ છિ ॥ ખોટા ઘણાં મારગ છિ ॥ ૩૪. જૂઠૂ ઘણી ભાતનૂ ઘણાં રૂપ લડાઈનુ ઊપજાવનારૂ થવાનિ શઘલે પરકારે ઐક મૂલ થકી જૂઠૂ છિ તેથી ઘણાં પ્રકારનાં જુઠાં થાઇછિ ॥

૩૫. તે હૂં મર્દાંક્રોષ હોરમજદદ્દાદતણુ પુત્ર તે દૂએ જે રચના કીધી તે મે દીઠી જાંહનનિ વીશે ઘણી જાતો ઘણાં દીન ઘણો જોવુ દરશનનુ દીઠી મિ ॥ ૩૬. તે અહમિ એતલા માટિ શંઘલા પ્રકારની સોધન શ્રૂચંત થઈનિ જોઊ છૌ તથા શોધૂ છૌ શાચૂ પામેઊ અહમિ ॥ ૩૭. ઐ કારણમાંહિ મોટી દીપ શમંનદરની મરજાદા તિનિ વીશે પરગટ થઈ છૌ હૂ એની મોરાદ ઐજે જંબુદીપે સમુદરને પાશે ઐ જોડેઊ છે દરીઆ કનારે ॥ ૩૮. મિએ માનવા જોગ છિ વચન જેનાં એવા જે ઐજે તેહોનૂ પૂછવૂ શાચુ છિ કાંમ જેનિ તેહુનાં લખેઆ ઐવા જે ગરંથ પરબંધ જે જે તે થકે જુનાં ગનાની શાચા જાંણનારા ગુર જે તેનાં નાંમ છિ હૂક્રવર્દ તથા આદરપાદીમાવંદસ્ય તેનાં વચન નશ્ચે કરી એ ગ્રન્થનિ વીષે સકંદ–ગુમાની નાંમ કીધૂં પુસ્તક ॥ ૩૯. જે ભરાંત વીચારવાનિ નવા સીખવાનિ ઘણી ઇચ્છા થઈ હુઇ પછી જાંણેઊ જે સાચૂ છિ તેનૂ જે જાંણવૂ પ્રસીદ્ધ છિ સાચ્યૂં ઉત્તમ દીને ઘણા સમોહે મધ્યે જૂઈમતના કરનાર તે સામા બોલતા હવા ॥ ૧ ॥ ૪૦. અહો ન ગનાંની છિ હથીઆરવંત છિ તેનિ કીધે નહીં જે વદેઆ અરથ નવૂ શિખવા વાંછેયા કરતા તેનાં હેતનિ કાજે મિ કીધૂ ॥ ૪૧. જે જટલિ ઘણાં મોટા ઊપર શઘલે જાણેલા છિ ઉતમ દિનનિ વીસિ પોઇરીઉંદકેશી પોતાની વાણી શારૂ નીશચ નરધાર હુઇ ॥ ૪૨. વીવેકી ઘણે પરકારે જાંણનારા જે તેણે કરીને માગનારા છૌ અહમિ ॥ ૪૩. જે જાંહાં જોઇઊ......॥ ૪૪ ॥—......

૪૫.—......॥ ૪૬. જે તે જે થોડા ગનાનનાં જાંણનારા છિ વેજોગતર છિ જોગતર તે અશોને કેછે તેનિ વિભાગ કરીનિ આપીઇ છે સામા ઉપગારનિ કીધે તે ઘણું કરી જાંણે જોગતરનિ ઈયાને અશોપણાંને ॥ તે શા માઠે જે લાભ શારો તેનિ હુઇ ॥ ૪૭. જિમ આગિ જાંણનારે વીચારેઉ છે તે જાંણવાનિ કીધે ॥ ૪૮. જે દેવૂ ૩ ત્રન પ્રકારનુ છિ મનસા વચસા કર્મણાચ ॥ ૪૯. મનશનીનૂ દેવૂ તે જે કોએનિ રૂડાં માંણીશનિ રૂડૂ વાંછિ એવૂ જે પોતાના શરીરનિ ॥ ૫૦. દેવૂ વચનનૂ તે જે સઘલાનિ રૂડિ વ્યાપારિ જાંણીનિ ઘણૂ વીચારી જેનિ જેવી ઘટિ તેને તેવી સીખવિ અશોને શીખવે તેને અરજાંનીયાં કેછે ॥ ૫૧. જિમ જે ગનાનીઇ કહિઊ હુઇ તિમ ॥ ૫૨. જે અહમિ વાછૂ છૌ શંઘલાં જાંણૂ નીશ્ચિ જાંણૂ જે લાભ ફલ શીખવૂ

જે એકઠૂ હુ તે રૂડૂ તથા પાડવૂ તેનાં ફલ જાંણૂ છુ ॥ ૫૩. દેવૂ કુનશની તે જે રૂડૂ પામીઇ છિ તે કોઈ જોગતરનિ રૂડૂ આપીઇ તથા વાંછીઇ જોગતર તે અશો અરજાંનીઆને કેહે છે ॥

૫૪. બીજુ એ જે સાભરવૂ કરવૂ જે ઉતમનિ આતમા પવિત્ર હુઇ ॥ ૫૫. તેણે હિત કરી અહ્મિ ઐહવી વાંછા કરૂ છૌ જે ઐ ગરંથ જાંણનારની દયા કરી જાંણપણૂ પોતાનિ કરી હોરમજદ જાંવો [જાણવો?] શારી આંખે નિ નીત સમરૂ છૌ ॥ ૫૬. જે કહેઊ છિ તે શંઘલી પ્રથવી ઉતમ નિ રૂડી દ્રષ્ટિ જોઇ તે આંખ ખુર્શેદનાં તેજ બરાબર છિ ॥ ૫૭. જે ખુર્શેદ છિ તે સંઘલી પૃથ્વીનિ રુડી દ્રષ્ટિ જોઇ જેવૂં તેજ છિ ॥

[૨]

૧—......॥ ૨. ઊપર પૂછેઊ જે કેતલાએક પ્રકાર સરજતનુ ધણી મિહેરીઆર મહમાદનુ પુત્ર અસ્પહાની રૂડી મનશા કરી પોતાની ઈછા કરી કછુ [કહ્યું] અનિ વલતુ ઇતર સાંભલેઇ ॥

૩. તે જે પૂછેઊ જે આહારેમન સિ અરથિ જે તેજ વિકરેઇ છિ ॥ સા માંહિ એક થઈ સિરહિઇ જે અહમિ ઐક રતંનૂ જૌ છૌ તેનિ ભાજિ છિ નાસ પમાડિ છિ કિમ વિર આંણે છિ જિમ પાંણી અનિ આતશનિ ॥ ૪. વલતો ઊતર ઐ જે આહારેમન છિ તેની વીક્રાંત જે તેજ છિ તે પોતાનિ કારણિ ભાંજવૂ નાસ કરવૂ ॥ ૫. વિઘાત્ કાંમની ઈછા જે ઐ સદા તથા રતંન્ થઇઉ તે ભાંજિ છિ એ રતંન્ ભાંજવાની ઈછેયા સદા ॥...... ॥

૬. વીરોધીઇ વિક્રિઇ છિ સઘલી વાતિ છિ જે હાંણુ રતન્નુ વીનાશ રતનનાં વરાં જે બીજી વાત ન હોવે ॥ ૭. જે ઐક રતંન્નિ માહેમાંહાં ઐક બુધ કરી ઐક રચના કરી હુતી બીજુ કાંઈ વરોધ વક્રાંત ન હુતૂ ॥ ૮. ભાંજવૂ રતનનુ માહેમાહા સામા પ્રતવાદી હૂઆ સર્વ જિમ એકઠાર હૂતા તિમ ભાંજવૂ વીરોધી પ્રગટ હૂઆ ॥ ૯. ઐક રતંન્ ઐક રચના કરી માંહે-માંહે એકઠાર હૂતા જીવતી કામ કરતા સહૂ ઐક ઐકનિ સખાઇતા હૂતા ॥ ૧૦. વણસાડવૂ ભાંજવૂ એક રતંન્નિ બીજુ ભાંજવાનુ રતંન્ ॥ ૧૧. ઇમ જિમ ઊન્ અનિ ટાઢૂ જે ઐકઐક મધે વરોધ જે ઐક રતંનનૂ છિ તેસુ સદા ઐ રતંન્ મારવૂ તથા વિરપણુ તથા કલેસ વણાસ કરવા છિ ॥ ૧૨. જે સઘલી વાતિ વણસાડવૂ જિમ ટાઢ ઊનૂ ભોયરૂ [ભીણું?] અનિ શુકુ વરોધ છિ ॥ ૧૩. ઐક ઐકનિ મારિ વરોધ કરિ ઐક બીજાસૂ સદાઇ ॥ ૧૪. જે વણસાવવુ જે સરીરસુ જે સદા જુધ કરવુ જેમ ઊનુ અનિ ટાઢ તથા શુકુ અનિ લીલુ ॥ ૧૫. જુધ તેહેનાં ઐક ઐક સાથિ તન્નિ વણસાવે છે નાસ પાંમેછે ॥ ૧૬. પાંણી અનિ આતશ જિમ વીરધતા પ્રગટ છિ ઐક રતંન્ તેસુ કોઈ ઐક વીરોધનુ કરનાર પ્રગટ નહી ॥ ૧૭.—......॥ ૧૮.—......

[૩]

૧.—......॥ ૨. જે સામાટિ દાતા સ્વામીનો માહજ્ઞાની આહારમન નિકૃષ્ઠ કરનાર પાડવાનુ વાંછનાર અન્યથા બીજું નહી દીઇ જે ઐ વાતની સકત છિ ॥ ૩. જે કહેઊ જે સમર્થ નહી કરવાનિ પછિ જે ન સંપૂરૂ સઘલાથી કુણ જે નર છે ॥ ૪. વલતો ઊતર ઇમ આપેઇ ॥ ૫. જે આહારેમન છિ તે ભૂડુ અને ભુડી જાત અને ભૂડાં કાંમનુ કરનાર છિ અને સદાઇ દરૂજ ॥ ૬. દાતાર સ્વામી માહજ્ઞાની સંઘલી સકતનું ધણી તે જે પછિ તે સમરથ છિ પણ મર્જાદા લગિ ॥

૭. ઐ કારજનિ વખિ સમરથ નહી હોવાનિ વહેરે સકતુ હૂઆ અથવા અસકતુ પછિ કરી ન સકિ ॥ ૮. બોલુ જે માહજ્ઞાનિ છે તે મરજાદ વચનની લગિ બોલિ નહિ ॥ ૯. જે બોલુ

તે હોતાનિ સમરથ નહી વલી કહેકઃ જે ઇઅિજદાં તાં લગિં તે સમરથ જાં લગિ મરજાદ હોવાને સમરથ નહી કહેકઃ ॥ ૧૦. જે પછિ સમરથ નહી હોવાનિ વેહેરે ॥ ૧૧. કિમ સક્ત મર્યાદ તેનુ ઐ કાંમ ॥ ૧૨. જે નર્વાણનુ જાંણનાર ॥ ૧૩. કાંમનિ નર્વાણનુ જાંણનાર સઘલી શકતનુ ધણી છે ॥ ૧૪. જે સરવ તે... ॥ ૧૫. જે સરવ તે કાંમ ઈછા કરે તેનું કરવાનુ સમર્થ સમધ પાંમિ ॥

૧૬. જે અહમિ કદૂ છૌ જે દાતા અહુરમજદ સમર્થ અહારેમન ભુડુ છે હમેશે તે રૂડાને ભુડુ કરે બીજું ન કરી શકે ॥ ૧૭. જે રતંન દેવીનુ છે તેને ઐજદ ફેરવે તથા ઐજ દનુ છે તે દેવી ફેરવી સકે ॥ ૧૮. અંધારૂ થકી ઊ ગલુ અનિ ઊજવાલાથી અંધારૂ કરી શકિ ॥ ૧૯. રતંનનિ નહી ઉલખિ તે રતંનને વિરભાવ કરી બોલે ॥ ૨૦. જે રતંન્‌ની પરીક્ષા અંતરકર્મ ચાલવુ નહી જાંણે તેનુ ચલણ અજાંણપણુ ॥ [અસલમાં આ વાકય બેવડાયલો છે.] ૨૧. ભુડાં ખરવસ્તરનિ રૂડાંમાંહે લેખવે ॥ ૨૨. જે અન્યા તથા ભુડાં તે માંણશ તથા ગાઇ પસુજાત તેનિ પોતાનાં કરી ન જાંણે તેનિ મારે તથા ભરંમ કરિ નાસબુધ કરે ધર્મથી ભુલવે તેનાં દરૂજ ॥ ૨૩. જે સઘલિ થકી ભુડાં જે દરૂજથકી જે અદેખાઈ તથા ક્રોધ તથા કંદરપ પૂરૂખ મધે મેલેઇ ॥ ૨૪. જેમ ખાવૂ જે ઉંસડ કડવુ ભારે તે મધ્યે વીખ ભેલેઉં નહી રૂડાના લાભનિ કાજિ પામવાનિ જે દૂખનિ તથા માંદનિ નાશ કરવાનિ કીધિ તે ઉંસડ કીધાં ॥ ૨૫. જિમ સાચુ બોલવું અને જાુઠુ બોલવું ॥ ૨૬. જે છિ તે સરવ સરીર માંહે છે જે જાુઠુ બોલવુ જે બેહેસ્ત સ્વરગ ફરૂખ ઘણાં અન્યા થકુ મુકાઇ સાચા બોલવે ॥ ૨૭. ઘણુ જે રૂડૂ જાુઠે બોલવે કરી કિમ ઢાંકેકઃ જાએ જેમ ભુડાનુ નાશ જેતલુ ભુડુ તે ભુડાસુ મીત્રભાવ પાંમિ ॥ ૨૮.—......॥

૨૯. તેતલા માંહે હમેશાં ઐક ઐકનિ વિરભાવ માંહે ઢાંકે માંહોમાંહાં ઐક ઐકનિ વિરોધ માંટિ ઢાંકી છે ॥ ૩૦. સઘલી વાતિ ઐક ઐકનિ વીપરીત કરવાનિ સબલ છિ ॥ ૩૧. જિમ તેજ અને અંધારૂ સુગંધ તથા દુરગંધી અનિ પુન્ય અનિ પાપ રૂડૂ ડાપણુ તથા ભુડૂ જાંણપણું ॥ ૩૨.—......॥ ૩૩. સૂ ભાંજવું તે જે પોતાનાં વિરી વિનાં બીજું કાંઇ ધરવું નહી ઐક કરવા કીધા છે ॥ ૩૪. તે જે કહેકઃ છે રાત્રનું અંધારૂ મુકતાતમા જે માણસ સુધ પાંમે જે વાઘ તથા વરૂ તથા કુતરા તથા ચોર થકી તથા બીજાં ખરવસ્તર થકી સઘલે થકી મુકાઇ ॥ ૩૫. દીશે ઊજવાલે તેજ માંહે હાથે તેહેને સાહેઆં જાઇ ॥ ૩૬. જે રૂડૂ જે અંધારૂ તથા અંન્યા તે ઊજવાલે ઢાંપણે કરી જાણીઇ ॥ ૩૭. જે તેજ ઢાંકવાનિ કીધિ અંધારૂ પ્રગટ કીધુ પણ કાંઈ બીજું પ્રકાર નહી વાઘ તથા ભુડા સાવજ તથા ક્ષુદ્ર જંતુનાં પછી ઘણાં ઐણે બલિ પ્રાણી કરી સકિ ॥ ૩૮. ઘણાં માંટિ તમારિ વિજયપણું તથા રૂડૂ જાંણુ હવિ ઐ નિશ્ચલ દીન તમારી મધ્યે ઘણું કરી જોવું ॥

[૪]

૧. તે જે પુછુ ॥ ૨. જે નશ્ચલ સદા ઐ દેખીઇ છે જે સઘલા તારાનુ જે કાંઇ ચક્ર તે સદા ઐ છે ॥ ૩. ઐ ચક્ર જેણિ કીધુ પછિ સરવ તે થકી છે જે ગવીરોદદીનીઆઇ ઇમ કહેકઃ જે રૂડૂ તથા પાડવું તેને દીધુ ॥ ૪. જે આહારમનિ દીધુ ઐ મોટૂ કાંઇ જે કાંમ ઐ કિમ સમરથ આપવાનિ કિમ સમરથ હુઇ ॥ ૫. સિ અરથે જે છિ તારા જે છિ તે મધ્યે રૂડૂ સદા ભલેકઃ છિ ભલુથુ વિહિચાઇ છે ॥ ૬. જુ હોરમજદ આહરમન માંહોમાહાં પ્રશ્ન કરી આપિ પછિ ઐહવું પરગટ થાઇ જે હોરમજદ પાપ તથા ભુડૂ થકી વેગલુ પણ જે તારા ચક્ર

છિ.તે સદા ऐ આહારસુ સમભાગી આહારમન સઘલા પાપથી સમભાગી ॥ ૭. વલતુ ઊતર દ્મ ॥ ૮. જે ચક્રસ્છાંનક આકાસ સમધી રૂડાંનુ વિહિચનાર જે જે રૂડૂ સરવ વિચિક્ર આહાનિ આદ્ સદાએ વેહેચી અપિઊ સાચિ કરિનિ ॥ ૯. સાત તારા સરીરવંત પાપી ગ્રહા તેહેનિ હેઠિ પાડવા ગ્રહ તેનિ પાંમિ જે ચોરીનાં કરનાર તથા ભંજક પીઆરૂ ॥ ૧૦. જેનાં નાંમ દીન મધ્યે ગ્રહનાં ॥ ૧૧. સ્વાંમી માહજ્ઞાની વિવેકી નિરવાણનું જાંણનાર રચનાનુ કરનાર પોતાની સરજતનિ પાલનાર અખઈ કીધી. ॥

૧૨. જિમ ગનામિનીઉ આકાશ મધ્યે પરગટ થઇઉ તેહેનાં દરૂજ ભૂડા જ્ઞાની તથા ભૂડા જુઠાના બોલનાર ઘણી જાત તથા પાપી તે દરૂજ અંધારાનાબી ઊજવાલાનાં ઢાકનાર एવા एખઠા થઆ તેણાંદ્ હોર્મજદની સરજતનિ અણછતી કરવા હીડા અથવા પોતા શક્નોમિ કર્તુ ॥ ૧૩. તે ઉદ્દ્યોત અનિ ઉત્મથકી ઉત્મ સર્વ જ્ઞાનનાં ધણી તેણાદ્ દ્રૂજનુ ભુડુ કાંમ ભુડાં જૂઠાના બોલનાર જ્ઞાનિ કરી જાંણેઆં ॥ ૧૪. ए જે ए પ્રાણ एહેનાં ए ભુડા કાંમનાં કરનાર હાંણનાં કરનાર ए તે માંઠિ તે નાસ પાંમિ થોડા સમધ મધ્યે ॥ ૧૫. ए જે તે માંઠિ... ॥

૧૬. તેતલા માઠિ નરવાંણજાંણપણુ જેમ તે દ્રૂજ તેજ મધ્યે પિઠુ સમંધ પાંમિઉ તિમ સરવ પ્રાણા તેનાં હથીઆર તે જે પાપ સહિત જે દ્રૂજની જે ઘણી જાત જૂજવી ઇછા ચાર કરી તે મુકાદ્ નહી તે ઊજવાલાનિ અંધારૂ કરિ ॥ ૧૭. જેમ દ્રૂજ જે વખ તથા ક્ષુદ્ર જાતના જે ચાર પ્રકારે ભેલીને સ્વાંમીનાં જે ભેલીનિ ઘડાઇ છિ ॥ ૧૮. જે થકી જેણે દ્રૂજ જે વિખ તથા ક્ષુદ્ર જાત ચારે સરીરનાં કરનાંર જે સ્વાંમીનાં છિ પાંણી તથા આતશ માંટી પરથવીની તથા વાદ્ તેસું મલિઆ છિ વલી તિમજ આકાસ માંહિ અદ્રસ છિ પાંમી રહિઆ છે ॥ ૧૯. જુ અદરશ છિ સરીરવિના છિ તે હૂઆ તુ જે સરજત સ્વામીની છિ તે વધારવા કિમ સ્મર્થ હુદ્ તે માંટિ વીખ દેવી કસી વાતિ સમરથ નહી ॥ ૨૦. તે ગ્રહનિ વાદ્ મધ્યે દ્મ ભલી રહિસિ જે મુનસનિ તથા બીજી સરજતનિ એકડાંમ કરવી મુકાવતું વધારવું નાંનાં પ્રકારનુ તે એતલા વાંનાં કરવા ન સકતુ ન હુઇ ॥

૨૧. દ્મ તે પાપી ગ્રહા તે ઉદ્યોતનિ વીટી રહિ છિ જિમ દ્રૂજનુ વિખ જિમ ક્ષુદ્ર જંતુ ટોલા મધ્યે ઉદયાતા ॥ ક્ષુદ્ર જંતુ તે ખરવસ્તરને કેછે ॥ ૨૨. તિણિ હેત કરી સર્પજાત થકી અનિ વિખ વરખેહ્ય અનિ દુષ્ટ સાવજ ઘણા છિ તેથી લાભ થોડુ છે પ્રકટ ॥ ૨૩. દ્મ પાપી ગ્રહ થકી મલિઆ હૂઆ તે હેઠીથા ઊજવાલાનુ સુ રૂડ્ પ્રગટ થાદ્ ॥ ૨૪. દ્ણિ દ્રષ્ટાંતિ કરી પાપી ગ્રહા તે રૂડ્ સદાए વણસાડિ ॥ ૨૫. દ્મ જે ભૂડા વાટના પાડનાહર જે વણજારાનિ વાટ મધ્યે થકી વાટ પાડિ ॥ ૨૬. ઘણાંનાં સાચા અર્થનિ લાદ્ ઊદાલી ॥ ૨૭. નહી રૂડા કાંમના કરનાર તથા જોગતર તથા પાપ વિનાં તેનુ લેદ્ જૂટા કાંમનાં કરનારનિ તથા પરાઈ સ્રીસુ વલુધુ હુદ્ તથા વટલ તથા અઘટતાનિ વિહિચી આપિ દીદ્ ॥

૨૮. ए જિમ एહનિ પૂન્યના કરનાહાર જે જોતકી જિમ ગ્રહા જોઇનિ કહેજે આદ્ રૂડ્ આદ્ પાડવુ ॥ ૨૯. જે તિણિ જિમ છિ જે દીધુ રૂડ્ વિહિચિક્ર તે પાંચે તારા હોરમજદ સ્વામીનાં છિ માહા મોટા તથા અતઊંચા દિસિ છિ તેનાં નાંમ હપ્તોરીઅંગ ૧. મજદદાત ૨. વનંત ૩. સતવદ્સ ૪. તિસ્ત્તર તારૂ ગ્રહ મધ્યે અન્યાનિ ટાલિ અંન્યાથી રાખે છે ॥ ૩૦. તે પાંચે તારા જે સરીરનાં ધરનાર તેહેનિ હેઠ દ્રષ્ટ ગ્રહ છિ તે ઊજવાલાનિ પાછલ વીટાઈ રહિઆ છિ ॥ શનેશ્ચર ૧. બરહસ્પદ ૨. મંગલ ૩. શુક્ર ૪. બુધ ૫. ॥ ૩૧. જે તારા ઊંચા તથા મોટા તે અવાખતરસુ સામાં રહી જુધ કરિ છિ ॥ ૩૨. હપ્તોદ્રંગસુ પાછુ મુહ કરે શનીસરશ્ચ ॥ ૩૩. હસતોદ્રંગ મજ્દદાત તે બ્રહેસ્પતસુ સામુ રહિ જુધ્ય કરિ ૩૪. વનંનત

તારૂ ખરવસ્તરનુ મારનાર તે જૂધ્ય કરિ મંગલસુ ॥ ૩૫. સતવસ તારૂ જૂધ્ય કરિ સુક્રસુ ॥ ૩૬. તિસ્તર તારૂ જૂધ્ય કરિ બુધ્ય સાથે પાપી ગ્રહ ॥ ૩૭. જે રૂડૂ છિ જે તે ગ્રહ થ. ઓલૂ છિ પાંચે તારા સ્વાંમી માહજ્ઞાનીનાં છિ ॥ ૩૮. જિમ ઘણું પ્રાણ થોડૂ નાસ કરી વિજય પાંમિ ॥ ૩૯. એ સંઘાતિ પાંચે ગ્રહ દાતા સ્વાંમી પોતાની ઈછાઈ કરી મુકાવી નહિ સકિ એકકનિ બિબિ બાંધી કરીનિ સૂર્ય ચંદ્રમા સાથિ બાંધ્યા છે ॥ ૪૦. તેહેનિ આગલ પિહિલું ચલણ કીધું પછિ પાછુ વલેઉ તે એ માંટિ ॥ ૪૧. કો એકનિ ઘણાં લગિ જિમ શનીશર બ્રસ્પત ॥ ૪૨. ઈમ છિ થોડૂ જિમ બુધ અનિ સુક્ર છિ ॥ ૪૩. સઘલા જે છેહડુ દોરડાંનુ પાંમીનિ તાંણીઈ ॥ પાછા વાલી તાંણિ ॥ ૪૪. ·નિ પોતાની ઈછયા ચાલવા નહી દીઈ ॥ ૪૫. જે સ્વાંમીની શ્રષ્ટનિ નહી ભાજી સકિ ॥ ૪૬. . બે દ્રૂજ ભારે બલવંત જે છિ તે દ્રૂજ સુરજની તથા ચંદ્રમાની વઈરપણું કરી હેઠિ થા તેજનિ નાસ કરિ ॥ ૪૭. બીજી છાયા કરિ ઉતમ જે છિ તારા તે ગ્રહ સંઘાતિ હેઠેથી સુર્યનુ તેજથી બાંધ્યા છિ ॥ ૪૮. જે તે બાંધણિ થકી વેગલા થાઈ તે નક્ષત્ર તથા રાશ મધ્યે જાઈ વક્રીનિ જે નક્ષત્ર પ્રબેસિ તે નક્ષત્ર રૂડા કાંર્માન હાંણુ કરિ અન્યા કરિ ॥ ૪૯. તાં લગિ હાંણુ કરિ જાં લગિ સુરજનાં બંધમાં આવિ ૫૦. એ વચન સાચા મિ કહિઆ છિ ॥ ૫૧. એ જે છિ જુધ્ય ઊપર થકી હેઠલા તારાનાં સ્થાનક લગિ ॥ ૫૨. હેઠા છિ તેહનિ જુધ્ય તિસ્તર તારા સંઘાતિ અસ્પુજગર દેવસુ ॥ ૫૩. વીજનુ આતશ છિ તે અવાઉિસ દેવસુ ॥ ૫૪. બીજા અદ્રસ્ય છિ ઉતમ છિ તે સામાં જોગ થાઈ તે વરસાતનિ વ્યાપારનાં લાભનિ વિક્રત કરિ પ્રથ્વીનિ ॥

૫૫. અનિ જે ગ્રહ હેઠા છિ તે માંણસનિ તથા ગાઈ પસુનિ ક્ષુદ્ર જંતૂનાં વ્યાઘરનાં અનેરી સ્રષ્ટ ઉતમ તથા મધ્યમ ॥ ૫૬. જે લોલતા માંણસ સંઘાતિ ભેલી છે ॥ ૫૭. જે છિ લોભ તથા કંદ્રપ તથા અદેખાઇ તથા રીસ તથા નીદ તે બૂશિઆસ્પ દેવ થકી ॥ ૫૮. તથા બુધ્ય તથા સાચુ ક્ષત્રપણું જાંણવુ વિચાર સુધુ પ્રમેસરનિ સાભરવુ ॥ ૫૯. જે ગુણ ઉત્તમા તથા ગુણ ભુડા છિ તે કહીઆ છિ પુન્યનાં હેતનિ તથા પાપનાં ॥ ૬૦. એ સઘલુ રૂડૂ તે સઘલી સરજત ઘણી સ્વાંમીની સ્રષ્ટ ॥ ૬૧. જે છિ પોતિ વૈદ આરોગ્યપણાનુ ધણી પાલનાર તથા ધરનાર પલાવનાર જતનનુ કરનાર ન્યા તથા અન્યાનુ જોનાર પોતાની સરજતનિ ॥ ૬૨. ઈણિ પોતાની જે સ્રષ્ટ ઉપાઈ કીધુ જે અન્યાથી સુધ થાઈ જે હથીઆરિ કરી પાપ છેદાઈ સંપુરન શસ્ત્ર આખુ તે સીખવ્યા છિ જાંણિઊ છિ ॥

૬૩. એહનુ દ્રષ્ટાંત ઈમ છિ જિમ વાડીનુ ધણી વાડીનિ પાલિ જાંણપણિ કરી શ્વાપદ તથા પક્ષી જે પાલન કરનાર તથા વિણાસના કરનાર લોપિ ફલનિ તથા વૃખનિ વાડી ભાજવા લીઇ ॥ ૬૪. તે જે વાડીનુ પાલનાહર જાંણુવંત જેહનિ જેહવૂ ઘટિ તેહેનિ થોડિ અપરાધિ થોડુ ડંડ અનિ જુ ઘણુ અપરાધ હુઈતુ પોતાની વાડીનિ રાખવાનિ કીધિ તે સાવજનિ ધરિ બાંધિ અથવા મારિ ॥ ૬૫. જેમ પારધી વાગુરી તથા જાલ કરી ધરિ ॥ ૬૬. જુ સ્વાપદ તથા પક્ષિ જુ દેખિ તેનિ ઘણુ આદર કરી ધરિ મારવાનિ કીધિ પક્ષિ સ્વાપદ ન જાંણિ તિમ વાગુરા તથા ખીલી ચુહડિ પછિ તે હાંણનાં કરનારનિ ફાંદ માંહિ પાડિ ॥ ૬૭. એ પરગટ છિ જુ સ્વાપદ વાગરા મધ્યે નહી પડિ અથવા મોટિ પ્રાંણે કરી વાગરા તાંણી લીઈ સમર્થ ......॥ ૬૮. તે સ્વાપદ વાગુરા મધ્યે નહી ધરાઈ ॥ ૬૯. જે ડાહિઉ આરામ સ્વાંમી જે વાગુરા રચી જાંણિ તે સ્વાપદનુ પ્રાણ કેતલુ છિ તેહની મરજાદ તથા કેટલા લગિ ॥ ૭૦. તે જે સ્વાપદનુ બલ જાં સરીર મધ્યે જુધ્ય કરવાનિ નબલ થઉ ફેરા ખાઈ જાંહાં લગિ પોતાની સક્ત વાગરૂ ત્રોડવાં અનિ ખીલા ભાજવાનિ તથા ઊખેડવાની જુધ્ય કરિ ॥ ૭૧. જુ પ્રાંણ પુરૂ નહી

તે માંહિ પ્રાંણુ કરી થાકિ નાસ પાંમિ પછિ વાડીનુ ધણી જ્ઞાનવંત પોતાની ઈચ્છાઈ કરી જે ફલ પાકાં નીપનાં પોતિ જાંણી તે સ્વાપદનિ વાગુરા મધ્યેથી બાહિર કાડિ તેનાં પ્રાંણુ નીસરિઆ ॥ ૭૨. પોતાનાં વાગુરા તથા ખીલા વાલી સમારિ તથા ખાડ ખણિ તે મધ્યે સ્વાપદનિ પાડિ મારિ ॥

૭૩. એહ ઈમ છિ દાતા સ્વામી સૃષ્ટનુ સોધનાર વાગુરૂ કરનાર ભુડાં મૂલ સ્છાંનક ભાજિ ટાલિ પોતાની વાડી તે ભાંજવિ થકી રાખિ પાલિ ॥ ૭૪. જે દુષ્ટ જીવ પાપનાં કરનાર વાડીનાં ભાજનાર પાપી આહરમન જે સરજતનુ સંતાપનાર તથા પીડનાહર ॥ ૭૫. જેની વાગુરા ઉત્તમ આકાશ જેની ઉત્તમ સૃષ્ટ માંહિથી પરહુણની પરિ છિ ॥ ૭૬. જે ગનામિનીઓ ભૂડી સૃષ્ટ ઘણી થઈછિ તે ગ્રહ મધ્યે છિ ॥ ૭૭. થાભા તથા વાગુરા જે વસ કરી ન સકિ સ્વાપદ પાપ કર્મ પોતાની ઈછિયા હીડિ ॥ ૭૮. જુધ્યની વેલા આહર્મન્ તે પ્રાણિ કરી તથા તે હથીઆરિ કરી ઘણુ રાજ કરિ ॥ ૭૯. જે યુધ્યના કરનાર સ્વાપદ અંતસ્તંભ તથા વાગુરા માંહિ બાંધિ તેનાં પ્રાણુ લગિ ॥ ૮૦. દેનાર સરજતનુ ધણી તે રાખિ જે પીડા તથા દુખથા રાખિ પછિ તે ઘણાં કાલ લગિ રૂડ્ કરિ વલી વાલી રચના કરિ તે વાડીનુ ધણિ ઉહિડ તે પોતિ વાગુરા તથા થાંભ કીધા ॥

૮૧. બીજી પ્રકારિ થોડિ પ્રાણ થકી તથા જૂઠા તે દ્રુજ માંહોમાં યુધ્યતે તેજ સંઘાતિ એતલા માંટિ તેનુ થોડુ પ્રાણ પ્રગટ થક ॥ ૮૨. જે જિમ ભુડા જૂઠાના બોલનારનિ ઈમ વાછિછિ જે એનાં આકાશ તથા પ્રથ્વી જે સ્વાંમીની છિ તે સૃષ્ટ અણછતી કરિ અથવા પોતા આચારથી નાસ પમાડ્ પોતાનુ ચલણ કરૂ ॥ ૮૩. સરીર સંઘાતિ તે દ્રુજ બલવંતપણિ કરી તથા વિઘાત કાંમ કરી તે સદા જૂધ્ય કરી સકિ સીમા લગિ જે તિણિ દેવતા તથા સૃષ્ટી તથા આકાસનિ પ્રાભવ દુખ દેવૂ છિ સૃષ્ટીનિ ॥ ૮૪. થડ્ થકી ઘણાંની વરધ હુઈ જિમ પ્રકટ ॥ ૮૫. ઘણાં તિણિ કારણ કરી પતગિ ॥ ૮૬. જે એતલા માંઠિ એ યુધ્યમાંહિ કો એક બોલીજે સબલાઈ ઘણાં હુઈ તે લેવાની સમર્થ ન હુઈ ॥

૮૭. જો માતા પ્રથ્વીમાંહિ ઘણાં જણિ છિ તે મરિ છે તે પ્રગટ દેખીઈ છિ જિમ રિવાનિ કીધિ ઘણી જતંન કીજિ પણ મરવું છિ કિમ દારદ્રપણુ ઠાંમિઠાંમ અનિ કાંમિ કાંમ પરગટ દીસિ ॥ ૮૮. જે સઘલા સૃષ્ટની ઉતપત ચાર જે છિ જે પાંણી આતશ તથા વાઈ પ્રથ્વી તેસુ સમંધ તે દેખીઈ છિ તે પ્રગટ છિ તેસુ સમંધ દેખીઈ ॥ ૮૯. સ્વર્ગી લોકનાં સરીર તિની પ્રગટ કરિ જીવ છિ તેનાં હથીઆર આતમા સંઘાતિ સમંધ પાંમિ ॥ ૯૦. તે મુક્તાત્માના આત્મા વિનાસ નહી પાંમિ ॥ ૯૧. આત્મા જે તે માંઠિ પોતાનાં કર્ણી ગણિ છિ ॥ ૯૨. એહનાં ઘણાં ફલ જે પુન્યનાં તથા પાપનાં કહિઆંથા દૂતા તે પ્રલોકમાંહિ પાંમિ શુખી અથવા દુખી ॥ ૯૩. જુ ઘણાં ફલ પુન્યનાં હુઈ મોટા બલવંત મોટિ પ્રાંણી કરી વિરીનિ હાથ થકી છૂટિ સુધ્ય પામિ માહ રૂડિ સ્છાંન થકી ઊજવાલિ સંઘલા શુખ પાંમિ ॥ ૯૪. ઘણાં કાલ લગિ રૂડ્ પાંમિ તે રૂડ્ સખાઈત થાઈ ॥ ૯૫. જુ ઘણાં ફલ પાપનાં મોટાં બલવંત હુઈ મોટિ પ્રાણ સખાઈતનાં હાથમાંહિથી તાંણી લીઈ ॥ ૯૬. તે સ્છાંનક કેહેવુ જે ભુખ તથા તરશ તથા રોગ તથા પીડા ભોગવિ ॥ ૯૭. એહનિ તાંહાં નરકનિ સ્છાંનક થોડૂં પણ જે ધરમ પ્રથ્વીમાંહિ આચરિઉ હુઈ તુ કોઇ એક છુટક હુઈ ॥ ૯૮. એ થોડિ હિતિ કરી ભુખ તરશ નહ્ર પાપની મરજાદ લગિ નહ્ર નહી થાઈ ॥ ૯૯. છિહ જે દમાનુ કરનાર ॥ ૧૦૦. દેનાર સરજતનુ રાખનહાર કોએ ઉત્મ શ્રૃષ્ટ એ માંટિ દુષ્ટ મનના હાથ થકુ ન મૂકાઈ ॥ તુ પોતિ ગ્રહ ॥ ૧૦૧. તે જુ મોટુ પાપ હુઈ સુધ્ય ઉત્તમ પુરૂખ તે પાપ થકુ સુધ્ય કરી

સકિ પાપ થકી પવીત્ર કરિ તેનાં આત્માનિ પવીત્રનાં કર્ણહાર તેનિ હાથિ રૂડૂ પ્રવર્ત્તે અનંત શુખ પાંમિ ॥

૧૦૨. ए જે મિ થોડૂ કહિઊ દેવાનુ ઠાકુર જે વૈદ આરોગનુ ધણી ઘરનાર પાલનાર દુખનુ ટાલનાર સોધનાર ખરા ખોટાનુ વ્યાખ્ય તથા દુખ થકી છોડવિ પોતાની સૃષ્ટનિ ॥ ૧૦૩. છિ ए પ્રગટ હેઠલ જે લખિઊ છિ નાંનાં વિધનાં સરવ જેનુ છેહ નહી एહવુ જે બોલિ સમ દ્રષ્ટનિ કાજિ ॥

૧૦૪. જિમ તમનિ કહિઊ તિમ કીધુ एહવુ દિસિ છિ તે સોમ દ્રષ્ટિ તે ૧૦૫. જે एતલા માટિ જિમ હૂए ઊપરૂ નવુ લખતો નથી एકુ ૫... ...મ તેજે સીખ તે જે આગિ કહી છિ તે કરૂ છૂ ॥ ૧૦૬. ए દીનની સીખાંમણ અહ્મિ અનિ ...નની જે બુધ્યા તે લખીઇ છિ આદરબાદ માહરેસ્પંદ થકી પાંમવુ તથા જાંણવુ ॥ ૧૦૭. ए સીખવાની કાજિ દીન મધ્યે કીધું તે લખીઇ છિ આગલનુ જે નીર્વાંણ જાંણવાનિ કાજિ આદરફરોબગ ફરોખજાદપુત્રશ્ચ ઉત્તમ દીનવંત આગલ ...ો દીન મધ્યે ઘણાં જ્ઞાન માંહિ વીવેક સંઘાતિ સમંધ છિ સહશ્ર ૧૦૦૦ બંધ છિ ॥ ૧૦૮. તે જે તહ્મિ સીમા અંત સંસારનું નર્વાંણનિ કીધિ જે પુછું તે હેઠ લખિઊ છિ ઇઅજદાંનિ કાજિ ॥

[૫]

૧. બીજુ કો ગ્રંથ મધ્યે ए વાત નથી કર્નાર પણ નથી બોલ્યું છિ આગિ સંસાર કીધુ સ્વાંમીઇ તેનાં જે વરોધિ ॥ ૨. एજદનુ જે સ્વામીપણુ તેનુ જે વિરીભાવ કરવુ તેની બુધ્ય ફેરવી જાંણીઇ છિ જે પહિલી મરજાદ મેલિ તે કરી જાણીઇ ॥ ૩. ए થોડિएકિ કહિઊ તે મોટૂ પ્રથમ થોડૂ સ્વાંમી થકી જાંણિઊ છિ ॥ ૪. જે કોઇનિ एહવુ જ્ઞાન પ્રથમ જાંણપણું તેહેનુ પછિ તેનુ જાંણપણુ બીજાનું સહિજુ નહી ॥ ૫. જે एજદનિ ઉલખવુ ચંત નિર્મલ તથા ચીતવું તીવર ઊતાવળી બુધ વિવેકિ કરી ઉલખાઇ ॥

૬. જેવુ एજદનિ ઉલખિ તે ઇણિ પ્રકારિ જે ચંત મધ્યે एમ જાંણિ જે एજદ છિ एહવું મનમાં આંહણિ ॥ ૭. જેહેનુ નાંમ ન જાંણીઇ બુધિ કરી જાંણીઇ તે કોएક છિ તે જે જાણિ અથવા કોए નહી જાંણિ તે કિમ જે કો ઇમ જાંણિ જે ઉત્તમ અથવા નિકૃષ્ઠ રૂડૂ જ્ઞાન અથવા ભૂડૂ જ્ઞાન અમૃત અથવા વીખ ટાઢૂ અથવા ઊનુ કોરડૂ અથવા ચોપડૂ ॥ દૂબલૂ અથવા માતૂ ૮. કોए એ સાચુ બોલવુ ન જાંણિ તેહનિ છત તથા કેવલ જ્ઞાન નહી પાંમિ ए જાંણવું ॥ ૯. જે નિઆસ્ત ફરજની ન કરિ તેનિ મોટપણુ નહી કરી જાંણીઇ તેનુ જાંણપણુ પણ નહી જાંણીઇ ॥ ૧૦. ए નશ્ચિ કરી જ્ઞાંન જાંણવું કોઇનિ જે ત્રન પ્રકાર કરી જાંણવું ॥ ૧૧. જે કેટલાએક વિચાર કરી જ્ઞાંન કરિ અથવા દેખી જ્ઞાન કરિ અથવા એવૂ ઘટિ સંજોગ હુઇ ઇણિ પ્રકારિ ॥

૧૨. જે અનુમાંન સંખ્યેનિ કહીઇ કિમ જે एક છિ કિ બિ છિ કિ ત્રન છિ અથવા ચાર છિ ॥ ૧૩. જે કારણુ છિ મર્જાદનુ તે સંદેહ અનુમાન કરી કહી ન સકીઇ ॥ ૧૪. જે હવૂ અથવા હોસિ અથવા હુઇ છિ અથવા બિ ભાગ અથવા પાંચ ભાગ કરી કાલનૂઇ ન કરી સુવુ અથવા જમવૂ અથવા ત્રન પ્રકાર પ્રસધ્ય બોલિઆછિ ॥

૧૫. દેખીતુ તથા જાણપણિ કરી જે પ્રગટ દેખીઇ છિ જે અપ્રગટનિ પ્રગટ કરી માંનિ ॥ ૧૬. દેખીતુ પદારથ અથવા અંણદેખીતુ પદારથ છતું અથવા અણછતુ સંમભાગ પાંમિ ऐ સંઘલુ પ્રકાર બુધી કરી દેખીઇ ॥ ૧૭. પુરૂ જે ઉપમાંન સબદ હીન પદ તે હીણપણે કરી વિચાઇ ॥ ૧૮. પુરૂ ઊપમાંન एનિ કહીઇ જિમ પારસી મનખ તથા બીજા નગરનાં ॥ ૧૯. ઉપમાન તેનિ કહીઇ જે ઊજલુ પનીર તથા ઈડૂ પંખેરૂનુ હુઇ ॥ ૨૦. ઉપમાંનનુ વિભાગ ऐ જે

પનીર તથા ક્ષુહે ઊજલી ॥ ૨૧. જે ए मर्जाद ऊपमांननी જિમ પનીર ક્ષુહે ઐકલુ ઊજલુ તેનિ ઊજલાની ઊપમા ન દીઇ ॥ ૨૨. ઊજલુ ઈઇ બીજૂ જે કાંઈ ઊજલુ ખાઈઇ તેનિ કહીઇ ॥ ૨૩. ઇમ છિ જે ઉપમાંન ઉપમાંન થકી અધક તથા ઉપમાંનનિ વિભાગથી અધક બોલુ છિ ॥ ૨૪. તે જે પુરૂ ઉપમાંન અધક તે થકી નહી બોલાઇ ॥ ૨૫. જે પુરૂ તે થકી પુરૂ અધક નહી હુઇ ॥

૨૬. ઐતલા માઠિ પ્રકારિ કરી પુહુલુ ઘણુ કિ લાબુ ઘણુ બોલેઉછિ ॥ ૨૭. દીઠૂ છિ જે કોએનિ ચિત અણદીઠૂ છિ ઐ જે દેખાડિઊં છિ જે કીધુ છિ તથા ધરેઊ છિ અનિ કોએનિ ચંત ઇમ આવિ જે કીધુ ધરેઊ તે સંદેહ છિ ॥ ૨૮. લખિઊ છિ કોએનિ ચંત ए જે લખિઊ તે કાંઈ પ્રકટ નથી ॥ ૨૯. ए પ્રગટ થઇઊ જે કીધું તેણિ કરનારિ ધરિઊ અનિ ધરિઊ તિણિ લખિઊ અનિ જેણિ લષિઊ તે જે માપહિણ ॥ ૩૦. જે છિ તે દીઠૂ અનિ કોએકિ પરગટ અનિ જેણિ દીઠૂ નહી તેનિ લેખિ અપ્રગટ છિ ॥

૩૧.—......॥ ૩૨. તે જે કોએ ઇમ કહિ જે મિ દીઠૂ જે માણસ ઐક જે વાઘ ઐક અથવા વાઘ ઐકિ માણસ ઐકનિ મારિઉં ॥ ૩૩. એહવૂ છિ જે ઐ વાતમધ્યે સકિ જે ઘટતુ છિ પણ મર્જાદ પુહચિ તાં લગિ સકવૂ અનૃત્ જે જૂઠૂ ॥ ૩૪. જુ તે વાત માંણસ કહિ સાચી છિ રૂડાં કરણીનાં બોલ જે ગુરનાં વખાંણ તે મધ્યે સાચૂ છિ તે સાચૂ મર્જ્જાદ લગિ ॥ ૩૫. જુ માંણસ ઇમ કહિ જે જૂઠા તથા ભૂડી કીરતનાં ઘણી અનિ ગુરનાં વચન વીનાં તેનુ જે વખાંણ કરિ તે મર્જાદ લગિ જૂઠ અનિ અસત છિ ॥

૩૬. તેણિ પ્રકારિ જે તે માંટિ બાહિર તથા મધ્યે સીમ લગિ હીણ માપ ન હુઇ નહી ઘટિ ન કરિ ॥ ૩૭. જિમ કોએક કહિ જે પૃથ્વી ઢાકી છિ છેહ લગિ જે મધ્યે ઈઇ છિ તે સંતાપી સકિ છિ ॥ ૩૮. અથવા હાથી સુઇનાં નાંકા માહિ પિસી સકિ ॥ ૩૯. ए કિમ ઐક નહી મોટુ હુઇ અનિ નહી નાંનું ॥ ૪૦. અથવા રતંન્ કિમ જેનુ મુલ નહી હુઇ ॥ ૪૧. જે સંગ્રાંમ યુધ્ય મધ્યે જેને અવધ નહી ॥ ૪૨. તથા સાચુ છિ કિંચિત્ જે કાલ પણ નહી અનિ સ્છાનક પણ નહી ॥ ૪૩. અથવા સ્છાનવત અનિ મર્જાદપણ નહી ॥ ૪૪. તથા હલવૂ જેતલે કયા આકાશે ॥ ૪૫. તથા પછિ જે एतदनुरूपात् બોલ્યૂ છિ ચિતયુ છિ ક્રુઇ સતં જૂઠૂ નાધિકરોતિ ॥

૪૬. અનેરા સાચિ આદેષ્ટ एजद ભાજવૂ તે માટિ જે રૂપ જગાડવૂ પરાઇક સાખિ કરી તથા ભાજનિ કરી તથા દૃષ્ટાંતિ કરી તે જાણવૂ ॥ ૪૭. પૃથમ દીઠ બુધિ કરી एहवू દીઠ જે પૃગટ કરી દીઠ તથા કીધૂ રચના ઘણાં પ્રકારિ ભાજવિ વચનિ કરી કોએનિ ચંત કીધ હુઇ પૃથ્વી મધ્યે માંણસ જેનિ......હથીઆર તેનિ કિમ છિ જે સરીર તથા જીવ સાથિ સમંધ ધરિ છિ ઇણિ પ્રકારિ રચના કીધી છે ॥ ૪૮. ઇમ છિ જે આતશ તથા પાંણી તથા વાઇ તથા પૃથ્વી ॥ ૪૯. જે ભાંજવૂ ભાંજનાર પોતાનિ કે જે પ્રવરત્યા एवं હૃઆ તથા પ્રકાસતા છિ ॥ ૫૦. જે આતશ પોતાનિ રૂપિ કરી પ્રકાશયુ છિ જે કાંમ एहवू જે સરવ કાંમ જે પાંણી તથા વાઇ તથા પૃથ્વી થકી નહી થાઇ ન પરચરિ ॥ ૫૧. ઐહ પાંણી પોતાનિ રૂપિ કરી તેનું કાંમ एहवू જે વાઇ તથા આતશ તથા પૃથ્વીઇ કરી નહી થાઇ ॥ ૫૨. ઐ વાઇ ઐહવૂ કાંમ વાઇનૂ છિ જે અગ્નિ તથા પાણી તથા પૃથ્વીથી ન હુઇ ॥ ૫૩. एह પૃથ્વીનાં કાંમ एहवां જે બીજા પ્રચેરિ ન સકિ ॥ ૫૪. કિમ જે ભાંજવૂ અનિ ભાજવૂ તે નહી પાતાનિ કાંમિ જિમ કહિઊ છિ ॥ ૫૫. ઐતલા માંઠિ જે રૂપિ કરી રચના કીધી પ્રકાસી છેહ લગિ વીવેકિ કરી......॥ ૫૬.—......॥

૫૭. કો એહવૂ મુનસ તથા બીજી સરજત દાદારની જે જણીદ માદ્થી એ સરવ સમધ ધરિછિ ॥ ૫૮. જે આં રચના કીધી જે છિ તે...તથા માસ તથા નસ તથા ચાંબડી ઐકે એ કસુ સમધ ધરિ ॥ ૫૯. જિમ આંખ જે ઘણાં પ્રકાર છિ તે જૂજૂઆં નાંમ તથા જૂજૂઆં કાંમનિ કીધિ સરજી છિ ॥ એક તે બીજાનિ જોવાનિ ઐકઠુ મિલ દેખીતુ છિ ॥ ૬૦. એહવૂ પ્રકાશિદ છિ જે રૂપ સરીર મધ્યે છિ તે એહવાં છિ ॥ ૬૧. જિમ...તથા કાલજૂ તથા બૂકુ તથા ફેફસુ તથા પીતુ તે એ સવાય હથીઆર જે છિ એકક રૂડાં કાંમનિ કીધિ પ્રગટ છિ ॥ ૬૨. સામુ પ્રતીવાદ રાખવાનિ રૂપનિ કીધે પ્રકાસીદ છિ જે આંપણ પગ પોતાનાં કાંમનિ ॥

૬૩. દમ જે આંખ તથા કાંન તથા નાંખ તથા ... તથા મુખ તથા દાંત તથા હાથ તથા પગ તથા બીજાં હથીઆર બાહેર જે ઐકકનિ રૂડિ કાંમિ તથા રૂપિ કરિ ॥ ૬૪. દેખીતૂ છિ તથા પ્રગટ છિ ઐ જે એકક સરીરે અક્ષમ કીધુ છિ તે જે બીજૂ તે નરૂપ છિ તે અર્થ નહી થાદ નહી તે થકી કાંઈ ઉપગાર થાદ ॥ એ જાંણવૂ ॥ ૬૫. જે છિ એકલૂ એ રચીઊ છિ એક સરાદ જોવૂ જે યથા માહાજ્ઞાનીદ છેહ લગિ સરજેઊ છિ સહી ॥

૬૬.—......॥ ૬૭.—॥ ૬૮.—॥ ૬૯.—॥ ૭૦.—૭૧.—॥ ૭૨.—॥ ૭૩.—......॥ ૭૪. તથા ઊજલૂ કીકીમા ઠામ વિરચનં તેણિ હેતિ કરી સરજિઊં જે આંખ મધ્યે ધૂલ પાંશૂર વાદ કરી નહી પિસિ તે માંઠિ સરજિઊ છિ ॥ ૭૫. તે ગોલુ આંખ મધ્યે ફરિછિ ॥ તે જાંણવૂ ॥ ૭૬.—......॥ ૭૭. એ જે રગ કાંન મધ્યે વાંકુ વહે છિ તે એતલા માંટિ સરચુ ॥ ૭૮. જે ધૂલ ઊડતીથી તે તથા નાહનાં ખરવસ્તર સામાં પિસી નહી સકિ ॥ ૭૯. તથા પોતાનિ પ્રસેવિ કરી મિલ કાંનનુ તે વીખ છિ જિમ ખરવસ્તર નહી પિસિ ॥

૮૦. જિમ હથીઆર જીવનિ તથા આત્માનિ જુદ ॥ ૮૧. જિમ સુઘવુ તથા સાભલવૂ તથા દેખવૂ તથા ખાવૂ તથા ડીલિ લગાડવૂ તે જાંણવૂ જીવમતાં ॥ ૮૨. ઐ જે બુધી સઘલી પ્રકારિ વડી છિ વિચારિ તથા વીવેક કરિ ॥ ૮૩. ડાપણ કરી જોવૂ દેખવૂ ॥ ૮૪.—......૮૫. ભંડાર ફલનુ તે રાખણહાર ॥ ૮૬. જોવ જે છિ તે દેખનાર આતમાનુ ॥ ૮૭. વધારિ પોતાનાં રૂપનિ ધરિ સરીરના ॥ ૮૮ તથા...॥ ૮૯. બીજાં જે અણદેખઈતાં છિ સરીર મધ્યે જેનિ જૂજવૂ જૂજવૂ કાંમ પાતાના કાંમ તેનિ પ્રકારિ સરજ્યાં છિ ॥ ૯૦. તથા રૂડાં કાંમ જિમ પ્રકાસીદ રૂપ છિ તે પોતા કાંમિ કાજિ સંપુરૂ ભરેઊ છિ ॥ તે જાંણવૂ ॥ ૯૧.—......॥

૯૨. તથા વીસ્તાર જૂજૂઆ જૂજૂઆ દીન મધ્યે કીધા જે ગ્રંથ મધ્યે આગલ તથા છિહે લગિ જાંણી તે દીનનાં જાંણનાહર જે આગલથી ચાલનાર ॥ ૯૩. જેહનિ કાંમ જે મોટાં દીન માજદઈઅસની પ્રથમ જે જ્ઞાની હુઆ તેનાં જે વચન તે પુઠે જાંણવાં ॥ ૯૪. તેણાંદ મોટિ દષ્ટાંત કરી લખુ છિ તે પ્રીછવૂ ॥ ૯૫. જે મોટું તથા શાચુ છિ તે દીન અધીક કરી જાંણવી ॥

[૬]

૧. પછિ તેહના ચંત મધ્યે વીરોધનિ નાસત પમાડિ ઈઅજદનુ બોલ્યુ છિ ॥ ૨. જે કોણના... ॥ ૩.—......॥ ૪.—॥ ૫. —॥ ૬. જે ઐ પૃથ્વી જે ઘણાં પ્રકારિ કરી પ્રવરતી છિ અને રચના કીધી છિ જે સરીરનાં હથીઆર તે એક એક મધ્યે યુદ્ધ છિ તે ઐક બીજાસુ ભલિઊછિ તથા ઐક બીજાનુ છેહ નહી તેનાં મૂલથી પદ ગણિ છિ ॥ ૭. ઐ છિ જે નહી પુન્યનુ પસાદ તથા પાપનુ નઘર નહી નહી બેહેસ્ત તથા દોજખ પ્રગટ કરવૂ તે પુન્ય તથા પાપ તે કિમ છિ ॥ ૮. દમ છિ જે કિમ એકલી પૃથ્વી છિ સ્વર્ગમાં ચારુ નથી ॥

૯. જે મિ ઊપર લખિઊછિ તે જ્ઞાનિ કરી લખિઊછિ ॥ ૧૦. જે મિ કીધૂ તે ઊતાવલૂ કીધૂ......॥ ૧૧. સરવ મિ કીધૂ કિમ જે વણુ કીધૂ હતુ તે નહી સકીદ તે દમ ॥

૧૨. તથા એ પૃથ્વી સામી ભેટિછિ તે પ્રાણ એહૂનિ વિરભાવિ ॥ ૧૩. ઐવાં ઘણાં સમર્થ જૂજૂઆં રૂપ જૂજૂઆં વર્ણ જૂજૂઆં ગંધ જૂજૂઆં ચહિન જૂજૂઈ જાત ઐવા રચિઆ વિવેક્ત કીધાછિ જેમ મિ ઊપર સરીર બોલિઊ છિ તિમ લખિઊ છે તે જાંણવૂ ॥ ૧૪. જે ઐવા ઘણાં કોણકનિ ચંત જે છિ જે મેદ માસ તથા નસ તથા ચાંબડી તથાં લોહી તથા વાદ તથા રસ તથા નિષ્કાચ તથા હાથ તથા પગ તથા માંથુ તથા પેટ તથા બીજુ સર્વ સરીર મધ્યે તથા બાહેર રચીઊ તથા કીધૂ છિ ॥ ૧૫. મધ્યે બિ થાંભ જે ઘણાં પ્રકાર જૂજૂઆં રતંન જૂજૂઆં પ્રાંણ સદૈવ ન કરિ ભૂડા છે તેનિ ॥ ૧૬. અથવા વણ કીધૂ હુદ નહી સકિ તેહ નિશ્ચલ ॥

૧૭. તથા સર્વ પ્રકારિ અનેરી સરજત વનસપતી ઝાડ તથા પાણી તથા આતશ તથા ધરતી તથા વાદ એ સઘલા પ્રવૃતિ નહી જે પોતાનૂ કામ નહી પરવરીઆ છિ ॥ ૧૮. કિમ તે પરચરિ તથા ઘરિ તથા કરિછિ ॥ ૧૯. તથા તે વચાર જેહનાં પ્રવરત પ્રવર્તી વાંણી તે વાંણી તથા જે વેલા તે વેલા ચાલતી અથવા અણચાલતી જિમ કાંમ તે રચેઊછિ તથા કીધુ છિ ॥ ૨૦. દ્મ જે ચાલતાં જિમ વરસ તથા મહીનાં તથાં દિન તથા વેલાનાં મુહુરતનાં ચેહેન તે પૂરતાં ચકર છિ તથા તારા સરજિઆ તથા ખુર્શેદ તથા માહા નીરમલતા સરજિઆ સોભતા પરાદ ખાતર રૂપ તેનુ ફરિછિ ॥ ૨૧. એ છિ જે દીઠ તે સઘલાં રૂપ ફરતાં જે રૂપ છિ પુરખ જે નૈખાત રૂપ ચંચલત રૂપ છિ ॥

૨૨. પછિ તે માંટિ વિભેદ તથા જૂજૂઆ પૃવર્ત્ત જે પ્રથ્વી મધે ॥ ૨૩. જે છિ વેલા વેલા કાલેન કાલેન નહી સકિ પછિ જાંણવૂ જે એ પૃથ્વી વણ પ્રવર્તિ ચાલતી કીધી ॥ ૨૪. જિમ કિમ જુ ચાલતી નહી હોત તુ સ્વાંમી જે નર્વાણનુ જાંણનાર કાંમનુ કરનાર અતઘણિ પ્રાણિ કરી આકાશ કીધુ તિમ તિણિ પૃથ્વી મધ્યે વૃધ જણવૂ મરવૂ તે દ્મ છિ દેખીતૂ જે સઘલાં માંણસનિ તથા ગાદ પસુ તથા સઘલાં રૂપ તથા ઝાડ જે જુઆંન તે ઘરડ જે ઘરડ તેનૂ મુહુતનુ સમાગમનુ રૂપ ॥ ૨૫. દ્મ જે ઘડપણ જુઆંન પછિ મરવૂ જીવવૂ પછિ વલી જીવતાં તે ગત કહૂ નહી સકીદ ॥ ૨૬. નહી એમિ પૂનિ કિવાદ તૂ પતગાર ॥ ૨૭. જે પસાએ પુન્યનિ કરી નઘર પાપનુ નાસ્ત પાંમિ ॥ ૨૮. નહી રૂપ સઘલી શૃષ્ટે દેખવૂ સ્વામી મહાજ્ઞાની વીનાસનુ કરનાર જે વિરીભાવ છિ તે વીનાસ કરિ...॥

૨૯. દ્મ છિ જે કોણને વાહલુ હુદ અનિ નીરધન હુદ પણ તે મીત્ર રૂડુ અનિ પાંમીતુ વિરી ભુડુ ॥ ૩૦. જે તે રૂડ તેનિ કરવૂ તથા રક્ષાનુ કરનારૂ ॥ ૩૧.—॥ ૩૨.—॥ ૩૩. એ રૂપે કરી શઘલી ભુખ તથા તરશ છિ ॥ ૩૪. પછિ સર્વ કો દૂખ તથા......જે આસ કરિ છિ તેનિ ઊચૂ ભારી કરી જુદ છિ પછિ માંણસનિ તથા બીજાં સાવજ પંખેરૂ તથા ચુપદ પ્રગટ ॥

૩૫.—॥ ૩૬. જે કોણનિ ચિંત ત્તેકિ સુત્ર ધરિઊ નહી ॥ ૩૭. કિમ જે સરવ કડવૂ છિ ॥ ૩૮. જે કોએ એમ બોલિ જે મધ કડવૂ મધ તે મીઠૂ કડવૂ તે પણ મીઠૂ બેહૂ સરિખાં છિ ॥ ૩૯. કિમ કડવૂ તે થકી પીતનુ પ્રકોપ થાદ મીઠા થકી કાંઈ બીજુ ॥ ૪૦. ધાંનનુ સવાદ ધાંનનુ અસવાદ. બેહુ સરખુ જાંણવૂ ॥ ૪૧. કિમ જે સવાદ તે ભૂખેઆનિ અનિ નહી—સવાદ ધરાદઆનિ ૪૨.—॥ ૪૩. તે દ્મ કહિછિ પછિ ઊતર એ જે તેનિ પ્રલાપં પ્રતી થોડુ થાદ ॥ ૪૪. કિમ જે બોલિછિ ડાહિઆ છિ તે ॥ ૪૫. જે દ્મ વાકય તમારા જુ રૂડી વસ્ત ઊપર કડવી મેહલીદ તુ પછિ સંગલૂ કડવૂ થાદ તેહનુ તોલવૂ નહી થાદ ॥ ૪૬. ઊપર ઘણૂ તે મધે બોલિઊ છિ ૪૭. અમારિ રદેય જે ઘણુ જ્ઞાન જે અનુરૂપ છિ જ્ઞાન તહ્માનિ જિવંત હુ ॥ ૪૮. જે થકી દીન તમનિ ઘણી કરી દેખુ ॥

[૭]

૧. પછિ ઉપર...સતાયાં...સંવાદિ ભાજવાનુ રતન છિ તેન દેખીઇ ॥ ૨. જે એ નીરવાંણુ જાંણુવાનિ રચના કીધી રૂપત્વાત્ પ્રકાસવૂ કોએનિ ચંત પરાર્થનાં રૂડી વસ્ત......॥ ૩. તેણિ નીરવાંણુનિ જાંણી સરવ રચનાં કીધી તે ભાંજવાનિ ભાંજવા પોતિ ભાજવૂ અનિ ભાજવાનુ કામ રૂપ જે પ્રકાસયત પ્રગટ ॥ ૪. તિણિ નીરવાણુનિ જાંણુનારિ કાંમ દેખી હતે તથા અરથનિ કારણિ કરી ॥ ૫. જે નર્વાંનુ જાંણુનાર તે સર્વ કાંમ કરિ તે અર્થનાં કરિ સંયુજતે ભવિતું ॥ ૬. પ્રથમ અર્થનિ કારણિ કીધૂ છિ પછિ પણ કાંમ ॥

૭. જે ઘણાં પ્રકારિ તેણિ કીધૂ પ્રગટ જે તેહનાં કામ જે રચના કીધી ॥ ૮. જે કાંમ તેણિ કીધાં તે બિ પ્રકારિ હૂઆં ॥ ૯. અથ્વા કાંમ ઘણાં પ્રકારનાં જે કાંમ છિ ॥ ૧૦. અથવા રૂપ છિ તે એક પ્રકાર જે છિ જેવૂ રૂપ છિ ॥ ૧૧. જે ઘણાં પ્રકાર કીધા તે સ્વામીઇ પ્રગટ ીધા કર્મ કાંમ રચીઆં ॥ ૧૨. તેહનાં કામ રચીઆં છિ તે ભાગી સીમ ॥ ૧૩. જેનાં કાંમ પ્રાણે મૂલાસ્પદસ્ય રૂચીતસ્ય ॥

૧૪. અર્થ કારણાંચ કર્મ આગલુ રૂચીતાત્ ॥ ૧૫. જે જાં લગિ અર્થઃ રૂચીતસ્ય કર્મ ન પ્રાપ્નોતિ રૂચીતં ન હુઇ ॥ ૧૬. જે અર્થનિ કામિ કરવૂ હુઇ જેહનિ તે કાંમ રચવાં છિ તે સાહમુ વીરોધીયતિ ॥ ૧૭. વાંછયા કોએકનિ મોટૂ કારણ થકી હુઇ ॥ ૧૮. તથા કારણ વાંછ્યાનિ કાંમે કોએકને જીવ પોતાનિ નહી ઉતમ રૂપ ॥ ૧૯. જે વીભેદ પાંમવૂં કારણ હુઇ ॥ ૨૦ જે અર્થ દેખીઇ તે અર્થ કરીઇ નર્વાણ જાંણવૂ ॥ ૨૧. અર્થ કારણ કિમ કારણ......॥

૨૨.—॥ ૨૩. જે કીધૂ તિ રૂપ તારિ કરી પ્રથ્વી પ્રગટ કીધી રૂપતાચ ॥ [૨૪.—॥] ૨૫. તથા અર્થ કાંમનિ કીધિ કીધી પ્રગટ સાચિ વીરોધયતુ યો વિભેદાત્ ॥

[૮]

૧. બીજૂ ઊપર સાચૂં સમવાદી ભાજવૂં મૂલથી દેખીઇ ॥ ૨. એ જે તે રૂડૂ તથા પાડવૂ પ્રથ્વી મધ્યે પ્રગટ છિ ॥ ૩. નાંમસૂ છિ જે રૂડૂ કીવૂં પોતાની સીમ લગિ ॥ ૪. ઇમ જિમ ઊજવાલૂ અનિ અંધારૂ ॥ ૫. રૂડૂ જ્ઞાન તથા ભૂડૂ જ્ઞાન ॥ ૬. રૂડૂ સોરમ તથા ભૂડી ગંધ ॥ ૭. જીવવૂ તથા મરવૂ ॥ ૮. માંદ તથા નરાઈ ॥ ૯.—૧૦.—॥ ૧૧. ઊપર પ્રતિદ્વંદ્વના કરનાર તે નશ્ચલ દેખીઇછિ સંઘલિ નગરિ તથા ભૂમી તથા સઘલિ કાલિ ॥ ૧૨. એ જે અણદેખનાર કિમ હે નગર તથા ભૂમી નહી હૂતી અનિ હોસિ કોએ કાલિ ॥ ૧૩.—॥ ૧૪. નહી કોએ થાંનક તથા કાલે ન સક્યતે વકતું જે રૂડૂ તથા પાડવૂ પોતિ જિમ છિ તિમ તાં લગિ હુઇ છિ ॥

૧૫. એવા બીજા સંવાદી જે તિહિનાં જૂજૂઆં કાંમ જૂજૂઈ જાત તથા જૂજૂઆં રૂપ ॥ ૧૬. ઇમ જૂજૂઆં જે એક રતંનસુ બીજુ સાંમુ એ ઇમ જિમ નર તથા નારી છિ ॥ ૧૭. જિમ ગંધ તથા સ્વાદ વરણ ખુર્શેદ માહ શતારા જે જૂજૂઆ...—॥ ૧૮. રૂડૂ તથા પાડવૂ ઊજવાલુ તથા અંધારૂ વલી બીજાં જૂજૂઆં રતન તેનાં જૂજૂઆં તથા અણજૂજૂઆં કાંમ...॥ ૧૯. વેગલૂ રૂપ તે વીરોધ જેનિ એક એક મધ્યે પ્રગટ છે ॥ ૨૦. ઇમ જે રૂડૂ તથા પાડવૂ ॥ ૨૧. જુ કભી ઊજવાલૂં પાંમીઇ તુ અંધારૂ તજીઇ ॥ ૨૨. ઇમ છિ બીજા સંવાદનાં કરનાર કો એક વેગલુ તથા વિરોધી એક એક મધ્યે જૂજૂઆં રૂપ તેણિ હેતિ ॥ ૨૩. જિમ પૃથ્વી મધ્યે સમવાદી વીરોધરૂપીઊ સવસ્તનિ અન્યો અન્ય પ્રગટ ॥

૨૪. જે પૃથ્વીનાં ફલને સ્વર્ગ લોકી તે પરલોકનાં મુલ ॥ ૨૫. જે ફલ પાંમીઇ તે મુલ થકી ॥ ૨૬. 'સરવ પ્રકારેણુ સંજાતં સાક્ષ સ્વામી જાંણપણાં મધ્યે નર્મ્મલતર છિ ॥ ૨૭. પૃથ્વીનાં

ફલ છિ તે સ્વર્ગનાં મુલ છિ પ્રગટ છિ ॥ ૨૮. જે સર્વ દેખીઇ છિ તથા લાગિ છિ રૂડી વસ્ત થકી અપ્રગટ તે પ્રગટ કીધા તે વગત કરી પ્રગટ કીધા ॥ ૨૯. જિમ માંણસ તથા બીજી સરજત દીઠી છિ તથા લાગી છિ જે સ્વર્ગી લોક તે અણદીઠી અણલાગી છે, હુઈ છે પ્રગટ થાઇ છિ ઇણીપિરિ ॥ ૩૦. ઇણિ પ્રકારિ સરીર આરસી મધ્યે લાબૂ પુહુલૂ પીડા પોતાનિ ૩૧. સરીર માંણસનાં તથા બીજી સરજનાં પ્રગટ બીજ મધ્યે જે ધરિછિ અપ્રગટ અદરશ હુઇ ॥ ૩૨. પોતિ તે બીજ આપનાં મધ્યે ચાંબડી મધ્યે પિદા થઆ દીઠા લાગા તથા પાંમેઆં ॥ ૩૩. એ જાંણવૂ જે અનુમાન નહીં સકિ તે ઊપર જાણવૂજ જે પૃથ્વી દીઠી લાગી જે સ્વર્ગી લોક તે અણદીઠ અણલાગી તે દીધી હુઇ છે ॥ ૩૪. સર્વ પ્રકારિ જે જોવૂ લાગવૂ તે અણજોવે અણલાગવિથી પોતિ સ્વર્ગ લોકનિ હોવાનુ સંસ નહી નિશ્ચિ ॥

૩૫. જે મિ દીઠું જે પૃથ્વીનાં લોકનુ સંવાદ રતંન્ તથા...વીરોધ એક બીજાસું......॥ ૩૬. જે મુલ છિ તે પ્રથ્વી ॥ એહીલોક છિ ॥ ૩૭. તે પ્રથ્વીનાં લોક દ્રવ્યનાં ફલ સર્વ પ્રકારિ હૂઆં સંદેહ નહી ॥ ૩૮. ઇમ તે જે સંવાદ રૂપ તે પ્રગટ છિ ॥ ૩૯. બીજુ હૂ ઊપરૂ અણદીઠ્ અર્થનિ કામિ નીરવાંણ કાંમ દાદારનાં ॥ ૪૦. જિણિ દીધી સરજત દેખીતી છિ ॥ સાચિ...॥ ૪૧. જે પ્રગટ કાંમથી કાંમ કીધ્ બિબિ પ્રકારિ કાંમ અથવા રૂપ ॥ ૪૨. તે જે કાંમ છિ તે ત્રન પ્રકાર ॥ ૪૩. બિ એ જે ડાહિઆ તથા જોતકી ॥ ૪૪. અથવા...પોતાનાં કરણીથી લાભ તથા રૂડ્ હુઇ ॥ ૪૫. અથવા...તે વરાઇ ધરવૂ નહી હાંણ અન્યા જે ભેદિ છિ ॥ ૪૬. ઇમ એક જે ભૂડા જાંણપણનાં ધણી તે અજાંણ ॥ ૪૭. તે જેહવા ગિહિલા તેથી કાંઈ અર્થ ન હુઇ ॥ ૪૮. જે સ્વામી નીર્વાણનુ જાંણનાહર સર્વ વગતનુ કર્નાર ॥

૪૯. પોતિ જે સંપૂરૂ સંપજ તેહ એહવૂ જે નહી...અનિ લાભ વાધવા કીધિ વીભેદ ઇયેખ ॥ ૫૦. પછિ સકિ તે જાંણવૂ જે અર્થનિ કારણિ જે એ કાંમ છે જે તેહનુ એક પ્રકાર છિ તે જાંણવૂ ૫૧. હાંણ છિ તે એ થકી જે સંવાદી તથા વીરોધી તથા વીભેદ એતલા કાંમ મધ્યે સકતું હુઈ આખડવૂ તે વીનાં બીજુ અર્થ નહી તથા ઉતમ શરજત દીધી સ્વામીઇ ॥ ૫૨. ઇમ છિ જે તે સ્વાંમી નીર્વાણ જાંણી રૂડાં કાંમ ॥ ૫૩. તેહનાં કાંમ સઘલાં રૂડાં છિ ॥ ૫૪. તે દીધૂ શ્રષ્ટીનું અનુરૂપ પોતાનિ કાંમિ ॥ ૫૫. સંપૂરૂં પરવરત કાંમ તે ઉત્તમ કામ છિ તેનુ નીર્વાણ જાંણવૂ તે અલગુ નથી કરવું તે ભુડાં છિ તેને...॥ ૫૬. કિમ જાં લગિ ભુડાનિ હીણ કરી જાંણિઉ તે ઉત્તમ કાંમ સંપૂરૂ જાંણિઊ ॥ ૫૭. એ જે સ્વામીનિ નર્વાણ જાંણિ જે ઉત્તમનું દેનાર તથા પાલનાર તથા રાખણહાર ભુડા મારગ જાતાં રાખનાહર તથા પાપ કર્ત્તાનિ ઉપાઇ કરી વારિ એ વાતુ કેતલીએકનિ સીખ દીઇ તે પરગટ છિ ॥ ૫૮. એ વિગત રૂપ કરી તે બલિ કરી સરીરનિ જે પીડા તથા મંદવાડ નહી કરિ બાહિર રાખિ ॥ ૫૯. જે ઉત્તમનાં સરીરનિ રાખિ ॥ ૬૦. પ્રગટ થાઇ છિ જે સરીરનિ પાંમિ આખડવૂ તે પરૂ રાખવૂ પાચવૂ તથા વીકાશવૂ છિ તે જીવમતાંનિ કીધિ વનસપતી તથા ધાન્યાનાંચ પ્રાણિ કરી ધરવૂ પ્રતીપાલવૂ રૂપ જે છિ સરવ કાંમ જે દીનનાં જે છિ વૃધી કહિવૂ ॥ ૬૧. એ આરે પ્રાણ જે છે તે પ્રાંણ અતમોટ્ ધરિ છિ......॥ ૬૨. જેહનિ સર્વ પ્રકારિ દાદાર નીર્વાણનુ જાંણનાહાર સઘલિ કાંમિ પ્રમાંણી છિ તે પ્રાણિ કરી પરૂં રાખિ પીડા તથા માંદ છિ તે સામસામૃઆ જાતે જે પ્રતિપક્ષ્યાત જે ગહિલાં કાંમ કરવા તથા અન્યાનાં કાંમ ॥ ૬૩. પછિ તે પ્રાંણ તે સખાઈઆ છિ તે પ્રગટ જે રૂડા કાંમનુ ધણી દાદાર હોરમજ સ્વામી મહાજ્ઞાની છિ ॥

૬૪. એ જે દૂખ તથા મરવૂ છિ શરીરનિ કીધિ જૂઠું કીયૂ નહી દાદાર રૂડાં કાંમ સરીરનિ રાખનાર તથા પાલવા કીધિ ॥ ૬૫. એ પ્રગટ છિ જે એતલા માહિ જે દાદાર નીર્વા-

ણજ્ઞાની નહ્રી વીખાદ કામનિ પસેમાન્ કરિ ॥ ૬૬. નહી વણસાવિ તથા વીનાસ નહી કરિ. પોતાની શ્રૃષ્ટનિ ॥ ૬૭. જે નર્વાણજાંણી સર્વજ્ઞાનીચ ॥ ૬૮. ઽમ જે દૂખનુ ઊતાપુ જે પોતાનિ કામિ પૂઠિ તે કાંમ જાંણીઽ છે બુધ અનીર્વાણજાંણપણિ કરી જોવૂ એવૂ બોલ્યુ છિ ॥ ૬૯. કિમ જે ડાહિઆ થકી તથા પઢનારથી કરાણી તે નરાશ નહી હુઇ એ જાંણવૂ ॥ ૭૦. સર્વ પ્રકારિ અજાંણથી તથા ભુડી બુધ્યથી જે નર્વાણ નહિ દેખિ તેનુ કાંમ સઘલૂ ગિહિલૂ નસ્વાદૂ કારણ છિ ॥

૭૧. તે જે નિર્વાણનુ જાંણનાર બીજૂ અલગ્ કરવૂ તે ગહિલાં કાંમ જે ન જાંણિ પોતાની શ્રૃષ્ટ છેહ લગિ જાંણી વીવેકી કરી કર્મ પોતાનાં [illegible] છિ ॥ ૭૨. ઽમ છિ જે ગહિલાનાં કર્ણી ગુથવુ તથા ભાંજવૂ જે પૃથ્વી મધ્યે લખિઊ છિ ॥ ૭૩. એહવૂ પ્રગટ પ્રસધ્ય જે ચંચલ જીવત રતંન્ તે મધ્યે તે સીમાવના વાલ્ એ નહી સકિ નશ્ચલ પછિ ધરવૂ એકઠૂ કરવૂ તે વીરોધ થકી નર્ભઇ થાઇ ॥ ૭૪. જે ભાંજવૂ તથા રાખવૂ તથા ધરવૂ નહી કરી સકિ ॥ ૭૫. મધ્યે ભાંજવૂ તથા આનડવૂ ગ્રહિવૂ દૂખનિ માજનિ માઠૂ નઘઽ [નઘરૂ] એ ઽપાઇ ॥ ૭૬. કિમ જાં લગિ સંપૂરૂ... દૂખ સંપૂર્ણ વીગત છિ તેની ભુડી બુધી કરનાર ન હુઇ તાં લગિ પ્રવર્ત્તને વરૂઆ તથા જૂઠાનાં બોલનાર મંનમાં ॥ ૭૭. સંપૂર્ણ સક્તિઃ સઘલી સકતનુ ધણી દુખનુ ટાલનાર ॥ ૭૮. ઽમ સંપૂર્ણ દ્રવ્ય ધરિ તથા દૂખ મધ્યે સંઘલી સકત નીર્વાણનુ જાંણનાર દાતા સ્વામી અક્ષયવંત......॥ ૭૯. સાચિ ભલી શ્રૃષ્ટ એતલામાંડિ નૃભય તથા અમર દૂખહીન હુઇ ॥ ૮૦. સંઘલી વીવેકિ કરી તથા નીર્વાણ ડાપણ કરી તથા ઽપાઇ કરી દેખવૂ તે શંઘલી પ્રકારિ દાદાર ઽતમ છિ ॥

૮૧. તથા જે આંખિ દ્રવ્ય લેવાનિ સમર્થ તે પ્રગટ છિ જૂજૂઽ પ્રકાર ॥ ૮૨. અનિ ભાંજવાનાં બિ પ્રકાર છિ જિમ ઊપર કહેઊ છે ॥ ૮૩. એક તે જે કાંમ ભાંજવૂ બીજૂ જૂજૂઊ રતંન ॥ ૮૪. ભાંજવાનૂ કાંમ તે જે એક શખાઽત અનિ ઐક પ્રાણ ॥ ૮૫.—॥ ૮૬. કિઇ સ્છાનક કનિ ન રહેઽ દ્રવ્ય છિ તે પ્રગટ ॥ ૮૭. જુ કોએક ઐક છિ એક નથી નાંમ ધરિઽ છિ ॥ ૮૮. પછિ જાંણવૂ રૂડી બુધ કરી ઐક બીજાનિ નાંમ ગ્રહિવૂ તેનુ ॥ ૮૯. અશુભ છિ તે જૂઽ છિ રૂડ છિ તેનુ મુલ સાચુ છિ ઐ જે ઐકમપિ નઅર્થય છિ તે બીજૂ છિ ॥ ૯૦. જે એક તે......॥ ૯૧. જે સદા વરોધ તથા ઐક ઐક પર ઘાત જે ઐકક મધ્યે પ્રગટ છિ ॥

૯૨. જુ કોએ બોલિ જે વરોધીઆથી વરોધ ઘણુ છે ॥ ૯૩. જિમ રૂડૂ તથા પાડવૂ તથા ઊજવાલ અનિ અંધારૂ તથા સુગંધ અનિ ભૂડી ગંધ તથા જીવવૂ અનિ મરવૂ નરાઈ મંદ-વાડ તથા ખુશાલી તથા વિપાદ ॥ ૯૪. બીજાં ઘણાં એહવાં મૂલ દીધાં ઘણાં જે સંક્ષ્યા નથી ઘણાં જાત તે બોલી છિ દૂઈછિ ॥ ૯૫. એ વાતપર ઽમ ઊતર દીધુ ॥ ૯૬. જુ કદાચ વીરોધ ઘણાં નાંમ છિ અનિ ઘાણી જાત છિ તે સરવ મધે મોટાં બે નાંમ છિ ॥ ૯૭. એ સઘલા મધે બે નામનાં બીજ તે મોટાં છિ રૂડ તથા ભૂડ ॥ ૯૮. તેહનાં જૂજૂઆં નાંમ તથા જૂજૂઈ જાત અનિ ચિહેન છિ તે મધ્યે બે તે બીજ છિ ॥ ૯૯.—॥ ૧૦૦. નહી હૂતૂ અનિ નહી હોસિ કો એક જે ન રૂડ અથવા પાડવૂ એક એક મધે ભલિઊ છિ એ બેહુ ॥ ૧૦૧. જેમાંઠિ પ્રગટ...॥ ઽમ છિ જે રૂડ તેથી પાડવૂ અનિ પાડવાથી રૂડ કરી ન શકિ ॥

૧૦૩. તેમાંઠિ સઠીઇ જે જાણીઇ ॥ ૧૦૪. જે તે કોએક જે રૂડૂ સમપુરૂ પામિ તેહિનિ પાડવૂ થઈ નહી સકિ ઐ જાણુ જોઈઇ ॥ ૧૦૫. કિમ જે સકિ તે પછિ રૂડૂ ન સંપૂર્ણ ॥ ૧૦૬. જે એક કિચંત જે સંપૂરૂ બોલ્યુ ઊપર કોએકનિ ચંત સ્છાંનં ન હુઇ ॥ ૧૦૭. જે થાંનક પીઆરૂ ન હુઇ પછિ કોએક એતલા માટિ નહી હુઇ ॥ ૧૦૮. જુ ઐજદ ઽત્તમ તથા જ્ઞાન સંપૂરૂં તે જે અજ્ઞાનં છિ તથા ભૂડૂ છિ એતલામાંઠિ અણછતુ પછિ પ્રગટ થયુ ॥ ૧૦૯. જુ તે એત-

લામાંઠિ છતુ થઈ સાંક પછિ તે સંપૂરૂ નહી ॥ ૧૧૦. જુ નહી સંપૂરૂ તે ઈજિદનુ સંપૂરૂ ઉત્તમ વખાણુ કરવા નહી સકીઈ ॥ ૧૧૧. જુ એજદનુ રૂડૂ તથા પાડવૂ એતલામાંઠિ પ્રભવતિ તુ તે ઉતમપણુ અધુરૂ ॥ ૧૧૨. જુ ઉત્તમપણુ અસંપૂરૂ તથા જાંણપણુ અધુરૂ ॥ ૧૧૩. જુ રૂડૂ જ્ઞાન અધુરૂ હુઈ એ બુધ તથા ચીતવૂં તથા બુધ્ય સમૃત્ય તથા બીજાં વીજ્ઞાન હથીઆર અધૂરાં ॥ ૧૧૪. જે તે બુધિ ચૈતન્ય સમૃત્યા અવબોધનેચ અસંપૂરૂ તેહેનિ આરોગપણુ અસંપૂર્ણુ ॥ ૧૧૫. જુ તે આરોગપણુ અસંપૂરૂ તે માંદુ કહીઈ હુઈ છિ ॥ ૧૧૬. જિહેનિ માંદુ કહીઈ છિ તેહનુ જીવત છિ તે અસંપૂરૂ કહીઈ ॥

૧૧૭. જુ કોએ ઈમ બોલિ કિમ સદાએ સર્વ દેખુ જે ઐક રતંન્ અનિ માંણસ સર્વ રૂડૂ સઘલૂ છિ અનિ પાડવૂ કરવૂ એતેભ્ય સદા હુઈ છે ॥ ૧૧૮. જે ઈણિ પ્રકારિ જે માંણસ તે ઐક નહી ન સંપૂરૂ ॥ ૧૧૯. તથા નહી સંપૂરૂ તેહનિ ભલ્ તથા પાડવૂ તેનિ હુઈ છિ જે સંપૂરૂ નહી તે ન રોગ કહાનુ તે માંદૂ કહીઈ ॥ ૧૨૧. ઈણિ પ્રકારિ મરિ ॥ ૧૨૨. ઈણિ હેતિ મૂડ પણ કલેસ બિ પ્રકારિ ચાલવૂ ઐક રતંન મધ્યે ॥ ૧૨૩. તેહેનિ જેહેનિ બિ પ્રકારિ ચાલવૂં કલેસ તે ઐક રતંન મધે તાંહાં માંદ તથા મૃત્યુ હુઈ પછિ પ્રગટ છિ ॥

૧૨૪. જુ કોએ ઈમ કહિ જે રૂડ્ તથા પાડવૂ કીધ છિ એ વીનાં કરવૂ નહી ॥ ૧૨૫. પછિ પાછુ ઊતર ઈમ દીધુ ॥ ૧૨૬. જે કરણી પાખિ વનાં કીજીઈ છિ એતુ નહી સકિ જિમ કોએક ચાલ વીનાં રતનાત્ તે રતંન્ નહી ॥ ૧૨૭. એ વીનાં પોતાનિ પોતિ સામૂ આવિ તથા દેખિ પછિ એ પ્રગટ છિ ॥ ૧૨૮. કિમ કોએક પૂરૂસ માણસ ક્રોધ કરિ બહ્મન તેથી દૂર ॥ ૧૨૯. તથા જે બહ્મન સ્છાંનક રાખવા માંગે તેહનિ ક્રોધ વેગલુ જોઈઈ ॥ ૧૩૦. જે મનુશ જૂઠૂ બોલે સાચુ તે થકી વેગલૂ એ વાત પ્રમાંણુ છિ ॥ એ જાંણુવૂ ॥ ૧૩૧. તથા કોએ સાચુ બોલિ તે જૂઠૂ સ્છાંનક નહી ધરિ તે પુરૂખનિ સાચુ કહીઈ સાચિ પ્રમાંણુ ૧૩૨. ઈમ છિ જે માંદુ પુર્ખ હુઈ તેહનિ આરોગ તે નહી ॥ ૧૩૩. તથા કોએક નરૂ હુઈ અનિ માંદુ હુઓ ॥ ૧૩૪. જિમ જે રતંન્ છિ તે અચંચલ થાઈ સકિ ॥ ૧૩૫. ચંચલપણૂ તે રતંન્ પાખિ ન હુઈ નહી સકિ ॥

૧૩૬. ઐહનિ ઊપર ગ્રંથ પૂરૂ થાઈ તે વાર દેખિ ॥ ૧૩૭. ગહડી સૂખમ પ્રકારિ તથા વિવેક પ્રકારિ હુઈ તે દેખિ સમદ્રષ્ટિ ॥

[૯]

૧. પછિ ઊપર સાચિ પક્ષ કરી સઘલી વાતની સાક્ષ દીઈ દીન કીધી ગ્રંથ બુધિ કરી કીધુ હવિ તહ્મનિ રૂડૂં જ્ઞાન ઊપજવાનિ શુધ્યં ॥ ૨. જે ઊપરે લખિઊ છિ તે જે...તે સર્વ બીજ વાવિઊ છિ જે હ્રરવદ આદરપાદીઆવંદ તિણિ એ ઊપજાવિઊં ॥ ૩. તથા મૂલ રાખવાનૂ તે પ્રથ તથા નીર્વાણુ જાંણુવા આદરફરોગબગ ફરૂખજાદનુ દીકરૂ પોતિ સતકાર્યાય ॥

૪. અલિ કરી ઐહ બંધ દીનિ અર્થ કીધુ ઊપર સાચા સર્યાનિ પાસિ પ્રથમ તેનિ પાસિ છિ તે પીસવૂ જે ઉત્તમ દીન માજદઈઅશની ॥ ૫. હુઈ છિ સાચી સરજતનિ પાસા મધ્યે છિ તેમાંઠિ માણુસનિ સરીરિ જાં લગિ બીજ તેહનુ દેખવૂં તથા લાગવૂ ઉપણ...॥ ૬. ઊપર તે મધ્યે ઉપમાન સીમની તે નશ્ચલ છિ ॥ ૭. મધ્યે તેનિ મનુપ તેમધ્યે જિવ હુઈછિ ॥ ૮. જેવૂં છિ સંપૂર્ણુ જોવૂ તે મધ્યે સર્વ સીમાસુ ॥

૯. સર્વ જિમ ભુડૂ જ્ઞાન તથા રૂડૂં જ્ઞાન ॥ ૧૦. સંવાદી છિ રૂડી શીલપણુ ॥ ૧૧. જૂઠૂ તથા સાચું ॥ ૧૨. જે બીજા દોખા તથા ગુણુ રૂડિ જ્ઞાનિ રૂડી સીખપણિ સાચુ બીજ

પ્રગટ થાઇછિ ॥ ૧૩. આતમા પાપી થાઇ છિ તે ઇણિ હેતિ ॥ ૧૪. બીજૂ એ જે સરીર મધ્યે પરચરી છિ વ્યાધ્ય તે અંગ મધ્યે તંનનિ રૂડા વસ્ત્ર પ્રગટતા ના વીનાસ હેતવ ॥

૧૫. બીજૂ એ જે માતા મધ્યે સીતલ તથા ઊનૂ લૂખુ તથા ચોપડૂ બીજાં વીનાશ કરણિ હૂઆં કાંમ તે પ્રગટ છિ ॥ ૧૬. જે જુગ મધ્યે અંધારૂ તથા ઊજવાલુ ભૂડી ગંધ તથા રૂડી સોરમ તથા ભુડૂ રૂપ તથા સારૂ રૂપ ભૂડૂ સવાદ તથા રૂડૂ સવાદ વીખ તથા અમરતંચ ખરફ્સ્તર તથા ભૂડાં ગૂરગ ઉત્તમ દીધાં ગાઇ બોકડાં ભૂડા પૂરૂશ ઉત્તમ નર તે સરવ પ્રગટ છિ ॥ ૧૭. ઊપર જુગે ભૂડા ગ્રહા જે વહિચનારા તેનાં કાંમ પ્રગટ છિ ॥

૧૮. ઊપર છિ સર્વ ઐહનિ......॥

૧૯.—॥ ૨૦.—॥ ૨૧.—॥ ૨૨.—॥ ૨૩.—॥ ૨૪.—॥ ૨૫.—॥ ૨૬.—॥ ૨૭—॥ ૨૮.—॥ ૨૯.—॥ ૩૦.—॥......૩૫.—॥ ૩૬.—॥......૩૯.—॥

૪૦.—૪૧.—......॥૪૨. સંઘલાં હથીઆર પૃથ્વીનાં દીઠાં છિ જે સમારિઆં છિ પ્રતિપક્ષ્યભિમુખં યુધ્યતે રૂપાસ્વનતયા ॥ ૪૩. કાંમ જે પૃથ્વીનાં રૂપ તે સરીષાં ઘણાં ॥ ૪૪. તેહેનિ જોવાનિ કટક જે રચીઊ તે પ્રત્યભિમુખં વાદ કરનાર તે વિરી થઈ......॥ ૪૫. તેણિ કારજ રૂપીઊ કાંમ જે સર્વ છિ દૂખ તથા અખડાવૂ થાઇછિ ॥

[૧૦]

૧. જે પીઆરૂ દ્વાર ઊપર રૂડી દ્રષ્ટી ઐક દ્રષ્ટિ રૂડીઇ જેહનિ રૂડી રચના ભિ તેહેનિ પરગટ છિ ॥ ૨. એ જાંણવૂ જે સ્વામીનાં કાંમનુ ઉદમ કરિઉ લખિઉ હોસિ જે દોહેલ તે પોતાનુ જીવ દેવુ ॥ ૩. કાંમ જીણૂ કરી ચીતવિ ॥ ૪. પ્રથમ સરીર તથા આતમા પોતાનુ જોવુ દેખવુ ॥ ૫. જે કિમ કોએકનિ કારજ દીઇ ॥ ૬. તેહેનિ પ્રતીવાદ પ્રતીઘાત ॥ ૭.—॥ ૮. તે પાપ કર્વાં નહી વાંછિ ॥ ૯. કોએક રતંન્ ॥ ૧૦. શૂધ કિમ થઈ સકિ ॥

૧૧. વીપ્રીત નહી સમર્થ દાદાર સાચુ બોલવૂ તે પ્રથમ જાંણવૂં તે અપોપાનિ સરીરિ પાંમવૂ ॥ ૧૨. જે તે સ્વામીનુ નાંમસમાં કીર્ત્ત તે એહવાં ત્રન ૩ નાંમસમાં ઐહવાં જે કીરત થાઇ ॥ ૧૩. દેવૂ દીનનિ કીધિ આતમાનિ કીધિ ॥ ૧૪. જે દાદાર નાંમ તે દાંન દેવૂ છિ એ પ્રગટ છિ ॥ ૧૫. એ જે દાદારની શ્રેષ્ટ સાચૂ કાંમ દીધૂ ॥ ૧૬.— ॥ ૧૭. સાચૂ કાંમ પૃથ્વીનાં કાંમ દાદારના જાંણીનિ કરવાં ॥ ૧૮. જે ભૂડાં કાંમ તે તજવૂ અપોપૂ રાખવૂ ॥ ૧૯. જે કાંમ દાદારનાં શંઘલાં તે કરવાં અને ભૂડાં કાંમથી પ્રેજ રાખવૂ તથા આતમા પોતાનુ પવિત્ર રાખવુ ॥ ૨૦. કાંમ દાદારનૂ તે દીન દીધી છિ તે જાંણવૂ ॥ ૨૧. દીન દાદારની છિ વિનરમિતે એ વાતિ સંદેહ નહી ॥

૨૨. ઇમ જે દેઈ સકીઇ તે જાંણવૂં જે સ્વામી નિર્મતનુ કર્નાર દીન ઊપર જાંણિઊ તે એ કાંમ ॥ ૨૩. તથા ઊપર જાંણવૂં જે એ કામથી આતમા શુધ થાઇ પ્રગટ છિ જે દઆલુ તથા પાલનાર તે ઈઅજદ ॥ ૨૪. તથા એ શુધ્ય છિ દીન આત્માનિ પ્રગટ છિ તે મોટી તથા અમૂલક તે દીન ॥ ૨૫. જે સોધવૂ કર્વૂ ત્રણ્ણા અતમાનિ પ્રગટ છિ જે વિરીભાવ મોહનુ કરનાર આતમાનિ ॥ ૨૬. એ વિરીભાવ મોહનો કરનાર આતમાનિ પ્રગટ છિ તે વિરીભાવ મોહનુ કરનાર તે મન વચન અનિ કરંમ સુનખનિ ૨૭. તે સર્વ પ્રગટ છિ જે ભાજનાર અત્તમાનુ ॥

૨૮. અહ્માવી કરોધ સોધિછિ તે જાંણવૂ સર્વ પ્રકારિ આતમાનિ ભાજનાર કોએક રતંનૂનિ ॥ ૨૯. જે કેહેવાર એક રતંનનુ દાંન લેવૂ બલિ કરી ઐજદ બોલિ છિ જે કિમ ઈઅજદ દીન શુધ આતમાનિ વિનર્મિતવાન્ ॥ ૩૦. તે માંટિ નહી જોવૂં જાં વેરી ભાગ વમોહ આતમા પોતાનિ

ડાપણુનિ કાંમિ કરી સરજેઆ ॥ ૩૧. જુ તે પોતિ છિ દાતા પોતિ છિ વિરીભાગ તર। ભાજનાર આતમાનાં જૂજૂડ તે કાંમ એ કિમહે નહી હુર ॥ ૩૨. તેહનિ યદિપિ ઈઅજદ શુધ શંઘલી પિરિ લખિઊ તથા રક્ષા કરિ ॥

૩૩. એ સર્વ પ્રકારિ હુસીઆરી કરવી માંણસનિ ઈદં એતાવત સઘલી પિરિ જોવૂ સર્વ જાંણવૂ ॥૩૪.—॥ ૩૫. અહ્મનિ રાખવાનાં આસ ધરીર છિ ૩૬. ડપાર એ કાંમનુ પછિ કોએ નથી વરાયાં સ્વાંમી સાચા બોલવાથી જાંણવૂ ॥ ૩૭. જિમ કિમ ઊપર મિ લખિઊ છિ જે ન કેવલં સાચુ પરિ જાંણવૂ કિમ જિમ છિ તે કાંમ જોઈ કરી દીઠ છિ ॥ ૩૮. વલી મિ એ જોડઊં જે પૃથ્વી મધ્યે સંઘલાં દરશંન ધરિ છિ તેહનાં દરસનનાં જાંણનાર તેનાં મૂલ બિ છિ ॥ ૩૯. એક દમ બોલિછિ જે સંઘલુ રૂડ તથા અન્યા પૃથ્વી મધ્યે એજદ થકી ॥ ૪૦. એક દમ કિછિ જે સઘલૂં રૂડ પૃથ્વી મધ્યે તથા આસા અતમા પવીત્ર હુર તે ઈઅજદથી ॥ ૪૧. તથા સર્વ અન્યા તથા સરીરનિ ભય આતમાનિ તે આહરમનથી ॥ ૪૨. સર્વ જે વિહિચણ તે બે મૂલથી જે કડકા કડકા ભેદં ભેદં પરસરિઊ છિ ॥

૪૩. એહાં મિ સર્વ સ્થાંનક ઈજદ પર જાંણપણું જિમ ઊપર લખિઊ છિ ઊહનુ મન સંવેહં તે એહ દીનના કાંમ પૂછનાર થડ હું ॥ ૪૪—૮૦—॥......

[૧૧]

૧......—૯૩—॥ ૯૪. તે આચારના ધણી કાંમ તેનાં મોટાં મારવાનાં હુર છિ ॥ ૯૫. જે બોલિડછિ જે એ પ્રતીમારવાનૂ મૂલ રૂડ ભલ સરજિઊ પછિ ભૂડી સરજત અમારગ કીધ જે એવુ ॥ ૯૬. એ દમ બોલિઊછિ જે તે સર્વ વાતિ સક્ત કિમ તે કાંમ સંવાદનુ કરનાર અસંભાવ તે પાડવી સરજતનિ અમારગ કરિ તે બલવંત પ્રધાનતર તે સ્વામી છિ ॥ ૯૭. એસિ કરૂ પાડૂઆ મધે યુગે બલીષ્ટ ભારે રૂડૂ તર્માન ॥

૯૮. બીજૂ એ છિ જે પાપનાં કર્ણાર સંઘલિ કાંમીનસ્ય ॥ ૯૯. તેની મનસા પાપના કરનાર પોતાનિ સુખ મેથન ॥ ૧૦૦. તે બીજ પાપનુ પોતિ વાવિ છિ ॥ ૧૦૧. જે ઊચું ચઢીઊ તે મૂલ દીધુ ॥ ૧૦૨. એક છિ તેહણિ એક છિ તે પ્રસાદ પૂરિછિ કોએનિ પ્રાંણે કરી ન્યાવંત ॥

૧૦૩. બીજુ એ જે છિ હૂઊ અનિ હોસિ તે કારણિ હરખ પ્રકાર પોતાનાં સુખ તથા રૂડ તે માંણસુનિ ચકર દીધ અથવા વીનાં કારણ વિરવાદાય તથા પોતાનિ ડદવેગ અસુધ તથા દૂખ મરવૂ તે માંણસુનિ ॥ ૧૦૪. કિમ જુ તેહો વીનાં કારણ ચક્ર ખોટ કાંમ ॥ ૧૦૫. વિનાં કારણ થોડ જાંણવૂ તે નહી કબૂલ કરવૂ ॥ ૧૦૬. જો તે કારણ ચક્ર તે તથા વીનોદ તે પોતાનિ ડલખવૂ રૂડ સર્વ માંણસુનિ દીધ છિ ॥ ૧૦૭. તે એહનિ વસ્તી પુરૂ રૂડ તે કહીર નહી કરિ ૧૦૮. જે એ સમારનાર માંણસનુ સરજનાર તેથી આનંદ તથા રૂડ તે એ તથા અપઘાત વધવૂ તથા લાભ નહી પાંમીર ॥ ૧૦૯. જે તે પાપી મંન ન અપોપે માંણસનિ દીધં તે કોણ છે તે કોઈ જૂંઠુ તેનુ હુકમ તથા કાંમ તેનાં મનમાં પાપ દીર છિ ॥ ૧૧૦. જે તેણિ અપોપિ દીધુ તેહનિ મોટૂ દોખ દીધુ તે ઊપર ધરિડ ને એ સાચુ વચમાંહિ તેસૂ ॥ ૧૧૧. જે કદાચ માંણસ કોએક થોડિ જાંણપણે કોએક થોડી બુધિ તથાપિ વાઘ તથા વરૂ તથા બીજાં ખરવસ્તર કેતલાંએક તેહનિ સકતાં તે સાંકડાં ગાદનાં સ્છાંનકમાં અપોપિ નહી સંતાર ॥ ૧૧૨. તે જે એતલા વીનાશ પામિ ॥ ૧૧૩. નીશચે સવાંમી પાલનાર આહારેમન તથા દેવ તે પોતાની સરજતનિ...॥ ૧૧૪.—॥ ૧૧૫. જુ વમાંસણના કર્નાર કિમ તે કહિ છિ જે ભૂડી વમાંસણ કરિ તે પૃથ્વી

મધ્યે દીધા છિ ॥ ११६. તે આગલ ઇમ માંણુસ પૃથ્વી ઐસિ કરૂ ન વિજ્ઞાતવાન ॥ ११७. કિમ આચારયો વિચારનુ કરનાર સર્વજ્ઞાની ન કારયં ॥

११८. થોડૂ ए જે एजदस्य જે કોए સમવાદી તથા પ્રતિઘાતનાં કરનાર હુઇ તે ए જે ઊચાટ હીન સઘલી શ્રૃષ્ટનિ દેવૂં તે દીધુ ए વાતિ સકત છિ કિમ તિ ન દીધુ છિં ॥ ११९. અથવા સમીહીતવાંન નહી સકત હુઇ ॥ १२०. જુ તે સમીહીતવાંન નહી સક્તવાન તુ તે નહી સંપૂરૂ થઈ સકિ ॥ १२१. જુ તે સક્તવાંન ન સમીહીતવાંન નહી પાલનાં કરનાર ॥ १२२. જુ તે જ્ઞાનવંત જે एની સરષ્ટ દીધી છિ તે મિ દીધી થોડી હોસિ તે મધ્યે નહી કાંમ મારૂ ॥ १२३.—१२४.—॥

१२५. બીજુ ઐ જે જુ સંઘલા પાપ મન થકી તથા પાપ કરવેથકી ગુનાહ જે માંણુસ મને સાંભરે તથા બોલિ તથા કરિ ઇમ દૂખ તથા માંદ તથા અનાય તથા નીગ્રહ તથા અનાય કરી ન...નાં કાંમ તથા ફરમાઇઊ एजदनां મધ્યે હોવૂ તે નહી સકિ ॥ १२६. સ્વામીનાં કાંમ તે સકત છિ સદાઇ ॥ १२७. કિમ તે પોતિ છિ સદાઇ ॥ १२८. ઇમ કોए સદાઇ અન્યા થકી નઘરૂ તેથી સુધ્ય થાઇ નરાસ તે નશ્ચલ સહી ॥ १२९. જે ઘણાં પ્રગટ જે કોए વદયાવંત પ્રવીણુ નહી एતલા માટિ અન્યા તથા ભૂડા પાપી કાંમ વનાં બીજુ નહી કરિ કાંમ ॥ १३०. જુ પૂજવા સંઘલી પ્રકારિ તે કરિ જે આરાધવા જે આચારનાં ધણી પુરૂખ તે સીખ દીઇ જે પાપ તથા અપરાધ મુ કરૂ ॥ અન્યા કરતાનિ વારિ જે અન્યા મુ કરૂ १३१. જે કાંમ તથા ફરમાઇઊ एजदनुं વાંણીનું કાંમ કરવૂ ॥ १३२. ઐ જે ઇમછિ બે પ્રકારનાં કાંમ છિ સરવ પાપ તથાં સરવ પુન્ય નહી પ્રગટ જે પુન્ય પુન્યના કરનાર તે ઘણુ કરી કબુલ કરિ તથા પાપ પાપના કરનાર ઘણુ કરી પાપ કબુલ કરે ॥

१३३. નશ્ચ તે વર્ઈદની આસ કરિ તે આતમાનિ કીધિ દરદનુ અઊખધ કરિ ॥ १३४. તેહિનિ દૂખ તથા માંદ તથા આખડવૂ પરહિરિ ॥ १३५. જે તેહનિ...॥ १३६...... २०१......॥